32405

8,197 / B

H. VII. Mel

D. LAURENTII HEISTERI

SERENISS. BRUNSUICENS. ET LUNEBURG. DUCIS Conſiliarii Aulici & Archiatri, Medicinæ, Chirurgiæ ac Botanices in Regia atque Ducali Academia Julia, quæ Helmſtadii eſt, Profeſs. Publici, Academiæ Scientiar. Cæſareæ Regiæque Londinenſis atque Berolinenſis Collegæ.

INSTITUTIONES CHIRURGICÆ

IN QUIBUS

QUICQUID AD REM CHIRURGICAM PERTINET, OPTIMA ET NOVISSIMA RATIONE PERTRACTATUR

Atque in tabulis multis æneis præſtantiſſima ac maxime neceſſaria inſtrumenta itemque artificia, ſive encheiriſes præcipuæ & vincturæ chirurgicæ repræſentantur.

OPUS TRIGINTA ANNORUM

Quod in hac prima Editione Veneta a plurimis mendis expurgavit
SEBASTIANUS MELLI *Prof. Chir. &c.*

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCXL.

APUD FRANCISCUM PITTERI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

INSTITUTIONUM CHIRURGICARUM.

PARTIS II. SECTIO III.

De vitiis colli, quæ manus atque ferri adjumento ſanantur.

CAP. XCIX.

Quomodo animalium atque piſcium oſſicula, prunorum nuclei, acus item, hujuſdemque generis aliæ res extrahi e faucibus debeant.

SI quid forte fortuna ex jamjam poſitis rebus præternaturalibus intus in Oeſophago vel faucibus hæreſcit, non dolores ſolum acutiſſimi, ſed inflammatio quoque cum ſuffocationis aliarumque noxarum peſſimarum periculo quam ſæpiſſime oriuntur. Itaque curandum ſolertiſſime eſt, ut citiſſime rurſus idem removeatur. Removeri autem illud variis rationibus poteſt. Vel enim potus largior inſtituatur, vel panis aut carnis fruſta paulo grandiora, pruna item hortenſia abſque nucleis, poſt abſtractam pelliculam in globum convoluta gnaviter deglutiantur; vel, ubi nihil per iſta efficitur, ſed noxa potius ingraveſcit, ad inſtrumenta chirurgica erit confugiendum. Scilicet linguam ante omnia per adhibitam oris ſpathulam deprimere ſolerterque circumſpicere convenit, num quid forte alieni oculis ſeſe offerat. Ubi enim aliquid ejuſmodi circa œſophagum conſpicitur, id ſtatim quam diligentiſſime per immiſſam in os volſellam commodam debet extrahi. (Vid. Tab. III. fig. 3. aliaſve ſimiles.) Si quid autem paulo altius in œſophago deliteſcit, tum *ſpongiæ fruſtulum* aliquod in oleo, ut lubricum magis fiat, tinctum, *filoque craſſiori eodemque firmiſſimo annexum*, ægro ad deglutiendum porrigi, atque ubi per adhibitam vim quandam in fauces idem immiſſum eſt, per filum extrahi rurſus oportet. Sic enim quicquid alieni in œſophago infixum eſt, vel in ipſa ſpongiæ deglutitione ad ventriculum deſcendit, vel & cum

retracta ſpongia rurſus ex œſophago in os prorumpit. Fere promtius autem expediri illud ipſum poteſt, ſi *ſpongiæ fruſtum* illud A in oleo ſive juſculo tinctum ad virgulam vel bacillum ex balænæ oſſe confectam annectitur, (vid. Tab. XXI. fig. 10. BB.) atque ita leniter in œſophagum deprimitur indeque retrahitur. Hanc ipſam medicinam feliciter admodum egomet in ruſtico quodam adhibui, dum os aliquod, pollicis magnitudinem adæquans, jamque per viginti quatuor horas in faucibus hæſitans, ad ventriculum dejeci, priſtinæque ſanitati hominem reſtitui, atque poſtea adhuc in variis aliis hominibus id præſtiti. Alii adhuc alias pro hoc uſu deſcripſerunt, & delinearunt machinas (*a*); ſed ſicubi nihil omnino ex propoſitis inſtrumentis ad manus fuerit, cereus quidam flexilis, digiti fere craſſitiem, & binarum vel ternarum ſpithamarum longitudinem habens, applicari quandoque in eundem uſum haud incommode poterit.

C A P. C.

De excutia ventriculi.

INſtrumento hactenus deſcripto haud prorſus abſimile illud eſt, quod *ventriculi excutiam* recentiores Medici appellarunt. (vid. Tab. XXI. fig. 11.) Confici eadem ſolet ex mollioribus ſetis in faſciculum contortis filoque ferreo ſeu orichalceo flexili BBB (quod lineis aut ſericis filis involvi poteſt) annexis. Neque vero ad fauces tantum ab oſſiculis liberandus, ſed & vel maxime ad *ventriculum expurgandum* adhiberi eam poſſe, Medici haud incelebres aſſeverant. Has autem inprimis in hac ipſa medicina inſtituenda regulas iidem præſcribunt. Nimirum aquæ calidæ, vel, ut alii volunt, ſpiritus vini hauſtulus ante ſemper aſſumendus, quam inſtrumentum adhibetur; ſic enim mucus atque ſordes facilius in ventriculo reſolvuntur. Tum excutia A in liquore quodam convenienti, tincta in œſophagum immittitur, filique ferrei BB ſubſidio ad ipſum uſque ventriculum lente & caute intorquetur. Deinde ipſa ſurſum deorſumque per fauces, quaſi embolus aliquis in ſiphone ſive antlia, ducitur, modo vero prorſus extrahitur. Identidem autem potionem iſtam una cum ipſa excutia applicandam eſſe, modo dicti auctores proponunt, donec ſcilicet nullæ amplius e ventriculo ſordes proveniant. Tam enim nobile atque valens ex ipſorum ſententia id medicinæ genus eſt, ut ad ſummam ſenectutem homines perducat: præſertim ſi poſt hebdomadas ſingulas, vel binas, vel poſt ſingulos etiam menſes iteretur. Sed quicquid tandem ſit, ſane quam pauciſſima felicioris per eandem curationis extant exempla. Quotus enim quiſque eſt, qui, propter doloris, ſuffocationis atque læſionis alius metum, ab inſtrumento illo non abhorreat? Sed iſta quidem prolixius diſputata ſunt a viris celeberrimis, VVEDELIO, nec non TEICHMEIERO in peculiaribus *de ventriculi excutia editis quondam diſputationibus:* qui etiam demon-

[*a*] *Ut Hildanus* Cent. I. obſ. 26. *Scultetus* Tab. VI. *Garangeot.* lib. de Inſtrument.

demonſtrarunt, non novum prorſus eſſe hoc inſtrumentum; ſed jam dudum ab aliis jam deſcriptum, & cumprimis libellus, qui *Sorberiana* inſcribitur, hac de re evolvi poteſt.

C A P. CI.

De cervice curva ſive capite obſtipo.

I.

HAud prorſus inſolens eſt, homines ita curvam cervicem habere, ut vel in dextram, vel ſiniſtram quoque partem caput inclinent. (vid. Tab. XXI. fig. 12.) Hoc vitium a TULPIO (*a*) ad imitationem forte HORATII (*b*) *caput obſtipum*, & poſtea etiam ab aliis ita appellatur. Solet autem vitium iſtud peſſimum vel cum ipſis infantibus naſci, vel ab aliis etiam cauſis excitari. Quoties ab ipſa nativitate vitium ineſt, vix curationem illud recipere videtur; quia colli vertebræ tum vel a natura curvæ ſunt, vel & propter diuturnum perverſum ſitum paulatim ita detorquentur, ut vix curationis ſpes ſit. Proinde admirabiles omnino videri eæ curæ debent, quando TULPIUS, (*c*) MEEKRENIUS (*d*) & ROONHUYSIUS, (*e*) prout ipſimet teſtantur, duodecim, ſedecim, octodecim, imo & viginti trium annorum juvenes, collo curvo ab ipſa inde nativitate laborantes, in juſtam atque naturalem integritatem vindicarunt. Quoties autem demum poſt nativitatem, vel in adultis etiam, noxa illa incidit, tum vel a cervicis ambuſtione nimiaque cutis in alterutro latere conſtrictione ipſa naſcitur, vel a muſculo quodam maſtoideo fig. 12. litt. *AA* per ſpaſmum graviorem contracto ſenſimque quaſi exſiccato & indurato; vel ab iſtiuſmodi muſculo præter naturam relaxato: tum enim abeſſe vix poteſt, quin ab alio muſculo oppoſito, quem *antagoniſtam* Anatomici vocant, robuſtiori caput atque collum in alterum latus intorqueantur. Vel denique vitium iſtud, ſecundum ROONHUYSII ſententiam, *a ligamento* quodam *præter naturam*, caput deorſum verſus trahente, provenit. Atque per has quidem cauſas ſi detorta atque incurvata cervix eſt, pro penitus inſanabili ac deſperato vitium iſtud habere neutiquam convenit: præſertim ſi recens adhuc neque nimis jam inveteratum illud deprehenditur.

Vitii origo quænam ſit.

II.

Curationis modus hic eſt: Nempe ſi recens adhuc atque a corruptis aut ſupervacuis humoribus, quos *defluxiones* ſive *catarrhos* vulgo appellant, excitatum malum eſt, calor utplurimum atque ſudorem blande expellentia medicamenta inſigniter hic proficiunt. Ubi vero ab aliis cauſis incurvata eſſe cervix intelligitur, & nominatim quidem a muſculo quodam p. n. contracto, vel a cute ambuſtione conſtricta; periculum utique faciendum

Curandi ratio altera.

(*a*) *Obſerv. Medic. Lib. IV. cap.* 58.
[*b*] 2. *Sat.* 5. *v.* 92. Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
(*c*) Loco citato.
(*d*) *Obſerv. Chirurg.* 33.
(*e*) *Obſerv. Chirurg.* 22. 23.

dum eſt, num forſan fomentis, unguentis, oleis atque emplaſtris emollientibus creberrimeque applicatis emolliri ac diduci ſenſim, quicquid in cute atque muſculo nimis adſtrictum eſt, valeat. Ipſum autem caput per convenientem faſciam in partem contrariam religandum eſt. NUCKIUS quidem & SOLINGIUS proprium aliquod ex arcu ferreo BB atque vinculo ſeu collari molliſſimo A confectum inſtrumentum (Tab. XXI. fig. 13.) hic præſcribunt. Hujus vinculo ſeu collari AA cervix incurvata comprehenditur, firmatoque per funem annulo C aliquoties in dies ſingulos per horæ quadrantem vel quamdiu commode id ferre poteſt, æger ſuſpenditur, donec ad formam priſtinam eandemque naturalem cervix redeat. Si parum iſta remedia procedunt, ſicut ſæpiſſime, teſte TULPIO & ROONHUYSIO, contingit, vel & ſi jamtum nimis inveteratum vitium eſt, pergere ad operationem convenit.

III.

Curandi ratio altera.

Atque *a cute* quidem *propter ambuſtionem nimium conſtricta* ſi exortum vitium eſt, neceſſarium utique erit, plagam quandam tranſverſam, vel &, pro ipſius noxæ habitu, binas aut plures cuti contractæ infligere; ſed quam providiſſime tamen, ne forte vena jugularis ſimul incidatur. Dehinc vulnera iſta linamentis carptis, ad diducendam cutem explentur; adhibitoque poſtea, ut alias, unguento digeſtivo, ſic deligantur, ut caput incurvum per injectam faſciam, quantum quidem ſufficit, in contrarium latus detrahatur, donec, ſuccreſcente in plagis nova carne, cutis prolongetur, caputque ſic in ſitum naturalem reſtitutum ſentiatur.

IV.

Curandi ratio tertia.

Quodſi autem *a muſculo quodam maſtoideo nimis adſtricto*, vel & *ab alieno quodam ligamento* cervix detorta redditur, tranverſe præcidi illud ſcalpello curvo in infima parte, id eſt, juxta claviculam vel ſternum AA oportet, at circumſpecte tamen, ne qua forte vena vel arteria ſubjecta grandior ſimul præcidatur, unde periculoſiſſima ſanguinis profuſio concitari poſſet. Mox ad cohibendum ſanguinem, linamentis carptis quam exactiſſime vulnus impletur, ſenſimque ope ungu. digeſtivi, vel oleo hyperici & balſ. copaivæ, quod ROONHUYSIUS laudat, per amplam cicatricem quandam inductam glutinatur. TULPIUS certe, MEEKRENIUS atque ROONHUSIUS locis citatis memorant, ſibi caſus obtigiſſe, ubi poſt inciſum ligamentum vel tendinem iſtiuſmodi præternaturalem caput inclinatum quam celerrime & quaſi vi quadam in naturalem poſituram reſilierit. Interim faſcia tamen in curatione adhibenda videtur, (de qua laudati auctores tacent) per quam caput uſque ad confectam glutinationem vel & tamdiu contineatur, donec ad debitum ſitum cervix pervenerit. Singulares autem de hac ipſa curatione obſervationes qui deſiderat, is TULPIUM in primis *lib.4. cap.* 58. una cum MEEKRENIO *cap.* 33. (*a*) & ROONHUYSIO *obſ.* 22. & 23. conſulat, mirandumque eſt, Chirurgos recentiores Gallos nihil prorſus de hoc morbo aut ejus curatione proponere.

C A-

[a] Edit. latinæ: nam in edit. belgica & germanica eſt cap. 30.

CAP. CII.

De bronchotomia, laryngotomia ſeu tracheotomia.

I.

SUb omnibus his nominibus intelligitur aſperæ arteriæ ſive gutturis inciſio, variæque ſunt rationes, propter quas aperiri ea nonnunquam debet. Namque primo ac præcipue illud fit, ſi propter graviorem in angina faucium inflammationem periculum eſt, ne ſpirandi facultatem omnem æger amittat, itaque plenam tandem ſuffocationem ſentiat. (*a*) Tum 2. idem quoque neceſſarium eſt, quoties aut *faba* quædam, aut *pruni* vel *ceraſi oſſiculum*, aut *piſum*, aut *lapillus*, aut quidvis ſimile aliud corpus inuſitatum in arteriam aſperam illapſum eſt, quod minari ſuffocationem videatur. Denique 3. incidi etiam aſpera arteria poteſt in iſtiuſmodi hominibus, *qui recens ſubmerſi in aquis ſuffocationem jamjam paſſi fuerunt*. His enim reſtitui quandoque ſpiritus per immiſſum per aſperam arteriam inciſam in pulmones aerem conſuevit: (*b*) Non ſum equidem neſcius, exiſtere in Medicis quamplurimos, qui vulnus in arteriam aſperam infligere atque ſic etiam hanc operationem inſtituere prohibent; ſiquidem id prorſus lethiferum eſſe autumant; adeoque crudeles & inhumanos eos Medicos vocant, qui tale periculoſum quid moliuntur. Sed inſigniter tamen, qui ſic ſtatuunt, falluntur. Tantum enim abeſt, ut minuta iſtiuſmodi, quæ per hanc operationem chirurgicam in arteria aſpera fiunt, vulnera hominem interimant, ut ne paulo graviora quidem, prout ſupra jam indicavi, (*c*) illud ipſum faciant. Quocirca facere aliter vix poſſumus, quam ut pro imperitis, timidis atque adeo crudelibus cum CASSERIO (*d*) illos habeamus, qui in caſibus ſupra memoratis operationem iſtam valde ſæpe ſalutarem, tutam ac promptam (*e*) temere negligunt, atque ſic ſimul ægros ejuſmodi ſine convenienti adhibito auxilio mori ſinant.

Quandonam operatio iſta fieri debeat.

II.

Quando igitur hæc operatio inſtituenda, *locus ad apariendum commodiſſimus* in trachea is videtur, qui ſecundum inter & tertium annulum ejus cartilagineum eſt poſitus. Tametſi paulo inferius etiam fieri abſque periculo vulnus ejuſmodi queat. Operandi autem ratio, præſertim ſi *oſſiculum aliquod ex frugibus, faba, piſum majus, lapillus aut ſimile quidvis aliud* in arteriam aſperam illapſum, quod ſuffocationis periculum

Quomodo extrahi ex trachea res illapſæ debeant.

 infert,

[*a*] Hanc unicam ob cauſam plerique ſcriptores & inter hos etiam *Garangeot*, hanc operationem commendant; ſed revera plures ſunt.

[*b*] Vid. *Dethardingii* diſſert. de Methodo ſubveniendi ſubmerſis per laryngotomiam Roſtochii in 4. ſine anno.

(*c*) *Part. I. Lib. I. pag.* 51. *&* 125. Ita & GARENGEOT. Varia exempla curatorum refert lib. de oper. chir. cap. de Bronchotomia.

(*d*) In tract. *de vocis auditusque organis* pag. mihi 119.

[*e*] Exempla exhibet NICOL. FONTANUS in obſerv. rarior. analect. p. 1. & CASSERIUS loco citato.

infert, rurſus inde extrahi debet, hæc eſt. Nimirum ante omnia vel in lecto, vel in ſella quadam reſupinari hominem ægrum oportet, ejuſque caput a miniſtro quodam, qui a tergo ægri ſtet, probe firmari: mox partem binos circiter digitos infra cartilaginem thyroidem ſive ſcutiformem ſeu pomum Adami poſitam in medio tracheæ ſecundum longitudinem ad ſternum uſque per cutem, pinguedinem & muſculos ſcalpello aperiri; atque ita quidem, ut binos vel tres circiter digitos aut etiam quatuor in proceris corporibus, vulneris longitudo adæquet, (vid. Tab. XXI. fig. 14. AA.) Tum vulneris hujus oræ per injectos hamulos vel digitos gnaviter a miniſtro quodam debent diduci, abſterſoque per ſpongiam vel linteolum cruore, ut aſpera arteria conſpici queat, tres quatuorve ſpiralis hujus fiſtulæ annuli ſecundum lineam concidi, atque ita, quicquid forte ibidem in eandem illapſum deprehenditur, per immiſſum ſpecillum, hamulum aut volſellam quam ſolertiſſime protrahi. Quo facto vulnus per adhibitam ſpongiam expurgatur, emplaſtriſque glutinoſis comprehenſum ſplenio ac faſcia deligatur, & poſtea balſamo vulnerario diligentiſſime rurſus glutinatur ea ratione, quam ſupra jam tum in vulnerum aſperæ arteriæ curatione pag. 127. propoſuimus: atque hac ratione *fruſtum boleti cocti*, quod inter ridendum viro jocanti & ſimul affatim juſculum, in quo præter multa alia & boleti erant, comedenti in tracheam cum periculo ſuffocationis inciderat, hic Helmſtadii feliciter extraxi. (*a*) Sunt, qui ad elegantiorem & promtiorem cicatricem vulneri hic inducendam, iſta glutinandi artificia ſive ſuturas commendant, quæ in labiis curtis ſive leporinis per acus tranſmiſſas ſanandis alias præſcripſimus, ſive operatio ob anginam vel aliam cauſam inſtituta ſit. At meo tamen judicio non parum alienum videtur, conjunctam cum doloribus ſanandi rationem adhibere, quum mitius atque æque ſecure tractari homo æger poſſit.

III.

Quomodo adverſus anginam aperiri trachea debeat.

Quodſi autem *in angina*, poſt medicamenta convenientia cum iterata ſanguinis per venas varias detractione fruſtra prorſus adhibita, incidi pro avertendo ſuffocationis periculo trachea debeat; tum expediri illud ipſum triplici potiſſimum ratione ſolet: quas ſingulas ordine hic ut deſcribamus, inſtituti noſtri ratio poſtulat. Primo nempe vel reſupinari vel in ſella etiam, ut antea jam dixi, collocari, capite, quantum licet, reclinato atque a miniſtro manibus probe firmato, hominem ægrum oportet. Tum chirurgus in iſta parte media atque ſecundum iſtam rationem vulnus in jugulo ad tracheam uſque inſtituat, quam modo præcepimus; vel etiam, ſi lubet, cutis utrinque & a chirurgo & a miniſtro comprehendi, elevari ac poſtea ſecundum longitudinem incidi poteſt: & poſtea pinguedo & muſculi tracheæ incumbentes. (*b*) Deinde per adhibitam ſpongiam in vino calido vel ſpiritu vini eodemque calefacto, ad cohibendum ſanguinem, expreſſam vulnus abſtergit, miniſtroque, ut per digitos utrinque vel per hamulos idem diducat, præcipit. Denique ſcalpellum inter binos tracheæ annu-

(*a*) Hac ratione RAUIUS mihi retulit ſe fabam e gutture feliciter excidiſſe: attamen recentiores chirurgi nihil de hac re proponunt.

(*b*) Nonnulli volunt, ut hi muſculi prius a gutture ſolvantur, vel quam cautiſſime a ſe invicem ſeparentur; verum hoc non eſt opus, & hi muſculi tuto ac ſine periculo incidi poſſunt.

annulos, aut ſic etiam, quod perinde mihi videtur, demittit, ut unicum ejus annulum ſimul concidat: ſic enim commodius inſeri tubulus aliquis argenteus aut plumbeus, teres vel planus, quales Tab. II. litt. T. V. & X. repræſentavimus, poterit. Sed ante tamen, quam ſcalpellum immiſſum chirurgus retrahit, ſpecillum quoddam conveniens e latere ſcalpelli inſeri ſimul in plagam iſtam debet, quo ſcilicet hujus ope commodius poſtea tubulus immitti queat. Idem iſte tubulus per injectum vinculum, per annulos vel foraminula ipſius trajectum, circa collum atque emplaſtrum perforatum in jugulo firmatur: cavendo ne pars aſperæ arteriæ poſterior eis tangatur, ac moleſtiſſima tuſſis ſic concitetur. Ne qua autem ab externo frigore atque ſordibus pulmones infeſtentur, ſpongiam in vino calido frequentiſſime tinctam rurſuſque expreſſam ſuper tubulum imponere convenit; vel etiam, ut *Garangeotius* docet, linteum rarum ac tenue, (*a*) & poſtea emplaſtrum perforatum. His rite jam confectis, ſanguis ex venis in brachio, vel pede, ſub lingua item atque in collo poſitis detrahi; tum clyſteres quoque, gargarizationes, injectiones faucium atque malagmata ſub mento, cucurbitulis in latere colli & ſupra genubus interne admittis, eiſque cruentis, cum ſimilibus medicamentis aliis adverſus anginam valentibus diligentiſſime tamdiu debent adhiberi & continuari, donec vel reſpiratio libera redit, vel ægrotus prorſus expirat, quod ipſum equidem intra proximum ab operatione quatriduum fieri plerumque conſuevit. Ubi jam poſt tertium vel quartum diem paulo mitior factus morbus atque magis expeditus ſpiritus ſentiuntur (cujus rei promptiſſimum experimentum fieri per compreſſum ope digiti tubulum poteſt,) tubulus rurſum eximitur; vulnus autem iſto modo vincitur ac glutinatur, quem antea jam deſcripſimus. Ubi vero difficilis adhuc per os ſpirandi facultas eſſe deprehenditur, remanere tantiſper adhuc in vulnere tubulus debet, ceteraque remedia continuari, dum vel ſpiritus magis expeditur, vel ægrotus extinguitur.

IV.

Altera eademque promtior fiſtulæ ſpiralis aperiendæ ratio hæc eſt. Nempe ſcalpellum aliquod anceps (Tab. I. lit. I.) ad ſuperius deſignatam mediam juguli partem admovetur, provideque per cutem ſimul ac pinguedinem & muſculos in ipſam tracheam demittitur. Mox tubulo apto vulnus inſtruitur, ſolertiſſimeque, ut antea dictum eſt, deligatur. Sic enim non celerior tantum operatio, ſed minor quoque cicatrix efficitur. *Tertia* denique *operandi ratio* per proprium aliquod inſtrumentum hoc eſt, acum ſive clavum parvum triangularem tubulo comprehenſam, Medicis *Trocar* dicitur, (vid. Tab. XXI. fig. 15. & 16.) ſic inſtituitur, ut inſtrumentum illud in medio tracheæ uno quaſi ictu per jugulum ad tracheam uſque defingatur, extractaque acu tubulus in vulnere relinquatur, donec æger vel libere rurſus ſpiret vel expiret. (*b*) Quæ quidem operandi via reliquis in eo potiſſimum præſtare vi-

Altera & tertia operandi ratio.

re vi-

[*a*] Cap. de Bronchotomia.

[*b*] Hanc curandi ratione a Cel. Frid. DEKKERO, Medicinæ quondam Profeſſori Lugduno Batavo, meoque olim præceptore didici: qui etiam eam in Exercitat. ſuis practicie pag. 243. deſcripſit.

re videtur, quod celerrime peracta atque ſimul minimis cum doloribus tubulo mox vulnus inſtructum ſit. Cetera autem fieri hic debent, quæ paulo antea jam præcepimus.

V.

Operatio mature inſtituenda. Demum neque iſtud ſilentio hic prætermittendum, hactenus propoſitam operationem juſto tempore, dum adhuc vires & ſpes ſunt, eſſe ſuſcipiendam. Ubi enim nimis jam infirmati ægri ſunt, & quaſi in agone verſantur, fruſtra utplurimum ferrum jugulo admovetur. Ceterum longe tutiſſimum atque prudentiſſimum hic videtur, alios eoſdemque peritiſſimos Medicos ſimul, ubi periculum imminet, mox in conſilium hic ante advocare, quam operatio hæc tentatur. Quum enim quam maxime periculoſa atque adeo prorſus lethifera a pleriſque, qui rem non ſatis intelligunt, habeatur atque proclametur; periculum ſane eſt, ne, ubi forte minus feliciter, quam ſperavimus negotium ceſſerit, jugulaſſe hominem ægrum, qui forte ſua interemtus eſt, chirurgus perhibeatur, itaque vel innocentiſſimus etiam in famam peſſimam apud imperitum vulgum conjiciatur.

VI.

Quomodo ſubmerſis ſuccurrendum. Si qui *aquis ſubmerſi* jamjam, ſed a pauco tantum tempore, expirarunt, his quam citiſſime aperiri arteria aſpera debet, vel ſcalpello vel quacunque demum alia via Medico aptiſſimum viſum fuerit. Deinde per inflictum vulnus ſpiritum vel nudo ore, vel, & ſi præſto eſſet, per adhibitum tubulum aut fiſtulam quamcunque, quia periculum ſummum eſt in mora, ſtrenue immittere convenit. Sic enim, prout clariſſimus Vir DETHARDINGIUS olim Roſtochienſis, nunc Hafnienſis Medicinæ Profeſſor, haud adeo pridem in peculiari diſſertatione, quam ſupra jam nominavimus, docet, ſubinde, ſi ſatis mature hoc fiat, vitam cum ſpiritu hominis iſtiuſmodi ſuffocati, redire, eumque miraculi inſtar quaſi a morte revocari. Itaque eam his in caſibus non intermittendam eſſe cenſeo, ſed potius, ſi occaſio fert, mox inſtituendam eſſe ſuadeo.

VII.

De vero nomine & ſcriptoribus. Denique hic adhuc moneo, hanc operationem, quia neque in *larynge*, neque in *bronchiis*, verum in *aſpera arteria ſive trachea* inſtituitur, non *laryngotomiam*, neque *bronchotomiam*, ut vulgo a pleriſque Medicis & Chirurgis appellatur, ſed potius & rectius *tracheotomiam* dicendam eſſe. Ceterum de *broncotomia* ſcripſit libellum FRID. MONAVIUS, itemque SCHACHERUS, Profeſſor Lipſienſis; de *laryngotomia* vero JULIUS CASSERIUS, libro ſupra jam citato, ubi operationem hanc variis iiſque elegantibus imaginibus illuſtrat. Ita & RENATUS MOREAU epiſtola de laryngotomia, ac TH. FIENUS in libris ſuis chirurgicis, docte de hac operatione diſputarunt.

CAP.

C A P. CIII.

De ſtruma, ſcrophula & bronchocele.

I.

STrumam vel *ſcrophulam* Medici utplurimum quemcunque tumorem appellant, qui in externa cervice, hujuſdemque vel anteriori parte, vel etiam alterutro latere naſcitur. Quanquam inſignis ſtrumarum, quoad ipſum noxæ habitum, differentia exiſtat. Quædam enim parvæ ſunt, quædam mediocres; quædam vero inſigniter atque vel ad ſtuporem uſque increſcunt. Aliæ molles ſunt; aliæ contra duriores. Aliæ mobiles, immobiles aliæ exiſtunt. Quædam *benignæ*, aliæ *malignæ* vocantur. Atque ad *cauſam* quidem vitii hujus quod attinet, ſolent quædam ſtrumæ ſive ſcrophulæ ab induratis in cervice glandulis & quidem modo in glandulis minoribus *vagis*, nunc in *ſalivalibus* ſuperioribus aut inferioribus, nunc in *thyroidea* ſuboriri, quas nonnulli ſpeciatim *ſcrophulas*, Galli *ecrouelles*, appellant; (*a*) quædam autem ejuſmodi fere cum tumoribus tunicatis naturæ ſunt, ideoque materiam quandam modo duriorem, modo molliorem, caſeo coagulato, ſebo lardove haud abſimilem, intus continent. Si qui cutem inter atque aſperam arteriam, id eſt, in anteriori cervicis parte tumores exiſtunt, ab ære vel humoribus vel craſſiori etiam materia expanſi, & cumprimis a cauſa quadam violenta, verbi gratia partu, elevando pondere graviori &c. orti, tum proprio vocabulo *bronchocele*, appellari Medicis vitium illud ſuevit. Memorabile hic illud inprimis videtur, quaſdam nationes ab hoc modo quaſi prorſus immunes exiſtere; contra vero alias graviter ab eodem infeſtari. Atque referendi quidem in hunc poſteriorem cenſum ſunt Hiſpani, ex Germanis Styrii, Suevi, Bavari, Franci, Helvetii, atque præ reliquis fere omnibus Tyrolenſes: his enim ſtrumæ interdum uſque adeo mirifice increſcunt, ut ſuper ipſum ventrem & umbilicum, imo quandoque ad genua etiam, ſed flaccidæ tamen, utplurimum propendeant. (*b*) Cujus equidem rei cauſa in ære potiſſimum vel aqua certorum locorum poſita videtur. Quod ipſum quomodo fiat, nondum ſatis ab artis ſalutaris auctoribus eſt expoſitum: quantumvis etiam varias atque ſpecioſas opiniones in medium ipſi adduxerint. In quibuſdam feminis poſt partum difficiliorem variis in colli regionibus proveniunt. Tum in eo quoque ſtrumarum diſcrimen aliquod poſitum eſt, quod aliæ mitiores fereque ſine doloribus atque aliis incommodis ſunt; aliæ inflammationem cum doloribus inducunt, aliæ denique ad ſcirrhi inſtar induratæ reſpirandique & deglutiendi facultatem lædunt vel & malignæ prorſus exiſtunt, paulatimque in cancrum

Struma quid ſit atque unde oriatur.

[*a*] RIOLANUS Anthropogr. L. 2. cap. 15. aliique volunt, ubi ſcrophulæ ſunt externe, ibi etiam ſemper interne in meſenterio tales reperiri; verum hanc ſententiam falſam eſſe docet KUCHLERUS in diſſert. de glandulis colli induratis, Lipſiæ edita.

[*b*] Deſcripſit & delineavit ejuſmodi ſtrumas Jo. MITTERMEYERUS, Medicus Tyrolenſis, in diſſert. de ſtrumis & ſcrophulis An. 1723. Erfordiæ excuſa: qui etiam quaſdam cavas & aere quandoque repletas eſſe affirmat. pag. 16.

crum tranſeunt. (*a*) Sed qualeſcunque tandem ſtrumæ ſint, ſane ubi jamjam inveteratæ ſunt, difficulter atque fere nunquam per medicamenta curationem ipſæ recipiunt: quum e contrario recentiores digeri quandoque ſoleant, præſertim ſi vitium in glandulis induratis conſiſtit. Promtiſſimum equidem in curationis genus videtur, quo Gallorum atque Anglorum Reges vel per ſolum partis ægræ tactum ſtrumas graviſſimas ſanare vulgo perhibentur. Sed de hujus medicinæ natura ut prolixius hic diſquiramus, inſtituti præſentis ratio haud permittit. Cui lubet, videat ANDR. LAURENTII libr. de mirabili ſtrumas ſanandi vi, ſolis Galliæ Regibus divinitus conceſſa, & dein Jo. BROWNE librum de glandulis & ſtrumis; qui vero hanc virtutem Regibus Angliæ vindicat, idque quam plurimis exemplis confirmat.

II.

Strumæ recentis curatio.

Ad *ſtrumæ* autem *recentis curationem* longe optimum videtur, non ſollicitam modo victus & vitæ rationem ægro præcipere, ſed & vel maxime regionis noxiæ mutationem & medicamenta interna, eademque digerentia, ſudorem propellentia & alvum denique ducentia, pro ægri hominis ætate atque habitu, porrigere: prouti quidem ſuperius, cum generatim in ſcirrhis, tum & vel maxime in glandulis ſalivalibus induratis (cap. XCVIII.) propoſuimus. Sed tamen una cum internorum medicamentorum uſu extrinſecus adhiberi unguentum reſolvens haud incommode poterit. ut

℞. Mercur. crud. ℥j.
Terebinth. Venet. ʒij. ſubacti
Axung. porcinæ, quantum

ad mercurio in mortario vitreo penitus ſubigendum atque abſorbendum ſufficit. Hoc ipſo unguento aliquoties per dies ſingulos fricare ſtrumam ſive ſcrophulam convenit; deinde vero emplaſtrum de ranis cum mercurio romanique vitrioli portiuncula admixta ſuperimponere; vel & emplaſtrum de galbano, de ſperm. ceti, de hyoſcyamo, vel diaſaponis. Oportet autem ſemel aut bis etiam per hebdomadas ſingulas alvum ægro idoneo remedio ducere; nc unguentum iſtud, propter admixtum mercurium, ſalivationem facile moveat. SCULTETUS equidem *obſ. 39.* una cum AQUAPENDENTE hoc inprimis unguentum contra vitia hæc commendant.

℞. Ol. laurin. ℥j
Alumin. roch. ℥ß.
Ol. commun. ʒij. M. P. ung.

Pro quo ipſo alii haud inepte *philoſophorum oleum*, quod dicitur, adhibent, aut *oleum petræ albæ*, vel ſolum, vel cum oleo ſaponis mixtum. Egregie præterea ii ſibi proſpiciunt, qui ſtrumis & cumprimis bronchocelis primum naſcentibus ſic ſtatim occurrunt, ut collare quoddam plum-

(*a*) Ejuſmodi exempla habet PLATERUS, mihique ipſi quædam nota ſunt.

plumbeum, vel & lamellam plumbeam mercurio probe inunctam , faſciamque aut vinculi peculiaris ſubſidio firmatam , collo tantiſper injectam ſervent , donec repreſſum ac reſolutum tumorem ſentiant . Niſi enim penitus per iſtud remedium ſtruma ſive bronchocele diſpellitur , ſaltem id efficitur, ut non adeo grandis aut deformis eadem fiat. Non deſunt equidem in Medicis , qui ad reprimendas ſtrumas naſcentes valentiſſimum eſſe proponunt, ſi vel hominis demortui, præſertim autem per tabem extincti , manu , vel & oſſe quodam humano diligentiſſime jugulum demulceatur . Alii alia remedia hic præſcribunt , quorum vim a *ſympathia* derivandam eſſe ſtatuunt. Sed vero, ſi dicere, quod res eſt, voluerimus, poſita in iſtiuſmodi rebus inanibus ſpes omnis utplurimum ita inanis eſt, quam quæ vel maxime.

III.

Si quæ *veteres* jam tum *ſtrumæ* vel *ſcrophulæ* ſunt, ſed mobiles tamen, tum adverſus illas non tam medicamenta, quam potius ferramenta proficiunt. Poſſunt enim ipſæ quandoque per adhibitum ſcalpellum penitus exſcindi. Contra vero ſi prorſus immobiles ſunt, alteque in collo poſitis partibus adhærent, nunquam facile ad ſanitatem ægri homines perducuntur , niſi forte molliores ſint . Namque maximum periculum hic eſt , ne per adhibitum ſcalpellum venæ atque arteriæ colli grandiores una cum ipſis nervis lædantur vel omnino præſcindantur ; itaque vel mors, vel peſſima ſaltem mala concitentur . GARENGEOTIUS equidem una cum PETITO, viro celeberrimo, ſtatuit, nullas omnino glandulas induratas ſive ſcirrhos , quantumvis etiam immobiles ipſæ videantur , revera partibus integris adhæreſcere , aut ſuas quaſi radices in iiſdem infixas habere; ideoque adverſus immobiles etiam ſtrumas egregie ſcalpellum proficere. Sed quando nulla felicioris ejuſmodi curationis exempla in medium is profert, fieri aliter vix poteſt, quam ut opinationem iſtam, quaſi dubiam prorſus atque incertam, prudentiores chirurgi abjiciant. Ceterum *in curandis ſtrumis mobilibus* triplex potiſſimum ratio ſolet adhiberi. Quarum prima eſt 1. *per vincturam* ; ſicubi nempe, quod tamen rarius fit, a tenui parte, quaſi a petiolo vel radice , ſtrumæ dependent . Si amplis radicibus ſtrumæ nituntur ; tum altera curandi ratio, 2. *per ſcalpellum*, ſcilicet ingredienda eſt. Nempe medio tumor una linea, vel, ubi grandior eſt , duabus lineis decuſſatim poſitis inciditur uſque ad tunicam: deinde vulneris oræ per adhibitum ſcalpellum a vitioſo tumore ſeparantur. Mox idem vel manu vel hamulo, vel vinculo lineo cum acu trajecto, vel apta quoque volſella (*vid. tab. XXIII. fig.* 1.) prehenditur, atque ab integro corpore iſta ratione reſolvitur , quam in tumoribus tunicatis ſupra poſuimus. Quæ dum fiunt, miniſtri quidam adhibendi ſunt, qui, diductis plagæ oris, per linamenta vel ſpongiam ſæpius cruorem promanantem abſtergant ; ne qua forte in opere ſuo chirurgus impediatur . Sicubi paulo grandiora vaſa ſanguifera cum radicibus conciduntur , ſpiritus vini rectificatiſſimus, vel liquor ſtypticus aliudve medicamentum quoddam adſtringens conveniens, vel vinculum, vel ferrum denique candens adhibendum eſt, diligenterque vulnus, ut alias decet vinciendum ; ne qua forte nimia ſanguinis profuſio ægrum conficiat , vel graviter ſaltem infirmet . Ampliores denique cutis oræ , quantum ad

Veterum ſtrumarum curatio .

aptam

aptam aliquam cicatricem inducendam ſufficit, exactiſſime præcidendæ, emplaſtriſque glutinoſis debito modo conjungendæ ſunt atque glutinandæ. Cetera enim eadem fiunt, quæ generatim in vulneribus præſcripſimus. *Molliores nonnullas ſtrumas & ſcrophulas* ſcalpello vel rodente medicamento aperui, materiam contentam eduxi, ulcus purgavi, & deinde prædicto modo glutinavi (*a*). Et vero cum nullos omnino dolores ſtrumæ concitant, mirum non eſt, quod a pleriſqu e, iiſdemque pauperioribus præcipue hominibus, formam negligentibus, ferrum vero atque cruciatus horrentibus, abſque omni cura relinquantur. Idque magis etiam tum, ſi forte cum Tyrolenſibus haud exiguum corporis ornamentum ſtrumas eſſe autument. (*b*) Si qui interim ſunt, qui liberari ab iſto malo, ſed ſine ferramentis tamen cupiunt, his *adurentia* imponenda ſunt: prouti quidem ſupra jam tum in tuberculis quibuſcunque aliis extirpandis præcepimus. Quanquam cautio hic adhibenda eſt maxima, ne in aliis, quam mitioribus, mobilibus, majoribus colli venis non adhærentibus, neque nimis alte penetrantibus colli tumoribus, iſtam curandi viam ingrediamur. Namque alias abeſſe vix ac ne vix quidem poteſt, quin grandes ſimul venæ atque arteriæ, vel aſpera arteria, vel nervi etiam, cum præſentiſſimo vitæ periculo aut alio graviori malo exedantur, vel in carcinoma ſtrumæ convertantur.

CAP. CIV.

De ſetaceo.

I.

Prima ſetacei faciendi ratio.

SEtaceum appellatur, quando ope certi ferramenti vel acus grandioris ſetæ equinæ vel fila aut funiculi linei per cutem & cumprimis in cervice, ſanitatis cauſa trajiciuntur. Triplicem potiſſimum in adhibendo ſetaceo modo chirurgi obſervant. Quos ſi ordine ſingulos hic deſcripſerimus, nihil ab inſtituto noſtro alienum fecerimus. Nempe chirurgus cutem in inferiori cervicis parte, miniſter autem illam, quæ ad pollicis amplitudinem ſuperior eſt, gnaviter digitis comprehendunt. Deinde idem chirurgus acum aliquam grandem, curvam atque amplam (*vid. Tab. XVIII. fig.* 12. vel *tab. XXII. fig.* 9.) una cum innexo vel funiculo lineo, ſerico aut xylino, vel linteolo anguſto atque longo, vel etiam congerie quadam ex viginti quaſi vel triginta filis xylinis aut lineis leviter contortis, per adductam cutem iſtam trajicit, (*tab. XXI. fig.* 17. remotaque acu funiculum in cervice relinquit). Tum unguento digeſtivo vulnus inungitur atque fiſſo utrinque, ad funiculum tranſmittendum, emplaſtro contegitur. Sic enim ſetaceum decenter eſt confectum. Cujus equidem appellatio inde potiſſimum facta eſſe videtur, quia ſetis equinis priſci Medici hanc in rem uſi fuerunt, quarum tamen loco, ad imminuendos dolores, funiculos lineos aut xylinos chirurgi recentiores adhibent. Neque vero relinqui tantum in vulnere funi-

(*a*) Exemplum ejuſmodi bronchoceles fortuito caſu apertæ & ſanatæ refert BLEGNY *Zod. Med. Gall. An.* 1681. *Februar. obſ.* 11.

(*b*) *Ut Mittermeyerus* ſupra citatus refert l. c.

funiculus ille debet, ſed bis etiam quotidie, nimirum ante & poſt ſomnum, hinc atque inde paululum duci, indeque profluens materia, quaſi in fonticulis abſtergi. Sic enim in ulcus idque quaſi duplex plaga paulatim degenerabit, purulentamque quotidie materiam eamque ſæpe copioſam emittet. Atque id ipſum quidem fieri tamdiu debet, quamdiu hominis ægri noxa illud poſtulat. Simulatque vero linteum aut funiculus ſordibus nimis infectum deprehenditur, novum ipſius extremo per ſuturam aliquam jungendum, vetus ſive impurum ex ulcere educendum, novum vero ſive purum ſimul leniter per plagam inducendum eſt.

II.

Altera ſetaceum aliquod faciendi ratio a priori haud differt, niſi forte in eo, quod loco acus magnæ ſcalpellum quoddam anceps (*Tab.* 1. *litt. B vel 1*) adhibetur, factaque plaga funiculus vel fila ſpecillo quodam convenienti applicato per eam ducitur. Reliqua enim eadem prorſus fiunt, quæ modo poſuimus. Quanquam paulo amplior per ſcalpellum ejuſmodi, quam per acum, niſi forte prægrandis ſit, plaga infligitur, ideoque major etiam puris copia elicitur. Ad commodiorem cutis perforationem linique vel funiculi tranſmiſſionem longe optimum fuerit, inſtrumentum iſtiuſmodi, quale *tab, XXIII. fig.* 5. repræſentavi, quod vero manubrio inſtructum eſſe debet, applicare. Namque ubi illud uſque ad partem B per adductam cutem transadigitur, eximi protinus funiculus vel linum per foramen A ductum poteſt, reductoque ferramento, in vulnere, quamdiu neceſſarium videtur relinqui. *Altera ratio.*

III.

Tertia denique *ſetaceum applicandi ratio* fieri per proprium aliquod inſtrumentum, a BARTISCHIO, ANDREA A CRUCE, HILDANO, AQUAPENDENTE, SCULTETO & GLANDORPIO delineatum, conſuevit, dum ſcilicet cutis eodem comprehenditur atque dein ferro quodam acuminato vel & candente perforatur, tandemque convenienti funiculo inſtruitur. Qui quidem operandi modus quia inſignes dolores magnamque ſuppurationem concitat, mirum haudquaquam eſt, ſi pro valentiſſimo, ad humores noxios & abundantes eliciendos atque ab oculis, capite, aliiſve partibus nobilioribus revellendos a variis Medicis præſtantiſſimis habetur. *Tertia ratio.*

IV.

Non prorſus equidem olim defuerunt, neque hodienum adhuc deſunt, qui ſetaceum ad lineam ſive longitudinem cervicis factum longe valentius eo ſtatuunt, quod tranſverſim in collo inſtituitur, quemadmodum docuimus. Tametſi autem egomet aliquoties rei hujus experimentum fecerim, tamen nihilo majorem in iſtac operandi ratione, quam in uſitata, virtutem reperi: ſed longe tamen majorem operandi difficultatem ſenſi, quia cutis non tam facile tranſverſim, quam ſecundum longitudinem complicari, neque acus aut ſcalpellum tam commode *Ad lineam quandoque ſetaceum inſtituitur.*

de tranſmitti poteſt. Ne quis vero interim ignoret, quomodo perforatio iſta fieri debeat; ſciendum hic eſt, primo gnaviter caput retrorſum verſus inclinari debere, adverſeque adducta in cervice cutis per adhibitam acum valde curvam (*Tab. XXII. fig. 9.*) perforari. Quanquam longe aptius perforatio ſæpe fit, ſi non tam digitis, quam volſella potius, quæ polypo deſtinata & foraminibus oblongis circa extrema roſtri inſtructa eſt, (*Tab. XIX. fig.* 10.) cutis tranſverſa comprehenditur, decenterque eo loco perforatur, qui per volſellæ foramina conſpicuus eſt.

V.

Quid de ſetacei uſu ſtatuendum ſit.

Sunt denique atque fuerunt in Medicis non pauci, qui ineptam prorſus atque adeo alienam, quæ per ſetaceum fit, curationem eſſe ſtatuunt, & cumprimis etiam DIONIS & GARENGEOT: quum e contrario alii, tanquam nobiliſſimam atque adverſus morbos quam maxime pertinaces, capitis cumprimis, (*a*) ut morbos ſoporoſos, cephalæas, epilepſiam, atque oculorum, valentiſſimam, cum BARTISCHIO, FIENO, FABRICIO ab Aquapendente, SEVERINO, HILDANO, GLANDORPIO, SCULTETO, WEDELIO, pluribuſque aliis Medicis expertiſſimis, eandem proponant. Et ſane quia per iſtam operationem a capite ad cervicem pertuſam humores abundantes & corrupti quam efficaciſſime revelluntur & abducuntur, mirum videri haudquaquam debet, ſi vel binis etiam fonticulis nobilius atque fortius unum ſetaceum a non paucis Medicis reputatur. Quorundam enim experimento cognitum, quem aut hydrocephalum, aut catarrhi capitis pernicioſi aut graves inprimis capitis vel oculorum noxæ, quales ſunt vehemens ac deſperata quaſi ipſorum inflammatio, gutta ſerena. (*b*) cataracta item vel ſuffuſio incipiens, aut intenſiſſimi capitis dolores cum oblivione, nec non epilepſia, vel morbi ſoporoſi, vel ipſius etiam apoplexiæ periculo male habent, eum, ſi ſetaceum adhibet, haud raro inde liberari. Etiamſi dolores atque moleſtiæ, quas ſetaceum affert, prohibent, quo minus multi ægrotantes nobile atque efficax iſtud medicinæ genus admittant.

PAR-

[-) *Cephalæa* a ſetaceo applicato ceſſans, eodemque remoto recurrens, idque aliquoties, deſcribitur a RUYSCHIO obſ. 40.

(*b*) Ab hac virginem eſſe liberatam, poſt ſanguinis miſſionem, purgationem fonticulum, per ſetaceum teſtatur SCUKTET. obſ. XXV.

PARTIS II.

SECTIO IV.

De præcordiorum vitiis, quæ manu aut ſcalpello curantur.

CAP. CV.

Quomodo mammarum papillæ elici atque extendi, vel etiam lac elici ex iiſdem debeat.

IN puerperis quibuſdam iiſdemque junioribus ac primiparis ita minutæ nonnunquam & immerſæ mammarum papillæ ſunt, ut recens natus infantulus neque ore ipſas apprehendere, neque lactis aliquid ex iiſdem ſugere valeat. Itaque per adhibitam artem ipſas extendere convenit. Longe igitur optimum hic eſt, 1. vel *grandiorem* aut robuſtiorem aliquem & ſuctioni probe jam adſuetum *infantulum*, vel 2. hominem quoque adultum iſtique arti deditum, quales mulierculæ paſſim apud nos obviæ ſunt, adhibere, quæ intus contentum lac una cum ipſis papillis quam diligentiſſime ore attrahat atque exugat. Quodſi autem vel homines ejuſmodi defecerint, vel ipſa quoque ſuctio illa non ſatis profecerit, *inſtrumentum aliquod huic ſcopo accommodatum decenter mammis applicandum eſt*. Nempe 1. vel proprium quoddam *vitrum* (vid. Tab. XXI. fig. 18.) ſic admovetur, ut pars ejus amplior A. quaſi cucurbitula papillis ſuperimponatur, tubulus autem BB. ipſius puerperæ ori, ad ſugendum immittatur. Atque id ipſum negotium tantiſper iterandum eſt, donec & papillas comprehendere & ſugere infantulus queat. 2. Si nullum ad manus vitrum ejuſmodi fuerit, *fiſtulam* aliquam *fumo nicotianæ ſugendo deſtinatam* applicare haud raro conveniet. 3. Alii *cucurbitulam ex ebore ſive alabaſtro lapide ad pilei modum confectam* (fig. 19.) ſuper papillas injiciunt, admotoque ore gnaviter ſugendam præcipiunt. Tum 4. alia quoque in promtu mihi ſunt *vitra lactiſuga* quæ dici poterant. (vid. fig. 20.) Quæ ubi vel in aqua calida, vel & ſuper fornace pro aere rarefaciendo vel expellendo probe calefacta mammis ſic injiciuntur, ut foramen A. ipſam papillam excipiat, non nimis tantum depreſſæ papillæ inſigniter protendi, ſed commodiſſime quoque lac educi ſive ſugi ex mammis ægris atque ab inflammatione vexatis poterunt. Simulatque ſugendi vis imminuta in vitro perſentiſcitur, emitti protinus ex foramine B, quod cera antea clauſum erat, lac hauſtum, atque iterum calefacto vitro, quemadmodum in ſcarificatione dictum eſt, clauſo rurſus cera foramine illo, tamdiu iterari negotium illud debet, donec & papillæ ſatis grandes factæ & lac ex mammis ſufficienter exhauſtum animadvertantur. Denique recens natos atque *edentulos* quoque *catulos* quam aptiſſime hanc in rem adhiberi poſſe, ita manifeſtum experientia eſt, ut prolixe memorari haudquaquam debeat.

C A P. CVI.

De papillis ſiſſis atque exulceratis.

SOlemnis utique apud novas puerperas, quæ infantulos ſuos lactant, calamitas eſt, ut a ſectione papillæ in mammis cum dolore intenſiſſimo findantur atque exulcerentur. Quibus equidem noxis ex opportune ſuccurratur; longe optimum erit vel mucilaginem ex ſemine cydoniorum, vel ovorum oleum cum olei ceræ portiuncula permixtum, vel & myrrhæ oleum per deliquium; gnaviter papillis illinere; vel denique tenuiſſimum ex gummi tragacanthæ ſive arabico pulverem quam ſæpiſſime adſpergere. Sed tamen id ſimul notari ſollicite hic debet, ut quam rariſſime ad papillam iſtam ægram infantulus adhibeatur; ne qua forte frequentiori ſectione glutinatio impediatur. Tum id quoque cavendum inprimis hic eſt, ne induſium lactantis mulieris ad partem ægram adhæreſcat, indeque abſtractum dolores augeat, vel glutinationem quoque impediat. Oportet igitur, quoties infans mammam ægram exſuxit, aqua plantaginis, in qua pauxillum ſaccharum ſaturni ſolutum eſt, papillam abluere ac mundare, atque deinde operculum aliquod ex ebore, marmore aut cera candida confectum, quale Tab. XXI. fig. 19. repræſentavimus; ſuper imponere.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ primæ.

Fig. 1. deſignat, quomodo linguæ frenulum in infantibus per ſcalpellum ſolvatur.

Fig. 2. oſtendit, quomodo idem fieri per adhibitam *furcinulam* atque forficem debeat.

Fig. 3. *Furcinulam* ad linguam in iſtac operatione ſuſtinendam accommodatam, ſecundum debitam magnitudinem repræſentat.

Fig. 4. & 5. exhibet *lamellas aureas* aut argenteas, exeſo palato inſerendas, ſpongia quadam molliſſima juxta partem *a a* firmata.

Fig. 6. proponit HILDANI inſtrumentum orichalceum, *uvæ per vincturam* tollendæ accommodatum. Litteræ AA filum decenter inſtrumento innexum, B partem, qua uva reciditur, C locum, ubi filum trajicitur, denotant. Vera inſtrumenti magnitudo tribus digitis latis eam ſuperet, quam hic propoſuimus.

Fig. 7. deſignat *filum quoddam æneum* ſive ferreum, atque foramine A in ſuperiori parte inſtructum, pro lino ſcilicet per inſtrumentum modo delineatum tranſmittendo. Cujus proin magnitudo ex ipſius tubuli magnitudine debet determinari. Litt. B anſam ſive manubrium ejus denotat.

Fig. 8. repræſentatur hic *inſtrumentum aliquod ad uvam reſcindendam proprium*. Atque littera quidem A partem, per quam uva demittitur; BB partem, qua ſcalpellum C ad præcidendam uva propellitur; DDD autem anſam ſiniſtra manu comprehendendam deſignant.

Fig.

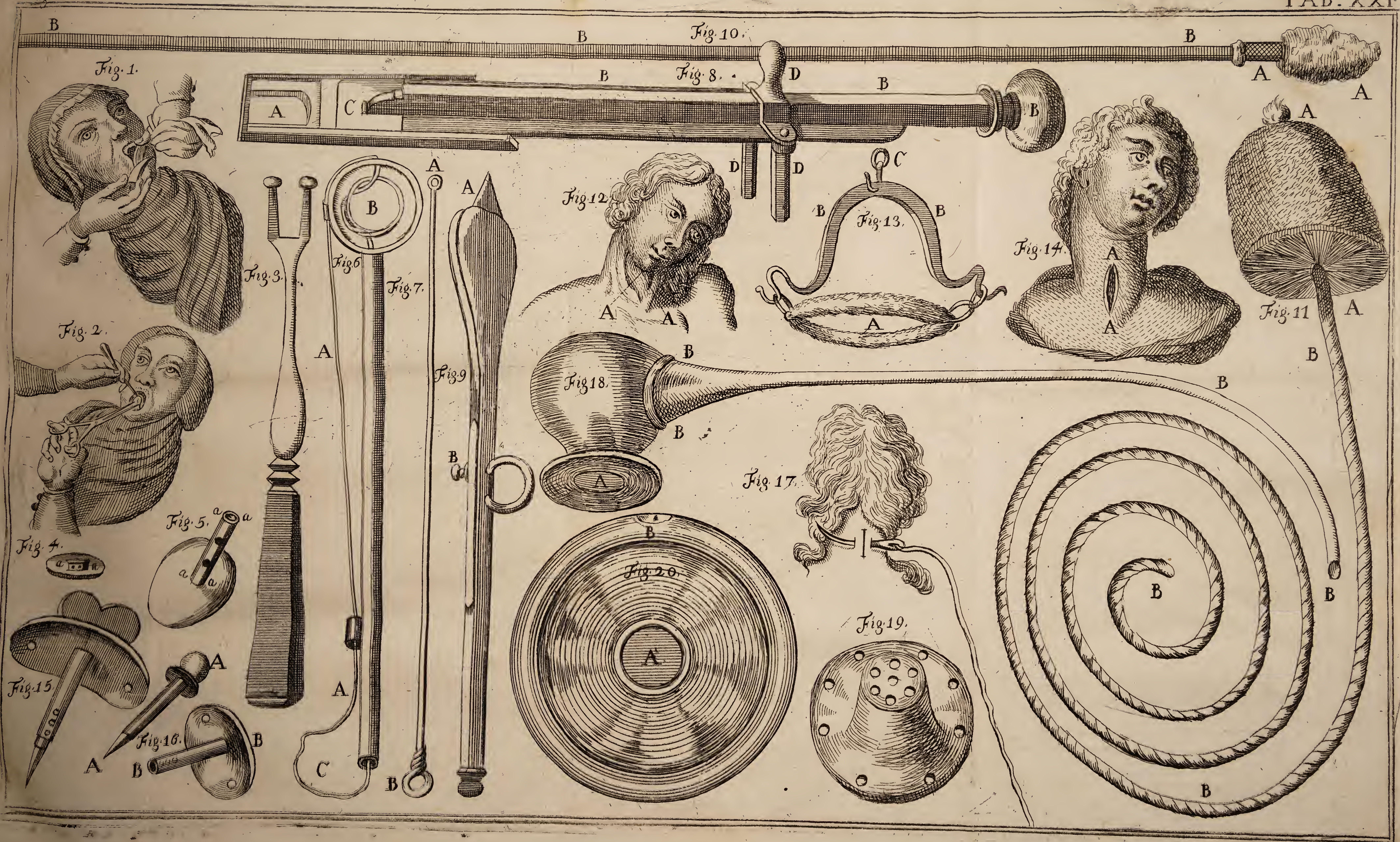

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9
Fig. 10.
Fig. 11
Fig. 12
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15
Fig. 16.
Fig. 17
Fig. 18.
Fig. 19.
Fig. 20.

Fig. 9. delineatur hic illud inſtrumentum, quod *pariſthmiotomus* dici poteſt, quo *ad tonſillas exulceratas aperiendas* vel ab inflammatione vexatas ſcarificandas Medici utuntur. Namque litt. A. ſcalpellum quoddam abſconditum, B globulum ad ſcalpellum in ipſo opere leniter emittendum; C denique annullum ad firmiter continendum inſtrumentum adaptatum indicat. Vera inſtrumenti magnitudo duobus vel tribus circiter digitis latis eam ſuperet, quam hic delineavimus.

Fig. 10. ſiſtit inſtrumentum, oſſiculis, piſcium item ſpinis atque aliis rebus ſimilibus, ex faucibus extrahendis deſtinatum: Litteræ AA ſpongiam, BBB. autem bacillum ſive virgam ex balænæ oſſe confectam, exactiſſimeque cum ſpongia jungendam indicant.

Fig. 11. *Ventriculi excutiam* deſignat. Litteræ AA ſcopulas ſetaceas, BBB autem filum æneum denotat, ſerico obductum, cujus ope demitti in ventriculum indeque reduci eædem valeant.

Fig. 12. ob oculos ponit cervicem aliquam incurvam, litteris AA muſculos maſtoideos deſignantibus: quorum interdum is concidi juxta partem imam debet, qui præter naturam contractus deprehenditur.

Fig. 13. inſtrumentum repræſentat, cervicibus curvis reſtituendis adaptatum. Nimirum collare A ex pelle hirſuta ita confectum eſt, ut quam exactiſſime collum comprehendat. Arcus ferreus BB tum collare, tum uncum etiam atque annullum C continet, cujus beneficio ſuſpendi ex tigno vel tecto æger ejuſmodi queat.

Fig. 14. litt. AA indicant, ubi & quomodo in *tracheotomia* ſive laryngotomia plaga excitanda.

Fig. 15. *Acus* ſeu *clavus ferreus* apice triangulari atque acuminata ſiſtitur, ad *aperiendam aſperam arteriam* accommodatus.

Fig. 16. Aliud clavi genus a DEKKERO propoſitum: ubi litteræ AA cuſpidem, BB autem tubulum, in quo cuſpis continetur, quique in trachea perforata relinquitur, indicant.

Fig. 17. Eam cervicis partem deſignat, in qua *ſetaceum* tranſverſim fieri poteſt.

Fig. 18. *inſtrumentum aliquod vitreum* proponitur, *papillis minutis cum lacte extrahendis adaptatum*. A etenim cucurbitulam papillæ ſuperimponendam, BB autem tubulum, quem ore puerpera excipere atque exſugere debet, repræſentant.

Fig. 19. *Cucurbitula eburnea* vel alabaſtrina & perforata, pro papillis aliquanto minutioribus extendendis, eiſque ſi ulceratæ ſunt, obtegendis & defendendis ſiſtitur.

Fig. 20. *Cucurbitula vitrea* peculiaris repræſentatur, eiſdem ſcopis, cumprimis vero lacti evocando, inſerviens.

C A P. CVII.

De carcinomate ſive cancro mammarum.

I.

MAmmas & cumprimis mulierem quandoque ab inflammationibus atque ulceribus, ſcirrho item atque *carcinomate* ſive *cancro* infeſtari *Inſtitui ratio declaratur.*

ſtari, ſupra jam tum memoravimus . (P.I. Lib. IV. cap. IV.) Atque inflammationes quidem cum ulceribus quomodo ſanare conveniat, eodem loco explicavimus . *Cancer* autem ſive *carcinoma* (*a*) ex quibuſnam cauſis exoriatur , quomodo item increſcat , quæ mala ſecum afferat , ex quibuſnam ſignis innoteſcat , quibus denique medicamentis optime tractetur, alias declaratum extat. (P.I. Lib.IV. cap. XVII.) Supereſt, ut, qua ratione mammarum carcinomata , ubi medicamenta parum ſunt , ſcalpello extirpari rite debeant , exponamus; ne, propter cunctationem nimiam, inſanabile vitium, vel ad operationem quoque chirurgicam ſuſtinendam ineptus æger evadat.

II.

Quomodo cancer occultus necdum mammam integram habens extirpari debeat.

Ante vero , quam ad arduum opus illud chirurgus procedit, neceſſarium utique videtur, ut inquirat, an jam ſimul *vicinæ ſub ala glandulæ induratæ* ſint, aut an forte carcinoma cum glandulis his induratis omnino cohæreat . Quod ſi eſt , curatio plerumque haud feliciter ſuccedit ; quia cancroſa diſpoſitio ſive venenum cancroſum jam in aliis , præter mammam , partibus hærere videtur : unde ablata etiam mamma repullulare malum brevi ſolet . Interea tamen non prorſus deſunt exempla , ubi extirpato carcinomate una cum glandulis ſubalaribus induratis ægræ reſtitutæ ſunt . Quando vero extirpationem iſtiuſmodi carcinomatis ſuſcipere vult chirurgus, opus eſt , per convenientem vitæ victuſque rationem quam ſolertiſſime hominem ægrum ad id præparare . Qua quidem præparatione decenter confecta , ſi non nimis magnus & mobilis adhuc cancer eſt, ſed tantum partem mammæ occupat, (vid.Tab.XXII. fig. 1. AB.) deponi ſuper ſella quadam altiori atque commoda æger debet , brachio , quod mammæ affectæ proximum eſt , probe vel extenſo , vel retrorſum etiam ac deorſum contento , ſive ad ſellam alligato . Sic enim muſculus pectoralis fortiter expanditur , ipſaque mammæ pars corrupta exactius ab eodem reſolvi poteſt . Tum moris multis eſt , ut medio tumoris cutis lineis in crucem factis iiſdemque ſatis longis , una cum pinguedine , quæ carcinoma tegit , incidatur , ſeparatiſque per ſcalpellum plagarum oris , quam ſolertiſſime ſeparetur atque eximatur . Quod quo fieri accuratius poſſit , vel per tranſmiſſum acus majoris Tab. VI. fig. 5. vel 6. adjumento lineum vinculum , vel ſaltem per hamulum Tab. VIII. fig. 2. vel 3. ſtrenue attolli a quibuſdam pars corrupta ſolet . Ego vero ejuſmodi carcinomata aliquoties haud infeliciter ſanavi , quæ pugnum utique magnitudine ſuperabant, atque a papilla ad ipſum uſque humerum procedebant , ut videre eſt in modo citata Tab. XXII. fig. 1. AB. tamen non niſi una linea illud incidi , nulloque præter ſcalpellum Tab. XII. fig. 14. adhibito inſtrumento exactiſſime a partibus integris ſeparavi , & , ut fig. 2. Tab. XXII. oſtendit , vulnus glutinavi . Ubi vero ipſa cutis ſumma ſimul corrupta aut cum carcinomate arcte juncta deprehenditur , vix alia ratione ſperari ſalus poterit , quam ubi eadem una cum ipſo car-

(*a*) Monendum hic eſſe exiſtimo , *cancri* vocabulum , teſte CELSO , romanis ſcriptoribus uſurpatum fuiſſe pro eo morbo , quem Græci *gangrænam* ſive *ſphacelum* appellarunt ; verum quod nos hodie vulgo *cancrum* appellamus , *carcinoma* ipſis dictum fuiſſe ; adeoque cancer proprie & recte *carcinoma* dicendus eſt.

carcinomate penitus exſcinditur. Quod ipſum equidem ab expertis Chirurgis ſatis celeriter expediri utplurimum poteſt, ſimileſque cicatrice non adeo magna relicta ſanavi.

III.

Extirpatione facta, niſi forte nimis jam infirmatus æger eſt, longe optimum videtur, bonam ſanguinis copiam, ad aliquot nempe uncias, pro viribus ægræ, ex inflicto vulnere emittere. Sic enim facilius & inflammatio, & febris, & nova ſanguinis profuſio præcaventur. Neque vero ad cohibendum ſanguinem candenti ferro magnopere, ceu veteres quidem opinati ſunt, opus hic eſt. Siquidem exacta deligatio utique hic ſufficit: nimirum ſi linamenta carpta bene multa & aliquot ſplenia craſſa ſenſim ampliora, & faſcia ſatis longa ſimul adhibeantur. BIDLOUS equidem, meus quondam quoque Præceptor, quaſi Medicus in his operationibus longe exercitatiſſimus, vel ſolo gypſo linamentis mixto ſanguinem quam commodiſſime ſupprimi hic poſſe memorat. (*a*) Licet alii variis pulveribus ſtypticis, alii vinculum arteriis grandioribus injiciant. (*b*) GARENGEOTIUS autem, ſecundum iſtam curandi rationem, quam cel. Pariſienſium chirurgus, PETITUS propoſuit, ſtatuit, brevi non modo ſanguinem conquieſcere, ſed & ipſam plagam brevi ſaneſcere, imo carcinoma non redire, ſi protinus atque ſine omnibus & linamentis & medicamentis ſanguinem ſiſtentibus in vulnus adhibitis, per ſuturam mox vulneris oræ diligenter comprehendantur. Tametſi autem egomet quoque curationis hujus experimentum aliquod fecerim; ubi exciſo cancro ſanguinis parum ex vulnere proflueret, ipſaque ægra brevi ſanata eſſet, brevi tamen etiam malum rediit, & ægra tandem poſt bis renatum a glutinato vulnere cancrum expiravit, id omnino mihi datum exiſtimo, ut in vulneribus ejuſmodi, ubi vehemens ſanguinis profluvium propter exciſum mammarum cancrum incidit, ita ut metuendum ſit, ſolis linamentis illud cohiberi non poſſe, vel alcohol vini, vel pulverem aliquem ſupprimendo ſanguini accommodatum, ex bolo, ſanguine draconis, colophonia & maſtiche confectum, una cum linamentis carptis atque lupi crepitu ſemper adhibeam. Sicubi paulo infirmior æger advertitur, ſanguinis parum atque adeo nihil ſtudio ex vulnere mittendum eſt, ſed exciſo carcinomate confeſtim ad deligationem properandum. In deligationibus autem innovandis ea ſemper via procedendum eſt, quam in generali de vulneribus tractatione præſcripſimus. Ceterum ex ipſo rerum uſu didici, haud alienum iſtud conſilium eſſe, quo magnum & craſſum aliquod ſplenium cerevifia calida cum butyro permixta probe imbutum, ad inflammationem avertendam in prima ſtatim deligatione ceteris rebus ſuperimponendam HELVETIUS propoſuit. (*c*) Interea tamen etiam res feliciter ceſſit, ſi ſplenia omnia arida applicuerim.

Quid poſt operationem factu opus ſit.

(*a*) *Exercit. anat. chirurg.* pag. 157.
(*b*) Vid. *Acta natur. Vratislav.* an. 1717. menſe Sept. pag. 70.
[*c*] *Traite des pertes de ſang.*

IV.

Quandonam cancer univerſam mammam tenens, excidendus.

Quodſi autem *univerſam mammam cancer vel ſcirrhus occupavit*, ſive jam apertus, ſive clauſus adhuc idem ſit, tota etiam mamma reſecanda eſt. (*a*) Diſpiciendum rurſus ante ipſam operationem hic eſt, ut jam ſupra monui, utrum is cum glandulis ſub axilla poſitis an cum muſculo pectorali cohæreat; quia utroque in caſu plerique auctores operationem prorſus inanem eſſe ſcribunt. Interea ne, quod de glandulis illis ſupra No. 2. indicavi, hic repetam, BIDLOUS, prout ipſemet refert, (*b*) identidem ejuſmodi carcinomata, & feliciter quidem tractavit, ubi ſimul pectoralis muſculi pars quædam corrupta fuit reſcindenda. Quin idem etiam teſtatur, nondum plane deſperatam ſemper rem eſſe, *ſi vel ipſas etiam coſtas caries quædam invaſerit*. Siquidem ipſemet non uno experimento cognoverit vel radendo, vel fuſco etiam VVURTZII unguento adhibito cariem iſtam quandoque ſanari. Ubi vero neque glandulis neque muſculis cancer adhæret, longe major ad feliciter inſtituendam curationem ſpes ſupereſt.

V.

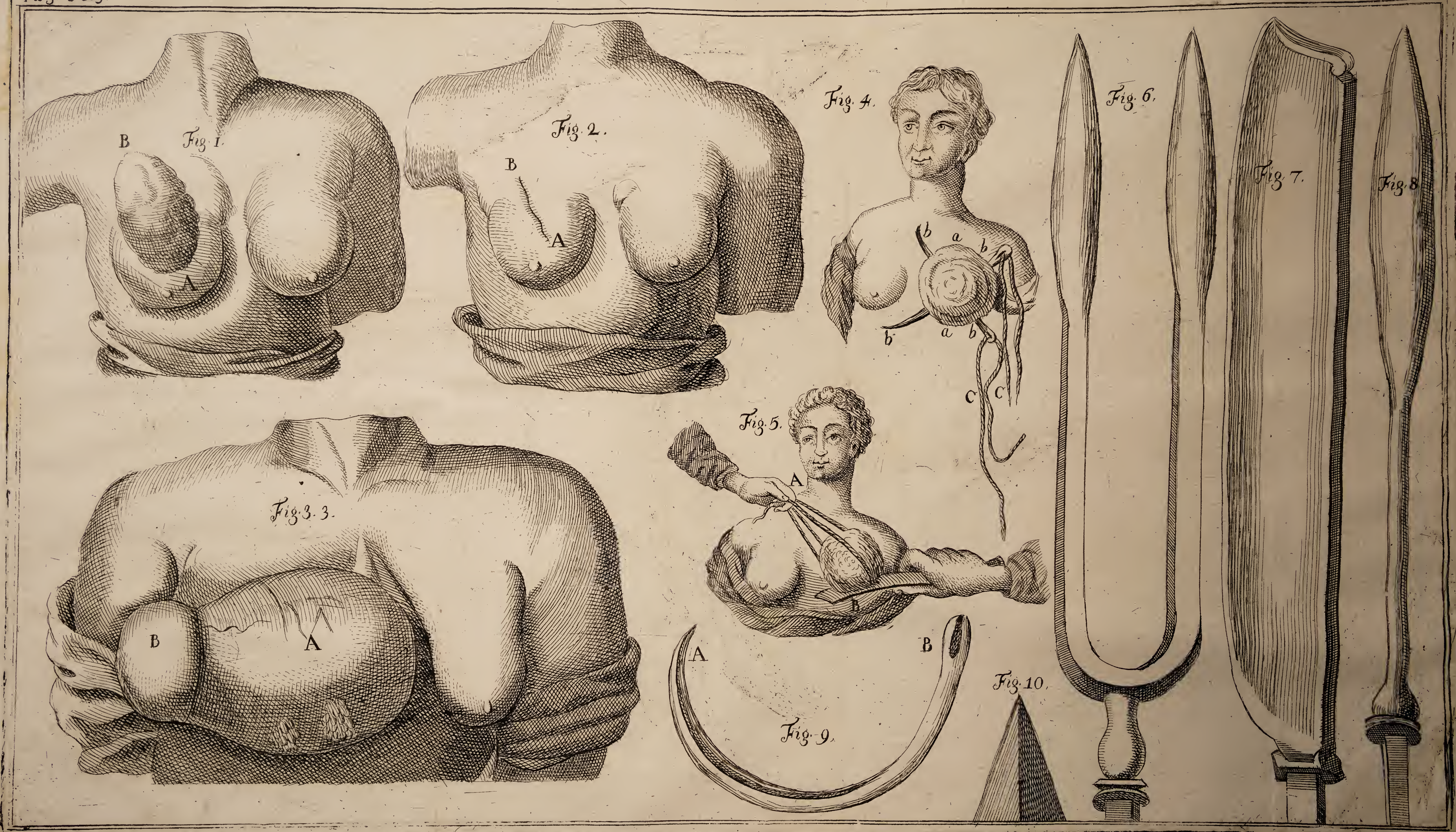
Quomodo fieri operatio debeat.

Quandonam præcidi univerſa mamma per cancrum afflicta debeat, indicavimus, ſequitur, ut, quomodo illud ipſum fieri debeat, explicemus. Quum autem in varias operandi vias curationem iſtam Medici diduxerunt, haud abs re facturi nobis videmur, ſi ordine præcipuas propoſuerimus. Scilicet ægrotus ante omnia in ſedili quodam collocatur, quemadmodum ſupra (No. 2.) precipimus. Deinde 1. ſecundum SCULTETI præcepta, acus quædam grandior (Tab. XVIII. fig. 12.) filoque craſſo ſive funiculo inſtructa, per mammæ partem infimam trajicitur. Fili partes extremæ modo ſic conjunguntur, ut per id, velut anſam aliquam, adduci mamma corrupta poſſit. Nonnunquam, ſi unum haud ſufficere videtur, bina iſtiuſmodi fila, & tranſverſim quidem, per mammam tranſmittuntur. (vid. Tab. XXII. fig. 4. & 5.) hinc pars vitioſa omnis quam exactiſſime ita reſcinditur, ut non deorſum, quemadmodum SCULTETUS Tab. 36. indicat, ſed ſurſum verſus ſcalpellum ducatur, prout fig. 5. oſtendimus: ne qua forte ſanguis inde profluens chirurgum in ulteriori & accuratiori ſectione impediat. Oportet autem paulo grandiori ſcalpello, ſi mamma grandior, hanc in rem uti; quo ſcilicet promtius expediri ſectio iſta valeat. In minori vero etiam minus ſcalpellum ſufficit. 2. Altera curandi via, SOLINGIO inprimis atque BIDLOO uſitata, in eo a prima differt, quod pro filamentis furca quædam magna adhibetur. fig. 6. Hæc enim per afflictam mammam, incipiendo a parte infima, ſic tranſmittitur, ut ſtrenue ſubter illa duci ſcalpellum queat. (fig. 7.) Sicubi paulo minorem partem cancer occupavit, non furcam, ſed proprium aliquod ferramen-

(*a*) Hujus equidem generis ingens illud carcinoma erat, quod egomet jam anno 1720. bono cum ſucceſſu præcidi, & peculiari tunc diſſertatione deſcripſi. Neque enim, prouti ex Tab. XXII. fig. 3. AB. manifeſtum eſt, omnem modo mammam illud occupaverat, ſed tantæ quoque molis erat, ut duodecim fere libras ſuperaret.

[*b*] Loco citato pag. 168.

TAB·XXII·

Fig. 1.
B
A
Fig. 2.
B
A
Fig. 4.
b
a
b
b
a
b
C
C
Fig. 5.
A
Fig. 3. 3.
B
A
A
B
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8

mentum gladio minuto haud abſimile, fig. 8. ſuſtinendæ mammæ BIDLOUS deſtinavit: quæ omnia ferramenta manubriis inſtructa eſſe debent. *3.* At vero quia noſtris temporibus nimis crudeles videntur binæ *iſtæ* operandi rationes, neque facile abſque intenſiſſimis cruciatibus & ſummo ægrorum horrore inſtituuntur. nihil ab arte ſalutari alienum HELVETIUS tentavit, quando iſtiuſmodi volſellas ſine tenacula excogitavit, quarum altera Tab. XXIII. fig. 1. apicibus ſuis AA ſummam, altera vero fig. 2. & ſuperiorem & inferiorem vitiatæ mammæ partem atque adeo mammam univerſam alis ſuis A & B comprehendunt: quo ſcilicet commodius attolli, atque ſcalpelli grandioris adjumento quam exactiſſime ſubſecari valeat. 4. Quartus denique, iſque meo quidem judicio optimus modus eſt, quando nullo prorſus præter ſcalpellum inſtrumento adhibito, chirurgus altera manu mammam afflictam comprehendit, eam elevat, atque ita per admotum ſcalpellum ſatis magnum, quouſque illa corrupta deprehenditur, exſcindit. Quando vitioſa mamma nimis magna, quam ut una chirurgi manu commode elevari queat, miniſter eam ambabus manibus elevare, chirurgus vero ope ſcalpelli majoris eam funditus, attamen caute, a ſubjectis partibus reſecare debet. Atque hac ratione ſine omni alio, præter ſcalpellum, ferramento, ingentem illam mammam duodecim librarum, Tab. XXII. fig. 3. quam celerrime & quam feliciſſime amputavi. Exempla ſectione curatorum ejuſmodi cancrorum vid. in SCULTETI obſ. 44.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ ſecundæ.

Fig. 1. AB. *mammæ carcinoma tectum* ſive clauſum, quod non integram mammam occupat, indicat, a papilla verſus humerum fere extenſum.

Fig. 2. demonſtrat, qualis poſt glutinationem ſimplex eaque recta tantum *cicatrix* fuerit. AB.

Fig. *3.* litteræ AB *carcinoma quoddam mammæ prægrande*, idque etiam adhuc clauſum, ac totam mammam occupans, duodecimque libras adæquans, repræſentant: quod ipſum egomet non niſi ſcalpello & manibus adhibitis olim amputavi & ſanavi. CC. parva tubercula ex majori pronata indicant.

Fig. 4. declarat, qua ratione olim mammam cancro corruptam *aa*, acubus grandioribus *bb.* fila cc trahentibus, ad partem imam perfoderint, quando illam reſcindere voluerunt.

Fig. 5. oſtendit, litt. A, *quomodo fila trajecta* in modum anſæ conjungenda, mamma corrupta eis elevanda, & poſtea ſcalpelli grandioris B ope reſecanda ſit.

Fig. *6.* repræſentat *furcam* ad mammam grandiorem, carcinomate infeſtatam, perfodiendam, & poſtea reſecandam, a SOLINGENIO & BIDLOO propoſitam.

Fig. 7. *Scalpellum* majus, mammis carcinomate corruptis reſcindendis adaptatum.

Fig. 8. exhibet inſtrumentum BIDLOI, *gladioli fere forma*, pro correptis a cancro mammis minoribus comprehendendis, ſi eas amputare velimus.

Fig. 9. *Acus indicatur magna*, curva & ampla, A, pro ſetaceo in cervice ſecundum longitudinem infligendo: quæ etiam in anguſtiori parte B manubrio ligneo poteſt eſſe inſtructa, ut tanto commodius cutis cervicis perforari queat.

Fig. 10. oſtendit acus hujus *cuſpidem*, a parte interiori ſive concava inſpectam, in vera ſua magnitudine.

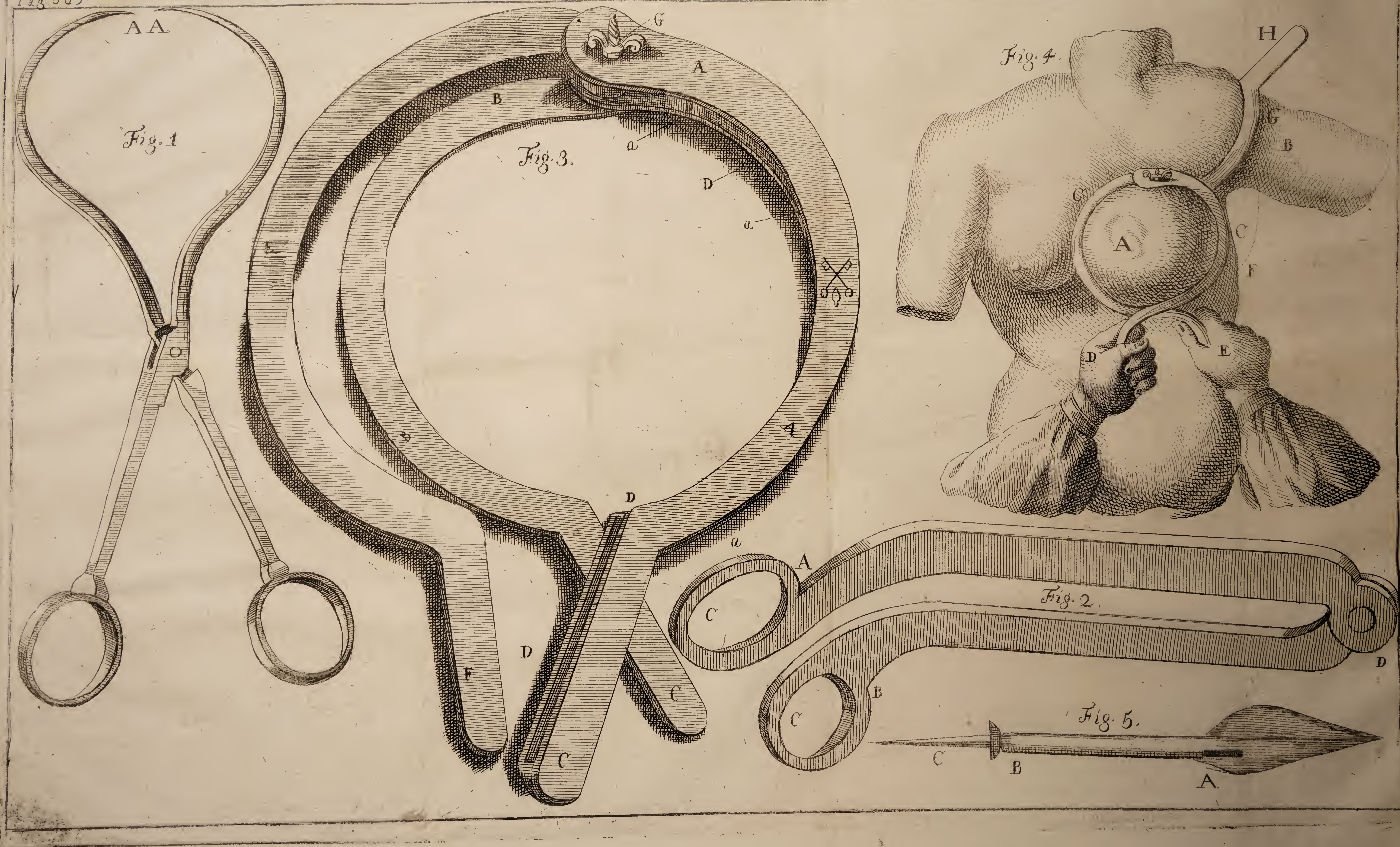
VI.

Operandi ratio nova. Noviſſima operandi ratio eſt, quam Chirurgus Batavus ante paucos adhinc annos adhibere cœpit, D. TABOR autem, Medicus & municeps meus, una cum inſtrumento ad iſtam rem accommodato (fig. 3. Tab. XXIII.) in peculiari diſſertatione quadam explicavit. Nempe mamma vitiata binis inſtrumenti illius acubus, fig. 3. AA, BB. ceu ex fig. 4. manifeſtum eſt, comprehenditur, arcus hi circa extrema CC. fig. 3. manu ſiniſtra clauduntur, ut baſis mammæ vitiatæ probe conſtringatur, ferramentoque tunc falcato atque acuto EF. quod per rimam alterius arcus DD. tranſire debet, quam diligentiſſime abſcinditur. Quantumvis autem notatu dignum inſtrumentum atque ingenioſa operandi ratio videtur, tamen ſimplicem iſtam, quam ſupra No. 5. deſcripſimus, operandi methodum ei præferendam eſſe cenſeo. Interea tamen illam, tanquam rem novam, ſilentio hic promittere nolui. In explicatione Tab. XXIII. uberior hujus inſtrumenti dabitur explicatio.

VII.

Quid poſt operationem fieri deboat. Mamma exciſa, quocunque demum modo illud factum ſit, antequam deligatio inſtituatur, ſanguinis uncias aliquot, ſiquidem vires ſunt, emittere convenit; ad præcavendam ſcilicet, prout ſupra jam monuimus, inflammationem & ſanguinis profluvium. Quod enim Chirurgorum aliqui exiſtimant, ſanguinem vitioſum ſive cancrorſum iſta ratione penitus exhauriri poſſe, id nihil eſſe videtur. Ubi vero debilis jam tum ægra eſſe advertitur, ſatius erit, ſtatim a confecta operatione vincturam injicere, quam minus opportuna ſanguinis emiſſione magis magiſque ipſam infirmare. (*a*) Qua autem ratione inſtitui vinctura commodiſſime debeat, ſupra jam tum (No. 3.) declaravimus: atque ſolum hic adhuc monemus, eam ante tertium diem non eſſe ſolvendam, nihilque nec tum quidem vi evellendum: ſed, donec ſponte cadant, expectandum. Ceterum quo rarius atque circumſpectius deligatio innovat, hoc melius quoque glutinatio procedit. Quodſi autem nimia forte materiæ purulentæ copia ſub ipſam curationem ex vulnere profluit, frequentius deligatio innovanda. At ne a nimia purulentæ materiæ copia nimis æger debilitetur, aut prorſus etiam conficiatur, unguentum digeſtivum removere, atque ejus loco linamenta carpta eademque vel arida, vel eſsentia myrrhæ atque ſuccini leviter imbuta, im-

(*a*) Non ſum equidem neſcius, ſanguinis profluvium hic prorſus non metuendum BIDLOO & GARENGEOTIO videri, ſed illum facile cohiberi & quieſcere. Contrarium tamen egomet uſu didici: ſiquidem haud ſemel obſervavi, largiorem ſanguinis copiam vel per ipſa craſſiſſima etiam & copioſa ſplenia atque faſcias erupiſſe, unde ægri valde debilitati fuerunt. Quare neceſſarium eſt, ſumma ſemper eum providentia, vel & per impoſitam orbem, deligationem inſtituere.

Fig. 1
AA
Fig. 3
A
B
D
E
F
G
a
C
Fig. 4
A
B
C
D
E
F
G
H
Fig. 2
A
B
C
D
a
Fig. 5
A
B
C

imponere præſtat. (*a*) Vires autem amiſſæ ut ſenſim ſenſimque ægro reſtituantur, non cibos tantum bene nutrientes & qui facile concoquuntur, juſcula nempe, gelatinas, ova mollia, & quæ ſunt hujuſmodi, ſed medicamenta quoque confortantia & cumprimis emulſiones gratas diligenter ipſi commendare oportet. E contrario cavendum quoque ſollicite hic eſt, ne nimis forte celeriter vulnus areſcat, quia malum priſtinum alias facile, utnonnulli auctores notarunt, denuo recrudeſcit. Itaque, ſi tale quid incidere videtur, mel roſarum in deligatione identidem adhibere convenit, ut debita ſuppuratio hoc ipſo ſatis diu conſervetur. Carcinomate autem ſanato, exactiſſimam ſemper vitæ victuſque rationem æger ſervare, vehementiores vero animi affectus evitare debet; contra vero certis temporibus, præſertim vere & autumno, medicamentis ſanguinem expurgantibus, itemque detractionibus ſanguinis uti debet. Quoties hic inter curandum *febris vehemens, cum doloribus atque angoribus circa præcordia, ſpirandique difficultate ſupervenit*; certa utplurimum mors inſequitur. Ne quid igitur iſtiuſmodi facile eveniat, ſanguis in tempore emittendus eſt, ægrotuſque per adhibita medicamenta his malis contraria tractandus. Non deſunt equidem in feminis, quæ admirabili cum animi magnitudine & conſtantia ſat ceteroquin crudelem operationem iſtam ſuſtinent; contra vero aliæ adeo puſillanimes ſunt & tam vehementer clamant, ut vel maxime intrepidum etiam chirurgum terreant, inque opere ſuo impediant. Oportet igitur intrepidum hic chirurgum eſſe, ſicut CELSUS monuit, ut perinde faciat omnia, ac ſi nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur. (Lib. VII. in præfatione.)

Explicatio Tabulæ vigeſimæ tertiæ.

Fig. 1. demonſtrat *volſellam* ſive *tenaculum Helvetiannm*, (Galli *Tenette Helvetienne* vocant) mammis vitiatis reſecandis ſub ipſa ſectione chirurgica arcubus AA comprehendendis deſtinatum.

Fig. 2. ſiſtit aliud hujuſmodi *tenaculum* ſive ferramentum, ab eodem HELVETIO excogitatum: cujus ope mamma corrupta in parte ſuprema & ima probe comprehenditur, & poſtea reſecatur. Litt. AB denotant duas alas; CC foramina ſive annulos; quibus machina digitis comprehenditur & clauditur. D Cardo cujus ope duæ alæ expanduntur & pro mamma comprehendenda probe clauduntur.

Fig. 3. deſignat *novum inſtrumenti genus*, ad *corruptas mammas reſcindendas accommodatum*. Litteræ AA. laminam duplicem, eandemque ſemicircularem indicant, ex oricalco ſive cupro flavo confectas, circa partes extremas inferiores C. ita conjunctam, ut interſtitium ſive rimam DDD. relinquant, pro ſcalpello falcato EF & recipiendo & tranſmittendo, ſuperſit. Lamellam ex his inferiorem *litt. aaa.* quodammodo demonſtrant. Litt. BB ſimilem lamellam ſemicircularem eandemque ſimplicem denotant, fibula ſive cochlea G. cum altera lamella duplici ſic conjunctam, ut integrum quaſi circulum efficiat,

[*a*] In ejuſmodi caſu alumine uſto, addito pauxillo mercur. præc ipitat. rubri cum ſucceſſu ſe uſum fuiſſe, Medicus quidam me certiorem fecit: his enim brevicicatrice m firmam inductam eſſe.

ciat, itaque mammam exactiſſime comprehendere queat. Crurum ſemicircularium A & B anſas utrinque litt. CC. deſignant. Scalpelli falcati manubrium litt. F. demonſtrat: quod ipſum cruribus laminæ A & B conjunctis mammamque comprehendentibus tranſmitti per fiſſuram D pro reſcindenda mamma corrupta ſic debet, quemadmodum ſequens fig. 4. oſtendit.

Fig. 4. ſiſtitur hic corpus feminæ, cujus mamma ſiniſtra carcinomate corrupta per modo deſcriptum inſtrumentum exſcinditur. Atque littera quidem A. mammam corruptam, B. brachium extenſum, CC. laminas annulares ſive ſemicirculares, quibus mamma comprehenditur atque a ſubjectis partibus ſurſum adducitur, D. ſiniſtram chirurgi manum, anſas binas lamellarum continentem, E. dextram ejuſdem manum ſcalpellique manubrium, pro reſcindenda mamma ſurſum adducentem, F, G & H. denique viam, per quam attolli ſcalpellum a chirurgo debet, indicant.

Fig. 5. oſtendit peculiarem acum pro ſetaceo tranſverſo excitando: in qua ad litt. A foramen exaratum, per quod funiculus vel fila ducuntur, & quando ad litt. B uſque transfixa eſt, funiculus e foramine educitur, & in vulnere facto, reducta acu, relinquitur. Litt. C clavum denotat, qui a manubrio ligneo excipitur.

C A P. CVIII.

De paraceteſi vel pectoris perforatione.

I.

Quandonam paracenteſis inſtituatur.

PAracenteſin generatim Medici vocant pectoris vel abdominis, imo etiam ſcroti perforationem illam, quæ pro materia purulenta, cruore, aqua, rebuſque id genus aliis præternaturalibus emittendis inſtituitur. Solet autem paracenteſis ſive perforatio pectoris inter coſtas, utpote de qua hic ſpeciatim nunc agimus, variis in caſibus adhiberi: & quidem 1. *in empyemate*, ſive eo pectoris morbo, ubi ſcilicet e pleura vel pulmonibus poſt inflammationem exulceratis *materiæ purulentæ* quicquam in thoracis cavitatem profluxit. Niſi enim opportune pus hoc emittitur, periculum eſt, ne & ſpirandi facultas impediatur, &, pulmonibus cum ſepto tranſverſo atque coſtis graviter inde exeſis, tabes atque alia hujus generis mala deſperata inſequantur. Deinde 2. neceſſaria quoque in pectore perforatio ſive paracenteſis eſt, quoties cruoris aliquid ex *thoracis vulnere* quodam intus illapſum eſt, quod per vulnus educi nequit, & ægro gravia incommoda excitat, prouti quidem ſupra jam tum ſuo loco (P. I. lib. I. cap. X. No. 10.) declaravimus. Verum hæc operatio hoc in caſu male a Gallis *operatio empyematis* vocatur; quia ad empyema conſtituendum pus requiritur, & rectius tunc ſimpliciter paracenteſis pectoris vocatur. (*a*) Tum 3. utiliter quoque paracenteſin Medici inſtituunt, quoties aqua, propter *pectoris*

[*a*] Appellatur operatio empyematis etiam *Garengeotio* Oper. Chir. Tom. II. Cap. IV.

ctoris hydropem intus collecta, debet emitti. Simulatque igitur morbus, a quo æger infeſtatur, ſpiritus gravis ac difficilis, & ponderis inſoliti atque fluctuationis in pectore ſenſus, humoris alieni quicquam intus delitеſcere ſignificaverint, confugiendum erit ad pectoris perforationem; ſiquidem alia ratione vix ac ne vix quidem ejici e pectore materia iſta noxia poterit. Sed ante tamen, quam ferrum pectori admovemus, conſiderandum ſollicite eſt, num etiam pro ægri hominis ſtatu præſenti ſalutis aliquid ſperari ex perforatione iſta valeat. Itaque ſi parum aut nihil virium ſupereſt, periculoſa utplurimum hæc operatio eſſe ſolet. Namque hic abeſſe vix poteſt, quin vel ſub ipſam operationem, vel ſtatim poſt eandem æger exſpiret. Simili prorſus modo res ſeſe habet, ſi propter nimis jam inveteratum morbum periculum eſt, ne prorſus jam exeſæ atque corruptæ ſint partes internæ: (*a*) item ſi vel a febri, vel ab alvo ſoluta, vel a ſpirandi ſumma difficultate, vel a crebro animi deliquio; vel denique a ſudore frigido æger divexatur. Namque mala iſta ſingula morbum deſperatum & propinquam fere ſemper mortem ſignificant; adeoque ſine fructu & cum dedecore chirurgiæ operatio in iſtiuſmodi caſibus inſtituitur: ne, qui propter noxæ gravitatem ſervari haud potuit, chirurgi culpa interiiſſe videatur. Contra vero ſi poſita ſuperius mala penitus abſunt; ſi adhuc vires ſunt; ſi denique recens adhuc morbus eſt; utiliter utique paracenteſis haud raro adhibetur. Atque id magis etiam ideo, quia pectus citra ullum vitæ periculum perforatur; dummodo circumſpecte a chirurgo ſingula hic fiant. Neque enim præter cutem, pinguedinem, carnem atque pleuram, quicquam hic percutitur aut læditur.

II.

Quo loco fieri paracenteſis debeat.

Oportet autem bina potiſſimum ante operationem circumſpicere: nempe 1. *in quonam pectoris latere materia noxia hæreat*: namque ubi latus integrum atque ſanum perfoditur, inanis operatio eſſe conſuevit. Deinde 2. *quænam præcipue pectoris pars perforari debeat*. Quo autem facilius atque certius cognoſcatur, *in quonam pectoris latere materia pernicioſa deliteſcat*; conſiderandum quam diligentiſſime eſt, 1. in quonam latere inflammationem atque dolores æger antea ſenſerit; deinde 2. ubinam gravitas quædam cum fluctuatione fuerit animadverſa; tum 3. in quodnam latus cubare commodius æger poſſit: in hoc ipſo enim vitium deliteſcere ſolet: nam in latere ſano decumbere nequeunt. Denique 4. tumor etiam plerumque aliqualis cum calore vehementiori latus afflictum demonſtrat. Explorato jam latere affecto, tutiſſimum eſt, operationem ſic inſtituere, ut in ſiniſtro latere inter ſecundam & tertiam, in dextro vero tertiam inter & quartam coſtam ſpuriam, ab infima numerando, eo loco, qui palmam circiter aut quinque, vel in majoribus hominibus ſex digitos latos ab ipſo dorſo atque ab infimo ſcapulæ angulo abeſt, foramen fiat. Namque ubi ſublimior pectoris pars perfoditur, fieri vix poteſt, ut materia maligna, quippe in infimo pectore

(*a*) Exempla, quibus idem confirmari poterat, paſſim obveniunt. Sic enim egomet aliquando in iſtiuſmodi homine, qui empyemate laboraverat, poſt mortem inciſo, pleuram una cum pleriſque fere coſtis eroſam deprehendi: quo vero in caſu operatio hæc prorſus fruſtranea eſſe ſolet.

ctore collecta, commode ibi profluat. (*a*) Contra vero ſi depreſſius vulnus infligitur, periculum eſt, ne ſeptum tranſverſum, quippe coſtis inferioribus, præſertim in dextro latere propter hepar valde propinquum atque adeo adnatum, lædatur. Similiter ubi pars ſpinæ dorſi propior perforatur, difficilior longe atque magis anceps operatio eſt. Neque enim craſſi tantum muſculi perrumpendi hic eſſent; ſed maximum quoque periculum ſubeſt, ne arteriæ vel venæ intercoſtales, utpote ſulcis coſtarum prope hanc regionem nondum inſertæ, vel alia majora vaſa ſimul percutiantur. Ut proinde locus ſupra deſignatus præ ceteris commodum & tutus ſit ad pectus perforandum.

III.

Quomodo fieri operatio debeat.

Ipſum iſtum, quem jam indicavimus, locum atramento notare convenit, adductamque digitis & chirurgi & miniſtri, dum æger corpus paulo reclinat, prout ſupra in fonticulis excitandis diximus, cutem ſcalpello incidere, plagamque trium circiter digitorum tranſverſorum facere; quo nempe commodius poſtea perforari caro reliqua poſſit. Solent antem *duplici potiſſimum ratione* id ipſum Chirurgi efficere. Nonnulli enim *acum* vel *clavum* aliquem acutum ac triangularem, eundemque tubulo incluſum, *Troicar* Galli vocant, (vid. Tab. XXIV. fig. 1.) eouſque in carnem intorquent, donec idem in pectus penetraſſe advertitur. Tunc enim clavum immiſſum (fig 2.) extrahunt, collectoſque in pectore humores noxios per tubulum in vulnere relictum (fig. 3.) emittunt; quamdiu ſcilicet ægri vires id permittunt. Simulatque enim mentis deliquium imminere, vel & materiæ corruptæ affatim e vulnere profluxiſſe intelligitur, demto protinus tubulo iſto, fiſtula ſive tubulus alius brevior, idemque vel plumbeus, (Tab. II. fig. Q. 5.) vel argenteus atque flexilis (Tab. V. fig. 9.) in foramen inſertus, & filo aut funiculo circa pectus deligatis, & emplaſtris quam exactiſſime firmatur. Super fiſtulam ſive tubulum ſplenium aliquod craſſum imponitur, adhibitaque faſcia illa, quam *mantile cum ſcapulari* chirurgi vocant, deligatur. Nonnunquam operatio iſta ſic inſtituitur, ut cum carne atque pleura cutis ſimul externa per admotum triangularem illum clavum (*Trocar*) uno ſtatim ictu perrumpatur. Verum enim vero quia ſecundum iſtam operandi rationem pulmones, utpote cum pleura haud raro cohærentes, lædi quam graviſſime a clavo immiſſo poſſunt, hanc potius ſanandi viam Medici prudentiores ſequuntur, ut, cute ac pinguedine ſecundum ſuperius poſitam rationem ad tres fere digitos tranſverſos inciſis, *carnem reliquam una cum pleura inter binas coſtas ſupra deſignatas ſcalpello G vel H. Tab. I. tranſverſam quam diligentiſſime incidant*, inſertaque, prout antea præſcripſimus, fiſtula humores noxios eliciant. Solet autem in ipſo vulnere iſtoc faciendo neceſſaria inprimis eſſe hæc obſervatio, ut nempe corpus ægrum pronum quodammodo inclinetur; ſiquidem tum ipſæ coſtæ paulo latius ab invicem diducuntur, & ſpatium pro vulnere faciendo ampliatur. Vulnere ſatis amplo facto, digitus

[*a*] BOERHAVIUS quidem docet *Aphor. Pract.* N. 303. aperturam inter ſecundam & tertiam coſtam *veram* inferiorem inſtituendam eſſe; ſed omnes boni chirurgi diſſentiunt, locumque illum nimis altum eſſe docent. Forte pro coſta vera, ſpuriam ſcribere voluit.

tus in illud immitti, &, ſi pulmo forte in vicinia adhæreat, eo ſeparari, ut contenti humores vitioſi melius effluere queant. Quæ quidem poſterior operandi ratio quanquam majorem & Medici diligentiam & ægroti patientiam poſtulat; nihil tamen quicquam eſt, cur ipſam priori anteferre dubitemus. Præterquam enim, quod pulmones, ſi qui forte ſecando adhærere deprehendimus, ſpecillo vel digitis reprimi atque ita immunes a damno præſtari hic poſſunt, materia ſane cruenta vel purulenta longe accuratius propter paulo majorem vulneris amplitudinem hic ejicitur. Et clariſſimum quidem PETITUM ſi audire voluerimus, (*a*) a tubulis certe ac turundis, varia propter incommoda, penitus hic abſtinebimus; quin potius linamentum aliquod molle atque caudæ quaſi formam habens in vulnus ſatis amplum immittemus. Sic enim non ipſum modo vulnus apertum conſervatur, ſed noxia quoque materia continuo & optime emittitur. Supra linamentum iſtud vulneri inſertum linamenti carpti & convoluti portio quædam filo annexa una cum linamentis carptis aliis, emplaſtro item atque faſcia graviter deligantur.

IV.

Deligatio quomodo instituenda ſit.

Diebus ſequentibus ſemel, aut, pro re nata, bis etiam vel ter quotidie vulnus deligare convenit, prout anxietates ægrum ſæpius aut parcius urgent, emiſſaque, quantum ægri vires permittunt, materiæ vitioſæ portione, bis aut ter in deligationibus ſingulis liquorem purgantem eundemque calidum injicere, diligenterque rurſum emittere. Facere autem inprimis hic ſolet decoctum calidum ex herba quadam vulneraria, nimirum *veronica*, *ſcabioſa*, aut *ſolidagine Saracenica*, cum roſarum melle atque myrrhæ oleo, quin &, niſi tuſſis ægrum vexaverit, cum pauxillo eſſentiæ myrrhæ vel & WURTZII balſamo pectorali permixtum. GARENGEOTIUS *perſicariæ*, atque, ubi ex pleuritide vel peripneumonia malum ortum eſt, *altheæ decoctum* etiam atque etiam hic commendat. (*b*) Quanquam etiam ſpiritus vini vulgaris cum antimonii ſulphure permixtus haud minorem cum in expurgando tum & ſanando vulnere virtutem exerat. Alii aquam calcis cum mellis roſati portiuncula juncta longe nobiliſſimam hic eſſe proponunt. His aliquandiu ſic obſervatis & confectis, circumſpiciendum eſt, num liquor injectus ab omni materia vitioſa purus ex vulnere profluat. Tunc enim ſatis expurgatum eſſe pectus intelligitur, ideoque vulnus, extracto tubulo vel linteolo, ea ratione glutinandum, quam in pectoris vulneribus ſupra poſuimus. Quo autem melius humores injecti ex vulnere rurſus profluant, neceſſarium ſemper videtur, hominem ægrum in ipſam partem illam, in qua vulnus eſt, diligenter inclinare, atque, ut fortiter ſpiritum ducat, jubere. Ceterum id quoque in curatione videndum inprimis eſt, ne medicamenta interna, cujuſmodi decocta cumprimis & balſama vulneraria ſunt, una cum ſollicita victus & vitæ ratione temere negligantur. (*c*)

V.

[*a*] Vid. GARENGEOT. *chirur.* cap. de empyemate & pectoris paracenteſi.
(*b*) Cap. de empyemate citato.
(*c*) Exemplum operationis empyematis vid. apud, SCULTETUM obſerv. 52.

V.

Ulcera pectoris verſus cutem externam tendentia. Denique ſciendum omnino hic eſt, materiam corruptam atque ab inflammatione concitatam non ſemper in ipſum pectoris fundum delabi, ſed potius per carnem atque adeo ipſam cutem penetrare, itaque tumorem & abſceſſum in externis pectoris partibus excitare. Quod ubi forte incidit, ferrum non poſteriori thoracis parti, ut antea docuimus, ſed illis admoveri partibus debet, quæ vitium illud continent, atque extrinſecus oſtendunt; ſive jam anteriores eædem in pectore ſint, ſive poſteriores. Nonnunquam vitium iſtud ita grave eſt, ut peſſimum odorem materia noxia ſpargat, ipſaſque coſtas inſigniter exedat. Itaque ſi vitiata coſtæ pars tolli nequit, tum prorſus impoſſibilis curatio eſſe conſuevit.

C A P. CIX.

Quomodo ſterni terebratio fieri debeat.

SIcubi ſub ipſo ſterno atque inter mediaſtini membranulas abſceſſus aliquis ex lapſu, ictu, vel fractura ſterni oritur, vix alia ratione materia purulenta evocari e pectore, quam per trepanationem ſive terebrationem ſterni poterit. (*a*) Igitur ſi adeſſe utique abſceſſus aliquis a prudentibus Medicis a Chirurgis judicatur: quod ipſum tamen quam difficulter utplurimum fiat, non ipſius tantum noxæ indoles, ſed rerum quoque uſus loquuntur; ſic fere inſtituere operationem Chirurgus debet. Scilicet ante omnia reſupinare hominem ægrum convenit, poſitamque in infima ſterni parte, ubi foraminulo quandoque abſceſſus ſe prodiit, cutem lineis in crucem factis diligenter incidere. Tum, diductis ab invicem oris, ſternum per admotam terebram ita perforare, quemadmodum ſupra in ipſius capitis terebratione præcepimus. Facto hunc in modum foramine, ſic in pectus inclinare hominem ægrum oportet, ut quam aptiſſime profluere materia corrupta valeat. Denique abſceſſus convenienti modo, præſertim injectionibus, capite præcedenti laudatis, expurgatus, ſic fere & deligatur & tandem glutinatur, ut ſupra capite XLI. jamjam declaravimus. Sunt, qui ſterni terebrationem iſtam non æque periculoſam exiſtimant eſſe, atque illam, quæ in capite inſtituitur: quia longe facilius in capite quam ſub ſterno partes nobiliores læduntur; tamen neque illud negandum, ſigna illa, ex quibus materia purulenta intus eſſe conjicitur, dubia plerumque atque incerta eſſe. Interea COLUMBUM & Caſp. HOFMANNUM docuiſſe, ſi in illo mediaſtini cavo humores præter naturam colligantur, eos perforato ſterno, ſine noxa educi poſſe. (*b*) DIONYSIUS quoque tradit, ſe hanc operationem quidem vidiſſe, verum ægrum poſtea expiraſſe. Ut proinde non ſine

[*a*] Negant quidem varii illud mediaſtini interſtitium, ſed facile demonſtrari poteſt. Et quamvis in ſanis amplum cavum quidem non adſit; tamen a materia noxia lamellas ejus ſeparari poſſe, ut amplum cavum fiat, docet BLASIUS obſ. anat. p. 15.

[*b*] Vid. BARTHOLIN. Anat. reform. Lib. II. Cap. IV.

ſine maxima providentia ad operationem iſtam ſit procedendum. PETITUS ſæpius laudatus ſterni trepanationem tunc quoque commendat, quando poſt fracturam ejus utcunque reſtitutam, dolores diutius, quam par eſt, ſub eo perdurant; hoc enim ſignum eſſe, ait, abſceſſum ſubtus latere. (*a*) Deinde aſſeverat, quandoque ſternum a pure intus contento perforari, atque materiam per anguſtum, quod fecit, foraminulum ex parte effluere. Quoniam vero ulcus ſic neque mundari, neque pus ſatis evacuari poteſt, modioli ope illud perforandum ac poſtea, ut dictum, expurgandum eſſe docet. *Lib. de oſſ. cap. de carie & exoſtoſi.*

C A P. CX.

De dorſo incurvato ſive gibbo.

I.

G*Ibbus* appellari communiter ea corporis noxa ſolet, quando ſpina dorſi, contra, quam naturaliter decet, vel in poſteriorem vel in lateralem partem incurvata deprehenditur. Sæpius autem infantes quam adulti hoc ipſo vitio corripiuntur; ſæpiuſque ab externis quam internis cauſis malum iſtud exoritur. Namque ubi vel lapſum, vel ictum aliquem graviorem teneri infantes ſentiunt, abeſſe vix poteſt, quin tenera ipſorum eademque mollia oſſicula graviter lædantur atque detorqueantur. Ab internis autem cauſis provenire calamitas iſta ſolet, quoties ligamenta iſta, quæ dorſum ſuſtinent, laxa nimis atque remiſſa fiunt, aut cariem etiam ipſæ vertebræ ſentiunt. Tametſi ab abdominis muſculis etiam, nimium quantum conſtrictis, peſſime intorqueri dorſum quandoque poſſe. GOUEYUS auctor eſt, exemplo memorabili calamitatis hujus in medio adducto. (*b*) Et ſane niſi tempeſtiva eademque promta noxæ huic medicina adhibetur, ſenſim ſenſimque oſſicula iſta contorta indureſcunt, figuramque deformem aſſumunt, ut in naturalem ſitum reſtitui ſæpe nunquam valeant. Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, quod gibbi inveterati nulla prorſus ratione curari ſoleant. Ubi vero ſatis opportune malo huic occurritur, curationem quandoque illud recipit, vel ſaltem mitius fit atque tolerabilius. *Vitium ipſum deſcribitur.*

II.

Atque valentiſſimum quidem ſanitatis præſidium a pectorali veſtimento, quod *thoracem* vulgo appellant, pectuſque firmat, laminis ferreis, vel chartaceis, e charta craſſa, vel balænæ oſſibus, ea præſertim parte, quæ gibbum comprehendit, munito, petitur. Id enim per dies atque noctes tamdiu ab infantibus aut pueris geſtari debet, donec nullum gravioris noxæ periculum ſupereſt. Quin proprium etiam hanc in rem excogitatum a Chirurgis inſtrumentum eſt, quaſi crucis alicujus formam referens; (Tab.XXIV. fig.5.) quo ipſo litt. AA, dorſo impoſito ad *Curatio.*

(*a*) Lib. ejus de morb. oſſium, cap. de ſterni fractura.
[*b*.] Vid. ipſius Chirurg. p. 166.

ad collum BB, humeros CC ac DD, atque ventrem EE firmiter alligato, ſpina dorſi directa ſuſtinetur, atque ab ulteriori damno egregie defenditur. Sic enim infantes vel ſenſim ſenſimque in priſtinam formam reſtituuntur, vel ſaltem a graviori noxa & deformitate vindicantur. Longe vero optimum hic eſt, aqua reginæ Hungariæ, ſpiritu lavendulæ vel matricali, ſimilive alio quodam ſpiritu roborante partem ægram quam diligentiſſime ſimul inungere, emplaſtroque itidem roborante, cujuſmodi oxycroceum, opodeldoch, nervinum VIGONIS, atque id genus alia ſunt, gnaviter contegere: non neglectis interim medicamentis internis convenientibus, iiſdemque partim ad roboranda membra infirma, partim ad ejiciendos humores ſupervacaneos & noxios accommodatis. Niſi enim jam tum inveteratum malum eſt, inſigniter utplurimum ad reſtituendum dorſum incurvatum propoſita curandi ratio proficit.

PAR-

PARTIS II.

SECTIO V.

De Vitiis abdominis, quæ manu & ſcalpello curantur.

CAP. CXI.

Quomodo vinciri funiculus umbilicalis debeat.

I.

UMbilicalem funiculum in infantibus recens natis quam exactiſſime vinciendum non ſine ratione Medici prudentiores percipiunt. Siquidem alias periculum maximum eſt, ne propter gravem ſanguinis ex illo per vaſa umbilicalia profuſionem tenelli homunculi iſti conficiantur atque exhauriantur. Oportet autem vincturam illam ſic omnino inſtituere. Simulatque nimirum infans una cum ſecundinis in lucem eſt expoſitus, filum quoddam robuſtum, ulnæque quaſi longitudinem habens, quater circiter complicandum, factiſque circa partes extremas nodis, circa funiculum umbilicalem, parte binos vel tres digitos ab umbilico remota, binis ductibus involvendum, geminoque nodo conſtringendum. Deinde novum aliquod vinculum, digiti amplitudine a primo verſus ſecundinas remotum, ſimili ratione injiciendum: quo nempe facilius certiuſque ſanguinis profuſioni, quæ alias ſubinde hic orta eſt, occurratur. Tum funiculus umbilicalis una cum placenta uterina infra vinculum iſtud alterum forficis adjumento reſcindendus; parte vulnerata linteolis diligenter involuta. Denique ſplenium aliquod ſuper umbilicum imponendum, faſciaque umbilicali adhibita exactiſſime deligandum. Cetera enim confici facile ab obſtetricibus vel nutricibus poſſunt, donec funiculi umbilicalis pars reliqua ſponte ſua exaruerit atque deciderit. Tametſi autem ipſa etiam funiculi umbilicalis vinctura inſtitui plerumque ab obſtetricibus ſolet; longe tamen optimum atque adeo neceſſarium videtur, Chirurgos atque Medicos juvenes diligenter in hac arte inſtruere. Poſſunt enim, imo vero ſolent ſæpius ejuſmodi caſus incidere, præſertim in partu non adeo prævifo, ubi nulla adhuc obſtetrix adeſt, ubi decori & magno nominis detrimento Medico aut Chirurgus cederet, ſi funiculum umbilicalem rite vincire non poſſent, atque ob hanc ignorantiam nimia ſanguinis profuſio & miſeri infantuli mors oriretur.

Quomodo ligari debeat funicul. umbilic.

II.

Hoc quidam ſupervacuum eſſe ſtatuunt. Sunt inter recentiores nonnulli, *qui ligaturam funiculi umbilicalis quaſi ſupervacuam, ideoque haud adeo neceſſariam eſſe perhibent*. (*a*) Se enim caſus vidiſſe, ubi ex intermiſſa hac ligatura nulla noxa orta vel ſecuta ſit; Hoc aliquando caſu accidere poſſe, non nego. Attamen multis mihique ipſimet quamplurima exempla nota ſunt, ubi ob intermiſſam hanc ligaturam infantes omnem ſanguinem per reſecta vel lacerata vaſa umbilicalia amiſerunt, atque adeo inde mortui fuerunt. Quare merito pro infanticidis illæ habentur mulieres ſive ſcorta, quæ clam pariunt, funiculum umbilicalem non ligant, & infantes ſanguine exhauſti deprehenduntur, præſertim ſi hunc funiculum dilacerant. Hoc ipſo enim ſimul vim violentam patiuntur teneri infantuli, ut ob concurrentes inde ſpaſmos, convulſiones aut alia vitia tanto citius ac certius mortem ſubire cogantur.

CAP. CXII.

Quomodo per inſtitutam in abdomine paracenteſin aqua emitti hydropicis in aſcite debeat.

I.

Quandonam operatio iſta fieri debeat. Quomodo in pectore inſtitui *paracenteſis* debeat, alias diximus, Reliquum eſt, ut, qua ratione inſtitui eadem *in abdomine, ad aquam hydropicis inde emittendam*, debeat, exponamus. Quo minus etenim *ad tympanitem* quoque curandam paracenteſis a nobis commendetur, obſervationum atque experimentorum defectus prohibet. In ſanandis autem hydropis, qui ea hydropis ſpecie quam *aſcitem* Medici appellant, laborant, cum fructu quandoque ipſam inſtitui, fortuito quodam experimento cognitum eſſe memoratur: Neque enim hydropicus tantum aliquis, ferro propter miſeriæ impatientiam in proprium ventrem adacto, ſed alius etiam, ROUSETTO teſte, a ſimili malo infeſtatus, ventre a nebulone vulnerato, poſtquam aqua ſua quaſi ſponte profluxerat, feliciſſime præter omnem ſpem atque expectationem conſanuerunt. (*b*) Itaque prudentiores Medici, nec ſine ratione, id ſibi datum exiſtimarunt eſſe, ut ancipites ejuſmodi fortunæ caſus in artem converterent, itaque circumſpecte perforato abdomine aquam noxiam intus collectam evocarent. (*c*) Etiamſi autem, ut nihil diſſimulemus, plerique fere hydropici, operationem illam experti, experientia teſte, emoriuntur; tamen id non tam operationi, quam potius aut cunctationi, ægrorumque infir-

[*a*) Vid. SCHULTZII diſſert. *An funiculi umbilicalis ligatura in nuper natis abſolute neceſſaria ſit?* Halæ 1733. 4. Ubi id negatur.

[*b*] De partu Cæſar. Sect. III. cap. 3. pag. 44.

[*c*] Curatio igitur hæc ſolum in ea hydropis ſpecie valet, quæ *aſcites* appellatur: minime vero in ea, quæ *anaſarca* audit: quia tumores noxii tunc non in abdomine, ſed in tunica adipoſa hærent.

firmitati, aut viſceribus graviter nimis corruptis aut exeſis tribuendum eſt. Poſſe enim hydropicos, eoſdemque nec celeriter nimis a noxa iſta oppreſſos, nec viribus plane deſtitutos, neque ab intus collectis humoribus corruptis quoad viſcera læſos præſertim ſi ætate etiam non adeo grandes, feliciter admodum per inſtitutam in abdomine paracenteſin aliquando curari, frequens rerum uſus docuit. Igitur ſi applicata per aliquot ſeptimanas victus ratio & medicamenta convenientia nihil omnino ad reſtituendum hydropicum proficiunt, properandum utique ad hanc operationem eſſe exiſtimo, ne ſcilicet ægri vires ad ſuſtinendam hanc curationem neceſſariæ ſenſim abſumantur, neve inteſtina ac reliqua viſcera forte ab intus hæreſcentibus humoribus vitioſis corrumpantur. Contra vero ubi vel a ſcirrho quodam, vel abſceſſu interno, vel tabe hydropicus ſimul infeſtatur, tum ſatius utique videtur penitus ab operatione abſtinere: ne ſcilicet, qui ſervari prorſus nequiverunt, occiſi a Medico imprudentioribus videantur. Simile fere judicium de iſtiuſmodi hydropicis eſto, quos non paulatim, ut fieri alias ſuevit, ſed celeriter nimis malum iſtud invaſit. In his enim vas aliquod lymphaticum grande diſruptum eſſe, non ſine ratione conjicitur. Ceterum ipſa operatio in ſe ſpectata minus periculoſa eſt minuſque moleſta; ſiquidem non niſi minuta nec multum dolens plaga, & in partibus quidem carnoſis infligitur.

II.

Ut vero certius cognoſcatur, in magno amploque aliquo ventre aquas certo adeſſe, antequam perforatio inſtituatur, palma manus, dum æger ſtat vel ſedet, alteri abdominis ejus lateri imponitur, altera vero manu venter in oppoſito latere modice aliquoties repetitis ictibus percutitur; ita, dum hæc fiunt, fluctuatio quædam aquarum priori manu percipitur, quæ non ſentitur, ubi aquæ in cavum ventris effuſæ deſunt: quo etiam in caſu paracenteſis minime inſtituenda. *Quo modo aquam in ventre adeſſe ſciatur.*

III.

Quando vero pluribus iiſdemque diverſis rationibus expediri abdominis paracenteſis illa ſuevit; haud alienum ab inſtituto noſtro fuerit, ſigillatim ipſas hic exponere. Atque *prima* quidem eademque *noviſſima* hæc eſt. Ægro in latere lecti poſito, clavus ſive acus triangularis (Trocar. Tab. XXIV. fig. 1.) octo quaſi digitos latos ab umbilico remota, vel angulum oſſis ilei inter & umbilicum media parte, quam providiſſime fieri poteſt, in ventrem demittitur, extractoque clavo (fig. 2.) per fiſtulam (fig. 3.) in vulnere relictam, aquæ tanta portio emittitur, quanta emitti pro ægrotantis viribus poteſt. Et ſic quidem, ut, ſi nulla animi defectio ægrum affligat, omnis aqua ſimul, & ſemel emittantur. Ut vero hæc animi defectio tanto melius avertatur, vel manibus miniſtri utrinque venter ſenſim & continuo comprimitur, vel faſcia aut linteo lato, in medio perforato, ad formam faſciæ fig. 8. Tab. V. ventri circumjecta, eodem, ut in vulneribus ventris longitudinalibus claudendis ſupra docuimus, modo ſenſim conſtringitur, donec *Prima operandi ratio.*

omnis aqua ejecta ſit, & denique faſcia venter conſtrictus conſervatur. Ita enim, ut ſæpius obſervavi, æger utplurimum animo haud linquitur, ſed commodior & robuſtior fere evadit, ſic, ut nonnulli eorum mox, extracta aqua, prodeambulaverint. Interdum tamen, præſertim ſi venter non comprimitur aut conſtringitur, ubi aqua omnis ſimul & ſemel emittitur, prout Medicorum parens HIPPOCRATES jam tum obſervavit, ejuſmodi ægri mente labuntur, aut prorſus etiam inter aquæ profluvium vel paulo poſt emoriuntur. Itaque providiſſimum illud quorundam eſt Medicorum conſilium, quo vel quinque, vel ſex, vel plures etiam robuſtioribus; tres autem, vel duas, vel unicam etiam aquæ libram debilioribus, id eſt, portionem ægri hominis viribus accommodatam, emittendam ipſi præcipiunt. Qua quidem emiſſa, tubulus extrahitur, vulnuſque, utut valde minutum & mox fere collapſum, per impoſita bina ſplenia quadrata, emplaſtrum item ac faſciam paulo ampliorem ſeu mantile complicatum gnaviter deligatur. Altera die, niſi ægri hominis infirmitas obſtiterit, eadem operatio in adverſo ventris latere iteratur, eadem prorſus cum providentia, quam in prima operatione commendavimus. Quod autem in adverſo latere operationem inſtituendam ſuadent, ratio eſt, ne ſcilicet inflammatio, hydropicis facile funeſta, partem identidem pertuſam corripiat. Die tertia denuo venter eadem ratione aperitur; & quidem loco binos quaſi digitos tranſverſos ſub priori vulnere, ægro prius ad alterutrum lectuli latus depoſito, atque tunc vel aqua reliqua omnis, vel, pro re nata, tantum etiam evocatur, quantum hominis vires ſuſtinent: ea ſemper adhibita cautela, ut miniſter aliquis ægroti ventrem, ut ſupra jam docuimus, manibus vel faſcia ſemper paulatim comprimat. Id ipſum autem negotium, alterno ſemper latere perforato, tamdiu repetendum eſt, donec vel penitus æger conſanuerit, vel etiam expiraverit. Et quoties quidem inſignis in eodem debilitas advertitur, abſtinere tantiſper ab operatione per unum alterumve diem convenit; donec vires redierint. Interim non ab operatione tantum Chirurgica, ſed & vel maxime a medicamentis adverſus hydropem valentibus, nec non ab accurata victæ victuſque ratione ſanitatis præſidia petenda ſunt. *Ad ægri in operatione ſitum* quod attinet, obſervandum adhuc hic eſt, olim equidem in ſella lectulove ipſum deſediſſe; recentioribus autem chirurgis, auctore PETITO, ſatius viſum fuiſſe, ſi ad alterutram lectuli partem extremam is deponatur. Sic enim, ferramento in inferiorem & lateralem ventris partem depreſſo, longe commodius atque accuratius omnis effluere aqua ſolet, neque ægri tam facile animo linquuntur, quam ubi ſedent. Itaque quanquam in recentioribus ſalutaris artis auctoribus haud deſint, qui *ſemper in prima operatione aquam omnem emittendam eſſe ſtatuant*, quin etiam, ubi forte aqua renaſcitur, idem prorſus negotium, quoties neceſſitas illud exigit, poſt aliquod tempus iterandum proponant; (*a*)

de ſitu ægri in operatione.

ego

[*a*) Feliciter inſtitutæ operationis hujus exempla obvia paſſim ſunt in *Actis Medic. Berolin. Tom. IX. art. V.* item in Actis Academiæ Regiæ Pariſ. 1703. atque diariis Gallorum litterariis [*Journal des Scavans ann.* 1722. *menſ. Julio*] & fortaſſis etiam alibi. Quin DIONYSIUS & GARENGEOTIUS quoque adſtruunt, parum aut nihil virium ægrotis per novam hanc operandi viam detrahi, dummodo venter, ut ſupra diximus, ſub ipſum opus diligenter comprimatur: aqua vero emiſſa, per adhibitas faſcias accurate & probe vinciatur.]

ego tamen haud poſſum, quin primam operandi rationem eo in caſu, ubi æger mente labitur, altera tutiorem exiſtimem. Circa ferramentum, quo vulnus infligitur, illud admonendum reſtat, PETITO iſtud clavi genus aptiſſimum judicari, qui tubulo quodam maximam partem fiſſo continetur: (vid. Tab. XXIV. fig. 4. lit. AA.) ſiquidem per hunc longe commodius quam per alterum, ut opinatur, effluere aqua poſſit. Ceterum quo commodius atque promtius intorqueri in ventrem inſtrumentum queat, haud alienum erit, oleo cuſpidem & fiſtulam prius inungere.

IV.

Altera & tertia curandi via.

Veterum equidem *curandi ratio* hæc fuit: (*a*) Nimirum *ſub umbilico fere quatuor digitis ab alterutra parte interpoſitis, cute nonnunquam prius aduſta, ſcalpellum ſive ferramentum aliquod, cujus mucro tertiam fere digiti partem latitudine implebat, magna cura adhibita in abdomen demiſerunt.* Deinde fiſtula plumbea, ænea vel argentea etiam in foramen iſtud injecta, humoris tantam copiam per intervalla emiſerunt, quanta emitti pro ægrotantis viribus potuit. Fiſtulæ hujus longitudo binos fere vel tres pro ægrorum diverſitate digitos latos æquabat. (Tab. II. fig. Q. S.) vel recurvatis in exteriorem partem alis, vel remora quadam circumcingente, ne tota intus delabi poſſet. Simulatque vero major humoris pars evocata videbatur, demiſſo linteolo vel ſubere fiſtula claudebatur atque in vulnere relinquebatur; emplaſtris glutinoſis, ſpleniis craſſis atque faſciis ſuperimpoſitis, firmiterque, ne quid contra voluntatem efflueret, mantili cum ſcapulari comprehenſis. Poſtero die vincturam reſolvebant, humoriſque tantam portionem iterum effundebant, quantam ægri ſtatus exigere videbatur. Atque id ipſum negotium, ſed ſimul tamen adhibitis medicamentis internis, per inſequentes dies repetebant veteres; donec aut homo expiraret, aut nullum aquæ veſtigium reſtaret. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane quin recentiorum Medicorum in hoc malo curandi ratio veterum hanc antecellat, nemo facile dubitaverit. Quum enim ſecundum priſcam medendi viam non difficulter ſolum retracto ſcalpello in abdomen fiſtula demittitur, ſed continuo etiam in vulnere relinquitur, fieri aliter vix poteſt, quam ut inflammationi atque id genus aliis incommodis ægrum corpus exponatur. Atque id ipſum etiam permoviſſe quondam nobilem Medicum BARBETTIUM videtur, ut acum aliquam cavam argenteam atque a latere utrinque, ut in fig. 1. & 3. perforatam, ad abdomen perfodiendum & aquam ſimul emittendam propoſuerit. (*b*) Hac etenim rite in abdomen demiſſa, humores intus contenti ſtatim effluunt. Interim quando inteſtina ab immiſſæ in abdomen ibidemque diutius relictæ acus illius cuſpide non ſatis tuta ſunt; nihil abs re alienum feciſſe illi videntur, qui de novo eodemque tutiori inſtrumento, nempe de acu ſive clavo illo, per tubulum demiſſo, (fig. 1.) cogitarunt.

V.

Obſervationes quædam utiles.

Quanquam enim hoc ferramentum valde acuminatam cuſpidem habet, verendum tamen haud facile eſt, ne, dum in abdomen illud de-

[*a*] Vid. AUR. CORN. CELSUS *de medicina lib. VII. cap.* 15.

[*b*] Videſis BARBETTII *chirurg. cap. de paraceteſi*, SOLINGII *chirurg. Tab. VII. fig.* 8. 9. 10. itemque MEERKRENII. *obſervat. cap.* 50.

primitur, inteſtina forte lædantur. Prius enim, quam humores effunduntur, abdominis carnem externam inter & inteſtina interpoſitus liquor eſt: adeoque ne ad inteſtina quidem penetrare in primo opere cuſpis poteſt. Quin &, ſi vel maxime ad ipſa penetrat, lædere tamen eadem propter inſignem lubricitatem haud facile poteſt; præſertim ſi leniter in abdomen clavus deprimitur. Si quid autem forte tubulum, per quem humor effunditur, obſtruxerit, ſpecillum vel ſtylum quendam tenuem immittere, objectaſque foramini remoras propellere conveniet. Nonnunquam *umbilicus etiam mirifice* in hydropicis quibuſdam ab *aqua expanſus deprehenditur*, prouti quidem ex HILDANI Obſervat. 47. Centur. 1. atque PURMANNI *chirurgia curioſa p. 330.* pateſcit. Adeoque chirurgorum nonnulli in ejuſmodi caſibus umbilicum ipſum perforandum proponunt; præſertim cum hydrops ſubinde ſponte per umbilicum ruptum curata legatur, (*a*) quanquam plerumque minus commode. Præterquam enim quod difficulter admodum omnes emitti humores inde poſſunt, vulnus in umbilico factum ægrius plerumque ſaneſcit. Ceterum temperare mihi neutiquam poſſum, quin mirabilem iſtum *caſum* breviter hic ſubjiciam, *quem Noribergæ olim in muliere quadam hydropica me obſervare memini.* Nempe quum ſiniſtrum ventris latus primum perforarem, aqua liberrime, & ea, quam Medici præſentes utilem judicarunt, copia, magno cum ægræ levamine effundebatur; dextrum autem ventris latus cum poſtero die aperirem, nihil quicquam effluebat. Itaque ſiniſtrum ex conſenſu præſtantiſſimorum Medicorum præſentium latus iterum perfodiebam, ubi aqua rurſus liberrime fluebat: ſequenti vero nocte, licet venter probe ligatus eſſet faſcia, tamen ægra ſine cauſa manifeſta vomitu corripiebatur, & uſque adeo mirifice enervabatur, ut uberiorem æque emiſſionem non amplius utilem judicaremus, ſed poſt aliquot ſeptimanas ſenſim expiraret. Quænam mirabilis phænomeni hujus cauſa fuerit, mihi quidem non conſtat; quum defunctæ corpus incidere atque explorare Medicis haud licuerit.

VI.

Alter uſus paracenteſi abdominis quinam ſit?

Quicquid vero tandem ſit, ſane niſi ad ſanitatem ipſam abdominis paracenteſis hydropicos perduxerit; tamen id ſaltem præſtare plerumque conſuevit, ut miſerrimorum hominum cruciatus atque præcordiorum anxietates, quibus haud raro, ut ſæpius vidi, vehementer anguntur, quodammodo mitigentur. (*b*) Quoties igitur cunque uſque adeo inſigniter abdomen ab humoribus noxiis expanditur, ut maximam ſpirandi difficultatem ægri, ut ſæpe fit, ſentiant, atque propter graviſſimos angores decumbere ac dormire nequeant, ſed continuo ſedere hydropici cogantur; haud alienum eſſe judico, perforato abdomine, vel omnem, debitis cautelis, vel ſaltem ſufficientem aquæ copiam identidem, conſtricto & ligato poſtea probe ventre ut alias diximus, effundere. Sic enim non anguſtiæ ſolum circa pectus atque anxietates, ut uſu

[*a*] In modo citata Hildani obſ. 47. cent. 1.
[*b*] Conf. hac de re notabilis obſervatio SAVIARDI obſ. CXI. pag. 481. qui hoc quoque notavit.

uſu didici, valde imminuuntur; ſed quieſcendi atque dormiendi etiam facultas ægris quodammodo reſtituitur *Exempla operationis hujus cum ſucceſſu inſtituta*, legi poſſunt in VOELTERI Schola obſtetricia pag. 63. PECLINI obſ. LXII. NUCKII Adenograph. pag. 122. BRUNNER. in Ephem. Nat. Cur. dec. 2. An. VIII. SINIBALDI Methodo parva; SAVIARDI obſ. 119. *Hiſt. Acad. Reg. Pariſ.* An. 1703. ubi multa a VERNEO referuntur; DIONIS chirurgia; VELVETII lib. de ſanguinis profluviis, pag. 79. Act. Med. Berolinenſ. vol. IX. & X. ut ſupra memorata jam taceam.

CAP. CXIII.

De Sectione ſive partu cæſareo, ſive qua ratione fœtus ex ventre matris quandoque exſcindi debeat.

I.

SEctio ſive *partus cæſareus* illa hodie appellatur operatio chirurgica, *qua fœtus, qui per vim naturalem & ordinariam ex utero matris egredi nequit, nec ulla arte educi poteſt*, ſive mater & fœtus ſimul adhuc vivant, ſive alter eorum mortuus ſit, *prudenti ſectione e ventre matris, vel ad utrumque vel ſaltem alterutrum illorum ſervandum & ab imminente mortis periculo liberandum, eximitur*. Græce ὑϛεροτομία vel etiam ὑϛεροτομοτοκία: (*Hyſterotomia* vel *hyſterotomotocia*:) a quibuſdam vocari ſolet; licet hoc vocabulum apud veteres non occurrat. (*a*) Sunt qui perhibent, nonnullos ex præſtantiſſimis Medicis ac Chirurgis hanc operationem tanquam nimis crudelem atque noxiam ſive lethiferam non modo diſſuadere, ſed prorſus etiam damnare: atque inter hos potiſſimum referre ſolent PARÆUM, GUILLEMÆUM, ROLFINCIUM, HORNIUM, MAURICÆUM, SOLINGENIUM aliſque, quorum nonnullos *juratos ſectionis cæſareæ hoſtes* appellare non dubitant. Verum quando eorum ſcripta accuratius pervolvi, nullum horum promiſcue omnem ſectionem cæſaream damnare invenio; ſed ſolum certas eaſque periculoſiores illius ſpecies, *ubi nimirum mater vivit, & fœtus ex utero excindendus*, ut ex ſequentibus uberius patebit: in quibus ſcilicet periculum maximum eſt, & ubi laudati viri ſimul caſus funeſtos plures ex hac in vivis inſtituta operatione obſervarunt atque annotarunt. Ut autem de graviſſima & periculoſiſſima hac curatione in tironum gratiam omnia, ut decet, ordine proponam, ſciendum, *triplicem potiſſimum caſum exiſtere*, ubi hæc operatio, quandoque neceſſaria eſt: & primo quidem *in muliere gravida mortua*, quando ea vel ante partus tempus & cumprimis ultimis menſibus, quando nimirum fœtus perfectus & vitalis eſt, vel inter ipſius partus labores, vel etiam violenta morte defuncta eſt, fœtus vero in utero adhuc

Quid ſectio cæſarea & quotuplex.

(*a*) Primus de hac re peculiarem libellum eumque doctiſſimum edidit Franc. ROSSETUS; quem poſtea auctiorem reddidit C. BAUHINUS, noviſque exemplis confirmavit. Deinde & RULEAU, VETERUS, & SLEVOGTIUS Diſſertationes de ea ediderunt.

huc vivus perſentiſcitur, (*a*) vel ſaltem adhuc vivere præſumatur. Deinde quando *mater vivit & fœtus mortuus eſt* , ſed per vias naturales , ob graviſſimas cauſas (quas mox uberius indicavimus) neque a matre expelli , neque ab obſtetrice aut medico ulla ratione educi poteſt , atque hanc ob rem mater in ſummo , imo certiſſimo vitæ periculo verſetur. Denique tertio, *quando mater & fœtus ſimul adhuc vivum* ; verum eædem rurſus conditiones adſint, ut fœtus per vias conſuetas neque naſci neque produci queat , atque ambo ſic in præſentiſſimo mortis periculo , niſi hac ſectione liberentur, conſtituti ſint.

II.

Prima ejus occaſio in matre mortua.

In primo caſu, ubi *ſcilicet mater defuncta eſt & fœtus adhuc vivit vel vivere ſaltem præſumitur* , paucos vel nullos prorſus inter præſtantiores Medicos aut Chirurgos invenio , qui ſectionem hanc improbent , ut fœtus forte adhuc conſervetur ;(quia huic in matre mortua neceſſario eſſet moriendum;) verum potius , quia ſummum periculum eſt in mora , uno quaſi ore volunt , ut non ſolum defuncta incidatur , ſed etiam ut illud juſto tempore fiat, hoc eſt, quamprimum id fieri poteſt , inſtituatur; ut ſic fœtus tanto certius, (quia ſæpe non adeo diu matribus ſupervivunt) adhuc vivi extrahi ac ſervari queant . Hac enim ratione non ſolum recentioribus, verum *jam antiquiſſimis temporibus* nonnulli vivi ex ſalvo matris execti leguntur ſicuti ex priſca hiſtoria haud incognita ſunt exempla LYCÆ (*b*) ÆSCULAPII (*c*) , SCIPIONIS AFRICANI, Cæſaris inde dicti , ac MANLII , Carthaginis expugnatoris , (*d*) itemque , ut nonnulli perhibent , JULII CÆSARIS Imperatoris . Ex recentiori vero EDUARDI VI. Angliæ Regis (*e*) SANCTII , Regis Navar-

[*a*] Licet nonnulli negent , *fœtum matre defuncta adhuc vivere poſſe* , ſed ſimul cum vita matris etiam fœtus vitam ceſſare exiſtiment , ut Caſp.BAUHINUS in libr. anatom. & præſat. in libr. de exſect. fœtus vivi ex matre viva , Roderic. a CASTRO de morb. mulier.lib. 4. cap.3 . atque ex recentioribus cumprimis MERYUS , celebris haud pridem Anatomicus & Chirurgus Pariſienſis , in Act. Acad. Reg. Scient. Anno 1708. pag.246. & 247.edit. Amſtel. tamen hoc ſæpius jam factum eſſe non ſolum multis exemplis in ea diſſertatione probavi , quam quondam ſub titulo , *Fœtum ex utero matris mortuæ mature excindendum eſſe* , propoſui ; ubi ea præ ceteris notatu digna , quando DOLÆUS altero die poſt mortem matris fœtum in ventre ejus ſe movere obſervavit , Encyclop. Chir. lib. 4. cap. 5. in fine . Quibus vero , ſi placet , adhuc jungi poſſunt TH.CORNELIUS progymnaſm. 5. de generatione p. 207. VESLINGIUS obſ. & epiſt. 7. p. 48. TIMÆEUS a GULDENKLEE oper. Med. mihi pag. 1082. Ge. FRANCUS in Satyr. Med. IV. SCHELHAMMERUS in Miſc. Nat. Cur. Decur. II. An. V. obſ. 14. MAURICEAU obſ. 315. & 593. ROONHUYS. de morb. mul. ALBINUS diſſ. de partu difficili ; VIARDEL. *traite des Acouchemens* ; VATERUS in diſſ. de *partu cæſareo* , ut & *de partu nominis poſt mortem matris* . La MOTTE lib. IV. cap. VI. & cap. XIII. BRENDELIUS in obſ. anat. VIII. decad. II. SCHACHERUS in programm. Lipſiæ 1731. edito , *de fœtu ex utero mortuæ excindendo* , aliique .

[*b*] Apud VIRGILIUM lib. X. Æneid. ubi canit : *Inde Lycam ferit exſectum jam matre peremta* .

(*c*) Ex utero matris interemtæ , ab APOLLINE patre , ſectionis ope extracti . Vid. OVIDIUS lib. 2. Metamorph. atque *Natalis Comes* Mytholog. lib. 4. cap. 11. aliique .

(*d*) Vid. PLINIUS Hiſtor. Natural. L. VII. cap. 9. SOLINUS cap. 4. SILIUS ITALIC. Lib. 13.

[*e*) Conf. MAURICÆI cap. de Sectione cæſarea .

varræ (*a*) aliorumque variorum a variis autoribus deſcriptorum, (*b*) quos *Cæſares* ſive *Cæſones* inde vocarunt. Itaque dum in agone verſatur ejuſmodi mulier, vel jam mortua eſt, chirurgus requiſitus mature de rebus ad matrem incidendam neceſſariis ſit ſollicitus & *ſimulac gravidam mortuam eſſe* una cum aliis cognoſcit, nihil aliud hic eſt agendum, quam ut protinus vel in lecto, vel ſuper menſa, ventrem matris defunctæ vel in medio, ut in ſectionibus anatomicis vulgo fieri ſolet; vel ſi cautius & melius adhuc procedere volumus, (ob rationes infra dicendas) in latere alterutro, vel novacula, vel alio apto quodam ſcalpello, quicunque forte præſto eſt, linea longa ſimplici, (non duplici, decuſſatim ſive informam crucis facta, ut plerique docent) ſine reſpectu ad curſum fibrarum muſcularium vel venarum, aperiamus (*c*) & fœtum, ſi forte *in cavo abdominis*, vel ex *rupto utero*, vel ob aliam cauſam hæret, (*d*) educamus, quem poſtea, quia plerumque valde debiles, vino, aqua reginæ Hungariæ aliave ſimili naribus admota, ſpiritu halituque vel ſimplici, vel hauſta prius aliqua portione vini vel ſpiritus vini, ori & naribus fœtus inflato refocillare atque baptiſmatis fonte inundare, ligato ſimul, ut decet, funiculo umbilicali, oportet. *Sin vero in utero deliteſcit*, quam cautiſſime, ne fœtus forte lædatur, & hunc aperire, fœtumque, ſi vivus adhuc deprehenditur, protractum, & a funiculo umbilicali ſolutum, ut modo diximus, debita ratione roborare ac fovere convenit: atque ſic operatio hæc tota abſoluta eſt. Quod ſi forte *fœtus in tuba fallopiana* vel *ovario*, ut quandoque contingit, hæreret, (*e*) hæc provide, aperto prius ventre, quoque eſſent aperienda & poſtea, ſicut modo docuimus, procedendum. Attamen illud in hoc negotio curate proſpiciendum eſt, *ne gravida animi forte deliquium paſſa*, *pro emortua* habeatur, atque adhuc viva

(*a*) Vid. GUILLEMEAU lib. de art. obſtetric. cap. de ſect. cæſarea.

[*b*] Conf. Carol. STEPHANUS Lib. III. de different. part. corp. human. cap. I. Horat. AUGENIUS Lib. V. Epiſt. 2. Jo. SCHENCKIUS obſervat. lib. IV. GUILLEMEAU lib. de art. obſtetric. loc. cit. Jo. Valent. ANDREÆ Selenia Auguſtalia, pag. 361. ubi *gemelli pueri* vivi ex matre, ictu ſclopeti interemta, exſecti ſunt. Ita & apud VIARDELIUM lib. de art. obſtetr. lib. 2. cap. 24. VOELTERUM lib. de art. obſtetr. lib. 2. cap. 13. itemque apud MAURICÆUM obſ. 26. 251. 315. 343. 374. & 593. ejuſmodi exempla leguntur. PURMANNUS in Chirurg. curioſa Part. II. cap. 10. ex utero fœminæ mortuæ *maſculum vivum* ſectione extraxit, qui etiam ſanus ſuperſtes fuit. Similis caſus in Ephem. Nat. Cur. cent. III. obſ. 57. pag. 136. legi poteſt.

[*c*) Jubent hic nonnulli, inter quos Carol. STEPHANUS & GUILIEMEAU, ut dum hoc agitur, vagina uteri interea ab obſtetrice digitis *os vero bacillo ligneo aperta ſerventur*, quo fœtus ærem ſpirare queat. Verum quia ſatis evictum eſt fœtum in utero non reſpirare, ſed ibidem ſine reſpiratione vivere poſſe, hæc fruſtra fiunt, adeoque quia inutilia ſunt, ea omittere præſtat.

[*d*] Obſervarunt hoc STRAUSSIUS, BAYLIUS, SAVIARD, COURTIAL, BIANCHUS, CALVUS, ANELUS lib. de fiſtul. lacrymal. part. II. p. 294. Diar. Erud. Gallicum (conf. compend. noſtri anatom. Nota 35.] Miſcell. Nat. Cur. Dec. 2. An. V. obſ. 63. Hiſt. Acad. Reg. Sc. An. 1716. Act. Acad. Nat. Cur. vol. 1. obſ. 176. p. 397. PISTOR. diſſ. de fœtu e rupto utero in abdomen prorumpente; aliique ibidem citati autores quamplurimi.

[*e*] Exempla infra indicabuntur.

viva temere incidatur, quemadmodum VESALIO accidiſſe ferunt; (*a*) ſed ut revera mortua ſit, antequam ſcalpellum corpori admoveatur; id quod ex motu partium corporis & præſertim cordis, pulſu arteriarum & reſpiratione prorſus ablatis optime colligi, quam notiſſimum eſt, præſertim ſi & adſtantes de morte nobiſcum conveniunt. Quam rariſſime enim & vix ex centum mille, qui a prudentibus, vel etiam a mediocri vulgo pro mortuis habiti ſunt, vel ſemel feſellit, ut non vere mortui fuerint atque revixerint. Neque adhuc, quantum novi, ullum proſtat exemplum, quod ejuſmodi gravida pro mortua habita ſub ſectione revixerit, adeoque ille metus nos non facile a ſectione deterreat. Imo ſi hoc etiam aliquando præter ſpem & expectationem contingat, Medicus inde nimium terreri non debet, quia ſcelus non commiſit, & ſectionem malo animo non inſtituit; ſed ob fœtum ſervandum eam pro cadavere incidit: ad quod faciendum partim ex religione, partim ex legibus, ut mox oſtendemus, obligatur. Ac deinde quia adhuc ſpes eſt, ægræ vulnera, præſertim ſi *ventris ſectio linea ſimplici* & in latere ejus, ut antea docuimus, inſtituta eſt, quemadmodum hoc alias ſæpius in eis, quibus vivis & volentibus venter ad fœtum extrahendum præmeditato conſilio inciſus eſt, feliciter factum, rurſus ſanari poſſe. (*b*) Nam ſi nimis diu expectatur, antequam ejuſmodi mulieres incidantur, periculum in mora eſt, apta occaſio elabitur, fœtus vita interea, ut ſæpius ex nimia timiditate factum eſt, perit, atque ſectio poſtea fruſtra, amiſſo & neglecto fœtu, inſtituitur. (*c*) Sunt etiam qui hanc ſectionem gravidarum inutilem pronunciant; quia matre mortua incerti ſimus an fœtus adhuc vivat; adeoque eam fruſtra ſæpe inſtitui atque hinc illam diſſuadent, ne defuncta poſt mortem adhuc, ut vulgus ait, divexetur ſive excrucietur. Utut vero haud negem, vitam fœtus in utero ſæpe ſciri aut cognoſci certe non poſſe, atque ſic ſæpius defunctas fruſtra incidi; tamen melius atque prudentius eſſe videtur, decies imo centies fruſtra gravidas ejuſmodi incidere quam ſemel fœtum vivum ex negligentia incidendi matrem perdere, aut una cum matre vivum ſepelire.

III.

[*a*] Vid. ADAMI vitæ Medicorum.

[*b*] Hujus rei gratia Senatus Venetus, ut MELLIUS Lib de arte obſtetricia, cap. de partu cæſareo, mihi pag. 353. refert, lege ſancivit, ne gravidæ mortuæ, vel pro mortuis habitæ decuſſata ſectione incidantur, ſed ſimplici, ut alias in ſectione cæſarea, ubi mater adhuc vivit: ut mater, ſi forte reviviſcat, facilius conſervari rurſuſque ſanari queat. Verba ipſa italica hic ut addantur, merentur. *Eſſendo che nelle donne, che muoiono gravide ſia alla creatura eſiſtente nel ventre ogni dilazione pericoloſa, perciò permettono pure ſue Eccellenze di Medici ſudetti, aprir, e far aprir l'iſteſſe:* [mentre vi e divieto rigoroſiſſimo, che ſenza licenza ſotto qualcunque preteſto, non ſi poſſa aprir cadaveri de morti] *da ſuffieiente chirurgo col toglio ſolito a praticarſi nel parto ceſareo, onde reſti nel medeſimo tempo preſervata la creatura, e la Madre ſteſſa, ſe per anco morta non foſſe, ma ſolo oppreſſa da ſoffocazione iſterica:* E perche tal operazione *ſia fatta da Medici e chirurghi periti in tali inciſioni, debba il Collegio de Medici portar al Magiſtrato di ſue Eccellenze nota diſtinta dei più idonei, acciò dei medeſimi ne ſia fatta rolo ed eſpoſto a chiara intelligenza di ogn' uno nelle publiche ſpeziarie.*

[*c*] Ejuſmodi exempla multa legi poſſunt apud Autores, cum primis MAURICÆUM COURTIAL, SAVIARD, ANELUM, MOTTIUM, in diſſ. noſtra N. 1. citata, alioſque.

III.

In univerſum vero hic moneo, *omnes gravidas mulieres defunctas protinus & quam primum fieri poteſt*, *eſſe incidendas*, & cum primis eas, ut jam diximus, quæ partui ſunt propinquæ, vel in ipſo partu moriuntur: partim ut fœtus eorum, ſi forte adhuc vivunt, in tempore vivi educantur, baptizentur, & conſerventur, atque ex orci quaſi faucibus eripiantur; partim etiam ut Medici, chirurgi, atque obſtetrices abdominis & *uteri in gravidis figuram*, *magnitudinem*, *conſtitutionem*, ac *fœtus in eo ſitum* vel poſituram, *membranarum habitum*, *ſecundinarumque diſpoſitionem & nexum cum utero inde cognoſcere poſſint*, quo parturientibus aliis tanto melius poſtea ſuccurrere eaſque juvare valeant; partim etiam, quod DEVENTERUS addit (*a*) ut perſpici inde queat, utrum obſtetrix vel chirurgus obſtetricans ineptus forte fuerit cauſa mortis parturientis, an aliud quid; quo artem ſuam vel accuratius diſcant, vel &, ſi cauſa mortis fuerint, a magiſtratu pro merita puniri queant. Adeoque merito nulla talis fœmina mortua ſibi relinquenda, ac diu cum ipſa cunctandum; multo minus ſine ſectione ventris una cum fœtu forte adhuc vivo ſepelienda, ut, pro dolor! hinc inde adhuc fieri ſolet; quia fœtus quandoque diu poſt mortem matris, ut antea jam docuimus, in utero adhuc vivere poteſt. Inhumanum enim, barbarum, imo & a Chriſtiana doctrina atque miſericordia quam alieniſſimum adeoque impium eſſe credo, fœtum in utero deliteſcentem & adhuc vivum certiſſimæ in utero morti devovere, vel vivum prorſus, ut haud raro forte factum eſt, una cum matre ſepelire. (*b*) Quapropter merito inter Chriſtianos & quoſcunque ſanæ rationis homines a Principibus & quovis magiſtratu legibus ſeveris eſſe ſanciendum, ut omnes gravidæ defunctæ, non ſolum ante ſepulturam, ut leges jubent, (*c*) incidantur; ſed potius mox poſt mortem, & quidem quam primum id fieri poteſt, a peritis medicis aut chirurgis ſcalpello aperiantur, & fœtus ex utero ipſarum eximantur, ne cunctando in utero quoque emoriantur; aut ſectionem prorſus omittendo cum matre vivi (quod quam maxime deteſtandum, ac horrendum eſt) ſepellantur, vel quod idem eſſet, ac ipſos juxta notiſſimum illud dictum: (*quem non ſervaſti*, *dum potuiſti*, *illum occidiſti*:) interficere. Miſerti propterea jam ſunt miſerorum atque innocentium horum infantulorum, licet vera in Deum religione imbuti non fuerunt, antiquiſſimi Reges romani: dum legem in ipſorum gratiam, quæ *lex Regia* inde etiam appellata eſt, (*d*) ſed profecto *chriſtiana* imo *divina* merito dici poſſet, ſanciverunt, quæ præcipit, *ne mulier prægnans demortua ſepeliatur*, *antequam fœtus illi excidatur*, illumque necis reum judicat, *qui contra fecerit*: addita ratione, quoniam *ſpem animantis cum matre peremiſſe videtur*. Ubi ſine dubio voluerunt, ut hoc *juſto tempore*, id eſt, brevi poſt obitum matris, quia plerumque, ut experientia docuit, diu non ſupervivunt, fiat. Interea licet plerique Jureconſultorum æquitatem

Gravidas defunctas omnes aperire convenit.

(*a*) Lib. de arte obſtetr. parte II.

[*b*] Conferri hanc ob cauſam poteſt VATERI diſſ. *de partu hominis poſt mortem matris*. ALBINUS de partu difficili; & La MOTTE Lib. IV. cap. XIII.

[*c*] Digeſtor. lib. XI. tit. 8. de mortuo inferendo & ſepulchro ædificando.

(*d*) Vid. Digeſtor. Lib. XI. tit. 8. locum modo citatum.

tem & ſanctitatem hujus legis agnoſcant, (*a*) neſcio tamen quo malo fato lex hæc adeo ſancta nuſquam fere hodie apud Chriſtianos colatur aut obſervetur, quaſi nihil prorſus hac de re in corpore juris propoſitum legeretur. (*b*) Principes quidem & magiſtratus necis reus agunt & *puniunt meretrices*, *quibus infantes vel ob neglectam funiculi umbilicalis ligaturam*, vel ob aliam negligentiam moriuntur, &, meo quidem judicio, recte. Sed propterea mirum mihi videtur, cur non etiam illos puniant, quorum culpa vel negligentia miſeri hi infantes, quorum matres moriuntur, in utero pereunt, qui ſæpe ſervari poſſent: (*c*) cum non minus de vita innocentis infantuli in hoc agatur negotio, quam in illo. Adeoque merito una eademque, mea quidem ſententia, utriuſque delicti ratio eſſet habenda. Atque nihil ſane ab officio ſuo alienum principes atque magiſtratus quicunque facerent, ſi quam ſolertiſſime providerent, ac præciperent, ne qua mulier prægnans ante vel in partu defuncta, niſi protinus inciſo ipſius alvo & utero, terræ mandetur. Sed latius de hoc ipſo argumento in illa expoſui diſſertatione; quam modo jam N. 1. citavi, & qua exemplis & rationibus prolixius docui, *Fœtum ex utero matris mortuæ mature exſcindendum eſſe*. Conferri etiam poteſt & ea diſſertatio juridica, quæ *de jure Embryonum* Jenæ A. 1716. ſub præſidio Cel. Icti WILDVOGELII quondam prodiit; itemque NYMMANUS & WINCKLERUS de vita fœtus in utero; GUILLEMEAU, PARÆUS, HILDANUS, SCULTETUS, PAUCUS, (*Mr. Peu*) MAURICEAU, VOELTERUS, DEVENTERUS ac MOTTIUS (la MOTTE) itemque MELLIUS in lib. de *arte obſtetricandi* variis in locis, aliique quamplurimi, qui hac de re jam egregie, licet fruſtra, præceperunt.

IV.

Alter caſus in quo ſectio cæſarea inſtituitur matre viva & fœtu mortuo.

Quando vero mater gravida adhuc viveret, & fœtus mortuus eſſet, nulla vero ſpes reliqua ipſum per vias naturales naſci aut educi poſſe, ſicut verbi gratia fieri ſolet, quando indicia adeſſent fœtum vel *in tuba Fallopiana* vel *in ovario*, vel *in ipſius abdominis cavo hærere*, (*d*) quemadmodum

(*a*) Vid. FELTMANNUS de non humanda muliere, quæ uterum gerit, lib. de cadavere inſpiciendo, mihi pag. 106.

(*b*) HILDANUS quidem in oper. latinor. pag. 905. & ſeqq. in Epiſt. de *hernia uterina* aſſeverat legem illam regiam in patria ſua: (i. e. in Helvetia:) utplurimum obſervari, verum in aliis regionibus, quantum ego ſaltem cognoſcere potui, hodie vix a magiſtratu de ea obſervanda vel ſaltem cogitatur, ſed gravidæ defunctæ ſine ſectione ſepeliuntur.

[*c*] Pertinet huc illud exemplum quod MAURICEAU obſ. 345. recenſet, ubi pater noluit, ut filiæ in partu defunctæ venter incideretur, atque fœtum ſic ſua culpa & voluntate perire voluit, id quod ſevere puniendum eſſet. Ita & hic Helmſtadii frater noluit, ut in partu defunctam ſororem inciderem, ſed ſclopeto, ſi ædes ejus ad ſororem incidendam intrarem, me interficere peſſimus voluit, atque ſic fœtus quoque periit.

(*d*) *Indicia* præcipua hæc, præter communia graviditatis eſſe poſſunt, quando partus doloribus præſentibus vel prægreſſis, nulla tamen oris uteri apertura & aquarum fœtus fluxus percipitur aut perceptus eſt, ac ſimul fœtus in altiori vel laterali magis abdominis parte iſque magis diſtinctæ, præſertim ſecundum diverſas ejus corporis partes, caput ſcilicet, brachia, pedes &c. percipitur, quam alias vulgo fieri ſolet. Conf. VVELSCHII nota in caput de ſect. cæſar. Scip. MERCURII: PISTOR diſſ. de *fœtu rupto utero in abdomen prodeunte*. Diar. erud. Pariſ. An. 1722. menſ. Junio. SAVIARD. obſ. chirurg. obſ. 60. DIONIS diſſert. de generatione.

dum hujus generis exempla a variis obſervata ſunt, (*a*) vel forte in *hernia* quadam extra ventrem; quale exemplum SENNERTUS (*b*) & HILDANUS deſcripſerunt (*c*) vel ſi *callus*, vel *ſcirrhus*, vel tumor, vel exoſtoſis circa *os uteri* vel *in vagina* adeſſet, qui exitum ſive extractionem fœtus impoſſibilem redderet; (*d*) vel *ſi nimia partium naturalium* ſive ob coalitum vaginæ non emendandum, ſive ob callum ſive ob oſſium pubis malam conformationem, ut in nanis præſertim mulieribus interdum contigit, (*e*) *occurreret anguſtia*, (*f*) ut fœtus propterea ex utero ejici non poſſet, prægnans vero ob dolores vehementiſſimos, qui ſæpe adſunt, vel ob convulſiones, vel ob ſanguinis vehemens profluvium, aliaſve graves ob cauſas viribus exhauriretur, atque periculum mortis inde immineret, tunc ſectionem hanc, licet veteres in vivis eam haud inſtituerint, & multi recentiores eam damnent, (*g*) omnino neceſſariam eſſe judico, ne & mater inde una cum fœtu pereat. Nam profecto tunc extractio per vias naturales, quam MAURICEAU præſectione cæſarea in quovis partu præter naturam commendat, (*h*) hic non ſuccedit. Igitur in omnibus ejuſmodi caſibus; *ubi fœtum per vias ordinarias educere impoſſibile eſt*, (utpote de quibus caſibus hic potiſſimum ſermo & quæſtio eſt) *durum quidem & anceps*, ſed *unicum tamen remedium eſt*, *ventris gravidæ inciſio*, ſi matrem a fœtu hoc & morte mox imminente liberare volumus; quemadmodum apud varios ſcriptores fide dignos fauſta peractæ hujus ſectionis exempla leguntur: (*i*) ita ut hoc ſit ſenſibus & experientiæ obloqui, quando MAURICEAU ſcribit, hanc ſectionem *ſemper* matri eſſe lethiferam, (*K*) quamque etiam ob cauſam ab ipſo LA MOTTE; (*l*) reprehenditur, licet huic operationi non adeo faveat, aliiſque in rebus peccet, atque in optimis quibuſdam occaſionibus eam rejiciat.

V.

(*a*) Conf. hanc ob cauſam compend. anatom. noſtr. Notam 35. edit. IV. pag. 83. *de fœtibus extra uterum*.

(*b*) In Inſtitut. Med. Lib. II. Part. I. cap. 9.

(*c*) In oper. latin. p. 903. Epiſt. de hernia uterina.

(*d*] Quales caſus quoque ab HILDANO loco modo citato, itemque in Act. Erud. Lipſ. An. 1693. pag. 229. VATERO in diſſ. *de partu cæſareo*, Vitebergæ An. 1695. edita, [ubi vaginæ canalis ex ulcere prægreſſo totus erat calloſus, relicto ſolum foraminulo piſi magnitudine:) aliiſque deſcribuntur.

[*e*) Exemplum vid. in SAVIARDI obſ. 114. itemque apud VOELTERUM lib. de art. obſtetric. mihi pag. 112.

[*f*] Cujuſmodi exemplum BULOVIUS libro de ſectione cæſarea, ac VATERUS diſsertatione modo citata, referunt, ubi operatio cæſarea feliciter ſucceſſit. MAURICEAU contra ſimile refert exemplum obſ. 26. ubi vero matrem & fœtum ob intermiſſam hanc ſectionem miſere & impie perdidit; id quod & SAVIARD fecit obſ. 114. & plures alii. Sed hac de re inferius plura.

(*g*] Ut PARÆUS, GUILLEMÆUS, ROLFINCIUS, SOLINGEN, MAURICEAU, LA MOTTE.

(*h*) Lib. de art. obſtetr. cap. de partu cæſareo.

[*i*] UT ROSSETUM, BAUHINUM, Matthiam CORNACEM, SENNERTUM, HILDANUM, CYPRIANUM, LANKISCHIUM, SAVIARDUM, RONHUSIUM, RULOVIUM, alioſve infra nominatos, itemque Acta anglicana, gallica & germanica &c.

(*K*) Obſervat. de gravid. obſ. 94.

(*l*) Lib. IV. de art. Obſtetr. cap. XII.

V.

Rejicitur à multis certis in caſibus.

Interea tamen licet fauſta non pauca ejuſmodi exempla proſtent, & quamvis etiam ventris & uteri ſectionem defuncta matre, *imo & tunc in matre quoque viva admittant fere omnes, ſi natura viam per tumorem, & dolorem & abſceſſum in loco quodam ventris, ut in latere quodam vel circa umbilicum, demonſtret*, quemadmodum plures autores hujuſmodi caſus felicis plerumque eventus, notarunt, (*a*) quia hic parum vel nihil ſanguinis profunditur, & fœtus tunc plerumque tantum in tuba Fallopiana, vel ovario, vel cavo ventris hærere ſolet; tamen eam Medici & Chirurgi quidam præſtantiſſimi admittere nolunt, & tanquam nimis crudelem ac barbaram, imo matri ſemper exitialem ſive mortiferam non modo diſſuadent, ſed prorſus damnant, *quando fœtus in utero hæret & nullus abſceſſus ſe manifeſtat:* inter quos præcipui ſunt, GUILLEMEAU, (*b*) MAURICEAU, (*c*) ROLFINCIUS, (*d*) SOLINGENIUS, (*e*) quia mortem matris (quæ tamen ob aliam cauſam ſæpe incidere poteſt) ſe inde ſemper obſervaſſe referunt: adeoque nonnulli horum illos Medicos, qui hanc operationem fœtu in utero exiſtente, aut nullo abſceſſu ſeſe manifeſtante; ſuadent vel inſtituunt, *crudeles & temerarios appellare* non verentur: quia fœtus potius per viam naturalem ſive manibus ſive ferramentis eſſet extrahendus, quam ut inciſo ventre & utero, ſummo matris periculo vitæ per ſectionem cæſaream extraheretur. Hos vero ſine ſufficiente cauſa illud ipſum facere & ratio & experientia prudentiſſimorum quorundam & Medicorum & Chirurgorum demonſtrant; & cumprimis ROSSETI ac BAUHINI, (*f*) SENNERTI, (*g*) HILDANI, (*h*) FIENI (*i*) SCULTETI, (*K*) SCIPIONIS MERCURII, (*l*) RONHUSII (*m*) RULOVII,

[*a*] Vid. hac de re BARTHOLINUS de inſolitis partus humanis viis, ROSSETUS de partum cæſareo, LANGIUS Epiſt. 39. Lib. 2. HILDANUS Epiſt. de *hernia uterina* in oper. pag. 905. RONSEUS Epiſt. 1. ANELUS *ſuite de la fiſtule lacrymale* pag. 294. RUYSCHIUS in cur. poſter. pag. 30. *Acta anglicana* variis in locis & ex his etiam Act. Erud. Lipſ. An. 1703. pag. 143. & plures alii ſcriptores. Maxime vero notatu dignum eſt illud exemplum, quod celebris quondam Medicus Batavus Abrah. CYPRIANUS in peculiari quadam epiſtola, quæ hiſtoriam exhibet fœtus poſt XXI. menſes ex uteri tuba, matre ſalva & ſuperſtite exciſi, itemque illud, quod in *annal. Acad. Juliæ* Semeſtri XII. p 23. & ſeq. An. 1727. deſcriptum eſt, de quo vero inferius plura. Unicus fere MOTTIUS eſt, qui contrarius eſſe videtur; dum in prolixo ſuo opere nihil de hac re docet aut proponit.

b) Lib. de arte obſtetricia de ſectione cæſarea.

[*c*] Lib. de eadem arte Lib. II. cap. 32.

[*d*] Obſ. anat. Lib. I. cap. 13. pag. 182.

[*e*] Oper. chirurg. cap. de ſect. cæſarea.

(*f*) Lib. de partu ceſareo.

(*g*) In Inſtit. Medic. & praxi medica.

[*h*] Epiſt. de hernia uterina; in oper. pag. 897.

(*i*) In libris chirurg. cap. VIII.

(*K*) Armam. chirur. tab. de partu cæſareo.

[*l*] Lib. de arte obſtetricandi cap. de partu cæſar.

[*m*] Lib. 2. obſerv. chirurg. 1. de morb. mulier.

LOVII, (*a*) LANCKISCHII, (*b*) SAVIARDI (*c*) JOBERTI: (*d*) LA MOTTE (*e*) TEICHMEIERI (*f*) & aliorum, qui eam matre ſuperſtite feliciter ſucceſſiſſe teſtantur.

VI.

Ancipitem quidem, fateor, maximeque dubiam ac periculoſam eſſe hanc operationem pro matre, præſertim quando fœtus ex ipſo utero eſt exſcindendus vel abſceſſus nullus ſeſe manifeſtat; *ita ut ſine ſumma neceſſitate eam non inſtituendam eſſe cenſeam*: interea tamen ſubinde eam neceſſariam ac utilem eſſe partim ex jamjam dictis, partim ex mox dicendis ſatis petere exiſtimo. GOUEUS quidem (*g*) unus ex recentioribus chirurgicæ artis inter Gallos ſcriptoribus, una cum ROSSETO, SCIP. MERCURIO (*h*) & WELSHIO (*i*) ſectionem cæſaream nec difficiliorem nec periculoſiorem calculi ſectione eſſe contendit, & feliciter quoque eam ſæpius, ſi modo rite inſtituatur, adhibitam eſſe, adductis in medium exemplis defendit. Cui vero ego graves ob rationes, atque obſervationes PARÆI, GUILLEMÆI, ROLFINCII, MAURICÆI ac SOLINGENII (*K*) frequentes ejus infauſtos ſucceſſus demonſtrantes, & ſpeciatim ob periculum nimiæ ſanguinis profuſionis ac gangrænæ periculique vulnerum uteri, præſertim in gravidis, CELSO jam perſpecti, lib. V. cap. 56. conſentire promiſcue non poſſum. MAURICÆUS quidem, ut ſupra jam monui, cum aliis quibuſdam vult, *fœtum mortuum potius ſemper per vias naturales, manibus aut inſtrumentis eſſe evellendum, quam ad ſectionem cæſaream*, periculoſam illam operationem, accedamus, (*l*) ubi ego quidem, quotieſcunque hoc fieri poteſt, his omnino conſentio, minimeque probo illorum chirurgorum temeritatem; qui ſectionem ventris inſtituerunt, ubi fœtus per vaginam educi potuiſſet, licet operatio illis quandoque feliciter ſucceſſerit. (*m*) Verum quia caſus haud raro occurrunt, quorum ſupra jam multos indicavi, ubi fœtum per conſuetas vias extrahere impoſſibile eſt, & matri ſæpe ob fœtum ventre contentum, graviſſimum mortis periculum imminet, tunc ſane barbarum & impium eſſe credo miſeram mulierem, quæ noſtrum auxilium anxie implorat, aut ſaltem eo maxime indiget, deſerere; (*n*) ſed potius *extremis malis extrema eſſe judico opponenda remedia*. Nam

Difficultas & neceſſitas ejus perpenditur.

(*a*) Lib. de ſect. cæſar.

(*b*) Vid. Act. Erud. Lipſ. An. 1693. pag. 229. & Miſc. Nat. Cur. Dec. III. An. 2. obſ. 17. itemque VATERI diſſ. de partu cæſareo.

(*c*] Obſ. chirurg. obſ. 69.

(*d*] Diar. erud. Pariſ. An. 1692. & 1693.

[*e*] De art. obſtetric. lib. 4. cap. 12.

[*f*) In Inſtit. Medicinæ forenſis pag. 18.

[*g*] In chirurg. ſua pag. 431.

[*h*) Libris ſupra jam citatis.

(*i*] Libro Germanic. de arte obſtetric. cap. de ſect. cæſarea.

(*K*) Locis ſupra jam citatis.

(*l*] Lib. citato cap. de ſectione cæſarea.

(*m*) Ad hunc cenſum pertinet exemplum in Diar. Erud. Pariſ. An. 1693. itemque a MOTTIO cap. de partu cæſareo relatum, aliaque plura.

[*n*] Ita injuſte feciſſe arbitror Medicos illos, qui curam habuerunt illius mulieris, de qua SAVIARD. obſerv. 114. refert: ubi cognoverunt, impoſſibilem eſſe partum, ob nimiam viarum anguſtiam, & tamen nullam ſectionem inſtituerunt; ſed matrem & fœtum ſimul mori permiſerunt. Conf. ejuſdem obſ. LX. ubi gravida ſectionem deſideravit, ſed eam tamen non inſtituerunt.

Nam profecto melius tunc eſt ex ſententia quoque ſummorum Medicinæ parentum, HIPPOCRATIS ſcilicet & CELSI, *anceps experiri remedium quam nullum*, aut ægras in deploratiſſimo illo ſtatu, ſub maximis cruciatibus relinquere ac certæ morti devovere, (*a*) ubi adhuc ſpes ægras ſervandi, ut exempla fauſta docent, supereſt. Alii qui quidem agnoſcunt dari caſus, ubi per vias ordinarias fœtus ejici nequeat, tamen ſuadent, ſi per vias conſuetas educi non poſſet, *rem potius naturæ eſſe relinquendam*, (*b*) quam ut tam periculoſæ ſectioni ægros exponamus: quia natura ſæpe vias quæreret & pararet *per abſceſſum in ventre, umbilico, inguine* (*c*) vel *inteſtino recto*, (*d*) per quem tandem minori periculo fœtum putrefactum expelleret, quam is per ventris ſectionem educi poſſet; quibus quidem & ego aſſentio, quando & quamdiu, ut quandoque fit, gravidæ inde nullum vitæ periculum imminet. Contra quando periculum inſtat, quia nimis diu expectando matri nocemus, imo eam quaſi interficimus, *ad extrema quoque remedia*, cumprimis quæ aliis jam profuerunt, confugiendum eſſe cenſeo, ne ægram, cui adhuc, dubio licet auxilio, ſuccurri poſſit, fato certæque ac miſerrimæ morti relinquamus. Nam profecto Medicus tum demum ſuo officio ſatisfeciſſe & conſcientiam ſuam liberaſſe mihi videtur, quando omnia fecit, & nihil omiſit, quod proficuum eſſe ſcit, & quod aliis in ejuſmodi caſibus profuiſſe cognovit; quicquid etiam nonnulli objiciant atque contradicant: præſertim *quando gravida ipſa*, cui vita cara, & quæ *anceps remedium experiri mavult quam nullum*, hoc deſiderat. (*e*) Sunt qui fatentur ſe hanc operationem propterea non ſuſcipere, ne ſi res præter ſpem male ſuccedat, famæ detrimentum patiantur. (*f*) Verum nimis inanis & levis tanto in negotio hæc mihi videtur excuſatio, quæ virum bonum, mea quidem ſententia, haud decet, multo minus Medicum Chriſtianum: utpote qui *recto faciendo* neminem, & potiſſimum vulgi aut malevolorum calumnias haud *timeat*. Nam

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet, atque peſſimum profecto facinus ii mihi committere videntur, qui, ne quam forte dubiam adhibeant curationem, unde aliquod famæ detrimentum pati poſſint, *certiſſimam & matri & fœtui mortem inducendam eſſe ſuſtinent*. Adeoque omnia

(*a*) Ita agit & faciendum ſuadet MAURICEAU loco, ubi de partu cæſareo diſſerit, ut & hinc inde in obſerv. ſuis, itemque PAUCUS MOTTIUS aliique, ſed male.

[*b*] Von HORNE in microtechne, ubi de partu cæſareo.

[*c*) Exempla ſupra indicata ſunt N. V.

[*d*] Vid. exempla apud ROSSETUM & BAUHINUM, lib. de partu cæſareo, itemque apud TULPIUM lib. 4. obſ. 4. & BARTHOLINUM de inſolitis partus humani viis. Sic & a LITTRIO in Memor. Acad. Reg. Scient. Pariſ. An. 1702. itemque a BECKERO Pædioctonia inculpata pag. 49. fœtus per anum extracti hiſtoria deſcribitur. Haud pridem etiam Blancoburgi in vicinia noſtra ſimile exemplum eſt obſervatum, quod a viro fide digno illius loci mihi relatum eſt, atque etiam a DIONYSIO diſſ. de generatione exempla referuntur.

[*e*] Exemplum, ubi mater ſectionem ventris ob ſummos cruciatus in partu deſideravit; quam vero chirurgi Noſocomii Pariſini, quod *L' Hotel Dieu* vocant, peſſimo conſilio ex prava hypotheſi neglexerunt, cum matris & fœtus, qui ambo vel ſaltem alter eorum conſervari potuiſſent, ſubſecuta tandem poſt XIII. vel XIV. dies miſerabili morte, legi poteſt, in SAVIARD: obſ. LX. Alia quæ anxiæ ſectionem ab HILDANO deſideravit, in epiſtola ejus de hernia uterina commemoratur.

(*f*]Ut ROLFINCIUS obſ. anatomicis, SOLINGIUS cap. de partu cæſareo, aliique.

omnia ea ſemper a Medico facienda ſunt, quæ ad conſervationem ægrorum in univerſum & cumprimis ejuſmodi miſeræ ac triſtiſſimæ mulieris conferre poſſe videntur. Quin imo MOTTIUS: (*La Motte*) certas operationes in mulieribus & nominatim fœtus extractionem ex utero etiam invitis gravidis aliquoties perfecit, (*a*) eam ob cauſam, ut eas ab imminente morte liberet: adeoque eas vi a robuſtis quibuſdam hominibus contineri ac firmari juſſit, quo fœtum male ſitum extrahere voluerit. Quod ſi hoc licitum atque juſtum eſſe exiſtimat, quæri hic merito poteſt, an non etiam ſalva conſcientia ejuſmodi gravidam, ubi fœtus non niſi per ventrem extrahendus, vi eodem modo cogere liceat, ut quod ad ipſam ſervandam prudentes Medici neceſſarium cognoſcant, perferat, ſi ultro id forte perferre recuſet? Ego profecto ab hac ſententia non ſum alienus; attamen adhuc magis illis in priori caſu ſuccurrendum eſſe exiſtimo, quando ultro, imo anxie, ſectionem deſiderant.

VII.

Qualis ſit apparatus, ſi hæc operatio inſtituenda in matre viva.

Quare ſi miſera & infelix ejuſmodi ſectioni ſeſe ſubmittere velit, aut eam ipſa expetat, probe perpendendum prius hic eſt *an vires adhuc ſint*. Si enim hæ jam nimis collapſæ, & ægra jam nimis debilis, atque extrema jam frigida, cum ſudore frigido, verendum, ne vel mox poſt ſectionem moriatur, atque ſic cauſa mortis ab imprudentibus aut malevolis ſectioni ac chirurgo tribuatur, adeoque hoc in ſtatu ſectio hæc potius omittenda, ne, ut CELSUS ait (*a*) *eam interfeciſſe videatur, quam ſors ſua peremit*. Quando autem vires adhuc vigent, atque ſpes eſt vel utrumque vel alterutrum ſervandi, ea omnino inſtituenda eſt. Quæ vero ut rite fiat, conſiderandum primo *quid ante operationem*, deinde *quid in ea*, & denique tertio *quid poſt* eam faciendum. Ante operationem *inſtrumenta* colligenda: quæ ſint *ſcalpellum* rectum, cumprimis tale, quod in manubrio firmum eſt, quale Tab. XXX. fig. 8. exhibetur, vel tale, quali in anatomicis ſectionibus uti ſolemus, vel novacula etiam, vel aliud ſimile, ac deinde & unum, ſi lubet, ex illis mucrone obtuſo donatum, quæ Tab. V. repræſentantur, itemque *forfex* cuſpide obtuſa una cum *acubus* curvis, *filis* robuſtis vel funiculis, ut in gaſtroraphia, inſtructis, *ſpongia* una vel altera probe munda, cum vino calido, aut decocto quodam vulnerario calido, in vaſculo quodam contento, & *deligationis apparatus*, qui conſiſtit in linamentis carptis, emplaſtris, ſpleniis, & faſciis probe præparanda & aptanda ſunt, non neglectis remediis roborantibus internis & externis ori ac naribus, ſi opus, admovendis. Deinde his omnibus extra gravidæ conſpectum rite diſpoſitis, ægra, emiſſa prius urina, ne veſica ab urina diſtenta ſcalpello facile lædatur, *in ſitum idoneum*, vel *in menſam* vel *lectum* in medio conclavis ſupina eſt collocanda, ut miniſtri & juvantes commode accedere queant, animus ipſi blandis piiſque verbis eſt excitandus, facies contegenda, ne conſpectu ferramentorum rerumque agendarum terreatur, ac denique robuſtis aliquot, minimum quatuor perſonis & brachia & crura ejus ut immota jaceat, probe firmanda, vel &, ſi lubet, liganda (*b*)

VIII.

Quomodo operatio ipſa inſtituenda.

Tum chirurgus ad latus ægræ, quod commodiſſimum ipſi videtur ſtans

[a] Lib. IV. cap. VII. de arte obſtetric. itemque cap. XII. obſ. 345.
[b] Lib. V. cap. 26.
[c] Conf. SCULTETI Tab. XLII. in Armamentario. Scipio MERCURIUS alium delineat ſitum, pag. 196. qui vero mihi minus idoneus videtur.

ſtans ſcalpello recto è *latere externo muſculi recti* (*a*) *vel in loco inter umbilicum*, *&* *eminentiam oſſis ilei ſuperiorem* *&* *anteriorem medio* (*b*) ubi hydropicis venter pro aquis educendis hodie perforari ſolet :– qui adhuc aptior mihi videtur :) recta plaga per cutem primo & pinguedinem octo vel decem circiter pollicum longitudine , & deinde etiam per muſculos obliquos atque tranſverſum , ac denique , idque quam cautiſſime , per peritonæum : ubi tamen quam maxime chirurgo obſervandum , ut priori hoc ſcalpello non niſi exiguam plagam ſive aperturam in peritonæo efficiat , nequid temere intus lædat , ac tandem vel immiſſo altero ſcalpello , ſtylo obtuſo vel globulo circa cuſpidem munito ; (Tab. V.) vel etiam forfice vulnus uberius diducat ; vel etiam , præſertim ſi ultima ferramenta præſto non ſint , aut ſi chirurgus aliter , paucioribus ſcilicet inſtrumentis , ægere mallet , per plagam digitum in ventrem immittat , atque hujus ope vel ductu priori ſcalpello , vel forfice etiam , ſi lubet , vulnus , quantum pro fœtu educendo ſatis videtur , dilatet , ſumma adhibita cautela , nequid aliud intus lædatur , id quod deſcriptis modo rationibus egregie fieri poteſt . Ventre ſatis aperto , *ubi fœtus hæret* , probe perſpiciendum eſt . *Qui ſi in abdominis cavo extra uterum forte ſitus deprehenditur* , quemadmodum ſubinde fieri ſolet , (*c*) ſine ulterioirbus ambagibus mox una cum ſecundis educatur . Sed ſi *fœtus in tuba Fallopiana* (*d*.) vel *in ovario* hæret, hæc etiam provide incidenda & fœtus una cum placenta extrahendus . *Sin vero fœtus in ipſo utero deliteſcit*, gravior caſus eſt , ob periculum vehementioris ſanguinis profluvii & gravioris læſionis uteri ; cujus vulnera jam ab antiquiſſimis temporibus valde periculoſa, præſertim in gravidis, obſervata ſunt . (*e*) Interea tamen quia aliter educi nequit, & hic ſecundum longitudinem eſt incidendus ac poſtea etiam fœtus membranæ , donec pro fœtu extrahendo ſatis pateant . Ejectis poſtea fœtu & ſecundis & hic & in præcedenti caſu ſanguis in ventrem effuſus ſpongis vino vel decocto vulnerario calido imbutis expurgandus , ejuſque nimia , ſi forte adeſſet , effuſio , tandem ſpiritu vini rectificatiſſimo , qui linamentis eo ipſo imbutis vulneri uteri eſt immittendus atque imponendus , cohibenda , oraque venarum majorum in uteri vulnere ſimul digitis , interventu ejuſmodi linamentorum tantiſper comprimenda , donec profuſionem ſanguinis ceſſare , vel ſaltem valde imminui animadver-

[*a*] Conf. SCULTETI Tab. XLII. in Armamentario.

(*b*) *Inciſio, ne* in *muſculis abdominis rectis fiat* , plerique ob vaſorum epigaſtricorum, quæ ſub eis ſita ſunt , læſionem ſerio prohibent. ROONHUYSIUS tamen eam ſine periculo hic fieri poſſe docet & figuris rem illuſtrare ſatagit in obſervat. de morb. Mulierum . Ita & LANCKISCIUS inciſionem ſuam pollicis latitudine è regione umbilici inſtituit & ægra ſine ullo gravi Symptomate brevi convaluit. Vid. loca ſupra citata. Interea tamen loca modo indicata his præferenda eſſe arbitror.

(*c*) Vid. BARTHOL. Cent. VI. obſ. 92. FAUSII apud *Strauſſium* pag. 37. ROONHUYSEN obſ. chir. lib. 2. pag. 21. SOLINGEN. chir. pag. 776. *Van der* WIEL. Part. 2. obſ. 30. MAURICEAU obſ. 251. DYONIS diſſ. de generatione ; obſ. noſtra in Act. Acad Nat. cur. Vol. I. obſ. 176. & PISTORIS diſſ. de ruptura uteri, ubi res eleganti figura illuſtratur. Ita & MAURICEAU. SAVIARD , *La* MOTTE aliique ejuſmodi exempla recenſent.

(*d*) Exempla legi poſſunt in HILDANI epiſt. de hern. uterina. HORNII Microtechne , Act. Anglican. N. 48. ELSHOLZ. Miſc. Nat. Cur. An. 4. & 5. CYPRIANI jam citata epiſtola. DYONIS. Anat. Demonſtrat. IV. & diſſ. de generatione.

(*e*) Vid. CELSUS lib. V. cap. 36. BOHNIUS de vulner. lethal.

madvertimus. Ubi vero ſimul monemus, mulieres in partu & poſt eum ingentem ſanguinis copiam ſine periculo mortis ſæpe amittere poſſe; adeoque paulo largior profuſio chirurgum mox terrere non debet, præſertim ſi vires & animus adhuc conſtent. Itaque poſt aliquod temporis intervallum (quo ægræ induciæ dantur, ut animum aliqua ratione recolligere & roborantibus paululum refici queat:) linamenta vulneri immiſſa blande rurſus eximantur, venter ſpongiis calidis denuo expurgetur; partes vero vulneratæ internæ non ſuantur, ut olim nonnulli docuerunt; ſed, immiſſo prius balſamo copaive aliove ſimili, naturæ relinquantur: quia uterus ſenſim ſe rurſus conſtringit, oræ vulneris cœunt, atque tandem etiam, niſi alia forte cauſa curationem prævertat, glutinantur.

IX.

Ventris vero plaga ea prorſus ratione, quam ſupra capite de gaſtroraphia propoſuimus (*a*) duabus tribuſve *ſuturis* ſuitur, eique etiam in parte inferiore turunda paulo major, vel fiſtula ſive cannula major, pro apertura apta conſervanda, immittitur; per quam nonſolum humores effuſi & noxis, quicunque intus ex uteri vulnere vel reſtabant, vel ſenſim adhuc effunduntur, poſſint effluere; verum etiam ope injectionum, ut in pectoris aliiſque abdominis vulneribus docuimus, quotidie expurgari queant. Atque ea ratione tam diu continuatur, donec oræ vulneris glutinatæ conſpiciuntur, ac nihil puris aut alieni humoris amplius e vulnere externo effluit; id quod vulnus internum conſanuiſſe indicat: ubi poſtea fila ſuturarum reſecantur atque extrahuntur, omiſſaque turunda aut fiſtula, balſamo vulnerario atque emplaſtris glutinantibus externum quoque vulnus ſenſim glutinatur. (*b*) Quod *ad ſitum ægræ in lecto* poſt operationem attinet, plerique ſcriptores volunt, *ut dorſo ſemper incumbat*. Mihi vero, præſertim ſi ſectio in latere ventris facta eſt, melius videtur, ſi ægra, quantum quidem fieri poteſt, *vulneri, ſicut in vulneribus abdominis fieri juſſimus*, ſedulo incumbat, ut ſic pars humorum noxiorum intus collectorum non ſolum per vulnus externum continuo, ac ſenſim ſenſimque effluere atque veluti transſudare; verum vulneris quoque oræ facilius glutinari queant; id quod commodius fieri poteſt, ſi plaga eſt in latere, quam ſi eſt in anteriori aut medio ventris parte. ROSSETUS etiam *peſſarium Canaliculatum* utero immitti vult, ut ſic ſanguis ex eo facilius evacuetur. Inſimul vero prudens Medicus *idoneam victus rationem*, atque aptiſſima remedia interna, quemadmodum in graviter vulneratis alias fieri ſolet,

Quid poſt operationem faciendum.

(*a*) Part. I. Lib. I. cap. V. pag. 59.

(*b*) Ita quidem plerique volunt & docent, ut vulnus ventris ſuturis per acus jungatur. Sed dum rem hanc paulo curatius perpendi, atque vidi alia vulnera abdominis directa (vulgo *longitudinalia*) ſuturis ejuſmodi cruentis utplurimum non indigere, & ab iis a recentioribus excipi, quæ ſuenda ſunt; quia oræ ipſorum emplaſtris & ampla faſcia uniente rite injecta plerumque probe jungi continerique poſſunt: hinc etiam his in caſibus nos ſæpe ſuturis illis haud indigere, ſi deligatio rite inſtituatur, exiſtimo. Imo & ipse jam ROSSETUS, uſu edoctus, eas non valde neceſſarias eſſe reputavit; Conf. & BAUHINUS de exſect. fœtus vivi pag. 17. & 47. & 157. adeoque deligatio, ut in ſimilibus directis vulneribus aliis ſupra pag. 95. docuimus, fieri poſſet. Quodſi vero hæc non ſufficere videatur, tandem ſuturæ cruentæ eſſent injiciendæ. Nonnulli etiam ante ſectionem *atramenoo lineas fieri volunt* ubi & ſectio & ſuturæ poſtea inſtituendæ: Verum quia a ſanguine mox extinguuntur, ſupervacaneas imo & inutiles eas eſſe exiſtimo.

præſcribat & continuet, donec ægra convaleſcat: id quod in LANCKISCHII ægra ſexta contingebat hebdomade. Quilibet ſane ex dictis facile intelliget, *hanc operationem*, præſertim ubi uterus tam amplo vulnere aperiendus, *perquam eſſe periculoſam:* attamen quia multa proſtant exempla earum, quæ hac ratione ſervatæ ſunt, quibus alias ſecundum omnia indicia brevi fuiſſet moriendum, neque alia melior ſæpe conſtat ratio, qua miſeris hiſce ſuccurri poſſit, ſed unicum hic ſectio ſæpe ſit remedium, *præſtat profecto*, *mea quidem ſententia*, *anceps experiri remedium*, ubi alia ſecura ratione a mortis periculo liberari nequeunt, quam miſeras iſtas mulieres, quæ anxiæ ſæpius auxilium efflagitant, (*a*) & quæcunque potius ex amore vitæ perferre atque experiri malunt, certiſſimæ morti multiſque adhuc antea perferendis cruciatibus ac calamitatibus devovere, atque ſine auxilio, quo aliæ ſervatæ ſunt, relinquere.

V.

Si fœtus per abſceſſũ in ventre exitum molitur.

Atque hæc de modo ordinario, quo fœtus ex utero exſcinditur, dicta ſufficiant. Incidunt vero ſubinde ejuſmodi caſus, ubi paulo aliter procedendum eſt, de quibus ut nunc exponamus inſtituti ratio poſtulat. Nimirum quandoque poſt aliquod tempus, quando fœtus per vias naturales nec naſci, nec ex utero produci potuit, *in parte aliqua ventris*, *& cumprimis circa umbilicum*, *tumor vel abſceſſus aliquis* cum doloribus, plus minus acutis, ſe manifeſtat, ſicuti factum eſt in eis exemplis, quæ ROSSETUS & BAUHINUS (*b*) itemque HILDANUS ex ALBUCASE, ALEX. BENEDICTO aliiſque refert (*c*) ut & in illo, quod celebris quondam Medicus Batavus, CYPRIANUS memoriæ prodidit (*d*) itemque in eo, quod in annalibus Academiæ Juliæ ſemeſtri XII. pag. 23. & ſeq. anno nimirum 1727. deſcriptum eſt, (*e*) ubi *tumor & abſceſſus mox juxta umbilicum in muſculo recto*, *ſicut in pleriſque exemplis præcedentibus*, *ſeſe exhibuerunt*, atque perfecti, at putrefacti, fœtus oſſa, quæ omnia adhuc aſſervo, ex aperto tumore, ſalva adhuc matre, exemta fuerunt. In talibus, inquam, caſibus commodiſſimum maximeque *aptum incidendi locum eſſe exiſtimo eum*, *quem natura indicat*; quia ſub eo plerumque & fœtus & corrupti humores, qui dolores miſeris concitant; deli-

[*a*] Vid. HILDANI obſ. chir. cent. VI. obſ. 63. & SAVIARD. obſerv. LX.

[*b*] Lib. de partu cæſareo.

(*c*) In oper. pag. 907. Epiſt. de *hernia uterina*.

[*d*] In Epiſtola, quæ *hiſtoriam exhibet fœtus humani* poſt XXI. menſes ex uteri tuba, matre ſalva & ſuperſtite, exciſi, ſupra citata.

[*e*] Plura ejuſmodi exempla jam notavimus N. 2. hujus capitis, aliaque legi poſſunt in Ephem. Nat. Cur. Cent. VII. obſ. 18. ROONHUYSIUS obſ. 1 de morb. mul. DYONIS. diſſ. de generatione: RUYSCH. cur. poſter. p. 30. atque haud pridem etiam RUNGIUS, nobilis apud Bremenſes chirurgus, feliciter hanc operationem inſtituit, atque hac de re peculiarem libellum edere conſtituit.

delitefcunt, quibus hoc ipſo commodiſſime exitus paratur. (*a*) Itaque ſi *forte abſceſſus hic jam ruptus*, ut quandoque contigit, ſed exigua nimis apertura adeſt, hæc, ut in aliis abſceſſibus, vel ope ſpecilli ſulcati & ſcalpelli, vel loco ſpecilli, ope digiti & ſcalpelli, vel etiam forficis beneficio, vel & eo quoque ſcalpello, quem Tab. V. fig. 3. delineavimus, prout lubet, quantum ſatis eſt, dilatanda; fœtus vel oſſa fœtus a putrefactione partium mollium relicta & quicquid forte vitiatum ibi deprehenditur, (*b*) digitis vel volſellis eximendum, humores vitiati ejiciendi, ulcus idoneis medicamentis purgandum & denique, ut a laudatis ſcriptoribus propoſitum eſt, balſamicis glutinandum. *Sed ſi nulla adhuc apertura in ejuſmodi ventris tumore adeſt*, attamen dolores aliave prava ſymptomata ægram in & circa hunc tumorem excrucient ac debilitent, cumprimis vero ſi pus in tumore, ſicut alias in abſceſſibus, tactu perciperetur, ne ægra inde conficiatur, collatis cum aliis prudentibus artis Profeſſoribus conſiliis, abſceſſus ſive tumor ſcalpello prudenter incidendus, ſatiſque dilatandus, fœtus vero vel oſſa ejus, aut quicquid vitiati in eo deprehenditur, educenda, ulcus expurgandum, & denique, ut diximus, rurſus glutinandum. In his caſibus ventris ſutura non opus fuit; ſed hæc vulnera ſine ſutura, eodem modo, ut alii abſceſſus, ſenſim coaluerunt.

XI.

Quod ſi forte fœtus in hernia quadam uterina hæreat, quemadmodum in eo caſu fuit, quem & SENNERTUS & HILDANUS, locis ſupra indicatis, propoſuerunt, (qui tamen rari ſunt) *inciſio in ipſa hernia ſive tumore* eaque ſatis ampla, eſt inſtituenda, & quidem primo per externa tegumenta & poſtea per ipſum uterum ac tandem per membranas fœtus: poſtea fœtus extrahendus, uterus a ſecundis liberandus, & vel mox, ſi fieri poteſt, vel poſt aliquot dies, quando ſua contractione minor factus eſt, in ventrem refundendus, & cetera, ut ſupra diximus, facienda. Chirurgus in hoc SENNERTI & HILDANI caſu uterum non repoſuit; cutem vero ſutura mox conjunxit: hinc factum forte mihi eſſe videtur, ut uterus poſtea reponi non potuerit & mater quarta hebdomade, fœtu licet ſalvo & ſuperſtite, obierit. Igitur melius forte feciſſet, ſi ſuturam omiſiſſet, & uterum in ventrem poſt aliquot dies,

Si fœtus per abſceſſum in ventre exitum moliatus.

(*a*) Miror hic MOTTIUM, qui tamen alias ſatis prolixe ac bene de morbis gravidarum & puerperarum egit, *nihil prorſus de hac ſectionis cæſareæ ſpecie*, de qua hic diſſerimus, in libro ſuo *propoſuiſſe*, nullamque prorſus de notabili illa CYPRIANI & quæ a DIONYSIO deſcribitur, hiſtoria mentionem feciſſe; cum tamen revera eis in libris, qui de morbis puerperarum, ad chirurgiam ſpectantibus, ſpeciatim conſcripti ſunt, & quidem in autoris hujus, quem *perfectum* vocat. [*Traitè complet des Accouchemens*] hæc notatu adeo digna non omittenda eſſent. At videtur hoc inde oriri, quia autor hic ex præjudicata opinione ſtatuit, ſectionem cæſaream *nunquam fœtu mortuo inſtituendam eſſe*, ſed nos de vita fœtus certos eſſe debere: id quod vero ſæpe fieri nequit. Quia igitur hæc præjudicata ſententia multis ejuſmodi mulieribus poteſt eſſe noxia imo lethifera, adeoque hanc aliaſve affines ſpecies hic prætermittere nolui, ne noſtra culpa pereant, quæ facili negotio ſervari potuiſſent.

(*b*) *Pili* etiam ſæpiſſime & quidem ſubinde valde longi iiſque etiam larga ſatis copia, mirabili ratione contorti & intricati, in tubarum conceptibus, ut multis exemplis probari poteſt, reperiuntur, quales & ipſe aſſervo: qui unde & quomodo oriuntur, dictu haud adeo facile eſt.

dies, quando nimirum ſe contraxiſſet & minor factus fuiſſet, repoſuiſſet: fortaſſe ſic & mater ſervata fuiſſet. Quod ſi forte fœtus *per inteſtinum rectum & anum exitum quærat*, id quod plerumque non niſi per fruſta oſſium, ſicut in eis, quæ juxta umbilicum protracta ſunt, fieri ſolet, quemadmodum tam ex hiſtoriis ſupra N. VI. jam indicatis, quam etiam ex exemplo, quod paucis abhinc annis in vicina urbe contigit, manifeſtum eſt, tunc fruſta oſſea, quæ ſponte non exeunt, digitis vel volſellis, vel uncis, vel forcipibus, caute eximenda, & ulcus inteſtini recti balſamicis poſtea glutinandum. Sed hæc proprie ad ſectionem cæſaream non pertinent. Interea tamen ſi ejuſmodi caſus incidat, ut tanto melius curatio ſuccedat, autor ſum, ut laudati modo ſcriptores, ubi de hac re agunt, propter caſuum varietates diligenter legantur atque conferantur.

XII.

Tertia occaſio in qua ſectio cæſarea inſtituenda.

Denique tertio ſectio cæſarea etiam interdum inſtituenda venit, *quando mater & fœtus ſimul adhuc vivunt*; (*a*) ſed certa indicia & cauſæ ſive impedimenta adſunt, quæ fœtum per vias ordinarias neque naſci neque educi ullo modo poſſe demonſtrant, (cujuſmodi ſigna ſuperius plura N. IV.; unde repetenda; recenſuimus) & cumprimis etiam quando vitium naturæ ſive malæ conformationis adeſt in puerpera, quod manui chirurgi ingreſſum denegat. (*b*) Adeoque hoc in rerum ſtatu & matri & fœtui, ut ſæpe fieri ſolet, pereundum eſſet, niſi hac ratione ſuccurratur. His quidem in caſibus, licet multi ſint & Medici & chirurgi nimis timidi, (*c*), imo adhuc plures mulierculæ, qui hanc operationem, matre & fœtu adhuc viventibus, nimis barbaram ac crudelem proclament, (*d*) atque ex intempeſtiva miſericordia aut metu, vel & ex male fundata religionis hypotheſi, quaſi hoc impium eſſet, haud inſtituendam eſſe velint, matreſque ejuſmodi una cum fœtu, quorum ſæpe alterum, ſi non ambo, conſervare poſſent, quam certiſſimæ potius morti tradere, aut crudeli fato relinquere malint, (*e*) quam eis per nobile ac generoſum auxilium vitam conſervare; tamen magis pium, prudentius, atque cum religionis Chriſtianæ inſtitutis convenientius eſſe duco, (*f*) ut re probe perpenſa, atque collatis prius, ſi fieri poteſt, cum peri-

(*a*) Hæc operatio nova eſt ac veteribus incognita: verum primum in Helvetia, ut BAUHINUS in præf. libri de fœtus exſect. docet, An. 1500 inſtituta.

(*b*) La MOTTE in prolixo ſuo opere de arte obſtetricandi, ceterum ſatis egregio, cap. de ſectione cæſarea ſæpe citato, admodum jejune & minus quam par eſt, *de cauſis, ob quas ſectio cæſarea neceſſaria eſt*, differt. dum *unicam ſolam illam eſſe vult*, ubi ob vitium partium naturalium fœminæ manibus chirurgi ad uterum acceſſus denegetur, & ſimul certi ſimus de vita fœtus. Cum è contrario longe plures ſint; ut ſi *fœtus in tuba fallopiana, ovario, cavo abdominis vel hernia* continetur &c. quamvis etiam is mortuus ſit, ut multis exemplis & ſcriptoribus id ſupra probavimus.

[*c*] Conferri hic poteſt diſſertatio noſtra *de Medico nimis timido*. Helmſtadii An. 1733. edita.

(*d*) Cumprimis MAURICEAU & SOLINGENIUS locis citatis.

(*e*) Peccarunt hac in re ſæpe, data opera MAURICEAU, PAUCUS, La MOTTE. Vid. ejus lib. III. cap. 16.

(*f*) Sunt inter Gallos, qui Facultatis theologicæ Pariſinæ concluſum ſive ſententiam adducunt, quæ hanc operacionem haud licitam eſſe volunt, & propterea etiam eam intermittunt. Sed facile erit, ſi velimus, huic ſententiam alius facultatis theologicæ, quæ eam licitam eſſe probat, aliorumque prudentum opponere; verum hac de re infra plura. N. XVII. itemque in Cap. de partu difficili.

peritis in arte ſalutari conſiliis, ſectio potius, ubi nullum aliud remedium ſupereſſe cognoſcitur, inſtituatur, quam ut certæ deſperationi & mulier, vitæ cupida, & ſimul fœtus, quem mater ſæpe plus, quam propriam amat vitam, relinquantur, præſertim etiam quando *ejuſmodi caſus in ſummorum principum conjugibus occurrerent*; ubi ſæpe a prolis ſive ſucceſſoris productione multarum regionum gentiumque pax, vita & ſalus dependent; quibus contra ſine prole bella atrociſſima, devaſtationes urbium, clades, mortes atque integræ gentium ruinæ eſſent metuenda. (*a*) Hac enim operatione, juſto tempore inſtituta, vel mater vel proles, vel uterque ſubinde conſervari poſſunt, (*b*) & ſæpiſſime quidem proles, (*c*) quibus alias quam certiſſime eſſet moriendum. Profecto quamplurimorum virorum ſive militum vita in bello pro ſalute patriæ ſine hæſitatione exponitur: cur non etiam aliquando eundem in finem, ſi res id exigit, vita unius mulieris? Illi igitur nimis meticuloſi Medici & chirurgi merito, ſi res rite conſideratur, magis crudeles, barbari imo impii reputandi ſunt, qui in ejuſmodi caſibus operationem hanc, quæ unicum tamen tunc auxilium eſt, præſertim ſi mulieres ipſæ, ut illa apud HILDANUM (*d*) & SAVIARDUM (*e*) ſectionem expetunt, ſtudio intermittunt, imo diſſuadent, aut ob vanum metum, aut falſum Chriſtianæ religionis prætextum, aut theologorum quorundam non ſatis circumſpectorum aut meticuloſorum falſam opinionem impediunt, matremque una cum fœtu mori potius malunt, quam illi, qui nobile hocce, & quod unicum eſt, ipſis adhibere auxilium eoque vel utrique vel alteri ſaltem eorum vitam ſervare contendunt. (*f*) Vetus enim illud, pium atque chriſtianum dictum, *quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti*, quam veriſſimum eſſe atque *ex duobus malis minus ſemper eligendum eſſe* puto. MAURICÆUS ſane, vir in arte obſtetricia, ſi quis alius expertiſſimus, quantumvis alias operationi huic infenſiſſimus, (*g*) temperare tamen ſibi haud potuit, quin exemplum aliquod ejus in medium adduxerit, *ubi mater quidem poſt operationem hanc, ab alio chirurgo inſtitutam, mortua eſt, ſed fœtus tamen feliciter ſervatus fuit*; (*h*) cum ſine ea & matri & fœtui pereundum fuiſſet. *Præſtat itaque tam ex religionis Chriſtianæ, quam ex ſanæ rationis* principiis *unum ſervare, quando uterque ſervari nequit, quam ut ambo* certe & quam certiſſime pereant, (*i*) Qui tan-

(*a*) Commendatur hanc ob cauſam etiam quam maxime a ROSSETO Sect. II. cap. 2. de partu cæſareo.

(*b*) Ut probavit ROSSETUS, BAUHINUS, ROONHUSIUS, SAVIARD. obſ. 59. JOBERT. in diar. erud. Pariſ. A. 1639. GOUEUS in libr. ſupra jam cit. p. 434.

(*c*) Probarunt hoc obſervationes auctorum laudatorum & cumprimis PARÆI, HILDANI, ROONHUSII, MAURICÆI, locis citatis.

(*d*) Obſ. chirur. cent. VI. obſ. 63.

[*e*] Obſ. chirurg. LX.

(*f*) Ita enim aperte ſcribunt & docent MAURICEAU de part. cæſar. & la MOTTE lib. 3. cap. 6. aliique: *præſtare ut ambo pereant, quam ut alter alterius morte ſervetur*, id quod revera durum & impium mihi videtur, & propterea etiam ab ipſis non ſemper obſervatum eſt, ut mox docebo.

[*g*] Ut patet ex loci ſupra indicatis aliiſque.

(*h*) Dernieres obſervations obſ. 98. PARÆUS etiam quinque ejuſmodi exempla recenſet.

(*i*) Ita & RIOLANUS Enchir. anat. Lib. 2. cap. 28. ait: *Præſtat unum interire, quam duos.*

tanquam a chirurgis illis, qui ipſos ſervare potuiſſent, & id non fecerunt, interfecti & occiſi conſiderandi ſunt. (*a*) *Operatio vero ipſa* eadem prorſus ratione inſtituitur, ut in eo caſu, ubi mater vivit & fœtus mortuus eſt, ſicut No.IV. ad VIII. propoſuimus; adhibita ſolum majori cautela, dum uterus & membranæ fœtum includentes aperiuntur, ne fœtus graviter lædatur. Et quia tunc fœtus etiam, ſi vivi adhuc deprehenduntur, plerumque eſſe ſolent debiles, halitus vini, ut ſupra jam N. 2. docuimus, ore detenti, in os & nares ipſis eſt inſpirandus, aqua reginæ Hungariæ aliave ſimilis, naribus eorum admovenda, facies vino calido lavanda, fœtus baptizandus, funiculus umbilicalis ligandus, omniaque reliqua ita facienda, ut N. 2. docuimus.

XIII.

Monita & cautelæ adhuc proponuntur.

Abſit vero a me, ut hanc operationem, cujus periculum, ſi quis alius, ſatis abundeque perſpicio, licet hucuſque eam non niſi in gravidis mortuis perfecerim, (*b*) ſuadeam, ubi fœtus per vias naturales educi poteſt. MAURICEAU (*c*) aliique in ea videntur eſſe opinione ac ſi Medici *ſectionem quoque cæſaream facile ſuaderent, ubi fœtus per conſuetas vias protrahi poſſent*: & propterea, quantum ego judicare valeo, hunc modum præ illa commendant, eumque illi præferunt. Verum abſonum eſt atque a prudenti Medico aut chirurgo vix expectandum, ut periculoſam ſectionem cæſaream in matre viva ſuadeat aut inſtituat, ſi per vaginam fœtus, licet etiam non niſi per fruſta, ſecuriori modo extrahi queat; niſi forte in peculiaribus caſibus apud magnates. Quotieſcunque igitur caſus incidit, ut *fœtus vel ob peſſimum in utero ſitum*, vel *ob nimiam magnitudinem* ac ſpeciatim *capitis*, vel *ob monſtroſam corporis conformationem*, aliaſve ſimiles ob cauſas naſci non poſſet, & tamen in utero contineretur, ac periculum eſſet, ne matri, viribus jamjam exhauſtæ, una cum fœtu ſit pereundum, atque hinc lis oriatur, *utrum fœtus ſervandi gratia mater ſectione cæſarea ſit incidenda & ſummo vitæ periculo exponenda, an potius fœtus ferramentis*, (ſi ſcilicet aliter, manibus nimirum, ut ſæpius contingit, id fieri non poſſet,) *extrahi debeat*: tunc matri potius, tanquam arbori, ut antea modo docuimus, parcendum, fœtumque, tanquam ramum, quacunque ratione, licet etiam forte adhuc vivat, quicquid nonnulli contradicant, extrahendum eſſe cenſeo. Atque in eo quamplurimi prudentes Medici ac chirurgi, imo & Theologi mecum conveniunt, atque tanquam regulam ſive *axioma* conſtituerunt, ut ubi in partu difficili impoſſibile eſt, ma-

(*a*) Variis ex locis ſcriptorum MAURICÆI, PAUCI & MOTTII quam manifeſtiſſime, opinor, apparet, illos ob nonnullorum eccleſiæ Romanæ & cumprimis facultatis theologicæ Pariſienſis doctorum ſententiam, qui docent & volunt, *ut potius ambo pereant, quam ut alterius morte alter ſervetur*, ita ſcripſiſſe eamque ſic metu perſecutionis theologorum illorum verbis atque etiam re ipſa factis ſæpe ſervaſſe: verum ratione & animo ipſos perſuaſos imo convictos fuiſſe, *melius eſſe unam ſervare, ſi forte ambo ſervari nequeunt, quam ambos perdere*: idque etiam revera ipſos multis occaſionibus & caſibus, quaſi clanculum, feciſſe, ſcripta eorum ſatis evincunt atque demonſtrant. Sed hac de re mox & ubi de partu difficili acturus ſum plura. Conf. Interea MOTTII Lib. IV. cap. XIII, ſi lubet, ubi rem exemplis ſatis illuſtratam perſpicimus.

[*b*] Quinquies gravidas mortuas incidi, ſed fœtum ſemper jam mortuum deprehendi; quia plerumque nimis diu poſt mortem matris ſectio concedebatur.

[*c*] Lib. de arte obſtetr. cap. de ſect. Cæſar.

matrem & fetum ſimul ſervare, *matrem, præ fœtu*, id eſt, *arborem præ ramulo* conſervare ſtudeamus. (*a*) Imo mallem ego etiam cum SOLINGENIO (*b*) ac MOTTIO (*c*) *ſi callus vaginæ vel oris uteri in cauſa eſſet*, ut fetus ex utero naturaliter prodire aut educi nequiret, atque hoc ſectione (addit & laceratione) dilatari ſatis poſſet, ſectionem hanc, licet nonnulli contradicant, (*d*) plagis vel in lateribus vel etiam in alia ejus parte inſtitutis, ubicunque hoc commodiſſime fieri poteſt, ſectioni cæſareæ præferre: quia ſic venter & uterus ipſe manerent integri ac ſanguis effuſus, vel inde adhuc effundendus, omnis per vaginam inde effluere (qui alias magna ex parte in abdomen non ſine periculo ejicitur) poſſet atque ſic etiam vulnus facilius glutinari: ut alia nunc hujus ſectionis commoda taceam. Idem eſt ſentiendum *ſi vagina hymene vel alia membrana* p. n. clauſa eſt: ubi potius hæc quam venter & uterus incidenda eſt. (*e*) Verum quia tota vagina callo nimis magno ac duro aliiſve cauſis ſubinde nimis anguſtata ac conſtricta eſt, & cumprimis etiam ob malam a natali die oſſium pelvis conformationem, quæ ſufficientem diductionem non admittit, hæc curandi via interdum non ſuccedit; adeoque tunc nulla alia, quam ſectio per ventrem, reliqua eſſe videtur. (*f*)

XIV.

Si fœtus ex utero ventrem ingrederetur.

Ita *ſi intra partus dolores & conatus uterus rumperetur*, *& fœtus inde in cavum ventris ingrederetur*, quemadmodum interdum fieri multæ obſervationes teſtantur, (*g*) tunc etiam ventris ſectio; quia aliter exire aut eximi nequit, atque alias mater & fetus brevi moriuntur, neceſſario eſt inſtituenda, eaque a nonnullis, & quidem, me judice, recte ſuadetur, qui alias a ſectione cæſarea dehortantur. (*h*) *Hoc vero factum*

(*a*) Conſentiunt hic præter antea jam laudatos, fere omnes, qui de arte obſtetricia ſcripſerunt, quamvis non ſemper verbis, tamen factis; dum tam in partu difficili, quam vehementibus ſanguinis apud gravidas profluviis; fœtu etiam vivos ubi manus parum ſunt, ferramentis dilacerarunt & matris ſervandæ gratia eduxerunt. Conf. MAURICÆI obſervationes, PAUCUS, MOTTIUS lib. 4. cap. 13. aliique. At ſpeciatim hanc controverſiam exagitarunt VALENTINUS in epiſtola *an liceat fœtui vim inferre, ut mater ſervetur*. Francof. 1720. & cumprimis BECKERUS in *Pædioctonia inculpata* ad ſervandam puerperam Gieſſæ 1729. 4.to. Conf. etiam HILDANI Epiſt. 3. & 4.

(*b*) In Operat. chir. cap. de partu cæſareo.

[*c*] Lib. IV. cap. XII. obſ. 339. 340.

(*d*) Ut SLEVOGTIUS in diſſ. de partu cæſareo pag. 25.

(*e*) Conf. RUYSCHII obſ. 22. itemque variæ apud MAURICÆUM, PAUCUM & MOTTIUM lib. IV. cap. XII. obſ. 337. 338. 345. hac de re deſcriptæ obſervationes.

[*f*] Hoc in caſu etiam MOTTIUS ſectionem ventris admittit Lib. IV. cap. XII. quamvis alias contrarius ſit.

[*g*] Vid. BARTHOLIN. Cent. VI. obſ. 92. ROSSETUS ſect. IV. cap. IV. SCHENCKIUS in obſ. Lib. IV FAUSIUS apud *Strauſſium* pag. 37. HILDAN. Cent. I. obſ. 64. & 67. Cen. IV. obſ. 57. ROONHUYS. Obſ. chirur. lib. 2. obſ. I. SOLINGEN. p. 776. Stalpart. van der WIEL P. 2. obſ. 30. Miſcell. Nat. Cur. dec. 2. ann. 7. obſ. 10. & ann. 9. obſ 115 SALMUTH. Cent. I. obſ. 60. MAURICEAU obſ. 251. ALBINUS diſſ. de partu difficili; DIONIS diſſ. de generatione in Diar. erud. Pariſ. An. 1722. menſe Junio. LOESCHER diſſ. de homine obſ. 12. Act. Nat. curioſ. Vol. I. obſ. 176. PISTOR diſſ. de *fœtu è rupto utero* in abdomen prorumpente 4. Argentor. 1726.

(*h*) Ut HORNIO in Microtechn. cap. de partu cæſareo. Conf. & VOELTERUS lib. de art. obſtetr. qui ſectionem hanc hic ſumme neceſſariam eſſe demonſtrat. pag. 116.

factum eſſe ex his fere ſignis cognoſcitur. Nimirum ſi, prægreſſis vehementibus partus doloribus, partu vero non ſubſecuto, dolores hi ſubito remittunt aut ceſſant, ore uteri non aperto, vel ſaltem non ſatis aperto; (id quod ſitum fœtus p. n. indicat.) Si *ruptura* quædam in ventre vel *fragor* percipitur, horror accedat, & poſtea tumor magnus & fœtus ſitus in loco ventris alio eoque altiori quam antea, conſpicitur, cumprimis vero partes vel membra fœtus diſtinctius tactu percipiuntur, quam ſi in utero eſt, præſertim hypochondrio quodam, cum doloribus in alio ventris loco quam antea, itemque puerperæ frequentibus animi deliquiis motibuſque convulſivis, imo & mentis alienatione. (*a*) Signa hæc ſi in partu difficili, ubi nulla fœtus pars extra naturalia propendet, adſunt, & fœtus non amplius ori uteri, tam firmiter ut antea, inſiſtere, immiſſo per vaginam digito, cognoſcitur, uterum ruptum & fœtum in cavum abdominis intraſſe docemur. Quod ſi factum eſt, & mater adeo languet, atque prædictis gravibus Symptomatibus, quæ mortem inſtare indicant, correpta eſt, *protinus ventrem ad matrem, & fœtum, vel ſaltem fœtum ſervandum* in loco maxime eminente, ubi fœtus hærere cognoſcitur, ſcalpello, ut ſupra docui, caute incidere, fœtum repertum educere, ac poſtea, ſi vivit, refocillare, baptizare atque, ut moris eſt, fovere oportet. (*b*) *Quando vero brachium propendet in ruptura uteri*, tunc diagnoſis mali, ſi non impoſſibilis, tamen longe difficilior eſt, & non niſi probabili conjectura ex ceteris indicatis ſignis divinari poteſt. Miror vero Medicos & chirurgos argentoratenſis noſocomii, in quo ægra, cujus hiſtoriam PISTOR laudata diſſertatione deſcripſit, decubuit, eam, dum quinque integros dies ibidem in partus laboribus tranſegerat, mature ad matrem & fœtum ſervandum non aperuiſſe, cum in vivente omnia fere illa rupti uteri indicia recenſita perceperint, viderint, manibuſque palpaverint. Vel ſaltem ſi in viva matre ventris inciſionem auſi non ſunt, *cur non mox matre mortua, ad fœtum forte adhuc ſervandum*, alvum ejus aperuerint? Ita & SAVIARDI notatu dignum eſt exemplum, ubi in noſocomio Dei pariſino (*l'Hotel dieu*) *per rupturam uteri fœtus in abdomen intravit, ſecundis ejus e vagina propendentibus*; id quod immiſſa juxta funiculum umbilicalem manu in uterum in viva muliere, ut ipſe ſcribit, perſpicue cognoſcere poterat. Hoc tamen non obſtante mulierem hanc, quæ, ut ſcribit, vegeta erat, vivam pro fœtu hoc extrahendo & forte quoque adhuc matre ſervanda, non aperuit; ſed eos ſimul, proh dolor! ſine auxilio morti reliquit. Quod facinus atrox profecto & impium, quod vel referre ſolum pudere ipſum debuiſſet, una cum præcedenti exemplo revera mirandum, præſertim cum in noſocomiis illis publicis, pariſino ſcilicet & argentoratenſi hoc Medicis & chirurgis ordinariis liceat, imo ut hoc & quicquid ceteroquin ad ægros ſervandos neceſſarium cognoſcunt, faciant, ex officio obſtricti ſunt, nihilque eſt, quod hoc vetet; ſed potius eis ibi, quicquid lubet, in ægrorum ſalutem

facere

(*a*) Hæc WELSCHIUS ſe in ſimili caſu percepiſſe refert, in notis ad Scip. MERCURII caput de partu cæſareo, DIONIS diſſ. de generatione, SAVIARD. obſ. 25. MOTTIUS Lib. 4. cap. 5. & 6. itemque in PISTOR. citat. diſſ. de utero rupto. *Fragor* etiam in ruptura uteri perceptus eſt, teſte BAUHINO l. c. pag. 229.

(*b*) Ejuſmodi exempla notarunt DIONIS diſſert. de generatione, & SAVIARD. in obſ. 25. attamen mulieres non aperuerunt, ſed una cum fœtibus morti *tra*diderunt.

facere permiſſum eſt: ubi contra extra noſocomia publica apud alios ægros, affines, amici ac adſtantes ejuſmodi experimenta inſtituere ſæpius non admittunt, imo omnibus viribus diſſuadent, prohibent, & impediunt. Ego profecto credo, ipſos matura atque apta harum mulierum ſectione vel utrumque vel ſaltem alterutrum ſemper eorum ſervare potuiſſe; adeoque an hic non graviter peccaverint, dum quod factu opus fuit, non fecerunt, aliis dijudicandum relinquam. Sic *ſi fœtus non in utero, ſed in cavo ventris generatus fuiſſet*, (*a*) id quod prægreſſis ſignis graviditatis generalibus, ex ſitu fœtus altiori quam vulgo eſſet ſolet, ex ore uteri partus tempore, licet partus dolores adſint, clauſo, aliiſque, quæ antea ſuppeditavimus, ſignis (*b*) cognoſcendum eſſet, *ſectio cæſarea merito eſt inſtituenda*; quia fœtus aliter ſervari & educi non poſſet, Matri vero tantum periculum inde non metuendum, quam ſi ſimul uterus eſſet incidendus. Interdum quidem *uterus in partu difficili rumpitur, ſed ita tamen, ut non totus fœtus, ſed ſolum aliqua pars in ventrem ingrediatur, reliqua vero in utero remaneat*, imo etiam pars aliqua, præſertim brachium ex utero propendeat, capite vel pedibus per uterum ruptum in ventris cavo hærentihus, *tunc ſectio cæſarea non eſt neceſſaria*. Ita enim ego ruptum uterum inveni fœtus brachio extra uterum, capite in abdomine, reliquo corpore in utero exiſtente. (*c*) ALBINUS vero (*d*) & MOTTIUS (*e*) viderunt fœtum capite rite in vagina uteri conſtituto, cujus pedes uterum perforarunt & in ventre prope diaphragma hæſerunt; alium contra brachio propendente & pedibus in abdomine; (*f*) Aderant in his puerperis magnæ debilitates. Fœtus quidem per vias naturales MOTTIUS eduxit; ſed matres tamen aliquot diebus poſt obierunt. Contrarium tamen exemplum mihi a RUNGIO, ſupra laudato Bremenſium chirurgo, relatum eſt, ubi educto fœtu, licet per rupturam uteri inteſtina mulieris manu perſpicue tetigerit, eaque hac aliquamdiu, ne in uterum irruerent, donec hic ſe multum conſtrinxerit, repreſſerit, ægra tamen feliciter reconvaluit.

XV.

Differentia inter embryulciam & hyſterotomiam illuſtratur.

Denique mihi hic adhuc graves ob cauſas mentio eſt facienda *differentiæ illius, quæ eſt inter hyſterotomiam & embryulciam*, ſive inter *extractionem* fœtus, præſertim male ſiti, ex utero per vias naturales, & *exſectionem*, per inciſionem ſcilicet ventris & uteri: quia ſæpe præſertim a vulgo, imo etiam, quod mirandum, ab eruditis nonnullis atque ab ipſis Medicis confundi atque pro una eademque operatione, toto autem cœlo diverſa, haud raro haberi, atque temere confundi ſolent. Quando enim mulieri fœtus in partu difficili a chirurgis

(*a*) Præter ſupra jam indicata exempla BAYLIUS & DIONIS nonnulla recenſent, l. c.

[*b*] Conf. DIONIS lib. de Generatione.

[*c*] Vid. diſſert. de fœtu exſcindendo & Act. Nat. Cur. Vol. I. obſerv. 176. ſimiles fere ab HILDANO Cent. I. obſ. 64. & 67. referuntur.

[*d*] Diſſert. de partu difficili.

[*e*] Lib. IV. cap. V. obſ. 312.

(*f*) Ibid. obſ. 313. ſimiles caſus legi poſſunt in HILDANI obſ. Cent. I. obſ. 64. 67. Cent. IV. obſ. 57. MAURICÆI obſ. 151. & BARTHOLIN. de inſolitis partus viis, pag. 74.

gis extrahitur vel extractus eſt; dicunt vulgo huic vel illi fœminæ fœtum exciderunt; (*man habe dieſer frauen ein Kind ausgeſchnitten*) licet nulla prorſus ſectio neque in ventre, neque in utero fuerit inſtituta; ſed fœtus ſolum male in utero collocatus, vel nimis magnus, quam ut ſponte ac naturali modo naſci potuiſſet, chirurgi manibus vel ferramentis per vaginam uteri fuerit eductus: quemadmodum hac de re infra uberius exponemus. Hæc igitur operatio, qua fętus per vias ordinarias educitur, *extractio* fętus ſive *embryulcia*; illa vero, ubi per ventrem excinditur, *ſectio cæſarea* ſive *hyſterotomia* recte vocatur. Atque hoc ſenſu ſi embrylucia ſive extractio fętus per vias naturales per abuſionem & male pro hyſterotomia ſive exſectione fętus ſumitur, aliquo modo forte verum eſt, quod MERCURIUS tradit (*a*) *exſectionem fœtus ſuo tempore adeo vulgarem atque uſitatam fuiſſe in Gallia, quam ſanguinis miſſionem contra capitis dolores in Italia*. Ita cum haud pridem Franc. VALLERIOLÆ obſervationes medicas pervolverem, inveni unam, (*b*) cujus inſcriptio eſt: *Quibus mulieribus Arelatæ exſectus ſit infans chirurgica manu, matre ſalva*. Sperabam me multa fauſta exempla ſectionis cæſareæ ſive exſectionis fętus ex utero, & forte etiam inter tam multa peculiarem modum hoc perficiendi, quem alii prætermiſiſſent, reperturum eſſe. Verum poſtquam integram obſervationem perlegeram, multa quidem exempla mulierum, quibus fętus manu & uncis per vias naturales extracti ſunt, ab autore hoc relata reperi, ſed ne unicum quidem veræ ſectionis cæſareæ; ubi ſcilicet fętus per ventrem exſectus fuiſſet. Adeoque ex his ſatis, ni fallor cognoſcitur, non ſolum vulgum, ſed & eruditos & cumprimis etiam Medicos, male ſæpe ac incongrue de rebus magni præſertim momenti & ſcribere & loqui, magnamque illam ac *notabilem inter extractionem & exſectionem fœtus differentiam, id eſt embryulciæ & hyſterotomiæ diverſitatem haud raro negligere*: (id quod ipſe etiam C. BAUHINUS in præfat. libri ſæpe citati fecit) quæ tamen quam longiſſime, ut ex hactenus dictis patere arbitror, differunt. Attamen hac confuſa loquendi ratione vanum ſæpe metum atque horrorem & mulieribus puerperis & affinibus temere incutiunt, acſi mulieri difficulter parienti, quando chirurgus ad partum manu promovendum advocandus, mox venter ſit incidendus; cui tamen plerumque fętus ſolis manibus & ſæpe ſine notabili dolore per conſuetas vias educi poteſt.

XVI.

An ob fœtũ monſtroſum ſectio cæſar. inſtituenda.

Tandem cum *fœtus monſtroſi*, ut *bicipites*, *bicorporei* aliique ſimiles integri ſæpe, imo ut plurimum, naſci non poſſint, ſed ſi integri & vivi produci deberent, hoc aliter fieri haud poſſet, quam ut ex ventre matris exciderentur; quæritur ergo *utrum ob ejuſmodi monſtra ſectio cæſarea, quemadmodum nonnulli voluerunt*, (*c*) *ſit inſtituenda* & mater hac ipſa periculo mortis exponenda; an potius fœtus, ſi integer haberi non poſſit, diviſus aut in fruſta dilaceratus per vias naturales educendus? In hoc caſu quia hujuſmodi monſtra plerumque non ſunt vitalia aut ſuper-

(*a*) Libro de arte obſtetricandi lib. 2. cap. 28.
(*b*) Lib. V. obſerv. 2.
(*c*) Ut ROONHUYSIUS loco ſæpe citato.

ſuperſtitia, ſed utplurimum non niſi horrida & inutilia terræ pondera; mea ſententia, matri potius parcendum & fœtum monſtroſum ferramentis aut alia quacunque ratione id commodiſſime fieri poteſt, extrahendum eſſe exiſtimo. MELLIUS, recentiſſimus ſcriptor obſtetricius inter Italos, in matre viva quoque ſectionem cæſaream damnat; (*a*) atque ad cauſas hujus curationis non ſatis reſpiciendo, quaſi aliæ non eſſent, quæ ſectionem hanc requirerent, quam monſtroſa fœtus conformatio; quærit, *an ob monſtrum mater mortis periculo eſt exponenda?* atque ob hanc cauſam hoc recte negat, eumque per vias naturales educi præcipit. Cum vero plures aliæ cauſæ ſint hanc ſectionem deſiderantes, ſupra indicatæ, ubi fœtus per vias naturales educi nequit, prorſus eam rejicere ſalva conſcientia non licet, ut ſatis ſupra mihi eviciſſe videor.

XVII.

An ſi capite nimis firmiter in vagina hæreret.

Sed contra ſi fœtu vel ob caput valde magnum, vel ob vias naturales nimis anguſtas, capite in ore uteri interno vel vagina hæreret, atque ex diuturnitate temporis, quo dictis in locis impactus & quaſi incuneatus eſſet, dum plerumque intra triduum moritur, interdum tamen diutius vivit, (*b*) & mater & fœtus in gravi vitæ periculo eſſent conſtituti, quia neque ulterius progredi, neque manibus ob caput lubricum & tenerum ejus exitus promoveri aut expediri poſſet, qui *caſus merito inter difficillimos a recentiſſimis artis obſtetriciæ profeſſoribus habentur* atque quamplurimi a MAURICÆO (*c*) potiſſimum, PAUCO, SIGISMUNDA & MOTTIO (*d*) aliiſque recenſentur, quæritur 1. quia ob ſpatii defectum ſæpe caput lubricum manibus prehendi atque fœtus extrahi nequit, 2. nec manibus in uterum penetrare & fœtum invertere poſſumus; (*e*) nec denique 3. caput, quamdiu fœtus vivit, inſtrumentis aggredi illudque extrahere volumus, quia eis dilaceratur atque fere ſemper interficitur: quæritur igitur, inquam, *an non in ejuſmodi caſibus ad matrem & fœtum, vel alterutrum ſaltem eorum ſervandum ſectio cæſarea inſtituenda ſit*, ut fœtum per ventris & uteri plagam extrahamus, quemadmodum chirurgi nonnulli illud jam ita tentarunt atque nec infeliciter haud ſemel perfecerunt, ſicut id in modo citatis aliiſque autoribus videri poteſt. (*f*) Nam niſi ſic brevi fœtus ex ſummis his anguſtiis liberatur, ut plurimum tandem & quidem ſæpius brevi moritur, atque ſimul ſæpe mater periculum mortis incurrit; prout rurſus exempla quam plurima notata ſunt; (*g*) ita ut hunc caſum merito cum SIGISMUNDA (*h*) obſtetrice peritiſſima, & MOTTIO (*i*) pro difficillimo omnium, triſtiſſimo atque intricatiſſimo, qui chirurgo hac in re accidere poteſt, agnoſcam. Plerique

(*a*) Libro quem inſcripſit *La Comare levatrice*, cap. de operat. cæſarea, pag. mihi 352.

(*b*) Vid. HILDANUS epiſt. 3. SAVIARD. obſ. 84. MOTTIUS obſerv. 342.

(*c*) In obſervationibus ſuis.

(*d*) Lib. de arte obſtetricia.

(*e*) Ut non ſolum experientia me docuit, ſed & modo laudati aliique autores quamplurimi teſtantur; licet ſint, qui glorientur, ſe omnes fœtus ſolis manibus invertere poſſe.

(*f*) Vid. ROSSETUS, MAURICEAU obſerv. dernieres obſ. 98. Diar. erud. Pariſ. An. 1693. La MOTTE &c.

(*g*) Cum primis a MAURICEAU & La MOTTE, libris ſæpe jam citatis.

(*h*) Lib. de art. obſtetric. cap. V.

[*i*] Lib. IV. cap. VI. & alibi variis in locis.

rique modo laudati autores neque ſectionem cæſaream, neque extructionem fœtus per ferramenta, quamdiu vivit, aut vivere adhuc præſumitur, admittere volunt; ſed aperte declarant, (*a*) ſe malle potius cum nonnullis romanæ eccleſiæ doctoribus, ſicut ſupra jam indicavi, *ut ambo pereant, quam ut alter eorum alterius morte ſervetur. Sectionem quoque cæſaream prorſus hic damnant*, licet ea varii & fœtus & matres feliciter ſervati ſint, quemadmodum ſupra jam exempla notavimus. Quibus vero & illud hic adhuc addi merito poteſt, quod ROONHUYSIUS de D. SONNIO, Medico Brugenſi, refert, qui ſepties eam in propria uxore, matre & fœtibus ſalvis, exercuit, (*b*) itemque Olai RUDBECKII, Medici celeberrimi Sueci, qui ſimiliter in ſua uxore matre & fœtu ſalvis, hanc ſectionem feliciter perfeciſſe fertur. (*c*) *Ita etiam rejiciunt fœtus per ferramenta quæcunque extractionem, quandiu fœtus vivit*: quia his fœtus æque certe interficeretur, quam mater ſectione cæſarea. (*d*) Sponte tamen naſci, aut etiam ſola manuum ope eos extrahere, quicquid nonnulli glorientur, ſæpe impoſſibile & tamen, niſi auxilium juſto tempore, antequam ſcilicet puerpera nimis debilitatur, afferatur, periculum eſt, ne ambo pereant. *Quæritur igitur, quid difficillimis hiſce in caſibus Medico prudenti & chriſtiano ſit faciendum*. Ne igitur quis meam ardua hac in re ſententiam ignoret, ita, re in utramque partem probe perpenſa, ſtatuendum eſſe cenſeo. Sectionem cæſaream ob periculum, quod matri inde imminet, non aliter hic inſtituendam eſſe arbitror, quam ſi *Rex aut Princeps in defectu prolis*, ſpe hac ipſa *prolem & ſucceſſorem adipiſcendi*, hoc jubeat, quemadmodum ſupra jam N. XII. hac de re mentem meam expoſui; præſertim cum infantes ſint plerumque robuſti & magni, qui ob capitis magnitudinem his in anguſtiis ita hærere ſolent, vel etiam ubi mater ipſa, quæcunque illa ſit, ex amore in prolem ſectionem hanc deſideret: nam ſpes eſt, ut & ſoboles & mater, ſi omnia rite & in tempore inſtituuntur, conſervari & ab imminente morte hoc ipſo liberari poſſint. Extra hos caſus vero, quamdiu matri vires ſunt, expectandum, partum quovis modo & cumprimis manibus juvandum, matrique vires addendas eſſe cenſeo, ut vel fœtum vivum adhuc reddat, vel donec fœtus moriatur, vel mortuus eſſe ex ſuis ſignis præſumatur; quia hoc non ſemper certe ſcire poſſumus, (*d*) qui poſtea ferramentis educatur. *Sed ſi fœtus adhuc vivat*, aut ſaltem vivere ſuſpucetur, mater vero ſenſim debilior fiat atque animi deliquiis vel convulſionibus, aliiſve peſſimis malis afficiatur, ita ut ipſi mortis periculum immineat, vel etiam ipſa vi dolorum & cruciatuum aliorumque malorum compulſa a Medico auxilium anxie poſtulet, profecto nimis diu expectando, dum fœtui favere & parcere volumus, matri nocemur eamque auxilium ipſi denegando interficimus: adeoque præſtare cum ſupra jam laudatis aliiſque autoribus exiſtimo, ut ſi ambo ſervari nequeant, alter tamen ſervetur, & pro arbore ſervanda ramu-

[*a*] Ut MOTTIUS cum PAUCO lib. IV. cap. XIII. aliique.

[*b*] Lib. obſervat. de morb. mulier. cap. I.

(*c*) Vid. colloquia menſtrua TENZELII, germanico idiomate quondam edita, titulo: *Monathliche Unterredungen*, An. 1689. pag. 1636.

[*d*] Ita MOTTIUS indicat Lib. IV. cap. 12.

[*e*] Multi autores teſtantur ſe hac in re quandoque erraſſe, Conf. HILDANI epeſt. de uteri ruptura, MOTTII obſ. 342. SAVIARD obſ. 84.

mulus potius, id eſt fœtus quamvis etiam adhuc vivat, ferramentis in tempore educatur. Nam licet ſic quidem ut plurimum interficiatur, chirurgus tamen illud malo, aut eo animo non facit, ut fœtum interficiat, ſed ſolum ut illum ea, qua poteſt, ratione, educat, eoque matrem tanquam potiorem & tam marito quam ceteris ſuis liberis ſæpe utiliorem, a morte liberet, atque ut ſic, ſi ambo ſervari non poſſint, matrem tamen præſertim, ſi hoc deſiderat, (*a*) ſervet. Si enim fœtus inde moritur, hoc non fit ex voluntate aut intentione noſtra, ſed quaſi per accidens, quia mater aliter ſervari nequit; id quod longe præſtare exiſtimo, quia *ex duobus malis minus eligo*, quam ſi utrumque crudeli fato certæque morti relinquam; quemadmodum recentiores Galli & ſpeciatim PAUCUS & MOTTIUS (*b*) una cum aliis quibuſdam docent. Contra vero MAURICÆUS cum TERTULLIANO hic mecum ſentit, (*c*) qui propterea fœtum iſtiuſmodi vi extrahendum eſſe vult; quia hic eſſet *crudelis matricida*. Ut vero hoc matricidium, a fœtu metuendum, impediamus, æquum juſtumque eſſe, ut fœtus potius ex neceſſitate (quia aliter fieri nequit) a nobis interficiatur, quam ut hic matrem ſuam, cui poſt Deum vitam debet, interficiat: quodque crudele matricidium, quo fœtui ſimul moriendum, nos hac ratione impedimus, (*d*) Non ignoro ſupereſſe adhuc, quæ huic ſententiæ opponi poſſunt, ut nimirum quintum præceptum, *non occides*, dictumque illud, *non eſſe facienda mala, ut inde eveniant bona*; aliaque ſimilia. Verum ut omnibus his

(*a*) Antequam ferramentis educatur, MELIUS l. c. pag. 352. adhuc monet ac docet, *fœtum in utero, aqua ope ſiphunculi injecta, prius eſſe baptizandum*, ut hac ratione vitam ſpiritualem acquirat, & poſtea eum farramentis educi poſſe. Quemadmodum baptizandi etiam probant MAURICEAU, PEU & La MOTTE, atque inter Theologos GABRIEL GUALDUS, canonicus regularis, & S. Theologiæ Profeſſor, libro quem inſcripſit: *Baptiſma puerorum in uteris exiſtentium*; licet extractionem per inſtrumentis nonnulli eorum haud probent.

(*b*) Loco antea citato. Interea tamen fœtus vivos, urgente neceſſitate, uncis ſubinde contra propria præcepta in ſimilibus neceſſitatis caſibus, qui ſæpe legem non habent, eduxerunt.

(*c*) Cap. de Operatione cæſarea.

[*d*] Notatu digniſſima ſunt verba quæ RIOLANUS in Enchirid. anat. Lib. 2. cap. 28. hac de re ſcripta reliquit. *Si mulier*, ait, exegerit duos treſve dies in tormentis partus, ſi moribunda & exanimis appareat, ſi gangrænæ in partibus pudendis incidia compareant, *etiamſi certe non conſtet de morte infantis, unco extrahatur, ut conſervetur mater. Præſtat unum interire quam duos; vita matris præferenda infanti*. Ita AMMANNUS Med. Crit. caſ. VI. pag. 26. inquit, *præſtat matrem ſervare, quam concedere ut & mater & fœtus intereat*: id quod etiam DEVENTERUS ſæpius l.c. parte II. edocet, atque ex veteribus *Octav.* HORATIANUS lib. 3. cap. 6. aliique. Inprimis vero hic adhuc notandum, quod SIGISMUNDA celebris quondam aulæ Brandenburgicæ obſtetrix, in libri jam citati cap. V. idem ſentiat, quando ſcribit, quod hoc in caſu *nullum aliud ſit auxilium, quam fœtus per ferramenta extractio. Quando enim hoc incidit* [pergit] *& puerperæ* diu jam miſere *excruciatæ, ob amorem & miſericordiam Dei rogant & clamitant, ut eas a fœtu & inſtante morte liberemus: quid aliter faciendum tunc eſſe exiſtimas? Profecto in triſti hac rerum facie, in ſummis hiſce anguſtiis ac neceſſitate, ait, propter conſcientiam ab unco abſtinere non poſſum*. Totum hunc librum, adeoque & hanc ſententiam collegium Theologorum aulicorum Berolini ita approbavit, ut ipſum nihil contra Deum aut fidem chriſtianam continere, affirmaverit. Sic quoque facultas Medica Francofurtenſis ei calculum ſuum adjecit.

his ſatisfaciamus, partim inſtituti noſtri hic non eſt ratio, partim ab ipſis Theologis, ICtis atque Philoſophis, ita multis in caſibus ea limitata ſunt, v. c. in bello, in officio magiſtratus & carnificis, dum reos interficiunt; in moderamine inculpatæ tutelæ, &c. ut & hic facile limitationem juſtam ac chriſtianam in re tam ardua, ubi de matris certo alias morituræ vita agitur, invenire queat; præſertim ſi ſimul alterum illud ſupra jam allatum dictum conſideramus, *quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti*. (*a*) Utrumque quidem ſervare ſtudemus; ſed ſi id obtineri non poteſt, ſufficiat unus, imo & cum ſana ratione *longe melius convenit ſervare unum, ſi uterque ſervari non poteſt, quam utrumque perdere*, vel ſaltem videre & conſentire, aut data opera ac ſtudio permittere, ut ambo pereant, ubi alter ſervari potuiſſet. Conf. hac de re præ ceteris jam laudatus BECKERI libellus de *Pœdioctonia inculpata* (hoc eſt *de infanticidio licito*) ad ſervandam puerperam, ubi uberius hanc ſententiam multis rationibus defendit, illuſtrat atque confirmat. De *partu* vero *cæſareo* in univerſum ROSSETI liber doctiſſimus. Sed qui hunc non habet, quia rarus eſt, ejus compendium videre poteſt in SCULTETI explicatione Tabulæ, quæ ſectionem cæſaream exhibet, atque in edit. Francofurt. eſt tab. XLII. in Amſtelodamenſi autem in Auctuar. I. tab. X. pag. 29.

C A P. CXIV.

De HERNIIS *in univerſum & ſpeciatim, quomodo umbilicus indecore prominens (* hernia umbilicalis *vulgo dictus) manuum ope curari debeat.*

I.

De herniis generatim. TUmores plerique præter naturam circa ventrem infimum ſive abdomen & cumprimis in umbilico, inguine atque ſcroto, præſertim ab inteſtinorum vel omenti providentia nati, generatim *ramices* ſive *herniæ* vocari ſolent. (*b*) Differunt vero hi tumores primum loco; & qui in umbilico oriuntur, *hernia umbilici* ſive græco vocabulo *omphalocele* itemque *exomphalos*; qui in inguine, hernia *inguinalis* ſive *bubonocele*, qui in ſcroto hernia ſcroti ſive *oſcheocele*, & qui in aliis ventris locis oritur, *hernia ventralis* nuncupatur, atque ſic de ceteris, de quibus infra. Deinde differunt *ratione rei in tumore contentæ*, atque ab ea diverſa nomina accipiunt. Quando enim inteſtina tumorem faciunt, *entereocele*; quando omentum, *epiplocele*; quando ſpiritus ſive aer, *pneumatocele*; quando aqua, *hydrocele* dici conſuevit, & ſic porro. Præ-

(*a*) Arduum hocce negotium alio tempore & loco uberius illuſtrare noſtramque ſententiam pluribus confirmare ſtudebo.

[*b*] *Herniæ* vocabulum apud veteres, teſte CELSO, lib. VII. cap. 18. *indecorum* olim fuit: hodie vero pro indecoro, forte quia aptius haud proſtat, non habetur. Morbus vero *indecorus* & *turpis* habetur, ita ut, qui eo laborant, eum omni ſtudio æque ac morbum gallicum occultare ſtudeant.

Præterea differunt *ratione magnitudinis* : quidam enim & præſertim incipientes, utplurimum *parvi* ſunt, alii vero *magni* ; alii in enormem magnitudinem, ſicut nonnulli autores delinearunt, excreſcunt. Alii porro *molles* ſunt, alii *duri*, prementique reſiſtunt. Nonnulli *liberi* ſunt & facile in abdomen refunduntur ; alii vero non niſi difficulter, alii prorſus repelli nequeunt, atque inteſtina aut omentum vel cum externis partibus concreverunt, atque hi *herniæ adhærentes* vocantur, vel ſaltem locus procidentiæ ita conſtrictus & anguſtatus eſt, ut partes prolapſæ, præſertim inflammatæ, vel flatibus aut fecibus nimis repletæ, refundi nulla ratione queant ; quæ herniæ ſpecies vulgo hodie *herniæ captivæ incarceratæ* appellantur. Ita quædam herniæ ſunt *indolentes*, ſive ſine dolore, aliæ vero *dolentes*, & ſæpe cum dolore acerbiſſimo, nauſea, vomitu, aliiſque vehementibus malis, ut cumprimis ſunt incarceratæ.

I I.

Quemadmodum vero tumores præter naturam modo recenſitos in abdomine, generatim *ramices* ſive *hernias* ; ſic ſpeciatim illos, qui indecore umbilicum diſtendunt, *umbilicum prominentem*, *omphalocelen* ſeu *exomphalon*, itemque *herniam umbilicalem* Medici appellant. Differunt vero & hi tumores primo *magnitudine* & deinde etiam *figura*. Quidam enim *parvi* ſunt, præſertim incipientes ſive naſcentes ; quidam autem *magni*, quidam enormis magnitudinis. (*a*) Nonnulli figuram habent *ſubrotundam* ; alii quodammodo *acuminatam*. Interdum in forma *cylindri* umbilicus prominet: vidique ſic nuper adhuc in muliere eaque gravida umbilicum, qui ad *penis virilis ſimilitudinem* & *magnitudinem* ſæpe prominebat ac ſubinde valde dolebat; ſed non niſi *ſpiritum* ſive aerem continebat. Differunt vero & hi *ratione contentorum* : alii enim inteſtina, alii omentum, alii aerem ſive aquam continent : Quidam præterea horum tumorum ſunt *molles*, quidam vero *duri*. Alii facile repelluntur, alii non niſi difficulter ; alii prorſus repelli nequeunt, ac valde dolent, atque quaſi in carcere inteſtina includuntur ; unde *herniæ umbilicales incarceratæ* appellari ſolent. Figuras id mali genus aliqua ratione exhibentes, ſiſtit SCULTETUS. (*b*) *Omphalocele quid ſit ejuſque differentiæ?*

I I I.

Cauſæ illarum perquam variæ ſunt, licet in eo conveniant omnes ; quod vim aliquam abdomini & ſpeciatim umbilico inferant. Sic enim vel a ſubito eodemque gravi lapſu, vel ſaltu, vel motu, vel ictu vehementiori, vel fortiori in tuſſiendo, ſternutando atque attollendis aut movendis ponderibus niſu ; vel a difficiliori mulierum partu ſimilibuſque cauſis aliis malum iſtud plerumque naſcitur. Siquidem propter cauſas iſtas ſingulas proximum umbilico peritonæum, præſertim ſi ille jam a quacunque cauſa paulo debilior eſt, vehementer vel expanditur, vel, prout DIONYSIUS autumat, (*c*) penitus aliquando diſ- *Cauſæ.*

[*a*] Exomphalos monſtroſa deſcribitur ab HILDANO in oper. pag. 900. prolixior vero hujus hiſtoria a Gregor. HORSTIO in obſerv. traditur.

(*b*) In Armament. chirurg. Tab. mihi 37.

(*c*) In Chirurgia ſua cap. de hernia umbilicali.

rumpitur, ampliatoque ſic nimis umbilico, inteſtina plerumque cum omento vel etiam omentum ſolum, vel quandoque tantum *ſpiritus* per umbilicum propelluntur. Nonnunquam peritonæi nimia & peculiaris quædam juxta umbilicum laxitas ſeu debilitas in cauſa eſt, cur inteſtina vel ceteræ res indicatæ per umbilicum prorumpant; præcipue ſi ſuperius enumeratæ cauſæ, aut vehemens etiam in infantibus teneris ejulatus acceſſerint: quo ſæpe fit, ut haud pauci infantes proximis a natali diebus, ut ſæpius ipſe vidi, jam hoc vitio laborent, (*a*) præſertim ſi umbilicus, lapſo funiculo umbilicali, non per aliquod tempus faſcia diligenter cohibeatur.

IV.

Diagnoſis. Quicquid autem harum rerum ſit, *omphalocelen duplici via cognoſcimus:* viſu nimirum, atque tactu cum auditu conjuncto. Umbilicus enim magis, quam naturaliter decet, prominet. Tumor digitis preſſus (niſi partes prolapſæ extus adhæreant) plerumque in ventrem cedit atque, dum hoc fit, ſæpe ſonum aliquem edit, præſertim ſi æger ſupinus decumbit. Quod ipſum equidem indicio eſt, tumorem a prolapſis inteſtinis proveniſſe. Nonnunquam inſigniter *mollis tumor eſt*, atque tunc vel *aerem* ſive *flatum*, (*b*) vel ſolum omentum prorupiſſe, non ſine ratione colligitur. Ut plurimum vero *omentum ſimul cum inteſtinis* procedit: quia hic omentum ita comprehendit inteſtina, ut ſine illo hæc raro prolabi queant. Quando omentum ſolum hunc tumorem facit, hoc mali genus *hernia omenti*; contra vero ſi inteſtina ſola, illud *hernia inteſtinorum umbilicalis* nuncupatur. *Sicubi*, *poſt refuſa* in ventrem inteſtina, nihilominus *tumor aliquis mollis remanet*, *duplex utique illud malum inteſtinorum* nempe atque *omenti* una prolapſorum adfuiſſe, res ipſa teſtatur: interea tamen inteſtina etiam cum omento ſæpiſſime ſimul refunduntur. *In hydropicis* etiam propter nimiam humorum in ventre copiam graviter extendi haud raro umbilicus ſolet, ceu luculenter non ſolum ex SCULTETI figura, verum etiam ex notabili exemplo e PURMANNI *chirurgia curioſa pag.* 330. Tab. V. perſpicitur; iſtum tamen tumorem ab humore potius, quam inteſtinis atque omento prolapſis natum fuiſſe, ipſa ægri hominis conditio hydropica ſignificat, & *hernia umbilici aquoſa* dici poteſt; quemadmodum ille, qui aerem continet, *ventoſa* ſive *flatulenta*.

V.

Prognoſis. Omphalocele *in infantibus* & pueris plerumque ſolet eſse ſine periculo, & ut plurimum etiam facile in his refunditur ac ſanatur. Ita etiam in adultis minus periculi fovet, quamdiu partes prolapſæ liberæ ſunt & facile repelli queunt. Sed quemadmodum in hominibus adultis nunquam ſine periculo eſt; ita tamen valde moleſtus & tunc inprimis pernicioſus eſse deprehenditur, ſi ſubito quodam caſu per valde anguſtum umbilici foramen inteſtina prolapſa ſeu potius protruſa ſunt, neque refundi ullo modo in ventrem poſsunt. Namque hic fieri aliter

vix

[*a*] Hernia umbilicis congenita Vid. in SCULTETI obſ. 60.

(*b*) De hac exomphali ſpecie GARENGEOT nihil proponit, quod tamen revera datur, & a CELSO quoque jam indicata eſt lib. VII. cap. 14. & a PAULO lib. VI. cap. 51. aliiſque.

vix poteſt, quam ut conſtricto fortiter ambitu foraminis umbilici ſanguis ex inteſtinis prolapſis redire nequeat, atque ſtagnantes in venis inteſtinorum humores inflammationem maximoſque & dolores & angores una cum vomitu & quidem cum peſſimo quandoque ſtercoris vomitu, (quod mali genus *miſerere* vulgus dicit, Medici *iliacam paſſionem* appellant) inteſtinorum ſphacelo triſtiſſimaque morte concitent. Ubi vero paulatim noxa iſta increvit, ipſumque peritonæi foramen ſenſim ſatis amplum ad tranſmittenda inteſtina eſt, ut plurimum non adeo magnum periculum ſubeſſe conſuevit, præſertim in infantibus atque junioribus. Interim niſi aptum aliquod ad reprimenda inteſtina & omentum cingulum ſive faſciam ipſi adhibuerint, ſolliciteque cum a frigore ac motu fortiori, tum etiam a cibis copioſioribus, præſertim durioribus, craſſioribus ac flatulentis ſeſe abſtinuerint, maximum utique ſemper periculum eſt, ne forte levem ob cauſam omentum atque inteſtina foras procidant, locus procidentiæ valde coarctetur, inteſtina conſtringantur, & tam firmiter in externo tumore maximis ſubinde cum cruciatibus includantur, ut nulla prorſus via refundi in abdomen queant; ſed graviſſima potius mala iſta, quæ jamjam recenſuimus, ac tandem mortem ipſam ſenſim inducant. *Operatio etiam chirurgica* omnis, quæ contra hæc mala adhiberi ſolet, quam ſæpiſſime, experientia teſte, *fruſtranea*, imo haud ſine periculo hic eſſe conſuevit, præſertim ſi hernia magna fuerit: ſiquidem ægrotantes plerique, ſi non ſub ipſum opus, ſaltem poſt illud emoriuntur. Ceterum ſi inteſtina refundi poſſunt, longe promtius in infantibus adhuc dum teneris, quam in adultis omphalocele, perinde ut hernia quævis alia, curatur, ſi modo idoneo cingulo ſive faſcia ſemper inſtructi ſunt, debitamque victus & motus rationem obſervant. Verum niſi apto cingulo ſemper muniti ſunt, debitamque vitæ rationem negligunt, nihil fere facilius eſt, quam ut inteſtina hic prolabantur, & malum priſtinum cum præſentiſſimo ſæpe vitæ periculo redeat. *Si tumor ſpiritum* tantum continet, parum ſubeſt periculi; *ſin aquam*, periculum hydropis fovet.

VI.

Curationis prima via.

Curationis negotium univerſum duplex eſt, prout inteſtina vel reſcindi, vel refundi non poſſunt. *Si refundi poſſunt*, cura omnis eo in primis ſpectat, ut umbilicus prominens & inteſtina cum omento prolapſa in abdomen refundantur, firmiterque, ne iterum prolabi queant, intus contineantur. Quare ubi ſatis amplum foramen eſt, per quod prolapſa inteſtina fuerunt, deprimi atque manu leniter cogi, reſupinato homine, tantiſper debent donec relabantur, deinde pro diverſa ætate curatio varia eſt. Nam *in infantibus tenerioribus ſive junioribus* frequenti uſu ad herniam ejuſmodi curandam ſufficere cognovi, ſi repreſſo tumore repoſitiſque inteſtinis globulus ex emplaſtro ad hernias uſitato formetur, iſque umbilico repreſſo imponatur, ſuperimpoſito, deinde eodem emplaſtro linteo vel corio obducto, pro globulo illo in umbilico continendo firmandoque; ſuper hoc ſplenium injicio ſimplex, ſatis tamen craſſum, in malo recenti ac leviori, illudque faſcia linea ſimplici, tres digitos lata, ductibus circularibus aliquoties ventri circumducta, firmo, curoque ut, quoties faſcia hæc relaxatur, ſubinde rem o-

veatur, ſed mox iterum conſtringatur, ita intra paucos hebdomades plerumque iſtiuſmodi hernia curata eſt. Quando vero malum paulo gravius, ſplenio utor duplici atque inferiori eoque minori laminam plumbeam, ut melius reprimat, immitto, poſtea paulo majus ſuperimpono, & cetera eadem facio. Sed in pueris, adultioribus atque ſenibus *brocherium aliquod ſive cingulum aut vinculum huic ſcopo accommodatum, ac peculiari ſcuto* ſive *lamina*, aut *pila*, prout CELSUS loquitur, (*a*) *inſtructum ope fibulæ diligenter circa ventrem adſtringi* debet, ne denuo prolabi omentum aut inteſtina valeant. Cingulorum ejuſmodi figuræ ſatis aptæ eæ videntur, quales & SCULTETUS Tab. XXXVII. fig. 6. & nos Tab. XXIV. fig. 6. ex corio, atque fig. 7. ex filo ferreo facta delineavimus; quamvis & aliæ adhuc ſint non contemnendæ. Ante vero, quam cingulum ſive faſcia ejuſmodi corpori applicatur, globulus aliquis ex emplaſtro roborante, ut jam diximus, atque deinde emplaſtrum aliquod glutinoſum & ſplenium ſuper umbilicum ac tunc demum vinculum rite injiciantur. Namque hunc in modum inſtituta & per aliquot menſes ſtrenue continuata umbilici vinctura, priſtinæ haud raro ſanitati homines reſtitutos fuiſſe, teſtis mihi frequens eſt experientia: præcipue ſi aut juvenes adhuc fuerint, aut malum ſaltem nondum inveteratum. Si qui enim adultiores ſive ſenes dudum jam umbilici vitium iſtiuſmodi ſenſerunt, hi nunquam fere ad ſanitatem perfecte redeunt; ſed procidentiam umbilici avertere volunt, a quacunque cauſa illa orta ſit, per omnem vitam ejuſmodi machinamenta geſtare coguntur. Contra ſi ea non geſtent, ſolliciteque a noxia victus ratione & a graviori corporis commotione ſibi caveant, præſentiſſimo mali priſtini, paſſionis iliacæ atque haud raro mortis periculo, ſi vitium a prolapſo inteſtino vel omento ortum ſit, (*b*) ſunt expoſiti.

VII.

Veterum curandi ratio.

Hæc curatio igitur, ut apparet, in adultis *palliativa* tantum eſt, & apud recentiores pleroſque, ſi forte SAVIARDUM excipias, nulla curatio perfecta ſive *radicalis*, ut vocant, deſcripta reperitur. Veteres vero, ut ex præſtantiſſimo CELSO patet, (*c*) etiam de hac ſolliciti fuerant, atque hic varias curandi rationes deſcripſit, ex quibus ut præcipuas chirurgi ſciant, operæ pretium eſſe exiſtimo. *Reſupinandum*, ait, *corpus eſſe, ut in uterum* (hoc eſt in ventrem) *ſive inteſtinum, ſive omentum eſt, relabatur. Sinus vero umbilici tum vacuus, ad imum acu trajectatur, duo lina ducente; deinde utriuſque lini duobus capitibus diverſæ partes adſtringuntur*, (*ſicut in uva oculi ſive* ſtaphylomate *quoque fit*) nam ſic id, quod ſupra *vinculum eſt moritur*, decidit & firma cicatrice umbilicus clauditur. *Quidam, antequam vincirent, ſummum una linea inciderunt, quo facilius, digito immiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent, tum deinde vincirent*, idque etiam propterea, ne forte vel inteſtinum vel omentum ſimul conſtringatur. *Quidam partem ligatam*, (ſine dubio ut fortiorem cicatricem obtinerent) aut *medicamentis* aut *ferro* aduſſerunt, ac *deinde ut*

(*a*) Lib. VII. cap. XX.

(*b*) *Ab omento ſolo prolapſo* eadem mala oriri poſſe quam ab inteſtino notarunt PALFINUS in chirurg. pag. 70. & *Garengeot*. chir. cap. de herniis.

[*c*] Lib. VII. cap. 14. item ex *Paulo* lib. VI. cap. 51.

ut cetera uſta, ulcus curarunt. Idque non ſolum ubi inteſtinum vel omentum, vel utrumque eſt, ſed etiam ubi humor eſt, optime proficere aſſeverat. Requirit autem *corpus idoneum quod integrum* ſive ſanum eſt, *& neque infans neque ſenex.* Præterea *in levibus ejuſmodi tumoribus curationes has optime prodeſſe; at in eorum, qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſſe indicat.* Quæ res ſane cum recentiorum obſervationibus partim optime conveniunt, partim occaſionem meditandi præbent, qua ratione hæ herniæ perfectius, quam nunc fieri ſolet, in adultis curari queant.

VIII.

SAVIARDUS chirurgus Pariſienſis, in puella quatuordecim menſes nata, repreſſis prius inteſtinis, tumorem umbilici, qui ovi anſerini magnitudinem habebat, infante ſupino, quantum potuit, elevavit, eumque miniſtro prehendendum dedit. Poſtea filo quadruplicato & cerato cutem hujus tumoris in fundo ligavit, poſt biduum novam ligaturam injecit, unde tumor in putredinem abire cœpit, ac triduo iterum elapſo tertiam, ſemper prioribus arctius conſtrictam: unde tumor tandem plane emortuus cecidit & puella optime curata eſt: Eandem curandi rationem poſtea in alia puella ſe cum ſucceſſu adhibuiſſe prædicat, obſ. chirurg. IX. mirumque eſt GARENGEOTUM de hoc curandi modo nihil prorſus propoſuiſſe. Sed an ad ejuſmodi vehementes curationes in infantibus procedere neceſſe fuerit, & an non per faſcias modo N. VI. deſcripto curari potuerint, dum SAVIARDUS nihil prorſus de hoc profert, merito dubitari poteſt. *Saviardi modus.*

IX.

Quodſi autem foramen illud, per quod elapſa inteſtina fuerunt, paulo anguſtius eſt, quam ut refundi, quicquid effuſum eſt, commode queat, ſed æger potius tam in tumore quam in ventre dolores vehementiſſimos atque vomitum ſentiat, tum cinguli quidem applicatio in hac & ceteris veris herniis inanis imo aliena prorſus eſſe conſuevit, quia prolapſas partes magis premeret. Verum potius idoneis clyſteribus atque cataplaſmatibus emollientibus, qualia ex pane ſimilagineo in lacte paululum decocto, cum butyro & croco, rebuſque id genus aliis, parantur, quam diligentiſſime tumor ac prolapſa inteſtina tamdiu calide fovenda atque emollienda ſunt, donec cogi rurſum haud incommode in ventrem queant. Reſupinare autem tunc ægrum, depreſſo capite, oportet, remotiſque ſubinde cataplaſmatibus identidem blanda manu periculum facere, num ſatis jam ad reponendum inteſtina idonea ſint, nec ne. Quibus ita confectis atque aliquamdiu continuatis, ubi nihilominus reponi, quicquid prolapſum fuit, nequeat; longe optimum erit, *ſi herbæ nicotianæ fumus*, peculiaribus fiſtulis, infra Tab. XXXIV. fig. 13. delineatis, tantiſper in anum immittatur donec alvus ſolvatur & inteſtina relabantur; hujus etenim admirabilem prorſus virtutem hic eſſe, multiplex verum uſus me docuit, atque hoc artificium vulgo *clyſterem tabacalem* appellare ſolent. Sed *ſi ſanguinis copia eſt, vel & inflammatio quædam in inteſtinis prolapſis, ut plerumque fieri ſolet, hominem ægrum infeſtat*, tunc ſimul mox in principio mali *ſanguinem per venas*, ſicut in aliis inflammationi- *Altera curandi via, ſi reponi nequeat.*

bus, largiter ac in tempore detrahere convenit. Tunc enim venæ atque inteſtina prolapſa detumeſcunt, mala decreſcunt, ipſaque inteſtina prolapſa, præſertim ſicubi leniter ſimul manu premantur, ſubito ſæpe in abdomen relabuntur. His quacunque ratione reſtitutis proximum eſt, ut ſplenio & digitis umbilici hiatus comprimatur, ac deinde ut cingulo apto vel etiam primum idonea faſcia linea vinctura eo modo inſtituatur, quem paulo ante memoravimus.

X.

Curatio per ſcalpellum. Ubi vero nihil omnia medicamenta iſta una cum ſanguinis miſſione poſt elapſos etiam viginti vel viginti quatuor horas proficiunt, verum omnia potius in deterius ruunt, *properandum utique ad operationem chirurgicam eſt*; utpote ſine qua tunc parum atque adeo nihil ſalutis ſperare in ejuſmodi caſibus licet. Quemadmodum autem opportune hic inſtituta operatio inſigniter facere ad recuperandam ſanitatem poteſt, ſic ea, quæ juſto tardius ſuſcipitur, plane plerumque ſolet eſſe inanis ac ſupervacanea. Fere enim poſt vigeſimam quartam horam, præſertim in vegetis ac junioribus, ut jam diximus, gangræna vel ſphacelus inteſtina prolapſa inflammata & incarcerata invadit atque perdit: in ſenibus vero hoc tardius plerumque contingit. Sphacelo facto ægri adhuc vehementer vomunt, magis magiſque debilitantur, extrema paulatim frigeſcunt, ſudor frigidus in facie & manibus erumpit, tandemque certiſſima mors brevi inſequitur. *Ad operationem vero quod attinet*, eo potiſſimum illa ſpectat, ut, quantum ad refundenda inteſtina captiva compreſſa & quaſi ſtrangulata ſufficit, foramen abdominis amplietur. *Itaque ſic eadem inſtituitur.* Æger ſuper lecto vel tabula ſive menſa quadam, capite paululum depreſſo, ventre autem & natibus elevatis, deponitur, atque ita vel laqueis ad ipſam adſtringitur, vel etiam ab aliquot miniſtris fortioribus quam firmiſſime, ne movere ſe poſſit, continetur. Tum cutis ſuper umbilicum prominentem tranſverſa a chirurgo & miniſtro comprehenditur, manuque gnaviter adducta per adhibitum ſcalpellum a chirurgo una linea, ſi tumor parvus, inciditur; ſed diligentiſſime tamen temperato inſtrumento, ne ſcilicet ipſa ſimul inteſtina prolapſa concidantur. Quam quidem propter cauſam longe tutiſſimum videtur, facto exiguo vulnere, ſpecillum quoddam cavum (Tab. I. litt. M. aut N.) protinus ſub cutem demittere atque per admotum ſcalpellum aliquod, ſive rectum, ſive curvum illud ſit, provide plagam, quantum ſatis eſt, ſurſum deorſumque ampliare, & ſi forte in tumore majore hæc non ſufficere videatur, linea quoque tranſverſa cutis incidatur, & quatuor ejus anguli caute diducantur. Deinde membranulas cum pinguedine ſuper inteſtinis poſitas, & digitis & forfice aut ſcalpello quam ſolertiſſime, ne inteſtina lædantur, diducere ac tandem membranam, quæ proxime inteſtina continet, quam ſacculum peritonæi vocant, eodem modo, ut de cute mox dictum eſt, elevare, & quam cautiſſime eam parva plaga incidere. Tum, inteſtinis aliqua ratione detectis, ſpecillum quoddam cavum ſub membranam hanc immittere, atque ita illam apto ferramento ulterius incidere atque ſic plagam ſatis dilatare; tandemque ubi omnia ſatis patent, inteſtina prolapſa leniter digitis in ventrem deprimere: (*a*) quemadmodum

(*a*) Omentum & unicam tantum cellulam coli herniæ umbilici incarceratæ ſymptomata concitaſſe notavit *Garengeot* cap. de exomphalo.

modum ſupra jam prolapſis inteſtinis in abdominis vulneribus fuit propoſitum. (Part. I. lib. I. cap. V.) ubi vero ipſum foramen umbilici paulo anguſtius eſt, quam ut cogi per id inteſtina valeant, neceſſarium utique eſt, vel ſpecillo quodam cavo, vel ſi id fieri poteſt, digito ſuper inteſtinis in foramen illud demiſſo, forficis ad apicem obtuſæ aut ſcalpelli præſertim globulo inſtructi (Tab. V. fig. 3. 4. aut 5.) beneficio tantiſper idem ſurſum verſus & ad ſiniſtrum ventris latus (*a*) ampliare, donec tam amplum ſit, ut reponi commode quicquid prolapſum eſt, valeat.

XI.

Nova inſtrumenta deſcribuntur.

Loco prædictorum ferramentorum tam in hujus mali curatione, quam etiam in vulneribus abdominis dilatandis, aliarumque herniarum inteſtinalium procidentiæ loco ampliando pro periculo, quod habent, magis evitando, peculiaria adhuc machinamenta recentiores excogitarunt chirurgi, & primo quidem ſpecillum quoddam Tab. XXIV. fig. 8. ſulco donatum, attamen ſimul quoque lamina cordiformi AA a tergo inſtructum, quæ efficere debet, ut inteſtina prolapſa reprimantur, ne facile a ſcalpello, qui ſulco immittitur, dum foramen ampliandum inciditur, lædi queant. Deinde pro vulneribus quidem abdominis, quæ inteſtina quaſi ſtrangulant, dilatandis MORANDUS, ex Clariſſ. hodie Pariſienſ. chirurgis, ferramenti quoque genus, quod Galli *biſtouri gaſtroraphique* appellant, excogitavit; (vid. Tab. XXIV. fig. 9.) cujus quidem ſupra, ubi de vulneribus abdominis propoſui, ut mentionem fecerim, oblitus ſum; quod vero non ſolum in his, verum etiam in apertura herniarum *incarceratarum* dilatanda egregio, ut ego ſaltem opinor, uſui eſſe poteſt: quando nimirum immiſſo per illam ſpecillo ſive ſtylo ejus obtuſo & in abdomen uſque ad B. prehenſis deinde anſis CC, ſicut forfice, elevatoque brachio mobili D, quod in altera ſive ſuperiori parte EE ſcalpelli inſtar acutum eſt, inciditur atque dilatatur anguſtius foramen, donec inteſtina refundi queant. Præterea pro eodem uſu in herniis DRANIUS, alius cel. chirurgus Pariſ. ſcalpelli occulti quoddam genus haud ita pridem invenit ac deſcripſit, (*b*) quodque inde delineari curavi Tab. XXIV. fig. 10. 11. In fig. 10. oſtenditur illud clauſum & occultum, in fig. vero 11. apertum, & in partes quaſi reſolutum. Immittitur autem pars AA. fig. 10. in foramen herniæ incidendum ac dilatandum, comprehenditur deinde manubrium K manu dextra, lamina F, pollice impoſito, apte deprimitur, ita ſcalpellum, in ſulculo AA. hactenus occultatum, elevatur ſic ut in fig. 11. litt. CD. exhibetur, ita ut apex D in ſulculo occultus maneat, ne lædere aut pungere inteſtina poſſit; pars vero inter C & D. exitum anguſtiorem incidat ac dilatet, quo prolapſa deinde ac compreſſa inteſtina in ventrem, ut ſupra diximus, refundi poſſint. Infra in tabulæ XXIV. explicatione uberior hujus ſcalpelli herniarii, (quod Galli *biſtouri herniaire de Mr. le* DRAN appellant) dabitur explicatio.

(*a*) In ceteris umbilici plagis arteriæ vel venæ umbilicalis læſio eſt metuenda, quæ ſubinde haud ſine periculo eſt.

[*b*] *In obſerv. ejus chirurg. Tom. II. obſ. 69. pag. 26.*

XII.

Deligandi ratio.

Inteſtinis hunc in modum repoſitis, contineri & comprimi vulnus a miniſtro quodam oportet, *ſuturaque nodoſa* conſtrictum, (*a*) ad confectam uſque glutinationem ea ratione deligari, quam *in gaſtroraphia* ſuperius deſcripſimus. (P. I. lib. I. cap. V.) Atque poſt primam quidem deligationem quieſcere homo ægrotus debet; vinctura vero, ad glutinationem promovendam, per tres quatuorve dies continuos remanere; niſi forte gravis aliquis caſus contrarium poſtulaverit. Poſt primam deligationem reſolutam, ſemel quotidie vulnus, perinde, ut in ventris vulneribus reliquis fieri debet, gnaviter deligatur. Glutinato vulnere, faſcia nihilominus aut cingulo idoneo inſtructus æger adhuc diu ſit neceſſe eſt; quo nempe ſolidior ac firmior cicatrix inducatur, itaque redeuntis mali periculum certius præcaveatur. Adultiores vero & cumprimis ſenes, niſi per omnem vitam aptum quoddam cingulum geſtaverint, vix ac ne vix quidem tuti eſſe a noxa priſtina poterunt; ſed infantes, pueri & juvenes plerumque perfecte rurſus curantur.

XIII.

Petiti curationis via deſcribitur.

Ne quis autem ignoret, quouſque noſtra curandi ratio cum ea, quam chirurgus Pariſ. clariſſimus, PETITUS commendavit, aut conveniat, haud alienum fuerit, breviter hanc ex GARENGEOTII *operat. chirurg.* (*b*) deſcribere. Scilicet, cutis ſuper tumorem poſita una cum pinguedine partim a Chirurgo, partim a miniſtro ſurſum adducitur, admotoque ſcalpello, primo linea recta, ac deinde mox lineis in crucem poſitis, conciditur. Mox vulnus iſtud diductis ab invicem quatuor partibus extremis, ſive oris, ope ſpecilli ſulcati & ſcalpelli, vel & per injectos digitos ampliatur. Deinde ut GARENGEOT ſcribit, *Raiſeau* in conſpectum prodiens inteſtinoque haud abſimile, (*c*) per adhibitum ſcalpellum falcatum quam cautiſſime abſcinditur. Tum membrana, quæ ſacculus eſt, poſt conciſum *raiſeau* emergens atque inteſtina prolapſa continens, ſurſum attollitur minutoque vulnere quam cautiſſime perforatur: id quod rite factum eſſe lympha effluens hic demonſtrat. Poſt digitus index vel medius in vulnus ſic demittitur, ut illius ductu per incurvam eandemque retuſam forficem Tab. I. fig. D. decuſſatim concidi

cidi

(*a*) Recentiores ſuturam hanc rejiciunt, ut GARENGEOT docet; quam quoque, præſertim in minori plaga, tuto omitti poſſe cenſeo.

[*b*] Cap. de exomphalo.

[*c*] Quid inſolens vocabulum iſtud *Raiſeau* hic ſibi velit, quamque inteſtinorum vel his ſimilem partem deſignet, ego cum multis aliis non ſatis intelligo, præſertim cum in lexicis noſtris Gallicis ita ſcriptum non reperiatur vocabulum. Etiamſi enim *rainſeau* denotet *ramulum*; tamen ubinam locorum in umbilico prominente ſive hernia umbilici *ramulus* iſte quærendus ſit, qui inteſtino ſimilis, explorare, quantumvis magno adhibito ſtudio, nondum licuit, velimque propterea, ut GARENGEOTIUS ſeipſum clarius hic aliquando explicet. Quodſi pro *rainſeau* forte *reſeau* vel *reſeul*, ut lexica ſcribunt, legendum, quod *reticulum* ſive *rete* aut aliquod ſimile ſignificat; tamen neque hoc facile comprehendo, quomodo inteſtinum pro reticulo, quod recidendum, haberi queat: cum reticulum & inteſtinum res ſint toto cœlo diverſiſſimæ.

cidi ſacculus queat. Tum, ſi quid forte contra, quam naturaliter decebat, uti in omento ſæpe fieri ſolet, increvit, vel & cum externis partibus concrevit, illud omne, ſive jam ex carne conſtet, ſive ex pinguedine, a partibus vicinis reſolvitur atque abſcinditur. Si tunc epiploon ultra oras annuli umbilici non prolapſum eſt, hoc bene ſpectare jubet. Sed ſi prolapſum & ſimul valde auctum eſt, malum deſperatum eſſe innuit, ſive id refundatur, ſive reſecetur. Sic etſi multa inteſtina ſint prolapſa eaque refundantur, mortem ſequi. (*a*) Interea tamen inteſtina decenter reponenda, ſiquidem tunc umbilici foramen ſatis amplum eſſe advertitur. Ubi vero nimis anguſtum illud eſt, ſcalpellum aliquod globulo præmunitum, idemque parum acutum (Conf. Tab. V. fig. 3. 4. & 5.) in foramen demittitur, ſurſumque verſus in ſiniſtram ventris partem, quantum ſatis eſt, oblique ducitur, ita ut apertura umbilici hic dilatetur. Si quis autem tumor ſive hernia hic non uſque adeo grandis eſt: tum hanc curandi viam PETITUS ſequitur, ut nimirum, nihil inciſo herniæ ſacculo, foramen abdominis quadantenus ampliet, prolapſaque inteſtina una cum ipſo ſacculo refundat. Quomodo vero foramen umbilici dilatet, & tamen ſacculum non incidat, haud ſatis deſcribit neque facile intelligitur.

XIII.

Interea his decenter confectis pergit ad *deligationem* atque inſtituti vulneris glutinationem. Utramque autem qua ratione PETITUS perficiat, ſtrictim jam commemorare expediet. Nimirum jubet is, ſine adhibita ſutura, globulum quendam lineum paulo majorem (quem *pelote* appellat) albumine ovorum madidum, filoque adnexum ſuper foramen illud imponi, unde inteſtina fuerant prolapſa. Deinde panniculis lineis minutis contortis atque cylindrulis ex linamento carpto factis (*bourdonnets* Galli vocant) vulnus reliquum undique adimpletur, atque roſarum oleo partibus proximis inunctis, tribus quatuorve ſpleniis, quorum aliud ex alio majus eſt, gnaviter contegitur, mantili cum ſcapulari ſupra deligato. Altero die globulum illum, quantumvis etiam firmiter & foramini & vulneris oris adhæreſcat, rurſus removeri vel avelli vult, eoque facto, nullum fere amplius foraminis aut vulneris, ut ſcribit, veſtigium ſupereſſe. Poſtea vulnus rurſus panniculis & linamentis carptis replet. Sed qua ratione poſtea vulnus glutinet, haud docet. *Quare vero non tam recta eademque unica*, ut plerique hactenus docuerunt, ubi ſufficere poteſt, quam potius binis ſemper inque crucem poſitis lineis tumorem hic incidendum præſcripſerit, nullis, quantum ego quidem ſcio, rationibus illuſtravit GARENGEOTIUS. Idem etiam DRANII obſervationem refert, ubi in ejuſmodi hernia, aperto ſacco, *non niſi cellula coli impacta & conſtricta* fuit, qua tamen ſecum vomitus fuerat concitatus. Ceterum ſub ipſam curationem, primis præſertim diebus, venæſectione, lotionibus alvi ſive clyſteribus atque ſollicita vitæ victuſque ratione quam maxime opus eſt.

Vinctura PETITO adhiberi ſolita.

XIV.

[*a*] Hoc periculum jam agnovit & indicavit CELSUS lib. VII. cap. 14.

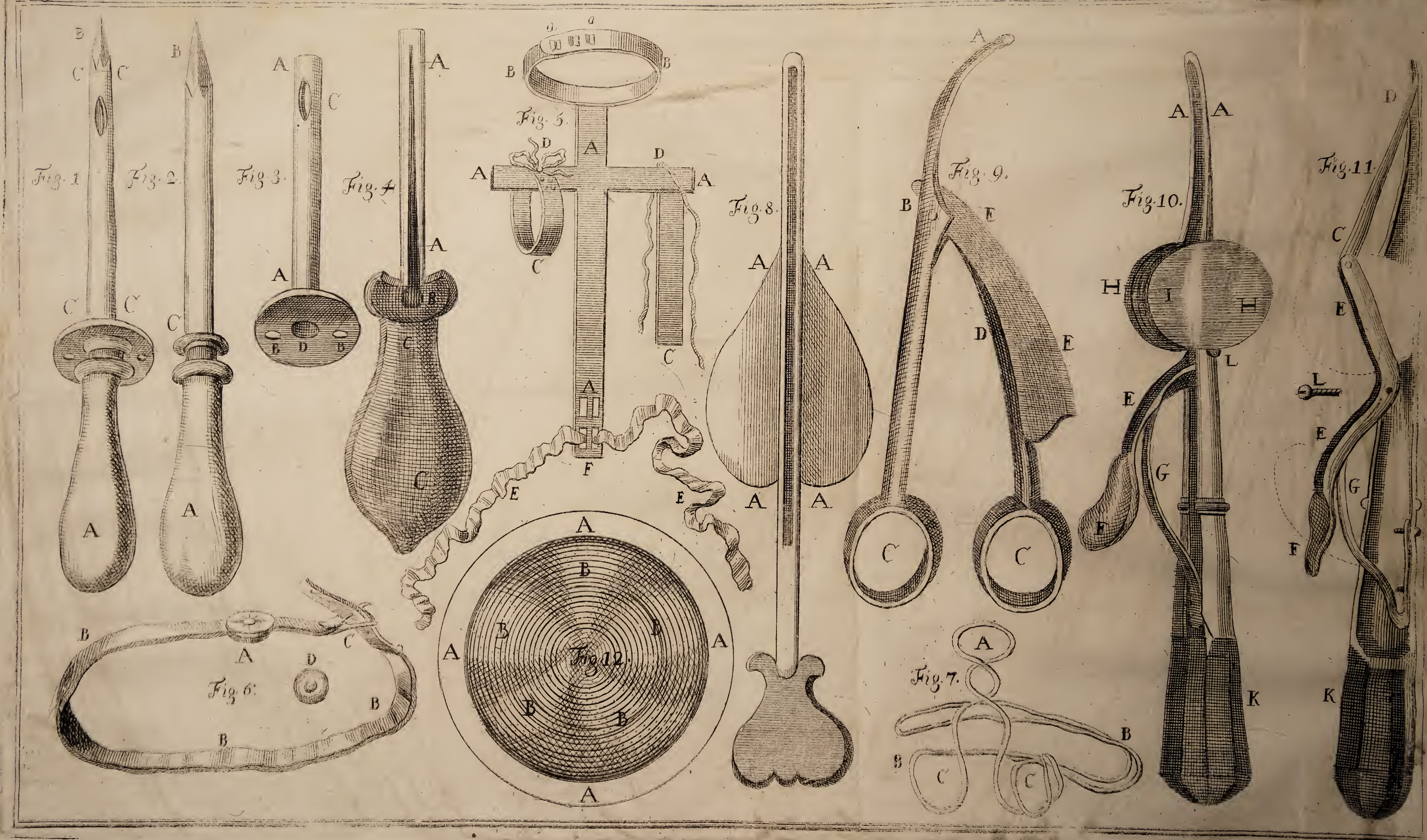
XIV.

DIONYSII *ſententia ſingularis examinatur.*

DIONYSIUS *in ſua chirurgia* ſtatuit, (*a*) umbilici indecore prominentis malum *nunquam a peritoneo nimium expanſo*, ſed potius ſemper ab *eodem diſrupto provenire*, adeoque contra, quam plerique credunt, inteſtina proxime ſub cutem poſita, neque ſacculo quodam comprehenſa reperiri. At vero egregie DIONYSIUM hoc in paſſu falli, dilucide ſatis, meo quidem judicio, patet, cum ex *annotationibus* illis, quibus jam olim modo laudati auctoris librum, vernacula noſtra anno 1722. iterum editum, illuſtravi pag. 118; tum & vel maxime ex obſervatione ſingulari, qua meum de DIONYSII opinatione judicium roborare ſuſtinui. Atque ad obſervationem quidem eam quod attinet, ſic fere ipſa ſeſe habet. Vidi ego quondam, dum Altorfii Noricorum adhuc Medicinæ ac chirurgiæ Profeſſor eram, cum CAROLO DE COLONIA, Noribergenſium chirurgo, virum aliquem nobilem, eundemque procero admodum, amplo atque obeſo corpore præditum, cui umbilicus ita inſigniter prominebat, quemadmodum Tab. XXIV. fig. 12. deſignavimus. Namque litteræ AAAA externæ cutis in umbilico oram, quaſi grandem annulum aliquem ſignificant. Ipſo annulo iſto tenuis ac pellucida membrana quædam, ſive, prout vero ſimillimum videtur, peritonæum comprehendebatur, per quod inteſtina BBB. in vivo homine quam clariſſime tranſparebant. Quamdiu cingulum, magno duroque pulvinari quodam ſive ſcuto inſtructum, ad ſimilitudinem fig. 6. hujus tabulæ efformatum, corpori applicatum ſervabatur, inteſtina quoque, prout naturaliter decet, intus remanebant. Simulatque vero idem ſolvebatur, protinus inteſtina cum tenui membrana iſta in quodam quaſi ſacculo contenta prorumpebant atque tumorem extra umbilicum formabant. Num ſimiles caſus alii a chirurgorum aut Medicorum quoquam obſervati ſint, mihi quidem non ſatis conſtat. Sed illud tamen dubio caret, PALFYNIUM una cum GARENGEOTIO uſque adeo longe a DIONYSIO hac de re diſſentire, ut, ſacculum aliquem ſive peritonæum præter naturam diductum utique in herniis his adeſſe, quo inteſtina contineantur, luculentiſſime mecum ſtatuant. Interim cavendum hic eſt, ne, nihil omnino veritatis ſententiam *Dionyſianam*, quippe obſervationibus quibuſdam, ut perhibet, in vivis æque ac demortuis hominibus inſtitutis nixam, habere, temere credamus ut pronunciemus. Quin ita potius habendum eſſe cenſeo: poſſe quandoque iſtiuſmodi caſus exiſtere, ubi prolapſa per prominentem umbilicum inteſtina nullo ſacculo comprehenſa, ſed ipſi potius externæ cuti proxime ſubjecta reperiantur. Præſtat enim, ſi quid ego video, prudens conjectura illa, ut maxima ſemper cum circumſpectione ancipitem illam indecore prominentis umbilici curationem ſuſcipiamus, neque ipſa inteſtina pro ſacculo, ſive, prout GARENGEOTIUS loquitur, pro *ramo* vel *reticulo* iſto habeantur, audaciſſimeque concidantur. Neque vero alienam prorſus atque inanem DIONYSII obſervationem iſtam eſſe, egomet quoque experientia didiciſſe mihi videor: imo & ipſe GARENGEOTUS rupturam peritonæi quandoque contingere in herniis indicat pag. *313. 376.* Tom. I. chirurg. edit. II.

Expli-

[*a*] Ubi de hac hernia agit.

Fig. 1
Fig. 2
Fig. 3
Fig. 4
Fig. 5
Fig. 6
Fig. 7
Fig. 8
Fig. 9
Fig. 10
Fig. 11
Fig. 12

Explicatio Tabulæ vigeſimæ quartæ.

Fig. 1. *acus* exhibetur ſive *clavus* chirurgicus, cuſpide triangula donatus, & tubulo ſive cannula incluſus: quod ferramentum *acus cannulata* & cum Gallis vulgo *Troicar* vocatur, pro ventre hydropicorum perforando atque humoribus ex ipſo itemque ex ſcroto educendis potiſſimum deſtinatum.
  A. indicat ejus manubrium,
  B. cuſpidem acus triangularem,
  CC. cannulam ſive tubulum, cui clavus ille inhæret.

Fig. 2. repræſentatur clavus ille ſolus & nudus extra fiſtulam ſive tubulum ſuum, ex ferro ſive chalybe confectus, & quidem A C oſtendit manubrium, B C clavum teretem, cuſpide triangulari B inſtructum.

Fig. 3. *Cannula* ſive *tubulus* ſeorſim conſpicitur teres & ex argento plerumque fabricatus, per quem educta acu humores præter naturam effluunt: in quo AA partem tubuli teretem oſtendit, quæ extracta acu in ventre manet. BB laminam & ſpeciatim faciem ejus concavam duobus foraminulis inſtructam, ut filum ſive funiculus tranſmitti, eoque tubulus, ſi lubet, firmari queat, ne in ventrem incidat. C demonſtrat foramen quaſi ellipticum, quod juxta alterum extremum utrinque inſculptum eſt; ut liquores non ſolum per extremum foramen, verum etiam utrinque per duo hæc lateralia foramina intrare queant. D eſt foramen tubuli in medio lamine, per quod acus in tubulum immittitur, eaque, poſtquam venter perforatus eſt, extracta humores hydropicorum emittuntur.

Fig. 4. exhibet aliam figuram tubuli, pro eodem uſu adhibendi, ex PETITI inventione, & quidem AA tubuli partem cylindricam demonſtrat, ſuperne per totam fere longitudinem longa rima apertam, per quam aquas facilius quam per alterum intrare exiſtimat. B laminam cum foramine, cui clavus ferreus immitti & aquæ emitti ſolent. CC aliam laminam ad canalis quaſi vel gutturni modum excavatam, per quam aquæ ſive humores commode in vas ſubjectum defluere poſſunt.

Fig. 5. litt. AAAA demonſtrat *ferramentum crucis figuram referens, pro* infantum gibbo reprimendo uſurpandum: quod dorſo ipſorum ita applicatur, ut pars longior ſpinæ dorſi incumbat, pars vero brevior ſcapulis; BB annulum ferreum deſignat, qui corio vel ſerico obductus collo circumjicitur, & peculiari uncinulo per foraminula ejus trajecto aa arctius vel laxius, prout opus eſt, claudi poteſt; CC lora duo ſunt ex corio: quorum ſiniſtrum dependet, ut ejus foraminula in parte inferiori conſpici queant, per quæ fibulæ & funiculi trajiciuntur; dextrum vero oſtendit, quomodo humero circumjiciatur. DD Fibulas indicat, & quidem in ſiniſtro latere ſolutas; in dextro vero, quomodo circa humerum eis lorum firmetur. EE Faſciam, laqueum ſive funiculum planum, per foramina F trajectum, quo extremum inferius circa ventrem firmatur.

Fig. 6. Cingulum ſive faſciam repræſentat, *reprimendis herniis umbilicalibus* deſtinatum: & quidem A *ſcutum ferreum* denotat, corio vel panno

panno xylino, ſubſtrato prius goſſypio vel pilis coctis obductum, umbilico repreſſo emplaſtroque & ſpleniis munito, ſuperimponendum; quod parvo adhuc tuberculo in medio poteſt eſſe inſtructum. BBB lorum ſive cingulum ventri circumducendum, vel ex corio vel panno xylino confectum. C fibulam, qua lorum clauditur & firmatur. D ſcutum in quo parvum tuberculum in medio conſpicitur.

Fig. 7. Ferramenti aliud genus ſiſtitur ex filo ferreo ſive æneo, paulo craſſiori, ſingulari modo contorto ac inflexo parata, in eundem uſum. A illam partem deſignat, quæ umbilico ſuperimponitur; BBB vero iſtam, quæ circum ventrem injicitur; & CC partem ipſis inguinibus adaptandam: quo fit, ut vi ſua elaſtica umbilicum & ventrem arcte comprehendat. Oportet vero eam corio molliori vel panno xylino veſtiri, & locum A ſimul pilis equinis coctis aliave materia idonea impleri, totamque corpori ægri quoad magnitudinem accommodari.

Fig. 8. *Specillum ſulcatum* pro herniarum prolapſu in *herniis incarceratis* commode incidendo & ampliando: ubi lamina cordiformis AA impedit, ne inteſtina facile a ſcalpello lædantur.

Fig. 9. Scalpellum *gaſtroraphicum*, MORANDI dictum, quod vero & pro eodem uſu adhiberi poteſt. Litt. A ſpecillum ſive ſtilum indicat obtuſum, quod per locum prolapſus in ventrem demittitur; B locum, ubi ferramenti pars ſive ala ſuperior & inferior per cardinem mobilem junguntur; CC duos annulos ſive habenas, ut in forfice, quibus comprehenditur; D alæ mobilis ſive ſuperioris partem inferiorem eamque ſubrotundam ſive obtuſam; ſed EE partem ſuperiorem ſive acutam, quæ locum prolapſus anguſtiorem elevando incidere atque ſic dilatare debet, oſtendit.

Fig. 10. & 11. *Scalpellum herniarium* DRANII (*Biſtoury herniaire*) & quidem fig. 10. illud clauſum; fig. 11. vero ex parte apertum repræſentant, ut interior fabrica ipſius melius cognoſci queat. AA denotat ſpecillum ſulcatum, in quo minutum ſcalpellum latet; B dimidium hujus ſpecilli ſecundum longitudinem; C ſcalpellulum hoc extra ſulcum ſpecilli elevatum; D extremum hujus ſcalpelli, quod *caudam arundinis* appellat auctor, & quod in ſulco movetur atque impedit, ne cuſpis vel extremum ſcalpelli ex eo proſiliat; EE vectem, qui ſcalpellulum movet; F laminam vectis, qua pollice preſſa, pars ſcalpelluli inferior C elevatur. G laminam elaſticam, quæ vectis partem inferiorem rurſus elevat, atque ſic facit, ut ſcalpellum minutum, quando ſectio peracta eſt, ut ſulcum repellatur ſeque denuo abſcondat. HH alas duas laterales, quæ tegunt ac defendunt inteſtinum; II alas duas erectas, quæ includunt & ſuſtinent vectem; K manubrium totius hujus ferramenti; L trochleam, circa quam vectis ſurſum deorſumque movetur.

Fig. 12. exhibetur *inſignis umbilici dilatatio* atque hernia, & quidem litt. AAAA & oræ cutis umbilici in formam annuli valde diſtentæ indicantur, quæ ultra duos pollices diſtabant, & membrana tenui ac pellucida, quæ ſine dubio peritonæum erat, nectebantur, per quam inteſtina tenuia BBBB in ventre conſpici poterant.

CAP.

C A P. CXV.

De herniis ceteris & ſpeciatim nunc de ventris hernia, *ſive* HERNIA VENTRALI.

I.

UMbilicum propter inteſtina vel omentum aliamve cauſam prolapſa indecore prominentem, *omphalocelen* ſive *herniam umbilicalem* appellari, hactenus eſt poſitum. Quando vero non per umbilicum modo, ſed per alia quoque abdominis loca, inteſtina vel omentum, vel inteſtina una cum omento ſæpe prolabuntur; facile apparet ratio, cur *præter hanc aliæ quoque herniarum ſpecies, a loco per quem prolabuntur,* conſtitutæ a Medicis reperiantur. Sic enim, exempli cauſa, *hernia ſcroti ſive ſcrotalis* dicitur, quoties inteſtina aut omentum probe pudenda in ſcrotum prorumpunt; *hernia inguinalis*, ubi eadem circa inguina prolapſa hærent; *femoralis* ſive *cruralis*, quando circa extimam femoris partem; & *ventris* denique *hernia*, quum in quacunque alia ventris regione inteſtina prolabuntur tumoremque concitant: id quod quandoque etiam in ipſa linea alba, tam ſupra quam infra umbilicum obſervatum eſt. Dividi etiam ſolent herniæ in *veras* & *ſpurias*. Veræ dicuntur, ubi inteſtina vel omentum excidit; *ſpuriæ*, quando nihil horum excidit, ſed tumor ab alia cauſa oritur: ut hydrocele, ſarcocele, variocele &c. *Atque ad ventris quidem herniam ſigillatim quod attinet*, hanc ſuperiori ſeculo vel prorſus ſilentio prætermiſſam, vel leviter ſaltem pertractatam ab auctoribus quamplurimis invenimus: quum tamen non ſolum veteres jam ipſam noverint ac deſcripſerint, (*a*) ſed frequenter admodum uſu venire ipſa ſoleat, atque ipſe aliquot ejus exempla viderim. Ut proinde nihil ab inſtituto noſtro alienum facturi videamur, ſi hic paulo explanatius de hoc ipſo morbi genere multis adhuc incognito diſputaverimus. Varia ejus obſervatur *differentia:* nam quædam *parva* eſt, quædam *magna*; alia in dextro, alia in ſiniſtro latere, alia in medio ſive linea alba. Quædam in ventrem facile repellitur, atque fere ſine incommodo eſt; alia refundi nequit, & graviſſima mala, ut in omphalocele diximus, concitat, atque *incarcerata* tunc appellatur.

Ventris hernia quid ſit, & quotuplex.

II.

De vera noxæ hujus cauſa duplex omnino ſcriptorum ſententia eſt, Ventris enim herniam non tam a diſtenta, quam potius diſrupta interiore abdominis membrana, ideoque non niſi ſubito atque a maxima violentia quadam provenire, ſupra laudatus DIONYSIUS ſtatuit. Contra vero GARENGEOTIUS idque merito defendit, non a diſrupto ſolum atque in graviori ventris læſione conciſo, aut lacerato, dum nunquam rurſus coaleſcit, ſed & multo ſæpius a nimis diducto a quacunque cauſa peritonæo noxam illam ſuboriri, dummodo in certo quodam loco muſculi & cumprimis tranſverſus abdominis muſculus vel prorſus, vel

Cauſæ.

(*a*) Vid. CELSUS lib. VII. cap. 17.

vel ex parte ſaltem, ſive quoad fibras quaſdam fuerit relaxatus, colliſus, diſſectus, ruptus aut quacunque alia ratione læſus, ut tandem accedente motu, nixu aliave vi fortiori inteſtina peritonæum protrudant ac diducant.

III.

Diagnoſis. Cognoſci autem ventris hernia, & quidem primo illa, quæ refundi intus poteſt, ex his fere ſignis ſolet. Cutis indecore in abdominis quadam regione inſtar tumoris intumeſcit; ipſe tumor manui depreſſæ cedit atque intro in abdomen ſeſe recipit, remota vero manu denuo idem in conſpectum prodit, inteſtinis identidem, dum hoc fit, ſonantibus aut murmur quoddam concitantibus. Per tuſſim, ſpiritum retentum, vel niſum etiam, qualem in exoneranda alvo aliiſve conatibus adhibemus, mirifice tumor cum duritie increſcit, fereque inteſtinorum graviter intentorum aut inflatorum cenſum præbet. Quanquam inteſtina non niſi alia ex aliis foras prodeunt; adeoque ipſe tumor ſenſim ſine ſenſu, ſed inſigniter tamen tandem increſcit, quantumvis etiam exiguus initio apparuerit. Quando autem hæc hernia captiva ſive *incarcerata* eſt ac refundi nequit, tunc omnia illa adſunt ſigna & mala, quæ in umbilici hernia ſupra propoſuimus. Ceterum hæc ipſa noxa ætati omni communis eſt: neque infantes ſolum atque adoleſcentes, ſed adulti quoque ſæpius ab eadem infeſtantur.

IV.

Prognoſis. Oportet hic etiam atque etiam providere, ne qua forte, propter externam ſpeciem, abdominis ejuſmodi tumor ſive hernia pro ulcere clauſo vel abſceſſu habeatur, adeoque temere, quaſi abſceſſus aliquis, incidatur. Poſſe autem ad peſſimam iſtiuſmodi imprudentiam Chirurgos aliquando delabi, ipſe rerum uſus me condocuit. Novi enim ego chirurgum aliquem, qui, niſi ego ipſum dehortatus fuiſſem, intentam abdominis cutem una cum ſubjectis inteſtinis pro abſceſſu audacter concidiſſet. In adultis atque ſenibus, præſertim ubi jam major aut vetus eſt, difficulter admodum noxa iſta curationem recipit, adeoque mirifice homines & infeſtat, & a rebus gerendis abſtrahit. Ita etſi vulnus abdominis ſequitur, vix unquam curatur, quia peritonæum hic tunc prorſus deficit. Quin &, ubi foramen illud, per quod inteſtina prolapſa ſunt, ob quamcunque cauſam paulo arctius contrahitur, ita ut inteſtina prolapſa fortiter inde comprimantur, maximum utique periculum eſt, ne, perinde ut in herniis umbilici, inguinis vel ſcroti ſæpe fieri ſolet, graviter conſtrictis atque impeditis inteſtinis, cruciatus intenſiſſimi cum inflammatione, moleſtiſſimo vomitu, ac tandem ipſius ſtercoris (*miſerere* vulgus vocat) miſerrimaque tandem morte ſuboriantur. Quibus per ipſam lineam albam vel ſupra, vel cumprimis infra umbilicum inteſtina prorumpunt, vix unquam, ut nonnulli auctores teſtantur, ad ſanitatem redeunt. Interea tamen quia locus procidentiæ plerumque amplior eſt, quam in pleriſque reliquis herniis, utplurimum etiam minus periculi habent.

V.

V.

Quanquam autem graviſſimum atque moleſtiſſimum eſſe hoc inteſtinorum per abdominis interiorem membranam diſruptam aut diductam prolapſorum malum conſuevit, nihil tamen magnopere obſtat, quo minus idem curari ab initio, præſertim in infantibus ac junioribus, vel ſaltem mitigari valde queat. Dici enim vix poteſt, quam inſignem uſum hic præſtet faſcia illa inſtar cinguli facta atque fig. 6. Tab. XXIV. delineata: præſertim ſi debitæ magnitudinis laminam ferream vel ſcutum ſive pulvillum annexum litt. A. ſibi habeat, atque cum ſubjecto emplaſtro conſtanter circum ventrem probe firmata maneat. Si qua autem natu grandiores ægri ſunt, atque malum ipſum nimis jam tum invaluit, id ſaltem faſcia illa præſtat, ut majora mala præcaveantur. Veteres equidem, qui hos ægros integre reſtituere voluerunt, CELSO teſte, (*a*) ſic plerumque curationem inſtituerunt, ut, refuſis prius inteſtinis, *per acum duobus linis ad imam baſin immiſſis ſic utrinque cutem intentam devincierint, quemadmodum & in umbilico & in uva poſitum eſt, ut, quicquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem exciderunt, ad ſimilitudinem myrtacei folii, & tum oras ſutura junxerunt.* Ego vero, ut ne quid hic diſſimulem, utramque iſtam curandi viam omnino comparatam adhuc cenſeo eſſe, ut ob periculum faſciam potius adhibitam malim: vix enim ac ne vix quidem ſatis providere Chirurgus ibi poterit, ſi CELSI doctrinam ſequitur, ne graviter ſimul inteſtina aut lædantur, aut cum ipſa cute conſtringantur. Interea tamen anſam de meliori curatione invenienda aut veteri emendanda præbere poteſt. Ceterum ubi prolapſa inteſtina in hac hernia refundi nequeunt; indeque periculoſa hominem mala premunt, neceſſarium utique erit eandem prorſus curationem adhibere, quam ad umbilicum indecore prominentem, qui reponi nequit, ſupra propoſuimus. Feliciter id ipſum, GARENGEOTIO teſte, ſæpe jam laudatus PETITUS effecit, dum ſutorem aliquem ab iſtiuſmodi periculoſo malo hac ratione ſine ſacculi a peritonæo producto facti apertura, ſed ſolum eum denudando & foramen prolapſus per ſcalpellum ampliando, vix dum quinque diebus elapſis, priſtinæ ſanitati reſtituit. Quodſi autem a peritonæo, a prægreſſo vulnere lacerato vel diſſecto, malum iſtud provenit, tum quia illud non concreſcit, non tam ſacculo contineri, quam potius cuti atque pinguedini quam proxime imminere ſolent: itaque ſummam in operatione chirurgica prudentiam adhibere convenit, ne qua forte ſcalpello, dum ſaccum peritonæi inquirere volumus, eadem attingantur ac lædantur. Denique illud etiam atque etiam admonendum hic reſtat: homines adultos ventris ejuſmodi herniam olim expertos, quacunque demum ratione liberati a noxa iſta illi fuerint, nunquam deponere cingulum vel faſciam idoneam debere, niſi priſtini mali periculo exponere ſeſe denuo voluerint. Exemplum herniæ ventralis poſt ſectionem cæſaream ortæ, legi poteſt in SAVIARDI obſ. chir. 59. *Curatio.*

CAP.

(*a*) *Medicinæ lib. VII. cap.* 17.

C A P. CXVI.

De bubonocele ſive inguinis ramice, aut hernia inguinali.

I.

Bubonocele quid ſit. TUmorem ab inteſtinis vel omento, aut ab inteſtinis atque omento ſimul, per proceſſus peritonæi verſus inguina prolapſis, excitatum, *bubonocelen* Medici, deſumto a bubonibus, quaſi noxa ſimili, vocabulo, nuncuparunt. Nonnulli cum CELSO vitium iſtud, a ſede ſua, *inguinis ramicem* ſive *herniam inguinalem* dixerunt. (*a*) Alii herniam *incompletam* vocarunt, atque ita *completæ* iſti, quæ in viris ab inteſtinis in ipſum ſcrotum devolutis provenit, contra diſtinxerunt; quamvis per ſe jam ſatis *completa* ſit. Utplurimum inteſtinum tenue prolabitur; ſed quandoque etiam, ut ipſe exempla novi, *colon*, & *cæcum*, præſertim in inguine dextro. (*b*) Neque vero in maribus tantum, ſed in feminis etiam ſepe naſci ejuſmodi ramices inguinis ſolent: Uſque adeo, ut in his vel ad ipſa pudendi labra inteſtina prolapſa nonnunquam penetrent. *Partem veſicæ* etiam, præſertim in feminis, prolabi poſſe, non ſolum RUYSCHIUS vidit, (*c*) verum etiam PETITUS & ARNOLDUS. (*d*) Ita & *uterum* prolapſum notarunt HILDANUS (*e*) & RUYSCHIUS in Adverſ. anatom. dec. II. Cavendum igitur ſollicite eſt, ne qua forte hic, præcipitato judicio, ad inſtar bubonum ſimiliſve tumoris aut abſceſſus alterius, bubonocelen incidamus, atque ita, perforatis inteſtinis, hominem ægrum interficiamus: id quod præter recentiores FABRIC. ab *Aquapendente* jam præcepit. (*f*)

II.

Unde oriatur. Oriri bubonocele, perinde ac omphalocele, duplici fere modo ſolet. Nunc enim ſenſim & velut ſine ſenſu muſculorum abdominis hiatus iſti, ex quibus aut peritonæi proceſſus atque vaſa ſpermatica, aut vena atque arteria cruralis prodeunt, a variis cauſis ita relaxantur, ut per eoſdem una cum peritonæi interna membrana prorumpere ſimul inteſtina valeant: nunc autem derepente & per inſignem violentiam quandam, ſaltum ſcilicet, lapſum, ictum, niſum vehementiorem quemcunque

[*a*] Vid. CELSUS libr. 7. cap. 24. apud BEVEROVICIUM in quæſt. epiſtol. pag. mihi 98. dubitatur, an *ramicis* vocabulum pro *hernia* recte uſurpetur. Sed ſi CELSI librum VII. legiſſet, ut Cl. SALMASIUS ibidem demonſtrat, nulla dubitatione opus fuiſſet; quia in eo ſæpius ita uſurpatur.

(*b* Notavit hoc etiam PALFINUS in chirurg. p. 81. CYPRIANUS Epiſt. de fœtu pag. 52. GARENGEOT in oper. chirurg.

(*c*) Vid. PALFINI chirurg. belg. pag. 70.

[*d*] Conf. GARENGEOT chirurg. edit. I. pag. 162. ubi hanc ſpeciem recens ab his detectam vocat.

(*e*) Oper. chirurg. p. 272.

(*f*) Epiſt. de hernia uterina.

cunque vel in movendis aut elevandis gravioribus ponderibus, vel rebus aliis quibuſcunque, tuſſim quoque, vociferationem, aut tubarum inflationem, equitationem vel geſticulationem fortiorem, nimium denique atque violentiorem veneris uſum, aut vomitum, & ſi quid eſt hujuſmodi, loco jamjam deſignato, peritoneum aut *laceratur*, aut potius, quemadmodum recentioribus pleriſque videtur, uſque adeo vehementer *diſtenditur*, ut inteſtina eaque nunc ſine nunc cum omento ex abdomine prorumpant. (*a*) Interdum modo *diverticulum inteſtini* vel paries tantum ejus expellitur, ut LITTRIUS notavit in Act. Acad. Pariſ. A. 1700. MORGAGNUS in Adv. anatom. III. p. 8. & 9. & RUYSCHIUS in Adverſ. anat. dec. II.

III.

Quæ mala inde proveniant.

Ubi paulatim hoc malum ſive pedetentim oritur, raras plerumque haſdemque non adeo graves moleſtias ægri homines perſentiſcunt. Si qui autem ſubito iſtiuſmodi noxam ſentiunt, vel & licet malum jam antiquum ſit, frigori nimis ſeſe exponunt, violentiorem motum aut niſum exſerunt, vel ira vehementiori excandeſcunt, ut ego aliquando vidi, vel denique cibos nimios, inprimis craſſiores & qui mali ſucci ſunt aut inflant, capiunt, hi graviter plerumque ab his ramicibus torquentur. Namque hic non a fæcibus tantum graviter inteſtina diſtenduntur, ſed nonnunquam etiam, coarctatis eis foraminibus, ex quibus inteſtina prorupерunt, ita mirifice hæc conſtringuntur ac coarctantur, ut nihil quicquam eorum, quæ intus hærent, tranſmittere valeant, ipſiſque inteſtinorum prolapſorum venis ab anguſto foraminis ambitu compreſſis ſanguinis reditus impeditur. Quo equidem facto, abeſſe vix poteſt, quin graves inteſtinorum inflammationes cum doloribus, angoribus & vomitibus vehementiſſimis & iliaca paſſione, (*miſerere mei* communiter vocamus) perinde ac in umbilici vel ventris ramice, moveantur, atque ita *hernia* quædam *incarcerata*, quam Medici appellant, ſuboriatur. Iiſdem prorſus incommodis, quod obiter hic admonendum, expoſiti quoque ſæpe ſunt illi, quicunque a ſcroti hernia vexantur. Ut proinde ſingulis, qui aut umbilici, aut inguinis, aut ſcroti denique ramice laborant, quam ſolertiſſime cavendum ſit, ne facile ſine idoneo *cingulo*, *faſcia*, *vinculo*, *bracherio*, aut *ſubligaculo* ſint aut incedant, & ſi talibus inſtructi ſint, illud haud facile deponant, ne herniæ incarceratæ, quæ ſæpiſſime ægros interficit, periculo ſeſe exponant. Tametſi neutiquam diffitendum, poſſe in illis etiam, qui vinculo ſive bracherio inſtructi ſunt, ſimile

[*a*] Multi imo plerique recentiorum volunt in herniis inteſtinorum peritoneum non ruptum, ſed ſemper tantum dilatatum eſſe: inter quos præcipue ſunt HILDANUS in oper. pag. mihi 899. epiſt. de hernia uter. NUCKIUS in Exper. Chirurg. c. de hern. & Adenograph. p. 171. imo & RUYSCHIUS in obſ. 89. & Adverſ. anat. Dec. II. aliique plurimi. Verum licet hoc plerumque verum ſit, tamen id quandoque etiam a magna quadam vi rumpi jam ÆGINETA docuit lib. VII. cap. 65. dicendo, hernias vel per dilatationem peritonæi fieri, vel per rupturam, ſignaque diſtinctionis tradit his verbis: *Si ſenſim oriuntur*, ait, *eas dilatatione; ſed ſi ſubito, ex ruptura ſæpe fieri*. Item & *Roſſetus* ſtatuit lib. de ſectione Cæſarea. Ita & BARBETUS interdum rupturam fieri docet atque mox ſub cute inteſtina prolapſa vidit, in chirurg. cap. de hern. Idem recentibus obſervationibus confirmat GARANGEOT. in oper. chir. ubi de herniis differit.

malum quandoque ſubnaſci; ſimulatque nimirum in equitatione, vel hujus generis alia corporis commotione vehementiori, ſubligaculo aut diſrupto, aut e ſede ſua dimoto, aut non ſatis conſtricto aut clauſo, violenter ex abdomine inteſtina propelluntur. Quale quid Cel. quondam Gallorum duci ac Marechallo de VILLEROI inter venandum olim haud ſine vitæ periculo contigiſſe, DIONYSIUS memorat. (*a*) Adeoque vel minime equitandum, vel ſaltem cautiſſime.

IV.

Diagnoſis. Cognoſci autem inguinis hernia proprie ſic dicta his fere notis ſolet. In inguine tumor eſt, qui ad muſculorum abdominis annulum uſque procedit, atque, quando non captiva eſt, pro diverſo corporis ſitu vel motu mox detumeſcit, mox denuo intumeſcit. Manum ſi admovemus, æquabiliter duriuſculam inflatoque inteſtino haud abſimilem prominentiam perſentiſcimus. Ubi ſenſim vitium illud increvit, tumor omnis, ægro præſertim ſupino, leniter manu depreſſus, evaneſcit, fereque ſemper cum crepitu ſeu certo quodam murmure in abdomen rurſus aſcendit. Contra vero ubi non niſi omentum elapſum eſt, molliorem utplurimum atque pinguedini, quoad tactum, ſimilem, quoad magnitudinem vero non æque, ut in hernia inteſtinali accidit, mutabilem ſed conſtantem plerumque tumorem aliquem deprehendimus. (*b*) Ubi denique omentum una cum inteſtinis excidit; fere ſemper mollis quidam tumor, refuſis etiam inteſtinis, adhuc remanet. *Herniam ſubito natam, vel & incarceratam* ſigna ſubſequentia produnt. Tumor externus, vel a ſolo etiam quandoque omento excitatus, inſigniter cum duritie atque inflammatione rubet. Ægri doloribus externis atque internis intenſiſſimis maximoque cum æſtu ſive febre conjunctis vexantur. Mox vomitum ita pertinacem atque vehementem plerique ſentiunt, ut maximis cum angoribus principio alimenta aut contenta naturalia, poſtea ipſum ſtercus per os reddant. Quæ dum fiunt, ægri valde anguntur, debilitantur, identidem animus deficit, ſenſimque homines miſeri cum ſudore frigido atque univerſi corporis frigore conficiuntur; niſi mature ſuccurratur.

V.

Prognoſis. Quemadmodum herniæ generatim pro morbis turpibus, ita quammaxime hæc & ſequentes, quæ circa partes genitales ſunt, pro talibus haberi & ab ægris occultari ſolent. Fere ſemper etiam mali hujus exitus anceps eſt atque periculoſus: præſertim ubi ejuſmodi hernia in *incarceratam* degeneravit. Si nondum intercepta vel præcluſa inteſtina ſunt, & hernia ſenſim orta eſt, mitior equidem noxa, neque adeo magnum ſubeſt periculum: inprimis ubi commodum, repoſitis inteſtinis, *vinculum* ſive *ſubligaculum* adhibeatur atque conſtanter ſatiſque diu geſtetur. Interea tamen malum valde moleſtum eſt, & ægros ad

[*a*] In Chirurgia ſua, ubi de herniis.

[*b*] Negant quidam, omentum huic prolabi poſſe; quia nimis breve eſſet. Sed præter aliorum obſervationes duplicem caſum ipſe vidi & jam deſcripſi An. 1715. in Ephem. Nat. Cur. Cent. V. pag. 164. obſ. 85. licet hoc rarius contingat.

ad multa negotia ineptos reddit, inſuper etiam habito ſubligaculo periculum eſt, ne vel mitiſſima etiam hernia in tumore arctius includatur atque in incarceratam paulatim imo & ſubinde ſubito degeneret, noxaſque ſupra memoratas ſingulas concitet. In *hernia* autem *incarcerata* niſi opportuno tempore inteſtina refunduntur, fere poſt alterum ſive tertium diem, ſive citius quoque interdum graviſſima inflammatio ſupervenit celerrimeque utplurimum homines ægros conſumit. Quam equidem ob cauſam, quoad fieri poteſt, promtiſſimum illis afferendum eſt auxilium, videndumque, ut in vehementiori malo, quod remediis cedere recuſat, ſi ſymptomata ſunt vehementia, mature & quandoque nondum elapſis viginti quatuor horis, operatio inſtituatur. Nam ubi, viribus maximam partem jam tum exhauſtis, maculæ rubræ & nigræ in tumore ſe manifeſtant, ſphacelum (*a*) indicant, & ſi ſudor frigidus atque frigus univerſas corporis partes invadunt, paucas utplurimum intra horas ægri emoriuntur. Adeoquei tunc non fruſtra ſolum manus medica adhibetur, ſed & vel maxime metuendum videtur, ne in ipſo opere, quippe ſatis jam per ſe periculoſo, homines expirent, atque tunc mortis cauſa temere in curationem transferatur, quæ tamen inteſtinorum ſphacelo potius accepta erat referenda. Quando vero mala prædicta ſunt leniora, nec nimis urgent, ægerque adhuc ſatis vegetus, paulo diutius curatio, quæ ſcalpello fit, differri poteſt. Quoties *omentum ſimul cum inteſtinis prolapſum eſt*, minus plerumque graviter homines periclitantur, quam ubi nuda inteſtina incarcerata ſive coarctata ſentiuntur. Interea tamen *ſolum omentum prolapſum* quandoque herniæ incarceratæ ſymptomata concitavit, ut varii notarunt autores: ubi in ſectione non niſi omentum prolapſum invenerunt. (*b*) *Simulatque vero tumor, rubedine atque duritie quodammodo imminutis*, cum mollitie quadam nigreſcit, vel maculas ſaltem rubras, lividas aut nigricantes exhibet, ut jam diximus, ipſumque tandem ſenſum amittit; vomitus autem ac febris continuo ægrum exercent; tandem ſi pulſus debilis atque oculi turbati & veluti cornei videntur, tum ex his quaſi manifeſtis indiciis colligendum, a ſphacelo jam tum occupata eſſe inteſtina. *Ubi jam ad interiores quoque partes inflammatio tranſiit*, (tranſiiſſe autem ex illo conjicitur, ſi ventrem diſtendi, umbilicum vero ſurſum attolli obſervamus) tum exigua plerumque, imo vero nulla vitæ ſpes reliqua eſt. Denique ubi forte inteſtina prolapſa *cum aliis partibus coaluerunt*, difficilis admodum atque anceps ſolet eſſe per ſcalpellum curatio: quia inteſtina tunc vix ac ne vix quidem refundi in ventrem poſſunt, niſi a partibus, quibus adhærent, ſcalpello reſolvantur; quod vero quandoque impoſſibile eſt, præſertim in hernia femorali, quando inteſtina cum arteria vel vena crurali coaluerunt, ut GARENGEOTIUS notavit. (*c*) Ut proinde falli neutiquam videantur, quicunque ſtatuunt, antiquiores Medicos penitus hic ab operatione chirurgica abſtinuiſſe: ſiquidem neque CELSUS, neque ÆGINETA, neque veterum alius quiſquam, quantum ego ſaltem novi, illius mentionem fecerunt. Interea tamen quia ſæpe utilis curatio hæc deprehenſa fuit, licet

F 2 multa

[*a*] Maculas ejuſmodi infallibilia gangrenæ ſigna eſſe CYPRIANUS docuit epiſt. de fœtu, pag. 83.

(*b*) Ut DIONIS in chirurg. pag. 274. edit. II. GARANGEOT. chirurg. ubi de herniis & ejuſmodi etiam exemplum RUYSCHIUS mihi retuli.

[*c*] Articulo de herniis.

multa prava adſuerint mala , eam juſto tempore minime negligendam eſſe cenſeo.

VI.

Curatio, ubi reponi poteſt.

Solet autem , pro diverſa mali gravitate , imo & pro diverſo morbi tempore , triplici fere modo curatio inſtitui . Namque *ubi commode adhuc refundi prolapſa inteſtina poſſunt* ; ſequentem in modum tractare hominem ægrum conveniet . Quicquid inteſtinorum foras devolutum eſt , ægro ſupino , & femore paululum flexo, ut tenſa cutis remittat, quam leniſſime fieri poteſt , per injectam manum blanda contrectatione reprimatur , emplaſtroque (*a*) glutinoſo ac ſplenio ſuper illam partem , quæ inteſtina tranſmiſerat , impoſito , aptum vinculum ſive ſubligaculum aliquod peculiari pila ſive ſcuto inſtructum adhibeatur : quorum varia Tab. XXV. delineantur. Quod ipſum equidem ubi probe conſtrictum per complures menſes firmiter ventrem locumque relaxatum continuerit , in pueris , imo & ſæpe in adultis , ſi malum recens eſt, glutinationem ac perfectam ſanationem ejus præſtat , vel ſaltem foramen procidentiæ ita rurſus anguſtat & conſtringit , ut inteſtina non amplius prolabantur , atque ſic priſtinum quaſi abdomini & loco relaxato vigorem ſuum reſtituet . Infantes certe , pueri atque adoleſcentes , ſive qui viceſimum ætatis annum non uſque adeo multum ſuperarunt , quam feliciſſime pleniſſimeque utplurimum ſanari hac ratione poſſunt . Neque proin opus eſt , ut , quemadmodum fieri plerumque ab agyrtis atque circumforaneis ſolet , crudeli ſectioni ſtatim ſubjiciamus , quibus ſervandis longe mitior cura ſuffeciſſet , præſertim ſi curatio illa , ut his hominibus mos eſt , cum teſticuli (*b*) imo ſæpe ipſius vitæ jactura contingit , eum ſolum in finem , ut plus pecuniæ ægris extorquere poſſint. Ætate provectioribus ſemel iſtam curam expertis , niſi priſtinas denuo ſentire moleſtias ipſi voluerint , hæc inprimis neceſſaria cautio eſt , ne facile per omnem vitam ſubligaculum deponant , neve juſto vehementius unquam corpus ſuum agitent . Neque enim obſtat , quo minus & officii ſui negotiis rite defungi & ſeneſcere tandem quamplurimi per adhibitam ſolertiam debitam una cum idoneo vinculo poſſint , tametſi hernia olim ipſi laboraverint . Quin juvenes etiam, viginti atque plures annos habentes , ſicubi recens adhuc malum fuerit , haud prorſus infeliciter , per adhibita bracheria commoda , ſanari ſæpiſſime poſſe , frequens rerum uſus me condocuit : de quibus vero inferius plura .

CAP.

(*a*) Commendatur præcipue in hunc finem *emplaſtrum ad hernias* uſitatum , itemque *empl. de pelle arietina*.

(*b*) HILDANUS refert, Helvetios ſuo tempore putaſſe , ſe ab hernia non rite curatos eſſe , niſi teſticulus exciſus fuerit , Epiſt. de hern. uter.

C A P. CXVII.

De bubonocele ſive hernia inguinali incarcerata.

I.

SI *jam tum incarcerata* vel *intercepta eſt hernia*, ſive id ab annulo muſculi abdominis fiat, ſive ut DRANIUS etiam obſervavit, (*a*) a parte ſuperiore ipſius ſacci, qui inteſtina prolapſa continet, atque ſic comparata, ut non acutiſſimis tantum doloribus atque ſupra memoratis malis ægri exerceantur, ſed inteſtina quoque refundi commode nequeant; ferrum continuo eadem fere ratione adhiberi, pro foramine iſto, per quod inteſtina proruperunt, dilatando, a quibuſdam ſolet; quemadmodum ſcilicet in omphalocele poſuimus. Interim quia incarceratæ herniæ curatio in eo potiſſimum ſita eſt, ut, quicquid vel inteſtinorum vel omenti ex abdomine prolapſum eſt, priſtinis ſedibus ſuis reſtituatur, prudentis utique Medici eſt, *mitiora quæque remedia prius experiri*, quam ad operationem ipſam, utpote inſigniter & dolorificam & periculoſam veniatur. Adhibenda igitur frequenter hic ſunt, præter *ſanguinis* per *venas detractionem*, quæ maximi ſæpe hic uſus eſt, eamque, ſi opus, repetitam; loco dolenti *olea* quædam mollientia, ſimiliave *unguenta*, *&* *cataplaſmata*; alvuſque clyſteribus ducenda, (*b*) donec, foramine atque inteſtinis ſufficienter emollitis, compelli rurſus in abdomen, quicquid foras proruperat, ſenſim per adhibitos digitos queat. Commodiſſima autem curationis hujus via hæc eſt. Æger, emiſſa prius urina, depreſſo capite, coxis erectioribus; femoreque dolentis lateris paululum reducto ſeu inflexo reſupinatur; inteſtina vero digitis, ſuper tumore quaſi in circulum agitatis, leniter verſus os ileum reprimuntur inque ſedem propriam repelluntur. Quo facto, per impoſitam manum, diligentiſſime contineri ab adminiſtro quodam abdominis pars illa debet, ex qua inteſtina proruperant; ne ſcilicet, quicquid depreſſum eſt, denuo prorumpat. Denique idonea vinctura inſtituenda, emplaſtro ſcilicet glutinoſo ſplenioque craſſo ſimplici vel duplici triangulari ſuper vitioſam partem iſtam impoſitis, firmiterque vel per injectam faſciam aliquam quam ſpicam inguinis vocant, vel etiam per vinculum coriaceum comprehenſis. Neque vero deponi facile vinculum iſtud oportet, ſed quam diutiſſime, vel etiam, ubi hominis ætas id poſtulaverit, per univerſam vitam, prout antea (N. VI. cap. CXVI.) diximus, geſtari. Quodſi vero iſta ratione reduci in ſedem priſtinam inteſtina nequeant, haud abs re Medicus faciet, ſi per *clyſterem ex tabaci melioris ſive fortioris fumo*, in anum ope peculiaris machinæ, infra, ubi de operationibus ani agitur, deſcriptæ, (*c*) diu ſatis injecto, curationem tentaverit. Hujus etenim ſubſidio feliciter egomet varios & cumprimis primo virum quendam ſanavi, quem, fruſtra plane adhibitis

Curandi ratio, quando reponi nequit.

[*a*] Obſ. chirurg. Tom. I. obſ. 57. & 58.

(*b*) Nonnulli etiam hic *balnea* commendant: quæ vero aliena deprehenſa ſunt, teſte *Garengeoto*, cap. de herniis.

[*c*] Vid. Tab. XXXIV. fig. 13.

tis clyſteribus ceteris, per triduum jam hernia incarcerata acerbiſſime diſcruciaverat, quemque nemo fere non, propter teterrimum ſtercoris vomitum maximamque jam corporis debilitatem, morti certiſſimæ proximum crediderat; poſteaque adhuc aliquot ejuſmodi ægros hoc fumo tabaci feliciter reſtitui, ut nunquam adhuc hoc in morbo ad ſcalpellum accedere opus mihi fuerit. (*a*) CLACIUS equidem, quam commodiſſime refundi prolapſa inteſtina poſſe ſtatuit, (*b*) ſi *linamentis, aqua frigida madentibus*, frequentiſſime tumor ille ventris involvatur. Quam curandi rationem, ſi novum adhuc malum eſt, haud prorſus inutiliter adhiberi, egomet crediderim; Contra vero ubi inteſtina jam aliquam corruptionem ſuſceperunt. (*c*)

II.

Curandi ratio per ſcalpellum.

Sed *ubi neque hoc modo reponi prolapſa inteſtina poſſent*, quemadmodum fieri quandoque ſolet, quoties tumor nimis jam induruiſſe, inflammatio autem cum doloribus atque ſtercoris vomitu jam valde increviſſe, advertuntur; Medici prudentis officium eſt, tum quanta noxæ gravitas, tum quanta curationis per ſcalpellum neceſſitas, verum etiam quanta ejus difficultas ſit, periclitantis neceſſariis oſtendere: ne ſcilicet æger nimis debilis evadat, aut inteſtinum corrumpatur, & dubia vitæ ſpes per cunctationem in præſentiſſimum mortis periculum convertatur; neve Medicus, dum ſervare neutiquam potuit, interfeciſſe hominem videatur. Quando igitur æger conſentientibus amicis ſcalpello ſe ſubmittere vult, tunc ad operationem ſimulatque veniendum eſt, *urinam ante omnia emittere ægrotus debet*, ne veſica urina diſtenta inteſtinorum regreſſum impediat, aut ſcalpello lædatur. Urina miſſa, ſuper menſa vel laterali lectuli parte idem reſupinetur, etſi inguen incidendum pube jam contegitur, ante radendum ne pili curantis manum impediant: depreſſoque dein capite, coxis vero in altum adductis, firmiter a miniſtris quibuſdam robuſtioribus, qualiter in omphaloceles curatione præcepimus, contineatur, femore iſto, cui malum vicinum eſt, ne ſcilicet cutis nimium diſtendatur, paululum reducto. Cutem poſtea complicatam ab altera tumoris parte una cum pinguedine omni Medicus, ſed miniſter aliquis, ab altera prehendat, ſurſumque, quantum fieri poteſt, adductam, linea recta ſuper medio tumoris ſcalpello incidat, & poſtea plagam ſurſum deorſumque, quantum ſatis eſt, diducat. (*d*) *Sicubi vero*, propter vehementiorem inflammationem aliquam, *contrahi vel attolli* modo prædicto *cutis nequeat*, ſicut quandoque

(*a*) In ægro quodam paupere aliquando magnam tabaci vulgaris ſive debiloris copiam, ſed ſine effectu inflari curavi; poſtquam vero nicotianam illam Virginianam, quam *canaſter* vulgo appellare ſolent, adhibendum juſſiſſem, brevi alvus ſollicitata eſt, & inteſtina prolapſa ſponte ac ſubito intrarunt.

(*b*) *In obſerv. chirurg. pag.* 283.

[*c*] Ubi inteſtina aliqua jam corruptione vel gangræna ſunt correpta, *uſum corticis peruviani* recentiores quidam valentiſſimum obſervarunt. Vid. commerc. litt. N. 1735. pag. 3.

[*d*] GARENGEOT. putat & ſcribit, ſe hoc artificium quam clariſſime figuris Tab. 1. & 2. Tom. I. oper. chirurg. rerpæſentaſſe; verum pauciſſimi profecto inde illud rite cognoſcere poterunt.

doque contingit, tum chirurgus ſiniſtræ manus pollice atque digito medio tumorem comprehendat, ſcalpelloque cautiſſime ac ſuſpenſa velut manu ſuper illum deorſum verſus tracto, plagam rectam faciat; ſed ita tamen levem, ut non niſi cutis, quæ tenuiſſima fere ſemper in iſtiuſmodi tumoribus eſſe ſolet, dividatur, neque inteſtina ſimul cum vitæ periculo, ut quandoque contingit, incidantur. (*a*) Cute, quemadmodum præcepimus, paululum diviſa, ſpecillum ſulcatum inter diviſam cutem & tumorem immittatur, plagaque tam ſurſum quam deorſum aut ſcalpello aut forfice amplietur. Poſtea, hamulis utrinque injectis, ipſa diducatur, poſitoque ad præcavendam inteſtinorum læſionem, ſcalpello, per ſpecillum vel ſpathulam, vel ſcalpelli manubrium, vel per ungues etiam digitorum, quicquid forte pinguedinis aut tunicæ celluloſæ ſubeſt, circumſpecte dividatur, donec ſcilicet vel inteſtina, vel quod ſæpius contingit, ipſorum involucrum, peritonæum ſcilicet dilatatum, quod *ſacculum* ipſorum appellant, in conſpectum prodeat. Recentiores Galli, teſte GARENGEOTO, (*b*) lamellas tunicæ celluloſæ, ut citius ſe expediant, non obtuſis inſtrumentis, ſed ſcalpello, eoque non ad perpendiculum, ſed oblique ducto, ſenſim prudenterque dividunt, donec tandem ad ſacculum prædictum perveniant; ſed quam ſolertiſſime tunc agendum, ne inteſtina ſcalpello lædantur. Ne qua autem porro, dum involucrum illud ſive ſacculum incidimus, ſubjecta inteſtina ſimul lædamus, neceſſarium utique videtur, paululum id ſurſum quoque pollice & indice manus ſiniſtræ adducere, atque ita ſcalpello vel forfice circumſpecte applicato, plaga exigua incidere ſive leviter tantum perforare. Dum vero hoc fit, chirurgum terrere non debet, *quando aliquid ſeri vel aqua quædam proſilit*, ac ſi inteſtinum quodam vulneraſſet; quia fere ſemper hic liquor quidam aqueus deprehenditur; ſed potius mox vel per forficem apicibus obtuſis donatam, vel per ſcalpellum aliquod; ſive rectum, ſive curvum, ope ſpecilli ſulcati immiſſum; vel per ſcalpellum globulo præmunitum, (vid. Tab. V. fig. 3. 4. vel 5.) quale, judice GARENGEOTO, omnibus ceteris ferramentis hic præſtat, (*b*) vel per forficem aut ſcalpellum ſuper digito in plagam immiſſum, tunicam iſtam ad abdominis foramen ſive annulum uſque concidere. Quodſi forte, dum inciſio hæc fit, *vaſculum quoddam ſanguiferum inciſum ſanguinem multum fundat*; & chirurgum in opere ſuo impediat, a miniſtro illud vel digitis comprimendum, vel interjecto ſimul ſplenio contineri, vel etiam filo, acus ope trajecto, conſtringi & ſanguis ſpongia vel linteolis abſtergi debet. Quo equidem rite confecto, proximum eſt, ut compellere inteſtina, ſiquidem ſalva adhuc fuerint, per muſculorum abdominis annulum, blanda digitorum compreſſione ſuſcipiamus. Quodſi forte *fæces aut flatus contenti hoc impediant*, tentandum ut hi prius blande repellantur. Ubi vero nec iſta ratione compellere inteſtina licuerit, *ſcalpello ampliari, quantum ſatis eſt*, locus procidentiæ, id eſt, *muſculorum abdominis foramen ſive annulus debet; ſed caute tamen, atque introrſum, hoc eſt, lineam albam verſus, ne ſcilicet arteria epigaſtrica, quæ exteriore latere provenit, ſimul concidatur*, quia larga inde ſanguinis pro-

F 4 fuſio

(*a*) Exemplum iſtiuſmodi extat apud NUCKIUN *in adenographia pag.* 137.
(*b*) In oper. chirurg. artic. de bubonocele.
(*c*) Oper. chirurg. Tom. I. p. 326.

fuſio metuenda. (*a*) *Si partes prolapſæ extus adhærent*, eæ quam cautiſſime ſolvendæ. Inſtrumenta annulo dilatando propria, ſunt vel ſcalpella vel ferramenta modo indicata; vel etiam pro inteſtinis melius defendendis ſpecillum illud lamina cordiformi inſtructum Tab. XXIV. fig. 8. vel ſcalpellum MORANDI fig. 9. vel DRANII fig. 10. in capſula, tanquam in ſpecillo quodam cavo abſconditum. Ab aliquo tempore valde commendata fuerunt pro hoc uſu *ſcalpella ea, in capſulis quoque occultata*; (Tab. XXV. fig. 1. & 2.) quorum prius fig. 1. in capſula AC reconditum hic exhibetur: quod vero, poſtquam in locum procidentiæ immiſſum erat & lamina B pollice premebatur, ex capſula egrediebatur, ut in fig. 2. litt. A. demonſtratur, atque ſic eo procidentiæ locus, ſive annulus muſculi abdominis erat, ſive ſacculi pars ſuperior, quæ inteſtina ſtrangulabat, incidebatur. Verum quia his facilius interiora inciduntur ac læduntur, dum apex primum prodit & ſcindit, quam pars inteſtina coarctans, priora merito his hodie præferuntur. Sed ne qua tamen forte inteſtina, quippe inſigniter lubrica, dum abdominis foramen ampliamus, proruant, ſcalpelloque ſeſe objiciant, quando forte vel ſimplici ſpecillo ſulcato, vel etiam MORANDI ſcalpello utimur, Tab. XXIV. fig. 9. quam ſolertiſſime reprimi eadem ab adminiſtro quodam debent. Alias inſtrumento (fig. 2. Tab. XXV.) eundem in finem lamina quædam, per litt. D. hic deſignata, ſubjuncta eſt, id quod deinde PETITUS in ſpecillo Tab. XXIV. fig. 8. & DRANUS fig. 10. imitati ſunt & corrigere ſtuduerunt. Loco procidentiæ dilatato, inteſtina refundenda, vulnus linamentis, ſpleniis triangularibus & faſcia, quæ *ſpica* dicitur, deligandum. Nonnulli vero prius *annulus ſcarificant*, ut tanto firmiorem cicatricem hoc ipſo efficiant, ne hernia tum facile redire queat: id quod in laxiori harum partium conſtitutione haud prorſus alienum eſſe exiſtimo. Quidam etiam in hiatum abdominis *longam turundam immittunt*, & poſtea ſplenia ſuperimponunt, id quod in ſimplici & recenti malo ſupervacaneum imo inutile & noxium eſſe judico: contra adhiberi ea poterit in malo veteri & complicato, ubi humores vitioſi ac putridi aut abſceſſus intus deprehenduntur. Sed hac de re infra uberius adhuc diſputabitur.

III.

Alia curandi ratio I. ARNOLDI. Hactenus præpoſitis Medicorum artificiis tamteſi feliciter repelli devoluta in inguen inteſtina queant; tamen haud abs re fuerit, quam curandi viam alii quoque nobiles chirurgi tentaverint, breviter hic ediſſerere. Sic enim chirurgorum aliqui, ARNOLDI, nobilis quondam Chirurgi Pariſini, conſilium atque exemplum ſecuti, perforata cute, ſpecillum ſulcatum, idemque circa extremum clauſum, ut ex Tab. I. litt. M. & N. videre licet, ſubter cutem leniter deprimunt, immiſſaque ſuper illo forfice quadam minus acuminata, utrinque plagam iſtam, quantum opus videtur, ampliant. Deinde oras vulneris alterutrius manus digitis comprehendunt, atque ita cutem, adhibito alterius manus digito quodam, leniter a ſubjecto rumore divellunt, tandemque ipſam per ſcalpellum vel forficem digito impoſitum eatenus dividunt, quatenus ipſa inteſtinorum compellendorum moles idem poſtulat. Tum medio ſiniſtræ manus digito atque pollice ſuper tumorem impo-

(*a*) *Quodſi tamen caſu arteria hec læderetur*, linamentum liquore ſtyptico imbutum ei eſſet imponendum, eaque verſus os ilei probe comprimenda, ita poſtea ope conſuetæ deligationis hujus mali & hæc profuſio cohiberi poterit.

impoſitis, manu dextra ſcalpellum falcatum atque acutum prehendunt; quo ipſo in latus paululum inclinato, (ſic enim & clarius ſingula ſpectari, & facilius inteſtina cum ſacculo ſarta tectaque ſervari poſſunt :) tunicas iſtas ſingulas, quibus ſacculus tegitur, quorum modo plures, modo pauciores ſunt, (*a*) provide concidunt. Si quæ autem venulæ ſeſe offerunt, tum ipſæ binis in locis antea ligantur, quam diſſecantur; ne ſanguis inde profluens Medicum in opere ſuo impediat. (*b*) Si quid ſanguinis nihilominus ex vulnere promanaverit, linamentis adhibitis diligenter idem abſtergitur. Quicquid vero tunicarum diſſectarum hinc atque inde ſacculo adhæret, id ipſum vel digitis divellitur, vel, cavo etiam ſpecillo ſubmiſſo, forfice retuſa reſcinditur. Quibus equidem rite peractis ſingulis, proximum eſt, ut pollice atque indice applicatis, ſuperior tumoris tunica ſive inteſtinorum ſacculus firmiter contineatur ſurſumque adducatur. Juxta hunc ipſum ſacculum, quem undique a partibus cohærentibus ſeparat, eundemque nuſquam perforatum, ſed integrum relictum, clariſſimus PETITUS ſpecillum ſulcatum cuſpideque clauſa inſtructum, ſub annulum iſtum, ex quo devoluta ſunt inteſtina, demittit, ipſamque viam iſtam, modo ſuperius propoſito, ſcalpello ampliat. Mox, inferiore ſacculi parte manibus comprehenſa, quicquid inteſtinorum inibi continetur, leniter verſus os ileum deprimit, atque ita pedetentim ad ſedem priſtinam illa reducit. Compulſis hac ratione inteſtinis, ad herniam novam certius præcavendam ſacculum quoque prius complicatum per idem foramen reprimit, (quem in eo ſenſim poſtea indurari, illudque bene claudere aſſeverat) glomere quodam lineo, ex filamentis lineis compacto & linteo obducto, (Galli *la Pelotte de Mr.* PETIT nuncupant;) atque albo & vitello ovi cum admixta ſpiritus vini portiuncula conquaſſato, diligenter humectato atque expreſſo, & intra manus ita volutato, ut cylindri aut ovi alicujus figuram idem accipiat, ſuperimpoſito. Juxta & ſupra glomus illud minuta quædam alia glomera linea, vel & linamenta injiciuntur. Quæ ut firmiter abdominis partem ægram contineant, tribus quatuorve ſpleniis triangularibus, ſenſim majoribus, ſpiritu vini madidis conteguntur, exactiſſimeque per injectam faſciam, quam *ſpicam inguinalem* appellant, deligantur.

2. PETITI.

IV.

Sed ſi verum fateri fas eſt, *hæc modo propoſita curandi* ratio, *qua ſacculus non aperitur*, nec mihi nec aliis præſtantioribus chirurgis ſatis placet : & 1. quidem, quia *ſacculus ille* plerumque undique imo & cum *vaſis ſpermaticis ipſis coalitus eſt*; quæ, dum ipſum inde ſeparare volumus, facile læduntur. 2. Quia *omentum vel inteſtina evoluta ſæpius jam corrupta*; id quod clauſo relicto ſacculo, nec cognoſci, nec conveniens auxilium adhiberi, adeoque facile mortis cauſa eſſe poteſt. 3. Quandoque in ſacco illo *larga fœtidi ichoris copia includitur*, qui in ea methodo in ventrem haud ſine manifeſtiſſima noxa repelleretur. CHESELDENUS enim, Britannorum chirurgus hodie celeberrimus, memoriæ prodi-

Quid de hac methodo ſit ſentiendum.

(*a*) Quo inveteratæ magis ejuſmodi herniæ ſunt, eo craſſiores fieri ſolent hæ tunicæ, & contra.

(*b*) Sed hæ venulæ plerumque prius non conſpiciuntur, quam conciſæ ſunt.

didit, ſe in iſtiuſmodi hernia fœtidæ amurcæ duas quaſi libras inveniſſe, quæ ſine dubio in ventrem repulſæ ægrotanti mortem intuliſſent. (a) 4. *Inteſtina* & omentum his in caſibus *ſæpius cum partibus externis connatæ* ſunt, (b) quæ clauſo ſacculo nec ſolvi, nec in ventrem refundi poſſent. 5. Sacculus integer relictus, præſertim ſi amplus, *facile novæ herniæ occaſionem* atque *aptum receptaculum præbere poteſt*. 6. Ea methodus in caſu, ubi peritonæum ruptum eſt, prorſus non ſuccedit; quemadmodum PETITO has aliaſve rationes MAUCHARTUS, Medicinæ in Academia Tubingenſi Profeſſor, & diſcipulus quondam noſter quam aptiſſime oppoſuit. (c) Ita & DRANIUS, ſæpe jam laudatus chirurgus Pariſ. illam curandi rationem haud omnino probat: (d) primo quia inde nulla ſingularis utilitas perſpici poſſit; deinde quia, ſi per plures dies hernia incarcerata fuit, inteſtinum ſæpius jam ſphacelo corruptum eſſet, ubi ſi vitiatæ inteſtini partes ſeparantur & cadunt, ſicut haud raro contingit, aut ſaltem contingere debet, ſi æger non moritur; chylus & excrementa in abdomen inciderent, ægrumque ſic neceſſario tandem conficerent. Indeque concludit, quotieſcunque hernia per aliquot dies incarcerata fuit, ſaccum neceſſario aperiendum eſſe. Has igitur ob cauſas ut plurimum etiam in malo veteri magnoque tumore præſtare exiſtimo, ſacculum potius aperire quam integrum relinquere, eumque modum non niſi in recenti malo, ubi nulla adhuc inteſtinorum corruptio nulla concretio, nulluſve abſceſſus, tuto poſſe adhiberi: quemadmodum & ipſe GARENGEOTUS hanc curationem nunc ad haſce obſervationes reſtringit, in altera operationum ſuarum chirurgicarum editione.

V.

Cypriani curandi ratio.

Nobilis ille quondam Medicus & Chirurgus Batavus, D. CYPRIANUS, qui ultimam vitæ ſuæ partem in Anglia tranſegit, & a quo ibidem non pauca me proficere gratus memini, eodem fere modo, ut ſupra ſcripſi, in hoc malo cutem & peritonæi ſaccum aperuit; ſpeciatim tamen digito, loco ſpecilli ſive conductoris, tanquam optimo ſpecillo, hic uſus eſt, pro plaga ſucci & cutis amplianda. Cum vero foramen ſive annulus muſculorum abdominis non ſatis amplum erat pro inteſtinis prolapſis refundendis, cutem, pinguedinem, muſculos & peritonæum, immiſſo prius ſpecillo ſulcato cum ſcalpello pro annulo dilatando, mox autem digito & ſuper hoc forfice, in tantum omnia dilatabat, quantum ad inteſtina ſine omni vi intus compellenda opus erat. Nam ſatis amplas inciſiones hic valde commendat, ut inteſtina ſine magno negotio & fere ſine omni preſſione refundi queant; quando enim dilatatio nimis anguſta, inteſtina nimis comprimenda atque collidenda eſſe, ſi ea repellere velimus; unde facile periculoſa inflamma-

[a] Conf. *Ejuſdem Anatom.* edit. III. pag. 283. Ita & ipſe GARENGEOTUS refert, ſe in ejuſmodi hernia magnam fœtidæ materiæ copiam deprehendiſſe, oper. chir. T. I. p. 373.

(b) Vid. CYPRIANI Epiſt. de fœtu ex uteri tuba exciſo, pag. 85.

(c) In Diſſert. Med. chirurgica *de hernia incarcerata* Tubingæ edita. 4. 1722. pag. 21.

[d] *Obſerv. chirurg.* Tom. II. pag. 33. & ſeq.

matio, gangræna & mors induci poſſent. Poſtquam vero inteſtina tam craſſa quam tenuia cum externis partibus coalita deprehenderat, ea ſcalpello quam ſolertiſſime ſeparavit, ac deinde in ventrem repoſuit; vulnus vero factum *ſutura nodoſa*, ut in gaſtroraphia alias ſolenne eſt, clauſit & glutinavi, (*a*) Atque hanc ſuturam in hac curatione non ſolum CELSUS jam commendavit; (*b*) verum Cel. ROSSETUS illam in hernia incarcerata laudavit; (*c*) imo & doctiſſimus quondam Germanus Medicus & Chirurgus. ROLFINCIUS eam quoque jam centum abhinc annis in ſimili morbo cum ſucceſſu inſtituit. (*d*)

IV.

Cel. Britannorum Chirurgus, CHESELDENUS, in hernia incarcerata, ubi inteſtina & omentum prolapſa erant, ſupra annulum muſculorum abdominis ventrem, id eſt cutem, pinguedinem, muſculos abdominis & peritonæum ſcalpello, magna eaque recta plaga, uſque ad locum prolapſus aperuit, (*e*) poſtea per hoc vulnus immiſſis digitis inteſtina prolapſa in ventrem retraxit, omentum vero adnatum acu duplex filum trahente perforavit, ligavit atque amputavit, ægrumque ſic feliciter reſtituit: quemadmodum hanc inſtauratam rurſus operationem in libro ſuo anatomico non ſolum deſcripſit; verum etiam adiecta figura illuſtravit. (*f*) Utrum vulnus hoc abdominis ſutura, ſicut ego ſuſpicior, an alia ratione glutinaverit, non indicat: optandumque eſſet, ut boni publici cauſa hanc admodum peculiarem operationem & curationem paulo plenius deſcripſiſſet, ut tanto major fructus in arte chirurgica inde percipi poſſit. CHESELDENI *curandi modus.*

VII.

Inteſtinis, quemadmodum præcepimus, in priſtinam ſedem quacunque ratione compulſis, ſuperiorem annuli partem ſcalpello vel forfice crebro incidere vel ſcarificare nonnulli ſolent; quo nempe ſolidior atque firmior hoc ipſo induci vulneri cicatrix queat, pro nova hernia avertenda. In quo ipſo tamen negotio ſolertiſſime cavendum, ne denuo inteſtina prolabantur, aut concidantur. Itaque per admotum linamentum calidum gnaviter primo contineri, deinde reliquam ſacci tunicam ſeparari, prope annulum filo ligari atque infra ligaturam reſecari, itemque quod in cute forte abundat, reſcindi, mox autem glomeribus lineis, præſertim glomere PETITI quod vocant, atque pleniis aliquot triangularibus craſſis ſuperimpoſitis, per adhibitam faſciam, quam *ſpicam inguinalem* vocant, exactiſſime vinciri plagam hanc abdominis oportet. Vinctura hunc in modum inſtituta, lectulo æger im- *Quid inteſtinis repoſitis fieri debeat.*

[*a*] Vid. Ejus *Epiſt. de fœtu ex uteri tuba exciſo*, pag. 82. & ſeq.
(*b*) *Lib. VII. cap. de omenti deſcenſu.*
(*c*) Vid. lib. de ſectione Cæſarea & BAUHINUS in eodem libro pag. 277. ubi plura exempla referuntur.
(*d*) Vid. Ejuſd. diſſerta. anatom. pag. 182.
[*e*] Hoc quidem jam olim factum eſſe ex ROSSETI libro de partu cæſareo, ubi de herniis agit, videri poteſt, ſed in deſuetudinem abierat.
(*f*) Edit. tertia, pag. 283. Tab. XXV. itemque in lib. ejus *de lithotomia*.

imponatur, eidemque poſt aliquot horas, niſi jam valde debilis, ſanguis per venam detrahatur. Corpus ægrum toto curationis tempore quietum contineatur, capite paulo demiſſius poſito; victus autem ratione eadem ſervata, quam ad morborum quorumcunque vulnerumque graviorum curatione ſupra jam tum ſæpius commendavimus. Denique, niſi jam per ſe ſatis laxa alvus eſt, ſolvere in dies ſingulos per injectas lotiones ſive *clyſteres emollientes* ipſam conveniet. Si proximo ab inſtituta curatione triduo vel quatriduo a gravioribus noxis liberi manſerint, qui curationem illam ſuſtinuerunt, haud exigua ſpes eſt, fore, ut ad priſtinam ſanitatem illi redeant. Quam equidem ob cauſam haud abs re fuerit, primis diebus per ingeſtum medicamentum aliquod conveniens leniter alvum ducere, atque ſic repoſita inteſtina a vitioſis humoribus diligenter expurgare. Quoties verocunque *ſingultus atque febris* curationi ſuperveniunt, præſentiſſimo utique mortis periculo expoſiti ſolent eſſe ægrotantes: quibus tamen malis remediis valentiſſimis mature occurrendum,

VIII.

Quod circa deligationem obſervandum.

Circa deligationem ſequentes neceſſariæ ſunt obſervationes. *Primo* ſcilicet *deligatio*, ſiquidem ſatis firmiter illa hæſerit, ante tertium aut alterum ſaltem diem reſolvi temere haud quaquam debet; niſi forte humores noxii intus contenti aut aliæ rationes id altero jam die exigant. Poſtquam autem conſtituto tempore ipſa reſoluta eſt, diligenter abſtergi vino vel ſpiritu vini calido cruor atque ſordes debent, vinctura poſtea & glutinatione vulneris eadem prorſus ratione inſtitutis, quam in ceterorum vulnerum curatione præſcripſimus. Denique in deligationibus ſingulis, quæ tamen non niſi quotidie ſemel, vel ubi nihil urget, ſolum poſt alterum diem innovandæ ſunt, caveri quam ſolertiſſime debet, ne denuo inteſtina prorumpant. Quam equidem propter cauſam haud abs re fuerit, hominem ægrum, quoties deligatio reſolvitur, ita deponere, ut, coxis ſurſum elatis, caput reliquo corpore aliquanto ſit depreſſius; vulneris autem pars ſuperior gnaviter ab adminiſtro quodam per admotam manum contineatur, donec ad ſanitatem redeat. Vulnere tandem rite glutinato, proximum eſt, ut de apto quodam cingulo ſive ſubligaculo ſanatis proſpiciatur. Quod ipſum equidem, ne priſtinum denuo malum redeat, a junioribus per unum alterumve annum continuum, ab ætate vero provectioribus per univerſam vitam geſtari oportebit. Ceterum neque id ſilentio penitus hic prætermittendum videtur, eſſe in Medicis nonnullos, qui ſtatim poſt abſolutam operationem, antequam deligatio fiat, oleo roſarum calido univerſum abdomen inungant, linamentiſque calidis deinde contegant; id quod tamen non adeo neceſſarium eſſe exiſtimo.

IX.

De turundarum uſu poſt hanc operationem

Multi ex præcipuis Pariſienſium chirurgis, ut DIONYSIUS, MERYUS, ARNOLDUS, TUIBOTIUS, aliique poſt operationem & reductionem inteſtinorum magnam & longam turundam ex linteo confectam, filoque longo ac robuſto inſtructam, in foramen abdominis immittere jubent, pro aperto illo aliquamdiu ſervando, ut humores præter naturam intus forte

forte contenti per illud ſenſim emitti queant, ne noxa iis concitetur. (*a*) VVIDENMANNUS, unus ex recentioribus Germanis chirurgis, cum DIONYSIO vult, ut longitudinem unius & dimidii pollicis, latitudinem vero ſive craſſitudinem pollicis turunda hæc habeat, docetque, eam in deligatione non extrahendam, ſed tamdiu in vulnere relinquendam eſſe, donec ſuppuratione ſponte cadat. (*b*) Alii eam adeo craſſam & amplam deſiderant, ut vi aliqua intrudenda ſit. (*c*) PETITUS vero turundas hic prorſus damnat; partim propter irritationem, quam ipſas concitare exiſtimat; partim propter ærem, qui ſic in ventrem intrare, & noxas intus producere poſſet. (*d*) Quoniam vero ſæpius putridi humores his in morbis in ventre ſunt, ut ſupra dictum eſt, eis in caſibus in principio per aliquot tempus turundam adhibendam eſſe, cum DRANIO (*e*) exiſtimo. Contra ſi tale quid non adeſſet, conſultius eſſe duco turundam omittere, & ſecundum PETITI morem, globulo nimirum vel nodulo craſſo lineo vulneri impoſito, ceteriſque ſupra propoſitis mox vulnus deligare, ut illud ſic quam citiſſime claudi gultinarique queat.

X.

Quando in operatione, ſacco deoperto, *omentum* prolapſum vel *corruptum* vel *craſſius* eſt, quam ut refundi queat, in parte ſana acu filum duplex trahente perforandum, utrinque peculiari nodo ligandum, & vitiatum reſecandum; ſanum vero, relicto filo extra vulnere, reponendum, ceterumque eo procedendum modo, ut in vulneribus abdominis de corrupto omento docuimus. Si omentum non craſſitudine peccat, ſed ſolum corruptum eſt, pars corrupta etiam ſine ligatura extra vulnus relinqui, ſana vero refundi poteſt: ita vitiata ſponte ſuppuratione ſeparabitur & cadet. Quod ſi autem *inteſtina prolapſa corrupta jam tum ſeu putrefacta* reperiuntur: qualiter fieri plerumque ſolet, quoties juſto tardius ad operationem proceditur; tunc ſane quam maxime difficilis atque adeo periculoſus utplurimum eſſe exitus operationis conſuevit. Fere ſemper enim homines ægri, rebus ita ſeſe habentibus, paulo poſt vel & ſub ipſo quaſi ferro emoriuntur. Atque hæc ratio videtur, quare chirurgorum nonnulli in iſtiuſmodi caſibus ab opere ſuſcepto mox prorſus deſiſtant, atque ita homines miſeros abſque curatione relinquant; ne ſcilicet, qui ſervari nequeunt, majoribus adhuc cruciatibus fruſtra exerceantur. (*f*) Interim quia præſtat, vel maxime ancipitem etiam curandi viam tentare, ubi alia haud perſpecta, quam in certiſſimo mortis periculo homines ægros deſerere; haud prorſus alienum fuerit, quia inteſtinorum corruptorum in abdomen repoſitio certam fere mortem poſt ſe traheret, (*g*) putrefactam illam inteſtino-

Quid faciendum omento vel inteſtinis corruptis.

(*a*) GARENGEOT. *operat. chirurg.* de bubonocele.

[*b*] Libr. de lithotomia & herniotomia, pag. 144.

(*c*) Vid. KOCH. in eleganti *de hernia crurali* diſſertatione, Heidelbergæ An. 1726. impreſſa.

[*d*] GARENGEOT. loco citato.

(*e*) Obſervat. chirurg. Tom. II. pag. 37.

[*f*] Ita Ann. 1707. Amſtelodami RAUIUS fecit. Nam cum in ejuſmodi ægro, aperto ſacco inteſtina nigra conſpiceret, mox ſcalpellum projecit, ab opere deſtitit, ægrumque reliquit, dicendo: ipſum ſervari non poſſe, ſed ei brevi eſſe moriendum; id quod etiam factum eſt die ſequenti.

(*g*) Conf. DRANII obſ. chirurg. LX.

ſtinorum partem penitus excidere; partem vero ſanam, eandemque ſuperiorem, vulneri ea ratione adſuere, quam ſupra jam tum *in abdominis vulnoribus* (P. I. Lib. I. Cap. VII.) prolixe ſatis deſcripſimus. Sic enim dubium neutiquam eſt, quin ſaltem aliqui, præſertim natura valentiores, redire quandoque ad ſanitatem priſtinam valeant, quibus alias perexigua, imo vero nulla ſalutis ſpes reliqua videbatur. Atque hæc curandi ratio ſic omnino eſt comparata, ut luculentis non ſolum propriis, ſed & aliorum chirurgorum & Medicorum experimentis comprobetur. Ita enim, præter teſtimonia ſupra pag. 109. jam producta clariſſimo MERIO auctore, (*a*) diſcimus, feliciter aliquando hominem conſanuiſſe, cui in ejuſmodi ramice inteſtina corrupta ad quatuor vel quinque circiter pedes fuerant exciſa, inteſtino cum foramine muſculorum abdominis coalito. GARENGEOTIUS autem memorat, hominis alicujus inteſtino, quanquam illud vitiatum & nigrum jam tum, aperto ſacco, in certo quodam loco deprehenſum fuerit, a chirurgo nihilominus in priſtinam ſedem reſtituto, brevi poſt feces ex vulnere profluxiſſe; verum menſtruo circiter ſpatio elapſo, non ſecum modo profluvium iſtud paulatim ceſſaſſe, ſed ipſam quoque ventris plagam, per impoſita glomera linea exigua & filis inſtructa, quoties opus fuerit, deligatam, ita ſenſim coaluiſſe, ut non niſi minuta quædam & parum homini moleſta fiſtula remanſerit. (*b*)

XI.

DRANII *peculiaris modus.*

DRANIUS in ejuſmodi caſibus adhuc alia ratione, in qua quam maxime naturam imitari videtur, procedit. Viſum ſcilicet eſt a quamplurimis Medicis atque etiam ſpeciatim aliquoties a me ipſo, hernias ejuſmodi *incarceratas* ab ægris, præſertim pauperibus, qui nullum neque Medicum neque Chirurgum in conſilium vocarunt, pro abſceſſibus fuiſſe habitas. Verum poſtquam, exantlatis prius quam ſæviſſimis cruciatibus, ex abſceſſu, ut putarunt, rupto fæces ſive excrementa, imo ut ter me videre memini, vermes quoque prodierunt, medicam demum opem implorarunt. Qui vero tunc plerumque nihil aliud egerunt, quam ut ulcus illud quotidie mundarunt, medicamentum & emplaſtrum vulnerarium ſuperimpoſuerunt; atque hac ratione factum eſt, ut multi horum ægrorum ſponte magis quam artis poteſtate reſtituti fuerint; & quidem ſic, ut vel ulcus omnino glutinatum ſit & ægri perfecte curati, vel apertura quendam ſive hiatus in inguine relictus fuit, per quem, quaſi per novum quendam anum, excrementa, imo & haud raro vermes prodierunt. Hunc itaque ductum naturæ, quia feliciter ſæpe ſponte ceſſit, imitatus eſt Cl. DRANIUS obſervat. LX. atque ubi in operatione hujus mali inteſtina, aperto ſacco, corrupta jam deprehendit, ea in ventrem refundere quam alieniſſimum duxit, quia corruptæ partes & fæces, in abdomen incidentes, periculoſiſſima mala & mortem ipſam producerent; attamen etiam ea non reſecavit; verum inciſo ſolum atque ſic dilatato ſtrangulationis loco, ut ſanguis libere influere & refluere poſſit, inteſtinum corruptum diſſecuit, ut ſordes

[*a*] Vid. *Acad. reg. ſcient. ann.* 1701. *pag.* 372. *edit. Amſt.*
(*b*) In chirurg. operat. cap. de Herniis.

ſordes contentæ effluere potuerint, partibuſque remediis vulnerariis, linamentis ſpiritui vini camphorato imbutis, & faſciis proſpectis, ſeparationem partium corruptarum atque ſimul integri inteſtini cum oris annuli ſive ulceris glutinationem ſpontaneam exſpectavit, atque ſic res ſine reſectione & ſine ſutura inteſtini cum annulo, adeoque minori labore, eodem tamen cum effectu feliciter ceſſit. Sed *ſi chirurgus in hac operatione caſu inteſtinum ſanum læderet*, tunc omnino illud ſutura loco procidentiæ jungendum eſſe docet: quia hoc tam facile foramini ſponte ſe non jungeret, quam tale, quod propter herniam arcte in annulo conſtrictum & inflammatum hæreret, atque ope inflammationis ei jungeretur.

XII.

Haud prorſus abſimile hiſce experimentis illud videtur, quod SERENISSIMI DUCIS BRUNSVICENSIS NOSTRI chirurgus aulicus, RAMDOHRIUS, paucos ante annos feliciter admodum in Guelpherbytana femina quadam inſtituit, dum ſcilicet, poſt herniam incarceratam ſponte ruptam, propendente & exciſa magna inteſtinorum parte corrupta, binas partes extremas, eaſdemque ſanas, ſuperiori in inferiorem inſinuata, leniter per injectum filum conjunxit, in abdomen repoſuit, filique circumducti ope ad vulnus abdominis attraxit, atque ita non modo effecit, ut cum vulnere conferveſceret, & ad glutinationem, quod minus videri poterat, inteſtinum diviſum perveniret, ſed feminam quoque velut ex ipſo mortis faucibus retraheret; faucibus poſtea non per vulnus, ſed per anum egredientibus. Mulier illa poſtea ſana vixit, at poſt annum ex pleuritide obiit, atque in inciſo cadavere inteſtina diviſa inter ſe rurſus coalita deprehenſa ſunt: quæ ipſe mihi una cum parte abdominis, cum qua coaluerunt, dono dedit, eaque adhuc in ſpiritu vini aſſervo, ut dubitantibus aut diſcentibus ea ſemper oſtendere poſſim. (*a*)

RAMDOHRII *obſervatio notabilis.*

XIII.

Sicubi *inteſtina in ſcrotum devoluta ita contorquentur* vel *ſtrangulantur*, ut in ventrem refundi nequeant, tum eadem propemodum, quæ hactenus explicavimus, neceſſaria ſunt curationis artificia, prouti quidem planius ex jamjam dicendis apparebit. Variæ præterea præſtantiſſimæ atque utiliſſimæ obſervationes de ejuſmodi herniis in SAVIARDI obſ. chir. 19. & 20. COURTIALII obſ. pag. 150. itemque in DRANII *obſervat. chirurgicis* videri poſſunt, aliæque tres Hanoveræ annotatæ ac deſcriptæ in *Commerc. litterar. Norimb. An.* 1735. *pag.* 3. a Cl. WERLHOPIO, Medico aulico Regis Magnæ Brittaniæ doctiſſimo atque præſtantiſſimo, lectu digniſſimæ referuntur.

Quid in hernia ſcroti incarcerata faciendum.

CAP.

(*a*) Deſcripta prolixius eſt hæc obſervatio a D. MOEBIO, auditore quondam noſtro perquam induſtrio, in diſſertatione quadam varias obſervationes chirurgicas & anatomicas deſcribente, quæ ſub meo præſidio Helmſtadii An. 1730. prodiit.

C A P. CXVIII.

De Hernia crurali. Sive femorali.

I.

Hernia cruralis quid ſit. AD inguinalis herniæ ſimilitudinem proxime accedit illa, quam *cruralem* aut *femoralem* Medici recentiores appellare conſueverunt: ſiquidem ipſa in parte ſuperiori & exterioris femoris, haud procul ab inguinibus, ubi nimirum & arteria & vena, *cruralis* dicta, e ventre ad femur deſcendit, pronaſcitur. Quod ipſum equidem mali genus tametſi ſatis frequens & ſequiori præcipue ſexui familiare ſit; tamen, quod merito mireris, pauciſſimi fuerunt, qui vel in eodem explorando vel deſcribendo magnopere laboraverint, quique ipſam pro hernia inguinali non habuerint aut ab ipſa diſtinxerint. VERHEYENUS primus fuit, apud quem de hernia crurali, licet BARBETTUS rem obſcure jam indicaverit, (*a*) aliquid ſcriptis conſignatum inveni. (*b*) Poſt VERHEYENUM vero explanatius aliquanto atque uberius eandem noxam explicarunt PALFYNUS (*c*), ac poſtea GARENGEOTIUS in operat. chirurg. cap. de herniis; KOCHIUS in diſſert. de hernia crurali, (*d*) & DRANIUS in obſ. chirurg. Tom. II. GARENGEOTIUS quidem perhibet, (*e*) PAULUM jam hoc mali genus cognoviſſe; ſed non indicat locum hujus auctoris, ubi hoc deſcripſerit: & ego nihil hac de re apud ipſum invenire potui. Ita & verba, quæ BARBETTO tribuit, hic addit; quæ vero in hoc auctore, cap. de herniis, haud reperio.

II.

Quæ mali hujus ratio ſit. Sed ne quis tamen forte mali hujus rationem atque indolem ignoret; haud abs re facturi nobis videmur, ſi breviter ex anatomicorum inſtitutis indicaverimus, locum iſtum, ubi muſculus pſoas & iliacus, nec non ſuper his arteria & vena cruralis ex abdomine ad femur tranſeunt, non uſque adeo firmiter munitum eſſe, ut inteſtinis ſatis reniti queat; ſed peritonæo tantum, faſcia lata, pinguedine atque cute clauſum. Deinde ſceleton aliquod contemplantes, deprehendimus in oſſe ileo exiguam foveam aliquam ſuper acetabulo poſitam, atque ab inferiore muſculi oblique deſcendentis parte, quaſi ligamento quodam, ad inſtar alicujus arcus extenſo, quod ligamentum VESALII nonnulli, alii POUPARTII appellant, contectam. Per exiguum hiatum iſtum ſive arcum inteſtina vel omentum quandoque prorumpunt, atque ita ramicem aliquem peculiarem excitant. GARENGEOTIUS vult, hanc ramicis ſpeciem frequentius ceteris occurrere herniis. Verum quamplurimas omnis generis hernias vidi & curavi, inter quas vero vix ſemel iterumve cruralem vidi.

III.

[*a*] In chirurgia Cap. VII. de herniis.
[*b*] Vid. *Ejuſd. anatomia, edit. poſter. cap. de peritoneo.*
[*c*] In chirurg. ſua pag. 79.
(*d*) Heidelbergæ An. 1726. edita.
(*e*) Oper. chir. Tom. I. p. 244. edit. II.

III.

Quanquam autem herniam inguinalem inter & cruralem inſignis ſimilitudo intercedat; dignoſci tamen ſatis facile ab invicem eædem poterunt, ſimulatque propriam utriuſque ſedem diligenter obſervaverimus. Namque *inguinalis* hernia haud procul a pudendis, eo nimirum loco naſcitur, ubi muſculorum abdominis annulus & peritonæi proceſſus, qui ex anatomicorum ſcholis probe noſcendi, ad ſcrotum deſcendunt, & tumor ab illo annulo ad ſcrotum uſque ſe extendit. *Cruralis* vero inguen exterius infeſtat; dum in ſuprema, exteriori atque anteriori femoris parte, ſuper acetabulo nimirum, ſive ubi femur cum acetabulo jungitur, ſuboriri ſolet. Tum ipſa quoque paulo plerumque minor & rotundior eſt inguinali, adeoque longe facilius, quam ipſa, confundi cum bubonibus poteſt: inguinalis vero plerumque paulo magis oblonga eſt. Ceterum quando hernia cruralis nondum, quod ego ſciam, peculiari nomine apud Germanos deſignata eſt, haud prorſus alienum fuerit, *herniam inguinalem* duplicem conſtituere, quarum altera *interior*; altera vero, quippe cruralis, inquinalis *exterior* appellari commode poteſt. *Diagnoſis.*

IV.

Ad exitum hujus mali atque curam quod attinet, idem propemodum hic valet, quod de hernia inguinali ſupra propoſuimus, imo hernia crurali laborantes longe gravius quandoque periclitantur, quam qui inguinali affliguntur. Deinde obſervandum, quod in herniæ cruralis curatione, quando prolapſa inteſtina reſtituere volumus, magis verſus lineam albam, neutiquam autem verſus os ileum, ut in inguinali, compelli inteſtina debeant. Si per adhibitas manus adhuc reponi prolapſa inteſtina poſſunt, longe optimum fuerit, emplaſtro atque vinculo convenienti, qualiter in hernia inguinali jam tum præcepimus, ægrotantibus ſuccurrere. *Sicubi vero jam tum incarcerata* ſive *intercepta* inteſtina reperiuntur, uſque adeo, ut neque olea, neque unguenta, neque cataplaſmata, neque clyſteres, neque fumi nicotianæ fortioris injectio, neque alia hujus generis medicamenta ſuperius commendata quicquam proficiant, & gravia mala ſuperveniant; proximum eſt, ut ad operationem illam chirurgicam, de qua circa bubonocelen tractavimus, procedatur. Sacculo hunc in modum detecto, ampliari paululum foramen illud, unde inteſtina proruperunt, oportet; ſed ita tamen, ut, ſi malum recens, ipſe ſacculus, PETITI exemplo & conſilio, ſalvus maneat atque illibatus. Per hoc ipſum foramen blande compelli debet, quicquid inteſtinorum & omenti prolapſum eſſe advertitur. Compelli autem plerumque ſatis facile hic inteſtina poſſunt; præſertim quia, prout VERHEYENUS in Anatome ſua (*a*) recte obſervavit, quam ſæpiſſime non niſi perexigua eorundem portiuncula, imo ſæpe non niſi anterior ejus paries, vel etiam appendicula quædam (*b*) prolabi *Prognoſis atque curatio.*

(*a*) *Cap. de peritoneo.*
(*b*) Quales RUYSCHIUS varias delineavit obſ. chirurg. in Muſeo anatom. pag. 63. fig. 3. & Theſaur. anatom. VII. Tab. 4. fig. 2. & 3. item LITTRIUS in Acad. Reg. Pariſ.

labi circa femur ſolet. Inteſtinis hac via repoſitis, eadem ratione ut poſt bubonoceles operationem quam exactiſſime deligari vulnus illud oportet. Sic enim feliciter admodum atque celeriter glutinare plagam iſtam licebit. Si qua autem forte major inteſtinorum pars ex abdomine prorupit; ſi cum partibus proximis inteſtina prolapſa coaluerunt; ſi denique alia forte res quæcunque impedit, quo minus ſine ſacculi inciſione refundi commode inteſtina foras devoluta queant; vel malum jam diu duravit, ut inteſtina corrupta ſint; incidere ante omnia ſacculum quam cautiſſime, ut præcedenti capite monuimus, deinde ſi ea adhuc ſana & libera ſunt, blande refundere, aut ſi vicinis nexa, ea reſolvere inteſtina oportebit: ſed cum adhibita tamen prudentia, ne qua forte vena vel arteria cruralis ſubjecta ſimul concidatur, neve ſic præſentiſſimo vitæ periculo æger exponatur. (*a*) Quando vero omentum vel inteſtinum vitiatum deprehenditur, eadem, ut præcedente capite diximus, ratione procedendum.

C A P. CXIX.

De inteſtino in ſcrotum devoluto ſive hernia ſcroti, ſpeciatim de Enterocele.

I.

Hernia ſcroti quid & quotuplex ſit.

HActenus de inteſtinis circa inguina necnon e ſuperiori abdominis parte prolapſis egimus. Pergendum nunc eſt ad ea vitiorum genera, quæ propter ſimilem fere cauſam in ſcroto ſive circa teſticulos ſuboriuntur. Atque ut planius omnia cognoſcantur, haud abs re facturi nobis videmur, ſi generatim prius, quid & quotuplex hoc partium naturalium vitium ſit, indicaverimus; deinceps vero de ſingulis ſigillatim expoſuerimus. Scilicet unumquemvis ſcroti vel partium naturalium tumorem præter naturam, *herniam ſcroti*, ſive *ſcrotalem* Medici communiter appellant, fereque duplex illius genus conſtituunt *veram* ſcilicet atque *ſpuriam* ſive *falſam*. Namque *veram* eandem vocant, quoties ab inteſtinis vel omento in ſcrotum devolutis malum pronaſcitur; contra vero *ſpuriam*, *falſam* ſive apparentem, ubi vel teſticulus vel vaſa ſpermatica ab intus hærentibus humoribus intumeſcunt, vel hnmor aliquis noxius, vel aer ſive flatus, vel hujus generis alia materia modo dictam corporis partem juſto amplius diſtendit. Sub his, quaſi generibus complures herniæ ſcrotalis ſpecies comprehenduntur; quæ, pro materiæ peccantis atque ſcrotum diſtendentis diverſitate, diverſimode & finiuntur & denominantur. Namque ubi inteſtinum per proceſſus peritonæi in ſcrotum devolutum eſt, *enterocelen*; ſi omentum prolapſum eſt, *epiplocelen*, noxam illam, ſuſcepto a Græcis vocabulo, Medici nuncupant. Ubi vero ab humoribus alienis & nominatim ſero ſive aqua ſcrotum

[*a*] GARANGEOT exemplum refert, ubi inteſtinum tam firmiter cum prædictis magnis vaſis coalitum erat, ut impoſſibile fuerit, illud ſine horum læſione reſolvere, artic. de hernia crurali; ideoque inteſtinum potius tunc incidendum eſſe exiſtimat, quam hanc arteriam vel venam oper. chir. T. I. p. 186.

tum diſtenditur, *hydrocele* hinc naſcitur; ſi a ſanguine, *hæmatocele*; ſi idem fit ab aere ſive flatibus, *pneumatocele*. Porro ſi teſticulus aliquis ultra, quam naturaliter decebat, increſcit dureſcitque; *ſarcocelen* Medici ſubortam eſſe judicant. Denique ubi venæ ſpermaticæ nimis intumeſcunt; *hernia varicoſa* ſive *varicocele* aut *cirſocele* infeſtare hominem perhibetur; & ſi abſceſſus in ſcroto naſcitur, *hernia humoralis* a quibuſdam appellatur. Nonnunquam gemina ex his ipſis malis ſibi mutuo ſunt conjuncta: quæ proinde, connexis in invicem nominibus, *entero epiplocele*, *hydro enterocele*, vel, pro re nata, aliter quoque vocari conſueverunt. Interdum *in altero ſcroti latere adeſt hydrocele*, *in altero Enterocele*, ut nuperrime adhuc ejuſmodi ægrum vidi atque ſic etiam cum reliquis quandoque fit. Singulorum autem quæ natura ſit atque indoles, ſigillatim atque ordine nunc curatius erit explicandum.

De ENTEROCELE.

II.

Atque *enterocele* quidem in ſcholis Medicorum appellatur iſtiuſmodi tumor, qui ab inteſtinis, per muſculorum abdominis annulum & peritonæi proceſſus in ſcrotum devolutis, naſcitur. (Vid. Tab. XXV. fig. 3. A B.) Solent hanc ipſam nonnulli etiam *oſcheocelen*, imo & *herniam perfectam* vocare, atque ſic a bubonocele, quaſi *hernia* quadam *imperfectiori* & ad ſcrotum uſque ſe non extendente, diſtinguere. Patet autem facile, hujuſmodi vitium tum oriri, ubi vel peritonæum una cum ipſo muſculorum foramine ſive annulo, ut vocant, uſque adeo vehementer expanditur & ab inteſtinis protruditur, ut peritonæum, quaſi ſaccus aliquis, propendere in ſcrotum valeat: (vid. Tab. XXV. fig. 4. D.) vel &, ubi peritonæum, quod hiatum iſtum naturaliter intus præcludit, per adhibitam vim quandam inſolentem ita diſrumpitur, ut per eundem atque peritonæi proceſſum propelli inteſtina in ſcrotum uſque poſſint. Quod ipſum tamen poſterius non adeo frequenter quam prius accidere, experientia magiſtra, diſcimus. Interim diſrumpi aliquando peritonæum, per inſignem violentiam aliquam, ſubito atque cum doloribus, poſſe, ÆGINETA, Græcus Medicus, jam tum ſtatuit, (*a*) aliique ſupra Cap. de bubonocele citati, ſe hoc vidiſſe ſcribunt. Si qua enim ex nimia peritonæi diſtenſione hernia ſive ramex oritur, tum eadem non niſi pedetentim atque ſine doloribus innaſcitur. Fere ſemper autem non niſi latus alterutrum, nonnunquam tamen utrumque hi ramices infeſtant. Utplurimum etiam inteſtina ſola prolabuntur, interdum vero una cum omento. *Enterocele quid ſit.*

III.

Si ad *enteroceles cauſas* reſpexeris, tum ipſa perinde ac bubonocele & omphalocele vel a lapſu quodam graviori, vel a ſaltu fortiori, vel ab ictu, vel & a vehementiori in movendis aut attollendis corporibus niſu, vel denique a vomitu aut tuſſi; atque id quidem, pro diverſa *Enteroceles cauſæ & ſigna.*

(*a*) *Lib. VI. cap. 65.*

cauſarum indole, nunc ſubito, nunc ſenſim & quaſi ſine ſenſu naſcitur. Veſicæ vel inteſtino aere diſtento ad tactum haud diſſimilis. Principio exiguus plerumque tumor circa ſuperiorem pudendorum partem ſeſe oſtendit; qui tamen, niſi principio id impediatur, magis magiſque paulatim deſcendit, ſic tamen, ut teſticulus lateris læſi juxta hunc tumorem digitis percipi facile queat, atque ſenſim inſigniter quandoque ita increſcit, ut ſcrotum ad medium femur vel quandoque ad genua uſque ab inteſtinis prolapſis diſtentum reperiatur. (*a*) Porro *enteroceles ſigna*, præter jam indicata, eadem propemodum ſunt cum iis, quæ ad cognoſcendam bubonocelen ſupra recenſuimus. Nempe tumor aliquis præter naturam circa partes naturales, & ſpeciatim hic in ſcroto, veſicæ inflatæ ad tactum fere ſimilis, atque ab annulo muſculi abdominis in ſcrotum uſque ſe extendens, ſuboritur, juxta quem teſticuli tactu plerumque percipi poſſunt: (*b*) qui quidem, ubi malum nondum nimis invaluit & ſine inflammatione eſt, modo minuitur, modo increſcit; præſertim autem ubi homines ægri ſupini jacent, vel ſua ſponte ex ſcroto in abdomen retrocedit, vel ſaltem decreſcit, atque tunc fere ſine dolore eſt; vel per injectas manus verſus inguina quin & in ipſum ventrem & quidem plerumque cum ſono ſive murmure, revertitur. Ita etiam ſub clamore & ſatietate & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, creſcit. Frigore contrahitur, calore diffunditur. Nonnunquam vero *inteſtina in ſcrotum devoluta* vel inflammantur vel ſtercore accepto vaſtius tument, vel *cum partibus proximis coaleſcunt:* adeoque tunc per adhibitam manum neutiquam retro compelli eadem in ventrem poſſunt. (*c*) Tumore compreſſo, inteſtinum aliquod inflatum, nec non annulorum, qui ſunt in muſculis abdominis, tumorem, eundemque nunc creſcentem, nunc decreſcentem, nonnunquam etiam murmur aliquod perſentiſcimus. Simulatque igitur ab ægro, compelli tumorem aliquando in ventrem potuiſſe, intelligimus, veram enterocelen quandam ſubeſſe, eo certius colligimus. Neque vero tumor ſolum præter naturam, ſed ipſi ſimul teſticuli utplurimum ſentiuntur: ſiquidem hoc præſertim indicio a pneumatocele atque hydrocele diſcerni enterocele conſuevit. Homines hernia ejuſmodi laborantes interdum ob cauſas modo indicatas tormina, doloreſque colicis haud abſimiles nunc leviores nunc vehementiores in ſcroto, inguinibus & abdomine ſentiunt: aliqui nauſea etiam vomitibuſque nonnunquam exercentur. Quoties ab inſigni violentia quadam & ſubito tumor ille naſcitur, uſque adeo anguſtus adhuc eſſe muſculorum abdominis annulus ſuevit, ut refundi ſæpe per illum inteſtina prorſus nequeant. Igitur abeſſe vix poteſt, quin hernia quædam, pejoris moris, quam *incarceratam* vocant, hinc proveniat: quemadmodum in bubonocele atque omphalocele jam propoſuimus.

IV-

(*a*) Conf. MEEKRENIUM *in obſ. chirurg. pag.* 362. & CHESELDEN. *in Anatom. edit. III.* alioſque.

[*b*] Rariſſime contigit, quod GARENGEOT ſcribit, teſticulum inteſtinis immerſum eſſe, ut percipi nequeat, quia peculiari involucro continetur. Tom. I. p. 320. edit. II.

(*c*) Vid. CYPRIANI Epiſtola de fœtu &c. p. 85.

IV.

Tametſi autem obſervatum eſt, enterocelen, ſaltem a quibuſdam hominibus, imo vero ab ipſis quandoque mulieribus parturientibus, citra notabiles moleſtias tolerari poſſe; tamen creſcere utplurimum moleſtiæ cum ipſo tumore ſolent, ita ut ad labores fortiores inepti fiant; quin & , niſi apto quodam vinculo ſive *ſubligaculo* homines inſtructi ſunt, maximum utique ſemper periculum eſt, ne forte a frigore, ſaltu, niſu, tuſſi, cibo quodam flatulento, vomitu, lapſu, ira ceteriſque id genus cauſis, mirum quantum ſæpe levibus, major ſubinde inteſtinorum pars vi quaſi ex abdomine proruat, atque incarceratam herniam aliquam una cum noxis ceteris ſupra jam cap. de omphalocele & bubonocele commemoratis, doloribus nimirum acutiſſimis, vomitu item atque iliaca paſſione, ipſius denique mortis præſentiſſimo periculo inducat. Si qui vero enterocele laborantes idoneo quodam ſubligaculo quam diligentiſſime ſemper ſeſe velut muniunt, atque a gravioribus quibuſcunque commotionibus abſtinent, hi certe, ſi juniores, his perfecte rurſus plerumque curantur; vel ſi adulti aut ſenes, horum ope, experientia teſte, non minus diuturnam, quam alii homines, neque minus ſanam degere vitam quandoque valent, ſi ceterum modo ſani ſunt. Ceterum etiam ſciendum, eos utplurimum minus periclitari, ubi inteſtina ſimul cum omento procidunt, quam ſi ea ſola ſunt. *Prognoſis.*

V.

Si nondum incarcerata hernia eſt, vel ubi nondum intercluſa inteſtina ſunt; neque cum partibus externis concreta, id ante omnia propoſitum ſibi Medicus habeat, ut quicquid inteſtinorum aut omenti prolapſum eſt, non ſolum in priſtinam ſedem reſtituat, ſed firmiter quoque inibi contineat; quin imo, ſi fieri poteſt, locum procidentiæ ſive annulum abdominis diſtentum rurſus glutinet, ſeu potius multum coarctet, ut inteſtina prolabi nequeant. (*a*) Glutinari autem, vel ſaltem coarctari, repoſitis inteſtinis, abdominis foramen illud, quemadmodum ſupra jam tum in bubonocele diximus, duplici potiſſimum ratione poteſt; *vinctura* ſcilicet ſive faſcia aut vinculo, vel *ſectione*, quam κιλροτομίαν vulgo, imo & *caſtrationem* nuncupant, quia teſticulus plerumque exſcindi ſolet. Quam enim nonnulli jactitant, vel tentant per *unguenta*, vel *emplaſtra*, vel alia quæcunque *medicamenta* ſine vinctura, vel per *tranſplantationem*, vel per *ſympathiam* denique hernias curandi artem, hæc inanis utique vel ſaltem valde incerta eſt, imo ſæpe ſuperſtitioſa videtur. Primum igitur hernias recentes ac leviores ſive nondum incarceratas curandi artificium præcipue poſitum eſt in idoneo *vinculo* ſive *vinctura*, qualia ad bubonocelen Cap. CXVI. n. VI. & Tab. XXV. deſcripſimus: ſiquidem hujus beneficio, quemadmodum egomet ſæpius ſum expertus, non juniores tantum atque parvuli fere omnes, ſed quandoque adulti etiam, ſi ſcilicet novum adhuc malum vel ſaltem exiguum eſt, quam feliciſſime liberari ab his herniis poſſunt, præſertim *Curatio enteroceles quo ſpectet.*

(*a*) Sunt qui affeverant, foramen hoc nunquam rurſus glutinari, ſed ſolum coarctari: id quod pluribus experimentis uberius erit indagandum.

tim ſi idonea remedia interna & externa, roborantia ſcilicet, una cum apta victus ratione accedant. (*a*) Si qui vero ægri natu grandiores fuerint, vel hernia inveterata & cumprimis magna, tum in his levari ſaltem malum iſtud per vincturam poterit. Hac enim rite adhibita, & quam aptiſſime contineri in abdomine inteſtina una cum omento, & prohiberi noxæ graviores, & perfici denique ab hominibus afflictis quæcunque officii munera poſſunt, quæ non adeo magnam vim requirunt.

VI.

De κελοτομία agyrtarum ſive caſtratione quid ſtatuendum.

Quæ quum ita ſint, non poſſum ego non graviter reprehendere, imo vero cum ſalutaris artis doctoribus cordatis quibuſque fere damnare peſſimam illorum medendi rationem, qui, communi hiſtrionum fere omnium more, id ſibi datum in curandis hiſce herniis opinantur, ut parvulis non minus & juvenibus, quam ætate provectis teſticulum excidant, eoſque ſic, ut vulgo dicunt, *caſtrent*, demta parte ad generationem adeo neceſſaria, peritonæi proceſſu ac vaſis ſpermaticis antea deligatis: (*b*) cum tamen longe tutius mitiuſque tractare homines ejuſmodi miſeros deceret liceretque. Tantum enim abeſt, ut ſalutariter ſemper adhiberi ſcalpellum in iſtiuſmodi caſibus queat, ut ægri potius methodo ejuſmodi hominibus uſitata, id eſt *caſtratione* intenſiſſimis cruciatibus exerceantur; quin & in præſentiſſimum vitæ periculum præter neceſſitatem ſæpe adducantur; a priſtini autem vitii metu ſæpiſſime haudquaquam liberentur. Neque vero dubium eſt, quin ægri, aut horum ſaltem neceſſarii, pernicioſiſſimos iſtiuſmodi chirurgos, licet optima quæque polliceantur, cane pejus & angue fugerent, ſiquidem illis conſtaret, univerſam hiſtrionum artem non niſi lucro faciendo accommodatam eſſe; rationis autem ac prudentiæ prorſus expertem, adeoque ex meris plerumque fraudibus compoſitam. Nihil igitur neque ab officio ſuo, neque ab humani generis ſalute alienum magiſtratus atque principes facerent, quemadmodum etiam in quibuſdam locis fieri ſolet, ſi publicis mandatis prohiberent, ne chirurgis aut circumforaneis abſque Medicorum prudentiorum conſilio & conſenſu temere difficillimum, noxium atque periculoſum iſtud curationis genus in hoc morbo tentare unquam liceret. Aut enim prorſus ego fallor, aut egregiam & temeritatem & crudelitatem oſtendunt, quicunque iſtiuſmodi curationis viam ingrediuntur, quæ partim cum intenſiſſimis cruciatibus & jactura teſticuli atque ipſius vitæ periculo, partim etiam cum perpetuo veteris noxæ metu conjuncta eſſe deprehenditur. Namque haud prorſus infrequentes ejuſmodi caſus eſſe, ubi, poſt

(*a*) Circa finem ſuperioris ſeculi in Gallia aliquis, qui Prior de Cabrier [*Prieur de Cabrier*] appellabatur, jactabat, ſe medicamentum arcanum poſſidere, quo omnes hernioſi curari poſſent ſine vinculo & ſectione. Rex Galliæ LUDOVICUS XIV. illud etiam magnæ pecuniæ vi ab ipſo redimebat, atque in uſum horum ægrorum publici juris fieri curabat: quod conſiſtebat in ſpiritu ſalis, qui certa quantitate cum vino rubro quotidie per aliquod tempus erat aſſumendus. Vid. VERDUC lib. de faſciis p. 240. VALENTINI Polychreſt. exot. p. 89. DIONIS chir. cap. de herniis; quod vero ſine vinctura deſideratum effectum non præſtat.

(*b*] Talis mos adhuc erat HILDANI & FABR. ab AQUAPENDENTE temporibus.

poſt adhibitam κελοτομίαν & caſtrationem denuo inteſtinum una cum interiore abdominis tunica ſive peritonæo prolapſum eſt, adeoque & hernia rediit, non CELSI (*a*) tantum atque CYPRIANI, (*b*) Chirurgi apud Batavos merito ſuo quondam nobiliſſimi, auctoritate, ſed & vel maxime ipſo rerum uſu ego didici. Præſtat igitur, quemadmodum ſupra jam tum monui, vinctura, vinculis ſive ſubligaculis, quam caſtratione ſive ſcalpello enterocele reponenda vexatis hominibus ſuccurrere. Conferri hic poteſt diſſertatio noſtra de Kelotomiæ abuſu tollendo, Helmſtadii An. 1728. edita (*c*)

VII.

Quandoquidem ad enteroceles & epiploceles curationem *ſubligacula* inprimis atque *vincturam* commendavimus; haud abs re fuerit, tum qualiter ea comparata eſſe, tum etiam, quomodo applicari eadem debeant, breviter hic declarare. Præſtantiſſima enimvero ſubligacula generatim ea ſunt, quæ ventris plagam ſive procidentiæ locum ita continent, ut nullum inde prolabi inteſtinum aut omentum valeat. Quod ipſum equidem fieri tum demum commode poteſt, ubi eadem ægrotantis cujuſque corpori quam diligentiſſime adaptantur. Laudabilis utique hac in parte recentium auctorum induſtria videtur, qua varias admodum, & has quidem inſigniter commodas, nec tantum alterutrius, ſed & utriuſque lateris ramici ſanandæ idoneas vinculorum ſive faſciarum iſtiuſmodi formas excogitarunt atque hinc inde in ſcriptis ſuis delinearunt. Nos equidem Tab. XXV. figg. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. illas deſignavimus, quæ, mea quidem ſententia, commodiſſime adhiberi præ ceteris poſſunt. Neque vero una ſemper eademque materia conficiendis faſciis & vinculis his inſervit. Parvulis enim ſive junioribus ocurandis aptiſſimæ ſunt, quæ vel ex linamento quodam denſiori, vel ex panno xylino, goſſypio intus inſerto, fiunt, vel etiam ex corio molliori. Robuſtioribus autem illæ conveniunt, quæ vel ex corio fortiori, vel ex ferro etiam apte parantur. Subligaculis iſtis cum emplaſtro quodam glutinoſo diligenter inſtar cinguli circum corpus deligatis, non inteſtina ſolum reprimuntur, atque peritonæi proceſſus comprimuntur, ſed ipſæ quoque tunicæ inter ſe nonnunquam vel glutinantur, vel ſaltem valde ita coarctantur, ut inteſtina prolabi rurſus nequeant. Interim quam diutiſſime, & per ſemeſtre ſaltem ſpatium, ſervare vincturam iſtam convenit, parciſſima victus ratione ſemper adhibita; ſaltu autem, equitatione, atque id genus aliis corporis commotionibus vehementioribus ſolerter evitatis, medicamentis denique leniter alvum ducentibus atque roborantibus identidem aſſumtis; ne inteſtina paulo vehementius, quam decebat, inflata denuo per abdominis muſculos prorumpant. Curationem eum in modum, quem jam jam præſcripſimus, inſtituta, feliciter utplurimum ii ſaneſcunt, qui viceſimum ætatis annum nondum attigerunt. Tametſi neque aliis

Subligacula qualia eſſe debeant.

(*a* *Medicin. lib. VII. cap. XX. p. m. 465. edit. Almelov.*

[*b*] *Epiſt. de fœtu pag.* 87.

(d) Putant quidem nonnulli eos, qui altero teſticulo privati ſunt, ad generationem ineptos eſſe: verum hoc falſum eſſe ex diverſis exemplis certe cognovi, attamen duobus teſticulis rem felicius ſuccedere extra dubium videtur, quemadmodum duobus oculis melius videmus quam unico.

etiam, qui aut viceſimum, aut triceſimum ætatis annum jam tum ſuperarunt, de perfecta ſanitate prorſus deſperandum ſit: dummodo recens adhuc malum fuerit, celerrimamque prudens Medicus aliquis opem attulerit. Ubi ætas jam proceſſit, atque malum jam tum invaluit, tantum abeſt, ut priſtina hoc in loco reſtitui ſanitas queat, ut ſatis profeciſſe cum ægrotus, tum Medicus videantur, ſi per adhibitam vincturam aliquam convenientem malum levaverint, novumque inteſtini & omenti prolapſum ea ipſa impedierint. Quanta enim cum pernicie ſcalpellum hic adhibeatur, manifeſtum ex ſuperius propoſitis eſſe poteſt.

II.

κηλοτομία quid. *Alterum enteroceles curandæ artificium ſitum eſt in κηλοτομία*, ſive in ſectione per ſcalpellum, qua agyrtæ, ut dictum eſt, ſæpiſſime utuntur, eaque cum teſticuli jactura ſive extirpatione. Quæ ipſa equidem tametſi propter & 1. ingentes cruciatus, & 2. maximum vitæ periculum, & 3. irreparabilem teſticuli jacturam, & 4. continuum denique priſtini vitii metum, non uſque adeo facile ſuſcipi, præſertim ſi juniores adhuc ægri ſint, a prudentioribus Medicis ſoleat; ſuſcipi tamen omnino poteſt vel debet ſectio aliqua herniæ, quoties vel inteſtina reponi nequeunt, vel vinctura aliave remedia nihil proficiunt, dum ſcilicet inteſtina prolapſa vel cum ſcroto, vel cum proceſſu peritonæi ſic coaluerunt, ut nulla ratione in ventrem compelli queant; ſed a gerendo munere hominem ægrum plane detineant, certiſſimamque incarceratæ herniæ calamitatem minentur. Solet autem a chirugis circumforaneis ſive celotomicis, ad ductum veterum, (a) licet etiam nondum partibus proximis inteſtina adhæreſcant & refundi queant, tam in infantibus quam ſenibus hunc in modum operatio iſta inſtitui.

IX.

Quomodo ab agyrtis inſtituatur. Aeger, corpore reſupinato, depreſſo capite, atque coxis erectioribus, ſuper menſa deponitur, firmiterque vel per injecta vincula conſtringitur; (vid. SCULTET. Tab. XXXVIII.) vel quoad caput, manus atque pedes ſingulos a robuſtis quibuſdam hominibus continetur, ut ne qua vertere ſeſe aut movere idem valeat. Deinde chirurgus inteſtina prolapſa retro in abdomen compellit, miniſtroque, ut firmiter per impoſitam manum abdominis foramen ſive annulum iſtum comprehendat, imperat. Tum ſuperior atque a latere poſita ſcroti pars diligenter eo modo ſurſum adducta, quem ſupra in bubonoceles curatione, imo & in fonticulis & ſetaceis excitandis commendavimus, una cum ſubjecta pinguedine ad tres quatuorve digitos, pro diverſa ſcilicet corporis magnitudine ſecundum longitudinem inciditur. Peritonæi proceſſum hac ratione detectum una cum teſticulo digiti ſubſidio a partibus propinquis chirurgus ſeparat, eundemque, non ſine maximis licet ægrorum cruciatibus e ſcroto evellit. Mox peritonæi proceſſum iſtum, quantum quidem ſatis eſt, protrahit, firmiterque per injectum vinculum quoddam ſericum aut lineum, qualiter nempe fieri in tuberculorum extirpatione ſive curatione ſolet, circa partem ſuperiorem conſtringit: comprehenſis ſimul, ne ſcalpello admoto, ſanguis profluat, venis atque arteriis ſeminalibus. Vel ut

(a) Vid: PAULUS lib. VI. cap. 65.

ut alii hoc facere ſolent, proceſſum peritonæi a vicinis partibus digitis ſeparant, eumque antequam teſticulum extrahunt, funiculo ligant, ac demum ligatura peracta, teſticulum e ſcroto evellunt, eum vero mox altera manu, ut adſtantes & cumprimis neceſſarii id non videant, occultant, & poſtea quicquid vinctum eſt una cum teſticulo digiti ſpatio infra vinculum relicto, quam celerrime reſcindunt, teſticulum clam ſeponunt, ipſamque plagam iſtam linamentis replent, emplaſtro & ſplenio ſuperimpoſitis, atque per adhibitam faſciam deligant; ægrum autem, his ita peractis, quaſi ſuis teſticulis adhuc inſtructus eſſet, lecto imponendum curant. (*a*) Per ſingulos dies inſequentes ſemel vinctura, ſive deligatio, ovorum, hyperici, ſive hujus generis alio quodam oleo vulnerario adhibito, innovatur; donec vinculum, quo proceſſus peritonæi una cum vaſis ſpermaticis ligatus erat, ſua ſponte reſolutum decidat: quod ipſum equidem poſt quintum ſextumve aut ſeptimum plerumque diem fieri conſuevit. Vinculo extracto, vulnus medicamentis balſamicis glutinatur, atque ſic integrum curationis negotium abſolvitur. Interim continua ægris per duodecim vel quatuordecim dies a prudentioribus agyrtis imperari quies ſolet; victus autem ratio fere eadem præſcribi, quæ poſt graviores aut vulnerationes, aut operationes chirurgicas præcipitur. Atque hæc fieri tamdiu debent, donec ægri vel emoriuntur, vel ſaneſcunt. Ceterum uſus docuit, ægrorum non paucos, ſimulatque ipſi ferrum experti ſunt, febre, ſpaſmis, atque nervorum diſtenſionibus ſive convulſionibus vexari; præſertim ſi non ſatis provide ac blande, ſed rudius chirurgus in opere verſatus eſt, vel victus quoque ratio neglecta; ceteros autem noxam ſemel curatam denuo nonnunquam ſentire. Quidam ex chirurgis, præſertim Itali, ceu ex FABRICII AB AQUAPENDENTE, ut & SCULTETI ſcriptis liquet, paulo aliam, ſed tamen cum gravioribus miſeri hominis cruciatibus conjunctam operandi viam ingrediuntur. Prius enim, quam peritonæi proceſſum vinciunt, acum aliquam grandem cum filo cerato craſſiori per eundem trajiciunt, exciſoque dein teſticulo, ferro candenti plagam vaſorum ſpermaticorum adurunt.

X.

Tertia, eademque minus cruenta *enterocelen curandi ratio*, *punctura* ſive *ſectio aurea* communiter appellari ſolita, diligentiſſimeque a PARÆO (*b*) atque GEIGERO (*c*) deſcripta, eum præcipuæ in finem a chirurgis excogitata videtur, ne in curatione herniæ per ſcalpellum teſticuli jacturam facere, neve alias hinc provenientes noxas ſentire homines miſeri cogantur. Solet autem hoc fere modo curatio illa inſtitui. Peritonæi proceſſus reſupinato ægro, depreſſiſque inteſtinis, quemadmodum ſupra indicavimus, facta per ſcalpellum plaga, detegitur atque filo quodam aureo tenui circa ſuperiorem proceſſus peritonæi partem muſculorumque annulum cingitur; ipſo interim teſticulo in naturali ſede ſua relicto, neque, prout fieri alias ſolet, extracto. Filum aureum cir-

Enteroceles per filum vel puncturam auream curatio.

[*a*] Nonnulli magna acu filum duplex robuſtum trahente proceſſum peritonæi perforant, ſectaque anſa quatuor principia faciunt, eumque ex utraque parte ligant. PAULUS loco modo citato.

(*b*) *Oper. chirurg. lib. VII. cap.* 16.

(*c*) *Lib. de herniis.*

circumdatum leniter per adhibitam tenaculam vel forcipem circa proceſſum peritonæi ita contorquetur, ut vaſa quidem ſeminalia a compreſſione libera ſerventur; proceſſus vero peritonæi ita anguſtetur, ne inteſtina deſcendere in ſcrotum poſſint. Sed parum tamen commodus, meo quidem aliorumque quamplurimorum judicio, iſte operandi modus videtur. Namque ubi minus anguſta hæc per filum aureum vinctura eſt, quam facillimo negotio inteſtina pondere ſuo ipſam deprimunt: ubi vero paulo arctius eadem conſtringitur, vaſa ſpermatica ſimul conſtringantur, atque proin teſticulus corrumpatur, neceſſe eſt. Ut nihil nunc de eo dicam, difficulter admodum, in hac curandi ratione, factam in inguine plagam glutinari, ſed fere ſemper fiſtulam aliquam, e continua partium inciſarum a filo aureo irritatione, reliquam manere. Itaque mirum non eſt, quod prudentiores quique Medici, his quoque ramicis curandæ artificiis neglectis, a cingulis, vinculis ſive faſciis, ſanitatis præſidia quærant; quamdiu ſcilicet compelli adhuc inteſtina prolapſa poſſunt.

XI.

Methodus JOANNIS PARVI.

In Anglia haud pridem Medicus quidam, cui nomen LITTLE JOHN (id eſt: *Joannes Parvus*) novam hernias ejuſmodi ſine ſcalpello curandi methodum publicavit, quam Cel. Chirurgus Londinenſis, JO. DOUGLAS, mecum quondam communicavit: quæ in ſequentibus conſiſtit. Inteſtina ſcilicet in ventrem prius ſunt repellenda: poſtea rodens medicamentum, inter quæ auctor *oleum vitrioli fortiſſimum* (*a*) præ ceteris commendat, ei loco, ubi inteſtina d ventre prolabuntur, ſupra os pubis diligenter illinit, idque ea copia, quæ brevi tempore cutem penetrare poteſt. Nam quo profundior inde excitetur eſchara, eo meliorem effectum & utilitatem inde eſſe exſpectandum. Atque hanc ob cauſam per biduum vel triduum hoc negotium iterandum præcepit, ut tanto melius cutem erodat, inciſa vero ſemper prius ſcalpello cruſta, ut oleum vitrioli tanto melius penetrate queat. Eſcharam *emplaſtro* PARACELSI & *oxycroceo*, æqualibus partibus mixtis & corio inductis, itemque ſpleniis contegit & faſcia firmat, illudque emplaſtrum ſolum tam ad cruſtam ſeparandam, quam ad ulcus curandum ſufficere aſſeverat. Quodſi forte caro ſpongioſa excreſceret, illam lapide infernali exedendam eſſe docet. Curationis tempore æger tenuem ſervet diectam, atque ſtrenue conquieſcat, donec vulnus iterum glutinatum eſt. Glutinatione facta emplaſtrum ad hernias cicatrici imponit, illudque idoneo vinculo firmat, quod tamdiu geſtandum ab ægro, donec cicatrix ſatis firma facta eſt, quæ novum relapſum impedire valeat. GEORGIUS I. Rex Magnæ Britanniæ, glorioſiſſimæ memoriæ, pro arcano hoc revelando ex ſumma regia, qua erat, liberalitate, quinque mille libras angelicanas, quæ viginti quatuor fere mille nummos imperiales efficiunt, auctori ſolvi juſſit. Interea tamen paulo poſt jam a nonnullis Anglis rurſus contemni cœpit. Vid. HOUSTOUNI libet, qui inſcribitur *Hiſtoria ruptura-*

rum

(*a*) HILDANUS in oper. pag. 915. refert, empiricum ſuo tempore hernias ſine caſtratione atque oleo quodam chemico curare voluiſſe. *Sed ipſum maximis doloribus ægros affeciſſe, & tamen eos non curaſſe.* Forte hoc oleum quoque oleum vitrioli fuit, quod empiricus ille pro arcano celaverat.

rum ſive *herniarum*, & DOUGLASII Syllabus operationum chirurgicarum, ambo anglice conſcripti.

XII.

SERMESIUS, Medicus Amſtelodamenſis & a longo tempore jam mihi amicus, in libello ſuo de Lithotomia, belgica lingua An. 1726. Trajecti ad Rhenum edito, pag. 209. *aliam adhuc hernias ſine jactura teſticuli curandi rationem deſcribit:* quam quidem ſe non inveniſſe lubens ipſe fatetur, verum ab aliis; qui hanc curandi rationem apud Ruſſos oculis ſuis ſæpe viderint, eam didiciſſe tradit. „ Nimirum chirurgus quidam inter Ruſſos ejuſmodi ægros ſcamno ſupinos imponebat, eos ope aliquot robuſtorum hominum firmabat, poſtea in inguine ſcalpello plagam directam eamque ſatis longam faciebat, ſicut alias in cœlotomia fieri ſolet, proceſſum peritonæi quærebat, eum ſcalpello aperiebat, ibique herniæ ſaccum, in quo inteſtina antea continebantur, inveſtigabat. Vid. Tab. XXV. fig. 4. Invento ſacco, inteſtiniſque in ventrem compulſis, ſaccum hunc (*ſine dubio a partibus quibus nectitur, prius ſolutum*) paulo vehementius e vulnere extrahebat, eum prope muſculos abdominis, quantum fieri poteſt, (vid. fig. 4. litt. BB.) filo robuſto conſtringebat, filumque e vulnere propendere ſinebat, vulnus, ut alias fieri ſolet, deligabat, donec filum ſponte cadebant; „ hacque ratione ipſum multos ejuſmodi ægros ſine teſticuli aut vaſorum ſpermaticorum læſione curaſſe, & nullum eorum, ſicut ſancte aſſeverarunt, mortuum eſſe. Atque hanc hernias curandi rationem SERNESIUS cumprimis longe utiliſſimam eſſe cenſet in adultis, ubi inteſtina ope vinculorum in ventre contineri non poſſent, & tamen ob ejuſmodi hernias multas moleſtias & incommoda perferre cogerentur. An vero hæc methodus adeo bona & certa, ut ab his perhibetur, experientia prius bonorum chirurgorum eſt confirmanda. Hoc ſaltem certiſſimum eſt, eam, ſi ſuccedit, vulgari longe præferendam eſſe, quia teſticulus una cum reliquis partibus ſanis conſervatur. Num vero herniæ poſt hunc curandi modum non æquæ facile redeant, quam in vulgari modo, ubi hic ſaccus iſque ſimul cum vaſis ſpermaticis ligatur, experientiæ quoque prius erit committendum. Nullam ſane rationem video, quæ magis hoc in hac, quam in vulgari methodo impedire queat. Idque eo magis metuendum erit, quando herniæ magnæ & inveteratæ fuerunt, atque ſic locus procidentiæ valde ampliatus ac debilitatus fuit. Denique adhuc hic monendum, Helvetium quendam, cui FREITAGII nomen eſt, jam anno 1721. Argentorati hanc methodum, tanquam parenti ipſius (qui Chirurgus erat Tigurinus) familiarem, in diſſertatione quadam deſcripſiſſe; atque in hac diſſertatione filius refert, eam a parente ſuo ſæpius feliciter ita inſtitutam eſſe: hac tamen cum differentia, quod ſaccum, an equam eum filo conſtrinxerit, acu filum trahente prius perforaverit, ac deinde demum ligaverit. Ita & anno 1730. Kiliæ in Holſatia diſſertatio prodit, (*a*) ubi auctor, *Jo. Henr.* SCHUCKMANNUS, hanc quoque curandi rationem, quam ſe ſæpſus feliciter inſtitutam vidiſſe affirmat, ægregie laudat atque commendat.

Alia adhuc nova ratio.

XIII.

(*a*) Titulo, de *Kelotomiæ abſque caſtratione inſtituendæ nova methodo.*

XIII.

Alius modus per annuli ſcarificationem. Nonnulli etiam pro teſticulo conſervando proceſſum & vaſa ſpermati a non ligant; ſed repreſſis inteſtinis & omento annulum ſive locum procidentiæ una cum cute probe ſcarificant, & poſtea apte deligant, ut tanto firmior inde ſubſequatur cicatrix: atque ſic multos herniis hujuſmodi laborantes curatos fuiſſe aſſeverant, præſertim ſi diu ſatis poſtea idoneam faſciam ſive vinculum geſtant. Interea tamen hanc curationem melius in infantibus ac pueris quam in ætate provectioribus ſuccedere exiſtimo.

XIV.

Quid faciendum, ſi compelli inteſtina vicinis adhærentia nequeant. *Sicubi vero ita gravis enterocele quædam in ſcroto inciderit, ut ob quamcunque cauſam retro compelli inteſtina prolapſa nequeant; cumprimis primo, quando propterea id contingit, quod firmiter ſive cum proceſſu peritonæi, ſive cum annulo, ſive cum ſcroto denique aut teſticulo cohæreſcant*, atque paſſionis iliacæ periculo hominem ægrum exponant; tum nihil omnia vincula ſive *ſubligacula* proficiunt; quin potius dolorem, inflammationem, atque alia id genus mala perniciosiſſima vel concitant, vel augent, neque medicamenta aliud proficiunt. Miſerum igitur, ſed unicum tamen auxilium eſt, miſeros iſtiuſmodi homines, ad avertendum præmaturæ mortis atque modo dictæ paſſionis iliacæ (*miſerere* vulgo vocatur) periculum, priſtinamque negotiis ſuis fungendi facultatem reſtituendam, ſcalpello ſubjicere. Præſtantiorem enim eandemque mitiorem enteroceles ejuſmodi curandæ artem nondum, quod ego ſciam, ſalutaris artis profeſſores excogitarunt. Ad operationem autem ubi veniendum eſt, ægro, ut ſupra jam dictum eſt, collocato, deoperiri ante omnia cutis atque pinguedo, ſuperius jam tum propoſita ratione, (n. 8. ut & cap. CXVI. n. 2. & ſeq.) debent, donec ſcilicet peritonæi proceſſus atque diductum inteſtinorum involucrum in conſpectum prodeat. Quo equidem rite facto, ſeparare, eoque prudenter aperto, per adhibitum ſcalpellum aliquod minutum, vel digitum, aut calamum ſcriptorium, aut ſimile inſtrumentum aliud, a partibus adhærentibus, quam ſolertiſſime inteſtina convenit, ſcalpello ita provide ſemper temperato, ut, ſicubi forte neceſſarium eſt, quidvis aliud potius, quam inteſtina concidantur, eiſque a cohærentibus partibus ſeparatis, per locum prolapſis ea in ventrem repellere convenit. Id quod etiam eſt faciendum, ſi præter opinionem *in hernia incarcerata* partibus externis nexa deprehenduntur. Tandem, inteſtinis in ſedem priſtinam repoſitis, non glutinari tantummodo plagam debita ratione, ſed ægram quoque partem exactiſſima vinctura, quæ *ſpica* vocatur, nunquam non comprehendi oportet, ne idem denuo vitium forte redeat.

XV.

Enterocele incarcerata quomodo tractanda ſit. Sicubi autem porro in hominibus enterocele vexatis uſque adeo conſtrictum atque ſtrangulatum inteſtinum deprehenditur, ut nulla prorſus ratione nulliſque artificiis idem reponi queat, atque ſic *hernia incarcerata* ſive captiva adſit, tum itidem, quando nimirum cataplaſmata,

ta,

ta, ſanguinis miſſio, clyſteres, & præſertim ex fumo nicotianæ parati nihil efficiunt, per adhibitum ſcalpellum noxis ab intercepto inteſtino provenientibus, quin & ipſius mortis periculo eadem prorſus occurrendum eſt ratione, quam ſupra Cap. CXVI. *in bubonoceles incarceratæ* curatione propoſuimus. Ut vero intricata atque difficilis hæc operatio ac morbus tanto melius intelligi queant, eis figuris, quas MAUCHARTUS hac de re in ſupra jam laudata diſſertatione, *de hernia incarcerata ſcroti*, cum publico communicavit, negotium hoc illuſtrare, a ſcopo noſtro haud alienum eſſe putavi: (vid. Tab. XXVI. fig. 1. 2. & 3.) ubi earum etiam explicatio videri poteſt. Interim ſuperius jam hac de re curandi regulis traditis, ſubſequentes obſervationes adhuc adjungere, juvabit.

XVI.

1. Ubi non nimis gravis hernia ſubeſt, repellique inteſtinum, *integra remanente ſacci tunica*, poteſt; tum ſic aperiri partes ſuprapoſitæ debent, ut univerſa ſacci tunica iſta in conſpectum prodeat. Sic enim non tuto ſolum diduci plaga, ſed commode quoque repelli, quicquid inteſtinorum prolapſum fuit, poteſt: reliquis eodem modo peractis, quem in bubonoceles curatione ſupra (n. 2. cap. CXVI.) propoſuimus. 2. *Sicubi vero inſigniter jam tum malum increvit*; vel ubi *omentum atque inteſtina cum partibus proximis jam coaluerunt*; vel *liquoris p.n. multum in ſacco continetur*, prædicta curandi ratio non tuto ſuccedit, ſed potius tum ſacculus provide incidi, atque inteſtina blande refundi debent. Sed ſi hoc propter anguſtiam annuli vel partis ſuperioris ſacci, quæ ſtrangulationem faceret, fieri non poſſet, hæc ſectione prius dilatari ampliatoque per ſectionem abdominis foramine, *inteſtinum vel omentum a partibus, quibus eadem forte adhæreſcunt*, diligenter reſolvi ſedibuſque propriis poſtea reſtitui oportet: prouti quidem ſupra (n. 13.) indicavimus; inteſtino interim ita circumſpecte tractato, ut partes adhærentes, quin ipſe teſticulus citius, ſi forte huic adhæreret (*a*) & aliter fieri non poſſet, quam illud, concidantur. (*b*) Tum ipſe quoque *ſacculus, a partibus proximis atque adnatis* caute reſolutus, per injectum filum cannabinum triplex aut quadruplex, idemque craſſum & ceratum circa ſuperiorem partem juxta annulum probe conſtringitur, ea parte, quæ ſub ligatura eſt, reſecta, vulnere ut alias deligato. Ita tandem poſt lapſum per ſuppurationem filum cicatrix firma hic fit, quæ quoddam quaſi tuberculum conficit: quo ipſo ad abdominis plagam ſcarificatam adglutinato, haud parum firmiter inteſtina continentur, atque, ne denuo in ſcrotum deſcendant, prohibentur. Ubi tamen cavendum ſollicite eſt, ne venæ ſimul atque arteriæ ſpermaticæ vinciantur. Deinde 3. *ſi qua forte, dum ventris plaga diducitur, arteria epigaſtrica conciditur*, tum, ne largiter inde profluens ſanguis operanti officiat, miniſter aliquis linamenti convoluti, vel ſicci, vel liquore adſtrin-

Obſervationes ad curationem neceſſariæ.

[*a*] Teſticulum aliquando cum inteſtino prolapſo confuſum deprehendi, GARENGEOT tradit, oper. chir. Tom. I. pag. 320. edit. II. id quod tamen rariſſime continget, & ab aliis vix notatum, quia peculiari ſacculo incluſus eſt.

(*b*) Suadent nonnulli teſticulum, ſi cum inteſtino concrevit, reſecari; ſed præſtat particulam potius inde reſecare: nam ejuſmodi teſticuli vulnera rurſus glutinantur.

ſtringente imbuti, ſubſidio præciſam arteriam iſtam verſus inguen deprimat comprimatque, vel filo acus ope circumducto conſtringatur. Porro 4. *ſi prolapſum inteſtinum flatibus atque ſtercore ita diſtentum reperitur*, ut reponi commode nequeat; tum nihil omnino multis chirurgis ſalutarius atque ad repellendum inteſtinum commodius videtur, quam in partes illius proximas, ſenſim ex abdomine protractas, quicquid flatuum atque ſtercoris intus eſt, ſimul diffundere, atque ſic paululum extenuatos inteſtini ductus leniter deprimere. At enimvero quia periculum eſt, ne difficilior iſta inteſtini cum extractio, tum depreſſio ſatis jam tum infirmatas ejuſdem partes penitus debilitet enervetque, aut prorſus perrumpat; præſtare exiſtimo, nimis anguſtum abdominis foramen ſupra deſcripto modo potius inciſione, quantum opus videtur, dilatare, poſtea inteſtina prolapſa refundere, atque ceterum procedere, ſicut ſupra in bubonocele incarcerata (cap. CXVI.) propoſuimus. 5. *Sicubi meſenterium ſimul cum inteſtino prolapſum deprehenditur*, tum illud, ex PETITI obſervatione, deprimi ante oportet, quam inteſtina refunduntur: id enim niſi fit, fere ſemper hæc rurſus prorumpunt; contra *ſi omentum ſimul prolapſum*, inteſtina prius atque omentum poſterius condendum eſt. (*a*) Porro 6. ſi forte cum ſacculo *inteſtinum ſimul læſum eſt*, ſuturam adhibere convenit, illudque hujus ope cum plaga ventris conjungere; reliqua itidem facienda ſunt, quemadmodum ad inteſtini vulnera ſupra commendavimus. *Si inteſtinum* 7. *corruptum deprehenderetur*, illud reſecandum & pars ſana vulneri jungenda. 8. *veſica* etiam quandoque, præſertim in gravidis, aut urinæ difficultate laborantibus, per annulum abdominis muſculorum prorumpit: (*b*) Quod ipſum equidem ubi fit, quicquid ejus prolapſum eſt, eadem compelli ratione debet, quam pro inteſtinis refundendis propoſuimus. Poſtremo 9. *quicquid*, opere confecto, *abundare in ſcroti cute, juſto decentius diducta, reperitur*, id ipſum forfice reſcinditur: ita enim arctior & fortior fit cicatrix, quæ reditum herniæ valentius impedit. Tandem 10. ſcrotum hic etiam ſpleniis involvendum, & faſcia ſcrotum ſuſpendente hæc firmanda; id quod ultima parte faſciæ ſpicæ, vel peculiari aliqua fieri poteſt. Quid denique *de turundæ uſu* hic ſit ſentiendum, videri poteſt cap. CXVI. No. VIII.

CAP.

(*a*) Ratio duarum harum obſervationum ex perſpecto ſitu naturali inteſtinorum & omenti patet.

(*b*) Præter PALFINUM ſupra laudatum & RUYSCHIUS in Adverſ. anat. decad. II. obſ. 9. & *Act. Acad. Pariſ.* exempla referunt, atque GARENGEOTIUS id quoque affirmat. *operat. chirurg. in doctrina de herniis.*

CAP. CXX.

De epiplocele ſive omenti prolapſu.

I.

RAmicem, qui ex omento in proceſſus peritonæi ſive ſcrotum etiam devoluto naſcitur, *epiplocelen* Medici nuncupant. (*a*) Adeſſe autem hujuſmodi malum, non adeo facile cognoſcitur; interea tamen illud adeſſe intelligitur, ſi tumor inæqualis, mollis atque lubricus, & retento ſpiritu aut conatu excernendi alvum, non magnopere increſcens, circa peritonæi proceſſus, vel & quandoque a peritonæi proceſſibus ad ſcrotum uſque protenſus animadvertitur. Depreſſo digito nihil murmuris auditur, neque talis durities aut inflatio utplurimum perſentiſcitur, qualem ab enterocele oriri ſupra diximus. Nonnunquam in ventrem reprimi omentum poteſt; nonnunquam ita firmiter cum partibus propinquis idem cohæret, aut ita intumuit, ut nulla repelli ratione poſſit. Utriuſque generis caſus identidem in uno homine poſt mortem inciſo egomet obſervavi. (*b*) Licet ſint, qui has hernias vel negare vel ſaltem in dubium vocare voluerint. Neque vero tantopere tumor in epiplocele quam in enterocele increſcit; proinde utplurimum non æque graviter, ac in enterocele, homines epiplocele vexati periclitantur; ſed citra magnam moleſtiam, & nullis plerumque adhibitis medicamentis, vitam atque negotia ſua tranſigunt. Quin & rarius incidere hujus generis ramices ſolent, propterea quod plerique, teſte anatome, ita exiguo inſtructi ſolent eſſe omento, ut ad peritonæi proceſſus idem non pertingat, nedum foras prolabi illud poſſit. Interdum etiam externa tumoris ſpecies decipere Medicos poteſt, ut epiplocelen aliquam ſubeſſe illi judicent; quum tamen naturalis eademque ſolito major pinguedo quædam ventris partem illam diſtendat. Interim non ſolum ex RUYSCHIO quondam percepi, verum & a DIONYSIO & GARENGEOTIO obſervata atque memorata legimus, (*c*) haud prorſus inſolentia iſtiuſmodi epiploceles exempla ſunt, quæ non quoad ſigna tantum, ſed quoad noxas etiam ſive pericula, quam exactiſſime cum enterocele incarcerata conveniebant, ita ut ad ſcalpellum perveniendum fuerit: tametſi Medicus nil niſi omentum prolapſum in ipſo opere deprehenderit. *Sarcocele quid ſit.*

II.

In epiploceles curatione id inprimis danda opera eſt, ut, ſicubi compelli adhuc in ventrem omentum poteſt, eodem rite compulſo, faſcia ſive vinculo herniis proprio, corpori adhibeatur, quemadmodum ſcilicet in inguinis & ſcroti hernia propoſuimus. Si reſtitui omentum neutiquam poteſt, neque gravibus tamen noxis ægros exponit; ſatius utique *Epiploceles curatio.*

(*a*) Hic morbus raro occuritt, & hinc, teſte etiam VESALIO, Anat. L. V. Cap. 4. a quibuſdam in dubium vocatus eſt.

[*b*] Deſcriptus eſt a me in Ephem. Nat. Cur. cent. V. obſ. 85. pag. 164.

(*c*) In ſcriptis eorum chirurgicis, ubi de hac hernia, & ſpeciatim apud GARANGEOT. T. I. p. 276. edit. II.

utique videtur, prorſus ab operatione abſtinere, quam curatione gravi minus gravem noxam tollere, atque remedium morbo gravius adhibere. (*a*) *Simulatque vero prolapſum omentum intumeſcit, atque ita inflammationem aliquam, dolores, febrem atque vomitum inducit*, perinde ac in hernia incarcerata inteſtinorum fieri ſæpe conſuevit, properandum utique eſt ad illam curationem, quam per ſcalpellum ad herniam ſcroti atque inguinis incarceratam ſupra commendavimus. Ubi tamen providendum ſimul eſt, ut craſſior eademque corrupta illa omenti pars non repellatur, ſed potius filo trajecto deligetur ac præcidatur, ſanum vero in ventrem reponatur; quemadmodum nimirum in abdominis vulneribus præſcripſimus: (*b*) vel etiam omenti corrupti & putridi ſpontanea ſeparatio & caſus, ſi lubet, ſine ligatura expectari poteſt. Conferri poſſunt variæ obſervationes notatu dignæ de hoc malo, quas DRANIUS in obſ. chirurg. Tom. II. obſ. 63. & ſeq. deſcribit.

III.

Entero-epiplocele quomodo tractanda.

Nonnunquam *inteſtina ſimul cum omento foras prodeunt*. Cujuſmodi quidem noxa *entero-epiplocele* Medicis nuncupatur; ſed difficulter tamen ab enterocele ſimplici diſcernitur. Quanquam parum refert, utrum mali genus ſubſit, perſpectum habere: ſiquidem eadem utrobique & ſupervenire pericula, & adhiberi curationis artificia ſolent. Interim quoties in ramice quodam tumor identidem evaneſcit, aut ſaltem decreſcit, nonniſi tumore quodam exiguo atque molli ſuperſtite, omentum utique una cum inteſtinis deſcendiſſe, haud improbabiliter conjicitur. Sed minori tamen cum periculo complicatam iſtam herniam ſive entero-epiplocelen conjunctam eſſe, quam ramicem inteſtinorum ſive enterocelen ſimplicem, vel inde manifeſtum eſt, quod in iſta pinguedo prohibet, ne a muſculorum abdominis annulis adeo graviter comprimi aut torqueri inteſtina queant, quam ſi ſola ſint prolapſa. Ceterum in hujus mali curatione id ante omnia propoſitum ſibi Medicus habeat, ut omentum atque inteſtina ſimul reprimantur, glutinatoque vulnere eodem modo per adhibitam vincturam contineantur, quem ſupra ad enterocelen commendavimus.

C A P. CXXI.

De herniis ſpuriis *& quidem primo de Sarcocele & caſtratione.*

I.

Sarcocele quid ſit.

SUpra dictum eſt, hernias *ſpurias* ſive *falſas* eos vocari tumores ſcroti, ubi neque inteſtinum neque omentum ex ventre prolapſum eſt, ſed ubi tumores in ipſo ſcroto vel a ſcirrho teſticuli, vel ab humoribus

(*a*) Ita enim FABRIC. ab AQUAP. cauſtica & uſtionem hic commendat. in oper. chirurg. cap. de enterocele.

(*b*) GARENGEOTUS in vulneribus abdominis corrupti omenti ligaturam rejecit, attamen in herniæ operatione eam ipſe inſtituit. oper. chirurg. T. I. p. 373. edit. II.

bus in eo collectis, vel etiam a nimis tumidis vaſis ſpermaticis oriuntur: & ſpeciatim Sarcocelen Medici vocant iſtiuſmodi noxam, quando vel ipſe teſticulus cum duritie quadam inſigniter atque ad inſtar ſcirrhi alicujus tumefactus deprehenditur; vel & caro quædam præter naturam ex illo increſcit; quæ cum acutis haud raro conjuncta eſſe doloribus, interdum autem exulcerari & ad cancrum ſenſim tranſire conſuevit. (*a*) Utique autem diverſam eſſe a teſticuli inflammatione ſarcocelen, inde ſtatim intelligitur, quia hæc non niſi pedetentim atque lentiſſime naſcitur, & ut plurimum nullos fere initio dolores concitat; iſta vero, perinde ac in reliquis fieri inflammationibus ſolet, celeriter & cum vehementiſſimis cruciatibus atque æſtu incidit. Neque vero ab una ſemper eademque cauſa malum hujuſmodi provenit. Namque ubi ipſe teſticulus cum duritiæ quadam intumeſcit, ab iiſdem plerumque cauſis *ſarcocele* naſcitur, quas circa ſcirrhum ſupra (Part. I. lib. IV. cap. XVII.) commemoravimus. Si quid vero carnis e teſticulo pronaſcitur, in graviori plerumque contuſione, ſimilive alia quadam violentia externa ſitum ſolet eſſe calamitatis illius principium. Sed reperi tamen egomet iſtiuſmodi ægrum aliquem, ſarcocele laborantem, qui nullam omnino vim externam ſenſiſſe ſibimet videbatur. *Magnitudo tumoris* varia quidem eſt, atque ita, Medicorum quorundam judicio, comparata, ut gallinæ ovum haud ſuperet: ſed obſervavi tamen egomet atque ſanavi iſtiuſmodi homines aliquos, quibus ultra pugni magnitudinem teſticulus increverat. Quod ne cui mirum videretur, nihil abs re facturus mihi viſus ſum, ſi teſticulos ejuſmodi grandiores, in vini ſpiritum immiſſos diligenter aſſervarem. *Signum præcipuum*, quo dignoſci ab herniis reliquis ſarcocele debet, in duritie & cumprimis ipſius teſticuli poſitum videtur: dum reliquæ priores herniæ aliquanto molliores eſſe ſoleant, & teſticulus naturalis ſeorſim digitis percipiatur. Ceterum ſarcocelen, niſi tempeſtive tumor reſolvatur, quam facillimo negotio degenerare in cancrum poſſe, non e WEPFERI tantum, ſed ex propria quoque experientia ego didici, vel ſaltem ob inſignem molem aut dolores valde moleſtus fit; imo & generationis negotium, præſertim ſi uterque teſticulus vitiatus eſt, lædit, aut prorſus tollit. Si tumor per inguen ad ventrem uſque aſcendit, etiam curatio, quæ per ſcalpellum fit, fruſtranea eſt & mortem poſt ſe trahit, quia corruptio jam ad internas uſque partes proceſſit: ideoque rectius ab ea abſtinetur.

II.

Ubi recens adhuc eſt ſarcocele, reſolvi eadem nonnunquam per adhibita medicamenta digerentia, eademque cum interna; tum externa poteſt. MATTHIOLUS, AQUAPENDENS atque SCULTETUS (*b*) valentiſſimum hic eſſe ſtatuunt pulverem radicis *ononidis*; ſiquidem illius ʒj. ægris ex vino abſinthite quotidie ingeratur, extrinſecus ſuper tumorem hoc impoſito emplaſtro: *Curatio per medicamenta.*

℞. Gumm. galban.
ammoniac.
bdell. a. ℥ß.

(*a*) Aliquoties hoc ita contingere obſervavi.
(*b*) Vid. Ejud. *obſerv.* 63.

Diſſolut. in aceto adde
Adip. anat. liqu. & colat. ℥iß
Cer. citr. ℥ij.
Ol. lilior. alb.
Medull. crur. bov. a ℨx.
M. F. emplaſtrum.

Oportet autem linteo emplaſtrum hoc induci atque poſt tertium quemque diem innovari. DIONYSIUS (*a*) hunc in uſum proponit emplaſtrum, quod ex diabotano, divino & VIGONIS emplaſtris invicem permixtis conficitur: ſiquidem illud feliciter aliquoties a ſe adhibitum fuiſſe teſtatur. Sunt, qui *emplaſtrum Noribergenſe*, quaſi medicamentum diſcutiendis iis, quæ coierunt, aptiſſimum, jam jam propoſitis ſimul admiſcendum ſuadent, vel ſeorſim illud adhibent. Alii quam maxime ſalutariter hic adhiberi ſtatuunt vapores ſive fomenta iſta acida, quæ ad ſcirrhi curationem ſupra (pag. 338.) commendavimus. Ceterum in internis medicamentis præſtantia inprimis eſſe, quæ ex lignorum decoctis atque mercurialibus remediis fiunt, frequens rerum uſus me docuit; præſertim ſi quovis fere mane cum regimine ſudorifero ægris propinentur, alvus autem poſt tertium vel quartum quemque diem medicamento ex mercurio parato, ducatur.

Curatio per ſcalpellum, ſive caſtratio.

III.

Ubi vero nihil omnia medicamenta iſta proficiunt, ſed tumor nihilominus una cum doloribus ſubinde increſcere, vel ob dolores vehementiores nimis moleſtus fierit, paulatimque in *carcinoma* ſive cancrum tranſire animadvertitur; ſi modo malum nondum attigit annulum, miſerum, ſed unicum tamen remedium eſt, ne ſcilicet ad ipſum abdomen tranſeat, prorſuſque inſanabilem noxam efficiat; (*b*) opportune teſticulum iſtiuſmodi tumefactum, vel etiam utrumque ſi noxa ambos occupavit, adhibito ſcalpello, prudenter exſcindere; quæ actio *caſtratio* appellatur, qua ægri, ſi ambo teſticuli auferuntur, ad generationem prorſus inepti fiunt, & *caſtrati* appellantur.

IV.

Quomodo illa fieri debeat.

Perfici autem curatio hæc eodem fere modo debet, quem in celotomia ſive ad hernias ſupra ſecundum agyrtarum morem curandas præſcripſimus. (Cap. CXVIII.) Sed majorem tamen adhibere hic circumſpectionem convenit, quam fieri a plerique celotomicis vulgaribus ſive hiſtrionibus ſolet. Neque enim, inciſa prius cute in inguine & ſcroto, ruditer aut violenter evelli teſticulum oportet, ne dolores nimii aut convulſiones facile concitentur; ſed leniter potius per adhibitum modo ſcalpellum, modo forficem, prout res exigit, a partibus, quibus cum idem cohæret, reſolvi: vaſis ſpermaticis, ne nimiis doloribus

ribus

[*a*] In Chirurgia ſua, ubi de hoc malo agit.

[*b*] Accidere id ipſum aliquando poſſe, non ſolum ipſe diverſis vicibus obſervavi; verum &, ut alios jam taceam, WEPFERI obſervatio demonſtrat. Vid. Ejus *tract. de cicuta aquatica pag.* 101. ubi de ſarcocele cancroſa refert, quæ libras duas æquavit.

ribus ægri exerceantur, quam diligentiſſime prius circa inguen ſive abdomen ligatis atque tandem reſectis; vulnere autem poſtmodum ea ratione glutinato, quam generatim in curandis herniis hactenus propoſuimus. Quoniam autem ex reſectis vaſis illis ſpermaticis multum ampliatis, ut ut eadem ligata prius ſint, tanta nihilominus ſanguinis copia nonnunquam profluit, ut penitus exhauriri ægrotus queat, ſicut ipſe obſervavi, ſatius utique Medicorum nonnullis viſum eſt, vel duplicem ligaturam, alteram ſub priori adhibere, vel curationem ſic inſtituere, ut, poſt reſolutum a ſcroto teſticulum, vaſa ſpermatica tantum deligentur, non mox reſecto, ſed relicto adhuc teſticulo, atque poſt aliquot demum dies, flacceſcente nimirum ac putreſcente teſticulo, id quod vaſa ſpermatica rite ligata eſſe indicat, reſcindantur. Nam que tunc ſine periculo & ſine gravi ſanguinis profuſione adhiberi ſcalpellum poterit. Quando vero teſticulus nondum flacceſſat, ligaturam priorem non ſatis firmam eſſe indicat, adeoque alteram eamque arctius conſtrictam, eſſe injiciendam. DRANIUS haud inepte ſuadet, ut pars liganda acu, duplex linum trahente, perforetur, atque poſtea quælibet dimidia pars utrinque filis illis ligetur: ita certius profuſionem ſanguinis averti poſſe. (*a*) AQUAPENDENS equidem una cum SCULTETO aliiſque ut pernicioſam iſtiuſmodi ſanguinis profuſionem prohiberet, ferrum aliquod candens, abſciſſo teſticulo, vaſis ſpermaticis applicavit: verum priorem modum præſtare exiſtimo. In curanda igitur ſarcocele mali moris & ad cancrum ſpectante, licita utique, imo vero neceſſaria quandoque *caſtratio* eſt: ſiquidem, miſſa illa ſive neglecta, vix ac ne vix quidem redire ad ſanitatem ægris quibuſdam licet, alteroque adhuc conſervato teſticulo ad generationem nondum inepti ſunt. Non ſum equidem neſcius, Medicorum nonnullos in hac curatione præcipere, ut nervi prius a vaſis ſpermaticis reſolvantur, quam horum vinctura inſtituitur, ne ipſorum ligatura ſpaſmi aut convulſiones concitentur; ſed parum abeſt, quin plane ſupervacuum eſſe conſilium iſtud, ego ſtatuam. Quibus enim artificiis reſolvi commode nervuli iſti exigui a vaſis ſpermaticis, quibus mirum in modum intertexti ſunt, queant, juxta cum ignariſſimis ego ſcio. Ut nihil nunc de eo dicam, non uſque facile moveri ſpaſmos a vinctura hic poſſe; quum & valde exigui ſint nervuli iſti, &, ſicut antea jam diximus, mirifice partibus reliquis implicati atque intertexti. De cetero minutum aliquod ſpleniolum ſive linamentum ſubjici vinculo illi poteſt; teſticulus autem, pollicis circiter longitudine infra vincturam relicta, preſcindi oportebit.

V.

Si quid vero carnis enatum e teſticulo deprehenditur, quod graviter hominem affligat, nec diſcuti tamen per adhibita medicamenta convenientia queat; tum ſi teſticulus integer adhuc eſt atque illibatus, feliciter utplurimum ſanari noxa poterit, ipſeque teſticulus ſervari, dummodo quicquid præter naturam ſuperincrevit, deoperto ſcroto, quam exactiſſime ab eo ſolvatur atque reſcindatur. (*b*) Quodſi autem ipſum

Teſticuli excreſcentia quomodo curanda ſit.

H 2

(*a*) *Obſ. chirurg. Tom. II. pag.* 161.

[*b*] DYONISIUS atque alii, ad faciendam in ſcroto plagam, tollendaſque teſticuli partes ſuperfluas, rodentia proponunt medicamenta, quibus etiam res ſæpe ſatis commode expediri poteſt: ſed promtior tamen atque tutior hic videtur curatio, quæ per ſcalpellum inſtituitur.

ipſum ſimul teſticulum invaſerit, vel exſcindi etiam, propter nimios cruciatus ſimileſque alias cauſas, indecore prominentes partes nequeant, neceſſarium utique erit, vel univerſum teſticulum, vel quandam ſaltem ejus partem, modo jam jam propoſito exſcindere: Ita & *cutis ſcroti*, quæ exemto teſticulo ſupervacanea eſt, reſecari forfice debet, ita commodius poſtea vulnus glutinatur & ſcrotum minus deforme fit. Circa deligationem hæc inprimis neceſſaria videtur obſervatio, ut linamenta carpta & ſplenia cum faſcia inguinali, quam ſpicam vocant, primum ſupradentur; deinde vero, ad leniendam, quæ ſuboriri plerumque hic ſolet, inflammationem, cataplaſmata digerentia ſimul adhibeantur; ipſum denique vulnus unguento digeſtivo balſamoque vulnerario, ceu fieri communiter in celotomia ſolet, glutinetur. Obſervationes de teſtibus exſectis videri poſſunt in TULPII obſ. lib. 4. cap. 32. & SAVIARDI obſ. chirur. 125.

C A P. CXXII.

De Hydrocele.

I.

Hydrocele quid ſit. NOonnunquam humor aliquis, iſque ſæpe copioſus, abſque doloribus quidem, ſed tamen cum maxima hominis moleſtia, uſque adeo mirifice ſcrotum diſtendit, ut ad ovi, pugni, capitis vel & majorem amplitudinem illud increſcat. Medici mutuato a Græcis vocabulo *hydrocelen*, hoc eſt, *herniam aquoſam*, noxæ genus illud vocare conſueverunt. Fere ſemper autem non niſi alterutrum; nonnunquam tamen utrumque latus a tumore iſtiuſmodi pernicioſo diſtenditur: Neque ulli etiam hominis ætati propria eſt iſta noxa: ſiquidem non adulti ſolum atque ætate provecti, ſed juniores etiam ab eadem infeſtantur; quin & interdum infantes aliqui cum hydrocelem in lucem exponuntur, ut ipſe vidi, vel primis etiam poſt partum diebus ea corripiuntur. Sed non una ſemper humoris illius noxii ſolet eſſe *ſedes*, tametſi enim is utplurimum *in tunica vaginali*, id eſt, inter teſticulum & tunicam huic proximam colligatur, ita ut teſticulus huic humori quaſi innatet, tactuque tunc percipi nequeat, atque tum ex diſruptis vel exeſis teſticuli vaſis lymphaticis profluiſſe videatur: tamen nonnunquam etiam *ſub ipſa cute ſcroti* idem conſiſtit, ut CELSUS jam notavit, (*a*) præſertim in infantibus recens natis, vel & in hydropicis, atque ſic utrumque teſticulum ambit. Sed hoc quidem vitii genus *hydropem ſcroti* a Medicorum filiis nuncupatum & ab hydrocele diſtinctum deprehendimus: hinc poſtea ſeorſim de eo acturi ſumus. Quandoque tamen etiam, ut nonnulli auctores referunt, (*b*) in peritonæi pro-

(*a*) Lib. VII. cap. 18.

(*b*) WIDEMANNUS equidem in libro de *litho-&-celo-tomia* pag. 84. nec non BOERHAVIUS aphor. pract. §. 1227. itemque GARENGEOTIUS *in chirurg. operat.* & DRANIUS *Tom. II. obſ.* 75. memorant, utique iſtiuſmodi hydroceles caſus quandoque obſervari, ubi digito contingi teſticulus queat, atque tunc ſupra teſticulum in peritonæi proceſſu tumorem & humorem conſiſtere; in enterocele autem contrarium quan-

proceſſu ſupra teſticulo liquor præter naturam colligitur; imo etiam in productione peritonæi ab inteſtinorum hernia orta, copioſum liquorem in cadavere ipſa ſectione aliquando deprehendi. Interdum etiam *liquor ſanguinolentus*, vel ipſe ſanguis in cavo ſcroti, ut ipſe quoque vidi, obſervatur; id quod nec CELSUM latuit, quemadmodum ex ejus Lib. VII. cap. 19. videri poteſt, quod vitium *hæmatocele* ſive hernia ſanguinea dici haud inepte poſſet: de qua pluribus infra.

II.

Ad *hydroceles igitur ordinariæ ſigna* quod attinet, non cognoſci illa tantum promtiſſime, ſed dignoſci quoque accuratiſſime 1. ab *hydrope ſcroti* exinde poteſt, quod in hac digitus depreſſus, fere ut in tumefactis pedibus, foveam quandam relinquit, cutis glabra eſt, atque penis ſimul quandoque inſigniter tumet: quum e contrario in hydrocele vera penis retrorſum quaſi ductus, cutis vera ita rugoſa exiſtat, ut digito ſuper tumorem depreſſo nulla fovea ſuperſit. Præterea in hydrocele tumor nunquam ex toto ſe remittit, & mollis eſt, ſi non nimius humor ſubeſt; at ſi is vehementer increvit, renititur ſicut uter repletus & arcte adſtrictus. Venæ quoque in ſcroto inflantur; & ſi digito premimus, cedit humor, circumfluenſque id, quod non premitur, attollit. (Deinde 2.) ab *enterocele*, nec non ab *epiplocele*, hoc inprimis ſigno hydrocele diſtinguitur: qua parte tumor eſt, lympha copioſa teſticulum ita comprehendit & ambit, ut contingi vel ſentiri neque viſu neque factu idem queat; dum e contrario in enterocele atque epiplocele perſentiſci utplurimum is a latere valeat. Denique 3. *ſarcocelen inter & hydrocelen*, (quæ profecto tam difficulter quandoque diſtinguuntur, ut perquam experti Medici in earum dignotione, ut exempla novi, erraverint) id potiſſimum diſcrimen intereſt, quod hæc ad inſignem ſæpe amplitudinem increſcat, veſicæque alicujus ab aqua valde diſtentæ ſenſum (id quod palmarium ſignum eſt) præ ſe ferat; dum e contrario tumor in ſarcocele mirum quantum durus, ſed tamen plerumque non uſque adeo magnus exiſtat. Non ſum equidem neſcius, Medicorum nonnullos in explicandis hydroceles ſignis præcipere, ut, in tenebris conſtituto ægro, lumen aliquod poſt ſcrotum collocetur, ſiquidem tunc, ex illorum ſententia, ſcrotum fit pellucidum; perinde ſcilicet, ac fieri ſolet in veſicis aqua repletis atque lumen inter & oculum conſtitutis. At enim vero, quia, prout egomet cum CELSO (*a*) ÆGINETA (*b*) aliiſque obſervavi, humor ſive lympha iſta turbida ſæpius eſt atque adinſtar decocti fabarum Coffee nigricans, vel etiam cruenta; quivis prudens jam per ſe intelligit, propoſitum ſignum iſtud fallax admodum eſſe, vel minus ſaltem perpetuum. Interea tamen quando adeſt, de hydrocele nos certiores reddit; quando vero abeſt, *Diagnoſis atque prognoſis.*

quandoque uſu venire, propterea quod inteſtina interdum, ut ſupra jam monui, uſque in tunicam vaginalem, per ſeptum illud naturale, quod teſticulum a parte ſuperiori proceſſus peritonæi diſtinguit, penetraverint. Sed rari admodum ſint, neceſſe eſt, ad quos modo laudati auctores provocant, caſus. Ego ſane quanquam plurimos homines enterocele non minus quam hydrocele laborantes, ſanaverim, nunquam tamen adhuc ita rem inveni, ſed ſemper ſic, quemadmodum antea deſcripſi.

(*a*) Lib. VII. cap. 19.

(*b*) *Lib. VI. cap.* 62.

turbidum liquoris genus adeſſe poterit, minimeque cogitandum, ac ſi hydrocele non adeſſet, ſi cetera modo adſint indicia. Ceterum moleſta magis eſſe, quam periculoſa hydrocele conſuevit: neque enim niſi difficulter admodum incedere vel equitare iis licet, qui ab eadem, ſi magna eſt, infeſtantur. Interim ubi paulo diutius humor iſte intus relinquitur metuendum eſt, ne teſticulus ſenſim cum eodem corrumpatur, vel occalleſcat, atque ita vel ſcirrhum aliquem ſive ſarcocelen, vel cancrum tandem ſentiat. Interea tamen exempla novi, ubi ægri ad magnam ſenectutem pervenerunt, & nihil mali inde, quam moleſtiam, ob inſignem ejus magnitudinem, perceperunt. Attamen quia propter nimiam humoris copiam penis, ſecus, quam naturaliter decebat, retrorſum contrahitur atque a tumore velut abſconditur; ſobolis procreatio, ſi non prorſus impeditur, quam maxime tamen gravis ac moleſta redditur. Quanquam autem fere ſemper difficilis eſſe, cum medicamentis, tum ſcalpello adhibitis, hydroceles curatio ſolet; facilius tamen juniores, quam natu grandiores omnino liberari ab eadem poſſunt. Interdum hydrops cum hydrocele conjuncta homines affligit: atque tunc ſanare hydrocelen ante haud licet, quam hydrops fuerit ſublata. Quandoque etiam cum ſarcocele, imo & cum enterocele complicata deprehenditur.

III.

Curatio per medicamenta. In junioribus quam ſæpiſſime medicamentis curationem hydrocele recipit: ſiquidem & digerentia & roborantia medicamenta interne atque externe tempeſtive adhibeantur. Inſigniter autem adverſus noxam hanc proficiunt extus ſplenia ſive linamenta complicata, ex vino, vel ſpiritu vini, cum rore marino, ſalvia, chamæmelo, fœniculo, cumino, majorana & ſimilibus decocto, diligenter expreſſa, frequentiſſimeque per dies ſingulos calida ſuper tumorem impoſita. Neque vero incommodum fuerit, vino iſti decocto, atque ab igne jam tum remoto, ſpiritus vini portiunculam affundere, vel & aquam calcis cum ſpiritu vini permiſcere. *In infantibus recens natis* atque ab hydrocele infeſtatis nihil perinde ad extirpandam noxam iſtam valentius eſt atque commodius, quam ubi ſanus aliquis, atque is quidem jejunus, comminuta prius dentibus *moſchatæ nucis* portiuncula, identidem & aliquamdiu ſemper in dies ſingulos ſpiritum ſuum ſcroto ægro afflaverit. Quam ipſam equidem medicinam hoc libentius ego ſuadeo, quo plura ſunt exempla eorum infantum, quos per eandem conſanuiſſe ſcio. Interim & *ſpiritu vini* ore contentus, & halitus ſcroto afflactus haud prorſus ineptus cenſeri debet. Si neutrum ex his profecerit, *emplaſtrum de cumino* etiam, linteo illitum atque calidum ſuper tumorem imponere, vel & linamentum complicatum, ſpirituque matricali madefactum, itidem calidum, aliquoties per dies ſingulos applicare conveniet. Ad *medicamenta interna* quod attinet, longe optimum fuerit, ægrotis, præcipue infantibus, ſæpius alvum ducere, ſed ſimul tamen roborantia, digerentia atque urinam moventia medicamenta his interponere. Admirabilem inprimis uſum in adultis præſtare hic celebri quondam LUDOVICO viſum eſt (*a*) *arcanum duplicatum*; utpote cujus paucis, ut refert,

[*a*] Vid. *Miſcell. nat. curioſ. dec. I. ann. IX. & X. obſerv.* 158. nec non Ej. *opera* pag. 720.

ſert, *doſibus* hydrocele nondum inveterata, adhibitis ſimul externis reſolventibus & nervinis intra paucorum dierum ſpatium ſemper ceſſerit. Attamen illud plus in hydrope ſcroti, quam in vera hydrocele præſtare arbitror. Si omnia hæc aliave ſimilia ad extirpandum malum non ſatis profecerint, ad ſcalpellum denique veniatur, neceſſe eſt. Sed ante tamen ſemper in adultis, ſicubi hydrocele nondum inveteravit, curationem per hactenus propoſita medicamenta tentare conveniet, præſertim ſi æger a ſcalpello abhorret; quantumvis etiam raro in his ad reſtituendam ſanitatem ipſa valeant. Ubi ad hydrocelen inflammatio quædam acceſſerit, ſicut aliquando contingit, abſtinendum tantiſper a ſcalpello eſt, donec ipſa ſe remiſerit.

IV.

Curatio per operationem.

Solet autem duplex inprimis eſſe, quæ manu fit, hydroceles curatio: alteram *perfectam*, ſive radicalem; *palliativam* ſive *imperfectam* alteram Medicorum filii nuncupant. Namque duplex inprimis ſcopus eſt, quem in hydroceles curatione Medicus intendit: 1. ſcilicet ut humor noxius e ſcroto educatur; deinde 2. ut, ne quid humoris præter naturam denuo ibi confluat, prohibeatur. Quemadmodum vero ad utrumque præſtandum accommodata eſt curatio perfecta; ſic e contrario imperfecta ſeu palliativa non niſi eo ſpectat, ut, quicquid humoris intus eſt collectum, ea extrahatur. Interim quia curatio perfecta non lectulo tantum per aliquot hebdomades ægros affigit, ſed doloribus quoque atque periculis, præſertim ſi non rite procedatur, exponit; imperfecta vero ſive palliativa longe promtius atque minori cum moleſtia ac periculo & expediri & iterari poteſt; mirum videri haudquaquam debet, ſi hæc alteri iſti a quamplurimis fere ſemper anteponatur. Quod ipſum etiam in cauſa fuit, quare nos primo loco palliativam curationem; perfectam autem deinceps explicare ſuſtinuerimus.

V.

Curatio palliativa quomodo fiat.

Antiquiores equidem Medici ad perficiendam curationem palliativam, ſcalpellum Gallorum phlebotomum adhibuerunt, quod Lanceolam ſive *Lancettam* vulgo vocant: Scrotoque rite perforato, ferrum extraxerunt, humoremque per immiſſum tubulum quendam emiſerunt. Noſtra ætate *acus* ſive *clavus* ille apice triangula, tubulo incluſus, quem Galli *Trocar* vocant, (Tab. XXIV. fig. 1.) & longe quidem commodius adhibetur. Operandi modus hic eſt: Æger vel erectus ſtare, vel in extrema ſedilis parte conſidere jubetur. Humor, qui intus eſt, deorſum verſus quam diligentiſſime deprimitur; ſuprema ſcroti parte, ad diſtendendam ſcilicet inferiorem, laqueo plano leniter vincta. Tum acus illa triangula ſive clavus modo propoſitus, circiter ad digiti tranſverſi longitudinem, quo nimirum illud a ſero diſtentum involucrum, quod in malo inveterato valde craſſum fieri ſolet, perforetur, nec teſticulus tamen contingatur, in imam ſcroti partem extrorſum verſus demittitur. Scroto hunc in modum perforato, clavus ex tubulo intus relicto extrahitur, & quicquid humoris intus collectum eſt, per tubulum illum in ſubjectam pelvim aliquam emittitur. Denique emiſſo omni

liquore, tubulus ex vulnere quoque extrahitur, atque ſic univerſum opus confectum cenſetur. Neque enim ſcrotum modo confeſtim rurſus contrahitur, ſed ipſum quoque vulnus abſque emplaſtro & medicamentis ſua velut ſponte glutinatur; quin ægri etiam abſque omni moleſtia ſtatim rurſus ambulare & negotia rurſus ſua perficere valent. Tametſi nihil abs re illi faciant, qui, abſoluta operatione, ſpleniis craſſis ſpiritu vini vel aqua calcis madefactis, ſcrotum involvunt. Quodſi etiam humor ſupra teſticulum collectus hæreret, ut ſupra laudati autores N. 1. notarunt, nova plaga etiam ille eſſet educendus. Ceterum quia, poſt ejuſmodi operationem adhibitam, ſcrotum plerumque denuo intra menſes aliquot ab humoribus adimpletur; neceſſarium utique eſt, identidem, quando ſcilicet denuo repletum & emiſſus humor bene clarus eſt, curationem modo propoſitam iterare; ne ſcilicet collectum in ſcroto ſerum, per acredinem paulatim contractam, partes internas & cumprimis teſticulum corrumpat, itaque noxam magis periculoſam efficiat. Solet autem & poteſt vel bis quotannis, vel ter, vel quater etiam imo quandoque demum poſt aliquot annos operatio iterari, prouti nimirum vel tardius vel celerius humor ille perniciosus increſcit. His enim obſervatis, homines iſtoc malo vexati citra magnam moleſtiam & ſaneſcere ſubinde, imo & ad ſummam vivere ſenectutem, haud raro poſſunt; ſicut ipſe tales novi. (*a*) *Nam humore ſemel extracto, uſque adeo feliciter nonnulli homines, & præcipue robuſti, ſaneſcunt, ut nullam omnino lympham in ſcroto collectam denuo ſentiant.* Interim quia nonniſi raro admodum id contingit, facile apparet ratio, quare iſtam *curam palliativam* Medici vocaverint. Quando vero humor effiuens mox turbidus eſt aut craſſus, vel etiam, poſt repetitam aliquoties operationem iſtam craſſus fit atque tenax, ſicut nonnulli referunt, ut extrahi per inſertum clavum ac tubulum commode nequeat, ſed fœtorem potius atque colorem obſcurum, cruori haud abſimilem, ſenſim contrahat, properare utique ad curationem perfectam convenit, ne corruptio & noxa major inde concitetur. Ita & *ſi ſanguis multus* ex inflicto vulnere profluit, vult GARENGEOT, ut ſcrotum mox ſcalpello aperiatur, vena læſa inquiratur, atque inventa ligetur; id quod vero mihi nunquam accidit.

VI.

Curatio perfecta quomodo fiat.

Incidentibus igitur, quæ modo commemoravimus, noxis; aut corrupto etiam teſticulo, aut ægris denique alias ob cauſas perfectam ſanitatem deſiderantibus, triplici fere modo expediri curatio iſta perfecta poterit. Primus operandi modus hic eſt. Æger ſupra menſam lectumve reſupinatur, diligentiſſimeque ab adſtantibus quatuor vel quinque viris robuſtis continetur, aut vinculis etiam, manibus pedibuſque injectis, ubi opus id eſſe judicatur, conſtringitur; quemadmodum ſcilicet ſupra jam tum circa celotomiam præcepimus. Deinde ſcrotum circa ſuperiorem partem iſtam, qua humor noxius continetur, ſcalpello Tab. I. litt. G. vel I. a latere inciditur, donec in cavum ſcroti perveniatur: immiſſoque in iſtam plagam vel ſpecillo ſulcato, vel, quod fere melius, ſiniſtræ manus digito indice, & per adhibitum ſcalpellum aut forficem ſcrotum ad fundum uſque dividitur: quo nempe facilius effluere, quicquid humoris vel alias corrupti

[*a*] Conf. SCULTETI *Armament. chirurg.* Tab. XL. fig. 2.

rupti aut vitioſi intus collectum eſt, valeat. Humore, quemadmodum diximus, emiſſo, ipſe teſticulus exploratur. Qui ubi ſalvus adhuc eſſe atque illibatus deprehenditur, linamentis carptis vulnus hoc ſcroti univerſum ſtatim expletur, ſupra datis ſpleniis atque faſcia, litt. T formam præ ſe ferente. Diebus proximis, quando priora illa linamenta exciderunt, totum vulneris cavum per adhibitum unguentum digeſtivum & linamenta repletur ac deligatur; ut hoc ipſo duræ iſtæ atque calloſæ ſacculi tunicæ ad ſuppurationem perducantur, ſeparentur, atque ſic venulæ iſtæ, unde humor noxius antea profluxit, penitus extirpentur, ne redire facile malum priſtinum queat. Sicubi autem membranæ iſtæ nimis craſſæ nimiſque induratæ ſunt, haud ſatis proficere in illis exedendis ſolum *unguentum digeſtivum* ſolet. Itaque tunc vel mercurius præcipitatus ruber ſubinde unguento digeſtivo admiſcetur, vel ſolus eis ſuperimpoſito unguento cum linamentis inſpergitur; vel ſi in nimis duris membranis hoc non ſufficere videtur, per adhibitum ſcalpellum aliquod vel forficem exſcindere ipſas, quantum quidem fieri poteſt, primo convenit; deinde vero, quicquid ex illis ſupereſt, præcipitato rubro & alumine uſto una cum digeſtivo applicatis, exedere. Quo equidem rite confecto, per adhibitum balſamum vulnerarium tamdiu vulnus deligatur, donec primo bene mundum ac poſtea penitus glutinatum ſentiatur. Nonnunquam *pinguedinis aliquid*, vel corpus quoddam adipoſum præter ipſum humorem, in ſcroto ab hydrocele infeſtato, pronatum reperitur. Quod proinde ſimili ratione, ac membranulæ duriores, partim reſcindi & eximi, partim autem per injecta medicamenta rodentia modo laudata, aliave ſimilia extirpari oportebit. Tametſi autem forte, poſt deopertum ſcrotum, *vaſa ſeminalia inſigniter aliquando tumefacta reperiantur*; cavendum tamen eſt, ne continuo teſticulus propterea quaſi inutilis aut noxius reſcindatur, ut nonnulli mox ſuadent & faciunt; ſiquidem iſta ſolius quandoque naturæ beneficio rurſus ſaneſcunt. Deligari autem vaſa ſpermatica filo, reſcindique teſticulus omnino debet, ſicuti in cap. de ſarcocele docuimus, quoties vaſa ſeminalia non inſigniter tantum induruerunt, ſed magnis quoque cruciatibus hominem ægrum affligunt. Diſpiciendum quoque porro eſt, *num teſticulus tumefactus forte materiam aliquam fluidam*, ſicut quandoque contingit, intus contineat. Si quid enim fluidi intus hærere, tactu percipimus, aut lympham, aut pus inibi conſiſtere, rectiſſime colligimus. Interim neque tunc reſcindere continuo, ut nonnulli ſolent, ſed incidere potius atque expurgare teſticulum iſtum conveniet; ita enim teſticulus ſæpe rurſus ſaneſcit. Sed ſi forte ſimul nimis jam tum *induratus* vel *corruptus* idem inveniatur, prædicta ratione ligandus & reſecandus, ne in carcinoma forte abeat. Ceterum ſi forte aliquando contingat, ſicut ſupra laudati autores referunt, ut in *ſuprema tantum proceſſus peritonæi parte*, ſupra ſeptum ſcilicet proceſſus peritonæi, humor quandoque contineatur; ipſe vero teſticulus, diducto licet ſcroto, non advertitur; tunc ſolertiſſime providendum hic eſt, ne, dum tunicæ induratæ tunc conciduntur, vel exſcinduntur, ipſe ſimul teſticulus imprudenter lædatur.

VII.

VII.

Altera curationis perfectæ ratio.

Quia vero multi ferrum nimis pertimeſcunt, ſcrotum hoc morbo conflictatum, *rodente etiam medicamento* quam aptiſſime aperiri & liquor peregrinus educi poteſt. Quem in finem emplaſtrum longo ſed anguſto foramine perforatum externo ſcroti lateri applicari, foramini emplaſtri lapis cauſticus aliudve idoneum rodens imponi, hic linamentis, emplaſtro integro & ſplenio contegi, omniaque faſcia T probe firmari debent, quemadmodum cap. 24. pag. 473. ubi de rodentibus medicamentis egimus, jam uberius expoſuimus. Quodſi forte rodens medicamentum ſcroti tunicas non omnino perrumpit, cruſta ſpecillo vel ſcalpello, aliove idoneo ferramento perrumpi debet, liquor ejici, cavumque & vulnus linamentis repleri, ac poſtea, ut modo docuimus, procedendum eſt, donec æger convaluerit; eaque ratione varios egregie curavi. Ceterum monendum hic eſt, GARENGEOTUM a rodente medicamento multa inſignia mala hic pertimeſcere, quia hoc cum liquore morbido commiſceretur & teſticulum aggrederetur. Verum hic metus vanus imo nullus omnino eſt; quia, ſimulac rodens medicamentum ſcroti tunicas perforavit, liquor effluens hoc medicamentum repellit & abſtergit, vel ſiquid etiam forte influat, a liquore contento mox temperatur, ita ut lædere intus non poſſit. Ipſe denique uſus, optimus in rebus medicis & chirurgicis magiſter, me docuit, hocce malum minime inde metuendum eſſe & nunquam aliquid mali inde me obſervaſſe.

VIII.

Tertia curationis perfectæ ratio.

Tertius curationem perfectam inſtituendi modus hic eſt. Funiculus aliquis planus, aut fruſtulum anguſtum lineum acus ejuſmodi prægrandis, qualem in ſetaceo commendavimus, (vid. Tab. XVIII. fig. 12.) beneficio, ita per afflictam eandemque ſupremam ac lateralem ſcroti partem deorſum verſus trajicitur, ne teſticulus ſimul attingatur, ita ut a parte inferiori rurſus egrediatur. (*a*) Funiculo poſtea in plaga, ſicut in ſetaceo, relicto, atque ſemel aut bis quotidie, unguento digeſtivo prius imbuto, tracto retractoque, non humor tantum noxius paulatim effluit, ſed ſcrotum quoque inflammari atque interius ita ſuppurare conſuevit, ut, quicquid venularum aut tunicarum corruptarum intus eſt, ſenſim & a partibus integris abſtrahatur, & conſumatur. Poſt viginti vel, pro re nata, etiam poſt complures dies, poſtquam ſcilicet ſuppuratio maximam partem præteriit, & parum vel nihil amplius humoris vitioſi profluit, funiculus ex vulnere rurſum extrahitur, ipſumque vulnus glutinatur. Sed ſi hac ratione ſatis feliciter ſuppuratio non ſuccedat, unguento digeſtivo mercurii præcipitati rubri aliquid admiſcere, eoque funiculum iſtum inungere conveniet, ita ſuppuratio melius ſuccedit. Sed quicquid tandem harum rerum ſit; ſane, quia ſecundum priores illas perfectæ curationis vias (n. 6. & 7.) non commodius tantum extrahi atque expurgari liquor noxius una cum tunicis corruptis, ſed accuratius quoque luſtrari teſticulus, ſanus an vitiatus ſit, poteſt, itemque an forte corpus adipoſum intus lateat; mirum videri haud

(*a*) Vid. SCULTET. *armament. chirurg.* Tab. XL. fig. 1. ubi hoc illuſtratur.

haud quaquam debet, ſi Medicorum plerique ipſas, quaſi tutas magis atque certas, tertiæ huic præferant. Namque ubi forte vel putredo, vel ſcirrhus, vel alia quædam corruptio vehemens teſticulum invaſit, ſalutarius utique videtur, ſuperius circa celotomiam propoſita ratione teſticulum exſcindere, vel ſi corpus adipoſum adſit, illud reſecare, quam iiſdem intus relictis, non ipſam modo curationem dubiam reddere, ſed pluribus etiam noxis ſive periculis hominem ægrum exponere.

IX.

MARINUS, unus ex recentioribus Chirurgis Italis, omnibus reliquis hunc morbum curandi viis præfert, atque etiam tanquam uſitatiſſimam (in Italia forte) commendat ſequentem. (*a*) Præparato prius corpore inciditur ſcrotum in principio ſive parte ſuperiore, mox ſub inguine, ea magnitudine, ut per plagam digitus, & poſtea turunda, digiti craſſitudine ac trium digitorum tranſverſorum longitudine ex cera facta, immitti queat: cujus apex paululum incurvata ſit. Hæc unguento de althea inungitur, & cavo ſcroti immittitur: ubi poſtquam per horas viginti quatuor relinquitur, pars alterata (forte *inflammata*) reperietur. Aqua non evacuatur, & turunda ſenſim brevior efficitur, prout ſcilicet cavitas minuitur; tumor vero emplaſtro emolliente digeritur. Quando ſuppuratio bene ſuccedit & pus generatur, turunda *unguento digeſtivo* GALENI imbuitur, in ſcrotum vero unguentum roſatum immittitur. Septem diebus præterlapſis turunda oleo hyperici compoſito inungitur, ſinus bene purgatur, & tumore digeſto ſive reſoluto vulnus ſenſim imminuitur, carne impletur, tandemque turunda tollitur, & ſervato victus regimine plaga glutinatur. Præcipit vero auctor in fine, ne operatio hæc, *ſcorpione dominante*, ſuſcipiatur; quia hoc curationem valde protraheret. Verum ad ſigna cæleſtia in curationibus chirurgicis reſpicere velle, abſonum atque ſuperſtitioſum, ingenuoque Medico indignum eſſe exiſtimo. RUYSCHIUS etiam & quidem jam ante hunc autorem fere ſimili ratione hanc curationem deſcripſit, dum ait: (*b*) Si curationem aggrederis aperiendo ſcrotum a parte ſuperiori ad latus, tumque vulnus turunda oblonga unguento roſaceo, mercurio præcipitato rubro permiſto, inuncta oppleveris, donec lenis inflammatio, eique ſuccedens ſuppuratio parva, membranulas ſtillantes putrefecerit, tuque eas tenaculo eduxeris, ſæpe deinde perfecte ſanatas obſervavi. Denique adhuc hic monendum eſt, hanc curandi viam ſuccedere, niſi teſticulo ſalvo: contra ſi vitium in teſticulo ſubeſſe ſuſpicamur, vel certe cognovimus, ad primam vel alteram confugiendum erit.

Quarta curæ perfectæ via Marini & Ruyſchii.

X.

Quocirca longe promtiorem eandemque tutiorem curandi viam tentare ſibi videntur chirurgi quidam vulgares ſeu circumforanei, dum ſcilicet in pleriſque ægris, ab hydrocele vexatis, inguine prius inciſo, peritonæi proceſſum atque teſticulum, perinde ut in enteroceles ſectione, protinus vinciunt, e ſcroto evellunt atque præſcindunt; quantum-

Quintus curationis perfectæ modus.

[*a*] *In Pratica delle principali operazioni* &c. pag. 230.
[*b*] Adverſar, anatom· dec. II. 22.

tumvis etiam ſanus adhuc teſticulus extiterit. Quam equidem curandi rationem tantum abeſt, ut ego probem vel laudem, ut potius graviter reprehendam: quia crudeliter homines miſeros illi hiſtriones tractant, qui partem, humano generi conſervando uſque adeo neceſſariam & caram eandemque ſanam adhuc, quum eadem ſervari omnino potuiſſet, flagitioſe perdunt extirpantque. Ceterum *curatio perfecta longe melius atque tutius in juvenibus* atque viris robuſtis, ætate non adeo grandibus, quam in ætate nimis provectis atque debilioribus adhibetur, ne facile graviora mala ſuperveniant: adeoque conſultius eſſe duco hos, vel non, vel ſolum cura palliativa curare. Denique maxima ſemper opus eſt cautione, *ne qua forte enterocele quædam pro hydrocele habeatur*, neve, dum ſcrotum incidere volumus, inteſtinis imprudenter conciſis, ægrotus interficiatur.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ quintæ.

Fig. 1. Scalpellum quoddam occultum herniarium (Gallis *biſtouri herniaire cachee* dictum) repræſentat, quod nonnulli cum ad hernias incarceratas, tum & ad fiſtulas nonnullas ani incidendas commendant & adhibent. Hujus pars acuta ſive ſcapellum intus latens ad litt. A emergit e vagina ſive canali ſuo & ſcindit, ſimulaque pars B ſive anſa deprimitur. Litt. CCC *vaginam* ſive *canalem* deſignant, in quo ſcalpellum deliteſcit, donec premendo emergat. DD. manubrium totius ferramenti denotat; E clavum ſive axin, circa quam ſcalpellum, dum anſa B premitur, movetur; F elaterem, qui ſcalpellum in canalem ſive vaginam, quando vis premens in B remittit, denuo repellit.

Fig. 2. ſimile fere ſcalpellum per litt. AB deſignat, ſed extra canalem iſtum CC exertum, in quo alias occultatur. Pars canalis inferior lamella quadam orbiculari D ſive etiam cordiformi eſt inſtructa: ne inteſtina in herniæ incarceratæ operatione ſuper ſcalpellum evolvantur, itaque graviter facile lædantur. E aliud manubrii genus denota, quemadmodum & cardo & elater paulo aliter fabricata ſunt.

Fig. 3. exhibet per litt. A ſcrotum aliquod a mediocri hernia inteſtinali in latere dextro diſtentum: per litt. B vero, qualirer in hernia inteſtina CC, duplicata quaſi, in ſcrotum (quod hic apertum demonſtratur) devolvi ſoleant, ex BERENGERI libro de herniis, gallice promulgato.

Fig. 4. litt. A ex PALFINI chirurgia demonſtrat *proceſſum peritonæi*, ſuprema parte, juxta inguen ſcilicet, adhuc clauſum; ſed circa reliquas partes litt. BBBB ſcalpello deopertum: ubi per litt. C indicatur teſticulus, cum vaſi ſpermaticis E; per litt. D vero ſacculus, qui ab interiori peritonæi tunica ab inteſtinis vel omento, vel ab utroque ſimul ex abdomine propulſa, diſtenta & elongata naſcitur, atque ab inteſtinis, aut etiam omento prolapſis, quæ in eodem continentur, ad teſticulum fere uſque hic extenditur.

Fig. 5. & 6. cum reliquis ad fig. 15. uſque repræſentant *ſubligacula*

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.

ſive *vincula*, pro continendis in ventre inteſtinis refuſis, apud hernia laborantes quam maxime accomodata. Horum quædam; ut fig. *6.* 12. & *13.* ex panno xylino, præſertim pro infantibus, vel corio pro adultis conficiuntur; alia ex laminis ferreis, corio veſtitis, ut fig. 5. 7. 8. & 15.; nonnulla etiam ex laminis ferreis, articulis quibuſdam ſive juncturis mobilibus junctis, ut fig. 15. pro commodiori, ut nonnulli volunt, uſu fabricantur; quædam etiam pro iis requiruntur, qui *hernia duplici*, ſive qui utrinque inteſtinorum ramice afflicti ſunt, ut fig. 8. & *9.* Nonnulla ſunt pro latere dextro ramice affecto, ut fig. *6.* 7.; alia pro ſiniſtro, ut fig. 5. 10. *13.* 14. & 15. Quædam circa corpus firmantur ligulis ſive funiculis, ut fig. *9.* 10. 13. alia loris & fibulis, ut fig. *6.* *9.* 13. alia loris & uncinulis, ut fig. 5. 7. 8. 15. atque rurſus alia, alia ratione, ut fig. 11. 12. In omnibus vero ſcutum, glomus ſive pulvinar A, quod paulo durius eſſe debet, refuſis prius, dum æger ſupinus decumbit, inteſtinis aut omento prolapſis, annulo muſculi abdominis ſive loco prolapſus imponitur, cingulum BB ventri circumdatur, & vel ligulis ſeu funiculis CC, per foraminula DD trajectis, vel fibulis fig. *6.* & 14. EE probe firmantur, vel & lora uncinulis fig. 5. 7. 8. 15. aa innectuntur. In quamplurimis vero hujuſmodi faſciis, præter cingulum ventrem ambiens, pars quædam dependens, funiculus planus ſive lorum adeſt, ut in fig. 5. *6.* 10. 11. 12. 13. & 14. litt. FF, quæ per femina traducitur, atque in parte oppoſita funiculis, ligulis, fibulis vel uncinulis quam accuratiſſime jungitur. In fig. 10. litt. a ſcutum ſive glomus A ex parte adverſa indicatur; in fig. 11. vero, quæ ex idoneo corio facta eſt, litt. b, c, ſcutum ligneum a parte anteriori, ſed litt. d, a parte poſteriori, ubi convexum eſt, oſtenditur, quæ pars loco prolapſus imponitur, ejuſque globulo ſive clavo ee, tria extrema, G, H, I, ubi foramina triangularia adſunt, arcte innectuntur. Plures adhuc diverſæ ſubligaculorum ejuſmodi dantur figuræ & varietates: ſed hic eas tantum quas præſtantiores ceteris eſſe judicavi, in tironum commodum exhibere volui.

C A P. CXXIII.

De Hæmatocele.

I.

HÆmatocele ſive *hernia ſanguinea* vocari poteſt, quando in ſcroto loco ſeri ſive aquæ ſanguis aut humor ſaltem ſanguineus continetur. Contingere hoc interdum non ſolum ipſe vidi aliique varii autores teſtantur; verum etiam antiquiſſimus Medicus latinus CELSUS (*a*) atque ex Græcis PAULUS (*b*) hoc jam obſervarunt. Adeſſe vero hoc vitium inde conjicimus quando cetera herniæ aquoſæ ſupra relata ſigna adſunt; ſed ſi ſcrotum ad candelam ex oppoſito latere inſpicitur ac *Hæmatocele quid.*

ac

[*a*] Lib. VII. Cap. 19.
(*b*) Lib. VI. Cap. 62.

ac probe conſideratur, nulla pelluciditas, ſed magna potius obſcuritas ad nigritiem vergens conſpicitur. Interdum etiam tunc demum animadvertitur, quando vel acu triangulari humorem contentum educere volumus, vel ipſum ſcrotum hunc in finem aperimus, atque tunc loco ſeri ſanguineum humorem deprehendimus.

II.

Cauſa. *Cauſa* hujus mali utplurimum eſt vis quædam externa, contundens, lacerans, unde venæ in ſcroto rumpuntur aut conquaſſantur, ut ſanguinem in ſcrotum emittant; qui vero ſi diu ibi hæret, corrumpitur, & teſticulum etiam lædit, unde varia mala pertimeſcenda.

III.

Curatio. Optima curatio in eo conſiſtere videtur, ut ſcrotum in latere læſo integrum incidatur, & ſanguineus humor emittatur: poſtea id probe purgetur, & ſi teſticulus ſanus deprehenditur, tentandum, ut vas ruptum rurſus conſolidetur & vulnus etiam externum balſamicis rurſus conſolidetur. Quando vero hoc obtineri nequeat, aut teſticulus aut vaſa ſpermatica corrupta eſſent, corruptio vero nondum in ventrem pervenit, vaſa illa in inguine liganda & teſticulus vitiatus, ut ſupra ſcripſimus, excidendus.

CAP. CXXIV.

De partium naturalium hydrope.

PArtium naturalium hydropem aliquam eſſe ſtatuimus, quoties illæ ab humoribus noxiis ac ſuperfluis ita diſtenduntur, ut digito ſuper illis depreſſo, fovea quædam remaneat; ſi cutis externa lævis penis autem neutiquam retractus deprehenditur. Solet autem in iſtiuſmodi caſibus inter ſcroti tunicas exteriores, & ſpeciatim in tunica celluloſa, humor conſiſtere, atque ita per ipſam ſedem ſuam, naturalium partium hydropem ab hydrocele & enterocele diſtinguere. Nonnunquam partes tantum naturales ab hydrope infeſtantur, integro atque incolumi exiſtente corpore reliquo; nonnunquam autem, ut in hydrope, univerſum ſimul corpus indecenter ab humoribus ejuſmodi noxiis affligitur. Quod ipſum equidem poſterius ubi fit, haud ſanari partes naturales, niſi reliquo corpore ſimul reſtituto & ab hydrope liberato poterunt. Ubi vero non niſi partes naturales diſtentæ ab humoribus noxiis reperiuntur; inſigniter adverſus malum iſtud proficere medicamenta digerentia & roborantia, quæ in hydrocele (§. 3.) propoſuimus, interna & externa una cum idonea diæta, conſueverunt. Si neque his malum ceſſerit, haud alienum ſæpe eſt, in maſculis ſcrotum atque penem, in feminis pudendi labia hinc inde ſcarificare, atque ita humores ſenſim emittere; remediis internis & fomentis roborantibus quam diligentiſſime ſimul applicatis. Valent hic mirifice pro fomen-

fomento aqua calcis calida, eàdemque ſola vel lapide medicamentoſo Crollii roborata, vel ſpiritus vini atque hujus generis alia medicamenta in œdemate ſuperius (P.I. lib.4.cap.XVIII.) commendata, ſiquidem cum ſpleniis ſive linamentis complicatis quam creberrime ſuper ſcrotum imponuntur. GARENGEOTIO (*a*) nihil adverſus noxam hanc valentius videtur emplaſtro Norimbergenſi, ſuper partem ſcarificatam impoſito, atque hinc inde perforato, ne humor inde profluens reprimatur: quem in finem etiam *empl. de cumino*, itemque *diaphoreticum* MYNSICHTI apte adhiberi poſſunt. Simulatque autem vulnera, in prima ſcarificatione facta, coeunt, vel exareſcunt, innovari eadem, ſi res ita poſtulaverit, facillimo negotio poterunt. Similiter ubi ſola ſcarificatio ad humores extrahendos non ſatis promte profecerit, haud alienum quandoque fuerit, *circa infimas pudendi partes ſetaceum aliquod inſtituere*: qua de re conferri poteſt DEKKERUS. (*b*)

C A P. CXXV.

De Hydro-ſarcocele.

H*Ydro-ſarcocelen* inde cognoſcimus atque ab hydrocele ſimplici diſcernimus, ſi circa corpus durum teſticuli humorem fluctuantem percipimus, & adhuc magis, ſi poſt emiſſum humorem teſticulus nihilominus juſto grandior atque durior exiſtit. Quamdiu etenim ſcrotum ab humoribus copioſis eſt diductum, quandoque vix ac ne vix quidem dignoſci ab invicem hydroſarcocele atque hydrocele ſimplex poterunt. Neque enim digito vel manu contingere ſemper teſticulum facile licebit, niſi forte exigua admodum humoris copia intus fuerit. Si quis igitur ægrotus a tumore nimio ſolum liberari cupierit, eadem inſtitui curatio poterit, quam in hydrocele minus gravi præſcripſimus. Ubi vero teſticulus inſigniter tumet & cum duritie quadam dolet, neque ægrotus curationem perfectam extimeſcit, neceſſarium utique videtur, hydroceles atque ſarcoceles curationes invicem quaſi conjunctas adhibere. Itaque ſcalpello detegi ante omnia peritonæi proceſſus ac poſtea trajecto filo una cum vaſis ſpermaticis ligari ac tandem ſimul cum tunica vaginali, quæ cum proceſſu peritonæi continua eſt, e ſcroto evelli abſcindique teſticulus vitiatus debebit: ita enim dum vitiatæ tunicæ & venulæ teſticuli ſimul cum teſticulo removentur, & ſarcocele & hydrocele ſimul curantur. Exemplum ingentis hydroſarcoceles deſcribitur in CAMERAR. Diſſertat. Taurinenſ. pag. 216.

CAP.

(*a*) In chirurg. operat. cap. de paracenteſi, circa finem.

(*b*) *In exercit. practicis* pag. 290. SCULTETUS exemplum refert ſcroti in hydropico feliciter perforati, obſ. 67.

CAP. CXXVI.

De Hydro-enterocele.

HYdro-enterocelen aliquam incidiſſe exinde colligimus, ſicubi, inteſtinis repreſſis, nihilonimus eodem in latere tumor aliquis, veſicæ aqua repletæ quod tactum ſimilis, circa teſticulum remanet. (*a*) Quando autem in altero latere hydrocele adeſt, in altero enterocele, tunc morbus non hydro-enterocele vocatur, ſed pro duplici morbo, nimirum enterocele & hydrocele eſt habendus. Si quis ergo liberari ab iſtiuſmodi malo voluerit, huic gemina ſemper adhibenda eſt curatio. Prima eo ſpectat, ut inteſtina in ventrem refuſa per idoneum vinculum adhibitum quam exactiſſime contineantur. Altera tollendis aut ſaltem emittendis humoribus debet eſſe accommodata, ideoque vel perfecta, vel ſaltem palliativa, prout ægri hoc deſiderat, aut Medicus eam ſalutarem judicat, eſt adhibenda. Sed providendum tamen hic quam ſolertiſſime ſemper eſt, ne forte, ubi inteſtina & aqua ſimul in uno latere hærent, ſcrotum prius aperiatur, quam inteſtina fuerint in priſtinam ſedem reſtituta, atque a miniſtro quodam intus detenta: ſiquidam alius periculum eſt, ne, dum ſcrotum inciditur, ſemel inteſtinum concidatur, atque ita homo, quæ ſanare inſtituimus, temere interficiatur. Ubi vero in diverſis ſcroti lateribus diverſi hi morbi ſunt, periculum minus eſt.

CAP. CXXVII.

De pneumatocele ſive hernia ventoſa aut flatulenta.

I.

An detur hernia ventoſa.

POſſe veram pneumatocelen quandam ſive herniam ventoſam exiſtere & re vera etiam ſæpe incidere, a quamplurimis auctoribus ſcriptum equidem eſt; ſed, me judice, nondum ſatis luculenter, neque exemplis; neque rationibus manifeſtis demonſtratum. (*b*) Quin potius ego vereor, ne qui forte Medici ac chirurgi minus perſpicaces hydrocelen aut enterocelen aliquam, vel medicamentis curatam, vel ſponte ſua evaneſcentem, pro neumatocele quidem haud raro habuerint, qui tamen talis non erat. Atque id magis etiam ideo, quia nec facie, nec ſignis ſatis manifeſtis, nec curatione per medicamenta ab hydrocele differre pneumatocele traditur. Mihi ſane aliquoties contigit, vel hydrocelen & obſervare & curare in illis, quos alii quidam Medici ac Chirurgis pro ægris a pneumatocele afflictis habuerant, quæ tamen tales revera non fuerunt. Ita & expertiſſimus MEEKRENIUS

[*a*] Ipſa ſectione aliquando hoc vitium in cadavere quodam deprehendi.

[*b* PAULUS hanc herniam in arteriæ dilatatione conſiſtere putat, Lib. VI. cap 64. verum hoc neque ratione neque experientia nititur.

NIUS *in obſ. chirurg. caput. LI.* inſcripſit *de paracenteſi ſcroti in hernia flatulenta*: ubi facile ex hac inſcriptione quilibet certe crederet, herniam flatulentam revera adfuiſſe. Si vero caput hoc pertegitur, aquam eductam fuiſſe deprehenditur, & nullos flatus.

II.

Signa, quibus & cognoſci & ab hydrocele dignoſci pneumatocele, ſecundum illorum quidem auctorum ſententiam, qui eam ſtatuunt, *debet*, fere ſunt ſequentia: 1. ſcrotum manibus contrectatum, veſicæ ab ære diſtentæ ſimile videtur; 2. ideoque inſigniter leve, & ſpeciatim multo levior, quam ſi humoribus repletum eſt, itemque magis pellucidum admota candela deprehenditur; denique 3. ſi talitro idem percutitur, ſonus editur, qualis nimirum edi ſolet a veſicis inflatis atque digito percuſſis. Tametſi autem egomet nunquam aliquid iſtiuſmodi obſervaverim, licet hernias omnis generis quamplurimas viderim atque curaverim, adeoque an talis caſus tam ſæpe, ut non pauci perhibent, extiterit, merito dubitem; tamen, ſi qua forte iſtiuſmodi malum aliquando inciderit, hunc in modum curatio poterit inſtitui. Extrinſecus ſcilicet eadem applicentur medicamenta digerentia ac diſcutientia, quæ ad hydrocelen tollendam commendavimus, fomenta & emplaſtra. Ex internis medicamentis præſtantiſſima utique hic ea ſunt, quæ cum ad alvum ducendam, tum etiam ad diſpellendos flatus proficiunt. Utriuſque generis medicamentis diligenter adhibitis, ægri, qui pro talibus habentur, præcipue ſi juniores adhuc fuerint, haud raro ſaneſcunt. Sin nihil omnia medicamenta profecerint, & tumor ſubſiſtere pergat, æger vero ab eo liberari ferro deſideret, acum triangularem ſive clavum tubulo incluſum (*Trocar*) deprimere in ſcrotum oportebit, eodemque perforato, quicquid intus eſt, ſive jam aer ſit, ſive humor, emittere: ubi apparebit, aqua an aer intus fuerit contentus. Ceterum neque a GARENGEOTIO hujuſmodi vitium unquam obſervatum fuiſſe, exinde mihi fit veroſimile, quod in operationibus ſuis chirurgicis nullam omnino pneumatoceles mentionem fecerit. PAULI AEGINETAE temporibus eam pro arteria dilatata habuerunt, (*a*) adeoque ob erumpentis ſanguinis periculum, qui nullo modo ſiſti poſſet, eam chirurgia aggredi recuſarunt.

Signa & curatio.

C A P. CXXVIII.

De ramice varicoſo, ſive Cirſocele.

I.

NOnnunquam venæ ſpermaticæ circa & ſupra teſticulos atque in peritonæi proceſſibus in ſcroto imo & quandoque ſupra ſcrotum in inguine ita mirifice intumeſcunt, ut vel varicis alicujus, vel inteſtini avis cujuſdam, vel & calami cujuſdam ſtraminei & quandoque ſcriptorii ſpeciem atque ſenſum præ ſe ferant, præterquam quod interdum nodos aliquos inæquales eoſque paulo ampliores ſimul hinc atque

Ramex varicoſus quid ſit.

(*a*) Lib. VI. cap. 64.

atque inde contineant, teſticuluſque magis juſto dependeat. Hoc ipſum vitii genus *ramicem varicoſum*, *varicocelen* itemque *cirſocelen* Medici appellant, quamvis forte rectius *varices vaſorum ſpermaticorum* vocari poſſet. Interdum & venæ ſcroti in modum varicum intumeſcunt, ut CELSUS jam notavit; verum harum dilatatio cum *Fabric.* ab AQUAPENDENTE rectius pro varicibus ſcroti, quam pro hernia habetur: interea tamen ſæpe confunduntur, & pro uno eodemque malo, licet minus recte, habentur.

II.

Cauſæ.

Cauſa utriuſque præcipua a ſanguine, vel nimis abundante, vel nimium inſpiſſato atque tenaci videtur eſſe repetenda. Is etenim dum in venis his hæret, inſigniter illas diſtendere, graviſſimaſque homini moleſtias concitare poteſt. Nonnunquam ab externa violentia quadam vitium illud naſcitur: ſiquidem per illam hæ venæ contunduntur aut debilitantur, atque ita ſanguinis curſus impeditur. Interdum quoque juvenes juniores, præcipue illi, quos aut nimia ſeminis abundantia, aut libido vexat, malum iſtud, ut aliquoties vidi, præſertim intra ſcrotum ſentiunt. Namque horum venæ propter nimiam ſanguinis copiam & verſus teſticulos impetum, mirum quantum ſæpe diſtentantur. Sed rarius tamen inde incidere morbus aut ſingularis moleſtia ſolet, nec qualiſcunque venarum harum dilatatio pro ramice mox aut morbo, ut empirici ſæpe facere ſolent, habenda. Niſi enim cum venarum diſtentione conjunctæ ſunt moleſtiæ notabiles aut dolores; vix apparet ratio, quare homines, venarum levem quandam his in locis diſtentionem ſentientes, pro ægrotis habere, iiſdemque manum medicam, multo minus chirurgicam, adhibere velimus. Aptum tamen conſilium, quod infra indicatum eſt, dari ipſis poterit.

III.

Curatio quomodo fiat per medicamenta.

Quodſi vero nimium quantum hæ venæ increverint, vehementeſque dolores aut moleſtias homini moverint; neceſſarium utique videtur, adverſæ valetudinis præſidia quærere. Poterit autem diverſimode curatio hic inſtitui. Namque ubi forte in ſanis & vegetis a nimis ſeminis copia, in venis præſertim ſpermaticis, exortum malum eſt, promtiſſimum idemque valentiſſimum ejus remedium ſæpe eſt matrimonium, id quod propterea ipſis commendandum. Ubi vero non ſufficit, quemadmodum hoc malum in eis vidi, qui in matrimonio vixerunt, aut ubi externa quædam violentia ſeu contuſio vitium illud induxit, parum plerumque medicamenta proficiunt: ſiquidem per ea difficulter admodum priſtino vigori ſuo reſtitui nimis graviter diductæ ac debilitatæ aut laceratæ venulæ conſueverunt. Interim in hoc malo, quia quam maxime ſanguis valde ſpiſſus peccare videtur, haud negligenda ſunt iſtiuſmodi medicamenta, quæ & inſpiſſatum ſanguinem diluunt, & debilitatas venas roborant. Atque de internis quidem medicamentis prudentem Medicum aliquem conſulere omnino convenit. Extrinſecus autem præter ſanguinis detractionem applicari utiliter fomenta iſtiuſmodi adſtringentia atque roborantia poterunt, quæ in hydrocele ſupra (cap. CXXII. præſcripſimus.

IV.

IV.

Quodſi autem, fruſtra adhibitis medicamentis omnibus, venarum in ſcroti tunicis diſtentarum nodi una cum doloribus ſubinde increſcunt, veteres vel ferrum candens vel ligaturam harum venarum commendarunt: (*a*) Verum cum hæ curationes nimis vehementes mihi videantur, ſi varices hi in ſcroti tunicis ſunt, haud prorſus alienum hic eſſe exiſtimo, quam maxime diſtentam venam per adhibitum ſcalpellum eouſque incidere, quouſque tumor extenditur, emiſſis per vulnus iſtud aliquot ſanguinis unciis. Quo equidem rite confecto, linamentis carptis vulnus expletur emplaſtroque vulnerario contegitur, ſplenio quodam convenienti atque faſcia ſuperimpoſitis. Denique in ſequentibus deligationibus per adhibitum balſamum atque emplaſtrum vulnerarium vulnus iſtud glutinatur. Sic enim non a ſanguine tantum inſpiſſato atque doloribus corpus liberatur, ſed laxa quoque venæ pars per inductum cicatricem validam ita roboratur ac velut munitur, ut non adeo facile rurſus diduci a ſanguine valeat. *Si malum hæret intra ſcrotum*, hoc prius inciſo una cum proceſſu peritonæi, nonnulli ſimili ratione deinde procedunt. Interim in utroque malo hortandus ſimul æger eſt, ut & ſufficienti & tenui ſemper potu, & crebra exercitatione, & medicamentis denique ſanguinem attenuantibus, diligentiſſime utatur, non omiſſa ſanguinis miſſione, bis vel ter quovis anno inſtituta; contra vero a cibis craſſioribus atque durioribus, nec non a nimia vita ſedentaria, utpote quibus inſigniter ſanguis inſpiſſatus, quantum fieri poteſt, providiſſime abſtineat. Atque hoc conſilium iis quoque dandum, in quibus hoc malum incipit, ad majus incrementum & moleſtias evitandas, aut malum prorſus tollendum. Quidam ſi hoc vitium valde dolet, vaſa ſpermatica in inguine una cum proceſſu peritonæi ligant, & teſticulum una cum vaſis varicoſis extirpant. Quodſi vero vaſa ad annulum uſque indurata jam ſunt, præſtat a ſectione hac abſtinere, quia mors utplurimum inſequitur.

Curatio per ſcalpellum.

C A P. CXXVIII.

De teſticulorum carcinomate & ſphacelo.

Si teſticuli ſcirrhus in carcinoma, aut inflammatio (*b*) in ſphacelum convertitur, vel & a quibuſcunque aliis cauſis putredo aut corruptio totum teſticulum occupavit, miſerum, ſed unicum tamen fere remedium eſt, vitiatum ejuſmodi teſticulum, ne ad inguem atque interiores abdominis partes malum tranſeat hominemque conficiat, protinus ea ratione exſcindere, quam in celotomia cap. CXIX. itemque de ſarcocele cap. CXXI. hactenus explicavimus. Quando autem ex parte tantum abſceſſu quodam corruptus eſt, non mox totus teſticulus

I 2

[*a*] Vid. *Fab. ab Aquap.* cap. de hernia varicoſa, in operat. chirurg. & CELSUS Lib. VII. cap. XXII.

(*b*) Quomodo inflammatio teſticulorum curanda ſupra expoſitum eſt.

culus reſecandus, ſed abſceſſus aperiendus, purgandus & rurſus conſolidandus. Utique vero memorabilis hic videtur obſervatio illa, quam *in teſticulorum amputatione ſive caſtratione omni* ſalutarem inprimis atque neceſſariam eſſe GARENGEOTIUS (*a*) ſtatuit; ut nimirum muſculi abdominis exterioris annuli parte interiori inciſa vel reſecta *venæ ſpermaticæ* a partibus adhærentibus ante ſemper reſolvantur atque *circa annulum vel adhuc ſupra illum vinciantur*, quam ipſe quidem teſticulus attingatur: ſiquidem hac ratione non mitius tantum ægri tractentur, ſed felicius quoque curentur. Quam vero ob cauſam hoc fieri debeat, haud ſatis exponit. Contra verendum potius eſt, conciſo hoc annulo, partem hanc abdominis debilitari, atque ad herniam poſtea generandam aptiorem reddi: ut taceam dolores, quos æger ex ſectione hujus annuli fruſtra, ut mihi ſaltem videtur, perferre cogitur. Præterea ſi vaſa ſpermatica prope annulum vel in ipſo annulo ligantur, metuendum eſt, ne inflammatio ad partes internas procedat. Imo ſi corruptio in vaſis ſpermaticis ad annulum aut ſupra eum jam proceſſit, ab operatione potius abſtinendum.

Qua ratione colis vitia curari debeant.

C A P. CXXX.

De phimoſi.

I.

Phimoſis quale vitium ſit.

NOnnunquam præputium ſive ſumma collis cutis propter gravem inflammationem ita coarctatur, ut nulla ratione reduci poſt glandem queat. Medici cum Græcis *phimoſin* noxæ genus illud vocare conſueverunt. Solent autem gravibus utplurimum incommodis obnoxii eſſe, quicunque colis noxam iſtam ſentiunt; præſertim ſi virulentæ venereæ materiæ quicquam glandem inter atque cutem hanc hæſerit. Sic enim propter nimiam cutis anguſtiam illam neque purgari ſatis commode neque ſanari glandis ulcera iſta, quæ noſtrates cum Gallis *chancres* vocant, poſſunt, quæ ab impuro veneris uſu proveniunt. Æt proinde mirum haud ſit, ſi, quemadmodum VERDUCIUS (*b*) obſervavit, aut gangræna, aut carcinoma, aut gravis ſaltem glandis atque ſummæ cutis inflammatio exinde ſuboriatur. Quibus equidem malis incidentibus, aut per ſe coles ab ipſis his ulceribus abſumitur, aut ſcalpello tamen præſcinditur. Accedit, quod ægri hi ſæpiſſime non niſi maximis cum doloribus mittere urinam propter cutis & glandis eroſionem, queant. *Cauſam phimoſeos* præcipuam plerumque ab incauto cum feminis impuris concubitu Medici rectiſſime repetunt. Dum enim virulenta iſta, quam ſinu vaginæ ſuæ fovere proſtibula ſolent, materia cutem inter atque glandem remanet; abeſſe vix poteſt, quin ſumma cutis illa, præcipue ſi paulo longior & anguſtior eadem fuerit, graviter ex inflammatione intumeſcat, noxaſque hactenus memoratas con-

[*a*] Vid. Ejuſdem tract. de faſciis, cap. XXVI.
[*b*] Operat. chirurg. cap. de caſtratione.

concitet. Tametſi vero non deſunt, quibus ipſa natura uſque adeo longam eandemque anguſtam colis cutem tribuit, ut vel plane non, vel quam ægerrime ſaltem nudari glans contecta valeat; tamen, quum & urina abſque moleſtia mittere, & liberis procreandis operam dare nihilominus ipſi valeant, ſupervacuum utique videtur, curationem aliquam chirurgicam in iisdem experiri; niſi forte aut inflammatio quædam, aut dolor vehemens, aut inſignis moleſtia, præſertim in concubitu, ſcalpellum poſtulaverint. (*a*) Poſſe autem homines, juſto longiorem penis cutem habentes, longe plerumque facilius, quam reliquos, ab impurioribus feminis inſici aut corrumpi, non ex hactenus ſolum traditis, ſed & vel maxime ex ipſo rerum uſu manifeſtiſſime perſpicitur.

II.

Si malum hoc ſine venerea labe eſt, balneando colem ſatis diu in aqua tepida curatur; ſed ſi ab impura venere pronatum malum eſt, quam commodiſſime utplurimum, adhibitis ſimul internis idoneis remediis, & cruciatus leniri, & glans exulcerata ſanari hoc fere modo poterunt. Ante omnia, pro expurgandis humoribus acribus atque noxiis, ſubter cute ſumma hærentibus, aqua tepida, præſertim ex hordei decocto atque roſarum melle confecta, creberrime inter cutem atque glandem ope ſiphunculi injicienda eſt. Extrinſecus, ad diſcutiendum tumorem, fomentum ſive cataplaſma quoddam emolliens atque digerens circum tumefactam colis partem applicare convenit. Si gravior inflammatio ſubeſt, ſanguinem per venas ægro detrahi oportebit. Quibus rite peractis experiendum, an cute reducta nudare glandem in cole flaccido liceat. Sicubi vero tumor, propter nimis gravem glandis exulcerationem, ſtudium noſtrum vincit; ſi malum ſubinde increſcit; ſi denique nec ante morbum quidem reduci ſumma cutis potuit; ſane, ſine gravioribus periculis exponere hominem ægrum voluerimus, proximum eſt, ut a ferro ſanitatis præſidia repetamus. *Phimoſis curatio.*

III.

Fere duplici autem ratione inſtitui operatio iſta poterit. Quarum utraque ſigillatim ut exponatur, inſtituti ratio poſtulat. Primus operandi modus hic eſt. Cutis extrema, quantum fieri poteſt, ſolertiſſime antrorſum verſus extenditur, contectaque glandes digitis ab adminiſtro quodam comprehenditur. Glandem cute contectam ſiniſtæ manus pollice chirurgus reprimat, prominentemque cutis partem per adhibitum ſcalpellum aut forficem ante pollicem ſuum præcidat, eum fere in modum, quem in circumcidendis maſculis hebræi communiter adhibent. Præciſa, quemadmodum explicavimus, ſumma eademque nimis anguſta colis cute, non reduci tantum facilius cutis reliqua poterit, ſed, denudata quoque glande, longe expeditior reliqua ulceris & purgatio & curatio fiet. *Primus operandi modus.*

(*a*) Spectat huc exemplum *in hiſtor. acad. reg. ſcient.* propoſitum *an.* 1706. *pag.* 31.

IV.

Alter operandi modus.

Altera curandi ratio ſic fere procedit. Superiori eidemque per digitos probe diducto præputio forfex retuſa aut globulo etiam inſtructa ſubjicitur, atque ita cutis anguſta, quantum quidem ad denudandam glandem ſatis eſt; conciditur. GUILLEMONIUS equidem, (*a*) PALFYNIUS (*b*) atque alii proprium huic negotio ſcalpellum deſtinarunt, Tab. XXVI. fig. 4. delineatum: ſed quæ ſit figuræ iſtius ratio, & cur non æque alio recto ſcalpello perficienda ſit, nondum ſatis perſpicere mihi licuit. Præputio ſecundum longitudinem diviſo, Chirurgorum aliqui partem ejus extremam eandemque ſuperfluam forficis ſubſidio utrinque reſcindunt. Sanguis quidem plerumque hic ſatis copioſe profluit, attamen ſupprimi ſtatim poſt confectam operationem haud debebit: quin potius emittere aliquam ejus portionem, prout vires ægri atque habitus ſunt, conveniet; ne qua facile inflammatio superveniat. Emiſſo, quemadmodum præcepimus, multo ſanguine, linamenta tunc carpta eademque ſicca ſupradantur, atque per injectum ſplenium & faſciam, partibus naturalibus deſtinatam, deligantur. Cetera eadem facienda ſunt, quæ circa vulnerum glutinationem alias propoſuimus; præterquam, quod primo curationis modo adhibito, quam ſolertiſſime providendum ſemper ſit, ne qua forte cutis ſumma denuo per ipſam glutinationem nimis coarctetur, atque ita homines ægri malo priſtino iterum exponantur. Nonnunquam, diviſo præputio, a frenulo glans retrahitur, atque penis ſic quodammodo incurvatur. Quod ipſum equidem ubi fit, ſcalpello vel forfice reſolvere frenulum decebit. Si gangræna jam tum glandem occupavit, qualiter equidem in exemplo, a VERDUCIO deſcripto & ſupra allegato factum eſſe legimus; neceſſarium utique eſt, partem ægram, facta ſcarificatione, ad uſque partes ſanas quam creberrime incidere, fomentiſque ex ægyptiaco & theriaca, in ſpiritu vini camphorato reſolutis, tamdiu fovere, donec ipſa gangræna ceſſat. Si qua autem ulcera ejuſmodi (*chancres*) paulo pertinaciora, vix ac ne vix quidem reſtitui abſque remediis mercurialibus internis & quandoque abſque leni ſalivatione hi ægri poſſunt. Ceterum ſilentio prætermitti neutiquam hic debet, D. TREVVIUM, veterum amicorum meorum haud poſtremum, aliquando pro tali ægro, cum Altorfii adhuc mecum eſſet, proprium inſtrumentum aliquod hunc in uſum excogitaſſe; (vid. Tab. XXV. fig. 5.) cujus equidem lamellis A A ſubter cutem inſertis, atque elaterii beneficio, poſt reductam cochleam B, ſenſim ſenſimque diductis, haud prorſus infeliciter atque ſine ſcalpello cutem nimis anguſtam ille diduxit, contectamque glandem denudavit. Sed an ſemper hocce ferramentum ſufficiat, dubito.

CA-

[*a*] Vid. Opera ejus Gallice conſcripta, pag. mihi 437. & 438.
(*b*) In chirurg. belgice conſcripta pag. 176.

C A P. CXXXI.

De Paraphimoſi.

I.

Quomodo phimoſis curari ſive glans penis contecta deoperiri poſſit, hactenus explicavimus: tranſeundum nunc ad vitium contrarium, quod *Paraphymoſis* apud Græcos vocatur, indeque naſcitur, ſi præputium ita vel per ſe curtum, vel & juxta glandem aut nimis conſtrictum aut tumefactum eſt, ut ſuper illam reduci prorſus nequeat. Fere ſemper autem ſanguinis in glande circuitus a præputio iſtiuſmodi nimium coarctato ita mirifice impeditur, ut non tumor ſolum ingens glandis atque graviſſima cum doloribus acutiſſimis inflammatio, ſed ipſe tandem ſphacelus eandem infeſtet, tandemque colem ita affectum ſalpello ſubjiciat. Solent hujus generis malum ii præ ceteris ſentire, qui & nimis anguſtum a natura præputium habent, & complexu venereo nimium quantum vehementi feminis ſeſe jungunt, virginibus præſertim atque illis, quæ paulo anguſtiori natura ſunt inſtructæ. Ut proin egregie nonnunquam juniores mariti iſti fallantur, qui, dum noxam modo deſcriptam a concubitu cum ſponſis vel uxoribus ſuis novis ſentiunt, cum defloratis atque infectis ſeſe rem habuiſſe, indeque malum iſtud ſibi contraxiſſe, opinantur; quum tamen ab ipſa naturæ anguſtia & virginitate idem provenerit. Quandoque etiam apud pueros & juvenes oritur, qui ex petulantia vel libidine præputium valde anguſtum pene flaccido retrahunt, ac deinde, pene rigido facto glandeque tunc intumeſcente, illud ſuper glandem reducere nequeunt: unde aliquando mirum præputii poſt glandem tumorem vidi. Interim negari haud quaquam poteſt, paraphimoſin eos quoque interdum infeſtare, qui cum feminis impurioribus ſeſe miſcent. Dum enim coles atque cutis interior a materia quadam virulenta inficiuntur atque arroduntur, abeſſe vix poteſt, quin inflammatio, tumor atque id genus aliæ noxæ, hactenus memoratæ, præputium affligant. Germani, propter externam ægræ partis ſpeciem, *collare Hiſpanicum* dicere paraphimoſin conſueverunt. *Paraphimoſis quid ſit.*

II.

Paraphimoſeos curatio eo potiſſimum ſpectat, ut, *præputio reducto, glans nuda rurſus contegatur*. Namque hoc facto, dolores una cum noxis reliquis mox ſeſe remittunt. Interim quia gravis plerumque inflammatio tumefactam penis partem ſimul infeſtat, quæ hanc reſtitutionem difficilem, imo ſæpe impoſſibilem reddit; nihil abs re Chirurgi faciunt, quando digerentibus atque emollientibus fomentis ſive cataplaſmatibus, vel vino calido, vel camphorato etiam vini ſpiritu colem tumentem quam diligentiſſime involvunt, ſubindeque, dum deligationem innovant, pene præſertim flaccido, an reduci præputium queat, experiuntur. Simulatque enim glans denudata rurſus tecta eſt, protinus mala omnia evaneſcunt. At vero quia vinum ac ſpiritus vini cam- *Paraphimoſeos curatio.*

phoratus propter acredinem ſuam; cataplaſmata vero emollientia, propter ipſam emolliendi facultatem ſuam, ſanguinis motum quandoque verſus partem læſam concitant, atque ita penem, ſatis jam per ſe tumentem, magis ſubinde diſtendunt; promtior utique chirurgis quibuſdam ea curatio videtur, quæ per aquam frigidam inſtituitur. Simulatque enim coles in ipſam demittitur, vel abdomini etiam atque ſcroto largiter eadem adſpergitur, aut cum ſpleniis imponitur, miſſo ſimul largiter ſanguine; fere ſemper, quicquid excitatum fuerat, continuo flacceſcit. Cole, quemadmodum diximus, flacceſcente, oleo olivarum ſtatim, aut butyro inungere glandem, ut lubrica fiat, convenit. Deinde penis inter manus utriuſque indicem atque medium digitos comprehendatur; glans nuda per admotos pollices fortiter reprimatur, ipſa denique cutis per injectos digitos gnaviter extendatur ſive attrahatur, donec glandem nudam decenter contegat. Hæc dum fiunt, intenſos utplurimum cruciatus ægri ſentiunt, ac perferre coguntur, clamoremque miſerabilem edunt. Quem ipſum tamen prudens atque intrepidus chirurgus ita parum curat, ut potius, quantum fieri poteſt, celerrime ac ex CELSI præcepto, perinde faciat omnia, quaſi nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur. Atque id magis etiam ideo, quia, præputio reducto, parum aut nihil, quod ad curationem perficiendam deſiderari queat, reliquum eſſe conſuevit. Si minus gravis inflammatio penem occupavit, hoc eſt, ſi minus virulenta materia eundem infeſtavit, in aquam tepidam colem demiſiſſe haud raro ſuffecerit, ſi modo cetera eadem fiant, quæ facienda eſſe jam jam propoſuimus.

III.

Paraphimoſis gravior quomodo curetur.

Quodſi vero penis tumefactus, propter nimis vehementem inflammationem vel ob mali diuturnitatem, ad gangrænam jam tum ſpectet, longe optimum fuerit, per inciſas, primo in brachio, deinde *in ſuperiori colis parte* venas ſanguinem detrahere, eundemque tantiſper fluere pati, donec penis flaccidus fiat. Namque tunc reduci præputium utplurimum ſuperius propoſita ratione poterit. Quo equidem facto, vena inciſa rurſus deligatur. Paulo diverſam ab ea, quam hactenus explicavimus, curandæ paraphimoſeos viam PETITUS ſæpe jam laudatus ingreditur, dum per faſciam aliquam anguſtam eandemque perforatam, ſive faſciæ unienti haud abſimilem, glandem tumentem firmiter conſtringit, atque hoc facto eam præputio decenter extenſo rurſus condit. *Nonnunquam a ſero ſanguinis ita mirifice præputium diſtenditur*, ut veſicarum, ab ambuſtione vel medicamentis veſicantibus excitatarum, ſpeciem præ ſe ferat, humoremque intus contentum oculis ſpectandum exhibeat; vel &, quo minus condi glans nuda poſſit, impediat. Hoc ubi fit, hinc inde concidi per admotum ſcalpellum vel phlebotomum cutem diſtentam oportebit, emiſſoque ſero per vinum calidum vulnera expurgari, tandemque cutem ſupra glandem extendi. Ne qua autem facile, prout fieri quandoque ſolet, hoc in caſu cutis vulnerata cum ſubjecta glande cohæreſcat; haud abs re fuerit, ægro imperare, ut quam creberrime urinam in præputium, circa glandem extremam comprehenſum, emittat: ipſam vero cutem diligentiſſime ſuper glandem trahat retrahatque, idemque tamdiu faciat, quamdiu periculum eſſe videtur,

detur, ne glutinari invicem ægræ partes iſtæ valeant. Aeque autem feliciter impediri perniciosa glutinatio iſta ſolet, ubi frequentiſſime vinum calidum inter cutem internam præputii atque glandem injicitur, vel etiam linamentum inter glandem & cutem interjicitur. Si qua autem forte præputium cum glande jam tum coaluit, protinus idem reſolvi per ſubmiſſum dentiſcalpium, aut phlebotomum retuſum, aut ſcalpellum denique ſphærula circa apicem inſtructum debebit; ſed adhibita tamen cautione maxima, ne ſcilicet ipſa glans ſimul lædatur, atque profuſio ſanguinis concitetur. Præputio atque glande hunc in modum rurſus diviſis, cetera eadem facienda ſunt, quæ de urinæ, vel vini aut linamenti hanc in rem uſu paulo antea diximus. Debent autem cutis atque glans hoc ſemper ſolicitius ab invicem detineri, quo difficilius poſtmodum, ſi ſemel firmiter coaluerunt, reſolvi eædem poſſunt. Ceterum facta hac operatione retro adduci colem eundemque ad ventrem leniter deligari oportet; quia, ſi is dependet, inflammatio cum tumore ob faciliorem ſanguinis deſcenſum, ſubinde increſcit. Vidi etiam aliquando, præputium poſt glandem retractum in magnum tumorem durum abiiſſe, qui nulla ratione digeri poterat.

IV.

Denique ſi nihil iſtæc omnia proficiunt, hanc curandi viam PETITUS ineundam ſtatuit. (*a*) Colem inter atque conſtrictum præputium ſcalpellum aliquod minutum idemque curvum, acie ſurſum ſive verſus præputium converſa, diligentiſſime inſeritur, donec tumens atque nimis adſtricta cutis pars commode per id diſcindi queat. Si pluribus in locis, quemadmodum id fieri quandoque duobus, tribus vel quatuor in locis, quaſi totidem annulis ſolet, præputium coarctatum eſt, atque tumefactum, toties repetere idem curationis negotium convenit, quoties ipſa noxæ indoles facere idem poſtulant. Conciſis, quemadmodum diximus, anguſtis præputii partibus ſingulis, gnaviter coles per adhibitum vinum calidum fovetur atque abluitur, reductoque ſuper glandem præputio, diligenter pars afflicta deligatur, atque ea ratione glutinatur, quam modo explicavimus. *Petiti methodus.*

C A P. CXXXII.

De cancro & ſphacelo, qui in cole naſcitur.

SI qua forte colem gangræna poſt inflammationem, phimoſin aut paraphimoſin occupavit; tum ea ratione curari malum oportet, quam ſupra in phimoſi propoſuimus. (Cap. CXXIX. §. 3.) Quodſi autem ſphacelus aliquis, aut poſt glandis ſcirrhum cancer etiam in cole naſcitur, tum protinus, quicquid corruptum eſt, ne ad partes proximas continuo malum ſerpat, tandemque miſerum hominem conficiat, tolli oportet. Modus operandi commodiſſimus hic eſt. In urethram tubulus argenteus aut plumbeus, idemque paulo longior, quam ipſa pars

[*a*] Vid. *Gareng.* oper. chirurg. cap. de paraphimoſi.

pars corrupta, ſic inſeritur, ut ultra id, quod corruptum eſt, tranſeat. Deinde ſana corruptæque proxima colis pars, vinculo lineo vel ſericeo ſatis valenti adhibito, ſic deligatur, quemadmodum in tuberculis carnibuſque excreſcentibus per vincturam tollendis, fieri conſuevit. Tum inſertus quoque tubulus diligentiſſime firmatur, ne ex urethra facile excidat, ſed urinæ profluenti iter præbeat. Vinculum in pene relinquitur; quin etiam, ſi commodum idem fuerit, novo quodam & firmiori vinculo ſuperinjecto, die proxima, quantum quidem ſatis eſt, intenditur. Sic enim, præterlapſis aliquot diebus, quicquid corruptum eſt, juxta vincturam decidit. Non ſum equidem neſcius, chirurgorum aliquos per adhibita ferramenta corruptam colis partem mox præſcindere, ſuppreſſoque ferro candente (*a*) vel medicamentis adſtringentibus ſanguine, plagam inflictam haud prorſus infeliciter nonnunquam glutinare: ſed quia rarius illa curandi ratio procedit, graviſſimaſque utplurimum noxas adducit; vix aliter ego poſſum, quam ut vincturam ferro anteponendam eſſe ſtatuam. Ceterum ubi non niſi aliqua colis pars demta eſt, relicta adhuc ſatis magna, ſane vel poſt ipſam quoque curationem generandi facultas quædam ſolet eſſe reliqua; major utique, vel minor, pro diverſa ſcilicet partis ſuperſtitis magnitudine., Exempla morbi hactenus deſcripti quiſquis deſiderat, is equidem, præter SCULTETUM, (*b*) HILDANUM, (*c*) atque RUYSCHIUM, (*d*) DOEBELIUM velim conferat: ſiquidem hic peculiarem de hoc ipſo vitio libellum conſcripſit (*e*)

C A P. CXXXIII.

Quomodo reſolvi frenulum penis debeat.

Reſolvi equidem penis frenulum tunc inprimis debet, quando glans inferior ſic per idem retro attrahitur, ut penis inde incurvetur, & minus, quam naturaliter decebat, erigi aut extendi valeat, hominesque proinde ad procreandam ſobolem inepti fiant. (*f*) Eandem operationem in hominibus etiam, a gonorrhœa, phimoſi atque paraphimoſi vexatis, quandoque adhibendam eſſe, alias admonuimus. Poterit autem eundem fere in modum curatio illa inſtitui, quem ad linguæ frenulum rite reſolvendum propoſuimus. Nempe frenulum forficis aut ſcalpelli ſubſidio diligenter eatenus conciditur, quatenus ad penem decenter extendendum ſufficit. Conciſo frenulo, linamentis carptis vulnus expletur, penis autem ſuper charta denſiori, vel & aſſerculo quodam tenuiori deligatur, atque ita paulatim directus efficitur. Nonnunquam ſatis laxum frenulum, ſed penis tamen ita curvus eſt, ut ſuf-

[*a*] Ut SCULTETUS obſ. 65. fecit.
(*b*) Obſerv. 60. & 65.
[*c*] Cent. III. obſerv. 88.
[*d*] Obſervat. XXX.
(*e*) Prodiit iſte libellus *Lipſiæ anno* 1698. 12. cum figuris, atque ſic inſcribitur: *Relatio de cole a cancro infecto, ſed per adhibitum ferrum feliciter curato.*
[*f*] Vid. HILDAN. obſerv. 54. Cent. III.

ſufficienter extendi prorſus nequeat. Hoc ipſum ubi fit, vitium naturale eſſe atque ab interna penis conſtructione proficiſci, adeoque difficulter admodum ſanari conſuevit. Si nihilominus matrimonium inire atque liberis procreandis operam dare iſtiuſmodi homines cupiunt, tentandum eſt, an vel per medicamenta emollientia in latere nimis adſtricto, vel roborantia in latere nimis laxo, ac ſimul per vincturam modo deſcriptam, vel denique & per in contracta cute factas plagas ſive inciſiones leves, in formam naturalem redigi penis curvus queat.

C A P. CXXXIV.

De verrucis atque id genus aliis tuberculis, quæ in pene naſcuntur.

QUæcumque penem infeſtant tubercula, fere ſemper naſci a venereo quodam morbo conſueverunt. Sedes illorum non una eſt. Quædam enim in præputio, quædam in corona glandis, quædam autem in ipſa glande ſuboriuntur. Pleraque carnem fungoſam vel ſpongioſam ſimulant; celeriter increſcunt; & ſubinde etiam dolores concitant. Extirpandis illis quam maxime apta ſunt medicamenta leniter exedentia: cujuſmodi quidem eſt pulvis ſabinæ, vel ſolus (*a*) vel cum præcipitato rubro atque alumine uſto permixtus, ſi bis terve tuberculis iſtis noxiis ſub pulveris forma inſpergatur; vel cum unguento baſilico vel mundific. ſubactus applicetur. Si qua autem forte paulo duriora ſunt tubercula, tum longe optimum videtur, quotidie ipſa lapide infernali leniter tangere ſive inungere, donec penitus evanuerint. Si paulo tenuior partis prominentis radix eſt, vel forficem vel vincturam adhibere conveniet; qualem ſcilicet in extirpandis verrucis atque tuberculis quibuſcunque aliis propoſuimus. Sin minus commode vinciri tubercula, propter latiorem baſin ſive radicem, poſſunt, atque pars extrema paulo durior eſt, forfice reſcindi, quicquid prominet, oportebit, emiſſoque aliquamdiu, ſi fluat, ſanguine, vino calido partem ægram expurgari atque foveri, ipſam denique radicem per adhibitum lapidem nfernalem quotidie inungi, donec penitus extirpata eſſe deprehendantur. iSCULTETUS equidem ferrum candens ad extirpanda ejuſmodi penis tubercula adhibuiſſe legitur *obſerv.* 65. illudque etiam *Fabr.* ab *Aquapend.* commendat, loco mox citato, aliique: quæ vero curandi ratio crudelis mihi nimis videtur. Ceterum ea quoque obſervatio neceſſaria hic eſt, ut non externa tantum, ſed & vel maxime interna quoque medicamenta ægris propinentur, quæ ad expellendam veneris materiam virulentam proficiunt; alias, quacunque etiam ratione ablatæ ſunt, brevi plerumque redeunt.

C A P.

[*a*] Hunc *Fabr. ab Aquapend.* pro ſecreto præſtantiſſimo venditat, in oper. Chir. articulo de excreſcentiis carnis in glande pag. mihi 170.

CAP. CXXXV.

Qua ratione aperiri urethra ſive glans præcluſa debeat.

I.

Quomodo in infantibus glans perforetur.

FEre duplex incidere caſus ſolet, ubi glans vel urethra impervia debet aperiri. Nimirum 1. *ſi quis maſculus recens in lucem editus glandem haud perforatam habet*; deinde 2. *ſi in adultis, ſumma glande præcluſa, poſt glandem urina emittitur*. Quibus artificiis utraque mali ſpecies & cognoſcatur, & curetur, ſigillatim nunc explicandum eſt. Atque infantes quidem urethram imperviam habere, inde colligimus, ſi proximis a nativitate diebus nullum omnino urinæ veſtigium in ipſorum veſtimentis ac faſciis deprehendimus, & infantes vehementer plorant. Quod ipſum ſimulatque advertitur, maturanda operatio eſt, ne qua forte nimia urinæ copia retenta miſeralibiliter miſerum infantem conficiat. Solet autem, pro diverſa vitii indole, diverſimode curatio illa inſtitui. Nonnunquam enim aliquod ſaltem urethræ veſtigium in glande animadvertitur: ſiquidem non niſi tenuiſſima membranula quadam urinæ iter præcluditur. Itaque tunc quam facillimo negotio perfici curatio poteſt, ſi ſcilicet per adhibitum phlebotomum aliquod ſubtilius, vel & per acum, in cataracta ſuperius deſcriptam, (Tab. XVII. fig. 5. vel 6.) provide membranula iſta perforatur, emiſſoque lotio, turundula quædam, filo inſtructa, & in oleo amygdalarum dulci aut alio quovis oleo vulnerario tincta, vel candela tenuis flexilis, vel & filum craſſum cera obductum in urethram inſeritur, ne denuo ipſa præcludatur. *Si paulo craſſior & carnoſa magis ea tunica eſt, quæ iter urinæ præcludit*; tum ſatius eſt, pro phlebotomo vel acum ocularium modo commendatam, vel & tenuiorem acum, triangulari apice inſtructam, (*Troicar* vulgo appellant) adhibere, qualis eſſe poteſt ea, quæ Tab. XXVI. fig. 6. repræſentatur. Cetera enim eadem fieri debent ratione, quam hactenus explicavimus. *Quodſi autem nullum omnino urethræ animadverti poteſt veſtigium*, communiter infantes miſeri, quaſi qui ſervari nequeant, abſque auxilio atque curatione omni a multis relinquuntur. Sed præſtat tamen, meo quidem judicio, ad experimentum, ut ÆTIUS ait, procedere, (*a*) & difficilem curationem aliquam fruſtra tentare, quam, neglecta curatione omni, dubiam ſalutis ſpem in præſentiſſimum mortis periculum convertere. Quocirca nihil abs re iſti chirurgi faciunt, qui penem iſtiuſmodi præcluſum, præſertim ſi ventri proxima pars ab urina diſtenditur, inſtrumentis, quæ jam jam propoſita ſunt, adhibitis, loco debito perforare, atque urina emiſſa, curationem reliquam ita perficere inſtituunt, quemadmodum hactenus præcepimus. Si neque iſta via curatio ſucceſſerit, tum nihil om-

(*a*) Humanum & plenum benevolentiæ ſignum eſt, in extremis malis etiam ad experimentum procedere. Tetrabibl. Serm. I. cap. 120.

omnino reliquum videtur, quam ut vel infans emoriatur, vel ipſa etiam veſica ſuper oſſe pubis aut in peritonæo perforetur; ea nimirum ratione quam inferius mox capite de punctura peritonæi explicabimus. Num autem ipſa hæc poſterior curandi via in hocce malo apud infantes a Medicorum quoquam tentata unquam ſit, mihi quidem non ſatis conſtat.

II.

In adultis quando & quomodo fiat.

In adultis varii eſſe poſſunt caſus, qui, ut Medici manu glans impervia perforetur, poſtulant. *Nonnunquam enim urethra pervia quidem eſt, ſed ita tamen, ut non tam ex ipſa glande, quam potius ex alia quadam poſt glandem poſita penis parte*, atque hac modo propinquiori, modo remotiori, quin & ex ipſo peritonæo urina profluat. (*a*) *Nonnunquam præter ipſam glandem alia ſimul penis atque urethræ pars perforata eſt*; ut duplicem urina exitum habeat. Fere ſemper autem hujus generis vitia in ipſo ſtatim utero materno naſci conſueverunt; ideoque apud pleroſque quaſi naturalia atque a die natali exiſtunt. Interim negari haud poteſt, ſuboriri quoque ipſa ex penis ulcere, aut vulnere, vel inde quandoque poſſe, ſi aut extrahi calculus aliquis ex fiſtula debuit; aut urina quoque, dum propter hærentem in urethra calculum effluere nequivit, acredine ſua fiſtulam perrupit & novam viam ſibi paravit. Solent hujus generis foramina *difficulter omnia*, ſed alia tamen aliis eo ſemper difficilius *curari*, quo & majora ſunt, & veſicæ propinquiora. Si nimis amplum foramen eſt, tum idem glutinari prorſus nequit. *Quibus prope ventrem perforatus penis eſt*, ii ad procreandam ſobolem atque ad matrimonium prorſus inepti cenſendi ſunt: non item illi, quibus vel ex media circiter penis parte, vel & juxta ipſam glandem urina profluit. Namque his concubitum celebrantibus nihil obſtat, quo minus tenuiſſima ſeminis pars ſive aura tranſire ad uterum queat. (*b*) Ut proinde ſumma hic opus ſit circumſpectione atque prudentia illis Medicis, qui de rebus, vel ad feminarum imprægnationem vel ad divortium ſpectantibus, a magiſtratu ejuſmodi in caſibus ſententiam rogantur. Si per ipſam glandem urina profluit, tametſi foramen iſtud minus debito loco exiſtat; tamen, quia neque ab urina emittenda, neque a concubitu celebrando homines impediuntur, ſatius utique videtur a curatione abſtinere, quam ferro adhibito, gravem aliquam & ſanguinis profuſionem & inflammationem in glande, utpote vaſis ſanguiferis copioſiſſimis inſtructa, concitare. Quodſi vero poſt glandem, vel poſt ipſum quoque frenulum perforata eſſe urinæ fiſtula deprehenditur, tum bina potiſſimum ſunt, quæ perfici a Medico debent, negotia. 1. Primum eſt, *ut ferramento quodam admoto decenter glans impervia perforetur*: 2. alterum eſt, *ut aliena eademque minus commoda urinæ via, quantum fieri poteſt, exactiſſime glutinetur* atque *claudatur*.

III.

(*a*) Meatus urinæ inter glandis partem poſteriorem & præputium repertus, a RUYSCHIO deſcribitur Theſaur. anat. VIII. pag. 21.

[*b*] PAULUS ſuadet, ut his glans amputetur lib. VI. cap. 54.

III.

Operandi modus primus. Poterit autem duplici potiſſimum ratione glandis perforatio inſtitui. Quarum utramque ſigillatim ac breviter ut exponamus; inſtituti ratio exigit. Ceteras enim, utpote minus commodas, merito hic prætermittimus. Scilicet *primus operandi modus* hic eſt. Glans impervia, poſt emiſſam urinam, initio facto ab iſta parte, quæ foramen præter naturam continet, per adhibitum ſcalpellum ſecundum longitudinem linea recta ſic dividitur, ut cavernoſa, quæ Medicis appellantur, corpora detegantur quidem, ſed neutiquam tamen a ferro lædantur. Sanguis, prout hominis vires atque habitus ſunt, largiter ex inflicto vulnere emittitur; ne qua inflammatio partem vulneratam facile infeſtet. Tum, niſi forte jam per ſe ſanguis conquieſcit, linamentis ſiccis, ad cohibendum ſanguinem, vulnus impletur atque, ſuperimpoſitis emplaſtro & ſpleniis, rite deligatur. Viginti quatuor circiter horis elapſis vinctura reſolvitur, extractiſque linamentis carptis, tubulus aliquis plumbeus idemque levigatus ſic in plagam inſeritur, ut a prima glande, ultra foramen priſtinum, ad ipſam urethram pertingat, itaque profluentem urinam excipiat emittatque; donec ſcilicet ad finem perducta eſſe curatio judicatur. Foraminis priſtini oræ calloſæ per adhibitam ſcarificationem crebro inciduntur, vel, quod ſatius eſſe videtur, ſubtiliores forficis ope, quam ſubtiliſſime præſcinduntur. Quo etenim ſubtiliores ſunt lamellæ, quæ præſcinduntur, hoc melius quoque oræ iſtæ conjungi glutinarique poſſunt. Faciunt autem inſigniter ad glutinationem promovendam emplaſtra valde glutinoſa, ſed anguſta, atque comprehendendis plagæ oris adaptata. Neque vero colem univerſum emplaſtris ejuſmodi anguſtis circumcingere convenit, ne, propter impeditum ſanguinis circuitum, vehementer idem intumeſcat; neve oræ diſtentæ rurſus ab invicem recedant. Emplaſtris ſuperimponi ſplenium leniterque per injectam faſciam deligari, tubulus denique inſertus, ne rurſus excidat, quam exactiſſime firmari debebit. His confectis, lectulo æger imponendus atque hortandus, ut ſtrenue conquieſcat, atque a potu per aliquot dies abſtineat; ne ſcilicet urina ipſum urgeat; vel emiſſa etiam, priuſquam glutinatum vulnus eſt, dolores moveat, emplaſtriſque reſolutis, glutinationem impediat. Neque vero reſolvi facile primam deligationem, niſi forte neceſſitas aliqua idem poſtulaverit, ante tertium vel quartum diem oportebit. Tum facere id ipſum cum adhibita circumſpectione maxima decebit, ne vulneris oræ, leviter adhuc cohærentes, rurſus divellantur. Ubi jam tum cohæreſcere ipſa ſentiuntur, ſervare adhuc per aliquot dies vincturam iſtam primam decebit. Ubi contrarium eſt, nova ſuperimponi emplaſtra glutinoſa conveniet, donec firmiter oræ invicem cohæreant. His equidem rite confectis, reliqua eadem facienda ſunt, quæ in unaquavis vulnerum glutinatione facienda eſse, ſupra & ſæpius jam declaravimus.

IV.

Operandi modus ſecundus. Altera curandi ratio his fere comprehenditur regulis. Acus ſive clavus apice triangulo tenuior (Troicar. vid. Tab. XXIV. fig. 2. vel Tab. XXVI.

XXVI. fig. *6.*) per glandem imperviam loco debito, in urethram uſque, directe providiſſimeque tranſadigitur. Deinde, ubi ſufficiens ſanguinis copia effluxit, turunda bene longa & tenuis, ex linamentis carptis confecta, ad cohibendum ſanguinem, in fiſtulam recens factam inſeritur, & pars deligatur. Ubi jam per ſe ſanguis conquieſcit, filum craſſius cera obductum, vel candela cerea flexilis tenuior, qualis ſcilicet a ductu recens facto recipi poteſt, immittitur, ne foraminis ſive ductus recens facti latera rurſus cohæreſcant. Altero die turunda nova, eademque unguento digeſtivo imbuta, inſeritur; ſed hac tamen adhibita cautione, ne ultra foramen illud præter naturam, ex quo hactenus urina profluxit, ipſa extendatur, ita, ut urina, quoties opus eſt, per illud excerni queat: donec nimirum novum urinæ iter cuticula intus obductum ſit, nam alias, ſi per novam viam mox influeret, dolores in vulnere recenti excitaret, & cuticulæ novæ generationem impediret. Itaque per aliquot dies turunda, poſtea candela cerea idonæ craſſitudinis, unguento ſiccante quotidie bis immitti, & urina tamdiu emitti per viam priſtinam debet, donec per candelam ceream & unguentum ſiccans cuticulam in recens facto canaliculo pronata eſſe deprehenditur. Namque tum pro turundis atque filis aut candelis flexilibus cereis tubulus plumbeus idemque probe levigatus ac ſatis longus in novam iſtam penis fiſtulam ſic inſeritur, ut ultra foramen priſtinum idem tranſeat, urinamque profluentem excipiat tranſmittatque; atque deinde commodius inſtitui foraminis iſtius præternaturalis glutinatio poſſit. Solet autem hic fere curandi modus adhiberi. Oræ foraminis hujus vel ſcalpello ſcarificantur, vel & per optimam adhibitam forficem, quoad fieri poteſt, ſubtiliſſime reſcinduntur; deinde cruentæ per injecta emplaſtra glutinoſa eaque anguſta conjunguntur, & eodem denique modo tractantur, quem ſupra jam tum (*§. 3.*) circa primam curandi rationem explicavimus. Præcluſo, quemadmodum diximus, foramine præter naturam, tubulus plumbeus quoque extrahitur, atque ſic univerſum curationis negotium abſolutum eſt. *Nonnunquam iſtud urethræ foramen præter naturam exiſtit*, *ut nulla ratione claudi ſive glutinari queat*. Sed neque tunc quidem penitus abs re illi faciunt, qui nihilominus glandem loco debito perforant. Decenter enim perforata glande, novoque canali formato, homines hi ad generationem longe fiunt aptiores. Nam licet forte non omnis neque maxima, ſaltem haud exigua ſeminis pars in uterum projici, dum concubitus fit, poteſt. Itaque per hanc ipſam curationem generandi facultas iis reſtituitur, vel ſaltem promovetur & augetur, qui alias, propter connatum penis vitium iſtud, ad procreandam ſobolem fere vel prorſus inepti videbantur. Ceterum hæc quoque apprime neceſſaria obſervatio eſt, ut poſt confectam operationem quamprimum ſanguis per venas detrahatur, idemque negotium, pro re nata, repetatur, præſertim apud illos, qui boni habitus ſunt atque nimia ſanguinis copia laborant. Namque alias periculum eſt, cumprimis in juvenibus vegetis, ne erectio & expanſio penis facile ſequatur, quæ oras foraminis junctas a ſe invicem dimoveat aut diducat, atque ſic glutinationem impediat, vel omnino irritam efficiat.

V.

V.

De uſu ſuturæ & rodentium. Non ſum equidem neſcius eſſe in chirurgis aliquos, qui, ut foramen ejuſmodi præter naturam præcludant, *oras vulneris cruentas per injectam ſuturam conſtringunt*. Alii *ſummum eandemque obduratam foraminis alieni partem rodentibus medicamentis* potius, quam ferramentis tollendam eſſe ſtatuunt. Sed neutra tamen curandi ratio ejuſmodi in caſibus magnopere commendanda eſt. Diſruptis enim, ceu fieri plerumque in ſutura ſolet, oris tenuiſſimis, fiſtula ſeu potius foramen antiquum non curatur, ſed potius ampliatur. Rodentia vero ſi applicantur, periculum quoque eſt, ne juſto plus cutis exedatur, atque foramen ſic nimium diducatur, ut oræ poſtea jungi nequeant, ac ſimul dolores atque inflammatio moleſta moveantur.

C A P. CXXXVI.

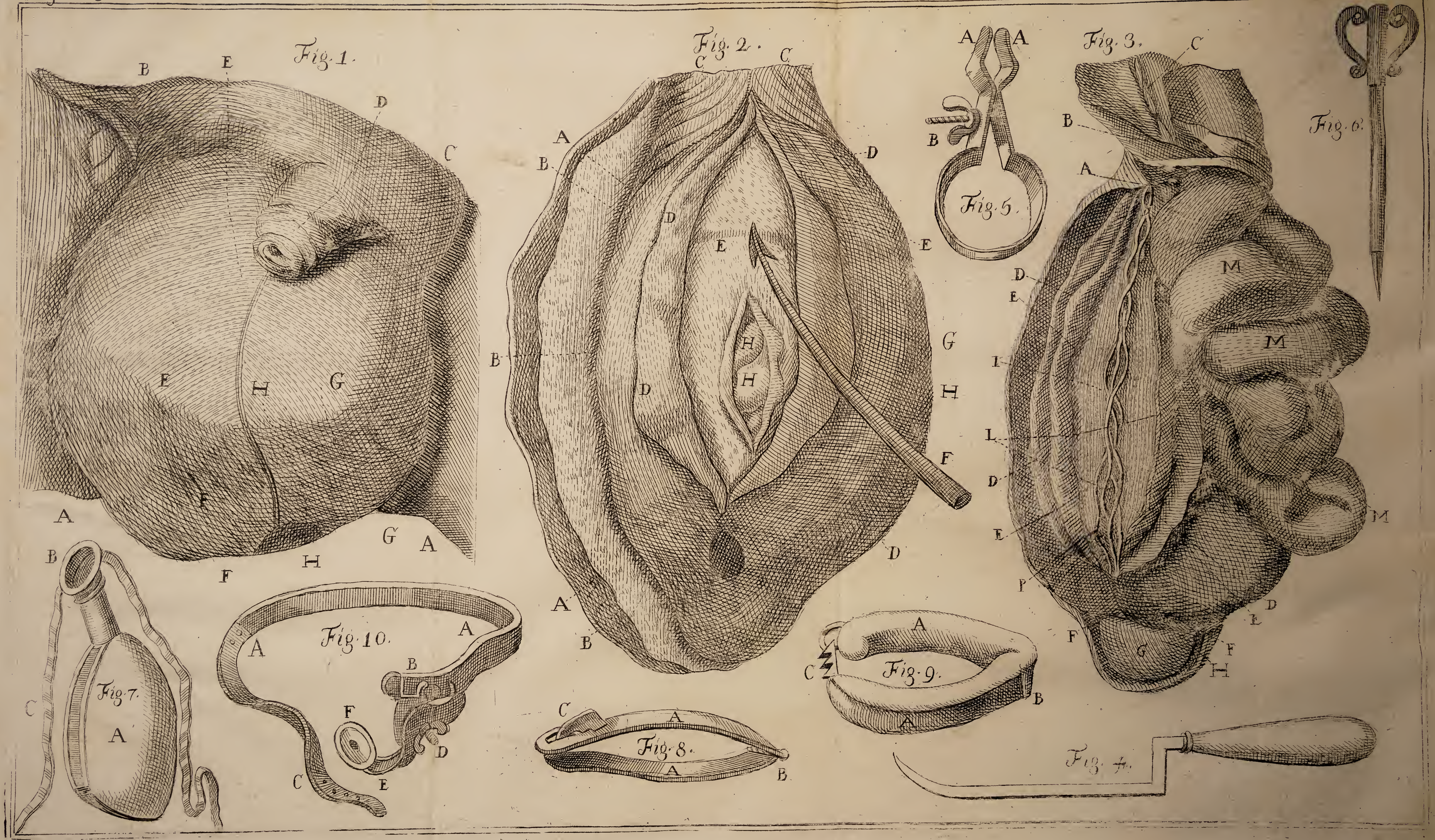
Quomodo urinæ incontinentia in maſculis curari debeat.

I.

Mali cauſa & curatio. Poſſe quandoque in meſculis uſque adeo inſigniter veſicam debilitari, ut urina præter voluntatem atque continuo in caligas aut lectum profluat, maximaſque cum afflictis, tum aliis etiam, quibus cum illi verſantur, moleſtias creet, experientia loquitur. Fere duplex autem incontinentiæ hujus ſolet eſſe ratio: nonnunquam enim a veſicæ calculo, interdum a ſphincteris veſicæ debilitate aut paralyſi ipſa naſcitur. Si *a veſicæ calculo vitium oritur*, tum idem non niſi per lithotomiam ſive calculi extractionem curare unquam licet. Quin imo ne per lithotomiam quidem extirpari ſemper illud ipſum ſolet; cum potius haud raro inde ortum trahat. Quodſi vero a veſicæ collo ſeu ſphinctere debilitato noxa provenit; tum principio a nervinis atque confortantibus remediis petenda ſunt ſanitatis præſidia.

II.

Curationes aliæ. Sed quum neque his ſemper vinci malum queat, mirum non eſt, varia eſſe a chirurgis excogitata inſtrumenta, ad cohibendam moleſtiſſimam illam eamque continuam urinæ profuſionem accommodata. Sic enim aliqui *culeum* minutum ſive *ſaculum coriaceum* pice obductum; alii peculiares lagenas eaſdemque minutas, ut ſcilicet in caligis inter femora commode condi, & libram circiter dimidiam urinæ capere queant, ex orichalco vel ferro albo peni alligant, (vid. Tab. XXVI. fig. 7.) hiſdemque urinam profluentem excipiant, eaque repleta urinam rurſus effundunt. Sed iſtud non niſi cum multis afflicti hominis incommodis facere licet. Itaque operæ pretium chirurgi recentiores fecerunt, quando commodiora, id eſt, ſubtilia magis atque levia inſtru-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.

ſtrumenta pararunt, quibus, quaſi clauſtris, urethra una cum virga blande conſtringitur, atque ita efficitur, ut pro lubitu interdiu & noctu commodius & contineri & emitti urina valeat, prout machinula hæc levis, corio molli obducta, vel clauditur, vel laxatur. Vid. ejuſmodi machinula e NUCKI Exper. chirurgicis deſumta Tab. XXVI. fig. 8. aliaque adhuc aptior fig. 9. quæ arctius laxiuſque claudi pro diverſa penis craſſitudine poteſt, & ante me, quantum novi, a nemine delineata eſt; cujus præſtantiam in multis ejuſmodi ægris ſæpius expertus ſum.

III.

NUCKII & VVINSLOVII *methodus.*

NUCKIUS olim (*a*) & haud pridem WINSLOVIUS (*b*) docuerunt, leniri quoque malum iſtud poſſe, ſi ferramentum, quale fere quandoque in herniis applicari ſolet, & nos ex NUCKIO Tab. XXVI. fig. 10. delineari curavimus, ea ratione, qua etiam in perinæi fiſtulis comprimendis commendatur; corpori circumligetur, ita ut ſcutum F perinæo firmiter inſiſtat. Namque hoc modo compreſſa probe parte poſteriori urethræ in perinæo ope trochleæ D, urinam præter voluntatem effluere non poſſe, ſed tum demum exire, quando cochlea hæc pro lubitu relaxatur. Ego vero tametſi hanc methodum non prorſus rejiciam, tamen alteram iſtam, quæ per clauſtra modo laudata fit, longe promtiorem & commodiorem eſſe frequenti uſu didici.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ ſextæ.

Fig. 1. exhibet enterocelen dextri lateris, prout in oculos, ſine ulla ſectione incidit: ex MAUCHARTI diſſ. *de Hernia incarcerata ſcroti* (unde & duæ ſequentes deſumtæ ſunt.)

AA crura divaricata, ut ſcrotum cum hernia melius pateat.

B inguen dextrum, ab inteſtino prolapſo in gibbum quaſi elevatum.

C inguen alterius ſanique lateris, planum & altero depreſſius.

D penis, ut ſolet, retractus.

EE ſcroti dimidia pars, valde tumida atque tenſa, ab inguine ad infimam fere ſcroti partem.

FF ſcroti infima pars, non tumida nec tenſa, in qua teſticulus ſeparatim tangitur ac percipitur, cum inteſtino non confuſus.

GG altera dimidia ſcroti pars, naturalis figuræ & conſtitutionis.

HH ſutura, quæ ſcrotum in duas dividit partes.

Fig. 2. exhibet ſcroti dextram ſeu affectam partem, arte anatomica diſſectam.

AA cutis ſecundum totam ſcroti longitudinem aperta & ad latus reflexa, ut ſubjectæ partes in conſpectum veniant.

BB membrana adipoſa ſive cellularis ſeparata & pariter ad latus repoſita.

CC annulus muſculi obliqui externi; per cujus dilatationem & divaricationem præternaturalem ſacci herniales cum inteſtino incluſo prociderunt.

[*a*] Vid. in operat. ejus chirurg. fig. 2.
(*b*) Conf. MORAND. lib. de apparatu alto.

DD tunica aponeurotica ſive *dartos*, totum iſtum pyriformem ſaccum externum efficiens, prolapſum inteſtinum atque teſticulum includens, in medio aperta & ad latus utrinque diducta, intime adhærens interiori ſacco.

E membrana celluloſa inter utramque peritonæi lamellam, hicque inter ſaccum externum & internum conſpicua, &

F inflata ope tubuli F.

G ſaccus hernialis internus, ex dilatatione laminæ interioris peritonæi ortus, inteſtinum proxime complectens, in medio diſſectus, ut ſubjacens inteſtinum H compareat.

Fig. 3. exhibet formationem herniæ inteſtinalis in ſcroto, ſitum tum inteſtini prolapſi, tum reliquarum partium in ſcroto contentarum, cum ſacco herniali interno.

A fibræ tendinæ aponeuroſis muſculi obliqui externi, de quibus fig. 2. litt. DD.

B lamella exterior peritonæi, paulum reflexa antrorſum, quæ naturaliter prolongata ſic dictum efficit proceſſum peritonæi, ſeu tunicam vaginalem vaſorum ſpermaticorum atque teſticuli; præter naturam vero ſaccum hernialem externum, juxta cum membrana aponeurotica fig. 2. litt. DD conſtituit: quem vero hic repræſentari nolui, ne confuſio inter utrumque oriretur ſaccum.

C lamella interior peritonæi, dilatatione præternaturali in ſcrotum protruſa, ſaccum hernialem internum efformans, qui inteſtina proxime complectitur.

D D D ejuſdem lamellæ in ſaccum dilatatæ continuatio uſque ad ſeptum; quod tunica vaginalis ordinario ſupra teſticulum efficit, ad latera parum reflexa; ſicut &

EE ejuſdem paries ſeu latus inferius itidem parum reclinatum, ut ſubjacentia vaſa ſpermatica appareant.

FF tunica vaginalis, teſticulum laxe ambiens, aperta; hinc

G teſticuli corpus, ſola adhuc tunica albuginea cinctum, reſtat; cui ſuperjacet

H epididymis ſeu paraſtata

I I corpus pampiniforme ſeu arteria & vena ſpermatica inter externam & internam peritonæi lamellam ex abdomine per ſic dictum annulum erumpentes.

L canalis ſive vas, deferens dictum.

M M inteſtini ilei portio, ſacco interno incluſa, ſed hic exempta & ad latus collocata, variis gyris intricata.

Fig. 4. oſtendit *peculiare ſcalpellum*, a GUILEMOVIO excogitatum vel ſaltem delineatum, pro nimis anguſto præputio *in ephimoſi* incidendo & glande detegenda deſtinatum. Aliud ejuſmodi, ſed apice minus curva, a PALFYNO in chirurgia ſita delineatur, pag. mihi 176. apice ſimul globulo ceraceo obducto.

Fig. 5. Ferramentum a D. TREWIO quondam excogitatum, pro nimis anguſto præputio diducendo factum: AA ſunt duæ laminæ claſticæ, B vero cochlea, qua laminæ illæ vel conſtringi vel relaxari poſſunt.

Fig. 6. Acum ſive clavum triangulari apice inſtructum, ſed admodum tenuem, pro glande penis clauſa, præſertim in pueris vel infantibus recens natis perforanda oſtendit.

Fig.

Fig. 7. litt. A lagenam deſignat, quam nonnulli, urinæ incontinentia laborantes, peni applicant & corpori alligant, pro urina perpetuo extillante excipienda. Fieri eadem poteſt ex ferreis vel orichalceis laminis, & ea quidem amplitudine, ut libram circiter dimidiam liquoris capere, & veſtimentis femoralibus apte occultari queat. Littera B deſignat os & collum ejus, quod penem ſuſcipit, atque per annexos funiculos CC, circa corpus ductos, alligatur.

Fig. 8. deſignat inſtrumentum ferreum, corio obducendum, & ex duabus laminis inſtructum litt. AA, quod ad cohibendam urinam ſine voluntate profluentem, peni, quaſi clauſtrum ſive ſera, ad iter utique comprimendum applicatur. B indicat cardinem, in quo laminæ moventur, aperiuntur ſcilicet & clauduntur. C verticillum eſt, quo lamine junguntur & clauduntur, vel pro lubitu etiam aperiuntur ex NUCKII operat. chirurg.

Fig. 9. aliud fere ſimile, in eundem uſum fabricatum, ferramentum denotat; ubi litt. AA & B eadem indicant ac in præcedenti figura: quod vero a præcedenti in eo potiſſimam differt, quod per certos gradus litt. C magis vel minus arctari ſive conſtringi, adeoque & tenuiori & craſſiori peni melius accommodari queat: id quod in præcedenti non ita fieri poteſt.

Fig. 10. aliud oſtendit ferramentum, idque etiam ex NUCKII *operationibus chirurgicis* fig. XI. mutuatum, quod *Bracherium ad urinæ incontinentiam* vocat. Litt. AA *Bracherium* (ſive cingulum ferreum) notat, abdomini circumducendum; B fibula, per quam pars corii pendula ſive lorum C variis foraminulis perforata, tranſmittitur, eaque *bracherium* conſtringitur ac in corpore firmatur. Litt. D. indicatur cochlea, cujus ope comprimitur lamina B, & ſimul ſcutum ſive annexum capitulum F. ſplenio munitum.

C A P. CXXXVII.

De CATHETERISMO, *ſive modo, quo catheter (a) ſeu fiſtula ænea aut argentea, vel pro calculo explorando, vel pro ſuppreſſa urina educenda, demitti in veſicam debeat.*

I.

C*Atheterem* ſeu fiſtulam æneam per iter urinæ in veſicam demittere quanquam expeditiſſimum videri imperitis ſæpe ſoleat; tamen uſque adeo interdum ſolet eſſe difficile, ut ne vel expertiſſimis quidem ceteroquin Medicis, ac chirurgis, licet diuturnum & frequentem arti- *Quando catheter applicetur.*

(a) Καθετήρ GALENO lib. V. Meth. med. cap. 5. & ÆGINETÆ lib. 6. cap. 59. inſtrumentum eſt ſive fiſtula, oblonga, cava, recurva, qua in veſicæ vitiis utimur; quod vocabulum a Græcis in uſu manſit, latinis vero, in CELSO Lib. VII. cap. 26. *fiſtula* eaque *ænea* dicebatur, a materia, unde confecta erat.

tificiorum horumdem uſum habuerint, feliciter negotium illud ſemper, varias ob cauſas & impedimenta, ſuccedat. Solet autem cum in feminis, tum in maſculis, *propter binas præcipue cauſas* neceſſaria eſſe hæc catheteris applicatio. *Prima cauſa* eſt; ut in hominibus, qui a veſicæ calculo affigi videntur, certo explorari queat, *num re vera calculus aliquis in veſica deliteſcat, nec ne*. Siquidem cetera calculi ſigna, ut dolor in veſica, difficilis urinæ excretio, ſtranguria, iſchuria &c. mirum quantum ſæpe fallacia eſſe deprehenduntur, quia eadem mala ab inflammatione, abſceſſu vel ulcere veſicæ, aut etiam a tumore, circa cervicem veſicæ &c. oriri poſſunt. Altera cauſa eſt, *ut, quoties urinæ reddendæ difficultas e vitio veſicæ homines affligit*, vel eadem prorſus ſupprimatur, quod vitium Græci *iſchuriam* appellant, detrahi per fiſtulam ejuſmodi poſſit, quicquid urinæ intus cum dolore aliiſque magnis moleſtiis, ac præſertim cum magno veſicæ diſtentu præter naturam (*a*) eſt collectum. Niſi enim tempeſtive ab onere hoc ſuo veſica liberatur, maximum utique periculum eſt, ne ab intenſiſſimis doloribus, angoribus, inflammatione aut gangrena veſicæ, a ſpaſmis denique aut nervorum diſtentione, graviter homines aut diſcrucientur, aut penitus etiam, ut ſæpe factum eſt, conſumantur. *Neque vero*, quod probe notandum, *ad quamcunque iſchuriam ſive urinæ difficultatem ſanandam catheteris applicatio neceſſaria eſt aut proficit*. (*b*) Quoties enim cumque propter renum vel ureterum vitium ſive obſtructionem aliquam urina haud redditur; ſane quia urina tunc non in veſica hæret, fruſtra prorſus catheterem adhibueris. Sed remediis idoneis Medicus tunc rem expedire ſtudeat. Sic *ſi urina ſuppreſſa in veſica hæreat*, id quod ex dolore & tumore circa pubis regionem potiſſimum cognoſcitur, ſive hæc ſuppreſſio *a frigore* oriatur, (*c*) ſive a diuturniore urinæ ex pudore aliamve ob cauſam *retentione*, qua veſicæ fibræ muſculoſæ valde diſtenduntur ac relaxantur, ſive etiam a collo veſicæ ſpaſmo contracto, (*d* &c. non mox ad catheterem accedendum; quia ſine magno ægri horrore, imo & ſine dolore plerumque immitti nequit; verum idonea prius remedia cauſæ contraria ſunt tentanda, eiſque nihil proficientibus, tandem ad eum confugendum. Ita Fabr. ab AQUAP. (*e* pro ſecreto, præſertim in pueris, commendat *oleum cappar.* alii *oleum ſcorpionum*, calide vel ante focum probe veſicæ inunctum. Ego a *cepis aſſatis* & pubi impoſitis, egregios effectus vidi. Quandoque blanda ventris per manus compreſſio, cumprimis ſi a relaxata veſica malum ortum trahat, urinam prodire facit. Interdum etiam *ſuctu* curatur, ſi in infantibus mulier, nutrix vel obſtetrix: in adultioribus vero,

[*a* Ita HILDANUS memorat Cent. 2. obſ. 65. ex ægri cujuſdam veſica una vice *ſex libras* medicas uginæ eductas fuiſſe: in ſene vero quodam veſicam proxime ad umbilicum extenſam fuiſſe, ventremque adeo tumidum, ut in muliere gravida. PANAROLUS in veſica ad umbilicum extenſi viginti circiter libras urinæ obſervavit. Pentecoſt: I. obſ. 27. atque apud alios adhuc alia ejuſmodi exempla proſtant.

(*b*) Obiter hic notare lubet, præcipua momenta, quæ alias de iſchuria a Medicis doceri ſolent, in chirurgorum uſum hoc in capite hic exponi.

(*c*) Sicut *Amatus* LUSITANUS cent. 4. curat. 10. FORESTUS lib. 25. obſ. 18. & PECHLINUS lib. 1. obſ. 10. notarunt.

(*d*) Quod idem PECHLINUS l. c. notavit.

(*e*) In operat. chirurg.

ro, chirurgus vel alius quicunque, ore penem comprehendat urinamque attrahat ſive exſugat. Quoties autem ab *inflammatione vebementi cervicis veſicæ* malum ſuboritur, tantum ſæpe abeſt, ut ab immiſſa fiuſtla ſive cathetere ſperari auxilium debeat, ut ne demitti quidem tunc inſtrumentum ejuſmodi in veſicam, propter ipſius colli anguſtiam, inflammationem, ſummumque dolorem ſine periculo queat. Si nihilominus per adhibitam vim idem tentatur, quando inflammatio adhuc vehemens eſt; maximopere verendum eſt, ne quid forte intus laceretur aut diſrumpatur; ne ſanguinis profuſio quædam ingens excitetur; ne dolores cum inflammatione augeantur; ne denique grangræna cum ipſa morte inducantur. Contra vero quando inflammatio per ſanguinis miſſionem, cataplaſmata reſolventia, clyſteres &c. imminuta eſt, catheter ſæpe feliciter adhibetur. Ita & *ſalutariter inprimis adhiberi cathetre ſolet*, 1. quoties propter *calculum* aliquem, ſphinčteri ſive cervici veſicæ intus incumbentem, neutiquam emitti urina poteſt: deinde 2. quoties inſignis *veſicæ debilitas* urinam reddi naturaliter prohibet; ceu fieri ſæpe in hominibus ſenio confectis, aut puerperis etiam, a difficiliori partu infirmatis, aut & a frigore haud raro conſuevit, aliaque remedia nihil proficiunt. Tum 3. quoties, *propter urinam vel ex pudore*, vel ex alia cauſa quacunque, juſto diutius retentam, uſque adeo graviter diſtenta veſica eſt, ut inde debilitata ad exprimendam urinam haud ſufficiat. [*a*) Quo equidem caſu vitam ſuam amiſiſſe TYCHO BRAHEUS, celebris ille Aſtronomus, memoratur. (*b*) Denique haud ſpernendus eſſe catheteris uſus ſolet, 4. quoties aut *mucus* aliquis, aut *ſanguis concretus*, aut *pus* glutinoſum, aut *corruptæ carnis* particulæ, quales equidem in renum ulceribus aut vulneribus, vel & poſt mictum cruentum ſubinde hæreſcere in veſicæ collo conſueverunt, iter urinæ præcludunt. Tandem ac poſtremo fiſtulam æneam aut argenteam (*c*) applicare neceſſarium videtur, quoties 5. aut *caruncula*, aut *tuberculum*, aut *abſceſſus*, aut *cicatrix* denique major vel durior poſt abſceſſum, in urethra vel circa veſicæ collum naſcuntur, aut *proſtatæ inflammatæ* vel a *ſcirrho*, *abſceſſu*, aliave cauſſa nimis tumidæ, quæ, quominus reddi urina valeat, impediunt. Interea quia catheter plerumque non ſine difficultate ac dolore immittitur, nunquam, niſi tentatis prius remediis mitioribus, adhibeatur.

II.

Solet autem longe facilius in fœminis, quam in maſculis iſtiuſmodi fiſtula ſive catheter appltcari; ſiquidem illæ non breviori tantum, ſed magis quoque directa & ampla urethra naturaliter ſunt inſtructæ. Interim vel in ipſis fœminis etiam difficulter perfici negotium iſtud ſolet, ſi quis urethræ os externum, poſituram vel viam ex anatomicis inſpectionibus

Quomodo in fœminis catheter applicetur.

[*a*] Exempla proſtant apud PARÆUM L. XVI. cap. 48. FORESTUM Lib. XVI. obſ. 25. & lib. 35. obſ. 3.

(*b*) Ab HILDANO lib. de Lithoton. cap. 3. & prolixius a GASSENDO in vita ejus L. V. pag. 178.

(*c*] Olim, ut ſupra jam notavimus, *æneis* fiſtulis uſi ſunt; hodie vero utplurimum *argenteæ*, eæque probe politæ & læves adhibentur, quales Arabes jam adhibuerunt. Vid. ALBUCAS. Lib. cap. 58.

bus probe perſpectam non habuerit : (*a*) nam plures foveæ ſive lacunæ in principio vaginæ adſunt, quæ facile chirurgum fallunt. Scilicet, ut quis prompte os urethræ ſive urinæ viam inveniat, neceſſarium omnino eſt, eum locum diligentiſſime circumſpicere, qui inter naturæ oras directe atque latum circiter digitum infra clitoridem eſt poſitus. (Vid. Tab. XXIX. fig. 2. D.) Namque hic quædam quaſi cicatricula ſeu exigua fovea urinæ iter demonſtrat. Ipſe autem operandi modus, qui ab ÆGINETA eleganter *Catheteriſmus* appellatur, (*b*) hic eſt. Reſupinari fœminam ſuper lectum vel menſam oportet. Tum, cruribus gnaviter ab invicem diductis, extremas naturæ oras alterutra manu chirurgus diſtendat, vel ab alia quadam perſona diſtendere curet; altera fiſtulam argenteam vel æneam, (vid. Tab. XXVII. fig. 1. vel 2.) cujus longitudo ſeptem, octo vel novem digitorum eſſe ſolet, craſſitudo inſtar calami anſerini tenuioris, oleo circa partem extremam B inunctam, loco nunc deſignato, quam providiſſime fieri poteſt, in veſicam compellat. Quo equidem rite facto, urina intus collecta, educto prius ſtylo, ſive filo æneo A e fiſtula, per foramina B emittitur; ſicubi ſcilicet pro levanda urinæ reddendæ difficultate inſtrumentum adhibetur. (*c*) Sin ad explorandum calculum catheter in veſicam demittitur, hinc atque inde convertere ipſum blande convenit, ſolertiſſimeque interim obſervare, num quis forte ſonus edatur, aut ab inſtrumento intus aliquod corpus durum attingatur. Si quid enim iſtiuſmodi advertitur, calculus utique in veſica hæreſcere non ſine ratione conjicitur; ſed ſi ſola durities ſine ſono ſentitur, tumor aliquis vel ſcirrhus ſubeſſe quandoque ſolet. Denique ad catheteres ſive fiſtulas ſpeciatim quod attinet, ſciendum eſt, pleroſque quidem Medicos in fœminis vel *directas* vel *parum ſaltem atque vix incurvas fiſtulas* adhibere, quemadmodum illa eſt, quæ exhibetur Tab. XXVII. fig. 1.; ſed illud tamen minus neceſſarium eſſe exiſtimo; quum æque commode in ipſis applicari magis incurvæ, imo & longiores iſtæ, quales pro maſculis variæ, pro varietate ſtaturæ corporis fiunt, (*d*) valeant. (Vid. Tab. XXVII. fig. 2. 3. 4. & 5.) Ceterum, ſemel ſic educta urina malum ſæpe ſublatum eſt; ſed non ſemper. Nam ubi poſt ſemel detractam urinam, nihilominus difficultas ejus reddendæ ſupereſt, tamdiu repetere idem negotium decebit, vel etiam fiſtula quædam intus relinqui poteſt, donec vel ſponte vel ope medicamentorum priſtino vigori ita reſtituta eſſe veſica deprehenditur, ut urinam pro lubitu reddere valeat. Quam ipſam equidem propter cauſam conſultum eſt, in parturientibus urinæ difficultatem aliam ſentientibus, quamprimum ejuſmod fiſtula ſive cathetere urinam retentam educere; ne partu diuturniori tandem nimis vehementer extenſa veſica ita gravem debilitatem ſeu nervorum reſolutionem ſentiat, quæ nullam poſtea quandoque curationem recipit.

III.

(*a*) WIERUS quidem vult in obſervat. libello, os urethræ externum in cunctis fœminis non eodem loco apparere; ſed hoc falſum eſſe anatome docet.

(*b*) Lib. VI. cap. 59.

(*c*) Aliquando cum ruri ſimilis fiſtula non eſſet ad manum, calamo anſerino mulieri urinam eduxi.

(*d*) Longiores hic nihil impediunt.

III.

Longe difficilius in maſculis, quam in fœminis fiſtulam iſtiuſmodi demitti in veſicam poſſe, ſupra jam tum (§. 2.) admonuimus. Scilicet in maſculis uſque adeo mirifice inflexa & longa exiſtere urethra naturaliter ſuevit, ut, niſi quis & figuram & poſituram ejus ex anatomica inſpectione probe exploratam habuerit, (vid. Tab. XXIX. fig. 1. A. B. C. D.) & propriis artificiis quibuſdam, quæ ab aliis peritis prius viderit, probe inſtructus fuerit, eaque ſæpius in cadaveribus antea rite tentaverit, parum plerumque feliciter fiſtulam applicandi negotium ſive catheteriſmus ſuccedat. Tametſi autem longe commodius coram demonſtrari, quam verbis explicari artificia iſta poſſunt; tamen haud abs re fuerit, breviter hic tironum in gratiam ea perſtringere, quæ circa juſtam catheteris applicationem præcipua videntur. Primum eſt, ut pro viris *plures catheteres* ſive fiſtulas, quatuor minimum (CELSUS tres tantum deſiderat Lib. VII. cap. 26. eaſque neque nimis tenues neque nimis plenas eſſe vult,) majores ſcilicet minoreſque, tenuiores etiam & craſſiores, probe politos & læves, in promtu chirurgus habeat, ut nimirum omni corpori, majori minorique ſufficiant. (Vid. Tab. XXVII. fig. 2. 3. 4. 5.) Fig. 2. pro puero ad annum fere ſextum, fig. 3. ad annum duodecimum; fig. 4 pro juvene ad annum decimum ſextum; & fig. 5. pro adultioribus adhiberi poteſt. Maximi ex virilibus *longitudinem* decem & quinque digitorum eſſe voluit CELSUS, minimi novem, quæ magnitudo etiam pro his egregie ſufficere poteſt; medii vero inter hos mediam magnitudinem habere debent. Nonnulli eos *valde tenues* eſſe deſiderant, exiſtimantes, quod quo tenuiore illi ſint, eo facilius ipſos in veſicam demitti poſſe. Verum errant hi, qui ita ſtatuunt; nam hi longe facilius in rugas quaſdam vel plicas urethræ, quales ſæpiſſime in ſenibus occurrunt, ſe inſinuant, ibique hærent, quas ſplenior commodius præterlabitur. Id quod non ſolum H LDANUS duplici exemplo confirmat, (*a*) ubi nec ipſe nec lithotomus tenuiorem in veſicam demittere, pleniorem vero, qui cygni pennæ craſſitudinem æquabat, facile potuere; verum & RAUIUS & experientia idem me docuerunt. *Optimi vero illi cathetere ſunt, qui ex argento*, certa ratione incurvati, & probe politi fiunt: (*b*) qui vero intus ſtylum ſive filum argenteum, roboris cauſa, ne facile plus, quam par eſt, incurventur, continere debent. litt. A A A. *Si ad operationem ventum eſt, reſupinari hominem afflictum ſuper menſam aut lectum oportet.* Tum Medicus, a latere dextro ſtans, ſiniſtra quidem manu colem prehendit, eumque ſurſum elevat; dextra vero juſtæ pro ſtatura ægri mngnitudinis catheterem citca manubrium ſive anſam C, eundemque circa partem extremam oleo tinctum, ſic ut pars convexa ventrem reſpiciat, (vid. Tab. XXIX. fig. 3.) leniter in urethram eo uſque demittat, donec ad imum pubis os idem pertingat. Hoc facto, ſenſim a latere ſiniſtro verſus ægri ventrem catheteris anſa certo artificio blan-

Quomodo in maſculis catheter adhibeatur.

K 4 de

[*a*] Cent. 2. obſ. 65. centur. IV. obſ. 65.

[*b*] Olim aliam figuram, minus ſcilices flexam habuerunt, ut apud ANDR. A CRUCE, HILDANUM, lib. de lithotomia, ALGHIS. de lithot. Tab. V. alioſque videri poteſt. Sed hi delineati hodie uſitatiſſimi ſunt.

de invertitur, (*a*) ſic ut pars concava catheteris nunc ventrem ſpectet, ut fig. 4. indicat; deinde fiſtula ſumma B, primo ſubter pubis os blande deprimitur; mox ſurſum verſus in veſicam caute compellitur; denique ſtylo ſive filo A extracto, (vid. Tab. XXVII. fig. 2. 3. 4. 5.) quicquid urinæ intus eſt, per foramina B B ingreditur, & per alterum circa anſam extremum emittitur, tandemque evacuata urina, ipſa fiſtula recipitur: Deinde etiam *ægro ſedenti* paululumque reclinato, vel *ſtanti* & ad murum reflexo, catheter ſæpe ſatis commode in veſicam immitti poteſt: ubi chirurgus ex adverſo vel etiam a latere ægri alterutro ſtans: fiſtulam prædicta ratione in veſicam demittit. Præterea negotium hoc quoque ſatis commode, licet a pleriſque recentioribus ſcriptoribus nulla illius fiat mentio, ſuccedit, ſi æger ſupinus in lectum vel menſam collocatur, chirurgus vero ad latus ægri ſiniſtrum, juxta ventrem ſtans, penem ſiniſtra elevat, & verſus umbilicum paululum reclinat; poſtea catheterem, ſic ut pars ejus concava ventrem reſpiciat, in urethram uſque ad os pubis immittit, eamque ſine illo vertendi artificio ſub arcu oſſis pubis, dummodo anſam, in formam quaſi arcus, genua verſus inflectit, in veſicam uſque blande impellit; atque hic catheterem applicandi modus prioribus ſæpe facilius ſuccedit, cumprimis minus hac in re exercitatis (*b*) In omnibus vero his modis caute, prudenter ac blande procedendum, ne nimia vi temere iter urinæ a cathetere laceretur, atque hoc ipſo magni dolores, ingens ſanguinis profuſio aut inflammatio periculoſa, imo ipſa mors concitentur; novi enim, ab imperitis audacibus ſive temerariis hominibus ejuſmodi mala induta eſſe. Interdum ſemel educta urina totum malum ſublatum atque æger reſtitutus eſt; interdum vero actio hæc per intervalla ſæpius repetenda, ſi æger ſponte urinam reddere nequit: id quod nonnullos ægros brevi ipſos didiciſſe & præſtitiſſe novi. Nam quia per catheterem non ſemper cauſa retentionis urinæ tollitur, ſed tantum periculoſiſſimum ſymptoma, hæc ſeorſim eſt curanda: ſicuti verbi cauſa inflammatio, nimia relaxatio veſicæ, caruncula, proſtatæ nimis tumidæ, &c. Ita ob inflammationem colli veſicæ catheter initio ſæpe in veſicam demitti nequit; ſed mitigata aliquo modo per congrua remedia ac ſanguinis miſſionem inflammatione, demitti poſtea poteſt, qui initio non poterat. *Quando fiſtula in veſicam demiſſa urina non promte effluit*, ut quandoque contingit, venter manibus leniter comprimendus & fricandus, ita plerumque ſequitur; vel *ſuctu* etiam extrahenda. *Si forte ad carunculam proſtatæ*, quam vulgo caput gallinaginis appellant anatomici, *catheter remoratur*, ut ſubinde fieri ſolet, non vi propellendus, ne forte quid hic lædatur; ſed potius paullulum retrahendus iterumque blande demittendus, ita ſæpe carunuculam illam præterlabitur, & veſicam ingreditur. *Si caruncula gallica* in itinere urinæ introitum impedit, hæc cathetere perrumpenda.

I V.

Qua ratione calculi eo explorentur

Si ad explorandum calculum in veſicam catheter demittitur, quam diligentiſſime ipſum poſtea, ut ſupra jam dixi, huc atque illuc in veſica dimovere

[*a*] Galli hoc vertendi artificium *le tour de Maitre* appellant; quia imperiti hoc non facile præſtant.

[*b*] Conf. NUCKII Exper. chirurg. XXXVIII. ubi hic modus proponitur.

movere convenit. Simulatque enim durum aliquod corpus inſtrumento reſiſtit, & ſimul ſonus ſive ſtridor aliquis intus percipitur, ſane, quin calculus aliquis intus in veſica deliteſcat, dubitari vix poteſt. Sin nihil iſtiuſmodi præſentiſcitur, liberam utique a calculo veſicam exiſtere, haud improbabiliter conjicimus, vel ſaltem de calculi in veſica exiſtentia dubitamus. Similiter ſi ſubinde quaſi evaneſcit, quod durum ac ſonorum ſemel atque ſummo cum ſtudio per fiſtulam æneam attigimus; tum id indicio eſt, *exiguum eſſe calculum* iſtum, a quo veſica infeſtatur; vel ipſum in *foveam* ſive *diverticulum* quoddam veſicæ, qualia ſubinde obſervantur (vid. Tab. XXXI. fig. 1. & 2.) ſeſe ſubduxiſſe. Contra vero *calculi majoris ſignum* eſt, ſi ſtatim & continuo in duram ac ſonoram aliquam materiam fiſtula dimota impingit. Porro ſi leniter atque facili negotio trahi retrahique catheter per iſtius corporis ſuperficiem poteſt, *lævis utique calculus* exiſtat neceſſe eſt. Si contrarium fuerit, ac ſimul urina cruenta, aſpera vel aculeis obſita, ſive, ut CELSUS ait, *ſpinoſa* eſſe calculi ſuperficies colligitur. (*a*) Denique ſi difficulter materia iſta dimovetur, aut ſi valde clarus ſonus inde percipitur, *major ac durior* eſſe calculus conjicitur. Sin facile materia inſtrumento cedit, ſonumque minus acutum reddit, & urina *arenoſa* eſt, quaſdamque quaſi ſquamulas ſecum trahens, ex CELSI jam obſervatione mollior exiſtere calculus conſuevit. (*b*)

V.

Catheteris flexilis uſus.

Ne qua autem continuos atque novos ſubinde cruciatus ii ſentiant, in quibus vel *propter veſicæ debilitatem*, vel *calculum* etiam intus hæreſcentem, qui continuo cervicem veſicæ obturat, vel urethra, extracta fiſtula, mox rurſus collabeſcat, ut ſubinde fieri ſolet, iterum iterumque repeti negotium illud oportet; quod vero cum ſine dolore aut moleſtia plerumque fieri nequeat, hoc omnino ſibi datum eſſe chirurgi quidam recentiores (*c*) exiſtimarunt, ut catheterem argenteum eundemque *flexilem*, ex filis argenteis planis, ſingulari modo intortis, pro levanda urinæ difficultate, adhiberent. (Vid.Tab.XXVII. fig.6.) Namque hic per aliquot dies continuos atque tamdiu in cole minori ſæpe moleſtia in veſica relinqui poteſt, ſi modo circa ventrem funiculo quodam fuerit firmatus, donec priſtino vigori ſuo reſtituta eſſe, atque ad emittendam urinam non amplius indigere fiſtula quadam veſica deprehenditur. Ceterum quia utplurimum difficulter admodum in veſicam compelli catheteres flexiles ſolent; neceſſarium plerumque eſt, ordinarium ſive rigidum catheterem in urethram ante demittere, eundemque aliquandiu intus relinquere; quo ſcilicet ampla & aperta magis ea via reddatur, per quam deinde mox tranſire ad veſicam fiſtula flexilis debet. Ne qua autem forte iter illud denuo collabatur; opera danda eſt, ut, ſimulatque fiſtula rigida extrahitur, altera iſta flexilis debito artificio & inflexione protinus in veſicam demittatur, inibique tamdiu relinquatur, donec ſublata eſſe urinæ reddendæ difficultas animadvertitur, vel ſaltem

[*a*] Lib. VII. Cap. 26. N. 2.

(*b*) Hæc præter experientiam quoque docuit Jac. DENYSIUS, celebris hodie lithotomus Leidenſis in obſ. chirurg. de calculo.

(*c*) Inter quos forte primus eſt SOLINGENIUS vid. ejus chirurg. P. 3. cap. 7. Tab. VI. fig. 17.

tem donec ea ægro minimam moleſtiam creat. HELMONTIUS catheteres æneos & argenteos, tanquam nimis vehementes ſive atroces omnes rejicit, novumque flexilem, *ex corio præparatum*, & in canalis formam conſutum, quem ipſe invenerit, laudat, atque ob ejus inventionem ſibi plaudit, tanquam qui ob mollitiem nullum dolorem concitaret. (*a*) Sed hoc ipſo mihi, quam parum in actionibus chirurgicis fuerit verſatus, demonſtrare videtur: quia profecto mollibus iſtiuſmodi fiſtulis res vel prorſus non, vel ſaltem minus recte perfici poteſt. Ita & Fabric. ab AQUAPEND. ex *cornu* ſe aliquem flexilem catheterem paraſſe & adhibuiſſe ſcribit; (*b*) alii ex alia materia. Verum argentei, quia non ſolum debitum obtinent robur, ſed quoque eis & requiſita figura optime dari atque egregie poliri ſive lævigari poſſunt, ut ſatis commode in veſicam compelli queant, a ſummis chirurgis pro hoc ſcopo optimi deprehenſi uniceque hodie in uſu ſunt.

VI.

Obſervationes quædam. Nonnulli in curva catheteris parte plura fieri foramina voluerunt, ut NUCKIUS (*c*) & SOLINGENIUS (*d*) delinearunt, quo facilius urina effluere queat; verum bina circa extremum ſufficiunt, eiſque urina egregie utplurimum ejici poteſt: plura enim, præſertim ubi corpus urethræ ſpongioſum, a ſanguine ibidem congeſto, nimis tumidum eſt, dum ſe in foramine iſta inſinuat, ingreſſum catheteris in veſicam potius remorantur, corpus ſpongioſum facile lacerant, atque ſic varia incommoda concitant. Quam ob cauſam PETITUS, chirurgus, aliud catheteris genus, nullo prorſus foramine a lateribus prædito, commendat (*e*) ceteriſque in urina educenda præfert, (vid. Tab. XXVII. fig. 7.) quod foramen in extremo roſtro habet, A, globulo pyriformi B clauſum. Quando vero hic catheter in veſicam eſt demiſſus, ſtyli anſa, C, intus premitur, ſic globulus B prodit ex fiſtula, quemadmodum in vicina figura, litt. D, oſtenditur, & urina per eam exire poteſt. Interea tamen conſuetis illis catheteribus reliquis negotium hoc ſatis feliciter ut plurimum ſuccedit. Denique catheteriſmus etiam utilis eſſe poteſt, *quando in variis veſicæ vitiis aliquid in veſicam injicere volumus*; ubi vel ſipho, vel veſica animalis altero catheteris extremo aptari, eiſque idoneus pro morbi ratione liquor in eam impelli poteſt, id quod ÆGINETA jam novit. (*f*) Ita etiam *abſceſſus in collo veſicæ*, urinæ excretionem impediens, cathetere ſubinde rumpitur, & urinæ ſuppreſſio ſic ſolvitur. Peculiarem quandam diſſertationem de hac operatione, titulo de *catheteriſmo*, edidit quondam *Henr.* MEIBOMIUS noſter, hic Helmſtadii, An. 1699.

CA-

(*a*) Lib. de Lithiaſi cap. 3. n. 34.
(*b*) In operat. chirurg.
(*c*) In experim. chirurg. pag. mihi 124.
[*d*] In oper. chirurg. edit. Amſtel. Tab. 8.
[*e*] Vid. GARENGEOT Lib. de Inſtr. chir. Tom. I. p. 267. ſq. qui pro novo invento illud venditat & vehementer laudat. Simile tamen jam delineatum eſt a DALECHAMPIO in chir. pag. 322. licet pro caruncula urethræ auferenda ab hoc deſtinatum fuerit.
(*f*) Lib. VI. cap. 59.

C A P. CXXXVIII.

De caruncula, quæ in urethra naſcitur.

I.

NOnnunquam in hominibus, gonorrhœam vel urethræ exulcerationem expertis, inſolens quædam urinæ reddendæ difficultas ſuboritur, ut non niſi maximo cum niſu vehementiſſimiſque haud raro cum doloribus, ad inſtar fili tenuis, urina profluat, quin imo tandem ne profluere quidem amplius valeat, ſed prorſus ſupprimatur. Antiquiores equidem, & qui ad noſtram uſque ætatem floruerunt, Medici a tuberculo quodam intus in urethra nato, quod *carunculam* urethræ vocarunt, noxæ genus illud derivarunt. BRUNNERUS autem celebris quondam Electoris Palatini Medicus, (*a*) nec non DIONISIUS *in chirurgia*, veterum opinatione iſta rejecta, ſtatuunt, non tam a caruncula, quam potius a cicatrice quadam ab ulcere poſt gonorrhœam relicto urinæ iter obſtrui penituſque tandem præcludi ſolere. Quod ipſum equidem ne ſine rationibus dixiſſe videantur; utrique ad obſervationes, circa iſtiuſmodi homines demortuos atque diſſectos inſtitutas, provocant. At enim vero, neque a caruncula, neque a cicatricula, ſed potius ab urethræ ſubſtantia cavernoſa ſeu ſpongioſa tumefacta, (ad ſimilitudinem membranæ narium in coryza) urethram præcludi, experimentis in medium adductis, ARNALDUS atque PETITUS propugnarunt (*b*) Tametſi haudquaquam deſint, qui experimentis experimenta opponunt, prioremque ſententiam nihilominus veram quoque eſſe contendunt: (*c*) quia unius mali plures poſſint eſſe cauſæ. Denique ad hactenus memoratis auctoribus ſingulis diſſentit BENEVOLUS, Chirurgus Italus Florentinus perquam celebris; utpote qui eo libello, quem de hoc vitii genere conſcripſit (*d*) teſtatur, ſeſe partem illam urethræ ſive proſtatarum, quam anatomici caput gallinaginis vocant, *fere ſemper tumidam & exulceratam, nunquam autem caranculam, ſeu tuberculum in hominibus urinæ reddendæ difficultatem iſtiuſmodi, dum adhuc vixerunt, ſentientibus, reperiſſe*: quæ verò pars ulcerata, prout vel majori vel minori puris copia repleta eſt, majorem vel minorem urinæ reddendæ difficultatem concitaret. Nam oriri, illud malum, ait, fere ſemper poſt gonorrhœam virulentam, atque ejici ſimul tam in principio mali, quam poſtea: continuo cum urina materiam & fibras purulentas. Ego vero, ut, quod res eſt, dicam, ſententias modo propoſitas, quum omnes expertiſſimorum virorum obſervationibus illæ nitantur, ſic omnino comparatas eſſe ſingulas, ut nulla temere ex iiſdem ſperni, quin potius conjungi cum reliquis unaquæque mereatur. Namque nihil omnino impedit, quo minus, aliam ſubinde in aliis hominibus

Caruncula quid ſit.

(*a*) *In Ephem. Nat. curioſ. Cent. I. obſ. 71. pag. 143. & 200.*
[*b*] [Teſte quidem GARENGEOTIO chicurg. pag. 317.
(*c*) Ut GENSELIUS *in Ephem. Natur. curioſ. Centur.* V. & VI. pag. 349.
[*d*] Libellus Italico ſermone ſcriptus anno 1725. in lucem publicam editus exſtat in octavo, cujus inſcriptio vid. ſupra, ubi de ſcriproribus chirurgicis agitur.

bus noxæ iſtius cauſam ſubeſſe, credamus: dum, ut vulgo dicunt; *unius rei plures eſſe poſſunt cauſæ*. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane veram ſemper morbi hujus cauſam exploratam habere, nihil magnopere curantis intereſt: ſiquidem una atque eadem curandi ratio in ſingulis caſibus iſtis & adhiberi & prodeſſe conſuevit. Cognoſcere autem vitium illud, quod *carunculam* Medici, Galli *carnoſite* vulgo appellant, expeditiſſimum illis eſt, qui, quas æger moleſtias expertus ſit, relatum accipiunt. Nimirum non uſque adeo ſubito, ut in aliis quibuſdam veſicæ morbis, ſed pedetentim urinæ iter anguſtatur, atque tandem præcluditur; æger autem, ut quam creberrimæ urinam emittat, propter continuam ferme a re peregrina in urethra exiſtente irritationem cogitur, & cum urina vel purulenta materia, vel fibrillæ & membranulæ excernuntur. Nonnunquam febricula ſimul ægros infeſtat. Quam autem præcipue colis interioris partem noxa illa teneat, demiſſo in urethram cathetere, filo plumbeo vel cereo exploratur. Ubicunque enim progredi vel tranſire inſtrumentum illud prohibetur, ibi vitium deliteſcere conjicitur. Ceterum quia non dolores tantum atque anxietates inſignes; ſed maxima quoque urinæ reddendæ difficultas, imo vero ipſa quandoque mors concitari ab hoc vitio ſolet, promtam utique afflictis curationem adhibuiſſe convenit.

II.

Caruncula levior quomodo curetur.

Si novum adhuc malum eſt, atque urethra nondum nimis conſtricta; tum facili plerumque negotio ſanari illud conſuevit; ſi modo has curationis regulas Medicus adhibuerit. Homo afflictus in ſubſellio ſeu lecto conſideat. Deinde Medicus ſiniſtra manu colem prehendat, dextra autem *filum plumbeum* vel *cereum*, pedis quaſi longitudine & catheteris majoris craſſitudine, in oleo tamen prius tinctum, in urethram ad partem uſque ægram vel anguſtam; imo paulo adhuc profundius blande demittat; firmatumque per vinculum, ne excidat, inibi per plures dies relinquat; donec in ſtatum priſtinum reſtituta eſſe urethra deprehenditur: quo ipſo etiam impeditur, ne recens malum increſcat. Quoties autem urina hominem afflictum urget, filum cereum ſive plumbeum hoc ex urethra recipitur, emiſſaque urina, denuo in eandem ſuperius propoſita ratione demittitur, donec malum omnino ſublatum eſt. *Si jam tum inveteratum* atque ita comparatum malum eſt, ut propoſito remedio brevi vinci nequeat; neceſſarium hactenus viſum eſt Medicorum pleriſque, fili plumbei ſive cerei partem extremam vitriolo candido, alumine uſto, præcipitato rubro, unguento fuſco ſive ægyptiaco, vel quovis alio medicamento leniter rodente prius inungere, quam in urethram idem compellitur. Quod ipſum equidem negotium aut ſemel, aut bis, aut pro re nata ſæpius etiam in dies ſingulos repetendum eſſe voluerunt, donec per rodentia medicamenta ſublatis, quæ præter naturam intus increverant, partibus, libere rurſus profluere urina valeat, variique ſimul ſic curatorum exempla referunt. Verum BRUNNERUS & BENEVOLUS eam curandi rationem, quia nulla caruncula aut caro excreſcens adeſſet, pernicioſam magis quam ſalutarem eſſe ſtatuunt; quia ipſam urethram eroderent & exulcerarent: adeoque & ego, ubi nulla caruncula adeſt, ea hic omittenda & po-

& potius prædicto blandiori modo ſatis diu continuandum eſſe cenſeo: Nam *facit hic tranquilla poteſtas, quod violenta nequit*. Ceterum ante ſemper, quam ſpecillum iſtud cereum ſive plumbeum cum oleo amygdalarum in urinæ iter inſeritur, mittere urinam homo afflictus debet: quo nempe diutius poſtea ſpecillum in urethra remanere, quoque promtius atque potentius partes anguſtiatas atque ulceratas vel tumidas expandere ac dilatare valeat. Atque hæc facere tamdiu convenit, donec promte rurſus emitti urina poteſt. Sicubi noxa iſta diu multumque urethram afflixit, neceſſarium eſt, vel poſt abſolutam etiam curationem, per aliquot adhuc hebdomades continuas, ne malum priſtinum facile redeat, ſpecillum intus in urethra geſtare, vel quotidie ſaltem ter aut quater eandem immittere & aliquantiſper intus relinquere, ut recens parata amplitudo conſervetur. Tandem extremam ſpecilli partem emplaſtro diapalmæ involvere BENEVOLUS ſtatuit, ut hoc ipſo paulo valentius urethra in loco affecto diducatur atque ſic perſanetur. Quæ quidem dum fiunt, longe optimum eſſe deprehendi, ſi per aquam calcis aut plantaginis cum pauco ſaccharo ſaturni, vel & lapide medicamentoſo Crollii, ſiphunculi ope injectam, alioſve hujuſmodi liquores purgantes atque exſiccantes ulcerata vel tumida urethra ſubinde eluatur.

III.

Carunculæ gravioris curatio.

Ubi penitus ab ejuſmodi malo præcluſum eſſe urinæ iter ſentitur, ut nihil omnino reddi urinæ valeat; tum, niſi forte inflammatio ſubeſt, a cathetere auxilium repetendum eſt. Quando vero leniter per urethræ illam anguſtiam inſtrumentum illud demitti nequit; per adhibitam vim aliquam, ſed caute tamen, idem deprimere vel intorquere oportebit, atque ſic, diſrupta caruncula aut cicatrice, compreſſove ulcere vel cicatrice nimis tumida, urethram rurſus dilatare, diducere ſive aperire, atque urinam ſic emittere. Poſt emiſſam urinam, proximum eſt, ut prædicta ratione filum plumbeum ſive cereum, oleo ovorum aut amygdalarum dulcium tinctum, pro ſervando urinæ itinere, in urethram demittatur. Quod ſi vero nec per catheterem, propter inflammationem aut dolores nimios, aperiri urethra poſſet, & urina tamen graviter hominem afflictum urgeret, vel in ipſum denique mortis periculum conjiceret: novum continuo idemque promtum tentare auxilium oportebit, ne qua forte nimia cunctatio noxam inſanabilem aut ipſam mortem reddat. *Scilicet aperiri veſica per adhibitum clavum ſive ſtylum apice triangulari donatum ac tubulo incluſum*, (*Trocar*) vel in perinæo & ſuper oſſe pubis, ea quidem in regione debet, qua idem fieri ea in curatione calculi ſolet, quam apparatum altum appellant, quemadmodum id prolixius explicare deinceps conſtituimus. Veſica quemadmodum modo præcepimus, perforata, urinaque per tubulum intus in veſica relictum ejecta, ad ipſius mali in urethra ſanationem, hactenus propoſitam, ſtatim eſt pergendum. Qua equidem eouſque confecta, ut æger rurſus per urethram urinam emittere queat; proximum eſt, ut factum in veſica foramen, educto tubulo, ut alias vulnera ſolent, rurſus glutinetur.

IV.

IV.

Urethræ inflammatio quomodo ſanandaſit. *Si ab urethræ inflammatione aliqua urinæ reddendæ difficultas exoritur*; eaque vehemens ſit, tum neque filum cereum aut plumbeum, neque catheterem Medicus mox adhibeat, quia inflammationes ejuſmodi his omnibus exacerbantur; ſed ſanguinem potius homini ægro larga copia per venas detrahat, inſimul autem, quemadmodum in inflammatione graviori quacunque fieri debet, medicamenta digerentia interna & externa proponat; & ſpeciatim extrinſecus fomentis ſive cataplaſmatis diſcutientibus quam ſolertiſſime partem ægram foveat, tandemque, paululum temperata inflammatione, vel cathetere, vel filo cereo ſeu ſtilo plumbeo in urethram aliquoties per dies ſingulos demiſſo, coarctatam colis fiſtulam decenter rurſus diducere ſtudeat. Quando vero levior ſolum inflammatio adeſt, urinam cathetere educere licet.

V.

Obſervationes quædam neceſſariæ. De cetero circa candelam ſive filum cereum, quod in urethram propter ejus anguſtiam demitti ſecundum hactenus propoſita debet, hæc omnino neceſſaria videtur obſervatio, *ne ſcilicet nimis alte atque in ipſam veſicam idem compellatur*. Hoc etenim ubi fit, periculum eſt, ne qua forte ceræ particula inde in veſica ſecedat, ibidem remaneat, veſicæque calculum aliquem, ut facile fieri poſſet, ſenſim progignat, *Denique ubi ab ipſius veſicæ morbo quodam, ut excreſcentia, abſceſſu aut ulcere, vel & ab ejuſdem colli aut proſtatarum induratione* urinæ reddendæ difficultas exoritur, tum raro admodum ſanari malum iſtud conſuevit. (*a*) Fila certe plumbea atque cerea, imo & medicamenta rodentia prorſus hic inania, quin potius noxia ſunt. E contrario, ubi difficultas reddendæ urinæ ab ulcere vel cicatrice in urethra, vel in inflatione ejus, ſpecillis plumbeis vel cereis, oleo inunctis, curatio optime obtinebitur. Imo *cicatrices in urethra ſubortæ* difficilius equidem, ſed tamen ex ſententia utplurimum hac ratione quoque extenuari, atque ſic urethram decenter rurſus aperiri ſive ampliari poſſe, BENEVOLUS, experientia edoctus, ſtatuit, adeoque hæc ceteris præferenda eſſe remediis hactenus cognitis, quam rectiſſime docet; præſertim cum & ipſe, hæc ita utplurimum ſe habere, uſu cognoverim.

C A P. CXXXIX.

Qua ratione protrahi calculus ex urethra debeat.

I.

Curatio, quæ fit ſine ſectione. NOnnunquam in hominibus calculoſis calculus minor in urethram ſive urinæ iter prolapſus in eadem hæreſcit, ibidemque non vehementes tantum dolores; ſed urinæ quoque reddendæ difficultatem egre-

(*a*) Vide ſis BRUNNERI obſervationem illam, quæ extat in *Ephemer. nat. curioſ. cent.* I. & II. *obſ.* 97. *pag.* 200. itemque BENEVOLI libellus ſupra citatus.

egregiam, imo quandoque omnimodam ejus ſuppreſſionem concitat. Hunc igitur ut quamprimum ejicere Medicus ſtudeat, ipſa ægrotantium calamitas exigit. Solet autem varia hic urethra calculi ſedes eſſe. Nunc enim in principio urethræ, hoc eſt, poſt ſcrotum, circa perinæum in veſicæ collo vel ſpinctere, nunc in media quaſi urinæ fiſtula, ante ſcrotum, nunc denique longe ab exitu idem hæreſcit. Interdum in peculiari expanſione ſive ſacco urethræ hæret, qualem DRANIUS obſ. chir. 79. Tom. II. deſcripſit, atque etiam DENYSIUS obſ. chirurg. pag. 144. talium mentionem fecit. Ego hoc Anno 1737. ipſe calculos in ejuſmodi ſacco ante ſcrotum deprehendi, & quidem, quod rarum eſt, duos excidi ex eodem ſacculo infra urethram: quos Tab. XXVII. fig. 16. & 17. delineari curavi. Quonam autem loco is hæreat; partim e doloribus conjiciendum eſt, partim etiam digitis atque inſtrumentis admotis explorandum. Curationis modus itidem ſolet eſſe varius. Namque primo medicamenta interna urinam moventia, ac ſimul externa, fomentationis ſcilicet, cataplaſmata, balnea, clyſteres, hiſdemque ſimilia alia aliquandiu adhibentur. Sed ſi nihil iſthæc omnia proficiunt, urethra quoque aliquoties per injectum oleum olivarum aut amygdalarum dulcium intus inungitur, ut & via & calculus lubrica reddantur, iſque facilius expelli queat; vel etiam tandem ob cauſam in balneum aliquod emolliens æger immittitur. Aliqui penem poſt calculum vinciunt, anteriorem autem fiſtulam ſive urethram forti inflatione diſtendunt, ut via anguſta amplior reddantur: quo nempe facilius prodire aut expelli calculus queat. Hujuſcemodi curationes modum Aegyptiis familiarem eſſe, auctores quidam, & cumprimis PROSPER ALPINUS *in Medicina Ægyptiorum*, referunt. lib.III. cap. XIV.

II.

Curatio, quæ ferramentis inſtituitur.

Si neque tum calculus excernitur, ſed urina potius graviter impeditur; valentiorem utique medicinam tentare conveniet. Et primo quidem ſi adhuc in cervice veſicæ calculus hæreſcit; ſectione quidem in pirenæo, ubi tactu percipitur, excidi poteſt; verum quia multi ferrum pertimeſcunt, reprimi quoque per immiſſum catheterem in veſicam is poterit. Sed quia metuendum, ne calculus hic in veſica augeatur, & deinde majori longe periculo ægrum exponat, ſectionem ego preferrem. Ita etiam ſi in hoc loco firmius hæſerit, quam ut cathetere repelli queat, graviſſimaſque noxas homini concitaverit, vel ſi eum ob prædictas rationes reprimere nolimus, per adhibitam ſectionem iſtam, quam Medici *Apparatum minorem* vocant; (vid. cap. ſeq. CXL.) immiſſo ſcilicet uno alterove digito, pro calculo ſuſtentando, in anum, decenter eximi debet. Neque enim alia ratione ſæpe ſervari æger poterit. *Si prope glandem calculus hæreſcit*, longe optimum fuerit, poſt adhibita medicamenta ſuperius propoſita, (§. 1.) oleis identidem in urethram injectis viam anguſtam lubricare, & relaxare, atque tum vel per admotos digitos antroſum verſus calculum compellere, vel etiam, præcipue in pueris, ſuctione ore vel mulieris aut nutricis, vel miniſtri cujuſdam calculum hæreſcentem emoliri. Ita enim vulnus, cicatrix & fiſtula urethræ optime avertuntur; (*a*) *Si prope exitum calculus*

[a] Vid. HORNII *chirurg.* nec non TULPII *obſervationes*; ubi hac ratione quidam curati ſunt. Lib. III. cap. 8.

culus hæreſcit; tum *volſella*, ſive *uncinulo*, aut ſpecillo quodam oriculario (vid. Tab. VI. fig. 14.) prehendere ipſum leniterque protrahere conveniet. (*a*) Si ne ſic quidem calculus extrahi poteſt, haud alienum erit, illud inſtrumentum adhibere, quod MARINUS (*b*) hunc in uſum egregie commendavit deſcripſitque. (Vid. Tab. XXIX fig. 7.) Scilicet pars altera A in urethram ultra calculum caute demittitur, eaque calculus capitur; pars verò altera B manu prehenditur calculuſque ejus ope protrahitur. Quodſi vero haſce curandi rationes aut inflammatio quædam, aut calculi magnitudo, præter omnem ſpem atque exſpectationem, irritas reddiderit; tum protinus a ferro ſanitatis præſidium petendum eſſe & TULPIUS (*c*) & GARENGEOTIUS (*d*) ſtatuunt. Namque hic mox glandem ſupremam forfice adhibita incidit, ſpecilloque ſive uncinulo in plagam demiſſo calculum expellit: deinde vino infuſo plagam eluit, linamentiſque cum balſamo quodam glutinoſo impoſitis, deligat.

III.

Quid faciendum ſi calculus in urethra media hæreſcit.

Denique ſi nihil omnino ex hactenus propoſitis ad protrahendum calculum ſuffecerit; prouti quidem accidere ſæpe ſolet, ſi calculus in media fiſtula hæreſcit; unicum auxilium ſupereſt, ne propter urinæ reddendæ difficultatem atque intenſiſſimos exprimendi niſus & cruciatus æger interimatur, eam colis partem; in qua calculus hæreſcit, ſcalpello incidere atque tum calculum eximere. Operandi modus hic eſt. Cutis extrema, quemadmodum CELSUS (*e*) jam tum præcepit quamplurimum attrahitur, vel prout alii proponunt, (*f*) retrorſum adducitur, conditaque vel & nudata glande, poſt calculum penis ligatur; ne qua forte per admotas Medici manus retro idem compellatur. Tum Medicus ſiniſtræ manus pollicem calculo ſic objicit, ne antrorſum verſus cedere idem valeat. Dextra manu coles a latere recta plaga inciditur, atque tum calculus vel digitis, vel inſtrumentis, volſella nimirum, ſpecillo aut uncinulo, admotis, evellitur. Calculo extracto, cutis remittitur, vulnus autem idoneo balſamo vulnerario inungitur, emplaſtroque contegitur. Sic enim fit, ut & inciſum colem integra pars cutis contegat, urina naturaliter profluat, & vulneris denique glutinatio expedita magis fiat. Ubi paulo longior plaga facienda fuit, longe optimum erit, fiſtulam quandam plumbeam in urethram ultra vulnus per aliquod tempus demittere, qua ſcilicet urina profluens excipiatur atque emittatur. Namque ſi per vulnus eadem profluit, maximum utique periculum eſt, ne ob acrimoniam urinæ graves admodum dolores & inflammatio moveantur, verum & inſigniter glutinatio impediatur, atque fiſtula denique in urethra excitetur. Poterit autem quam commodiſſime ab urina ſartum tectumque vulnus ſer-

(*a*) Exemplum ope volſellæ protracti calculi vid. in Scultet. obſ. 63.

(*b*) Vid. MARINI *prattica fig.* 1.

(*c*) Loco modo citato. Ubi ait: ſi calculus immoretur prope glandem, ſeca intrepide, certus cicatricis aſperitatem non tam reformidandam in carnoſa colis fine, quam in medio membranarum ductu.

(*d*) Operat. chirurg. pag. 572.

(*e*) *Medic.* Lib. VII. cap. 26.

(*f*) Vid. VVIEDENMANNUM in lib. germ. *d Lithotomia pag.* 58. *&* 59.

ſervari, ſi diebus ante & poſt curationem proximis parciſſimum æger potum ſumſerit. Ceterum quod a latere incidendum colem Medici præcipiant, id equidem ſine conſilio neutiquam ipſi faciunt. Namque infima colis pars ſi conciditur, longe facilius ab urina profluente vulnus infeſtatur. In ſuperiori autem colis parte plagam inſtituere ideo minus conſultum videtur, quia tum nimis graviter penis corpora cavernoſa concidenda eſſent, unde gravis plerumque ſanguinis profuſio cum noxis aliis periculoſiſſimis eſſent metuenda. ALBUCASIS, Arabum Medicus quondam præſtantiſſimus, calculum in itinere urinæ hærentem, *terebra* ſive ferro perforante, quod delineat, ſi digitis expelli nequit, diffringendum eſſe docet. (*a*) Quodſi vero hoc non ſuccedat, penem utrinque juxta calculum ligat, ne huc vel illuc cedere queat, eumque poſtea exſcindit. Vid. oper. ejus Pars II. cap. LXI.

IV.

Thibautii methodus. Hactenus uſitatiorem urethræ incidendæ rationem explicavimus: reſtat, ut de nova quadam, quam clariſſimus quondam Pariſienſium Chirurgus THIBAUTIUM excogitavit, atque GARENGEOTIUS deſcripſit, breviter diſſeramus. Scilicet is colem ſiniſtra manu prehendit, atque cutem a latere incidit. Mox urethram, ope ſcalpelli a corpore cavernoſo reſolutam, eo loco, in quo calculus hæreſcit, quinque cavernoſo corpori fere ſubjacet, per adhibitum ſcalpellum linea recta dividit, extractoque per uncinulum aut volſellam calculo, plagam inflictam balſamo quodam glutinoſo inungit, eandemque linamentis atque ſplenio contectam faſcia ſuperinjecta gnaviter deligat. Sic enim fit, ut inciſam urethram integra corporis cavernoſi pas contegat, itaque citius, quam fieri alias ſolet, vulneris oræ, ſicut aſſeverant, coaleſcant.

V.

Quando in peculiari ſacculo hæret. Quando in peculiari ſacculo hærent hi calculi, tunc, ut mihi videtur, optime eo in loco excinditur, ubi commodiſſime, & quidem a latere ad latentes calculos accedere poſſumus; ita enim calculos illos, quorum ſupra N. 1. mentionem feci, & quos Tab. XXII. fig. 16. & 17. delineandos curavi, ampla ſatis plaga extraxi, ſacci cavum primo unguento digerente & poſtea rodentibus medicamentis, ut mercurio præcipitato rubro, & quandoque etiam lapide infernali mundavi, ac poſtea balſamo copaivæ & emplaſtris exiguis glutinantibus vulnus glutinavi. Difficulter vero hic interdum glutinationem ſuccedere vel DRANII docet obſervatio 79. ubi varia ſanandi artificia fruſtra tentata ſunt.

[*a*] Idem inſtrumentum quoque proponit PARÆUS aliique. Verum quam facillime urethra hoc ipſo graviter lædi poteſt.

CAP. CXL.

De Lithotomia *ſive calculi veſicæ ſectione in mſaculis ſpeciatim de veteri iſta*, *quæ* minori cum apparatu *perficitur*, *&* *nonnulla de* Nephrotomia *proponam*.

I.

Calculi unde naſcantur.

LTHOTOMIAM ſive calculi ſectionem quando nominamus, eam hic deſignamus curationem, qua calculus, aut ſi quid forte aliud in veſica concretum atque induratum eſt, prægreſſa ſectione ex eadem protrahitur: hic & CYSTOTOMIA a nonnullis appellatur, a vocabulo Græco Κύϛτις, quod veſicam denotat, quemadmodum ſi calculus ex rene exſcinditur, quod tamen raro contingit, *Nephrotomia* res nuncupatur, utpote de qua deinceps nonnulla dicturi ſumus. (*a*) Solet autem ideo præcipue neceſſaria eſſe calculi e veſica extractio ſive ſectio, quia calculi, urethræ amplitudinem ſuperantes, alia ratione tolli vel ejici e veſica, hactenus perſpecta certa ratione nequeunt; ſed ejus potius inflammationem atque exulcerationem, urinæ reddendæ difficultatem, imo ejus omnimodam ſuppreſſionem, ſpaſmos denique & cruciatus intenſiſſimos concitant, itaque aut ſenſim hominem conficiunt, aut ſaltem in ſtatum quam maxime miſerabilem ac deſperatum conjiciunt. Non ſum equidem neſcius, eſſe in Medicis aliquos, *qui medicamentis internis diminui, conteri atque expelli veſicæ calculos poſſe ſtatuunt:* (*b*) ſed minus tamen certam vel promtam, nulliſque adhuc ſatis luculentis experimentis comprobatam eſſe artem illam, res ipſa loquitur, atque exempla illa caſus magis fortuitos, quam certam medicamenti viam oſtendunt. Vix enim, quantum ego quidem ſcio, liberari quiſquam a paullo majori calculo, niſi per adhibitam ſectionem, potuit. Quum tamen dubium non ſit; quin ditiores quique, magnates ac ſplendidiores homines, ne vel maximis etiam ſumtibus parcerent, ſiquidem parari medicamenta ad conterendum calculum valentia poſſent. Ita nec *Ægyptiacus modus*: quo flatu urethram ita dilatari poſſe nonnulli perhibent, ut calculus ejici poſſit, (*c*) ullo unquam ſucceſſu, quantum novi, in Europa comprobatus

(*a*) In *omnibus corporis partibus calculos poſſe generari*, imo & inventos eſſe, non ſolum varii medici obſervarunt & notarunt; verum ſpeciatim quamplurima ejusmodi exempla collegit atque publicavit CRELLIUS, Lipſiæ 1708. in ſchediaſmate, quod inſcripſit, *Marmorea memoria Seligmanni*. Quia vero, ubicunque hærent, noxas & dolores inferunt, hinc ſi fieri poteſt, omnes eximendi ſunt, quacunque id ratione optime fieri poteſt.

[*b*] In actis anglic. notabile ejuſmodi exemplum paucis ab hinc annis deſcripſit & calculos illos diffractor magna ex parte adhuc aſſervo.

(*c*) Sicut Pr. ALPINUS in Medicina Ægypt. perhibet p. 104.

tus eſt . Ceterum quia difficilis admodum , maximiſque cum periculis conjuncta eſt calculi ſectio , mirum non eſt , a longinquis retro ſeculis atque adeo a prima inde ſalutaris artis origine in Medicis vel Chirurgis aliquos extitiſſe , qui , ſepoſitis fere medendi ſtudiis reliquis omnibus , unicam lithotomiam ſive calculum ſecandi artem excoluerunt atque tractarunt . (*a*) Niſi enim veram veſicæ partium vicinarum ſtructuram atque indolem penitus perſpectam habuerint ; niſi item encheiriſibus ſive artificiis ad id neceſſariis probe inſtructi atque exercitati fuerint , qui calculi ſectionem ſuſcipiunt ; verendum magnopere eſt , ne , qui ſervari debebat , crudeliter interficiatur .

II.

Solent autem , ut experientia docet , pueri ſæpius , quam adulti ; (*b*) *pauperiorum filii ſæpius , quam ditiorum* , a veſicæ calculo infeſtari . Siquidem illi non juſto ſolum copioſiorem , ſed craſſiorem etiam atque ſtomacho minus convenientem cibum ſumere conſueverunt ; unde primo *ſanguis atque pituita craſſior , deinceps vero ex hac vel renum vel veſicæ calculus aliquis ſubnaſcitur* . Nam utplurimum prima calculi cauſa in renum obſtructione vel inflammatione ſita eſſe deprehenditur . Quæ autem ab aliquibus magno numero recenſeri ſolent , calculi cauſæ reliquæ , ut caſei frequens uſus , vini rhenani potus , &c. iſtæ partim incertæ , partim etiam ita comparatæ ſunt , ut tuto ignorari a chirurgo lithotomo queant . *Fere ſemper autem in renibus naſci ab initio calculi ſueverunt :* hinc in veſicam delapſi mirifice utplurimum atque ad aliquot uncias , quin imo ad unam alteramve libram quandoque increſcunt (*c*) indeque *veſicæ calculi* communiter appellantur . Namque ubi in renibus remanet , quicquid concretum eſt , tum *renum calculo* laborare homines dicuntur . Atque renum equidem calculus , præſertim ſi paulo major eſt , nulla prorſus ratione poteſt tolli , niſi forte lumborum abſceſſum aliquem idem concitaverit , eoque vel ſponte vel ſcalpello aperto calculus protrahatur : quam ſectionem nonnulli *Nephrotomiam* appellarunt , ut ſupra jam indicavi . Contra vero veſicæ calculus , niſi prorſus inſolitam magnitudinem is habuerit , evelli utique ſectionis beneficio variis artificiis & modis poteſt. Nonnunquam unicus ſolum , interdum autem uno plures , duo , tres , decem , aut viginti , aut complures etiam calculi intus in veſica reperiuntur . (*d*) Porro calculi veſicæ nunc læves ſunt , nunc inæquales , aſperi & velut ſpinoſi ſive acuminati ; nunc molliores & quaſi gypſei ; nunc vero duriores , imo duriſſimi .

Calculi unde naſcantur .

[*a*] Conf. Jusjrandum HIPPOCRATIS , CELSUS Lib. VII. cap. 26. ÆGINETA lib. III. c. 45. lib. VI. cap. 60.

(*b*) Hoc ALBUCASIS jam Part. II. cap. 60. aliique plures notarunt .

[*c*] Conf. GROENEVELT. diſſ. litholog. pag. 34. & 67. DENYS. oper. chir. variis in Tabulis CREI III Schediaſma ſupra laudatum .

[*d*] Conf. GROENEVELT. loco citato p. 22. & RUYSCH. obſerv. chirurg. I. pag. 2. ubi quadraginta duo calculi in utroque caſu extracti ſunt .

III.

Calculus quomodo naſcantur.

Ante vero ſemper, quam ad ſectionem aggredimur, diſpiciendum ſolertiſſime eſt, num revera calculus aliquis intus in veſica deliteſcat: quia ſæpius ejuſmodi ſymptomata oriuntur, quaſi calculus adeſſet, ab alia cauſa, ut tumore, abſceſſu, inflammatione vel ulcere veſicæ aut cervicis ejus, ubi tamen calculus non adeſt. Imprudentis enim atque crudelis eſt, temere homines miſeros periculoſiſſima hac curatione, ſine ſumma neceſſitate, diſcruciare, imo vero, quod fieri plerumque in lithotomia ſolet, in præſentiſſimum mortis periculum adducere; ſemetipſum vero talem Medicum gerere, qui aut ignoraſſe morbum, aut fefelliſſe ægrum videatur. *Utique vero calculum aliquem intus in veſica hæreſcere, his fere ſignis cognoſcimus.* Doloris plerumque, pruritus atque æſtus in ea parte, qua veſica hæret, ſenſus eſt. Urina plerumque difficulter neque ſine doloribus redditur. Eadem fere ſemper pallida ſive turbida eſt, atque pravi odoris. In fundo vitri ſeu vaſculi, quo eadem continetur, utplurimum materia quædam mucoſa, nonnunquam etiam purulenta, imo & interdum, ſi calculus eſt aculeatus, ſanguinolenta ſeſe oſtendit. Ac pruritum quidem cum doloribus omnes iſtæ partes ſentiunt, quæ perinæum inter atque glandem extremam interpoſitæ ſunt. Itaque pueri, a calculo divexati, manibus admotis continuo præputium attrahunt, atque ita, dum doloris aliquod levamen inde ſentiunt, inſigniter plerumque extendunt. Sed hactenus quidem propoſita calculi ſigna indubia neutiquam ſunt, aut perpetua. Namque nullum fere ex jamjam recenſitis malum eſt, quin aut a veſicæ inflammatione, vel abſceſſu, vel exulceratione quadam, vel ſcirrho cervicis veſicæ ſive glandulæ proſtatæ, aut & ab urinæ acredine, aut aliis denique cauſis excitari queat, vel ſoleat. Aliquanto promtior atque certior iſte calculum cognoſcendi modus eſt, quem cum ab antiquis Medicis, tum etiam a lithotomis vulgaribus atque circumforaneis hodienum adhiberi obſervavimus. Scilicet hi, ægro vel ſupino vel ſtante, uno vel binis etiam digitis in ægrotantis anum inſertis, alteraque manu pubis regioni impoſita, quam curioſiſſime veſicam proxime inteſtino recto ſuperimpoſitam explorant, &, gravitate vel duritie quadam reperta, calculum intus deliteſcere, his ipſis ſuſpicantur, imo certe ſtatuunt. At enimvero neque hoc quidem indicium, quamvis nullo modo contemnendum, prorſus ab errore liberum eſt cenſendum: propterea quod, ipſa experientia teſte, ſcirrhus aut callus, aut tumor aliqius, in veſica vel inteſtino recto, vel glandula proſtata ſubnatus, eundem plane ſenſum præbere valeant. Certiſſima igitur calculum veſicæ cognoſcendi ratio hæc eſt. Catheter aliquis conveniens ſive fiſtula ænea aut argentea, ægro ſupino, capiteque paululum elevato, provide per urethram in veſicam, quemadmodum ſupra expoſitum eſt, (cap. CXXXVII.) demittitur atque leniter huc atque illuc vertitur. Namque tunc durities & ſonus calculi tantummodo præſentiam, ſed ipſam quoque illius magnitudinem quodammodo ſignificabunt: citius aut ſerius, pro varia nempe calculorum magnitudine. (*a*) Nam ſi facile reperitur, & continuo attin-

(*a*) Ratione ſignorum calculi DENYSIUS uberius conſulatur in obſ. chir. p. 27 & ſeq. qui egregie de iis ſcripſit.

tingitur, *cum magnum* eſſe indicat; ſin difficulter, aut ſemel perceptus denuo quaſi evaneſcat, ipſum *parvum eſſe* ſuſpicamur. Ceterum fateri omnino cogimur, non catheteris ſolum applicationem, ſed ipſum etiam, quod inde inſtituitur, de calculo judicium, difficultatibus quibuſdam premi. Nonnunquam enim 1. durities intus animadverſa non tam calculum, quam veſicæ partem aliquam induratam atque prominentem ſive tumorem aliquem excreſcentem deſignat. Deinde 2. calculus aliquis, præſertim exiguus, in receſſibus ſive cellulis, quales veſicæ nonnunquam adjunctæ ſunt, (*a*) ita penitus deliteſcit, ut nulla ratione attingi aut deprehendi ab immiſſa fiſtula ænea queat. Denique 3. incidere quandoque iſtiuſmodi caſus ſolent, ubi, quo minus applicare catheterem queamus, propter inflammationem dictarum partium vel alias res circumſtantes prohibemur; adeoque digitis in anum inſertis veſicam explorare cogimur: quibus etiam magnitudinem ejus ſatis egregie cognoſcimus.

IV.

Prognoſis. Simulatque vero ex hactenus propoſitis indiciis cognoſcimus, utique calculum aliquem in veſica deliteſcere, eundemque ita grandem exiſtere, ut excerni per urethram nequeat, iſque gravia ſymptomata ægro concitet, (*b*) quia medicamenta aut vana aut ſaltem fallaciſſima ſunt, miſerum, ſed unicum tamen adhuc auxilium eſt, ſi æger inde liberari cupit, calculum e veſica ſectionis ope extrahere. Quodſi ergo ultima quæque experiri, hoc eſt, calculi ſectionem ſuſtinere ægro vel agnatis ob mali vehementiam ſtatutum eſt, id imprimis ſibi datum eſſe æquus & prudens Medicus ſciat, ut, quo loco res ſit, quantum periculum, quanta item ſalutis ſpes adſit, iis aperte ſignificet. Nunquam idem plus promittat, quam præſtari forſan certe poteſt: ne ſcilicet, ubi ars victa malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur. Hiſtrionis enim eſt, lucri tantum captandi gratia quam maxime difficilem atque periculoſam ejuſmodi operationem ſuſcipere, certiſſimamque ſalutem iſtiuſmodi ægris promittere, qui præſentiſſimo mortis periculo ſunt expoſiti. Quanquam enim & inſtrumentis convenientibus, & novis ſubinde encheiriſibus ita mirifice hodie excultum ſit calculum e veſica excindendi artificium, ut longe felicius nunc, quam olim quidem factum eſt, perfici illud queat; neque adeo facile homines, præcipue ſi boni ceteroquin habitus ſunt, ſi denique Medicus officio ſuo rite fungitur, ab adhbita ſectione emoriantur, ut olim; tamen nunquam non aliquid ſaltem diſcriminis calculoſorum curationi ſolet eſſe adjunctum. Deinde iſta quoque neceſſaria obſervatio videtur; hoc magis ſemper difficilem eſſe curationem, quo grandior, quoque magis inæqualis aut ſpinoſus calculus exiſtit. Nonnunquam enim ita grandis in veſica calculus ineſt, ut, ſicut obſervationes teſtantur, nulla ratione pro-

(*a*) Vid. Tab. XXXI. fig. 1. & 2.
[*b*] Si gravia ſymptomata ægrum non exerceant, calculus ſæpe ad vitæ finem geſtari poteſt, imo & medicamentis quibuſdam demulceri, ut tolerari queat; ſicut videri poteſt in ROUSSETO, WEDELII diſſ. de lithot. & Ephem. Nat. Cur. Cent. IX. obſ. 2.

trahi atque evelli exinde poſſit; (a) *mediocres* tamen, imo etiam *paulo majores* facilius ſæpe, ſi modo læves ſunt, extrahuntur, *quam valde exigui*; (b) quia difficulter ſæpe hi inveniri poſſunt. Solent autem fere ſemper hoc majores exiſtere calculi, quo diutius in veſica hæſerunt: ſiquidem ipſi continuum ab arenoſa materia, externæ ſuperficiei ſenſim lamellarum plerumque in ſimilitudinem adhæreſcente, capiunt incrementum, vel etiam per granula. Ut proinde minus bene ſibimet atque aliis conſulant, qui calculi ſectionem juſto diutius aut exhorreſcunt, aut differendam aliis perſuadent, præſertim ſi jam valde grandis cognoſcitur. Quo enim tardius ad operationem proceditur, eo major fit, eoque ſæpe difficilior quoque ac periculoſior eadem fiat, neceſſe eſt. Denique ſi jam tum inſigniter vel calculo vel alio quodam morbo debilitati ægri ſunt; tum itidem valde periculoſa, quin imo prorſus quandoque aliena eſſe calculi ſectio conſuevit. Siquidem periculum eſt, ne vel ſub ipſo opere, vel ſtatim etiam poſt adhibitam ſectionem homines emoriantur. Contra vero quo majores homini calculoſo vires ſunt, quo melius ſe habet, quoque læviores ac mediocres magis calculi exiſtunt, ut ut plures in eadem veſica hæreant; hoc quoque promtior eſſe ac felicior curatio conſuevit.

V.

Ante ſectionem quid fieri debeat.

Quoties igitur cumque diligenter circumſpectis atque ponderatis iis, quæ hactenus propoſita ſunt, calculi ſectionem experiri ſtatutum eſt; tria potiſſimum conſiderare ac providere prudens quiſque Medicus debet. Nimirum 1. quid ante fieri debeat, quam operatio ſive curatio ſuſcipiatur: deinde 2. quid in ipſa operatione factu opus ſit: tum & denique 3. quid poſt confectam operationem facere conveniat. Scilicet *ante operationem* α prudenter is conſtituat, quis operandi modus, cum varii ſint, adhiberi quæ ceteris hic poſſit aut debeat: deinde commodum operationi tempus eligat: tum γ ægrum hominem ad ſectionem quam ſolertiſſime præparet: denique δ neceſſarium inſtrumentorum apparatum diligentiſſime inſtruat: tandem ac poſtremo ε quam aptiſſime fieri poteſt, ægrum hominem in ipſa ſectione collocet, deponat vel conſtituat.

VI.

Secandi rationes variæ quænam ſint.

Atque ad primum quidem curantis negotium, ſive *ſectionis methodi delectum* quod attinet, ſciendum hic eſt, *quatuor potiſſimum* a Medicis hucuſque excogitatas eſſe atque adhibitas veſicæ calculum exſcindendi rationes. Prima eaque antiquiſſima eſt, quæ minori cum apparatu perficitur, indeque *methodus cum parvo apparatu*, vel & *methodus* CELSI, (c) a nonnullis vero methodus *Guidoniana* a *Guidone Cauliaco*

(a) Ita enim cel. *Olaus* BORICHIUS ob operationem mortuus eſt: quia calculus tantus fuit, ut extrahi non potuerit. Vid. Vita ejus in conſpectu Scriptor. chemic. illuſtrium.

(b) Docuit hoc ALBUCASIS l. c. itemque Frater JACOBUS.

(c) Namque hanc a CELSO jam tum *lib. VIII. cap.* 26. quam accuratiſſime atque deinde etiam ab ALBUCASE Arabe deſcriptam deprehendimus.

liaco, quia eam quoque laudavit, (*a*) nuncupatur. Altera, quia majori plerumque cum apparatu fieri ſolet, *methodus cum magno apparatu* itemque *Mariana* methodus vocatur. Ad ætatem ſi reſpexeris, methodum poſteriorem *novam* vel ſaltem *recentiorem* nonnulli appellarunt, utpote binis demum abhinc ſeculis a Medicis excultam, iſtam vero ſive priorem *antiquam*, utpote ante bis forte mille jam tum annos in ſcholis Medicorum explicatam atque per multa ſecula unice ab his adhibitam. Tertiam denique ſectionis rationem *apparatum altum* itemque *hypogaſtricam ſectionem* vocant. Siquidem ſecundum illam in ventre infimo ſuprema veſicæ pars, ſuper pubis oſſe nimirum, inciditur; quum in reliquis circa perinæum, ſive loco infra partes naturales, intra anum ſcilicet & ſcrotum poſito, ſectio inſtituitur. Solet autem illa ipſa *mehodus Franconica* utplurimum appellari, propterea quod PETRUS FRANCUS primus fuit, qui eam, neceſſitate id exigente, exercuit, adeoque ejuſdem auctor extiti; quamvis eam poſtea rurſus diſſuaſerit. His tandem quartus idemque recentiſſimus ſecandi modus circa ſuperioris ſeculi finem primum a *Fratre* JACOBO, (FRERE JAQUES dicto) monacho Gallo, ſuperadditus atque paſſim cum maxima omnium admiratione ab ipſo primum adhibitus eſt: quam propterea plerique hactenus *methodum fratris Jacobi*, alii deinde *Rauianam*, alii (*b*) *lateralem* vocare ſolent. Nos de hactenus memoratis lithotomiæ methodis ſingulis, quia omnes haud obiter perveſtigavimus atque exercuimus, ſigillatim atque ordine tractabimus.

VII.

Tempus lithotomiæ inſtituendæ commodum.

Temporis utique rationem aliquam *in lithotomia* habendam eſſe, ſupra diximus, illudque vulgo in *tempus electionis & neceſſitatis* dividere ſolent. Quod ut planius intelligatur, obſervandum eſt, nullam propemodum anni partem ſive tempeſtatem, præcipue in Germaniæ noſtræ regionibus, eſſe, qua ſuſcipi vel expediri calculi curatio nequeat. Æſtus enim, quem æſtivo tempore ſentimus, mediocris ſatiſque præ calidioribus regionibus temperatus plerumque eſt: frigus autem hyemis furnis noſtris ſive hypocauſtis commode temperari in conclavibus poſſe, ſicut res exigit, ipſa experientia loquitur. Tametſi autem *vernum atque autumnale tempus operationi huic quam maxime aptum ſit*; adeoque ſi nihil urget, illud ſi non eſt, exſpectandum: imprudentis tamen atque adeo crudelis Medici foret, præſertim in Germania, pertinaciter haſce tempeſtates exſpectare ſemper velle, atque interim homines calculoſos miſerabiliterque diſcruciatos abſque auxilio relinquere. Neque enim exempla deſunt eorum, qui propter minus opportunam ejuſmodi Medicorum cunctationem, partim a doloribus, partim etiam a noxis ſupervenientibus aliis, miſerrime perierunt, antequam autumnus aut ver acceſſit: (*c*) quum tamen iidem ſervari utique per adhibitam curationem promtiorem potuiſſent.

(*a*) In chirurgia ſua.
(*b*) Ut Jac. DOUGLAS, Anglus, in lib. de laterali ſectione.
(*c*) Vid. DIONIS Chirurg. operat. de Lithotomia & DENYSII operat. chir. pag. 37.

VIII.

Præparatio ægri quomodo fiat.

Præparatio ægri, ſiquidem is ceteroquin ſanus fuerit, his fere modis inſtituenda eſt. Jubeatur is proximis ante ſectionem diebus *tenuiſſimo victu* contentus eſſe. Deinde, ſi adultus homo eſt, ſique vires ſunt *ſanguis per venas* detrahatur; id quod vero in pueris haud opus eſt: alvus autem medicamentis convenientibus laxetur. Circa veſperam ejus diei, quæ curationem præcedit; vel & mane ipſa curationis die, denuo alvus per admotum clyſterem homini ægro ducatur: ne qua forte Medicus a ſtercore, quod excerni plerumque a calculoſis ſcalpello ſubjectis ipſa operatione ſolet, in opere ſuo impediatur. *Sin* jam tum per ſe *debilis* atque ab aliis noxis infeſtatus homo eſt; tum per adhibita medicamenta convenientia victuſque rationem commodam præparare illum ad curationem ſuſtinendam oportebit. Quatuor vel tribus ante operationem horis juſculum aliquod roborans, vel &, more apud Pariſinos conſueto, bina ova recentia eaque mollia ſive ſorbilia cum vino optimo ægris præbeantur. Si pueri ſunt, unicum ovum præbuiſſe ſuffecerit. Denique crines in perinæo, ſi qui nempe adſunt, abradantur.

IX.

Inſtrumentorum atque ceterarum rerum apparatus ad priſcam lithotomiam neceſſarius.

Ad inſtrumenta, faſcias atque apparatum reliquum quod attinet, ea, pro variis lithotomiæ methodus, varia ſint, neceſſe eſt. Nos ſingula ſigillatim, & primo quidem loco ea deſcripturi ſumus, quæ ad veterem operandi modum ſive *apparatum parvum* neceſſaria videntur. Scilicet hic ad infligendam plagam *unicum ſcalpellum*, (Tab. XXVII. fig. 8.) vel, hujus etiam loco, novacula, cum unco quondam (fig. 10.) aut forcipe etiam ſufficit. Ad *deligationem* inſtituendam in promtu eſſe debent faſcia litteræ T formam exhibens, eademque quoad partem directam ſeu verticalem in dua lineas diviſa, quemadmodum ſcilicet Tab. II. fig. h. demonſtrat: deinde ſplenium aliquod quadratum craſſum, & quatuor circiter digitos tranſverſos latum, porro linamenta carpta, & denique pulvis aliquis ſtypticus, aut, quod ſatius videtur, ſpiritus vini rectificatiſſimus ſive optimus, pro ſanguine ſcilicet, ſi forte vehementius profluit, cohibendo; aut acus quædam curva cum filo, pro vaſe ligando.

X.

Poſitura ægri.

Qualis autem porro *ægri hominis*, ſiquidem is adultus eſt, *poſitura* eſſe debeat, Tab. XXIX. fig. 9. deſignavimus, pleniuſque deſcribere infra ſtudebimus. Hic enim prolixius eandem explicare, ideo minus neceſſarium viſum eſt, quia non niſi errones atque hiſtriones veterem iſtam lithotomiæ rationem in adultis adhibere conſueverunt [*]. Si vero pueri calculoſi ſecundum veterem lithotomiæ methodum curandi ſunt, tunc tamen vel eadem ratione collocandus; vel bins etiam opus eſt adminiſtris. Quorum equidem alteruter idemque robuſtior in ſella quadam elatiori conſideat, pulvillumque, linamento duplici vel quadruplici atque in terram uſque dependente contectum,

geni-

genibuſque impoſitum contineat. Super hunc ipſum pulvillum homuncio ſic deponitur continetnrque, uti Tab. XXVIII. fig. 1. ex TOLETO deſignavimus. Si jam tum aliquanto robuſtior puer eſt, miniſter alter humeros ejuſdem contineat, ne facile commovere ſeſe is valeat. Denique ſi major jam tum pueri ſecandi ſtatura eſt, ut ſi anno decimo quarto jam vicinus, tum is collocari haud incommode iſta figura poterit, quam, ut jam diximus, Tabula noſtra XXIX. fig. 9. vel & TOLETI Tabula VII. deſignat.

XI.

Lithotomiæ methodus antiqua quænam ſit.

Puero, quam commodiſſime fieri poteſt, diſpoſito, proximum eſt, ut ad ipſam calculi ſectionem Medicus aggrediatur. Solet autem, ſecundum *veterem lithotomiæ methodum*, hoc fere modo veſicæ calculus exſcindi. Ante omnia Medicus ſiniſtræ manus indice atque medio digitis in oleo tinctis atque in anum ægri, rite diſpoſiti, quouſque quamque leniter fieri poteſt, demiſſis, ſurſumque verſus adductis, & altera manu regioni pubis impreſſa, calculum inquirat, eum digitis ſuis ad ſiniſtrum perinæi latus verſos anum compellat, eundemque gnaviter inibi ſic digitis illis contineat, ut quoddam quaſi tuberculum in perinæo faciat. (Vid. Tab. XXIX. fig. 5. A.) Quo equidem facto, partem illam in ſiniſtro perinæi latere prominentem per admotum dextra manu ſcalpellum idem ſic incidat, ut cutis primo cum ſubjecta pinguedine amplo ſatis vulnere, litt.BB, atque ipſa tandem inferior veſica ad calculum uſque ea magnitudine dividatur, ut extrahi commode per inflictam plagam calculus queat. Oportet autem quam exactiſſime ſingula quæque interpoſita concidi, ne ſcilicet a fibrillis, in vulnere forte relictis, calculus protrahendus, præcipue ſi aſperior item extiterit, impediatur; neve, vi illis diſruptis, graviſſimi dolores, nervorum diſtentiones atque inflammatio concitentur. Inciſa, quemadmodum præcepimus, veſica, (vid. fig. 6. Medicus, poſito vel adminiſtris commiſſo ſcalpello, calculum, (vid. litt. A.) ſiquidem is minutus eſt, digitis in ano hærentibus expellat; vel, ubi grandior atque aſperior idem extiterit, digitis ſurſum prementibus atque unco B circa partem ſuperiorem applicato, protrahat. Sin forte calculus relabatur, vel fortius in vulnere hæreat, forcipe etiam inveſtigari atque extrahi poteſt.

XII.

Quid poſt operationem fiat?

Calculo hunc in modum protracto, neceſſarium utique videtur, digito; vel cathetere ſpecillove, in veſicam demiſſo, vid.Tab.XXVII.fig.11.) quam ſolertiſſime explorare, num quid forte præterea ex calculis intus in veſica reliquum adhuc manſerit. Solet autem fere ſemper nonnihil ex calculis reliqui eſſe, quoties educti latera plana admodum atque lævia exiſtunt, vel calculus extractus fractus cognoſcitur. Si quid igitur intus remanſit; tum id quam diligentiſſime, modo jamjam propoſito, vel digitis inſertis, vel unco, vel & forcipe, vel volſella quadam calculari, quam Medici vocant, extrahere convenit. Si nihil intus remanſiſſe cognoſcitur; confecta operatio eſt & æger in lectum deponitur. Cetera autem, quæ ad deligatio-

gationem, victus rationem atque vulneris glutinationem pertinent; iiſdem plane regulis comprehenduntur, quas inferius circa recentiorem lithotomiæ methodum ſive *apparatum magnum* explicabimus.

XIII.

Judicium de apparatu parvo. Sed ne quis tandem ignoret, quid de veteri illa *Celſiſtica*, quam hactenus explicavimus, lithotomiæ methodo ſtatuendum ſit, obſervaſſe juvat, ab hiſtrionibus equidem ſive lithotomis circumforaneis ſolum communiter illam, tanquam ſimpliciſſimam hodienum adhiberi; recentiores autem Medicos ac Chirurgos pleroſque eam rejicere, aut non amplius adhibere, (*a*) adeoque ab eadem abſtinere, atque ceteras potius eaſdemque recentiores calculos exſcindendi rationes quemlibet pro captu ſive ingenio ſuo adhibere. Attamen in pueris, ad annum uſque decimum quartum, quod tempus & a CELSO & ab ALBUCASE huic operationi conſtitutum eſt, ubi calculus facile digitis ad perinæum compelli poteſt, recte meritoque adhibetur. Nam ſimplicior & facilior modus valde laborioſo, me judice, ſemper, ubi adhiberi poteſt, præferendus: præſertim quia tam ſæpe & tam diu, non ſolum olim, verum & noſtris adhuc temporibus in pueris atque juvenibus feliciſſime inſtitutus eſt. (*b*) Nam profecto præ Mariano & laterali *hæc habet commoda*, quod primo pauciſſimis inſtrumentis & ſæpe ſolo ſcalpello perficiatur; deinde quod urethra a catheteribus non adeo afficiatur; porro quod veſica a tenaculis ſive forcipibus haud facile apprehendatur, eiſque graviter lædatur, quia iis hic raro indigemus; præterea quod calculus, facta ſectione, facilius reperiatur, atque educatur, quam in Mariano & laterali: ubi quandoque a præſtantiſſimis magiſtris deprehendi non potuit; (*c*) denique quia fundamentum dat ſectioni laterali circa locum incidendum. Nam CELSUS ait (*d*) *juxta anum incidi cutis plaga uſque ad cervicem veſicæ debet*, & ALBUCASIS *propellendum eſſe calculum docet ad radicem coxæ, ubi poſtea ſectio inſtituenda*. (*e*) Hinc prædictis in caſibus ego ipſe eam feliciter exercui, & adhuc quandoque exerceo, atque experientiſſimus MARINUS quoque eam in pueris varias ob cauſas adhuc perficiendam ſuadet; (*f*) Præterea in adultis etiam, qui urinæ reddendæ difficultatem a calculo, firmiter in veſicæ collo ſive in perinæo hæreſcente, ſentiunt, nec tamen vel ab adhibitis medicamentis internis, vel ab ænea fiſtula, in urethram demiſſa, curationem recipiunt, operatio hæc ſubinde inſtituenda eſt. (Vid. ſupra cap. CXXXIX.) Ita & quandoque contingit, ut calculi veſicæ verſus perinæum gravitent, ſic ut a calculo tumeat, calculuſque ibi tactu per-

(*a*) Inter quos adhuc DRANIUS, in Paralelle, pag. 51. GARENGEOT. in chirurg. oper. DENYSIUS in obſ. chirurg. p. 95.

(*b*) Præter noſtras obſervationes conf. MUYSII obſ. chir. Dec. XI. obſ. 3. MARINI Prattica, & DENYSII obſ. chir. p. 95.

[*c*] Quod DENYSIUS de BORTELIO & RAUIO notat, Lib. citat. pag. 57. 69. 71. 90. 91. 109. 122.

(*d*) Lib. VII. cap. 26.

(*e*) Part. II cap. LXI.

[*f*] MARINI *prattica delle princ)pali operazioni di chirurgia*.

percipi queat. Hi calculi quoque commode parvo apparatu etiam in adultis excidi poſſunt. (*a*) Alias in adultis, ut CELSUS & ALBUCASIS jam notarunt, non ſine periculo ſuccedit.

XIV.

Quid de nephrotomia ſentiendum.

Denique quia *calculi in renibus* etiam ſæpe magnum ægris & medicis negotium creant, neque medicamentis ſemper tolli poſſunt, ægri vero a ſæviſſimis iſtis cruciatibus, quos concitant, liberari geſtiunt, ſed rarius in recentiorum chirurgorum libris de hoc argumento aliquid reperitur, haud alienum ab inſtituto noſtro eſſe exiſtimo, ſi, *an in calculo renum ſectio locum quoque habeat*, hic paucis diſceptaverim. Plerique qui hac de re aliquam in ſcriptis ſuis mentionem injiciunt, negotium hoc nimis periculoſum judicant, adeoque & illud prorſus rejiciunt. Interea tamen non deſunt argumenta, rationes & exempla, quæ ad eam commendandam, præſertim certis in caſibus, egregie faciunt (*b*) Nam primo præſto ſunt obſervationes, ubi ægri a vulneribus renum, quæ a tergo acceperant, ſanati fuerunt, (*c*) & quidem interdum ſine adeo gravibus ſymptomatibus. Ut enim alia mihi nota exempla nunc taceam, anno 1735. vir quidam in vicino oppido ab alio in dorſo & quidem renis dextri regione ſatis amplo vulnere, ictu cultri vulnerabatur, ita ut per plures dies ſanguis aut urina ſanguinea per vulnus & urethram redderetur copioſa; attamen poſtquam huc Helmſtadium translatus meæque curæ ſubjectus eſt, intra quatuor fere hebdomades feliciter ſanatus eſt: Adeoque certiſſimum eſt, vulnera omnia renum, præſertim ſi a tergo infliguntur, & in cavum ventris non penetrant, non eſſe mortifera, ut nonnulli putant, ſed ſæpius ſanari. Deinde HIPPOCRATES, licet a ſectione calculi veſicæ ſuos diſcipulos dehortetur, tamen ubi de renum morbis agit, (*d*) docet; *cum intumuerit & elevatus fuerit, ſub idem tempus juxta renem ſecato*, & *extracto pure arenam diureticis ſanato*. Si *enim ſectus fuerit*, *evaſionis ſpes eſt*; ſin *minus*, *homini commoritur*. Idem repetit l. c. cap. 16. tit. 8. ubi ait; *cum ſuppuratus fuerit ren, circa ſpinam intumeſcit; hunc, ubi ſic habuerit, circa tumentem partem ſecato, profunda maxime ſectione juxta renem*. Imo & cap. 18. t. 17. in ſimili caſu præcipit, ut *in ipſum renem ſecemus*, (τάμνειν εις τὸν νεφρὸν) Unde apparet, ipſum renis inciſionem, ubi eam opus indicavit, non reformidaſſe. Ita & ROSSETUS (*e*) atque egregius anatomicus Jo: RIOLANUS (*f*) aliique graves ob rationes judicant nephrotomiam haud ſine fructu ſæpius inſtitui poſſe, *ſi modo ille locus incidatur, ubi calculus percipitur, cavendo ne arteria aut vena emulgens aut ureter incidatur, & ne vulnus in abdominis cavum penetret*. Inprimis vero hanc ſectionem tunc poſſe imo & debere inſtitui, quando facto a calculo in lumbis tumore aut abſceſſu, natura viam demonſtrat. Id enim non ſolum SCHEN-

[*a*] Id quod DENYSIUS etiam notavit, obſerv. chirurg. pag. 49.
(*b*) Multa eorum congeſſit WEDELIUS in diſſ. de *Lithotomia*, Jenæ 1704. edita.
[*c*] Vid. SCHENCK. obſervat. BOHN. de vuln. lethal. pag. mihi 157.
(*d*) Lib. de intern. affect. cap. 15. t. 19.
[*e*] Lib. de part. Cæſar. Sect. 3. cap. 7.
[*f*] Lib. 2. antheropogr. cap. 26. pag. m. 234.

SCHENCKIUS, & WEDELIUS, locis citatis, itemque MEEKRENIUS (*a*) comprobant & ſuadent; verum etiam egregius ille quondam Medicus & Chirurgus LAVATERUS, natione Helvetius, cum quo An. 1710. Londini, ubi tunc chirurgiam ſumma cum laude & faciebat & docebat, amice vixi, non ſolum mihi retulit, ſe hanc operationem in ejuſmodi caſu feliciter perfeciſſe; verum etiam in diſſertatione, quam de *Atriteis & Hypoſpadiceis* An. 1708. Trajecti ad Rhenum publicavit, pagina penultima ſcripſit: *Nephrotomiam renis alterius, natura per abſceſſum viam demonſtrante, celebro*. Adeoque non perſpicio rationem, quare a quamplurimis prorſus damnetur; ſed potius chirurgos exhortor, ut eam, natura viam demonſtrante, non intermittant, quemadmodum nec ego eam intermitterem: quia hac ipſa non ſolum vita ægris ſervari, verum etiam ii a ſæviſſimis cruciatibus, calculo per uncum vel digitos, vel forcipem educto, liberi poterunt. Conf. FONTANUS exempl. 42. fol. 117. HILDANUS cent. VI. obſerv. 44. TULPIUS lib. IV. obſerv. 28.

CAP. CXLI.

De ea lithotomiæ methodo, ſive de iſta calculi in maſculis ſectione, quæ magno, *ut vocant*, cum apparatu *inſtituitur*.

I.

Apparatus magnus cur inventus. SAtis utique promptam eſſe, aptam ac facilem, quæ *parvo cum apparatu* perficitur, calculi ſectionem, ex hactenus propoſitis manifeſtum eſt. Interim, prout rectiſſime jam olim MARIANUS & HILDANUS, (*b*) ac poſtea plures alii obſervarunt, varii admodum incidere caſus poſſunt, qui præſertim in adultis, quam maxime difficilem atque periculoſam eandem efficiunt. Nam ubi forte *inæqualis ac ſpinoſus calculus* eſt, ſicut quandoque contingit, non vehementes tantum dolores ægri ſentiunt, dum in operatione ad perinæum is fortiter compellitur; ſed inflammatio quoque & gangræna ſubinde eo producuntur: imo ipſa calculi inæqualitas etiam impedit, quo minus accurata inſtitui veſicæ plaga pro educendo calculo queat: unde varia circa operationem vel curationem incommoda proveniant, neceſſe eſt. Accedit, quod Medicus in ſectione facili negotio vel inteſtinum rectum perforet, vel ſuoſmet digitos lædat, maximamque dehinc calculum apprehendendi excidendique difficultatem ſentiat (*c*) Deinde ſi *procerus homo eſt*, tum ipſa veſicæ amplitudo atque ab ano diſtantia faciunt, ut calculus, præſertim ubi is retroceſſit, difficulter admodum prehendi atque verſus perinæum, quantum ſatis eſt, compelli; longe difficilius autem, propter veſicæ & inte-

[*a*] Obſerv. chirurg. 49.

(*b*) *Lib. de lithotomia*.

(*c*) Hæc vitia plerumque incuria curantis incidunt, & a prudenti facile evitari poſſunt.

inteſtini recti lubricitatem, contineri firmiter & quamdiu opus eſt, valeat. Neque enim digiti ſolum, ſi res diutius durat, elangueſcunt, ſed ipſi quoque calculi ob lubricitatem retro ſubinde effugiunt, itaque operationem tunc inſigniter impediunt, vel retardant, vel prorſus impoſſibilem aut tamen periculoſam reddunt. Ut nihil nunc de eo dicam, quod facile in ſiniſtro latere *concidi veſiculæ ſeminales*, atque ita homines generandi potentia ex parte privari queat. Hæc igitur potiſſimum incommoda, & præſertim quia ſolum pro junioribus inſervit & adulti hac ratione a calculo liberari commode non potuerunt, merito effecerunt, aut aliam adhuc calculos eximendi viam Medici ſeculo XVI, anno fere 1520., excogitaverint, feliciterque poſtea ſæpius ad hodiernum uſque diem peculiaribus inſtrumentis tentaverint, neque facile priſcam illam, ut ut ſimpliciſſimam curationem, cumprimis in Gallia, præſtantiores Chirurgi poſtea adhibuerint; niſi forte, ut ſuperiori capite jam dictum eſt, calculus aliquis in perinæo, ſive in poſtrema urethræ parte ſeu veſicæ collo ita firmiter hæſerit, ut nulla prorſus ratione promoveri aut expelli, vel etiam nec reprimi is potuerit. Inventio hujus methodi recentioris Medico celebri Italo, Cremonenſi, FRANCISCO DE ROMANIS ſive ROMANO adſcribitur; quam vero deinde MARIANUS SANCTUS, ejus diſcipulus, uberius perfecit ac primum peculiari libello (*a*) deſcripſit: quo factum eſt, ut *methodus Mariana* quoque appelletur, & ob magnum inſtrumentorum apparatum, *apparatus magnus*; a nonnullis vero recentioribus, quia recentiores nunc proſtant, *vulgaris* ſive *antiqua*.

II.

Occaſionem inveniendi hanc methodum dediſſe mihi videtur tam ſpontaneus calculorum majorum, qui ſæpe apud mulieres obſervatur, exitus, quam artificialis eorundem in feminis extractio. Quando enim ROMANUS brevem mulierum urethram ita dilatari poſſe perſpexerat, ut calculus vel ſponte natura haud raro exeat, vel etaim ope ferramentorum extrahi per eam queat, judicavit, ſi forte in viris arte tam brevi via in veſicam pervenire liceret, vel tam brevis urethra in his, quam in mulieribus eſt, fieri poſſit, reliquam illam brevem urinæ itineris viam ſive partem etiam, ſicut in mulieribus, ita dilatari poſſe, ut calculus per eam protrahi queat; nam veſicam ipſam incidere autoritate HIPPOCRATIS tunc temporis mortiferum, adeoque piaculum eſſe exiſtimarunt (*b*). Cogitavit igitur ſecum, ſi maſculos hac in re feminis ſimiles faceret, hoc eſt, ſi per tam brevem viam, ut in mulieribus fit, in veſicam pervenire poſſet, rem feliciter ſucceſſuram eſſe (*c*). Et profecto ſi negotium hoc, ſicuti eſt, rite perpendimus, obſervamus viros re vera hic feminis ſimiles fieri & fere in feminas mutari. Fit enim in hac operandi ratione vulnus in perinæo longum, a ſcroto verſus anum

Occaſio ipſum inveniendi.

(*a*) De lapide veſicæ per inciſionem extrahendo. Venet. 8. 1535. & Poſtea Pariſ. 4. 1540. ſtylo admodum barbaro.

(*b*) Vid. ejus aphoriſm. 18. Lib. VI. CELSUS L. VI. C. 26.

(*c*) FALCONET. Medic. Pariſ. in diſſ. de later. appar. aliter ſentit, exiſtimando intentionem autoris hujus methodi fuiſſe non urethram, ſed cervicem & veſicam ipſam, ut in parvo apparatu, incidendi. Quænam ſententia ſit veriſimilior, lector judicabit.

anum extenſum, quod quaſi rimam vaginæ repræſentat, vel ſaltem ejus loco eſt; iter urinæ in pærinæo (vid. Tab. XXIX. fig. 1.) a litt. D ad F vel I inciditur & aperitur, adeoque ab hac rima ſive vulnere ad veſicam non niſi brevis reſtat via, ſive urethra I L, ſicut in feminis: quæ ſi idoneis ferramentis ſatis dilatetur, uncis & forcipibus aptis calculos e veſica per eam extrahi poſſe. Itaque ut ſcopum hiſce meditationibus excogitatum ſibique propoſitum aſſequeretur, opus fuit, ut ferramenta etiam excogitaret, quibus hæc omnia efficere valeret. Quare pro incidenda tuto urethra *Catheteres ſulcatos* primus invenit; ſed pro dilatanda eadem, *ductores* & *dilatantia inſtrumenta*; pro calculo autem extrahendo, *forcipes*: quæ vero omnia, ut ex MARIANO patet, tunc temporis, ſicut principio novorum inventorum fieri vulgo ſolet, rudia & valde imperfecta fuerunt; ſed ſucceſſu temporis a variis artificibus emendata & ad magnum hodie perfectionis gradum evecta ſunt. Nonnulla vero, quæ in parvo apparatu adhibentur, etiam hic adhiberi poſſunt.

III.

Inſtrumenta ad apparatum magnum neceſſaria. Ad *apparatum igitur magnum*, in univerſum ſubſequentia potiſſimum neceſſaria ſunt *inſtrumenta*. Primo *catheteres æneï* ſive *argentei* varii, parvi, magni, tenuiores & craſſiores, pro diverſitate ægrorum & ætatum, ſicut jam cap. 137. §. 3. indicatum eſt, ad explorandum calculum accommodati; (vid. Tab. XXVII. fig. 2. 3. 4. & 5.) quando de parvo apparatu egimus. Sed pro magno apparatu requiruntur quoque catheteres *ferrei ſulcati*, iidemque rurſus varii, pro varia ſcilicet corporis magnitudine (vid. fig. 12. 13. 14. 15.) Deinde *ſcalpellum* quoddam ad calculi ſectionem perficiendam aptum, quod vulgo *ſcalpellum lithotomum* appellant, quale illud eſſe ſolet, quod fig. 8. delineatur, quodque uſus tempore linteolo anguſto, ut cuſpis tantum emineat, ſicut fig. 9. oſtendit, involutum ſit. Bini *ductores* enſiformes (Tab. XXVII. fig. 2. & 3.) quos MARIANUS *itineraria*, recentiores a vocabulo gallico *conductores* vocant, quorum equidem alter roſtratus & per litt. A deſignatus, *mas*; alter, nempe B extremo bifido donatus, *femina* dicitur; litt. CC vero in utroque anſam deſignant. Horum loco Medici quidam alium ſimplicem, concavum ſive *canaliculatum*, quem nonnulli HILDANI conductorem appellant, (*a*) *Gorgeret* Gallis dictum, (fig. 4.) quaſi commodiorem, adhibendum præcipiunt; aliis contra ſentientibus. Tum opus etiam eſt *forcipibus* quibuſdam peculiaribus diverſæ magnitudinis & figuræ, ut videre eſt fig. 5. 6. 7. roſtris partim directis, ut fig. 5. partim etiam incurvis, ut fig. 6. nec non *unco* peculiari (Tab. XXVII. fig. 10.) qui ab exteriori parte levis, ab interiori, qua calculum attingit, aſper eſt, atque oblongo *cochleari* (fig. 13. litt. AA) in altero extremo nodulo ſive globulo B inſtructo, Galliſque *bouton* appellato, quod ſpecilli loco uſurpatur, & a quibuſdam *lapidillum*, a MARIANO *verriculum* vocatur, quia ea veſicam a fruſtulis purgamus ſive everrimus. Denique, ſed rarius tamen, pro diducendo nimirum vulnere, ſi paulo grandior calculus eſt, adhiberi aliquod inſtrumentum ſolet, quod *dilatatorium* Medicis nuncupatur: quorum licet varia ſint, unicum tantum delineari curavi Tab. XXVII. fig. 8. (*b*) Hactenus recenſita inſtru-

(*a*) Licet a Petro FRANCO lib. de *herniis*, jam ſit delineatus.

[*b*] Alia videri poſſunt apud MARIANUM, Andream a CRUCE, PARÆUM, FRANCUM, HILDANUM, TOLETUM, DIONYSIUM, ALGHISIUM, &c.

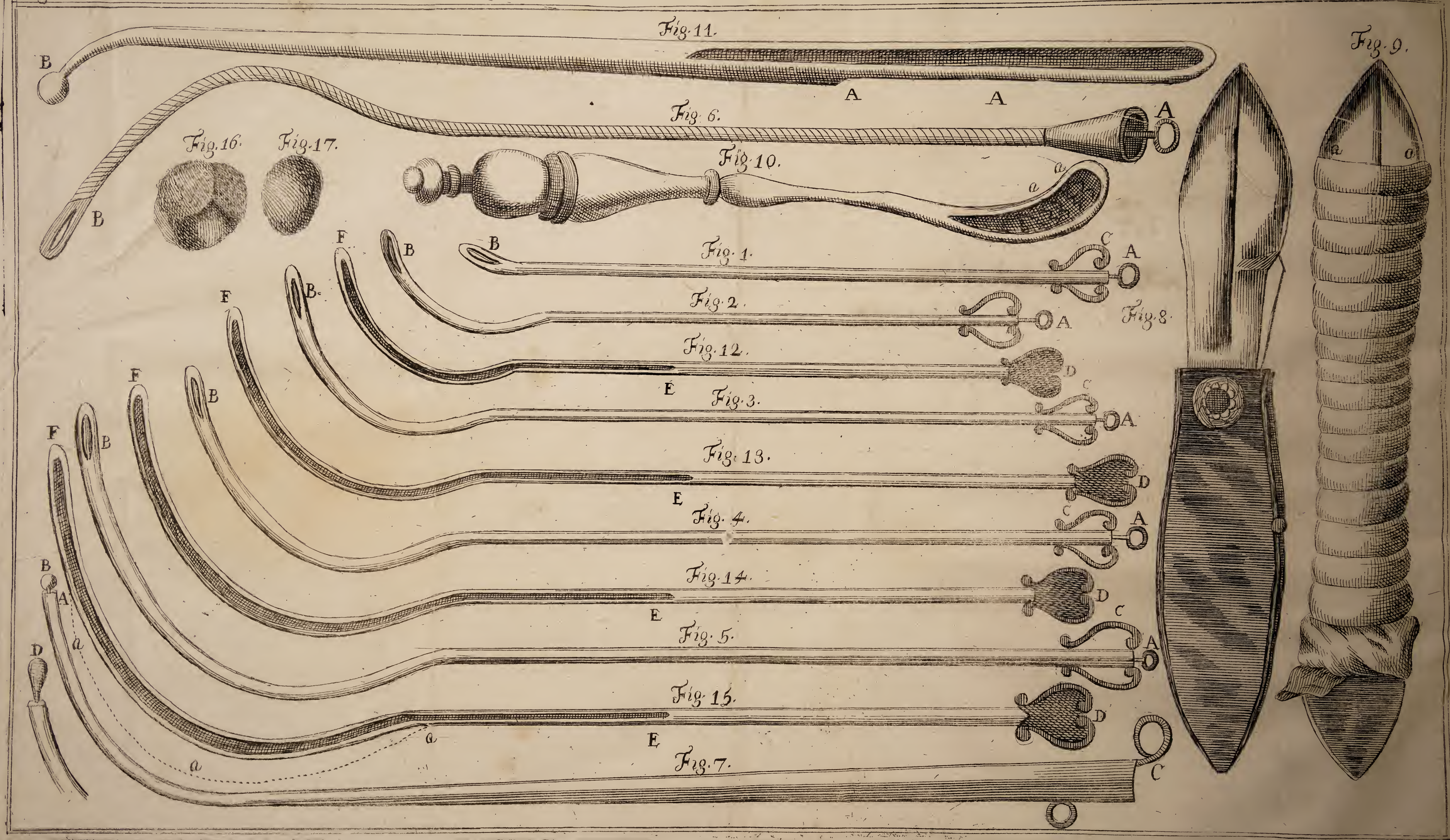
17.

l' [illegible]

edest, il est [illegible]

[illegible]

TAB. XXVII.

Fig. 11.
Fig. 9.
Fig. 6.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 10.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 8.
Fig. 12.
Fig. 3.
Fig. 13.
Fig. 4.
Fig. 14.
Fig. 5.
Fig. 15.
Fig. 7.

inſtrumenta ſingula nonnulli marſupio peculiari ſive *pera* quadam, ad inſtar ſuccinctorii circum coxas deligata, (vid. Tab. XXIX. fig. 9. litt. H) comprehendunt; alii *in patina quadam, aqua calida repleta*, ſic diſponunt, ut promtiſſime capi eadem in ipſa operatione inde queant, vel ſaltem ante uſum aquæ huic, ut leviter caleſiant, immergi. Immittitur etiam commode huic aquæ SPONGIA, ut finita ſectione, vel alias etiam, ſi opus eſt, vulnus ea purgari poſſit. Similiter ne veſtimenta commaculentur, ſuccinctorium atque manicas nonnulli adhibere ſolent. Circa *deligationem* eadem fere neceſſaria ſunt, quæ ad primam ſive parvam lithotomiæ methodum ſupra commendavimus; *linamenta* ſcilicet carpta; *faſcia* T; *ſplenium* quadratum atque cranium, ſuper quo deponi ſcalpellum lithotomum ad ſectionem jam aptatum (vid. Tab. XXIX. fig. 9.) poteſt; alcohol vini vel *pulvis* aut liquor quidam ad ſiſtendum ſanguinem, ſi nempe fortius ſanguinis profluvium oriatur, vel & parvam acum curvam cum filo, pro arteriis ſanguinem fundentibus ligandis, ſicut CHESELDENUS præcepit, (*a*) & denique vaſculum cum *olivarum oleo*, in quo tingi inſtrumenta, dum adhibenda, queant, ut nimirum lubrica fiant, promtiuſque in veſicam penetrent.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ ſeptimæ.

Fig. 1. Demonſtrat *fiſtulam æneam* ſive argenteam, quam *catheterem* Græci appellant, qualis vulgo in feminis, vel ad explorandum calculum, vel ad emittendam urinam adhiberi ſolet ſuppreſſam.

Fig. 2. 3. 4. 5. Deſignant *catheteres* ſive fiſtulas argenteas variæ magnitudinis, maſculis eundem in finem applicandas, pro varia nimirum ætate atque corporis magnitudine. Litt. AA anſam ſtyli ſive fili argentei denotant intus deliteſcentis, qua filum, quando neceſſitas id exigit, extrahi poteſt. BB vero foramina in altero extremo oblonga, quæ utrinque exiſtunt, pro urina tranſmittenda; CC habenæ ſunt ipſius catheteris.

Fig. 6. Exhibet *catheterem argenteum* flexilem; qualem nonnunquam adhibere pro urina emittenda convenit, præſertim quando catheter vel ſæpius eſſet immittendus, ne urethra inde inflammetur, vel quando calculus omnem urinæ exitum præcludit, ut commodius in veſica relinqui poſſit. In hoc litt. AB & C idem indicant, quod in figuris præcedentibus.

Fig. 7. Aliud catheteris argentei genus repræſentat, quod foraminibus lateralibus eſt deſtitutum; ſed foramen ſive os tantum habet in extremo roſtro A, globulo pyriformi B, tanquam extremo ſtyli intus deliteſcentis, clauſum; qui globulus, ſi anſa ſtyli C premitur, prodit, ut in vicina figura D indicatur, quo fit, ut urina ſuppreſſa tunc per os fiſtulæ ingredi & poſtea per eam effluere queat.

Fig. 8 *Scalpellum* exhibet amplum, illudque apertum & nudum, quale in ſectionibus calculi adhibere vulgo hactenus conſueverunt, & *lithotomum* appellarunt.

Fig. 9. Idem ſcalpellum deſignat, fruſtulo anguſto lineo ita involutum atque aptatum, ut non niſi pars aciei, pollicis fere latitudine aa promineat;

(*a*) App. ad quartam anatom. edit. pag. 8. & alibi.

mineat; quanta ſcilicet ad ſectionem perficiendam neceſſaria videtur.

Fig. 10. *Uncus*, ad protrahendum calculum in variis lithotomiæ ſpeciebus quandoqne neceſſarius, denticulis in parte concava a á inſtructus, ut firmius eum comprehendere valeat.

Fig. 11. Ferramentum quod in altero extremo AA *cochleare* longum, ſed anguſtum refert, in altero vero extremo teres eſt, atque nodulo ſive globulo inſtructum, quod *ſpecilli* & conductoris vices præſtat, Gallis BOUTON vocatum, quo itidem in calculi veſicæ curatione chirurgi varia ratione uti conſueverunt.

Fig. 12. 13. 14. & 15. deſignant *catheteres ferreos*, eoſque ſulcatos, quos in ſectione calculi majoris apparatus adhibere ſolent, ut in ſulco ipſorum ſcalpellum lithotomum apte duci queat. DD manubria ipſorum, E F vero ſulcos indicant, a, a, a, in fig. 15. curvaturam catheteris SENFFI denotat.

Fig. 16. & 17. *Duos calculos* inuſitatæ magnitudinis demonſtrant, quos haud pridem ex ſacce ſive hernia quadam urethræ ante ſcrotum felici ſucceſſu excidi.

IV.

Ægri ſitus. His ita inſtructis, proximum eſt, ut convenienter homo calculoſus & *deponatur & contineatur*; ne facile commovere ſeſe, operantemque Medicum impedire ſibique ipſimet nocere valeat. In quibuſdam noſocomiis, ubi ſcilicet ſæpius lithotomia inſtituitur, peculiaris menſa quædam, huic negotio deſtinata, (Tab. XXVIII. fig. 9.) extat; cui qua ratione æger ex ALGHISII, lithotomi Itali, ſententia imponitur, Tab. XXIX. fig. 9. demonſtrat. Nonnunquam pro menſa proprium ſedile quoddam ſolet adhiberi, quemadmodum TOLETUS unum alterumve oſtendit, (*a*) quod vero hodie vix in uſu eſt.

Hiſce inſtrumentis deficientibus, menſa quædam communis oblonga, quadrangularis, longitudine fere quatuor, & latitudine trium circiter pedum ſatis commode ſuſtinere curandum poterit, ſiquidem ſella quædam inverſa, fulcimento nimirum dorſi depreſſo, pedibus vero ſive fulcris ejus erectis, ſuper eadem collocetur, pulvilliſque & linteis, ut molliter homo jaceat, non extrema ſolum menſæ pars B, Tab. XXVIII. fig. 9. ſed ipſa quoque tabula inclinata C gnaviter contegatur. Debet autem curandus ſic deponi, ut extrema menſæ pars B, (quæ lunata hic mihi eſt, aliis æqualis) podicem; tabula autem inclinata C dorſum ejus ſuſtineant. Denique crura ſic reducuntur, ut calces clunibus ad litt. AA admoveantur. Tandem genubus diductis, manus vel circa malleolus, vel, ut RAVIUS ſolebat, circa poplites externos, adhibitis laqueis ſive funiculis idoneis, quam exactiſſime fieri poteſt, deligantur, (vid. Tab. XXIX. fig. 9. & 10.) ne commovere ſeſe curandus valeat: (*b*) id quod in explicatione hujus tabulæ uberius exponetur.

V.

(*a*) In lib. ejus de lithotomia: gallice, *Traitè de la Traille*, pag. mihi 94. edit. Pariſ.

[*b*] Conf. TOLETI fig. 128. aut ALGHIS. Tab. IX. fig. 2.

V.

Oportet autem ſimul quatuor fere *miniſtros* prævalentes atque intrepidos pro firmiter continendo ægro adhibere. Bini ex his C C e latere pedes comprehendant, ſic ut altera manu pedem extremum, altera genu firment, diligentiſſimeque genua diducant. Tertius, a tergo ſuper menſa humeros ægri contineat. Quartus a dextro hominis curandi latere ſuper ſedili quodam ſic conſiſtat, ut non partes ſolum naturales; altera manu, ſed & altera, quoties Medicus imperaverit, catheterem rite comprehendere valeat, quemadmodum TOLETUS id delineavit (*a*) Quintus denique a dextra Medici conſiſtat, ſcalpellumque una cum ceteris rebus ad curationem neceſſariis contineat, eaque, ſi opus, miniſtret recipiatque. Nonnunquam tres miniſtri pro ægro firmando ſufficiunt: ſiquidem illi ſic diſponuntur, quemadmodum Tab. XXIX. fig. 9. ex ALGHISIO, ſupra jam laudato demonſtrat: (*b*) nimirum ut duo pedes utrinque comprehendant, tertius vero menſæ divaricatis pedibus ita inſiſtat, ut ægrum inter femora comprehendat: ita non ſolum partes naturales reclinare, ſed &, ut indicatur, cutem perinæi diducere & intendere poteſt. Quartus idem præſtet, quod modo quinto præcepimus. Subter prima menſæ parte juxta Medici pedes olla quædam, vel & quodcunque vaſculum ſimile conſtituitur, pro ſanguine atque ceteris ſordibus, ſi quæ prolabuntur, excipiendis. Juxta id *patella cum oleo*; nec non *olla ſive lebes cum aqua calida* collocantur pro inſtrumentis, non ſolum calefaciendis, antequam in veſicam immittuntur; verum etiam pro cruore, ſordibus vel & arena, quando forte conſpurcata ſunt, identidem in operatione expurgandis; itemque pro vulnere poſt ſectionem ope ſpongiæ mundando. Præparatis autem, quemadmodum præcepimus, ſingulis, opus ipſum ſuſcipitur atque hoc fere modo optime perficitur.

Miniſtri quamodo conſtituendi ſint.

VI.

Sectio quomodo fiat.

Ante omnia Medicus, depoſitis veſtimentis, quæ ipſum impedire poſſunt, catheterem ferreum ſulcatum, (*c*) eundemque ratione magnitudinis ægrotantis corpori convenientem, & roſtro in oleo prius tinctum, per urethram ſuperius propoſita ratione (Cap. CXXXVI. §. III.) in veſicam demittat, ſolertiſſimeque, num revera calculus aliquis intus delitelcat, denuo exploret; ne qua forte, quemadmodum fieri quandoque ſolet, prima eademque una tantum exploratio eundem fefellerit. Si vere intus eſſe calculus aliquis a Medico atque ab adſtantibus denuo animadvertitur; incurva catheteris pars intus in veſica & urethra verſus ſiniſtrum perinæi latus, anſa autem una cum pene, catheterem continente, verſus dextrum ægri inguen blande deprimatur, atque ſi Medico ita placet, miniſtro, qui manu altera ſcrotum comprehendit, dili-

[*a*] Pag. mihi 240. in edit. Pariſ.

(*b*) Tractatu de Lithotomia, Tab. XVI.

[*c*] Nonnulli etiam *argenteos* adhibent: verum ferreus, dum conductore tangitur, fortiorem ſonum edit, quo certiores reddimur nos revera in ſulco catheteris eſſe; hinc plerique ferreos hic argenteis præferunt.

diligentiſſime continenda tradatur. Sic enim incurva elevata in perinæo catheteris pars urethræ illam partem, in qua inſtitui plaga debet, partim viſus, partim & quam maxime tactus, ope digitorum, evidenter ſatis demonſtrabunt. Quo equidem facto, Medicus cutem in perinæo digitis ſiniſtræ manus in dextrum hominis curandi latus adductam, ſcalpello, quod ab adſtante miniſtro accipit, rite involuto, (vid. Tab. XXVII. fig. 9.) manu dextra, eodem modo, ut pennam, quando ſcribimus, tenemus, prehenſo, circa ſiniſtram eandemque, ſi longitudinem ſpectes, mediam pertinaci partem (*a*), haud procul a ſutura perinæi, una cum pinguedine atque, facta iterum catheteris, ope digiti, exporatione, tandem urethra deorſum verſus linea recta ſic incidat, ut ad catheterem & quidem ſulcum ſive cavam ejus partem ſcalpellum perveniat, quia in hac methodo non niſi urethra, ſalva cervice veſicæ, incidi debet (*b*). Sic enim, provide ducto ſuper catheteris ſulcum ſcalpello, periculum non eſt, ne, dum in urethram idem deprimitur, partes alienæ ſimul concidantur. Nonnulli ſectionem a parte fere media perinæi inchoant eamque deorſum producunt; alii vero a parte infima, ubi illi deſinunt, plagam incipiunt, & ſurſum verſus ſcrotum eam extendunt, ſed hoc mihi perinde eſſe videtur. Vulneris amplitudo externa; pro vario corporis ægri habitu, ut & pro diverſa calculi magnitudine perſpecta, varia eſt; fereque ſemper minimum duos in pueris vel tres aut quatuor etiam digitos tranſverſos longitudine ſua in adultis adæquat: in urethra autem plaga (vid. Tab. XXIX. fig. 1.) a litt. D per bulbum E ad initium cervicis veſicæ F vel I extendi ſolet. (*c*) Quando autem hæc urethræ pars inferior incidenda, non ſolum manus & ſcalpellum aliquo modo ſunt inclinanda; verum etiam catheter, qui hucuſque deorſum erat preſſus, CHESELDENO & DRANIO autoribus, elevandus ejuſque roſtrum ad juncturam ſive angulum oſſium pubis firmiter applicandum; quo fit, ut urethra a recto inteſtino diducatur, & quantum fieri poteſt, removeatur, quod alias ſine hac obſervatione facile inciditur. Sed probe tunc ſimul obſervandum, ne cuſpis ſcalpellis a ſulco catheteris aberret. Ceterum Medicorum aliqui ſectionem ſic inſtituunt, ut perinæi cutem miniſtro, qui ſcrotum ſuſtinet, diducendam committant, catheterem vero ipſimet læva manu contineant. Qua equidem in re uſque adeo nihil perpetuum eſt, aut neceſſarium, ut curantis potius arbitrio atque conſuetudini, quid facere hic deceat, relinquatur.

VII.

Quid poſt ſectionem fiat conductoribus.

Vulnere, quemadmodum diximus, ſatis amplo facto; Medicus ſcalpellum ei adminiſtro reddit, a quo idem accepit; catheteris ſulco interim quam diligentiſſime obſervato, vel ungue indicis vel pollicis ſiniſtri, ſi miniſter catheterem ſuſtinet, in ſulcum immiſſo. Deinde is ex pera ſua, vel & ex patina a miniſtro ductorem marem recipit, eundemque in oleo calido tinctum per catheteris ſulcum & veſicæ cervicem in veſicam caute de-

[*a*] Videri hoc poteſt in TOLETI tabula pag. 145. edit. Pariſ. IV.

[*b*] Vid. Tolet. l. c. pag. 135.

[*c*) Urethræ & veſicæ poſitum iu uſum lithotomorum eleganter deſcripſit MORGAGNUS Adverſ. III. pag. 82. & 97.

demittit, cavendo ne inde aberret; demiſſoque in veſicam hoc ductore blande catheterem extrahit. Aliqui cuſpidem ſcalpelli tantiſper in catheteris ſulco relinquunt, miniſtroque prudenti detinendum committunt, donec conductor hic in ſulcum catheteris eſt demiſſus: ſiquidem periculum quandoque eſt, præcipue in obeſis, ne ſulcus a pinguedine quaſi obrutus, viſum effugiat, ac poſtea conductore inveniri nequeat. Verum ductore hoc per ſulcum immiſſo, ſuper ductorem marem ductor deinde femina ſic imponitur, ut hæc ulco ſuo B iſtius dorſum acutum recipiat, itaque tuto & leniter quoque per cervicem anguſtam in veſicam deſcendat. Quo facto, bini ductores iſti extus ope manubriorum CC ſenſim diducuntur, diſtentoque hac ratione aliquo modo veſicæ collo, forceps calcularis quædam recta eademque calida ac roſtro in oleo prius tincta, exactiſſimeque clauſa, provide inter binos conductores in veſicam deprimitur: quo ipſo cervix rurſus aliquantulum diducitur. Ego antequam forcipem inter ductores immitto, prius *indicem dextræ oleo inunctum, inter eoſdem blande impello*, eoque leniter cervicem veſicæ amplio; quo fit, ut eo recepto, forceps tanto commodius per cervicem jam valde ampliatam intret. *Indicium autem certum eſt forcipem in veſica eſſe*, ſi facile aperiri poteſt. Sed ſi facile aperiri nequit, certi ſumus eam non in veſica eſſe, adeoque retrahenda & cautius immittenda. Nonnulli chirurgorum Pariſienſium, demiſſo in veſicam ductore mare, antequam feminam immittunt, indicem manus dextræ ſuper ductore hoc, eoque prius ita inverſo, ut pars acuta ſit inferior, obtuſum vero dorſum, ſuperius, per cervicem intrudunt, eoque cervicem diducere conantur (*a*) Verum DRANIUS quam ſapientiſſime monet (*b*), ductorem hunc jam ſatis anguſtam illam cervicem veſicæ implere, ut digitum ſine metu violentæ lacerationis cervicis, præſertim ſi chirurgi celeriter, adeoque magna vi, ut ſæpe ſolent, agunt, honoris aut gloriæ illius vano ac perverſo, imo noxio ſæpe ſtimulo, quod quam promtiſſimi præ aliis hic eſſe velint, concitati, admittere nequeat; adeoque priorem modum hoc præſtare exiſtimo. Paulo aliter hic procedunt, qui pro binis hiſce ductoribus unicum illum canaliculatum adhibent, quem *Gorgeret* Gallis vocari, ſupra indicavimus. (vid. Tab. XXVIII. fig. 4.) Hi etenim plaga rite inflicta, roſtrum conductoris hujus per catheteris ſulcum in veſicam compellunt, eadem prorſus ratione, quam ad ductorem marem demittendum ſupra commendavimus: niſi quod nonnulli indice digito quodammodo hoc inſtrumentum juvent. Ductore igitur hoc in veſicam ſic demiſſo urina, ſi quæ adeſt in ea, mox per canalem ductoris effluit, & inde certe, ipſum re vera, in veſica eſſe, cognoſcitur. Hoc perſpecto, catheter ex urethra recipitur; chirurgus vero ductorem hunc aliquoties hinc inde leniter rotando movet, ut hoc ipſo motu cervix veſicæ ſenſim ac gradatim amplietur, ſiniſtraqne tunc manu circa manubrium B B ipſo comprehenſo, dextra manus forcipem clauſam, ſulco CC viam demonſtrante, caute in veſicam deprimit.

VIII.

DRANIUS, qui etiam *ductore canaliculato utitur*, eumque enſiformibus præfert, immiſſo hoc ductore, ut dictum eſt, in veſicam, antequam *Dranii obſervationes*

M 2 for-

[*a*] Ita GARENGEOT. refert artic. de magnu apparatu.

[*b*] Parallele des differènt manieres pag. 72. & 156.

forcipem demittit, in canali hujus indicem dextrum prius per vulnus & cervicem, jam a conductore hoc paululum diductam, lente ac pedetentim intrudit, eamque pro commodiori forcipis ingreſſu digito hoc uberius expandit, ac poſtea forcipem ipſam clauſam, ſicut antea propoſui, blande impellit (*a*). Ubi vero & forte primus ex ſectis cadaveribus notavit, cervicem in magno apparatu omnibus his actionibus non ſolum expandi ſive diduci, ſed potius *integram cervicem*, *a fine inciſionis uſque ad veſicam ipſam ſemper fundi ac dilacerari:* quamvis id ſine noxa fiat, ſi modo negotium pedetentim & curate inſtituatur. Eo enim effici, ut non ſolum forceps commodius in veſicam demitti, verum etiam calculus poſtea minori vi minorique periculo educi queat (*b*) Blandam vero hanc cervicis & proſtatæ lacerationem tanto minus eſſe pertimeſcendam, quanto certius ex inciſis cadaveribus eſſet, eas ſemper in hac lithotomiæ ſpecie, vel dum forceps immittitur, vel dum expanditur, vel dum calculus extrahitur, majori vi & periculo dilacerari. Conf. ejus *Parallel. p.* 72. 73. 155. *ſq.*

IX.

Quid forcipe faciendum. Tum forceps verſus veſicæ fundum demiſſa, retractis conductoribus, gnaviter aliquoties, pro uberius ſcilicet diducendo vulnere, aperitur atque dein, clauſa iterum blande forcipe, calculus inquiritur. Nam dum hoc fit, clauſam utique ſervare forcipem convenit; ne qua forte ipſa, dum identidem diducitur atque comprimitur, graviter ſimul ipſam veſicam comprimat, concutiat diſcerpatque, quamque etiam ob cauſam maxillæ forcipis ita conſtructæ ſunt, ut extrema earum ſe invicem, quando clauduntur, non attingant (*c*). Oportet igitur, poſt repertum demum calculum forcipem utraque manu applicata blande diducere, hinc inde commovere, calculum apprehendere, & quidem, ſi fieri poteſt, ſic, ut altera maxilla ſit infra, altera ſupra calculum (*d*), riteque ipſo hac ratione comprehenſo, eum, forcipe deorſum verſus inteſtinum rectum preſſa & hinc atque inde inclinata dimotaque; quantum fieri poteſt, providiſſime extrahere, & quidem ſic, ut deorſum trahatur; quia partes ibi facile diducuntur & cedunt, ſuperius vero propter oſſa pubis cedere non poſſunt. Solet id facillimo ſæpe negotio expe-

[*a*] Hunc modum jam ante DRANIUM deſcripſit ROSA, Onoldinus, qui meus antea diſcipulus fuit, in diſſ. de *calculo veſicæ*, Argentorat an. 1723. edita.

(*b*) Chirurgi non unum locum obſervarunt in itinere urinæ, quem in magno apparatu inciderunt. Plerique quidem ſolum urethram, illæſa veſicæ cervice & veſica, incidendam eſſe docuerunt, atque ita etiam præcipit TOLETUS aliique plurimi. Verum ſupra §. II. jam monui, FALCONETUM ſentire, auctores magni apparatus intendiſſe & voluiſſe inciſionem cervicis veſicæ, imo & veſicæ ipſius, ſicuti in parvo apparatu fieri ſolet. NOELUS, Chirurgus Aurelianenſis apud MERYUM in obſ. Chirurg. de lithot. p. 75. ait; *collum veſicæ locum illum eſſe, ubi ſemper hac in operatione inciſio ſit facta*, atque JACOBI *methodum non niſi externo incidendi loco a vulgari* (hoc eſt magno) *apparatu differre*, pag. 74. Sic & modo laudatus ROSA in magno apparatu ſpincterem, id eſt, collum veſicæ, incidendum eſſe vult, p. 23. Imo SCHAEFFERUS in hac methodo non ſolum cervicem, verum etiam *partem ipſius veſicæ* diſcindi ſcribit, in Diſſ. de variis lithotomiæ generibus, Argentorati A. 1724. edita, pag. 7.

(*c*) Videri hoc apte poteſt in ea forcipe, quæ Tab. XXXI. fig. 12. exhibetur.

[*d*] Varia hujus rei commoda indicavit DRANIUS p. 65.

expediri, ſi calculus non eſt magnus & æqualis; difficilius autem, ſicubi vel magnus, vel inæqualis atque ſpinoſus idem exiſtit. Quod ſi vero idem non ſatis commode prehendi a forcipe poteſt, id quod ob foveam quandam veſicæ, inprimis inteſtino recto quandoque impreſſam, haud raro contingit; tum bini anteriores ſiniſtræ manus digiti, index atque medius, in anum demiſſi, calculum elevent & in forcipem compellant; donec idem rite comprehendi protrahique decenter queat. *Sed ſi in ſuperiori parte veſicæ poſt oſſa quibus calculus hæreat*, manu parti abdominis inferiori deorſum premendus, ut forcipe vel recta vel curva commodius prehendi educique poſſit. Sin vero ad latus veſicæ, ſive dextrum ſive ſiniſtrum, ſeſe ſubduxerit, *forcipe* ſæpe *curva*. Tab. XXVIII. fig. 6. facilius quam recta comprehenditur atque extrahitur. *Ne vero calculus in extractione, nimia vi compreſſus, rumpatur*, haud alienum eſt alterius manus digitos inter anſas forcipis interponere, quo hoc commode impeditur: præſtat enim ſemper, ſi fieri poteſt, calculum integrum, quam fractum extrahere. *Si calculus non mox forcipi ſe offert*, DRANIUS forcipem retrahit, digitum vero immittit, eoque calculum quærit, atque ipſum ad os urethræ diſponit. Poſtea forcipem denuo immittit, calculumque prehendit & educit pag. *63*.

X.

Ubi autem, comprehenſo calculo, forcipis anſæ D D nimium quantum diductæ ſunt, tum vel plane non, vel ſaltem difficulter admodum & non niſi cum periculo vehementis lacerationis veſicæ, & præſertim cervicis ac proſtatæ glandulæ, extrahi calculus poteſt. Itaque, quando hoc fit, diſpiciendum hic eſt, quid cauſæ ſubſit, quare forceps magis claudi nequeat. Inſtrumentum, explorationi huic deſtinatum, eſt digitus, vel, ſi hic non ſufficiat, ſpecillum illud nodulo munitum, indeque *Bouton* apud Gallos vocatur. (vid. Tab. XXVII. fig. 11. B.) Quo equidem intra maxillas forcipis in veſicam depreſſo Medicus experiatur, *num forſan oblongus aut ovo ſimilis calculus exiſtat*; tranſverſumne forceps, an ſecundum longitudinem calculum contineat. Si tranſverſim apprehenſus eſſe calculus deprehenditur, emittere illum e forcipe, converſumque vel digito vel inſtrumento modo commendato, circa partem tenuiorem prehendere atque tum extrahere conveniet. Fieri enim utique poſſe, ut calculus aliquis oblongus, idemque altera parte plenior, quam facillimo negotio trahenti Medico pareat, ſiquidem pars tenuior a forcipe comprehenſa eſt; quum tranſverſus antea ne cum maximo quidem conamine protrahi is potuerit, ipſa, niſi ego fallor, figura demonſtrat. *Si nihilominus a comprehenſo calculo majore mirifice diducta forceps eſt*; tum ſumma ope niti decet, ut calculus tandem vincatur. Itaque Medicus anſas forcipis extremas D D dextra manu; ſiniſtra vero forcipis partem vulneri propinquam gnaviter comprehendat, atque tunc inſtrumentum una cum calculo, hinc inde ſenſim inclinatis manibus, deorſum blande premendo, protrahere ſtudeat: quia in inferiori parte vulnus facilius, quam in ſuperiori, ob oſſa pubis diduci poteſt. *Quod ſi vero calculi magnitudo & vulneris amplitudinem, & Medici ſolertiam vicerit*; forcipem aliquam grandem atque denticulatam (vid. Tab. XXVII. fig. 7.) quæ vero duplo fere major hac eſſe poteſt, ad confringendum

Forcipis anſæ nimium diductæ quid poſtulent.

calculum adhibere, atque dein, ſi res ſucceſſit; ſingula calculi fruſtula ſigillatim protrahere conveniet. (*a*) Denique *ſi & grandior & durior calculus exiſtit*, quam *ut confringi* aut educi *queat*, tum inſanabile ut plurimum eſſe malum conſuevit. Adeoque Chirurgis prudentioribus quibuſcunque ſatius viſum eſt; in iſtiuſmodi caſibus calculum intus in veſica relinquere, atque infecto negotio vel plagam rurſus glutinare, vel fiſtulam relinquere, per quam urina profluat, quam fruſtra hominem ad mortem uſque forcipibus diſcruciare, (*b*) atque per crudeliſſimam operationem aliquam efficere, ut ſub manibus atque ſcalpello idem intermoriatur. Quidam, ſed bene tamen pauci hodie ex Medicis, ad ampliandam plagam dilatans aliquod ferramentum, quod vulgo *dilatatorium* appellant, quemadmodum fere ille eſt, quod Tab. XXVIII. fig. 8. exhibui, aliudve ſimile admovent. Tametſi inſtrumenti hujus uſus non uſquequaque tutus aut utilis recentioribus videatur. Namque abeſſe vix poteſt, quin propter violentam iſtiuſmodi vulneris dilatationem, & fibræ multæ violenter nimis diſrumpantur; & dolores, ſatis jam per ſe vehementes, mirifice adaugeantur atque intendantur, & veſica denique nimium quantum hiſce ferramentis agitata una cum partibus propinquis aliis inflammationem, gangrænam, cancrum atque id genus alias graviſſimas noxas ſentiat. Nonnunquam fit, ut ſatis comprimi forceps ideo nequeat, *quia calculus fibulæ ſive clavo* (Tab. XXVIII. fig. 5.) *ejuſdem nimis* propinquus eſt. Itaque tum per demiſſam cochlearis anguſtiori illius anſam capitatam, (*Bouton.*) Tab. XXVII. fig. 11. B, vel per digitum etiam, ſi fieri poteſt, reprimi calculus, quantum ſatis videtur, debet. Ceterum ut ne calculus facile forcipis clavo nimium propinquus fiat, longe optimum fuerit, forcipes has ita conſtruere, ut non niſi extrema maxillarum pars dentibus inſtructa ſit, reliqua autem ad clavum uſque lævis atque plana exiſtat, quemadmodum etiam eas Tab. XXVIII. fig. 5. & 6. litt. A ad B exhibuimus. Sic enim calculus ſua velut ſponte a clavo recedit, neque facile, niſi inter primas ſive extremas maxillarum partes hæreſcit. (*c*)

X I.

Educto calculo quid fatere deceat.

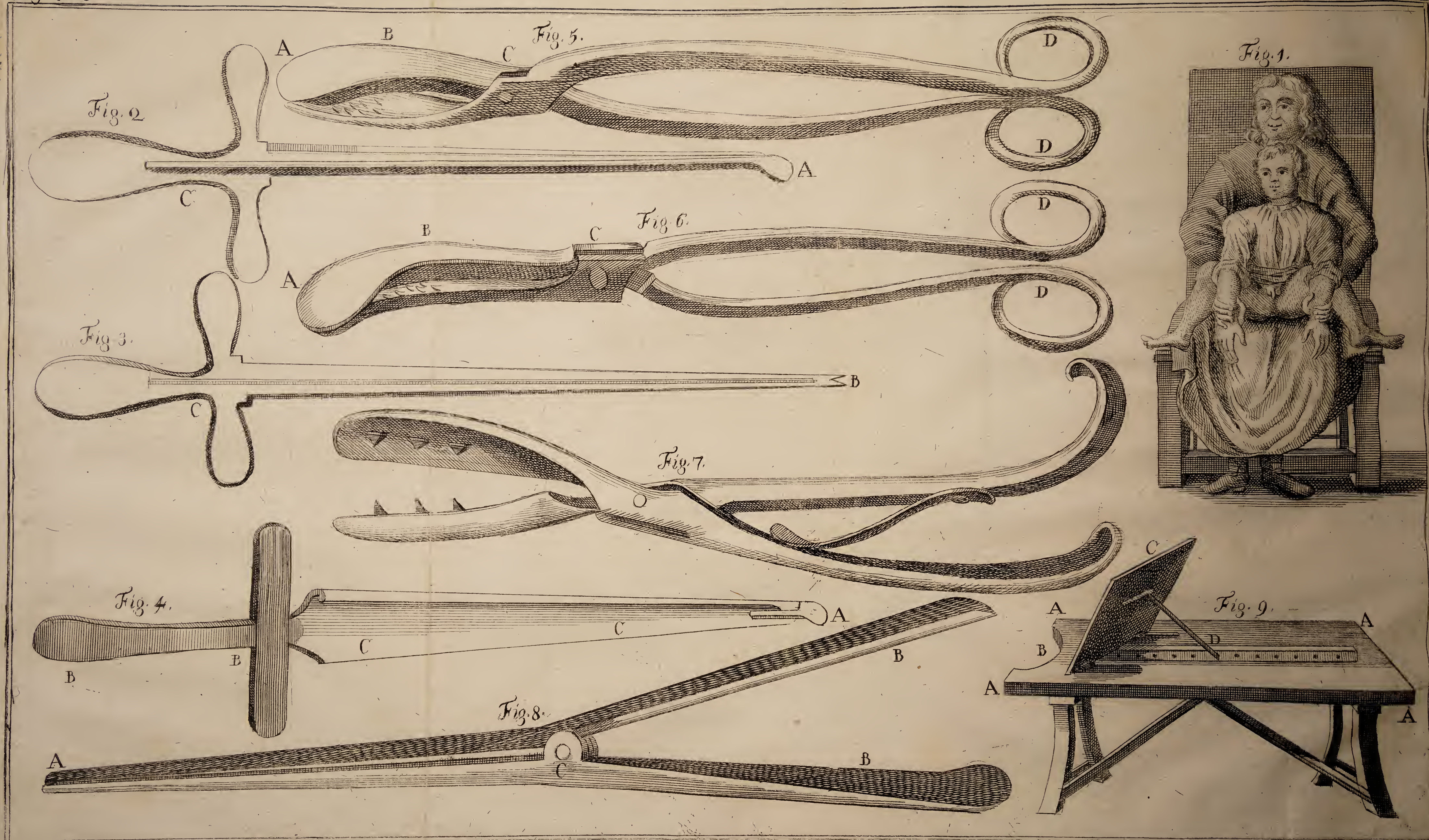
Protracto, quemadmodum præcepimus, calculo, neceſſarium utique videtur, præcipue ſi plana ſunt educti calculi latera, per digitum, vel ſi hic non ſufficit, per demiſſam anſam ſpecilli cochlearis capitatam B (*Bouton*) experiri, num forte alius adhuc calculus aut fruſta intus in veſica deliteſcant; id quod ante ſectionem cognoſci non poteſt.

Si

[*a*] AMMONIUS dictus eſt ille Medicus, qui calculum primus diffringi docuit, teſte CELSO Lib. VII. Cap. 26. n. 3.

[*b*) Quemadmodum olim celebri BORRICHIO contigit, cujus calculus neque educi, neque confringi potuit; ut ex vita *ejus*, ſcriptoribus Chemicis illuſtrioribus præmiſſa, videri poteſt.

[*c*) FRANCUS de *FrancKenau*, in Act. Erud. Lipſienſ. An. 1726. pag. 42. meminit machinæ cujusdam, qua Chirurgus lithotomus Hafnienſis loco forcipis utitur pro calculo poſt ſectionem e veſica educendo; quæ ex balænæ oſſibus & veſica bubula compoſita eſt, & qua læſionem veſicæ quæ alias forcipibus facile fit, evitare ſtudet. Verum neqne veram magnitudinem & fabricam deſcribit, neque modum, quo adhibenda, ſatis manifeſtat.

Fig. 1.
Fig. 2
A
C
Fig. 3.
B
C
Fig. 4.
A
B
B
C
C
Fig. 5.
A
B
C
D
D
Fig. 6.
A
B
C
D
D
Fig. 7.
Fig. 8.
A
B
B
C
Fig. 9.
A
A
A
A
B
C
D

Si quid enim intus remanſerit, denuo demitti forceps vel per digitos, ſi fieri poteſt, vel per admotos conductores in veſicam debebit, atque calculus alter, vel etiam plures ſi ſunt, jamjam explicata ratione protrahi. Atque id ipſum negotium tam diu repetendum eſt, donec nihil quicquam ex calculis, aut confractorum a forcipe calculorum fruſtulis majoribus intus reliquum eſſe deprehendatur. *Sicubi arena tantum, aut minuta diffracti calculi fruſtula intus remanſerunt*; tum, ad ejiciendas reliquias iſtas, vel cochleare illud oblongum (Tab. XXVII. fig. 11. A) in veſicam demittere conveniet (*a*), vel etiam, præſertim *ſi æger jam debilis*, expulſio eorum naturæ relinquenda; nam urina plerumque omnem arenam & minuta fruſtula eluit atque expurgat: ne æger nimis debilitetur. Diligentiſſime tandem expurgata, quemadmodum propuſuimus, veſica, Medici quidam protinus tubulum quendam ſatis amplum, (vid. Tab. 2. fig. P.) eumque vel rigidum, vel, ut alii volunt, flexilem aut turundam ſimilem in plagam immittunt, emplaſtro, ſplenio atque faſcia T ſuperimpoſitis. Sic enim quam commodiſſime purgari ab arena atque ſordibus reliquis veſicam poſſe, iidem opinantur. Tametſi ego aliique cum Fratre JACOBO atque RAVIO contrarium faciendum nihilque immittendum eſſe ſtatuant. Neque ad ipſum quidem ſine ratione. Quemadmodum enim, tubuli atque turundis omnibus remotis, cruor atque arena ſatis commode ex aperto vulnere profluunt atque ab urina eluuntur; ſic e contrario, adhibitis illis, ea non ſolum retinentur, & mala varia inde concitantur; verum etiam fiſtulæ his ipſis haud raro excitantur. Nonnunquam *calculus; dum extrahere illum nitimur, ex forcipe ſe ſubducit elapſuſque intus in vulnere hæreſcit.* Quod ipſum equidem ſimul atque id fieri velle percipimus, tentandum, ut ſine extractione forcipis ipſum firmius comprehendamus & educamus. Sed ſi hoc jam factum eſt, protinus per demiſſus in anum, ceu ſupra præcepimus, binos digitos, oleo inunctos, verſus vulnus propellere calculum, atque vel per forcipem, vel per admotum in parte ſuperiori uncinulum, (vid. Tab. XXIX. fig. 6.) leniter extrahere conveniet.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ octavæ.

Fig. 1. Deſignat, qua ratione ex CELSI ac TOLETI doctrina *contineri pueruli* queant, in quibus calculi ſectio inſtituitur: quæ vero non ſatis apta nec commoda.

Fig. 2. & 3. Binos *ductores* ſive *conductores* illos *enſiformes* demonſtrant, qui a multis & in apparatu majore & laterali adhiberi lithotomis ſolent. Horum alter, quem fig. 2. repræſentat, noſtra quodam minuto eodemque oblongo & obtuſo inſtructus, (vid. lit. A) *mas*; alter autem, idemque crena (vid. fig. 3. lit. B) præditus, *femina* plerumque nuncupatur.

Fig. 4. *Conductorem* illum *concavum* ſive *canaliculatum* oſtendit, quem alii adhibere ad calculi ſectionem, imo & præcedentibus præferre ſolent, *Gorgeret* Gallis vocatum, in quo litt. A noſtrum indicat, quod ſulco catheteris immittitur; BB manubrium cruciforme; CC canalem in quo primo digitus, deinde & forceps ad veſicam demittirur.

M 4 Fig. 5.

(*a*) *Verriculum* illud appellavit MARIANUS lib. de lithotom. a verrendo, quia veſicam everrit, id eſt, expurgat.

Fig. 5. *Forceps* ſive *volſella* quædam *directa*, pro extrahenda a veſica calculis, (quorum & majores ſubinde requiruntur) denticulis ſolum in noſtri extremo intus inſtructa.

Fig. 6. Similis quædam *incurva* iiſdem uſibus deſtinata, præſertim ſi calculus in latere quodam hæret.

Fig. 7. *Forceps* quædam repræſentatur, majoribus dentibus, eiſque acutioribus ac pyramidalibus prædicta, grandioribus nempe calculis intus in veſica diffringendis accommodata: quæ vero duplo fere major hac eſſe debet, ut tanto major vis ea exeri queat.

Fig. 8. Inſtrumentum, diducendis, ubi opus eſt, vulneribus lithotomo factis adaptatum, indeque *dilatatorium* Chirurgis vulgo appellatum, ſimpliciſſimum inter ea, quæ a variis auctoribus delineantur: quia vero omnia vix amplius aut raro ſaltem in uſu ſunt. Roſtrum A, ciconiæ noſtro fere ſimile, vulneri inſeritur; brachia BB ad ſe invicem comprimuntur, ita roſtrum auxilio cardinis C diducitur.

Fig. 9. Per litt. AAAA *menſa* quædam, ad commodius inſtituendum lithotomiam accommodata, repræſentatur. Litt. B locum illum demonſtrat, ſuper quo deſidere homo calculoſus debet, paulo ſinuatum, ut externis anterioribus AA pedes commodius niti queant. C fulcimentum deſignat, dorſo ſuſtinendo adaptatum; quod ipſum, majoris commoditatis gratia, bacillo ſive fulcro ferreo D elevato vel depreſſo, diverſimode pro lubitu Chirurgi, nimirum nunc altius, nunc depreſſius, poteſt diſponi.

XII.

Deligatio quomodo fiat.

Hactenus, quomodo rite confici operatio calculuſque educi debeat, explicavimus. Sequitur, ut, *quid*, *confecta illa*, *facere deceat*, exponamus. Scilicet ægrotus, purgata ope ſpongiæ plaga, reſolutiſque vinculis, ante omnia & mox in lectulo deponendus, panno quodam ceraceo ſive cera obducto, pannoque alio magno lineo complicato atque ab alterutra parte probe convoluto, podici ſubjectis; ne qua forte pulvinaria aut lectus ab urina & cruore, proximis ab operatione diebus ex vulnere promanantibus, corrumpantur. Ægro hunc in modum depoſito, glomus aliquod, ex linamentis carptis factum, ſuper plagam imponendum. Si vires ſunt, & *ſanguinis fluxus* adeſt, longe optimum fuerit; ut ſanguis aliquandiu fluat, concedere; hoc enim impedit, ut CELSUS jam docuit, ne qua forte gravis inflammatio ſuperveniat. *Sicubi vero nimia ſanguinis profuſio ſuboritur*; quod rarius tamen fieri, operatione prudenter inſtituta, ſolet; tum ſpiritu vini optimo, ſeu rectificatiſſimo, aut alio liquore ſtyptico, glomus lineum madefacere, vel & pulvere quodam, ſupprimendo ſanguini accommodato, conſpergere decebit, eoque digitorum ope arteriam ſanguinem fundentem aliquandiu, donec remittat, comprimere. Glomeri lineo deinde alia linamenta contorta & ſplenium craſſium quadratum, ſed abſque emplaſtro tamen, ſuperimponitur, firmiterque per injectam faſciam T (vid. Tab.II. fig. h) vel & iſtam, quæ quatuor capitibus eſt inſtructa, fig. d. deligatur. Quodſi his non cedat, acu curva, filum trahente, arteria ambienda, eaque liganda. (*a*) Namque vero abs re facere Gallorum Chirurgi videntur,

[*a*] COLOTUS lib de lithotomia p. 131. refert, ſe ejuſmodi vulneris hæmorrhagiam, nullis remediis cedentem, venæ ſectione cohibuiſſe, ter intra 24. horas inſtituta: ſuadetque eam his in caſibus ad animi uſque deliquium inſtituendum.

tur, dum ad præcavendam inflammationem *roſarum oleo ſcrotum, perinæum atque abdomen primis quatuor diebus ſubinde inungunt*, linamentiſque *oxycrato* humectatis contegunt, antequam vincturam inſtituunt, alii ſolum oxycratum cum magno ſplenio ventri imponunt. Multi ex chirurgis in prima deligatione, licet nullum ſanguinis profluvium adſit, gnaviter faſciam conſtringunt, itaque optime maturari vulneris glutinatione poſſe ſtatuunt. Contra vero alii tunc faſciam non niſi quam leniſſime primis diebus conſtringunt; quo nempe facilius emitti ex vulnere poſſit, quicquid forte arenæ, calculorum minutorum, vel cruoris intus in veſica remanſit. Rurſus alii, propter eandem rationem, cum clariſſimo RAUIO nullam omnino, niſi forte nimia ſanguinis profuſio id poſtulaverit, faſciam adhibere proximis a curatione diebus ſolent. Primam deligandi rationem qui adhibent, ii deligato vulnere, pedibus quoque circa genua vinculum iniiciunt, ne ſcilicet, cruribus forte diductis, impediri glutinatio queat. Poſteriorem autem, eundemque, meo quidem judicio, meliorem deligationis modum qui ſequuntur, illi poſt alterum demum tertiumve diem iſtiuſmodi vincturam inſtituunt; ne quid ſcilicet ex arena, aut calculis, aut cruore intus in veſica remaneat, novoque calculo generando materiam præbeat.

XIII.

Facta deligatioue, decoctum ex hordeo ſive *ptiſana, vel & emulſio roborans & ſimul blande ſoporifera*, larga ſatis copia, propinari ægro debet, non ad ſomnum modo conciliandum atque vires reparandas, ſed etiam ad veſicam a cruoris atque arenæ calculorumque minutiorum reliquiis probe eluendam expurgandamque. *Victus ratio* eadem ſervanda eſt, quæ graviter vulneratis atque febricitantibus ſolet præſcribi. Nempe initio decoctum hordei ſeu ptiſanam cum admixto, ad ſaporem gratum conciliandum, ſirupo refrigerante, quaſi potum quotidianum proponere conveniet. Poſtmodum autem, ſi ab æſtu aut febri immunis æger manſerit, vel & hæc jam præterierit, tenuem cereviſiam præbere licebit, vel aquam pauco vino admixto. Solertiſſime interim vitatis, quæ acria, ſalſa aut aromatica ſunt, quæque nimis calefaciunt, omnibus, *Conclavæ*, in quo æger decumbit, neque calidum nimis, neque nimis frigidum etiam, ſed quam maxime temperatum aerem contineat. *Si calorem præter naturam aut febriculam æger ſenſerit*, ſanguinem protinus per venas detrahere, alvum clyſteribus citare, & medicamenta denique refrigerantia proponere oportebit. His equidem noxis ſuperatis, ſcire licet, feliciter curationem procedere, adeoque fere ſemper ad ſanitatem homines ægros pervenire. Contra vero ſi poſt tertium, quartum vel quintum diem frigus atque horror incidunt, ſi vehementes febres ſunt, ſi denique ſingultus, nauſea, vomitus atque nervorum diſtentio ſuperveniunt, vel ſi ſuppuratio non rite ſuccedat, aut vulnus aridum fiat, certiſſima plerumque mors inſequitur. *Initio ſemel aut bis quotidie*, linamentis carptis cum unguento digeſtivo, ceu fieri communiter in vulneribus ſolet, adhibitis, ſplenioque, in ſpiritu vini

Poſt deligationem quid fieri debeat.

vini calido, oxycrato, vel & in quocunque alio fomento, adverſus inflammationem valente; tincto, ſuper linamenta carpta impoſito, leniter deligatur. Poſt tertium enim quartumve demum diem melius conſtringere faſciam, mea quidem ſententia, conveniet; id quod & ſequenti tempore faciendum, & quidem ſuppuratione rite facta, glutinationeque ſuccedente, loco unguenti digerentis vulnus ſemper antea balſamo bono vulnerario, nimirum balſamo *copaivæ* aut ARCÆI calido probe inungendum, linamenta carpta ſuperimponenda, emplaſtriſque glutinoſis quam exactiſſime comprehendendum, ſpleniis utrinque ſupernjectis. *Atque iſta quidem fieri bis quotidie ac tam diu debent, donec vulneris oræ ſenſim coaleſcunt:* ubi ſolo linamento arido cicatrix optime promovetur, ſi ſemel tandem in die una cum emplaſtro injiciuntur. Solet autem inſigniter glutinatio maturari, ſi ægrotus quam diligentiſſime *genua continet, inque latus dextrum* utplurimum, quantum ſcilicet fieri poteſt, cubat. His aliquamdiu obſervatis, modo in dorſum, modo in latus alterutrum cubare pro lubitu ægrotus poterit; dummodo id tranquille fiat, atque is genua ſtrenue continuerit. Quod ipſum equidem ut melius & conſtantius, præſertim in pueris, fiat, neceſſarium ſæpe videtur, gnaviter eadem, & quam commodiſſime fieri poteſt, vincire, atque ægroto, donec glutinatio magna ex parte facta eſt, conſtantem in lectulo quietem imperare. Neque enim ſurgere his, neve ambulare prius debet, quam urina pleraque & fere omnis per viam naturalem rurſus profluxerit, atque, ut dictum, maxima ex parte vulnus glutinatum ſit. Solet id ipſum, præſertim in pueris & juvenibus, & ubi calculus parvus & lævis fuit, quandoque intra octiduum fieri. Atque tum ambulatio vulneris glutinationem reliquam urinæque per viam debitam emiſſionem non ſolum non impedire, ſed promovere quoque interdum conſuevit. Neque vero alienum fuerit, poſt ſextum vel ſeptimum diem experiri, annon, vulnere per impoſitam manum diligenter compreſſo, per viam conſuetam rurſus emitti urina queat; niſi ſcilicet ſua ſponte jam tum idem factum fuerit. Quoties interim cunque linteola ſubjecta a lotio valde madida fiunt atque ſpurca, toties eadem, quantum quidem ſatis eſt, protrahi ac mutari debent, ne partes vicinas cum dolore erodant.

XIII.

Cautelæ quædam proponuntur.

Denique obſervationes quaſdam, quas *cautelas* vulgo appellant, ſcitu hic adhuc neceſſarias, in tironum gratiam nunc proponam: & quidem primo, ſi *calculus forte poſt ſectionem longa inveſtigatione vel inveniri, vel ob quamcunque cauſam educi nequeat, atque curandus debilis fiat*, ne omnino conficiatur, quieſcendum aliquamdiu, præſertim ſi ceterum adhuc vegetus eſt; donec vires recollegerit, atque interea roborans aliquod medicamentum ipſi exhibeatur. Sed ubi æger valde debilis eſt, aut deliria aut nervorum diſtentiones ſuperveniant, æger in lectum reponendus, & per unum alterumve diem, imo & plures, donec etiam ſuppuratio vulneris ſubſequatur, ab opere prorſus abſtinendum, ſicut jam ALBUCASIS, FRANCUS (*a*) HILDANUS (*b*) COLOTUS (*c*), SAVIARDUS (*d*) aliique præceperunt, donec ſcilicet vires redierint, & calculus ſpecillo per-

[*a*] Lib. de herniis. [*b*] Lib. de lithotomia cap. XV. (*c*) Lib. de lithotom. p. 182. 188. (*d*) Obſer. Chirurg. p. 206.

percipi queat; nam nunquam æger ultra vires in tabula detinendus, ne forte ſub ipſa actione chirurgica pereat: poſtea vero opus denuo aggrediendum. Nonnunquam materia quædam *ſpongioſa* atque corrupta ſimul cum ipſo calculo protrahitur. Quod ubi fit, indicium eſt, abſceſſum aliquem, vel etiam carunculam ſive carnem excreſcentem intus in veſica ſubortam fuiſſe. Adeoque tunc vel in præcipiti homines ægri ſunt; vel fiſtula ſaltem in perinæo facile remanet. Sicubi forte hominibus adultis, qui curationem calculi ſuſtinere conſtituerunt, *applicari catheter nequeat*; quæcunque tandem noxa vel cauſa id prohibeat, qualis eſſe poteſt cervicis inflammatio, caruncula, phimoſis vehemens, calculus cervici impactus; tum aut ſecundum priſcam lithotomiæ rationem, parvo apparatu, ſuper digitis inſtitui vulnus debet, aut, ex Petri FRANCI exemplo, (qua de re mox uberius dicturus ſum) ſuper oſſibus pubis ſcalpellum admoveri. *Si inteſtinum rectum* principio operationis ob niſus a calculi doloribus concitatos *procidit*, quemadmodum haud raro contingit, ejuſque tantum pars exigua ſit, relinqui & finita operatione digito reſtitui poteſt. Sed ſi magna ſit, mox reponenda, atque ne in altiore recidat, ope ſplenii a miniſtro ſuſtinendum eſt. Sin hoc in medio, vel circa finem operationis contingat, relinqui poteſt, donec hæc abſoluta ſit; ubi, remittentibus doloribus ſæpe ſponte retrahitur, vel, ſi hoc non fiat, digitis refunditur. *Sicubi autem in jam olim ſecto iteranda calculi ſectio eſt*, tum in ipſa parte illa, in qua cicatrix vel fiſtula eſt, novum inſtituere vulnus conveniet. *Neque* vero *nimis parva facienda plaga eſt*, præſertim in cute; ne ſcilicet nimis difficilis fiat calculi extractio quum tamen glutinatio, experientia teſte, æque promte & feliciter in vulnere ampliori, ac in anguſtiori procedat. (*a*) Attamen *quando calculus inter extrahendum in vulnere ob anguſtiam detinetur*, ſcalpello vel forfice, loco ubi hoc commodiſſime fieri poteſt, vuluus ampliandum. *Sed ſi major, quam ut educi queat, deprehenditur*, præſtat abſtinere, quam violenta tractione ægrum interficere. *Si forceps curva immittenda*, roſtri extremum ſurſum ſpectet, & annuli habendæ altius contineantur; rectæ tamen utplurimum ſufficiunt. Ita etiam *loco ſcalpelli vulgaris* Tab. XXVII. ii adhiberi quoque hic poterunt, qui Tab. XXXI. fig.8. & 18. delineati ſunt. Solet autem, pro diverſo ægrotantium corporum habitu, nunc *poſt decimum quintum*, nunc circa vigeſimum diem, nunc mox per tertiam vel quartam ut plurimum ſeptimanam, nunc denique ob varias cauſas & impedimenta ſerius glutinatio vulneris abſolvi. *Quoties forceps denuo in veſicam demittitur*, digitum ſemper, vel conductorem, vel cochlearis anſam capitatam (*Bouton*) ſubmittere decebit, ne qua forte a via debita forceps aberret, veſicæque propinquas partes quaſdam graviter attingat. Si *planus* atque latus eſſe calculus perſentiſcitur, tum non tam latera ejuſdem, quam potius *ſuperior atque inferior pars apprehendi a forcipe debebit*. Denique ſi paulo *vehementiores veſicæ dolores* poſt confectam operationem ægrotus ſenſerit, lac calidum vel decoctum quoddam demulcens per ſiphunculum aliquoties in veſicam per vulnus injicere conveniet. Quodſi autem ab ipſa calculi magnitudine atque *aſpritudine graviter affecta aut læſa eſſe veſica conjicitur*, longe optimum fuerit, decoctum hordei vel & cujuſcunque herbæ vulnerariæ cum roſa-

(*a*) Cognoverunt hoc præter recentiores jam veteres, ut CELSUS, ALBUCASIS, ÆGINETA, aliique.

roſarum melle identidem calidum in veſicam compellere. Ad idem proficiet vinum calidum gallicum, in quo myrrha fuit decocta, addito melle roſarum. De *ceteris*, quæ operationem hanc inſequuntur, *noxis*, præter TOLETUM, GREENFILDIUM atque ALGHISIUM, prudens aliquis Medicus velim conſulatur. *De commodis vero & præſtantia hujus methodi* præ aliis DRANIUS legi poteſt in egregio libello, cujus inſcriptio eſt, *Paralelle* &c. GARENGEOTIUS contra in operat. chir. & DENYSIUS in obſ. chir. eam maxime impugnarunt, atque ante hos jam uterque DOUGLASIUS, in lib. de alta & laterali operatione, itemque CHESELDENUS & MORANDUS, ubi de iiſdem operationibus agunt.

Explicatio Tabulæ vigeſimæ nonæ.

Fig. 1. repræſentat *urethram maſculinam* a reliquis fere omnibus penis partibus reſolutam, una cum *veſica*, glandula proſtata, atque inteſtino recto a latere ſiniſtro inſpectam, atque ita figuratam, ut ad naturalem ejus poſituram ac figuram demonſtrandam & cognoſcendam multum faciat, ex juvene quatuordecim ferre annos nato. Litt. A glandem, B C D E F urethram ejuſque naturales flexus, & ſpeciatim E bulbum, F partem membraneam urethræ dictam, G veſicam ipſam ſive corpus veſicæ, H fundum ejus, I K L cervicem ſive collum veſicæ, glandula proſtata cinctam, a fibris muſcularibus denudatam, quæ ſpincterem veſicæ alias conſtituunt, ut ea clarius videri queat, & quidem I principium ſive apicem ejus, K ipſam glandulam, L finem ejus denotat; M N partem veſicæ inferiorem recto inteſtino vicinam, quæ ſinum ſiniſtrum veſicæ efficit, & ſæpe fovea etiam hic adeſt recto inteſtino quaſi impreſſa, in qua calculi hoſpitantur; N O P partem veſicæ poſteriorem, os ſacrum & cavum abdominis reſpicientem, ac peritonæo obvolutam; Q R anteriorem, quando erecti ſumus; ſuperiorem vero, quando ſupini decumbimus; quæ in alta operatione inciditur & a lamella interiori peritonæi non cingitur, ſed libera ac ſeparata eſt a cavo abdominis; cum pars veſicæ N O P H Q hæc peritonæi tunica obvoluta ſit cavumque abdominis reſpiciat, ut in veſica flatu vel aqua probe in cadavere inflata, egregie conſpici poteſt: qua vero de re *Tab.* XXX. plura. S S *inteſtinum rectum*, veſicæ adjunctum; T *ſphincterem ani*, ſive muſculum, inteſtino recto conſtringendo deſtinatum; V partem veſiculæ ſeminalis ſiniſtræ; XX. interſtitium inter inteſtinum rectum, bulbum & cervicem veſicæ, partim ſubſtantia cellulari, partim fibris muſcularibus a ſphinctere & levatore ani provenientibus repletum.

Fig. 2. oſtendit, ALGHISIO auctore, a latere ſiniſtro qualis ſit veſicæ atque urethræ poſitura in feminis, nexuſque cum utero & vagina ejus. Sic enim littera A *veſicam*; B B *ſphincterem*, *urethram* CC includentem. D *os urethræ* externum in vaginam hians. E *clitoridem cum præputio*; F F nymphas; G G *pudendi labia*; H os uteri externum, quod & *os vaginæ* dicitur; I I vaginam ipſam; K denique *uterum* deſignant. Ut vero etiam *os uteri internum* hic exhiberem, vaginam apertam & in ea hoc os uteri litt. L aliquo modo indicare volui.

Fig. 3. Quomodo catheter ſive fiſtula ænea in urethram & poſtea in veſi-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.

veſicam ſit immittendus, oſtendit. A eſt manus ſiniſtra penem comprehendens & elevans; B manus dextra catheterem in urethram inſinuans, & quidem ſic, ut primo partis ejus curvæ facies convexa C, deorſum penis itemque ventrem reſpiciat.

Fig. 4. indicat, qua ratione catheter, quando ad bulbum uſque urethræ fig. 1. E intravit, invertendus ſit, ut poſtea pars concava A ventrem ſpectet, atque extremum roſtrum B apta verſione per cervicem veſicæ in cavum ejus propelli queat. C manubrium catheteris, quod manu dextra in hunc finem regitur.

Fig. 5. exhibet, quomodo ſecundum *vetuſtiſſimam* ſive *Celſiſticam* lithotomiæ methodum, duo digiti in anum immitti, calculus cum veſica & cervice ejus ad perinæum compelli, tandemque in prominentem perinæi partem A demitti ſcalpellum vulnuſque B B fieri debeat. Figuræ fundamentum TOLETUS ſuppeditavit in libro ejus de lithotomia, locum vero & figuram vulneris ego addidi.

Fig. 6. demonſtrat, quomodo calculus A, in vulnere hærens, adhibito uncinulo B, per vulnus inflictum, ſi ſolis digitis ejici nequit, extrahi e veſica debeat; eodem TOLETO auctore.

Fig. 7. MARINI *inſtrumentum* exhibet æneum, calculis ex urethra eximendis vel extrahendis accommodatum. Littera A partem illam extremam ſive anteriorem tanquam anſam indicat, quæ inſinuari in urethram ultra calculum debet, ut nimirum illa reducta, calculum, tanquam anſa, comprehendere ipſumque caute evellere queat. B manubrium ejus indicat, manu, dum calculus quæritur, prehenditur & extrahitur, continendum.

Fig. 8. Veſicam pueri a parte anteriori ſpectatam ſiſtit. AA eſt collum ſive cervix veſicæ & initium urethræ. B B corpus veſicæ, C fundus cum vicina parte urachi; D D proſtata glandula urethram complectens; EE veſiculæ ſeminales utrinque aliquo modo conſpicuæ, ſupra quibus in adultis in loca F F prominentiæ ſe exhibent, quæ intus cava & ſinus quaſi utrinque efformant, quæ prominentiæ proinde *ſinus* veſicæ apte vocari poſſunt, in quibus calculi ſæpe hoſpitantur, (de quibus inferius plura, (quæ vero in infantibus & pueris ut plurimum adhuc deſunt, ſic ut veſica puerorum figura multum differat ab adultorum. Nam in ambobus quidem pyriformes ſunt, ſed ſic tamen, ut in pueris juxta cervicem anguſtiores ſint, ut hic conſpicitur, & in parte ſuperiori ampliores. In adultis contra veſicæ ampliores ſunt verſus fundum ſicut hic fig. 1. itemque Tab. XXXII. fig. 1. & 2. conſpici poteſt.

Fig. 9. ex ALGHISIO deſignat, quomodo ex ſua ſententia adulti in calculi ſectione debeant deponi ac contineri; quod a TOLETI aliorumque recentiorum modu aliquo modo differt. Namque littera A ægri hominis poſituram; B chirurgum, & quomodo is manu ſiniſtra catheterem, dextra vero ſcalpellum in ipſa actione contineat, exhibet. C C binos miniſtros, pro continendis ægri pedibus, utrinque juxta menſam conſtitutos; altera manu pedem extremum, altera genu continentes. D miniſtrum illum, qui ſupra tabulam & hominem ægrum divaricatis pedibus conſtitutus eum detinet, manibus vero & ſcrotum ſurſum verſus adductum comprehendit, ac ſimul perinæi cutem gnaviter diducit; E E pulvillum coxis ſubjectum; F vaſculum

vero

vero excipiendo ſanguine, (quandoque & fecibus) ſubter menſa poſitum; G partem illam, in qua fieri plaga debet, commoſtrant. H *peram* ſeu marſupium, pro continendis inſtrumentis, ad operationem inſtituendam neceſſariis, deſtinatam, atque funiculi beneficio circum coxus deligatum; quæ ſeorſim exhibetur Tab. XXX. fig. 6.

Fig. 10. laqueum planum exhibet, quo RAUIUS uti ſolebat pro manu cruri alliganda. A eſt anſa, qua carpum comprehendebat; B B vero duo ejus extrema ſeu frondes, quibus manus cruri jungebatur; qua de re inferius plura.

CAP. CXLII.

De lithotomia, quæ fit alto, *ut vocant*, cum apparatu, *ſive de methodo* Franconica, *aut* hypogaſtrica, *hoc eſt, calculum ex vulnere ſuper oſſe pubis facto extrahendi.*

I.

Prima methldi hujus fata quæ ſint.

PRæter binas illas, de quibus hactenus tractavimus, uſitatiores lithotomiæ methndos, alia quædam eademque *tertia* in ſcriptis in chirurgorum hodie proponi ſolet atque commendari; methodus ſcilicet FRANCONICA, a PETRO FRANCO, Chirurgo Gallo, inventore ſic quondam vocata itemque a loco ſectionis, quia *medium* hypogaſtrium inciditur, HYPOGASTRICA SECTIO, vel & *Cyſtotomia hypogaſtrica*. Communiter quoque eadem APPARATUS ALTUS (Gallis *Appareil haud*) dicitur, propterea, quod in medio hypogaſtrio ſive pube *anterior veſicæ pars*, (hominem in ſitu erecto conſiderando) vel *ſuperior* veſicæ pars, quando ſcilicet æger ſupinus decumbit, pro extrahendo calculo, hic inciditur; cum in parvo, majori & laterali apparatu plaga infra ſcrotum in pærinæo incidatur. Vix autem ſemel nova iſta calculum curandi ratio ab autore ejus adhibita fuerat, quum mox in deſuetudinem rurſus eadem abiret, penituſque tandem in ſcholis Medicorum exularet; niſi quis forte explodendi ſolum cauſa de ea loqueretur. Tametſi enim primus ejuſdem auctor feliciter eandem in puero bimulo Lauſannæ A. 1560. inſtituerat, propterea quod *calculum qui ovum gallinæ æquabat*, in perinæo educere non poterat (*a*); tamen quando is, neceſſitate, ut ait, parentumque præcibus commotus, qui mori illum, quam tam miſere vivere malebant, illam ſuſceperat, felicemque curationis exitum fortunæ potius, quam arti tribuendum eſſe indicaverat; tantum abeſt, ut ipſam commendaverit, ut potius eandem, ut ſumme periculoſam & quaſi temerariam reprobaverit chirurgiſque ægriſque diſſuaſetit. Atque id ipſum quidem magis ideo, quia ulnus in ſuperiori ſive membranacea veſicæ parte factum veteribus, a tempore jam HIPPOCRATIS (*b*) lethiferum utique vide-

(*a*) Vid. lib. ejus titulo: *Traite des Hernies*, cap. 33. pag. mihi 139. 140.
(*b*) Aphor. 18. Sect. VI. & CELSI L. VII. Cap. 26.

videbatur. Interim ab eo tempore in Medicis atque chirurgis ſagacioribus quandoque haud omnino defuere, qui & rationibus ex anatomia ſive fabrica partium deſumtis; & experientia ſive exemplis inducti ſtatuerunt, promtam utique, facilem ac tutam eſſe poſſe, quæ ſuper pubis oſſibus inſtituitur, calculi ſectionem (*a*), a quis modo veſicæ verum ſitum extra perytonæum, itemque ejus cum partibus vicinis nexum & conformationem rite cognoverit, & quomodo ad corpus veſicæ idoneo loco, ſine læſione fundi ejus, perveniendum ſit, rite didicerit (*b*). Nam illum non eſſe impoſſibilem, quia primum modo laudatus chirurgus atque fortuitus apparatus alti auctor, PETRUS FRANCUS, feliciter admodum iſtam primum perfecit, ſed & BONNETUS, deinde, celebris quondam apud Pariſinos chirurgus ac lithotomus; haud infeliciter curationem hanc quoque olim Pariſiis adhibuit: quemadmodum illud TOLETUS (*c*) memorat: qui quidem ſimul ipſum *agendi atque curandi modum, fere ut* FRANCUS, *propoſuit, ſic fere deſcribit*. Miniſter ſcilicet aliquis, binis digitis anterioribus in ægrotantis anum inſertis, quam diligentiſſime calculum veſicæ ſurſum ad ſuperiorem veſicæ partem compellat, eumque ita contineat. Tum ipſe chirurgus ſuper pubis oſſium juncturam, juxta infimam albæ lineæ partem, ſcalpello adhibito cutem primum una cum ſubjecta pinguedine ac poſtea muſculis, & ipſa denique veſicæ fundo ſenſim concidat, ac deinde aperta veſica calculum, intus hæreſcentem, (dilatato prius vulnere ope ferramenti aperientis ſive dilatantis) forcipis beneficio protrahat. Quo facto, vulnus per adhibitum balſamum vulnerarium ea ratione glutinare is ſtudeat, quam generatim in glutinandis abdominis vulneribus Medici præſcribunt. De implenda vero prius veſica ope aquæ vel alterius idonei liquoris & ſiphonis; quod ROSSETUS tamen jamdiu antea docuerat, TOLETUS nil præcipit. FRANCO BONNETOQUE, qui hanc operationem perfecerunt, adjungendus hic eſt GREENFIELDIUS, Batavus quidem natione, ſed Medicus & lithotomus quondam apud Londinenſes clariſſimus. Namque is commemorat (*d*), ſe itidem, *neceſſitate coactum, calculum aliquem, hac methodo, facto ſcilicet ſuper pubis oſſibus vulnere, feliciter eduxiſſe*. Quænam autem neceſſitas vel cauſa illa fuerit, quæ id ipſum facere poſtulaverit, haud memoravit, licet veriſimile ſit, ipſum calculum educere in perinæo non potuiſſe. Ita & HILDANUS, quamvis primo generatim

hanc

[*a*] Ut ROSSETUS *de partu Cæſar.* Cap. 7. HILDANUS libr. de lithotom. in operib. pag. m. 732. 733. *Nicolaus* PIETREUS Medicus Pariſ. in quæſt. Medica *An ad extrahendum calculum diſſecanda ad pubem veſica*, edita Pariſ. 1635. Jo. RIOLANUS anthrograph. Cap. XXVIII. de veſica, pag. 149. ubi ait: *ex illo ſitu cognoſces cyſtotomiam in imo hypogaſtrio perfici poſſe extrahendum calculum, illæſa & integra ventris capacitate*. TOLETUS lib. de Lithot. Cap XIII. SOLINGENIUS in operat. chirurg. PROBY in Act. Anglic. a 1700. & Act. Erud. Lipſ. An. 1701. pag. 230. DIONYS. operat. chir. demonſtrat. III. ubi de *lithotomia* agit, GREEMFIELDIUS lib. de calculo, lingua anglica Londin. A. 1710. edito p. 152. GARENGEOT operat. chirurg. Tom. I. p. 358. edit. I.

[*b*] Guido PATINUS etiam de hac operatione ſcripſit in BARTHOLINI Cent. IV. epiſt. XX. & XXI An. 1662. Verum eam contemſit.

(*c*) *In libr. de lithotomia, cap.* XIII.

(*d*) In libr. *de calculo*. Londini an. 1710. lingua anglicana edito; pag. 152.

hanc ſectionem diſſuaſerit, poſtea tamen ſcribit (a): *ſi calculus ingentis fuerit magnitudinis &c. ſectionem illam, de qua ſcribit* FRANCUS, *ſectioni quæ in collo veſicæ fit*, id eſt apparatui majori, *præferrem*; *calculus enim, ſi propter magnitudinem ad inguen* (dicerem vult vel debet ad pubem) *attollitur, minor cum calore & periculo in pube, quam per collum veſicæ anguſtum extrahi poſſe, plane mihi perſuadeo*. Si vero calculum magnum hic extrahi commodius, quam majori apparatu, poſſe putat & agnoſcit HILDANUS, minor ſane tanto facilius minori dolore ac periculo educi poterit. Sic PETREUS quoque eam valde commendat (b), atque maximus etiam Gallorum anatomicus RIOLANUS ipſam fieri poſſe ex ſitu & fabrica veſicæ manifeſte evincit (c), imo & eam quoque *ſuo tempore revera factam eſſe* ſcribit (d), Præterea DIONISIUS, unus ex primariis ſcriptoribus chirurgicis Gallis hujus ſeculi, hanc methodum, ob eaſdem rationes, impleta prius liquore tepido veſica, non modo ſuccedere poſſe, verum eam etiam *optimam* videri, parvoque & magno apparatui præferendam eſſe docuit, ſi modo uſu magis comprobata eſſet (e), FAGONIUMQUE Regis tunc temporis medicum primarium ejuſdem eſſe ſententiæ aſſeverat. Unde patet, Gallos plures, eoſque ſæpius pro hac calculum e veſica extrahendi ratione ſcripſiſſe & pugnaſſe. Denique in Act. Acad. Reg. Londinenſis, an. 1700. pag. 455, notabile deſcribitur exemplum, quo *Chirurgus*, nomine PROBY, *alta operatione calculum virgini feliciter extraxit*; de quo infra, ubi de modo calculum in mulieribus educendi proponam, uberius acturus ſum. Hic ſolum miror, quod licet in laudatis actis Anglicana & deinde etiam in altera Chirurgiæ meæ germanicæ editione, quæ An. 1724. prodiit, relatum ſit, tamen nullus Anglorum, quorum tamen multi de hac operatione diſputarunt, ullam ejus mentionem fecerint; unde ſuſpicandum illud ipſis haud cognitum fuiſſe. Ita nec Galli, qui de argumento hoc ſcripſerunt, nobilem hanc obſervationem notarunt, niſi poſt me ſolus Camillus FALCONET, Medicus Pariſinus, in quæſtione Medica, Chirurgica; *An educendo calculo, ceteris anteferendus ſit apparatus lateralis*? edita Pariſiis An. MDCCXXX. pag. 6. Quæ igitur quum ita ſint, mirum utique videri poterat, qui factum ſit, ut præſtantiſſimi quique chirurgi ſive lithotomi & cum primis Galli, novam illam ſimplicioremque ac felici ſucceſſu aliquoties peractam curandi rationem nihilominus prorſus neglexerint atque abjecerint (f); quum tamen reliquis facilior, longe ſimplicior atque multas rationes tutior, paucioribuſque ſymptomatibus obnoxia eadem videatur; *neque verendum facile ſit, ne partes generationi* aut urinæ excretioni ſervientes, ut

[a] Libr. de *lithotomia* in oper. chirurg. p. m. 732. 733. ſed male hanc ſectionem *inguinalem* appellat; quia non in inguine, ſed hypogaſtrica & pubis regione inſtituitur, atque inde etiam *hypogaſtrica* vocetur.

(b) In diſſert. ſupra laudata.

[c] In Anthropograph. Cap. XXVIII.

[d] Ibid. pag. 816. ubi ait: operatio hæc olim tentata & nunc adminiſtratur ſatis feliciter.

(e) In operat. chirurg. demonſtrat. III. artic. XIV. pag. 193.

(f) GARENGEOT. refert cap. de *alto apparatu*, unum inter optimos lithotomos Pariſinos; & nominatim THIBAUTUM, licet commoda hujus methodi ag noverit, *nunquam tamen in homine vivo eum inſtituere voluiſſe* eumque propterea redarguit. Sed quæro, cur ipſe hoc non præſtiterit?

ut veſicæ ſphincter, aut ureter, aut urethra, aut inteſtinum rectum, aut arteriæ venæque majores, qui hic nullæ tales ſunt, concidantur vel lacerentur, neve fiſtula quædam in perinæo aut incontiinentia urinæ, aut impotentia aut ſanguinis nimia profuſio, inde concitetur: utpote quæ commoda, præter alia, doctiſſimus ROSSETUS jamdudum egregie de hac methodo expoſuit, libr. de partu cæſareo, eamque propterea vehementer commendavit, oſtendendo ſimul *hæc veſicæ vulnera*, *ſi cum abdominis cavo non communicant, & urina in illud influere nequeat, non eſſe mortifera.*

II.

Atque his ipſis equidem ſimilibuſque aliis rationibus probe ponderatis, *Franconicam* iſtam calculos ſuper pubis oſſibus exſcindendi rationem ſpretam, quaſi poſtliminio in ſcholas chirurgorum reducere atque inſtaurare ſtuduit *Jacobus* DOUGLASIUS, Medicus Londinenſis eruditiſſimus, qui partim ex ratione, nimirum ex ſitu, fabrica & nexu veſicæ, partim ex eis, quæ alii hac de re ſcripſerunt, in conſeſſu Acad. Reg. Lond. An. 1718. oſtendit, *calculum revera ex ſuperiori ſive anteriori corporis veſicæ parte, quando ſectio rite inſtituatur, exſcindi poſſe*; ac deinde frater hujus; Joannes DOUGLASIUS; chirurgus apud Londinenſes celebris, ipſo opere in homine vivo calculo laborante an. 1719. hoc præſtitit, pauloque poſt id publicavit, edito circa annum 1720. libello ſingulari, LITHOTOMIA DOUGLASIANA inſcripto: Utpote in quo non ſolum argumentis quamplurimis, ex anatome præſertim petitis, idem confirmavit, & ſingula ſimul novæ hujus lithotomiæ præ vulgari commoda recenſuit; ſed quod caput rei eſt, exemplum quoque notatu digniſſimum adoleſcentis, ſedecim annos habentis; in quo feliciter eandem ipſe primum adhibuerit; cum ipſa incidendi & calculum extrahendi ratione, propoſuit *(a)*. Haud ita diu poſt eandem operandi rationem & a DOUGLASIO & a CHESELDENO, & ab aliis chirurgis Anglis ſæpius feliciter inſtitutam eſſe ex litteris primo amicorum in Anglia tum degentium, & deinde etiam ex novis libris hac de re poſtea publicæ luci expoſitis, uberius intellexi *(b)*. *A* DOUGLASIO *inſtaurata.*

(a) LISTERUS quidem, nobilis quondam Medicus Anglus, in itinere pariſienſi; quod anno 1699. Londini edidit, affirmat pag. mihi 238., ſe jam olim in Act. Acad. Reg. Lond. aliquid *de operatione hac inſtauranda ſcripſiſſe*; verum quia locum non addit, ubi hæc ſcripſit, eum reperire non potui. Si vero res ita ſe habet, aliquo orte inſtaurationis gloria ipſi prorſus denegari non poterit.

[*b*] Præcipui ex his ſunt W. CHESELDEN *Treatiſe on the High operation for the ſtone*, hoc eſt, Tract. de alta operatione Lond. 1723. 8. *Anonymi* Cyſtotomia hypogaſtrica Lond. 1724. 4. Eſſay on Lithotomy by Dr. MIDDLETON. 4. Lond. 1727. Traitè de la Taille au haut Appareil, de Mr. MORAND Pariſ. 1728. &c. DOUGLAS diſſertation *on the High operation* 1729. in qua *ſexaginta homines* hac ratione a variis, maximam partem feliciter, ſectos indicat.

III.

Quando & quo ſucceſſu ipſam primum inſtituerim.

Ego vero cum & rationibus ex anatome petitis, & a ROSSETO, DIONYSIO ac DOUGLASIO propoſitis hiſdemque ſat gravibus ac manifeſtis, experimentiſque jam alias cum in cadaveribus a me ſæpius inſtitutis, tum & in vivis a DOUGLASIO, CHESELDENO, aliiſque Anglis ſat felicibus ac multis comprobatam reperirem novam iſtam lithotomiæ methodum; ipſemet quoque illam primum, eadem ac FRANCUS & GREENFIELDIUS neceſſitate inductus, anno 1723. menſis Aprilis die XVII. in viro quodam calculoſo, qui tricenario jam major erat, hic Helmſtadii tentare nullus dubitavi; dum calculi fragmentum aliquod magnum, quod per plagam in perinæo, *Rauiano modo* (quem alias jam aliquoties & forte primus inter omnes poſt RAUIUM, ut infra uberius exponam, exercueram) a me factam, commode forcipe apprehendere, adeoque nec extrahere poteram, quia forte in foveam ſive diverticulum veſicæ, qualia ſæpe ab autoribus obſervata ſunt (*a*), receſſerat, facto, præſentibus multis medicinæ ſtudioſis & chirurgis, proxima poſt primam operationem die, ſine ulla veſicæ repletione, utpote quæ ejuſmodi in caſibus ob vulnus inferius fieri nequit, ſuper pubis oſſibus, ad ductum ROSSETI & DOUGLASII in corpore veſicæ vulnere, eoque ope ſcalpelli curvi, cuſpide lenticulata (Tab. V. fig. 5.) ſurſum deorſumque dilatato, digitorum ope ſatis cito & facile, illud protraxi (*b*). Nam miſerabilis hic homo propter intenſiſſimos, quos continuo perpeſſus eſt, dolores anxius auxilium flagitabat, atque emori potius; quam diutius a calculo extorqueri malebat. Primis quoque ab operatione diebus ſatis bene æger ſeſe habebat. Circa diem vero quintam vel ſextam horror atque poſtea mox æſtus aliquis ipſum invadebant. His per adhibita medicamenta convenientia mitigatis, mirifici lumborum atque dorſi dolores, quos ante operationem jam tum idem ſenſerat, cum nauſea atque debilitate virium remanebant. Vulnus tam ſuperius quam inferius abſque doloribus quidem erant; ſed purgationem tamen atque glutinationem, cum primis ſuperius, haud quaquam recipiebat (*c*). Tametſi enim emplaſtra inſigniter glutinantia atque faſcia lata uniens (vid. Tab. V. fig. 8.) qualis adhiberi communiter in iſtiuſmodi vulneribus abdominis ſolet, cum balſamo vulnerario præſtantiſſimo atque ſpleniis oblongis & craſſis utrinque juxta hanc plagam impoſitis, quam diligentiſſime applicabantur; urina tamen nihilominus inde prorumpebat; per fiſtulam autem naturalem ſive urethram nihil omnino, per vulnus vero inferius parum profluebat. Tandem poſt quatuor ſeptimanas homo ægrotus, debilitate ſumma atque

[*a*] Conf. Tab. XXXII. fig. 1. & 2. RIOLAN. Anthropogr. Cap. XXIII.

(*b*) ROSSETUS, DOUGLASIUS, CHESELDENUS, MIDDLETONUS, MORANDUS, DRANIUS, GARENGEOTUS; aliique volunt, *ut veſica ſemper prius liquore impleatur*. Verum FRANCI, GREENFIELDII, ROSSETI pag. 282. BERRIERI apud MORANDUM lib. de alto apparatu p. 249. deſcriptum & hoc meum exemplum demonſtrant, rem etiam *ſine repletione* ſuccedere, ſi modo res rite, ut infra docebo, cauteque inſtituatur.

[*c*] DOUGLASIUS aliique Angli quoque notarunt, quod, ubi vulnus ſuppurationem & purgationem non admiſit, ægros non ſervari potuiſſe.

atque nauſea continua confectus, emoriebatur (*a*). Inciſo cadavere, veſicæ vulnus inferius partim in cervice, partim in ipſa veſica erat; ſuperius vero circa partem ſuperiorem decenter inſtitutum eſſe advertebatur. Neque enim abdomen aut peritonæum deopertum, neve læſa aut corrupta inteſtina, neve ſanguinis aut urinæ quicquam in abdominis cavo reperiebatur. *Renes autem inſigniter ab ulceribus atque purulenta materia diſtenti* veram dolorum in lumbis & dorſo intenſiſſimorum, ceterarumque noxarum graviſſimarum, atque ipſius denique mortis cauſam manifeſtiſſime demonſtrabant.

IV.

Sed quicquid tandem harum rerum ſit; tamen, ut aperte, quod res eſt, dicam, primum iſtud lithotomiæ altioris ſpecimen meum, quantumvis etiam promta operatio fuerat, efficiebat, ut, contra, quam ROSSETUS atque DOUGLASIUS ſcripſerant, inſigniter utique dubiam, præcipue ſi *ad vulneris glutinationem* reſpexeris, novam iſtam calculos ſuper pubis oſſibus exſcindendi rationem eſſe, ego arbitrarer. Neque id ipſum quidem abſque graviſſimis rationibus. Quum enim primo, quemadmodum ex anatomicorum inſtitutis patet, inferior veſicæ pars ſive cervix ſphinctere valido inſtructa ſit & quaſi præmunita; ipſaque urina non tam ſponte ſua profluat, quam potius a veſica, naturaliter & cum vi quadam per tunicam ſuam muſculoſam ſeſe contrahente exprimatur; mirum videri haud quaquam debet, quod, ſimulatque veſica, per intus collectam urinam velut irritata, ſeſe conſtringit, citius aut facilius ex aperto, nullumque ſphincterem habente vulnere, quam per conſuetum, atque anguſtum ſphinctereque clauſum iter ſuum prorumpat, itaque mirifice glutinationem impediat. Accedit, quod ejuſmodi vulnerum abdominis oræ non niſi difficillime conjungi ſoleant atque glutinari: ſiquidem a muſculis abdominis obliquis & tranſverſis, ab alba ſive media ventris linea verſus vertebras & ilei oſſa extenſis, continuo eadem diſtenduntur. *Prima curationis hujus difficultas.*

V.

Neque vero glutinationis difficultas ab orarum vulneris diſtentione tantum, ſed inde quoque utplurimum naſcitur, quod *deligatio protinus a profluente urina vitiatur atque prorſus inanis redditur*. Quantumvis enim magno egomet ſtudio id egerim, ut in homine iſto calculoſo, quem ſecundum altam hanc lithotomiæ rationem tractaveram, bis vel ter quotidie vulneris oræ comprimerentur, atque, balſamo vulnerario optimo *Altera curationis difficultas.*

N 2 inun-

[*a*] Doctiſſ. WINSLOVIUS in Epiſt. ad MORANDUM de *alto apparatu* data, quæ in MORANDI lib. de hac operatione Pariſiis A. 1728. edito, continetur, ſcribit pag. 329. *Apparatum in Anglia* a DOUGLASIO, *in Gallia vero* a MORANDO *eſſe inſtauratum* utpote qui eum a. 1727. primus Pariſiis, ut ipſe refert, inſtituit. Ego vero quia eum jam diu ante MORANDUM, quod præfiſcine dixerim, nimirum a. 1723. perfeci, primus forte ero, qui & inter Gallos & inter Germanos ipſum inſtituit, rem que totam jam a. 1724. in altera chirurgiæ meæ editione deſcripſi, imo & ad WINSLOVIUM ipſum in epiſtola d. 14. May 1723. Helmſtadii data, quæ in libello DOUGLASII, mox citando, continetur, perſcripſi. Quare miror, cur nemo neque inter Gallos neque inter Britannos, qui poſt a. 1724. de hac operatione ſcripſerunt, hujus rei mentionem fecerit, ſolo JO. DOUGLASIO excepto, in diſſ. de *alta operatione* an. 1729. edita, pag 126. & 128. cum tamen mea chirurgia ſatis & in Hollandia & in Germania ubique nota fuerit, eamque etiam SERMESIUS, Medicus Amſtelodamenſis, in Lithotomia Douglaſſiana, quam a. 1726. belgica lingua Trajecti ad Rhenum edidit, jam deſcripſerit.

inunctæ, per emplaſtra glutinantia longiſſima, fereque abdomen integrum cingentia, quam exactiſſime invicem conjunctæ continerentur; & ſplenia denique bene longa atque craſſa, utrinque juxta plagam poſita, faſciæ unientis prælongæ robuſtæque ſubſidio deligarentur; tamen nihil iſthæc omnia proficiebant: quin ſplenia potius atque faſciæ, emplaſtris glutinoſis ab urina profluente reſolutis, ita ſemper brevi madeſiebant, ut quam frequentiſſime quidem per dies ſingulos innovari vinctura deberet: ſed glutinatio tamen vulneris nihil interim ſuccederet. Atque ut ne quis forſan opinetur, nos aliquid omiſiſſe vel neglexiſſe eorum, quæ ad iſtiuſmodi vulneris glutinationem neceſſaria ſint, obſervaſſe juvabit, neminem adhucdum glutinationis modum meliorem eo, qui a nobis eſt adhibitus, propoſuiſſe. Quin imo DOUGLASIUS, perinde ac GREENFIELDIUS fecit, in libello ſuo ne verbum quidem de glutinationis modo ſive artificiis addit; dum non niſi generatim illud ſcripſit, ſeſe hominem calculoſum intra quatuor ſeptimanas in ſanitatem priſtinam reſtituiſſe.

VI.

Glutinatio vulnerie ſubinde difficillima.

Ex jam jam propoſitis luculentiſſime, ſi quid ego video, apparet, egregie utique falli eos, qui lithotomiam altam præ ceteris calculum educendi modis a facili & promtiſſima vulneris glutinatione commendabilem eſſe ſtatuerunt. Quod enim ipſi, urinam, ſecundum naturales corporum fluidorum regulas, longe facilius ex infima veſicæ parte, hoc eſt, per colis fiſtulam, quam per vulnus in ſuprema veſicæ parte factum, profluere, neque facile fiſtulam quandam in perinæo, ceu fieri quandoque in communibus lithotomiæ methodis, propter urinam continuo deſtillantem, ſolet, excitari per lithotomiam altam poſſe judicarunt, id nihil eſſe, prudentiores quique facile intelligunt. Quandoquidem enim urina non tam proprio pondere ſuo per fiſtulam penis elabitur, quam potius a veſica naturaliter coarctata, diaphragmate opitulante, exprimitur; abeſſe vix poteſt, quin citius ex vulnere diducto, quam per urinæ fiſtulam ſive urethram, ſphinctere valido clauſam, profluat. Atque id ipſum equidem, niſi ego fallor, in cauſa mihi fuiſſe videtur, quare chirurgi operandi modum iſtum, licet ſatis feliciter a quibuſdam, ut ſupra dictum eſt, adhibitum, unanimi propemodum conſenſu diu omnino ſpreverint. Quod autem nemo illorum vetuſtiorum, qui curandi rationem illam deſcripſerunt, de mirifica iſta glutinationis difficultate, vel & univerſim de glutinationis artificio mentionem fecerit, id ipſum equidem tantum abeſt, ut forte fortuna factum ſit, ut callido potius conſilio atque propterea factum eſſe videatur, ne qua forte difficilioris glutinationis iſtius culpa curantis imprudentiæ tribuatur. Rari enim atque adeo rariſſimi Medici ſunt, qui vel HIPPOCRATIS, vel meo etiam exemplo, curationes ſuas minus feliciter confectas aperte deſcribant, poſteriſque in exemplum prudentiæ proponant. Plerique enim, nec ſine ratione quidem, verentur, ne imprudentiores atque invidi materiam calumniandi inde arripiant, neve a Medico interfectos ſtatuant, qui ſervari propter ipſam noxæ gravitatem nulla ratione poterant. BONNETUM aliquoties in hominibus calculoſis lithotomiam altam adhibuiſſe, TOLETUS equidem ſcribit; (vid. ſupra N.:1.) ſed ex aliorum hominum rela-

relationibus. Quo ſucceſſu quibuſve artificiis vulneris glutinatio inſtituta ſit, neque a BONNETO, neque a TOLETO memoratum legimus. Quin BONNETUM atque Gallorum chirurgos pleroſque poſtea fere omnes ſecundum communem ſive majoris apparatus lithotomiæ methodum calculoſos ad hæc uſque noſtra tempora poſtmodum tractaſſe, teſtis eſt hiſtoria atque recentiorum experientia. Ut proinde nihil a veritate alienum ſtatuere nobis videamur, ſi dixerimus: rariſſime a BONNETO atque forte non niſi tum lithotomiam altam ſuſceptam fuiſſe, quando calculi ſecundum communem curandi rationem exſcindi vel protrahi neutiquam potuerunt. (*a*). Forſan enim indecorum atque ab excellentis Chirurgi auctoritate alienum ipſis viſum eſt, fateri, plagam aliquam, quæ levior multis videri poterat, vel nullam omnino, vel difficillimam ſaltem curationem recipere. Gallos autem una cum BONNETO præſtantiſſimiſque chirurgis aliis, propter glutinationis præcipue difficultatem, ab alto apparatu hactenus abſtinuiſſe, haud improbabiliter inde conjicimus, quia præter hanc nulla ſufficiens ratio patet, quare ipſi communem lithotomiæ rationem eamque nondum adeo, ut nunc eſt, excultam, novæ iſti poſthabuerint, quæ promta inprimis eſt, atque propter varia commoda, N. I. circa finem a nobis relata, commendabilis. Faciamus autem denique, feliciter glutinationem a DOUGLASIO inſtitutam eſſe, utpote in homine juvene atque robuſto, calculumque haud valde magnum ſentiente; tamen quo minus perpetuum altoque apparatui proprium eſſe commodum illud judicemus, diverſi utique calculoſorum habitus prohibent. Sæpius enim, quemadmodum ex exemplo a me propoſito liquet, calculi curatio iſtiuſmodi hominibus adhibenda eſt, qui & natu jam tum grandes ſunt, & a quamplurimis noxis aliis ita graviter infeſtati & quaſi jam confecti, ut aut difficulter admodum, aut prorſus etiam non perduci ad glutinationem vulnera iſtiuſmodi valeant. Quam equidem propter cauſam nihil a prudentis Medici officio alienum admittere cenſeri nos poteramus, ſiquidem tunc ſtatueremus; lithotomiam altam pro præſtantiſſima calculum ſecandi ratione neutiquam haberi neque tuto commendari chirurgis ante poſſe, quam promtiora ac certiora plagam glutinandi artificia & a Medicis excogitata ſint, & quamplurimis exemplis comprobata. Quod enim TOLETUS exiſtimat, vulneris hujus glutinationem æque promtam eſſe, atque illa, quæ fit in abdominis vulneribus reliquis; id ipſum indicio eſt, virum clariſſimum experimentis hac in re deſtitutum fuiſſe, atque ſolum conjecturis fallacibus locum dediſſe. Ceterum an hic in apparatu alto ſupra veſicam cum fructu inſtitui, a ROSSETO atque SOLINGIO (*b*) commendata, *gaſtroraphia* poſſit, dubito; cum hæ veſicæ puncturæ facile gravia mala concitare poſſint,

(*a*) Poſſe enim quandoque graves iſtiuſmodi caſus incidere, *ubi nec ab excellentiſſimis quidem chirurgis protrahi calculus ex plaga in perinæo facta queat*, non ex FRANCI atque GREENFIELDII exemplis tantum, ſed ex apertis quoque chirurgorum recentiorum atque expertiſſimorum relationibus manifeſtum eſt. *vid.* RUYSCHIUS *obſerv.* 89. Vita olai BORRICHII, in conſpect. ſcript. chem. illuſtr. SERMESIUS *in lib. de lithotomia* DOUGLAS. ubi aliquot extant hujus rei exempla in præfatione. DENYSIUS obſ. chirurg. ubi ipſe RAUIUS calculum extrahere non potuit, p. *69.* 71. aliaque, ubi alii id non potuerunt, pag. *90.* ad *92*, item præfatio COLOTI libro de lithotomia præmiſſa pag. 43.

[*b*] Loc. citat.

& nonnulli prudentiores chirurgi facere hujus rei experimenta quædam, ſed ſine emolumento ſuſtinuerint. (*a*)

VII.

Præſertim in illis, qui mali habitus ſunt.

Hactenus, quid olim atque anno præcipue ſupra milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimo quarto, quum has inſtitutiones meas chirurgicas lingua germanica conſcriptas in lucem denuo emitterem, de lithotomia alta ſenſerim, explicavi: (*b*) ſequitur, *ut, quid nunc jam de illa ſentiam, uberius exponam*. Scilicet poſtquam ego penitus ſingula, quæ in hac ipſa curandi ratione factu neceſſaria ſunt, una cum recentioribus feliciter admodum a DOUGLASIO, CHESELDENO, THORNHILLIO, SMITHIO, PYO, MACGILLIO, MORANDO, me atque aliis confectæ curationis hujus exemplis circumſpexi haud obſcure ex quamplurimis promte ac feliciter curatis intellexi, maximam illam *glutinationis difficultatem non tam a vitio methodi vel ab ipſius vulneris loco aut gravitate, quam potius a pravo corporis habitu aliiſque morbis junctis provenire*. Namque in hominibus junioribus, præſertim pueris ac juvenibus, cetera ſanis facile utplurimum & feliciter vulnus glutinatur, ſicubi junctam modo vincturam aliquam ſive deligationem cum unguento primum digeſtivo atque balſamo dein vulnerario communi, balſamo ſcilicet *copaivæ*, aut ARCÆI, aut ſimili alio, una cum conveniente victus regimine diligenter chirurgus adhibuerit. Quod ipſum equidem eo confidentius aſſeverare nunc auſim, quo magis luculenta iſtiuſmodi hominum exempla ſunt, quos feliciter DOUGLASIS, CHESELDENUS, & alii modo nominati, atque egomet ipſe poſtea ſecundum iſtam lirhotomiæ ratione priſtino vigori ſuo reſtituimus; & quorum ultimorum quorumdam prolixior jam facta mentio eſt in illa *diſſertatione*, quam *de alto apparatu* anno jam 1728. in lucem publicam emiſi. Ut proinde facere aliter haudquaquam poſſimus, quam ut hunc calculos ſuper pubis oſſibus exindendi rationem *in pueris*, ac *juvenibus* ceteroquin ſanis, quorum nullus mihi adhoc mortuus eſt, & quales etiam fere omnes a prædictis viris reſtituti ſunt, egregiam multiſque in caſibus haud contemnendam lithotomiæ methodum eſſe ſtatuamus (*c*) præſertim ſi calculus altius in iis hæret, quam ut pro parvo apparatu ope digitorum ad infimam perinæi regionem, quæmadmodum ſubinde fit, commode propelli queat; vel forte aſper valde & ſpinoſus percipiatur. In pueris tamen & infantibus, qui vehementer clamant, ut nulla prorſus veſicæ repletio propterea fieri queat, quale exemplum MORANDUS deſcripſit, (*d*) ſi calculus non ſpinoſus & ad perinæum digitis deduci poteſt, *ego parvum apparatum alto, tanquam certiorem & minus periculoſum, præfero*.

VIII.

[*a*] *Middleton* lib. cit. p. 35. *Morand* Tr. de alto appar. p. 132. *Præbiſch* de alt. oper. p. 7.

(*b*) Supra jam §. III. monui, neminem Gallorum & Anglorum, qui poſt annum 1724. de hac re ſcripſerunt, hujus obſervationis mentionem feciſſe, ſolo Jo. DOUGLASO excepto.

(*c*) Ita etiam a DRANIO lib. qui *Parallele* inſcribitur, pag. 105. & GARANGEOTO multis in caſibus præſtantiſſima operatio habetur, *une operation excellente* chirur. T. II. p. 274. ſi modo chirurgi limites peritonæi circa veſicam probe obſervent.

(*d*) Lib. de alto apparatu pag. 249. & 250.

V.III.

Non ſum equidem neſcius, exſtare utique exempla eorum, qui poſt confectam hanc operationem, modo citius modo tardius, exſpirarunt. Sed quia & poſt alias methodus nonnulli, imo multi ſubinde moriuntur, nimis juſta collectio foret, ſi quis ſtatueret, ab vulneris hujus in parte anteriori veſicæ gravitate, vel a vitio quodam alio huic methodo annexo, eosdem ſemper periiſſe. Fere ſingulos etenim, qui poſt adhibitam lithotomiam altam emortui ſunt, cum propter pravum corporis habitum vireſque jam nimis detritas; tum & vel maxime propter graviſſima *renum & veſicæ ulcera* interiiſſe, inciſorum cadaverum luſtratio quam manifeſtiſſime demonſtravit. (*a*) Præterea in ætate provectioribus ſive *ſenioribus* trigeſimum annum ſupergreſſis, quia hi plerumque diu a calculo conflictati, atque vel gravi ulcere renum aut veſicæ, vel alio quodam morbo ſimul laborant, vel viribus jam nimis exauſti ſunt, eam ut plurimum haud feliciter ſuccedere in meis ægris & in eis, qui a DOUGLASIO deſcribuntur, (*b*) imo & in MORANDI exemplo (*c*) obſervavi dum quidam vel ob hæc vitia, alii ex abſceſſu in cellulari circa veſicam ſubſtantia ſuborto, alii ex cancro veſicæ perierunt: adeoque in virili & ſenili ætate illam vix amplius inſtituam, niſi neceſſitas forte quædam & cum primis ea, quando calculus in perinæo educi non poſſet, hoc exigat. Cavendum itaque diligenter eſt, ne, ſi qui forte ſervari nulla curandi ratione alia potuerunt, ipſorum mortis culpa temere in lithotomiam altam, ut nonnulli fecerunt, conjiciatur; neve ſtatuatur, longe gravius homines calculoſos periclitari, longeque facilius emori, ſiquidem lithotomiam altam ipſi ſuſtinuerint, quam ſi ſecundum communem, id eſt, magnum, aliamve ſecandi rationem fuerint tractati. Ceterum quo facilius innocentiſſima illa curandi ratio ab injuſtis criminationibus vincetur, chirurgorum eſt proſpicere: *ne qua facile iſta calculum ſecandi ratio in illis adhibeatur, qui aut inſignem corporis jam debilitatem aliquam, aut graviſſimas noxas alias ſentiunt*, aut ultra annum trigeſimum conſtituti ſunt. Nam nullus adhuc ex pueris & juvenibus, quos hac ratione a calculo veſicæ liberavi, mihi mortuus eſt, & plerique etiam alii ab aliis ſervati ſunt; (*d*) ſed ſolum ſeniores; qui trigeſimum jam annum ſuperarunt, vel alias a morbis fere confecti fuerant. Ceterum, quemadmodum etiam rectiſſime DOUGLASIUS obſervavit, *malum plerumque certiſſimæque ſignum eſſe ſolet, ſi neque ſuppuratio, neque expurgatio vulneris rite procedunt*. E contrario illi, in quibus feliciter ſuppuratio ſuccedit, id quod in junioribus & ceteroquin ſanis plerumque bene contigit, fere ſemper ad ſanitatem perveniunt.

Cavendum ne mors calculoſorum operationi huic tribuatur.

IX.

(*a*) Optime præ ceteris hoc videri poteſt ex DOUGLASII diſſ. *de alto apparatu* in qua plurima ejusmodi exempla referuntur, preſertim in Append. p. 85. & ſeq.

[*b*] Ibid. & præſertim pag. 91.

(*c*) Deſcriptio in libello de alta operatione, *Traitè du haut appareil* p. 212.

[*d*] Patet hoc ex eodem DOUGLASII libello & ex aliis ſcriptoribus, qui hac de re commentati ſunt.

IX.

Viſicæ ſitus & habitus ratione hujus operationis.

Quid de calculi per adhibitum apparatum altum curatione ſtatuendum ſit, explicavimus: ſequitur, ut ipſum *operandi modum*, & cumprimis quomodo ego eum inſtituere ſolitus ſum, paulo curatius exponamus. Antequam vero hoc fiat, opus eſſe exiſtimo, ut in tironum gratiam nonnulla *de veſicæ ſitu*, *nexu*, *conformatione & habitu* prius moneam; quia ſcientia horum accurata ſumme hic eſt neceſſaria. Igitur ſi cadaver virile aperitur & in veſicam inquiritur, ea utplurimum, præſertim ſi vacua eſt, ita collapſa & ſub oſſibus pubis atque inteſtinis abſcondita latet, ut vix quicquam de ea in conſpectum prodeat. Sed ſi vel flatu vel injecta aqua ipſa repletur, gradatim extenditur, & tandem notabiliter ſupra oſſa pubis verſus umbilicum ſeſe expandit, ut magna eaque ſuperior ejus pars; corpus nempe & fundus, egregie conſpici queant. Hoc ut tironibus melius innoteſcat, figuras nonnullas Tab. XXX. maximam partem ex præſtantiſſimo CHESELDENO mutuatas (*a*), hic in auxilium vocabo. Itaque fig. 1. indicatur cadaver ſitu obliquo, paulo ad dextrum latus inclinatum, & in eo potiſſimum venter, in quo remotis tegumentis communibus & muſculis abdominis peritonæum inteſtina obtegens & cum primis veſica litt. A magna ex parte, quoad corpus & fundum ſe oſtendit, decem unciis aquæ (*b*) repleta. B urachus, quo umbilico nectitur; CC arteriæ umbilicales; & DD oſſa pubis, tegumentis reflexis tecta, ut ſic quantum veſica bene repleta ſuper oſſa pubis in ventre emineat, pateſcat. Fig. 2. exhibet abdomen penitus, remoto ſive diſſecto etiam peritonæo, apertum, & in eo veſicam viginti unciis aquæ diſtentam; ſed ſic, ut interior peritonæi lamina AAAA, quæ firmiter hic ei adhæret, relicta, exterior, celluloſa ſcilicet, quæ muſculis abdominis proxima, ablata ſit. Lit. BB denotant illam veſicæ partem, muſculis abdominis, & cum primis pyramidalibus & rectis proximam, remota lamina exteriori celluloſa, ita, ut fibræ muſculoſæ ejus in conſpectum veniant. CCCCC limites laminæ peritonæi interioris, veſicam & cumprimis ejus fundum obtegentis, ubi inteſtina eam tangunt & qua veſica ex cavo abdominis excluditur. (*c*) DD oſſa pubis EE inteſtina; BB vero locum medium corporis veſicæ diſtentæ, qui in operatione alta inciditur. Fig. 3. deſignatur *dimidia eaque dextra pars abdo-*

[*a*] Libro de alto apparatu, anglice conſcripto. An. 1723.

[*b*] *Modum veſicam* pro hac curatione prius aqua vel liquore alio conveniente *replendi* primus docuit ROSSETUS, lib. de partu cæſareo, pag. mihi 263. & ſeq. edit. Pariſ. an. 1590. *Hoc vero non ſemper abſolute eſſe neceſſarium*, partim FRANCI, partim exemplo alio a ROSSETO pag. 282. relato, aliiſque infra indicandis cognoſci poteſt.

(*c*) GARENGEOT quidem perhibet, *veſicam extra ventrem eſſe*; (*hors du ventre*, Chirurg. T. II. pag. 274.) verum hoc falſum mihi eſſe videtur. Eſt quidem veſica extra peritonæum, præſertim ſi collapſa eſt, ſed non extra ventrem: quia ſita eſt in pelvi, quæ eſt cavitas illa abdominis inferior, quam oſſa innominata & os ſacrum efficiunt, quæ conſenſu omnium reliquorum anatomicorum ad ventrem pertinet. Quæ cunque igitur pars in hac pelvi eſt, illa etiam in ventre ſive abdomine ſita eſt.

abdominis aperta, tegumentis & inteſtinis ablatis, in ſitu recto. Littera AA, veſicæ pars ſuprema, *quæ proprie fundus appellatur*, peritonæo obtecta, cavum abdominis reſpiciens, & quam inteſtina attingunt; cujus terminus ſive limites in veſica diſtenta ad litt. aaaa. BBB, ipſum corpus veſicæ, valde extenſum, in latere dextro, muſculis abdominis alias junctum, quod cum cavo abdominis non communicat, ſed per limites peritonæi aaaa ab ipſo diſtinctum & ſeparatum eſt, atque ſi læſum vel inciſum eſt, inter terminos aaaa, urinam non in abdomen effundit, ſed extra corpus; & ſpeciatim in alto apparatu, ſuper pubem bb, locum, ubi in alta operatione veſica incidi ſolet, ubi vulnera veſicæ non ſunt lethifera; CCC, arteria umbilicalis dextra; DD, urachus; E, os pubis parte tegumentorum tectum; F, ligamentum latum hepatis; G, pars hepatis; H pars renis dextri; I, pars ureteris dextri; KK, membrana adipoſa; L, muſculus pyramidalis ſiniſter; MM, muſculus rectus ſiniſter. Fig. 4. indicare volo abdomen apertum, & in ipſo *veſicam, ea in ſtatu, quando parum vel modice diſtenta eſt*: ubi AAAAA fundum ejus peritonæo cinctum, oſtendit, cujus læſio mortem infert; BBB vero, partem veſicæ extra peritonæum, inter hujus limites, linea CCC indicatos, & oſſa pubis DD, hic valde anguſtam ſive exiguam, (*a*) ut inde intelligatur, quam caute tunc procedendum ſit, quando veſica parum vel nihil diſtenta, operatione alta calculus inde extrahendus; & quomodo tunc *inciſio veſicæ non amplo*, *ſed anguſto ſcalpello*, quam cautiſſime ſit perficienda. *Quando enim veſica in fundo*, hoc eſt, in ſuprema, ſive ea parte vulneratur, ubi interna peritonæi lamella cingitur, & urina per vulnus in abdomen influere poteſt, nimirum in parte AAA fig. 2. 3. & 4. ubi peritonæi interna lamella cincta, lethiferum eſt vulnus, atque non niſi in parte extra peritonæum BBB, veſicam incidere hic licet. EE inteſtina indicant.

X.

His fundamenti loco præmiſſis, ſine quo temere quis hanc operationem ſuſcipit, ſequitur nunc *ipſa alta ſit dicta ſectio ſive operatio*. Scilicet, præmiſſa, ut decet, præparatione, (*b*) ægrotus ante omnia ſuper menſam lectumve ſic reſupinatur, ut nates paulo altiores ſint capite, diligenterque quoad manus, pedes, coxas, caput atque pectus ab adſtantibus robuſtis comprehenditur; *vix enim*, *ut ligetur*, ſi idonei miniſtri præſto ſunt, ob metum, qui ægris inde ſæpe incutitur, hic opus eſt: quam etiam ob cauſam nonnulli *lectum tabulæ præferunt*. (*c*) Capiti etiam pulvinar ſubjiciatur, ut ſic dorſum quaſi vacuum ſit, quo muſculi abdominis aliquo modo relaxantur. Deinde catheter aliquis cavus argenteus, idemque in altero extremo fiſtula flexili vel *coriacea*, vel ex aſpera arteria

Operandi modus quid ſit.

[*a*] In BIDLOI Tab. 41. hoc ſpatium adhuc anguſtius, attamen una cum peritonæi plicis ad latera bene repræſentatur.

(*b*) Hæc quanti ſit momenti ratione & exemplis docet MIDDLETON. lib. cit.

[*c*] Ut CHESELDENUS lib. de alta operat. p. 6. MORANDUS & WINSLOVIUS in *Morand.* lib. de alto apparatu pag. 232. & 331. quo vero ROSSETUS jam præcepit lib. cit. p. 270.

ria galli indici, cum DOUGLASIO, vel, ut CHESELDENUS præcepit, ex uretere bovis, vid. Tab. XXX. fig. 5. AA, DDD atque ſyringa ampliori inſtructus; quæ cum tubulo C conveniat, leniter ac pedetentim in veſicam demittitur, itaque tanta aquæ tepidæ, vel decocti hordei, aut lactis portio in eandem blande compellitur, quantam æger ſine inſigni moleſtia aut dolore perferre poteſt, aut quanta quidem ſufficere pro explenda atque aliquatenus ſaltem diſtendenda veſica videtur. (*a*) Quo rite peracto, catheter hic a veſica retrahitur, atque penis mox, ne qua injecta rurſus effluat, ab adminiſtro quodam comprehenditur, & urethra gnaviter comprimitur, vel ad perinæum etiam deprimitur; vel etiam ligula vel funiculo plano modice conſtringitur. Tum a dextra ægri ſtans, jubeo, *ut prudens aliquis miniſter, indice & medio digitis in anum curandi inſertis, calculum cum veſica ſurſum pellat* ſive elevet; ego vero cutem primo cum pinguedine atque deinde pedetentim & gradatim abdominis muſculos, per adhibitum ſcalpellum quoddam exiguum, quale videri poteſt Tab. XII. fig. 14. vel aliud ſimile, (*b*) in manubriolo probe firmatum, ſuper pubis oſſe, vel in ipſa linea alba, (*c*) vel tamen mox *juxta infimam albæ lineæ partem*, (vid. Tab. XXX. fig. 3. bb, vel fig. 4. B C linea recta ſenſim, & quam providiſſime fieri poteſt, incido. Debet autem plaga externa in pueris tres circiter digitos latos, in adultis vero quatuor digitorum vel palmæ amplitudinem longitudine ſua adæquare. Denique ſimul ac digitis alterutrius manus in vulnus inſertis; & cumprimis indice ſiniſtro ſummam pubis oſſium partem & ſupra horum juncturam humorem iſtum, qui veſicam diſtendit, perſentiſco; (quod ipſum tamen, præſertim in veſica parum vel modice etiam diſtenta, vix vel ſaltem non tam facile, ut nonnulli perhibent, ob ſpaſmos partium in operatione, vel ob veſicam duriorem, aliaſve ob cauſas contingit) tunc vel prædicto ſcalpello, vel etiam falcato, eoque acuto, veſicam, ut mox uberius dicam; proxime ſupra juncturam oſſium pubis incido; vel etiam, ut ſemel commodiſſime & non ſine ſucceſſu feci, *acu* ſive *clavo cuſpide triangulari* (Troicar) ſine cannula, Tab. XXIV. fig. 2. eam aperio. Verum ſi veſica parum, vel prorſus non repleta eſt, cautius, ne fundus veſicæ lædatur, agendum. Nam tum indice manus ſiniſtræ, vulneri juxta pubis oſſa inſerto, (*d*) peritonæum, quod tunc oſſi-

[*a*] Nonnulli & inter hos etiam GARANGEOT. l. c. p. 250. volunt, ne eouſque extendatur aqua veſica; *donec per gibbum ſive tumorem in pubis regione ſentiri queat.* Sed hoc quidem in mortuis, verum, ut uſu didici, ob ſpaſmos & ob dolores in vivis vix cognoſci poteſt. Imo exempla apud CHESELDENUM referuntur, ubi veſica a nimis magna injectæ aquæ copia diſrupta eſt. SOLINGENIUS ſuadet, ut *flatu, folle injecto*, veſica diſtendatur, in oper. chirurg. p. m. 259. ſed hoc nihil prodeſt, imo, ut noxium, jam a ROSSETO rejectum eſt, l. c. p. 276.

(*b*) Vid. Tab. XXXI. fig. 8. vel fig. 18. quale ALBUCASIS jam pro calculo excidendo commendavit Part. II Cap. LX.

(*c*] Quidam, atque inter hos potiſſimum etiam GARENGEOT, *ſectionem lineæ albæ periculoſam adeoque ſerio vitandam eſſe præcipiunt*. Sed non ſolum experientia, optima rerum magiſtra, hanc cautionem vanam eſſe, me & pleroſque ſupra laudatos viros, qui hanc operationem ipſi perfecerunt, docuit, eamque æque facile, ut muſculi, rurſus glutinari; conf. MORANDI lib. de alta operatione pag. 92. 209. 235. 350.) Verum WINSLOVIUS in eodem libro pag. 336, iſtam cautelam nullius momenti & fere ineptam eſſe affeverat.

(*d*) Hic modus a nullo, quantum novi, eſt deſcriptus.

oſſibus pubis vicinum eſt, & quaſi incumbit, a pubis oſſibus ſurſum blande diduco, ne vel hoc, vel fundus lædatur, & ſcalpellum anguſtum ſive tenue, vel etiam acum illam triangulari cuſpide provide juxta pubis oſſa in veſicam, *ſed non in fundum*, ut nonnulli male docent, verum *in corpus veſicæ & quidem oblique ſub oſſibus pubis verſus cervicem ipſius*; ſicut ROSSETUS jam dudum recte docuit, (*a*) demitto, ſic tamen ut exiguum cuſpide tantum fiat vulnuſculum. Quo quidem facto, pars liquoris vel aquæ injectæ, vel urinæ etiam retentæ, ſtatim ex hoc veſicæ vulnuſculo prorumpit. (*b*) Per idem vero ſoraminulum ſive plagam mox ſcalpellum incurvum aut directum, ſed lenticulatum, ſive nodulo loco cuſpidis inſtructum, (vid. Tab. V. fig. 3. 4. & 5. in veſicæ cavum inſero, directoque ſurſum, verſus veſicæ fundum lenticula ſive globulo, aut obtuſo apice, veſicam quoque ſurſum verſus ducto ſcalpello, ad unum vel binos digitos, pro ægrorum magnitudine, prudenter concido: ita vix & ne vix quidem peritonæum vel fundus veſicæ læditur, ſed ſolum corpus veſicæ Tab. XXX. fig. 2. BB, & quidem prope cervicem ac circa medium aperitur; peritonæum vero AAA fig. 2. 3. & 4. manet integrum, atque nondum adhuc hoc modo illud læſi. Sunt qui volunt, *veſicæ inciſionem a parte ſuperiori eſſe inchoandam* & quidem mox ſub uracho, *& inde ad os pubis continuandum*, idque unica ſectione, (*c*) hanc meam incidendi rationem, quam a ROSSETO ac DOUGLASIO didici, damnant atque periculoſam proclamant, hacque in re *maximum totius operationis periculum conſiſtere affirmant*, (*d*) id quod ipſis libenter concedo. Verum quia raro & vix unquam certi eſſe poſſumus, quouſque diſtenta veſica, & ubi locus ille ſit ſub uracho, quem incidi volunt, meam modo deſcriptam ſecuriorem eſſe judico, præſertim ſi ſcalpello lenticulato, quem tamen nonnulli illorum etiam rejicere videntur, cogitate & prudenter fiat. Hac enim ratione nunquam adhuc peritonæum diſſecui, licet operationem in aliquot caſibus, ubi nulla vel ſaltem parca admodum veſicæ repletio aderat, rite perfecerim; *cum e contrario illi, qui a parte ſuperiori inciſionem inchoarunt*, licet veſicam probe & quantum forte fieri potuit, repleverint, *peritonæum conciderint*, & ægri cum gravibus ſyptomatibus mortui ſunt. (*e*) Præterea mea incidendi ratio tam in veſica bene impleta, quam etiam in eis caſibus, ubi parum vel nulla prorſus ratione repleta veſica eſt; ergo in omnibus ſuccedit: alter vero modus non niſi in veſicis multum aut quam maxime diſtentis ſuccedit: quare & THIBAUTUS, magnus haud pridem lithotomus Pariſinus, ut WINSLOUS & MORANDUS referunt, (*f*) eam huic prætulit. Utplurimum vero quando vulnus veſicæ inflixi tantum, ut digitum juxta ſcalpellum lenticulatum immittere poſſim, indicem ſiniſtræ manus immitto, eum verſus fundum veſicæ in formam unci incurvo, eo veſicæ partem ſuperiorem verſus umbilicum blande traho, & plagam deinde ope ſcalpelli uberius, deor-

ſum

(*a*) Lib. de partu cæſareo, pag. mihi 271.

[*b*] Qui amplo ſcalpello veſicam hic perforare vult, facile ejus fundum lædit, eique vulnus letiferum infligit.

[*c*] Vid. CHESELDEN. de alta operatione. MIDDLETON de lithot. p. 17. 18. MORAND. Tr. de alto apparatu, pag. 93. 94.

[*d*] MIDDLETON loc. cit. pag. 20. MORAND. p. 100.

(*e*) MIDDLETON p. 35. 36. MORAND. p. 131. 134.

[*f*] MORAND. lib. de alta operat. pag. 333.

um verſo ſcalpello, ad oſſa pubis & collum veſicæ diduco; quo ipſo ea utplurimum ſatis ampla fit. Interea tamen mox poſtea alterius quoque manus indicem in veſicam demitto, eoque & calculi ſitum & magnitudinem & an forte, ſi calculus magnus, uberior vulneris diductio neceſſaria ſit, exploro: atque hac re perſpecta, ſi uberior dilatatio opus eſt, digito in veſica adhuc relicto, ipſam paululum attollo, ac vulnus ſcalpello lenticulato vel ſurſum vel deorſum, vel utrinque quantum pro calculi magnitudine ſatis eſſe ac tuto ſine læſione fundi fieri poſſe judico, dilato. (*a*) *Sin vero in calculo minori plaga jam ſatis ampla eſt*, ſcalpellum pono atque adminiſtrum illum, inſertis in ægroti anum digitis anterioribus, *calculum, quoad fieri poteſt*, iterum quam diligentiſſime ſurſum verſus compellere jubeo: ipſe vero vel per immiſſos digitos, quando calculus parvus eſt, ut quandoque feci, vel &, ubi digiti, (nimirum ſi calculus magnus) ſoli haud ſufficiunt, per demiſſum ope digitorum uncum, Tab. XXVII. fig. 10. aut forcipem calculariam, prout commodiſſime comprehendi poteſt, eundem protrahere ſtudeo. (*b*) Quibuſdam, *qui catheteris immiſſionem & aquæ injectionem pertimeſcebant*, infuſum theæ largiter antea bibendum dedi, clauſa interim ferramento Tab. XXVI. fig. 9. urethra, ut veſica ab urina diſtendi aliquantulum potuerit, atque ſic eam & apte incidi & calculum commode extraxi, licet ſint, qui hoc fieri poſſe negent. (*c*) *In his*, *ubi calculum per vulnus in perinæo educere non potui*, id quod bis mihi accidit, & *ubi veſica neque aqua injecta*, *neque urina retenta*, ob prædictum vulnus, *diſtendi potuit*, quemadmodum id & GREENFIELDIO & forte etiam FRANCO contigit, cute, pinguedine inter rectos abdominis muſculos caute inciſis, digitum indicem manus ſiniſtræ inter os pubis & pæritonæi membranam (conf. Tab. XXX. fig. 4. BB & BIDLOI Tab. 41.) prudenter inſerui, eoque hanc ab oſſe pubis quam cautiſſime ita ſenſim diduxi, ut veſicam prædicta ratione, primum exiguo, dein ampliori vulnere incidere, calculumque poſtea ex ea, ſine læſione peritonæi aut fundi veſicæ, educere potuerim. *Hujus quidem artificii recentiores, qui de alto apparatu ſcripſerunt, haud meminerunt*; licet in ejuſmodi caſibus, ubi ceteris methodis calculus protrahi nequeat, inſignem uſum habere poſſit, veſicæque proinde hac in methodo, *per injectionem repletio*, ut uſus docuit, *non adeo ſemper aut abſolute*, ut multi volunt, *ſit neceſſaria*. Attamen longe major cautio & diligentia hic eſt adhibenda, quam ubi veſica liquore repleta eſt.

XI.

(*a*) Perhibent varii ac ſi vulnus poſt primam inciſionem in hoc modo diduci amplius non poſſet aut liceret; verum ſcalpello lenticulato hoc tuto fieri poteſt.

(*b*) Pro vitio altæ operationis reputat DENYSIUS pag. 113. quod calculus digitis ſubinde extrahi queat; quod vero inter commoda referendum maxima.

(*c*) ROSSETUS quidem jam hanc *veſicam implendi modum propoſuit*, pag. 269. & 275. & quidem ſpeciatim copioſe hauſtis *aquis ſpadenſibus* aliiſve ſimilibus diureticis liquoribus; ſed nullus novi inter Anglos aut Gallos, qui hanc operationem perfecit, & hunc hac in re ſecutus fuerit. Attamen & hunc modum ſuccedere, præter mea exempla, probat experimentum PROHEBISCHII, Chirurgi Germani, Boruſſici, qui hac ratione quoque felici ſucceſſu puerum duodecim annos natum a calculo liberavit & ſanavit, licet peritonæum ita inciderit, ut inteſtina prorupeṛint; quemadmodum hoc in peculiari ſchediaſmate *de operatione alta*, lingua Germanica A. 1727. Regiomonti publicavit. Attamen WINSLOUS ſuadet, ut hunc in finem æger per aliquod tempus ante ſectionem, poſt hauſtum copioſum potum tenuem, retentioni multæ urinæ ſenſim aſſueſcat, & veſica ſic gradatim magis expandatur. vid. MORAND. l. c. pag. 310.

XI.

Perhibent nonnulli *fundum veſicæ in hac operatione indicendum, calculumque per eum* eximendum eſſe, & inter hos etiam GARENGEOTUS in operat. chirurg. ſuorum editione. Sed male imo peſſime. Nam hoc falſiſſimum eſt, & errorem gravem indicat, qui ex non rite intellecta veſica diverſiſque ejus partibus provenit. Sciendum enim eſt. GARENGEOTUM in *ſplanchnologia* ſua *nihil quicquam*, ubi de veſica agit, *de ejus diviſione ac diverſis illius partibus* proponere, quæ tamen in curationibus chirurgicis & vulneribus, quæ in veſica occurrunt, ac præſertim in variis calculum e veſica eximendi modis, ſcitu ſumme ſunt neceſſariæ, niſi tirones in graviſſimos imo lethiferos errores inducere velimus. Alii *veſicam* tantum in *collum* & *fundum*, omiſſo prorſus *veſicæ corpore*, ſed male quoque, diſtinguunt; atque hi, ſi de operatione alta ſive hypogaſtrica ſectione ſcribunt, *fundum in hac curatione incidendum* eſſe docent: cujus tamen inciſio ut plurimum, ſicuti jam dixi, & quamplurimi prudentes Medici ſentiunt, mortalis eſt: quia urina ſic in cavum abdominis influit (*a*), putreſcit & hominem ſic interficit (*b*). Iraque ſi accurate & rite de veſicæ partibus agere velimus, ea, ut jam dudum in compendio meo anatomico feci, *in collum ſive cervicem, corpus veſicæ & fundum dividi debet*, eadem prorſus ratione ac lagena (quia, ut RIOLANUS (*c*) aliique varii recte docent, ſimilitudinem cum lagena habet atque quam aptiſſime cum ea comparatur) *in collum elagenam ipſam ſive corpus lagenæ, & fundum ejus dividi* ſolet. Abſonum autem eſt omne id, quod collum lagenæ ſequitur, id eſt, ipſam lagenam, fundum appellare vel ſub fundi lagenæ nomine comprehendere, cum fundus, vulgi etiam conſenſu nihil aliud denotet, quam partem lagenæ extremam ſive infimam, collo oppoſitam: adeoque & illud in veſica, licet in corpore lagenam inverſam repræſantet, (vid. Tab. XXIX. fig. 8. vel Tab. XXXII. fig. 1 & 2.) ita intelligendum erit. Igitur Tab. XXIX. fig. 8. litt. AA, denotat *collum veſicæ*; B B, *veſicam ipſam*, ſive corpus veſicæ; C vero *fundum*, licet pars ſit ratione ſitus in corpore noſtro, dum erecti ſumus ſuprema, DD glandulam *proſtatam*; E E, partem *veſicularum ſeminalium* e puerulo. Nam veſica alias vulgo conſideratur acſi e corpore exempta eſſet; ubi ea pars anguſta, per quam laniones veſicas inflant, *collum* ſive *cervix*, pars huic oppoſita, atque tunc inferior *fundus*, ſicut in lagena; reliquum vero *veſica ipſa* ſive *corpus veſicæ* jure meritoque appellatur: quod, ut ROSSETUS jam recte docuit, incidendum, non fundus (*d*). Quemadmodum vero in hac operatione *facies corporis veſicæ anterior, media & inferior*, ut in Tab. XXIX. fig. 8. litt. BB. & Tab. XXX. fig. 2 BB; ita in parvo ſeu *Celſiſtica* & laterali operatione *facies corporis veſicæ inferior & lateralis* Tab. XXIX. fig. 1. quem *baſin* nonnulli haud inepte appellant, ſine damno incidtur; *in neutra vero fundus*. Quotieſcunque enim fundus Tab. XXX. fig. 2. 3. & 4. AAA, vel etiam ea pars corporis veſicæ poſterior, quæ cavum abdominis reſpicit, peritonæi lamina interna obducta, perforatur, ita ut urina per vulnus in abdomen influere queat, toties ejuſmodi plaga, ut ſupra jam dixi, mortem poſt ſe trahit, *Adeo-*

Fundus veſicæ non incidendus.

(*a* Hac de re jam nonnulla dixi in diſſ. quæ de *Anatomes majores neceſſitate in chirurgia, quam Medicina agit*, pag. 33.

[*b*] Conſerri poteſt ALCHISII Lithotom. p. 94.

(*c*) Anthropogr. cap. XXII. de veſica.

(*d*) Lib. de partu cæſareo, mihi pag. 261. 271. 272. edit. Pariſ. An. 1590.

Adeoque non ſunt audiendi, qui fundum veſicæ in hac methodo incidendum eſſe tam audacter pronunciat; imo hanc ſententiam ipſi ROSSETO adſcribunt, qui tamen hoc nuſquam præcepit; *ſed ſolum corpus* BB, inter cervicem & fundum, ubi veſica a lamina pæritonæi interna libera eſt, ut ſupra jam demonſtravi, incidi vult. Ita etiam magnus RIOLANUS l. c. tam diſtincte de *cervice*, corpore, & *fundo veſicæ* differit, ut mirandum, *recentiores pleroſque Gallos hanc*, mea quidem ſententia, *adeo magni momenti diſtinctionem fere prorſus neglexiſſe*, & fundum quaſi rem nullius momenti, incidendum præcepiſſe. Angli contra plerique cum ROSSETO & mecum corpus incidendum eſſe docent, & inter alia & hoc patet ex iis etiam verbis, quæ MORANDUS ex MIDLETONO gallice vertit (*a*), quando dicit, *ſi inciſio corporis veſicæ* ſatis ampla eſt) *quand l'inciſion dans le corps de la veſſie eſt ſuffiſament etendue*) &c.

XII.

Poſt operationem quid fi ri debeat. Calculo eum in modum N. X. propoſui, educto, proximum eſt, ut digitis in veſicam demiſſis, chirurgus denuo exploret, num quid forte præterea intus deliteſcat, quod extrahi oporteat: *id quod hac in methodo melius, quam ulla alia fieri poteſt*, imo & certius. Si nihil alieni intus reliquum eſt, mox, tecto linteolo aut ſpleniolo vulnere in lectum ægrotus deponitur, & vulnus deinde primo linamentis aridis ſuper ejuſmodi linteolo, ne linamenta carpta in veſicam incidant, ſplenioque contectum mantili quodam longo & complicato, circum abdomen injecto, leniter comprehenditur, quemadmodum ſcilicet fieri in abdominis vulneribus reliquis ſolet. Aliquot horis ab operatione elapſis, vulnus linamentis carptis unguento digerente inunctis & emplaſtro contegitur, ſplenioque craſſo, aqua calcis calida, cui ſpiritus vini camphoratus cum lapide medicamentoſo vel & ſale ammoniaco admixtus eſt, aut oxycrato, aut vino calido cum herbis digerentibus decocto, madente, ſuper maximam abdominis partem frequenter impoſito, per mantile circum corpus injecto gnaviter deligatur. Idem negotium per quatuor vel quinque primos ab operatione dies continuatur, ne qua forte gravis inflammatio ægrum affligat: ubi etiam quandoque, detecto vulnere ventri imponi poteſt, ut ſi quid noxii intus ſit, illud per vulnus effluere queat. His diligenter obſervatis, in juvenibus & pueris ceterum ſanis, imo & quandoque *viris & ſenibus vegetis ac robuſtis*; ſicut & de his nonnullæ obſervationes proſtant (*b*), non ſuppuratio ſolum feliciter, ſuccedit, ſed vulneris quoque purgatio intra ſeptem, novem, decem, aut duodecim fere dies abſoluta eſſe deprehenditur. Itaque tum vulneris deligatio, *copaivæ* aut ARCÆI balſamo adhibito, ſemel aut bis quotidie innovatur; oriſque hiantibus per impoſita emplaſtra glutinoſa eademque anguſta, quam, quemadmodum alias in ſutura ſicca fieri ſolet, exactiſſime comprehenſis. Namque citius eadem applicare, non ſupervacuum modo ſed pernicioſum quoque eſſe exiſtimo: quia purgationem vulneris & veſicæ impediret. Super emplaſtra faſciam aliquam unientem injicere, vel & mantile hactenus adhibitum paulo firmius conſtringere con-

[*a*] Traitè de la Taille en haut appareill p. 99. conf. & pag. 52. DOUGLAS. diſſ. de alta operat. p. 87. & alibi. DRANIUS etiam hanc differentiam bene obſervat *Parallela*: pag. 176 188. 189. & alibi.

(*b*) In DOUGLASIO diſſert. de alto apparatu, itemque in MAGGILLI obſervat. in MIDDLETONI libello de hac operatione & alibi recenſitis.

convenit, atque id ipſum tam diu facere, donec abſoluta eſſe vulneris veſicæ glutinatio advertitur, & urina per naturale iter omnis rurſus profluit: ubi reliquum linamentis aridis exſiccatur. *Solet autem in quibuſdam ægris tertia hebdomade, in aliis autem quarta, imo & paulo ſerius plaga glutinari*, pro diverſo ægrorum habitu & valetudine reliqua.

XIII.

Simul atque ſurgendi, ſedendi atque ambulandi facultatem ægri receperunt, vel & ubi tale quid faciendi deſiderium oſtenderunt, vel etiam in latere decumbere voluerunt, ego quidem illud facere neutiquam illi prohibui neque etiam DOUGLASIUS hoc fecit, licet ſint, qui perhibent, ægris cum magna moleſtia ſemper in dorſo decumbendum eſſe (*a*). Extitit inter illos, & quos egomet curavi, juvenis aliquis tredecim annos natus, qui ſeptimo jam tum ab adhibita ſectione die, longi decubitus pertæſus, me inconſulto & inſcio, abſque noxa omni & ſurgere & ambulare cœpit, glutinatione interim haudquaquam impedita, ſed potius quarta hebdomade obtenta. *In quibuſdam ægris materia quædam mucoſa atque arenoſa intus in veſica eam fiſtulam obſtruit*, per quam naturaliter emitti urina conſuevit. Quod ipſum equidem ubi forte accidit, longe optimum erit, ægro in alterutrum latus depoſito, *aquam tepidam per colem in veſicam compellere*, eaque materiam noxiam per vulnus expellere; vel & ejuſmodi fiſtulam æneam, qualis ab anatomicis pro veſica, ureteribus, aliiſve partibus inflandis adhiberi ſolet, in colem demittere, inflatoque ſpiritu mucum iſtum diſſipare, perque vulnus ejicere. Namque hoc facto, poſtea urina per viam naturalem & conſuetam rurſus profluit. Feliciter id ipſum artificium, & primus quidem, RUNGIUS, præſtantiſſimus Bremenſium Chirurgus; idemque arte & experientia præſtans, poſtquam prius feliciter hanc operationem Bremæ a me perfici viderat, adhibuit. *Quodſi calculus inter extrahendum forte frangatur*, fruſtula vel digitis commode eximi poſſunt; vel ſi hoc fieri rite nequeat, ROSSETUS, jam perquam *idoneum ferramentum*, inſtar cochlearis anguſti & peculiari modo incurvati, excogitavit atque delineavit, pag. 280, quo id apte confici ac ſimul ſabulum, ſi quod adſit, emoliri poterit. Pro glutinatione quoque vulneris promovenda ROSSETUS jam *catheterem per urethram in veſicam immittendum* ſuaſit, ut per eum urina continuo effluere queat, ne per plagam exitum moliri cogatur. Imitatus hoc eſt MORANDUS *cathetere brevi*, atque egregiam utilitatem inde percepit. vid. lib. ejus de alta operat. pag. 240, itemque pag. 254., ubi *ſpecillum plumbeum* immiſerunt, quod DRANIUS antea commendaverat. vid. pag. 341.

Quid obſervandum ſit præterea.

XIV.

Sed ne fruſtra excogitata videatur alta hæcce calculum extrahendi ratio, *præcipua quædam commoda* ejus & *quibus in rebus prioribus methodis præſtare videtur*, paucis nunc ordine conſiderabimus. Et primo quidem quia in hac operatione *ſphincter* ſive cervix veſicæ, ut & *urethra* ac *proſtata glandula* non inciduntur, ſed integra manent & neque a ſcalpello aut forcipibus, neque ab aliis ferramentis, neque ab extrahendo calculo, dum educitur, ut ſupra jam dixi, ulla ratione læduntur, nec *incontinentia urinæ*, *nec fiſtula perinæi aut urethræ* inde eſt metuenda; quæ ſæpe

Commoda & præſtantia hujus methodi.

(*a*) Ut DENYSIUS obſervat. de calculo.

ſæpe illos, qui magno, imo etiam laterali apparatu curati ſunt, affligere ſolent (*a*). 2. Quando *calculus magnus* aut *aſper*, aut *angulosus*, *vel ſpinoſus eſt*, cervix veſicæ ac proſtata in magno, imo & in laterali appatatu, vehementer dilacerantur & læduntur, vel ſaltem facile ita lædi poſſunt, unde ſæpe dolores vehementiſſimi, inflammationes, gangrænæ veſicæ, convulſiones & mors ſubſequi ſolent (*b*): in hac vero methodo, ubi vulnus in corporis veſicæ parte anteriori, mox ſupra oſſa pubis, inciditur, tales læſiones in cervice & urethra inde non ſunt pertimeſcendæ. Ita 3. eandem ob cauſam *partes generationi famulantes*, ut muſculi penis, glandula proſtata, veſiculæ ſeminales earumque ductus excretorii, *lædi nequeunt*; a quarum vel in magno vel laterali apparatu læſione homines haud raro ad generationem minus apti redduntur, vel generandi facultate omnino privantur. 4. *Nec ureter*, *nec inteſtinum rectum*, *nec magna vaſa ſanguifera*, quæ in ceteris methodis ſæpius & facile læduntur, & quibus periculoſæ ſanguinis profuſionis, aliaque gravia mala ſæpe concitantur, in Franconica hac *offenduntur*: quia non niſi minores venulæ per ſuperiorem veſicæ partem diſtribuuntur (*c*), atque inteſtinum rectum & ureteres quam longiſſime a loco plagæ diſtant. 5. *Si calculum* ex ſuis ſignis *aſperum aut aculeatum eſſe* cognoſcimus, (idquod dolores vehementiores & frequens urina cruenta, præter tactum, qui digitis in anum immiſſis inſtituitur, potiſſimum indicare ſolent) parvo, imo & magno & laterali apparatu vix is, aut ſaltem ſine ſummo periculo; educi poteſt, quemadmodum ratio & plurimorum auctorum experientia demonſtrant; hac vero methodo ſatis commode, quia vulnus veſicæ amplius & facile uberius, ſi opus, ampliandum, educi poterunt. 6. *Paucioribas fieri poteſt inſtrumentis*, quam major & lateralis apparatus, atque calculi ſæpe ſolis digitis eximi poſſunt, quales ſimplices methodi in chirurgia reliquis magis compoſitis, difficilioribus & abſtruſioribus utplurimum a præſtantioribus chirurgis præferri ſolent. 7. *Catheteribus ſulcatis neque urethra neque veſica fatigatur, irritatur aut vexatur*; unde tamen ſæpe inflammationes productas eſſe TOLETUS (*d*) aliique graves autores teſtantur. 8. Si in majori & laterali apparatu *ductores & cumprimis mas aut femina*, *paullo vehementius vel profundius in veſicam impelluntur*, *haud raro iis vulnerata aut omnino perforata* & hoc ipſo mors inducta eſt, ut ipſe GARENGEOT teſtatur (*e*); id vero quod in alto apparatu non metuendum; quia his ferramentis hic non utimur, neque iis opus eſt. 9. Non neceſſarium eſt, ut *ægri laqueis ligentur*, & in talem formidoloſam poſituram, qualis in magno apparatu obtinet, collocentur (*f*), qua ægri meticuloſi & debiles ſæpe, ut nonnulli nota-

[*a*] Perſpici hoc poteſt ex JACOBI curationibus apud MERYUM in obſervat. & DIONYSIUM in chirurg. cap. de lithotomia.

(*b*) Hinc ne hoc fiat, DENSIUS præcipit, ut ſtatim ab operatione deſiſtamus, ſi calculus anguloſus vel ramoſus percipiatur, p. 123. in obſervat. de calculo.

(*c*) Unicum exemplum, ubi largas sanguinis obſervata eſt profuſio, refertur a MIDDLETONO p. 43. alterumque ubi æger inde mortuus eſſe dicitur; quod tamen rariſſimum, & plerumque vix tantillum profunditur.

[*d*] lib. de lithotom. cap. XIII.

(*e*) Tom. I. edit. 1. cap. de lithot. pag. 352. exemplum etiam videri poteſt in SAVIARD. obſ. 37.

(*f*) Vid. ibid. figura cap. XVI. pag. 128. adjuncta, & ALGHIS. lib. de lithotom. Tab. 9. fig. 2.

tarunt, jam ante operationem fere exanimantur (*a*). 10. *Nulla alia in methodo tam accurate & profunde digitis in veſicam pertingere poſſumus*, quam in hac, adeoque nec tam curate qualis calculus, vel quot adſint, qua ratione commodiſſime extrahantur, & an omnes extracti ſint, explorare valemus: igitur etiam omnium minime, ne quidam calculus, vel etiam aliquod ſaltem ejus fragmentum relictum ſit, metuendum; ſed omnia quam optime & curioſiſſime hic eximi expurgarique poſſunt, DENYSIUS, maximus methodi Rauianæ laudator, tamen fatetur (*b*) *calculos minores Raviana methodo difficulter inveniri; ſed hoc omnibus methodis commune eſſe*. Verum alto apparatui hoc non commune eſt, eoque facile reperiuntur, ſicut hoc experientia frequens docuit, & ipſe poſtea pag. 117. id concedit. Imo *ubi calculus parvus*, ut Rauiana methodo forcipe reperiri aut comprehendi nequeat, idem *ab operatione deſiſtendum eſſe vult* p.120. qui tamen, ſi alto apparatu operatio inſtituta fuiſſet, certe & facile educi potuiſſet: nullumque adhuc proſtat exemplum, ubi calculus parvus alto apparatu educi non potuiſſet, atque chirurgus ab operatione propterea deſiſtere coactus fuiſſet. Hinc profecto hac in re & magno & laterali apparatui præſtat. 11. *Si calculus veſicæ adhæveret, ſive cum ea concretus eſſet*, quod tamen cum ROSSETO, DOUGLASIUS & multi alii negant, attamen præter antiquiores, MIDDLETONUS & THORNHILLIUS ſua experientia denuo confirmant (*c*), quemadmodum & ipſe notatu dignum ejuſmodi exemplum, una cum multis aliis vidi, manibus tetigi, & deſcripſi (*d*], digitis in veſicam immiſſis ille inde ſæpe reſolvi poterit (*e*). *Aut ſi nimis magnus, quam ut educi poſſit*, deprehendatur, *ægrum*, ſicut aliis methodis ſæpius fecerunt, *ad mortem uſque non torquemus*; ſed ab uberiori extractione & cruciatu in tempore abſtinere poſſimus, ne ægrum crudeliſſime interficiamus. 12. *Calculus hic non tam facile inter extrahendum frangitur, quam in majori apparatu* ſæpe fieri ſolet: quia non per tam anguſtam viam, ſed per ſatis amplam & patentem educitur; quæ præterea adhuc facile calculo majori cedit & extenditur: quia veſica hic ſe longe facilius, quam in cervice ejus ſe diduci patitur. *Etſi etiam frangeretur* aliquis nimis mollis, digitis, cochlearibus peculiaribus aliiſve idoneis inſtrumentis fruſtula facilius, quam in aliis methodis, certiuſque & reperiri & educi poterunt: teſtibus laudatis Gallis atque Britannis. 13. *Calculi longi, ſed tranſverſim poſiti*, omnibus reliquis calculos extrahendi modis vel vix, vel nonniſi difficillime & nonniſi ſummis doloribus & periculo extrahi poſſunt (*f*); *alto vero apparatu quam facillime*: quia altero extremo hic digitis vel forcipe commodiſſime comprehenduntur atque ſic facile ejiciuntur. 14. *Si ob foveas vel plicas veſicæ*, quales jam RIOLANUS obſervavit (*g*), aliamve ob cauſam calculus *apparatu magno aut laterali inveniri aut protrahi non poſſet*; quemadmodum ſæpe factum eſt, vel is *etiam ſi ca-*

[*a*] Vid. WINSLOVIIS epiſt. in Morandi lib. de alto apparatu pag. 331.
(*b*) Obſervat. chirurg. de calculo p. 109.
[*c*] Vid. MIDDLETON l.c.p.44. & MORAND. Tr. de Alt. appar. p. 152.
[*d*] In diſſ. mea de alto apparatu p. 43.
(*e*) Vid. lithotom. Douglaſ. Edit. II. pag. 65.
(*f*) Simile fere exemplum videri poteſt in SAVIARDI obſervat. 103. pag. 427.
(*g*) Anthopogr. cap. XXIII.

ſi catheter ſulcatus ob inflammationem vel tumorem cervicis aut proſtatæ, vel dolorem nimium vel ob cicatricem, duritiem, tuberculum, aut calculum in urethra vel cervice (*a*), *vel ob præputii nimiam anguſtiam ſive phimoſin* (*b*), *vel ſi ægri nimium catheterem* metuunt & averſanrur, vel prorſus ab eo abhorrent, qualia exempla mihi nota atque ab aliis etiam obſervata ſunt, immitti non poſſet, tanquam *extremum remedium & ſacra quaſi anchora eſſe poteſt apparatus altus*; quemadmodum etiam fuit FRANCO, GREENFIELDIO, mihi & forte aliis, vel ſaltem adhuc aliquando eſſe poterit: quaſque etiam ob cauſas variis in caſibus CHESEKDENUS, MORANDUS & GARENGEOTUS eam majori apparatui præferunt (*c*). In pueris vero & adultis humilioris ſtaturæ etiam *parvi apparatus* in ejuſmodi caſibus ſæpe utiliter adhiberi poterint. Quod vero 16. quamplurimi inter præcipua commoda hujus methodi etiam referre velint, ac nominatim ROSSETUS & PIETREUS (*d*), eam *perfacilem*, imo omnium *facillimam* eſſe, atque tam facilem, *ut a quovis fere chirurgiæ tirone perfici queat* (*e*), quia rectiſſima & breviſſima via, per tegumenta & muſculos inciſos, ſine ambagibus urethræ; mox in veſicam parvenire poſſemus, tunc quidem forte ſolum verum eſt, *ſi veſica ſatis repleta & a liquore probe diſtenta eſt*. Verum ubi hoc non eſt, nec ob graves rationes forte repleri poteſt, *profecto haud pro adeo facili*, ſed ſane propter ſpatium inter oſſa pubis & peritonæum, per quod in veſicam ingredi oportet: anguſtiſſimum & facilem fundi veſicæ mortalem læſionem, præſertim ſi quis veſicam a parte ſuperiori ad inferiorem; hoc eſt a regione urachi pubem verſus, ut quidam ſuadent, incidere velit, pro DIFFICILLIMA reputare jure poterit, quæ verſatiſſimum & anatomicum & chirurgum requirit. Sicut id facile omnes prudentiores; qui rem rite perpendent, confitebuntur: & propterea quamplurimi a ROSSETO ad hæc noſtra tempora, qui de alta operatione præceperunt, etiam veſicæ ante ſectionem, repletionem, tanquam rem vel abſolute vel ſaltem ſumme hic neceſſariam commendarunt. Hanc etiam ob difficultatem & ſimul perſpectam neceſſitatem. TOLETUS, nobilis ille lithotomus, prudenter monet (*f*), *ut is, qui alto apparatu calculum educere velit, plura prius in cadaveribus inſtituerit experimenta & quidem* (quod notatu dignum) *etiam evacuata prius urina*; alias in difficili caſu, ubi veſica impleri nequit, eam rite, imo ſine ſummo periculo mortis, inſtituere non poterit.

XV.

Objectiones quædam contra hanc methodum. Videamus tandem, antequam finem huic capiti imponamus, adhuc *nonnullas ex objectionibus præcipuis & recentiſſimis contra hanc methodum*, quibus forte alias non ſatisfecimus, eaſque ea, qua par eſt, modeſtia, non

(*a*) Fauſtum operationis altæ exemplum, ubi ob calculum, cervici veſicæ impactum, catheter in veſicam immitti non potuit, refert COLOTUS, infenſiſſimus alias operationis altæ hoſtis, in libro ſuo de lithotomia pag. 45. conf. & SAVIARDI obſervat. p. 203.

(*b*) Quod TOLETUS l. c. cap. X. & XIII. notavit.

[*c*] Vid. Hiſt. Acad. Regis Pariſ. An. 1728. & GARENGEOT operat. chirurg.

(*d*] In diſſ. An ad extrahendum calculum diſſecanda ad pubem veſica? Pariſiis 1635. edita, ubi ait; *diſſecandæ ad pubem veſicæ & ex ea calculi eximendi ratio perfacilis eſt*.

(*e*] Ita nonnullos Pariſienſes perhibere refert WINSLOUS in MORANDI libello ſæpius laudato pag. 329.

(*f*) Lib. de lithotom. cap. XIII.

nón altercandi, ſed ſolum veri & incrementi artis lithotomicæ amore excutiamus. DENYSIUS, chirurgus lithotomus Leidenſis, qui RAUII primo, dum viveret, miniſter fuit, poſtea vero ejus in arte lithotomica ſucceſſor factus eſt, & nunc ſtrenuus ejus methodi defenſor, ait (*a*), *apparatum altum in plurimis, multas ob rationes, eſſe impoſſibilem*, & eos, *qui alto apparatu liberari a calculo nequeunt*, *ſua*, id eſt, *Rauiana methodo liberari poſſe*. Sed voluiſſem, ut demonſtraſſet primo multos illos caſus, in quibus hæc operatio, ut perhibet, eſſet vel fuiſſet *impoſſibilis*, & deinde ut exemplo vel unico probaſſet, ubi ſcilicet calculus apparatu alto educi non potuiſſet, qui deinde *Rauiana vel laterali ſectione* eductus fuiſſet. Mihi profecto ejuſmodi exemplum haud conſtat. Contra jam ſupra indicavi, me in duobus ægris *calculos apparatu alto eduxiſſe*, quos *laterali*, licet forte haud mediocriter & in hoc verſatus fuerim, *in perinæo extrahere non potueram*. Ita & exempla refert DENYSIUS, ubi ipſe RAUIUS calculum educere non potuit (*b*): aliudque ubi id præſtantiſſimo quodam lithotomo Amſtelodamenſi BORTELIO, a quo ſæpius hanc operationem, magno apparatu peractam, dexterrime perfici vidi, accidit (*c*). *Concedit quidem apparatu alto nonnullos & cumprimis pueros, a calculo præſertim ſi parvus eſſet, liberari poſſe*; (adeoque eum ipſum non prorſus contemnit) *ſed non omnes*. Verum hic rurſus moneo, mihi nullum hucuſque exemplum innotuiſſe, ubi æger, apparatu alto, ubi inſtitutus eſt, a calculo liberatus non fuiſſet, aut ab exercitato magiſtro liberari non potuiſſet, quamvis etiam calculi ſatis magni fuerint (*d*). adeoque non primum fuiſſet probandum. E contrario quam plurima nota ſunt exempla, ubi ceteris methodis educi non potuerunt.

Ic Eam eſſe impoſſibilem.

XVI.

Opponit præterea *operationem, quæ apparatu alto fit, diuturniorem laterali eſſe* (*e*). Sed ſi veſicæ impletionem excipis, utpote quæ ad ſectionem ſive ipſum ſectionis actum proprie non pertinet, ſed ad antecedentia, & præparationem ſectionis, imo *quæ etiam non ſemper, ut ſupra oſtendi, abſolute hic neceſſaria eſt*, ſectio & extractio calculi ſane æque cito ſæpe fieri poſſunt, quam in laterali & magna, ſi modo res rite inſtituatur & nullum notabile impedimentum incidat. Nam & in magno & laterali apparatu difficultates aut impedimenta ſubinde incidunt,

2. Eam eſſe diuturniorem laterali.

(*a*) In obſerv. chirurg. de *calculo* & lithotomia An. 1731. edit. in præf. p. 4. in qua præfatione etiam aſſeverat, ſe librum hunc ſuum evulgare, *ut illorum, quæ in praxi lithotomi: a Rauianæ obſervavit, orbem participem redderet*, idemque in exordio pag. 2. repetit; verum hoc non fecit. Nam Rauianam methodum prorſus non deſcribit, id quod tamen, quia promiſerat, exſpectabam, ipſeque forte optime potuiſſet. Sed ſolum toto libro evincere conatur, *eam ceteris præſtare*, RAUIUM *ejus eſſe inventorem, ſeque ea feliciter uti*.

(*b*) Ibid. pag. 69. & 71.

[*c*] Pag. 91. 92. imo & in prefatione ad COLOTI librum de lithotom. pag. XLIII. exempla magni apparatus indicantur, ubi poſt ſectionem calculos reperire non potuerunt.

[*d*] Vid. Tab. XXXII. fig. 6. & figuræ in diſſ. noſtra de altu apparatu: imo DOUGLAS. CHESELDEN, DRANIUS, MORAND. aliique hunc pro calculis magnis aptiſſimum judicant.

(*e*) In præfat. p. 5. & libro ipſo pag. 99.

dunt, quæ operationem diuturniorem efficiunt atque quam maxime prolongare ſolent, ſicuti ipſe DENYSIUS nonnulla ejuſmodi exempla & obſervationes refert. (*a*) Imo aſſeverare audeo, caſus ſæpe incidere, ubi alto apparatu operatio citius eſt abſoluta, quam laterali: v. g. ſi calculus in foveam quandam (*b*) vel in partem dextram aut ſuperiorem veſicæ, vel ſub oſſa pubis, ſeſe ſubduxit, vel ubi parvus eſt. Nam *quia digitis ad omnes partes interiores veſicæ, ut ſupra dictum eſt, pertingere, adeoque calculum, ejus ſitum & magnitudinem rectius digitorum tactu quam omnibus ceteris modis cognoſcere poſſum*, præſertim ſi miniſter digitis in anum inſertis veſicam cum calculis contentis ſurſum pellit, eamque ſuſtinet, *facili ſæpe negotio ſolis digitis*, ut DOUGLASIUS, CHESELDENUS, MORANDUS, ego aliique experti ſumus, alias vero, ſi major, unco vel forcipe in auxilium vocato, educi poteſt; qui in laterali vel magno apparatu haud raro diu fruſtra inveſtigatur & quandoque adhuc longius tempus, donec comprehendi & educi queat, requirit, quia quilibet forcipe in his non niſi, ut cœcus, in tenebris palpando, calculum quærere & quaſi forte fortuna prehendere cogitur. (*c*) Digitos vero in apparatu alto ad omnes, imo ad partes etiam infimas uſque veſicæ elevatæ inſerere, iſque certius & accuratius calculos, eoſque etiam exiguos invenire, comprehendere & educere valeo; ubi magno & laterali apparatu, præſertim parvi, tam facile & tam certe deprehendi educive, ſicut ipſe innuit, (*d*) ſæpe nequeunt. Præterea, ut DOUGLASII, CHESELDENI, MORANDI aliorumque obſervationes nunc taceam, ut plurimum hæc operatio ſatis cito mihi ſucceſſit; quamvis calculos ſatis magnos, quales nimirum ſupra modo indicavi, imo & ſatis aſperos extraxerim.

XVII.

3. Eam eſſe magis dolorificam.

Poſtea aſſeverat DENYSIUS *operationem altam laterali magis eſſe dolorificam*. (*e*) Verum nec hoc certum eſt, illudque obſervare haud potui. E contrario vidi ægros & inter hos etiam pueros, qui alias haud leviter vociferantur, tam levia doloris ſigna in hac operatione edidiſſe, ut vix clamaverint. Fateor quidem, quod, quo major & inæqualior calculus fuit, eo majores ut plurimum dolores ægri ſenſerint; verum hoc omnibus methodis commune eſt. Interea tamen magnorum illorum calculorum qui in diſſ. noſtra *de alto apparatu* fig. 1. & 2. exhibentur, extractio, tam lenis ægro illi viſa eſt, ut dolores ejus vix, ſi cum calculi doloribus eos comparaverit, pro doloribus reputaverit. (vid. ſi lubet, hujus diſſ. pag. 43.)

XVIII.

[*a*) Loc. cit. p. 57. ubi aſſeverat, RAUIUM *tres horæ quadrantes* in calculo quodam inquirendo & xtrahendo conſumſiſſe, conf. p. 69. 71. 90. 91. ut exempla a me SERMESIO, in lithot. Douglaſ. aliiſque obſervata nunc taceam.

(*b*) Quales in veſica, quaam ego in cadavere quodam inveni, Tab. XXXII. fig. 1. & 2. conſpiciuntur, & a RIOLANO aliiſque notatæ ſunt.

(*c*) Fatetur id ipſum DENYSIUS pag. 91. & hanc ob cauſam ad altum apparatum tentandum impulſus ſu[m], licet reliqui mihi probe eſſent perſpecti.

[*d*] Loco citato pag. 55. 90. eamque ob cauſam etiam operationem differre ubet.

(*e*) L. cit. p. 99.

XVIII.

Deinde perhibet eodem loco, *apparatum altum in omnibus & præſertim etiam pueris, & juvenibus, ob veſicas parvas adhiberi non poſſe*. Sed reſpondeo, ubi & in quibus hactenus a peritis adhibita eſt, ac præſertim juvenibus, imo pueris trium etiam vel quatuor tantum annorum, aut etiam minoris adhuc ætatis (*a*), ea fieri non ſolum potuit, ſed facta quoque eſt & plerunque feliciter: ſicut ſcripta DOUGLASII, CHESEDENI, MIDDLETONI, MORANDI & mea hac de re ſatis evincunt. Exiſtimat tamen, & potiſſimum pag. 99. & ſeq. ad pag. 105. cum GARENGEOTO (*b*) & nonnullis aliis *veſicam neceſſario eouſque aqua diſtendendam eſſe, ut ſupra os pubis multum aſcendat;* hoc vero in parvis & craſſis veſicis fieri non poſſe, *ideoque hunc modum in omnibus non ſuccedere*. Fateor quidem in magnis & probe diſtentis veſicis operationem hanc promptius & ſecurius fieri poſſe; dixi vero jam ſupra, *tantum veſicæ extenſionem*, ſi commode fieri nequit, *non eſſe abſolute neceſſariam, ſi modo quis artificium in veſicam modice etiam tantum diſtentam* (*c*), *vel etiam prorſus collapſam preveniendi, quod ſupra deſcripſi, recte novit*, ſic ut vitium hoc non methodo, ſed artifici hic non ſatis apto ſive exercitato ſit adſcribendum. Ita enim in omnibus illis exemplis, quæ ſupra recenſuimus, ubi calculus, facto prius vulnere in perinæo educi nequivit, itemque in FRANCI & ROSSETI nulla facta eſt veſicæ repletio, & tamen ex collapſa veſica ſine fundi aut peritonæi læſione calculi feliciter extracti ſunt. Sic quoque PROEBISCHIUS, chirurgus Pruſſicus, ſicut in diſſ. de alto apparatu pag. 53. deſcripſi, & ego aliquoties *calculos hac methodo e veſica ſine ulla liquoris injectione*, ſed compreſſa ſolum blande urethra & retenta aliquamdiu, poſt potum largum infuſi Theæ, urina, feliciter & facile eduximus (*d*): ut taceam BERRIERI exemplum a MORANDO deſcriptum (*e*), aliaque, ubi puero quatuor annos nato, ob vehementes clamores veſica liquore extendi non potuit; attamen veſica rite eſt inciſa & calculus feliciter extractus.

4. Eam in parvis veſicis fieri non poſſe.

XIX.

Denique pag. 101. objicit, *impleta veſica penem vel vehementer digitis vel ligamenco aut funiculo eſſe comprimendum*, ne liquor effluat, antequam veſica ſit inciſa: inde *oriri tumores, inflammationes, aliave pericula*. Verum nulla talia mala, quantum mihi conſtat, adhuc inde ſunt obſervata; quia blanda, vel ſaltem non nimis vehemens compreſſio, urethram ſatis comprimit, ne liquor in veſica contentus effluere poſſit: id quod inprimis etiam commodiſſime præſtiti, ut ſupra jam dixi, eo ferramento, quod Tab. XXVI. fig. 9. ad urinæ incontinentiam propoſui. WINSLO-

Aliæ adhuc objectiones.

(*a*) Conf. præfat. in COLOTI lib. de lithot. pag. XXXVII. qui infantes XVIII. menſes natos ſe hac methodo ſecaſſe aſſeverat.

[*b*] Operat. chirurg. p. 280. Tom. II. & alibi.

[*c*] Agnovit hoc quoque autor præfationis COLOTI libello de *lithotomia* præfixæ pag. 37.

(*d*) Hunc modum veſicam urina implendi, valde quoque commendat WINSLOVIUS in MORANDI lib. de alto apparatu, p. 319. inprimis ſi ægri diuturniori retentioni per aliquot dies aſſueſcant.

[*e*] Eodem lib. de alto apparatu pag. 250. 260.

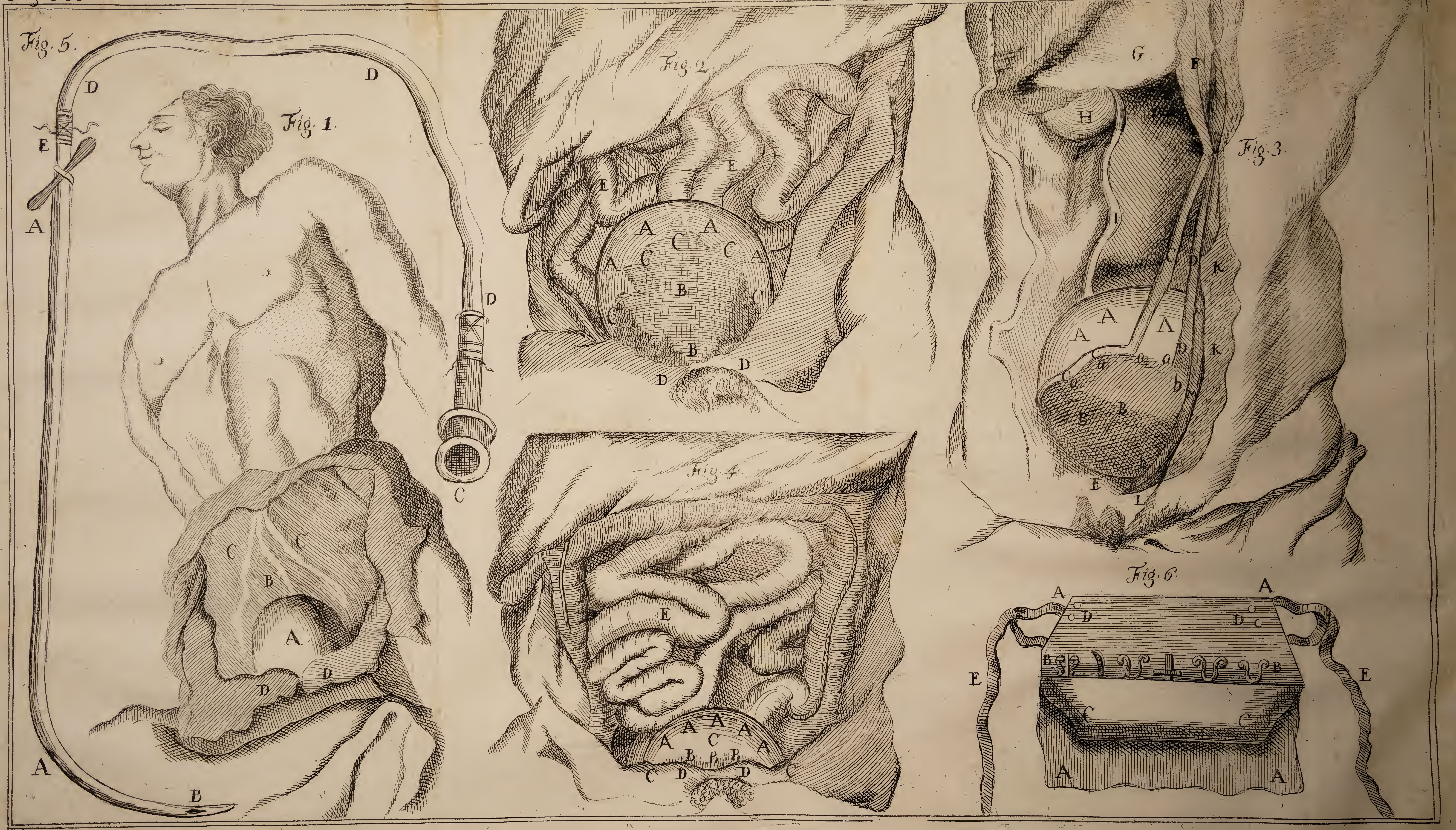
vus ferramentum in hunc finem commendat, quod NUCHIUS in operat. chir. fig. 11. delineavit (*a*), quod & in noſtra Tab. XXVI. fig. 10. proſtat. Tandem etiam tradit, *quod ægri, alto apparatu ſecti, cogantur ſemper ſupini decumbere*. Sed hoc ita non eſt; nam in latere, imo in ventre etiam, ſi lubet, decumbere ſubinde poſſunt; quin, ut hoc faciant, DOUGLASIUS, MORANDUS, WINSLOUS aliique, præſertim ſuppuratione facta, pro glutinatione vulneris promovenda, potius ſuadent & præcipiunt. Poſtremo objicit, *fruſta calculi & arenulas majori incommodo hac, quam laterali methodo tolli*, pag. 108. & 116. Sed præterquam quod calculi in hac methodo, ob magnam ſatis plagam, quæ hic fieri plerumque poteſt, & ob minorem vim in extrahendo, dum ſolis ſæpe digitis extrahi queunt; rarius frangantur, ego potius arbitror, ut ſupra jam demonſtravi, in nulla alia melius & commodius fruſtra, ſi quæ ſint, aut minores calculi; qui, fatente ipſo DENYSIO, difficulter laterali & magna operatione protrahuntur, pag. 119. 122. tolli poſſe: quia digitis, elevata comprimis veſica per miniſtrum a parte inferiori, quam facillime percipi, prehendi atque vel his ſolis, vel idoneo cochleari, ad ſimilitudinem ROSSETI conformato; aliiſque ferramentis eximi poſſunt; quod in nulla reliquarum methodo, ſicut omnes quoque, qui de hac re ſcripſerunt, uno ore fatentur, tam commode ac tam certe perfici poſſe exiſtimo. (*b*), Ita quod pag. 118. aſſeverat, *homines alta operatione curatos urinam diu continere non poſſe*, & meæ & aliorum experientiæ, qui de hac re conſuli poſſunt, repugnat. Ceterum *omnia illa commoda, quæ hic autor laterali ſive Ravianæ ſectioni*, pag. 119. adſcribit, etiam altæ merito tribui poſſunt: atque ipſe etiam DRANIUS fatetur, hac methodo *calculos majores ſecurius, quam magno apparatu* (*c*), educi poſſe: imo & CHESELDENUS teſte MORANDO, ob varia commoda eam magno apparatu præfert.

XX.

Ubi alta operatio minus conveniat.

Sed ne quis exiſtimet, me altam hanc calculum educendi rationem ſolam commendare aut adhibendam ſemper promiſcue velle, & reliquas contemnere; paucis quoque nunc indicabo, ubi eam minus convenire cenſeam. Et primo quidem experientia & mea & aliorum didici, eam *in ſenibus plerumque*, imo & in iis, qui trigeſimum jam annum ſuperarunt, utplurimum non tam bene ſuccedere, quam in pueris & juvenibus, & pleroſque horum mori, quemadmodum hoc ex MIDDLETONI lib. de lithotomia & DOUGLASII diſſertatione *de alto apparatu*, ut alios nunc taceam, patet; ubi in primis SMITHII verba notatu digna ſunt, pag. 91. qui ſcribit; *omnes qui anno 30. vel 40. ſuperaverant, in quibus hanc operationem inſtituerat, uno excepto mortuos eſſe*. Ego quatuor, qui hos annos exceſſerant, hoc ratione ſecui, ſed omnes mortui ſunt. Deinde *vix aut rariſſime ii evadunt, qui morbis aliis*, & præſertim *ulcere renum aut veſicæ, vel tabe jam valde debilitati ſunt*, itemque *qui ſcirrho veſicæ laborant*, omnes enim, qui de hac operatione hactenus ſcripſerunt, ſectionem, quæ in perinæo inſtituitur, his in caſibus illa præſtare aſſeverant: quia veſica melius & purgari & plaga ejus facilius conſolidari poſſet

(*a*) Eodem lib. pag. 320.
[*b*] Conf. inprimis MORAND. de alt. appar. p. 289.
[*c*] Parallele pag. 191. 192.

Fig. 5.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 6.

poſſet (*a*) atque ſimul experientia, rerum optima magiſtra, hanc ſententiam confirmaſſet. Denique in *veſicis parvis*, quæ ex pauca urinæ copia, quam continere poſſunt, & ex difficili catheteris in veſica motu cognoſcuntur, *difficilius longe altus adhibetur apparatus, quam in amplis*, (quas ex contrariis dijudicamus indiciis). Adeoque niſi neceſſitas id urgeat, & quis in collapſis etiam veſicis, ſine peritonæi & fundi veſicæ læſione aperiendis, probe non ſit excitatus, aliam potius, cui certius confidet; methodum ſibi eligat, autor ſum. *Interea tamen in omni parva veſica*, ut nonnulli perhibent, *non eſt impoſſibilis*, quemadmodum jam ſupra docui, & niſi me omnia fallunt, evici. Manifeſtum vero eſt ex his, *quod pro diverſitate ægrorum, veſicarum, calculi aliarumque rerum una methodus præ altera nunc minus, nunc magis conveniat, & quod propterea chirurgus omnes rite callere debeat*. Si quis forte plura, ad lithotomiam altam ſpectantia, noſſe aut legere cupit, is virorum expertiſſimorum ROSSETTI, DOUGLASII, CHESELDENI, MIDDLETONII, MORANDI, DRANII imo & GARENGEOTI de hoc ipſo argumento ſcripta luculenta conſulat, addita, ſi placuerit, noſtra diſſertatione illa, quæ anno 1728. *de alto apparatu*, Helmſtadii in lucem eſt emiſſa: ubi plura, quæ ad ejus commendationem faciunt, invenire poterit.

Explicatio Tabulæ trigeſimæ.

Fig. 1. 2. & 3. ex CHESELDENI libello anglico de alto apparatu, *ad veſicæ habitum, quando liquore eſt diſtenta, demonſtrandum* mutuatæ, ad operationem hanc tanto melius illuſtrandam atque intelligendam. Quia vero prolixe ſatis N. IX. hujus capitis explicatæ ſunt, ob moleſtam repetitionem evitandam lectorem illuc ablegare volumus.

Fig. 4. Oſtendit quoque abdomen apertum: ſed in ipſo *veſicam eo in ſtatu, quando parum vel leviter tantum, ſive ab urina, ſive ab alio liquore diducta eſt*, ut pateat, quam exiguum tunc ſit ſpatium inter oſſa pubis, & fundum veſicæ, peritonæo tectum, A A A, per quod tunc in veſicam, BB, intrandum. Uberior vero explicatio eodem loco videri poteſt.

Fig. 5. *fiſtula* deſignatur, per quam veſica pro hac operatione liquore commode impleri poteſt; quoque ex CHESELDENO depromta. AA, *catheter cavus* eſt *argenteus*, & rigidus, qui per urethram in veſicam demittitur. B, foramen in utroque latere, per quod liquor injiciendus veſicam intrat. C, *lubulus æneus* ſiphoni prporio adoptandus. DDD, *fiſtula flexilis* vel ex corio, vel ex uretere bubulo conſtans; qua mediante catheter & tubulus æneus rigidus ea ratione conjunguntur, ut injecto minus dolores curando inferat, quam ſi tota, ut ROSSETI fiſtula, eſſet rigida. E, locus, ubi fiſtula flexilis cum cathetere ope fili firmiter juncta, & ſimul *tranſverſus clavus* eſt, qui pro habena inſervit, ut commodius, dum injectio fit, catheter immobilis, ob dolores evitandos, contineri queat.

Fig. 6. *Pera* ſive *marſupium* exhibetur, cum ferramentis ad lithotomiam neceſſariis, certo ordine diſpoſitis, qualis a lithotomis quibuſdam præcingitur, ut in Tab. XXIX. fig. 9. in perſona B conſpicitur, &

[*a*] Vid. MORAND. p. 280. DRANIUS Parall. p. 181.

qua etiam RAUIUS ſemper uſus eſt, quo inſtrumenta hæc ipſis mox ad manum ſint, nec opus ſit, ea prius ab adſtante forteque min us attento miniſtro petere. A A A A eſt ipſa *pera*; B B. *Inſtrumenta* certo ordine in ea diſpoſita; C C. *Valvula* ſive operculum, quod jungi poteſt nodulis D D, atque ſic inſtrumenta occultari, ne æger ea videat: eaque ipſi horrorem incutiant; E E, *funiculi*, quibus circa ventrem firmatur.

CAPUT CXLIII.

De artificiis a Fratre Jacobo (Frere Jaques) *in calculi ſectione adhibitis, itemque de methodo* Rauiana & laterali *bodie dicta.*

I.

Qualis homo fuerit, qualiterque a Pariſinis exceptus ſit Jacobus.

QUandoquidem nova iſta, quam circa ſuperioris ſeculi finem famoſus ille lithotomus; Frater JACOBUS dictus, frequentare ſuſtinuit, calculum ſecandi ratio, omnium tunc fere oculos in ſe convertit, atque etiam nunc rurſus hiſce temporibus multum rumoris atque negotii Medicis ac lithotomiæ Profeſſoribus faceſſit, haud omnino abs re facturi nobis videmur, ſi illius hominis ſtudia atque fata præcipua, quæ ad notitiam noſtram pervenerunt, una cum novis illis quæ inde orta ſunt, artificiis chirurgicis deſcripſerimus. Nempe annus ſupra milleſimum & ſexcenteſimum nonageſimus circiter ſeptimus agebatur, cum obſcurus aliquis idemque miſerrimus monachus, ſive *eremita*, ut a nonnullis vocatur, FRATER JACOBUS (*Frere Iaques* gallice vulgo dictus (*a*), apud Pariſinos ex remotioribus Galliæ provinciis adventaret, vili veſtitu, parciſſimo viliſſimoque victu contentus, pecunia omni deſtitutus; ſed animi tamen candore & ſimplicitate, quemadodum Galli auctores referunt, commendabilis. Hic nemini fere non promtam ſuam eandemque tutam & a chirurgis adhuc dum ignoratam, calculos e veſica exſcindendi artem ſuam, una cum quamplurimis de feliciter confecta calculi per ſcalpellum curatione variarum provinciarum gallicarum teſtimoniis oſtentabat afferebatque. Pretium laboris nullum, vel ſaltem perexiguum, quantum ſcilicet inſtrumentis atque calceis reparandis vel reſarciendis ſufficeret, poſcebat. Tandem is ad Medicos regios chirurgoſque præcipuos Pariſienſes accedebat hoſdemque, ut hominum calculoſorum, in urbis & magnis noſcomiis paſſim decumbentium, per novam artem ſuam curandorum poteſtatem ſibi facerent, poſtulabat. Quod ipſum equidem ne abſque ratione videretur facere, cum præcipue in finem Pariſios veniſſe, ut meliorem quandam calculos exſcindendi rationem ipſos doceat, graviter is aſſeverabat. Æquiſſimam hanc, qualis quidem FRATRI JACOBO videbatur, conditionem, non ſine maxima ipſius indi-

[*a*) Ejus cognomen BEAULIEU fuiſſe quidam autores referunt, & patriam Veſontium, *Beſançon* in comitatu Franciæ, *Franche Comte*; alii Beaufortium, *Beaufort*, oppidum prope Veſontium.

indignatione, chirurgi & cumprimis lithotomi Pariſini, initio ſpernebant, tandem autem, cum inſtaret, novitatis &, ut dicunt, curioſitati gratia, experimentum aliquod in cadavere, calculo prius in veſicam injecto, ut fieret, permittebant.

II.

Cadavere accepto, FRATER ille JACOBUS, quamplurimis Medicis atque chirurgis præſentibus, hunc fere in modum calculi ſectionem inſtituebat. Primo, cadavere in tabula reſupinato, & ut in præcedenti methodo moris eſt, detento, catheterem aliquem teretem ſive rotundum, haud ſulcatum, in veſicam, conſueto modo, demittebat (*a*) ejuſdemque ſubſidio in ſiniſtram perinæi partem veſicam deprimebat. Deinde per ſcalpellum quoddam lithotomum, vulgari longius, plagam juxta perinæum, ſed paulo aliam, quam quæ fieri communiter ſolet, faciebat. Namque is ferrum, parti ano proxime admotum, ſurſum verſus ita ducebat, ut linea quadam recta, binos circiter latos digitos in ſiniſtro latere a perinæi ſutura remota, quoad altitudinem vero ad mediam ferme perinæi partem oblique aſcendente, quicquid cutem inter & catheterem poſitum erat, una cum cervice veſicæ, imo & ipſa veſica, ſed ſalva tamen manente urethra reliqua, concideret. Tum, digito per vulnus in veſicam demiſſo, calculum ejuſque ſitum explorabat. Eo facto, inſtrumentum aliquod, cochleari haud prorſus abſimile, ad inſtar ductoris, itidem per vulnus in veſicam deprimebat; immiſſaque hujus ductu forcipe calcularia conſueta, ductorem iſtum retrahebat. Denique calculum intus hærentem hac forcipe prehendebat eundemque quam promptiſſime cum plerorumque admiratione protrahebat; quanquam is magnitudine ſua gallinæ ovum ferme adæquaret.

Qualem calculi ſectionem in cadavere is primum adhibuerit.

III.

Confecta hunc in modum operatione, inciſoque a chirurgis cadavere, deprehenſum eſt, primo perinæi cutem cum ſubjecta pinguedine ad binorum circiter digitorum latorum amplitudinem, a novo iſto lithotomo fuiſſe conciſam; deinde *plagam iſtam inter binos penis muſculos, erectorem videlicet atque acceleratorem*, in ſiniſtro perinæi latere, ipſis muſculis ſalvis exiſtentibus, *ad uſque veſicæ cervicem ſive collum penetraſſe*, *tandemque ipſam veſicam*, *ad pollicis amplitudinem*, linea recta perforatam, atque per id ipſum foramen calculum eductum fuiſſe. Igitur rebus hiſce probe perpenſis abeſſe vix poterat, quin vel prudentiſſimorum etiam Medicorum aliqui ſtatuerent, & cumprimus MERIUS, unus ex primariis tunc chirurgis Pariſinis, novum hanc JACOBI lithotomiam, communi calculum per majorem apparatum exſcindendi ratione, *longe utique præſtantiorem eſſe*, minorique cum periculo conjunctam. Quoties enim cunque apparatus vulgaris ſive major adhibetur, neceſſarium utique eſt, ut non urethra ſolum incidatur, ſed veſicæ quoque collum anguſtum & ſphincter, una cum glandula proſtata violenter & inſigniter diducatur, tandemque calculus, præſertim ſi paulo major eſt, per id ipſum fora-

Quale judicium de iſta operatione latum ſit.

[*a*] Hunc catheterem vulgaribus *ampliorem*, ſive *craſſiorem*, fuiſſe nonnulli referunt; quem tamen facillime in veſicam demiſit. vid. BUSSIERII relatio in Act. Angl. a 1699 & DOUGLAS, Hiſtor. operat. lateral. p. 19. &c.

foramen, adhibita violentia maxima atque haud ſine læſione prædictarum partium protrahatur. Interim quia chirurgorum expertiſſimorum, præſertim lithotomorum, pleriſque iſtæc nova operandi ratio, quemadmodum circa res novas fieri ſolet, diſplicebat, mirum non eſt, quod JACOBO in homine vivo eandem adhibere haud permittere voluerint.

IV.

Jacobus homini vivo calculum exſcindit.

Itaque JACOBUS indignabundus a Pariſienſibus ad aulicos atque Medicos regios, qui tunc temporis in villa regia, *Fontainebleau* dicta, cum Rege degebant, diſcedebat, hoſdemque & litteris commendatitiis; & teſtimoniis, & exemplis eorum, quos feliciter ipſe ſua methodo a calculo alibi liberaverat, commovebat ut novam iſtam curandi rationem in juvene quodam ſutore, veſicæ calculum ſentiente, inſtituere permitterent. Dictum factum. JACOBUS hominem illum calculoſum, Medicis atque Chirurgis regiis præſentibus, ita feliciter atque promte, prædicta illa ratione, a calculo liberabat, ut, non ſine maxima omnium admiratione, vix tribus ſeptimanis elapſis, æger iterum ambulare per plateas quam commodiſſime poſſet, nullumque malum gravius, quemadmodum fieri haud raro in iſtiuſmodi curationibus ſolet, perſentiſceret.

V.

Maximamque ſibi auctoritatem conciliabat.

Fauſtiſſimo illo curationis ſpecimine omnium fere imo & ipſius Regis oculos in ſe convertebat JACOBUS, efficiebatque, ut pleriſque Pariſiis etiam videretur Medicus, a clementiſſimo Numine eum in finem humano generi conceſſus, ut novam aliquam eandemque ceteris longe præſtantiorem calculi exſcindendi rationem inſtituat doceatque. Proinde quum is vere anni 1698. venia Regis inſtructus ad Pariſinos rediret, hominibuſque calculoſis quamplurimis manum medicam adhiberet, tanta ſemper ſpectatorum confluebat copia, ut milites tandem ad cohibendam atque abarcendam hominum turbam eſſent adhibendi.

VI.

Ejus agendi modus.

Nequis autem forte ignoret, qualiter homines calculoſus JACOBUS tractaverit, ſciendum eſt, *nullam omnino*, neque ſanguinis per venas emiſſione, neque alvi expurgatione, neque victus ullo regimine, ægrotantium *præparationem* fuiſſe inſtitutam; quemadmodum equidem alias in iſtiuſmodi curationibus a prudentioribus Medicis fieri conſuevit. Porro *vincula nulla* pro ligandis ægris, ut alias mos eſt, adhibebantur; ſed homines ægri ſuper menſa quadam reſupinabantur, reductiſque verſus nates pedibus, ab aliquot ſolum miniſtris robuſtioribus continebantur. In ipſa calculi eductione, quemadmodum DIONYSIUS (*a*) aliique referunt, *uſque adeo improvidum fere ſemper atque crudelem ſeſe noſter gerebat*, ut vel maxime intrepidi etiam chirurgi horreſcerent, miſerorumque hominum illorum, qui JACOBI manum experiebantur, vicem dolerent. (*b*)

Simi-

(*a*) In chirurg. ſua, cap. de lithotomia.

(*b*) Idem teſtantur LISTERUS, Med. anglus; in itinere ſuo Pariſino, itemque MERIUS in obſervat. de lithot. LAUNAY diſſ. de la Pierre, in præfat. & cap. XI. & XII atque SAVIARD. in obſerv. chirurg. p. 454.

Similiter vulneris inflicti deligationem victuſque rationem, calculo extracto, ita parum JACOBUS curabat, ut curam iſtam ipſi ſuadentibus reſponderet ſoleret: *ſufficit, me calculum miſero eduxiſſe; Deus ipſum ſanabit*. (*a*) *Feminas calculoſas* eadem, atque maſculos, ratione tractabat, ſed fere ſemper, & quaſi re bene geſta, uteri vaginam ſimul concidebat, perhibendo, vulnera hæc nullius eſſe momenti.

VII.

Curationis exitus quis fuerit.

Ut quis igitur æquum & accuratum de Jacobæa iſta lithotomia judicium ferre queat, neceſſarium utique videtur, adhibitæ *curationis illius exitum quam diligentiſſime circumſpicere*. Scilicet parum plerumque feliciter a JACOBO ſuſceptæ curationes ſucceſſerunt. Namque ſi vera ſunt, quæ MERIUS, celebris eo tempore apud Pariſios chirurgus, in ſingulari de hoc ipſo argumento modo laudata commentatione gallica, anno 1700. Pariſiis in lucem edita, ſcripſit; *e ſexaginta* hominibus calculoſis, quos dicti anni ejus vere Pariſiis curandos JACOBUS ſuſceperat, *quinque & viginti exſpirarunt*; tredecim conſanuerunt, reliqui aut fiſtulam aliquam, aut urinæ incontinentiam poſt confectam curationem ſenſerunt. Quin & DIONYSIUS, itidem celebris apud Gallos chirurgus, in inſtitutis ſuis chirurgicis ſeptem poſt modo laudatum MERIUM annis ſcriptis, (*b*) ſuo tempore plus, quam dimidiam adhuc ægrotantium, quos JACOBUS a calculo liberaverat, partem adhuc poſtea ex variis ſymptomatibus eſſe extinctam; quid quod Jacobæam calculos exſcindendi rationem uſque adeo crudelem atque imprudentem extitiſſe, ut mirum videri haud quaquam deberet, ſi ægri ad unum omnes exſpiraſſent. Atque ut majorem dictis ſuis fidem faceret DIONYSIUS, in exemplum quoque adduxit ſutorem illum juvenem, quem, ceu ſupra ſcriptum eſt, Jacobus in arce regia *Fontainebleau* a calculo liberavit. Qui tametſi admirabilem JACOBO nominis celebritatem conciliavit, tamen non fiſtulam modo in perinæo ſemper retinuit; ſed continuam quoque inde corporis ſenſit imbecillitatem, tandemque necdum elapſo biennio miſeram vitam cum morte commutavit. Contra vero, quemadmodum idem DIONYSIUS memorat, ex viginti duobus ægris, lithotomiam eodem vere, ſed aliorum chirurgorum miniſterio expertis, tres tantummodo perierunt, reliquis fere omnibus in vigorem priſtinum quam feliciſſime reſtitutis. (*c*)

VIII.

[*a*] Je lui ay tiré la pierre; Dieu le guerira.

(*b*) Anno nimirum 1707. Pariſ. 8.

(*c*) Varias alias obſervationes huc ſpectantes in deſcriptione modo jam laudati itineris ſui Pariſienſis ſuppeditat celeberrimus iſte Anglorum Medicus, MARTINUS LISTERUS, utpote qui eo tempore Pariſiis degit, quum FRATER JACOBUS in his ipſis operationibus inſtituendis laboraret: titulo, *A Journey to Paris*, Lond. 8. 1699. cujus ſcriptores recentiores plerique & cumprimis omnes Galli, nulla prorſus mentionem faciunt.

VIII.

Cadaverum inſpectio; quid docuerit. Inciſis atque exploratis illorum cadaveribus, quibus JACOBUS calculum exſciderat, deprehenſum eſt, modo laudatis auctoribus teſtibus, *veſicam haud raro ab urethra prorſus reſciſſam* extitiſſe. In aliis *cancer* ſive *ſphacelus, veſicam* atque *inteſtina* occupaverat. Rurſus in aliis *penis muſculi*, nervi, vaſa denique ſanguifera ſcalpello reſecta erant. In quibuſdam *elevator ani cum vaſis hypogaſtricis* diſſectus reperiebatur. In aliis *veſicæ pars illa, quæ abdominis cavum reſpicit*, bis, ter vel quater etiam perforata ſentiebatur. Rurſus in aliis veſicæ vulnus inæquale admodum erat atque hinc inde quaſi laceratum & diſtortum. Denique in nonnullis *inteſtinum rectum ſimul erat conciſum*; indeque ratio patebat, quare ſtercus per vulnus effluxerit. In quibuſdam feminis, quibus lithotomiam JACOBUS adhibuerat, *uteri vagina ſimul cum veſica atque inteſtino recto inciſa* deprehendebatur. Ut proinde mirum non eſſet, quod earum aliquibus alvi feces per ipſam uteri vaginam profluerent. Nonnunquam ſub ipſa operatione, propter vaſa ſanguifera ampliora, quæ juxta poſita erant, diſſecta, uſque adeo gravis ſuborta memoratur *ſanguinis profluſio*, ut ægri ſtatim ſub ipſo ferro, vel tamen paulo poſt expiraverint.

IX.

In quonam præterea Jacobus aberraverit Neque vero, ut laudati viri obſervarunt, *in eodem ſemper loco vulnus inſtituere*, pro extrahendo calculo, JACOBUS conſuevit; ſed eam quandoque perinæi partem concidere ſuſtinuit, quæ parte altera, quam in aliis perforaverat, binis pollicibus aut altior erat aut depreſſior. Ut proinde abeſſe haud potuerit, quin propter inconſtantiam & negligentiam ſuam *modo hæ, modo iſtæ corporis partes damnum aliquod ſenſerint*. Deinde, quod maximum ſolet eſſe chirurgicæ artis impedimentum, *ab inſtrumentis chirurgicis uſque adeo imparatus erat* JACOBUS, ut novaculam vulgarem quandoque pro ſcalpello ſuo lithotomo, ad exſcindendos calculos accommodato, applicaverit. Quin egomet a Batavis, dum in Hollandia commoratus ſum, jam an. 1706. relatum accepi, JACOBUM noſtrum, poſtquam ex Gallia in Bataviam adventaſſet, ibique multos a calculo liberandos ſuſcepiſſet, aliquando, *deficiente ſcalpello proprio, cultrum aliquem communem*, eundemque ſatis retuſum ad exſcindendum calculum adhibuiſſe; adeoque curationem ſuam ita plerumque inſtituiſſe, ut non potuerit non incommodis atque periculis graviſſimis homines miſeros exponere. Idem quum Pariſiis adhuc degeret, juvenem aliquem calculoſum, ut ut *calculus in urethra poſt ſcrotum in perinæo hæreſcere adverteretur*, tamen more ſuo conſueto, hoc eſt, ita tractaſſe, ut partem ano proximam inciderit; quum tamen longe commodius atque promtius, ſicut alii prudentes chirurgi facere conſueverunt, extrahi calculus per vulnus eo loco perinæi factum potuiſſet, in quo hæreſcere ſentiebatur. Qui quidem operandi modus vel maxime demonſtravit, JACOBUM nihil minus, quam rationem atque prudentiam, certumve locum aut certam prudentemve methodum in curationibus ſuis adhibuiſſe; ſed temeraria & empirica tantum ratione egiſſe, quemadmodum forte apud circulatorem quendam vidit. Quod ipſum equidem eo minus mirandum vide-

videtur, quod is rerum anatomicarum atque artificiorum chirurgicorum fere omnium prorſus *ignarus* eſſet; niſi quod *herniis etiam ſcalpello curandis*, quoties occaſio ſe offerret, manum admoverit. Tamen, quia in hac curatione peſſimo hiſtrionum ſive celotomicorum vulgarium more, qui orbem pervagantur, ſine neceſſitate, in pueris etiam teſticulum ſemper exſcidit; hac ipſa imprudentia ſua ſatis ſuperque declaravit, ſeſe artem ſuam omnem ab hiſtrione forte aliquo ſive empirico accepiſſe: nam ubi artem ſuam didicerit, nuſquam, quod novi, tunc temporis; ubi revelavit. (*a*)

X.

Calculoſis quamplurimis uſque adeo imprudenter atque infeliciter tractatis, ipſoque tandem Duce bellico tunc valde celebri, Mareſchallo de LORGE, Pariſiis altera ſtatim poſt confectam ſectionem die diris cruciatibus extincto, FAGONIO autem archiatro per MARESCHALLUM, chirurgum prudentiſſimum ſervato, abeſſe vix poterat, quin JACOBUS, converſa velut in ignominiam gloria, quam maxime ignarus atque imprudens chirurgus a pleriſque Pariſinis pronunciaretur. Quo facto is, relicta Lutetia, alia poſtea Galliæ provincias, deinde Bataviam, & cumprimis Amſtelodamum & Lugdunum Batavorum atque quamplurimas poſtea Germanorum regiones, ac nominatim tractum Rheni & Mœni, Aquiſgranum, Coloniam Agrippinam, Viennam auſtriacam, denique Argentoratum, Francofurtum ad Mœnum, & tandem Heidelbergam ac iterum Argentoratum peragravit, fereque ubivis locorum artem ſuam exercuit: ſed æque tamen, ut antea, ut plurimum infeliciter. Si quidem is ubique, primis præſertim annis, ob inepta inſtrumenta, temeritatem, crudelitatem & turpem negligentiam ſuas curationes ita inſtituit, ut ſagacis atque prudentis chirurgi laudem & nomen, quantopere etiam ab initio extolleretur, tandem nuſquam fere reportaverit. Attamen quamvis res ita ſe habuerit, obſervatu tamen dignum videtur, quod paucis notum atque ex Clar. SALZMANNI, Medici & Anatomici Argentoratenſium celeberrimi, litteris quondam & hoc ipſo adhuc, quo hæc ſcribo, anno, nimirum 1737. menſe Decembri ad me datis, intellexi, fratrem JACOBUM *tandem priorem ſuam calculos ſecandi methodum emendaſſe*, atque anno 1712 & principio anni 1713. Argentorati feliciter admodum, cathetere ſulcato adhibito, artem ſuam in ſede-

JACOBUS *male audire cœpit.*

[*a*] Apud MERIUM in obſervat. de methodo JACOBI pag. 43. Medicus aliquis eam jam olim adhibitam fuiſſe aſſeverat. Unde ego ſuſpicor, aliquem chirurgum vel circulatorem, haud prorſus imprudentem, fuiſſe, qui vel ex CELSI vel GUIDONIS lectione, vel forte quoque ex ratione hanc calculi ſectionem ſibi finxerit, eamque etiam una cum herniarum ſectione inſtituerit. Hujus operationes JACOBUM hunc, qui forte famulus ejus erat, ſæpe vidiſſe, eumque poſtea, quia audaciſſimus erat, imitari voluiſſe: quamvis ſine anatomes ſcientia & ſine requiſita prudentia hoc fecerit. Novi ſimile prorſus exemplum, ubi circumforaneus, qui inter alias etiam nundinas Francofurtenſes olim ſæpe viſitabat; ſervum habebat, cui equorum ſuorum curam commiſerat. Verum, quia homo robuſtus erat, ipſum quoque ad continendos ægros, hernia vel calculo ſecandos, adhibebat. Poſtquam vero hic multas operariones ſic viderat, herum deſerebat, & ex ſtabulario operator factus, ipſe operationes, quamvis haud adeo proſpero ſucceſſu, perficiebat. Sed hac de re plura deinceps.

ſedecim ægris exercuiſſe: (*a*) quin & eum veterem eamque parum cautum morem ipſi exprobraret, ingenue ſibi profeſſum eſſe atque in aurem, ut ajunt, dixiſſe, ſe a priſtina ſua eademque temeraria ſecandi ratione ab unius anni circiter tempore abſtinere atque prudentius ægros ſuos tractare cœpiſſe. (*b*) Id quod, quia huc uſque pleriſque, ſi forte non omnibus, qui hac de methodo ſcripſerunt, dum nullam hujus rei mentionem fecerunt, ignotum eſſe videtur, pro ſupplenda hiſtoria JACOBI hic indicare volui. Conſentanea etiam his ſunt, quæ FEHRIUS, Medicus Helvetius, in diſputatione *de calculo veſicæ ejuſque per ſectionem auferendi methodo noviſſima, præſtantiſſima & facillima*, Baſileæ an. 1716. evulgata, pag. 23. de JACOBO memorata legimus, qui ex ſedecim ſuperioribus annis Argentorati ſectis, non niſi unicum ſenem, ætate confectum, quemadmodum prædixerat, deſideratum eſſe tradit, ubi etiam pag. 17. & ſeq. ſat luculenta *lithotomiæ Rauianæ*, diu antequam ALBINUS ſuam edidit, exſtat deſcriptio, utpote quam ſæpius a RAUIO inſtitutam ſe vidiſſe affirmat. Idem fere JACOBI emendatione & felici, quam Argentorati exercuit, ſecandi ratione refert SCHÆFFERUS, Stuttgardienſis, Wirtenbergicus. (*c*) Ita etiam EISBACHIUS, haud incelebris quondam Medicus, qui Duſſeldorffii Medicinam fecit, ſed Argentorati antea vixerat, aſſeverat, *ex viginti, quos ab ipſo quam promtiſſime ſecari viderit, vix ullum deſideratum*, omneſque ſine fiſtula relicta ſanatos eſſe; (*d*) ſed tempus ſive annum atque locum, ubi hæc viderit, non addidit; ſuſpicor autem hoc Argentorati factum eſſe, quia illo circiter tempore ibi degit.

XI.

Quouſque bona atque laudabilis ſit JACOBI *lithotomia.*

Sed quicquid tandem harum rerum ſit, tantum tamen abeſt, ut JACOBI iſthæc prima ac mala, quin potius imprudens ac temeraria potius calculum ſecandi ratio, ſi modo a prudenti medico aut chirurgo inſtituatur, pernicioſa prorſus fuerit atque inutilis, ut potius *egregias Medicis atque chirurgis ſuppeditaverit aliis etiam in morbis prudentiæ medicæ regulas*. Sic enim, quemadmodum rectiſſime jam obſervatum eſt a DIONYSIO, (*e*) ex Jacobæa lithotomiæ methodo 1. *egregie emendari ac perfici peri-*

(*a*) Solum igitur Argentoratum eſt, unde vere cognovi JACOBUM feliciter curaſſe.

[*b*] Quam prudens, aut, ut rectius forte dicam, quam felix etiam Argentorati fuerit JACOBUS, hoc tamen Francofurto ad Mœnum ex mea patria, certis documentis, & quidem nominatim per D. GLADBACHIUM, Medicum, & SUTORIUM, chirurgum hujus loci præſtantiſſimum, accepi, cum a. 1713. a primo vere ad ſeptembrim uſque ibidem fuiſſe, duoſque a calculo (præter varios, quos hernia ſcalpello curavit) cathetere ſulcato ibidem ſecaſſe, quorum vero alter paucis mox ab operatione diebus publico in noſocomio ibidem perierit. Quare & Medici & Chirurgi Francofurtenſes ejus peritiam non valde laudant, atque ſimul affirmant, eum hominem & in ſcientiis & in moribus adhuc tum valde rudem fuiſſe, qui ne vulnus quidem deligare, imo vix legere aut ſcribere potuerit. Sed hac re poſthæc plura.

(*c*) In diſſert. *de variis lithotomiæ generibus*, Argentorati an. 1724. impreſſa, pag. 24. in qua vero, loco anni 1711. ſicut SALZMANNUS me monuit, an. 1712. ſcribere debuiſſet.

(*d*) In Medicina ſua practica, vernacula noſtra ad mentem STAHLII conſcripta, cap. de calculo? quæ Argentorati a. 1715. & poſtea adhuc ſæpius impreſſa eſt.

[*e*] Libr. de operat. chirurg. cap. de lithotomia, ubi de *fratre Jacobo* itemque de punctura perinæi agit.

perinæi punctura poteſt, pro urina ſuppreſſa educenda. Namque veſica longe tutius atque commodius, quam ipſius cervix, quemadmodum communiter factum eſt, clavo ſive acu, cuſpide triangulari donato (*Trocar* vulgo dicto) hac in curatione perforari ea parte poteſt, quam JACOBUS in exſcindendo calculo perforavit. Sed de iſto quidem argumento prolixius diſputabitur deinceps. Tum 2. *ipſa quoque calculum curandi Jacobæa methodus ſat feliciter atque tuto adhiberi a chirurgis prudentibus atque anatomiam probe callentibus poteſt*; dummodo illi errores evitentur, quos JACOBUM identidem ex imprudentia & anatomes ignorantia admiſiſſe hactenus oſtendimus. Sed qua tandem ratione evitari ac præcaveri errores illi, perficique Jacobæa lithotomiæ ratio rite debeat, modo laudatus DIONYSIUS neutiquam declaravit.

XII.

Meliori methodo occaſionem dedit.

Operæ vero pretium feciſſe celebris ille chirurgus Pariſinus, MERIUS cenſendus eſt, dum in libro ſupra laudato hanc fere curandi viam in calculo extrahendo chirurgis ineundam ſuaſit; quamvis paulo poſt eam omnibus viribus rurſus diſſuaſerit atque rejecerit. Scilicet pro cathetere cylindrico, non ſulcato, qualem JACOBUS olim adhibuit, *catheterem ſulcatum*, ut in magno apparatu, adhibendum eſſe. Hunc ipſum catheterem in veſicam prius demiſſum, ſiniſtraque deinde manu comprehenſum, more JACOBI, gnaviter verſus ſiniſtrum perinæi latus deprimendum. Tum catheteris hujus ductu per admodum ſcalpellum idoneum, vel etiam conſuetum in magno apparatu lithotomum, JACOBI exemplo, perinæum una cum collo & veſicæ parte iſta, quæ collo proxima eſt, primo incidendum, ferroque deorſum & oblique ſiniſtrum verſus iſchii os ſuper catheterem tracto, veſicam, quantum quidem ad extrahendum calculum ſufficit, providiſſime aperiendam. Vulnere hunc in modum inflicto, ductorem, deinde excavatum ſive *canaliculatum*, quem Galli *Gorgeret* vocant, rite, & quemadmodum in majori apparatu fieri alias quoque ſolet, in veſicam demittendum, adhibitaque tandem forcipe quadam convenienti, calculum protrahendum. Tametſi autem MERIUS, lithotomiæ hujus Jacobææ in mente correctæ, ut nihil hic diſſimulem, primus & verus videatur auctor; nunquam tamen ipſemet in homine quodam vivo hanc curandi rationem tentavit; (*a*) imo paulo poſt eam, licet emendatam, prorſus, ut jam dixi, rurſus rejecit, & noxiam proclamavit, vulgaremque, quæ magno apparatu fit, huic præferendum duxit. Interea, niſi me omnia fallunt, conſiliis tamen ſuis primis effecit, ut primo Pariſinus quondam ille chirurgus regius celeberrimus, *Mareſchallus* haud ita diu poſt JACOBUM, emendatæ lithotomiæ hujus experimenta eaque feliciſſima Pariſiis fecerit; (ſi vera ſunt, quæ LISTERUS ſupra laudatus in deſcriptione itineris ſuis Pariſienſis, pag. 239. refert) cujus vero rei, quia nulla apud ſcriptores recentiores Gallos æque ac Anglos, quod miror, mentio fit, (*b*) utile eſſe duxi, ut inde

[*a*] GARANGEOT hoc MERIO vehementer exprobrat, operat. chirurg. T. II. p. 187. verum ut MORANDUS in Mem. Acad. Reg. Pariſ. 1731. tradit, nec ipſe hoc in vivo adhuc tentare auſus eſt.

(*b*) Unicus quidem DOUGLASIUS poſt me verba LISTERI in hiſtoria ſua lateralis operationis p. 37. ad 39. edit. Lond. retulit; verum inde non deduxit, quod MARESCHALLUS primus fuerit, qui in vivis poſt JACOBUM eam inſtituerit, qui tamen, ſi vera ſunt, quæ LISTERUS ſcripſit, re vera primus fuiſſet; neque etiam LISTERUM erroris arguit.

inde ipſam rem hic referam, quemadmodum poſt reditum *Liſteri* in Angliam, ab alio Anglo docto, prout ipſe eum appellat, cui nomen PROBIE, Pariſiis tunc adhuc commorante, qui cum ipſo vere hujus anni 1698. operationes Monachi iſtius aſpexerat, die 2. Auguſti ad LISTERUM perſcripta erat, ex anglico latine verſam, quæ ita ſe habet. *Chirurgi* (*Pariſienſes*) JACOBUM *vehementer increpant, quamvis ejus methodum ſequantur. Nam Mareſchallus ab eo tempore ſecundum methodum illius ſecuit, ea ſolum differentia, quod catheterem ſulcatum adhibuerit.* LE RUE, *alter noſocomii charitatis chirurgus, veterem modum, eo tempore, quo Mareſchallus* JACOBI, *adhibuit; verum non tam bomo, quam Mareſchallus, ſucceſſu. Omnes enim, qui ab hoc ſecti ſunt, adhuc vivunt, & optime ſe habent, dum alter unum alterumve amiſit. Imo qui vivunt, non tam cito, ac illius curati ſunt.* An autem vel ipſemet MARESCHALLUS, vel alii etiam ipſius exemplo eundem operandi modum poſtea iterum atque ſæpius apud Pariſinos adhibuerint, dubito, vel ſaltem, quantum ego quidem ſcio, haud conſtat. Miror ſaltem nihil inter Gallos hac de re conſtare; quamvis MARESCHALLUS pauco demum ab hinc tempore objerit, & experimenta prima a MORANDO & PERCHETO Pariſiis 1730. juxta CHESELDENI emendationes inſtituta, ut ipſe MORANDUS refert, (*a*) aſpexerit. GARENGEOT, vero perhibet, PERCHETUM *primum eſſe*, qui poſt JACOBUM ſectionem lateralem Pariſiis inſtituerit operat. chir. T. II. pag. 230. id quod Galli optime dijudicare ac decidere poterunt.

XIII.

De methodo Raviana. In Belgio vero poſtea RAUIUM, Germanum, & Medicum clariſſimum, quem & in anatome & in chirurgica præceptorem habui, eumque diu ſecutus ſum, (*b*) quam diligentiſſime novam hanc eandemque correctam lithotomiæ rationem frequentaſſe, nemo facile ignoraverit, niſi in hiſtoria Medicorum recentiſſima prorſus hoſpes fuerit. (*c*) RAIUS enim, poſtquam non modo *Fratrem* JACOBUM, ſæpius hanc ſectionem perficere in Hollandia viderat, quemadmodum & ALBINUS pater & ALBINUS filius referunt (*d*) atque ego ex RUYSCHIO, altero meo in anatome & chirurgica doctore, aliiſque Medicis & Chirurgis Amſtelodamenſibus ſæpe

[*a*] Memor. Acad. Reg. Par. 1731.

(*b*) Nam a vere anni 1706. ad Octobrem uſque anni 1710. in Belgio vixi maximamque hujus quinquennii partem Amſtelodami conſumſi, & ad RAUII curationes ſedulus animum applicavi.

(*c*) *Rauianam lithotomiæ methodum* ſingulari eaque docta commendatione: anno 1725. edita, titulo: *Index ſupellectilis anatomicæ*, Bern. Sigfrid. ALBINUS: filius, Medicinæ anatom. atque chirurg. apud Leidenſes Profeſſor, una cum inſtrumentis in eadem adhibitis, deſcripſit. Tametſi ſcalpellum, ab ALBINO Tab. I. fig. 5. deſignatum, plane diverſum ſit ab eo, quod eo tempore, quo ego Amſtelodami vixi, ab eodem adhibitum egomet vidi, meumque ſcalpellum Tab. XXVII. fig. 8. tunc juxta ejus ſcalpellum & apud eundem artificem, qui ſcalpella aliaque inſtrumtnta ejus conficere ſolebat, in domo, cui nomen & ſignum erat, *campanæ cærule*, quod ſignum etiam in ipſa ſcalpelli figura expreſſum eſt, confici curavi, quodque alias adhiberi vulgo a chirurgis in apparatu magno conſuevit. Non enim video rationem, quare hoc illi ſubſtituerit, cum nulla in re illo præſtare mihi videatur.

(*d*) Ille, in oratione in obitum RAUII p. 28. hic in ſupellect. modo laudata.

ſæpe olim intellexi; ſed ea forte quoque, quæ pro emendanda lithotomiæ methodo Jacobæa, MERIUS jam ſuppeditaverat conſilia, perceperat, imo & LISTERUS de MARESCALLO libro citato jam an. 1699. retulerat, adjutuſque & audacia inſigni chirurgica & egregia ſcientia anatomica, primo eandem, ac *Frater* JACOBUS & veteres, perinæi partem, ipſamque mox *cervicem* (*a*) & *veſicam*, ſicut JACOBUS, teſte, MERIO, ſolitus eſt, incidit; quemadmodum egomet, dum Amſtelodami fui, ſæpius vidi (*b*). Deinde *catheterem* quoque *ſulcatum*, quem MERIUS ſuaſit, uſurpavit, ſed ad normam JACOBI, *vulgari paulo craſſiorem* pro infligendo veſicæ vulnere adhibuit (*c*). Tum loco ductoris canaliculati binos *ductores enſiformes*, marem ſcilicet & fœminam, Tab. XXVIII. fig. 2 & 3. *ſcalpellum* item & *forcipem*, quibus ſecundum vulgarem lithotomiæ methodum Medici utuntur, applicavit; ægrotantibus vero eundem fere in modum ſupinum diſpoſitis, natibus probe elevatis, quem itidem JACOBUS ſervaſſe memoratur (*d*). Attamen *eos aliter, quam vulgo fieri & delineari ſolet, ligavit* (*e*); id quod a paucis rite deſcriptum, imo a pleriſque, qui de Rauiana methodo ſcripſerunt, prorſus neglectum reperio; quod tamen ad hiſtoriam hujus ſupplendam neceſſarium eſſe exiſtimo: idque tanto magis, quia ejus modus ligandi minus quam vulgaris ægros terrere ſolet; dum de vulgari ipſe TOLETUS aſſeverat, *quod magnopere augeat metum & terrorem ægrorum*, atque VVINSLOVIUS ex hoc terrore mortem notaverit (*f*). Itaque longiſſimi illi laquei, quibus alii utuntur, qui cervicem aliaſque partes miris ac formidandis ductibus ambiunt, *duos* RAUIUS *habebat laqueos breves* eoſque planos, ex *lana* (*g*) *confectos*, (qui vero etiam ex lino vel ſerico conſtare poſſunt) quorum quilibet non niſi quatuor circiter pedes longus ſit, alteroque, facta prius anſa, ut Tab. XXIX. fig. 10. A indicatur, manum dextram circa carpum

(*a*) Id quod ALBINUS pater notavit l. c. pag. 29.; licet filius; DIONYSIUS aliique velint, eum ſolum veſicam; intacta cervice, incidiſſe.

[*b* Ego dum eo tempore & poſtea hanc operationem in cadaveribus ſæpe tentavi, ſemper non ſolum veſicam, ſed cervicem quoque ejus inciſam deprehendi; verum tunc me erraſſe putaveram, atque artificium ſolam incidendi veſicam me non ſatis noſſe, exiſtimaveram.

[*c*] Quod *craſſior* vulgari fuerit, ſicuti JACOBI mihi fieri dixit RAUIUS ob ſectionis ſecuritatem, ut tanto facilius incidi & ſcalpellum tam facile ab eo non aberrare poſſit, illudque etiam ex ALBINI fig. 1 itemque ex noſtr. Tab. XXXI. fig. 1. didere licet; quamvis nullus hoc, quantum novi, in publico ſcripto notaverit vel indicaverit. Quod vero vulgaribus *majorem curvaturam* habeat, ut ALBINUS filius ſcribit, facta cum illis collatione, non perſpicio. Nam pro magno apparatu requiritur jam catheter valde incurvatus, & ut GARENGEOT ait, *a grande courbure*, cap. de magno apparatu.

(*d*) Situs, quem RAUIUS ſuis curandis dedit, melius, quam forte ab ullo alio, deſcribitur ab ERNDELIO, in itinere ſuo Anglico & Batavo, p. 119. Unde etiam patet, RAUIUM quandoque *arculæ*, *quemadmodum ipſe quoque vidi*, *ægrum impoſuiſſe*, ubi apta tabula deficiebat. Falſum igitur eſt, quod GARENGEOT perhibet, operat. chirurg. Tom. II. p. 192. RAUIUM *ægros*, *ut in magno apparatu*, *collocaſſe & ligaſſe*: quemadmodum ipſe ſæpius vidi.

[*e*] Vid. TOLETI liber de lithotomia cap. XVI. & ALCHISII lib. de lithotom. Tab. IX. & XVI.

[*f*] In epiſtola annexa MORANDI lib. de alto apparatu.

(*g*) ERNDEL. l. c. pag. 120.

prehendebat eamque ad dextram tibiam ſive pedem; altero autem ſiniſtram manum eadem ratione ad ſiniſtram tibiam; verum *non circa malleolos*, ut alias fieri ſolet, *ſed mox infra genua ſupra ſuras* ſcilicet, alligabat (*a*). Qua ipſa equidem curandi ratione uſque adeo frequenter atque feliciter utplurimum uſus eſt RAUIUS, ut neque MERIO, neque MARESCHALLO, auctoribus, ſed RAUIO eadem a pleriſque hucuſque accepta referatur, indeque *methodus lithotomiæ Rauiana* a quamaplurimis hactenus nuncupata ſit. Ab eo vero tempore, quo celeb. Jacob. DOUGLASIUS libellum de *laterali operatione* Londini an. 1726, anglico ſermone, edidit, qui poſtea an. 1728. latinæ verſus Lugduni Batav. prodiit; in quo, quomodo JACOBUS & RAUIUS olim, ſed & nuper CHESELDENUS Londini hanc methodum inſtituerit atque emendaverit, deſcribit, *operatio* ſive SECTIO LATERALIS appellari cœpit, quia magis in latere pærinæi, quam in magno apparatu, imo & *in latere veſicæ inciſio inſtituitur*, quæ in majori apparatu ſolum in urethra fit.

XVI.

Primus eam poſt RAUIUM *inſtitui.*

Antequam vero de hac aliiſque aliorum emendationibus agam, nonnulla prius adhuc, quæ ad RAUIUM ipſum ejuſque deinde ſecandi modum pertinent, quæque longo uſu & meditatione hac in re obſervavi, hic proponam. Abſolutis ſcilicet jam meis ſtudiis medicis in Germania, fama tunc celeberrimorum Medicorum in Belgio tunc viventium excitatus, Belgium adii, ibique per quinquennium fere, anatomes potiſſimum & chirurgiæ, quarum amore flagrabam, excolendæ gratia commoratus, atque primis annis Amſtelodami, præter cel. RUYSCHII etiam RAUII in his informatione uſus ſum; ultimis vero alios ſtudioſos juvenes rurſus anatomicam & chirurgicam docere cœpi, ubi interea occaſionem habui non ſolum ſæpius RAUII operationes videndi, verum etiam me ipſum in eis imitandis in cadaveribus exercendi, aliiſque in iiſdem poſtea demonſtrandi, dum licentia mihi a RUYSCHIO, altero meo præceptore, & anatomes ac chirurgiæ Profeſſore publico, data erat cadavera pro lubitu in noſocomio diſſecandi, atque in uſum chirurgicum adhibendi. Unde tandem factum eſt, ut talem mihi hac in re ſcientiam compararerim, ut non dubitaverim, eam aliquando etiam in vivis tentare. Cum vero an. 1709. Tornacum in Brabantia a fœderatis eſſet obſceſſum, & ut medicus caſtrenſis, RUYSCHII commendatione, exercitum fœderatorum Belgii, quem ab an. 1707. jam ſecutus eram, denuo ſequeretur, atque Audenardæ noſconomium pro ægris & vulneratis inſtituerer, ibi tandem inter alios ægros & vulneratos, opportune juvenis xv. annos natus, calculo veſicæ laborans, ſe curandum mihi offerebat, quem methodo & inſtrumentis Ravianis, præſente chirurgo Hollandorum tunc primario, Dn. DE QUAVRE aliiſque in fine menſis Auguſti feliciter a calculo duarum unciarum liberabam, Anno 1710. ad Profeſſionem medicinæ, anatomes & chirurgiæ ſuſcipiendam Altorfium vocabar; verum prius Angliam adii, atque etiam a Medicis & chirurgis præſtantioribus, inprimis CYPRIANO RUSSIERO ac LAVATERO proficere ibidem ſtudui, & tandem circa finem hujus anni ad Academiam Altorfinam abibam.

(*a*) Hoc etiam notavit FEHRIUS in diſſ. jam ſupra laudata de calculo veſicæ &c. pag. 17.

abibam. Ibi an. 1712. puerum ſeptem annos natum Papenheimio oriundum, & calculo veſicæ laborantem, Rauiana ratione, quemadmodum eam paulo ante in lectionibus & demonſtrationibus meis chirurgicis docueram, in conſpectu multorum Medicinæ ſtudioſorum, extrahebam; id quod poſtea variis in locis & cumprimis poſtquam Helmſtadium veni, aliquoties hic & alibi præſtiti (*a*). Unde certum eſſe puto, me primum forte, quantum ego ſaltem cognoſcere potui, eſſe, qui eam poſt RAUIUM in vivis hominibus inſtituit, eamque etiam non ſolum in demonſtrationibus meis chirurgicis ab eo tempore, quo chirurgiam docui, nimirum ab anno 1708. ſemper propoſui & in cadaveribus ſæpiſſime demonſtravi, verum etiam in mea chirurgia, quæ anno 1718. Norimbergæ primum germanice & poſtea aliquoties adhuc prodiit, breviter mox ſequentibus verbis, cap. de methodo fratris JACOBI §. XI. deſcripſi. Poſtquam nimirum oſtendi, JACOBI methodum quemadmodum ab ipſo olim inſtituebatur, nihil valere, varios vero fuiſſe, qui eam varia bona continere, ſi modo a viris quibuſdam prudentibus atque in anatome probe verſatis, errores ejus corrigerentur, agnoſcerent, nullus autem eſſet, qui illam in homine vivo tentare auſus eſſet, tandem hæc poſui, quæ totam rem breviſſime exhaurire videntur, licet a nullo recentiorum, qui de hac re ſcripſerunt, obſervata inveniam. Scilicet *Rauius hanc methodum mihi emendaſſe videtur: hic enim, quemadmodum vidi, ſequitur fratrem Jacobum in loco incidendi ſive inciſionis, mutat vero inſtrumenta, atque in inciſione cathetere utitur ſulcato & poſtea ductoribus mare ac femina, ſicut in magno apparatu atque hac ratione hanc operationem feliciſſime perficit*. Paulo poſt §. XII. ubi de comparatione hujus cum magno apparatu diſputavi, hæc verba protuli. *In emendata* JACOBI *methodo a* RAUIO *difficile eſt, tam profundum vulnus* (quantum ſcilicet hac in methodo præ magno apparatu requiritur) *ad catheterem uſque in veſica denudandum facere, ſine vicinarum partium læſione*. Quod judicium poſtea, meo nomine ſuppreſſo, ab aliis uſurpatum inveni. Atque hæc verba de hac methodo eo tempore, quo nemo, præter me, de ea vel imitanda vel excolenda ſollicitus, ſed altum contra ubique ſilentium erat, pro re magni momenti, paucis indicanda, ſapientibus ſufficere putavi. Verum quia nunc hæc controverſia, quæ diu quievit, ab aliquo tempore vehementer rurſus cœpit agitari, & de commodis ſive præſtantia illius præ ceteris methodis diſputari, etiam prolixius de ea nunc agere omniaque, quæ tam à RAUIO quondam vidi, audivi & obſervavi, quam quæ vel meditando, vel legendo, vel experiundo præ aliis de hac ipſa adhuc notavi, quæ aliquam lucem vel utilitatem huic doctrinæ atque hiſtoriæ RAUII afferre poſſunt, adjicere volui, ut hiſtoria ejus tanto fiat perfectior.

XV.

Obſervationes aliæ ad RAUIUM *pertinentes.*

Præter eas vero res, quæ N. XIII. *de modo ligandi Rauiano, de majore catheteris craſſitudine, de ſcalpello ejus* &c. jam propoſui, quæ ab aliis prætermiſſa ſunt, nonnulla adhuc, quæ ad hanc rem & vitam magni

P 2 hujus

[*a*] In DOUGLASII libello, cujus inſcriptio, *diſſertatio de alta operatione* pag. 128. epiſtola continetur, quam an. 1728. ad ipſum dedi, in qua ſignifico, me Bremæ ægrum alterum *Rauiana*, alterum *alta operatione* a calculo liberaſſe. Conf. & mea diſſ. *de alto apparatu* p. 11.

hujus chirurgi pertinent, dum intime eum ejuſque fata novi, hic monebo: & primo quidem, quod GARENGEOTUS aſſeveret, *Senatum Amſtelodamenſem ipſi pileum doctoris, ob merita ſua in chirurgiam procuraſſe, qui & ipſi primum locum in Anatomia conferre voluerit.* (*a*) Verum GARENGEOTUS hic valde erat, atque ex deſcriptione ejus vitæ, quam ipſe pag. 93. & ſeq. dedit, rem melius ſcire ac cognoſcere potuiſſet. Nam ſenatus Amſtelodamenſis hoc, quod ille dicit, minime fecit. Antequam enim huic vel nomine tantum notus erat, & antequam vel ullam operationem chirurgicam Amſtelodami perfecerat, imo antequam adhuc ſedem Amſtelodami fixerat, jam gradum doctoris, conſueto modo, Lugduni Batavorum quæſiverat, atque etiam impetraverat, paulo ſcilicet poſt, poſtquam ex Gallia in Belgium & nominatim Lugdunum Batavorum redierat, (*b*) anno nimirum 1694. die 11. Maii, ſicut GARENGEOT ipſe pag. 98. refert. Tunc vero demum, ut ALBINUS, filius, in vita ejus recte refert fol. 3. & GARENGEOT ex ipſo p. 98. *vitæ erraticæ & vagæ pertæſus, Amſtelodamum ſibi ſedem ſtabilem certamque delegit, ubi & anatomen alios docendo & medicinam, eam inprimis, quæ manuum opera curat, exercendo, ſua ſe ſuſtentaret induſtria.* (*a*) Igitur inde patet, ſenatum Amſtelodamenſem, ut GARENGEOT pag. 92. perhibet, ipſi pileum Doctoris non procuraſſe, ſed eum tunc adhuc prorſus ignoraſſe eoque honore jam ornatum fuiſſe, antequam Amſtelodamum veniret illudque pro ſede fixa eligeret. Ita etiam falſum eſt, *quod ſenatus* ipſi *primam in anatome cathedram ſive locum dare voluerit.* Nam RUYSCHIUS hunc jam a triginta annis, antequam RAUIUS Amſtelodami vel cognitus erat, habuerat, atque egregie, ut omnibus notum eſt, ornaverat, eumque etiam adhuc diu poſt abitum ejus Leidam, imo etiam poſt mortem RAUII habuit atque ad mortem uſque ſuam retinuit: nec ulla fuit ratio, quare hunc locum præſtantiſſimo optimeque merito RUYSCHIO adimere, & novo adventanti homini, qui nihil tunc adhuc notatu dignum præſtiterat, (*d*) dare debuiſſet. Imo jurare auſim, ſenatum nunquam hac de re vel cogitaſſe; neque unde GARENGEOTUS hæc hauſerit, concipio. Contra ſciendum eſt, quod veri cauſa hic ſcribo, RAUIUM *ne locum quidem ſecundum in anatome, multo minus primum*, neque *Profeſſoris locum* aut *dignitatem Amſtelodami unquam obtinuiſſe*; ſed, ut doctor quidem privatus, ſicuti cuilibet fere ibi licet, atque ego etiam feci, ibidem docuiſſe. (*d*) Recte etiam ALBINUS aſſeverat, RAUIUM *Medicinam, quæ manuum opera curat*, Amſtelodami *exercere voluiſſe*: nam de curationibus morborum internorum parum erat ſollicitus; vel etiam, ſi verum fateri licet, eas non ſatis intelligebat. Interea tamen aliquamdiu poſt JACOBI *eremitæ* ex urbe Amſtelodamenſi diſceſſum, majori animi contentione huic ſpeciatim operationi ſe dabat, (quam antea, dum recens ex Gallia veniebat, vel prorſus non, aut fal-

[*a*] Operat. chirurg. Tom. II. pag. 92. edit. II. ubi ait: *On verra, que la bonne chirurgie lui attira l'eſtime entiere des Magiſtrats d'Amſterdam, qui voulant lui donner la primiere chaire d'Anatomie, lui procurerent un bonnet de Docteur en Medicine, qui ne lui couta qu'un diſſertation* ſur l'origine & la Regeneration des dents.

[*b*] Cognoſci hoc uberius poteſt cum ex oratione laudata ALBINI Patris, tum ex vita RAUII ab ALBINO filio deſcripta.

(*c*) Conf. RAUII Reſponſio ad defenſ. RUYSCHII pro ſepto ſcroti, in principio.

(*d*) Id quod etiam ex ALBINI patris oratione cognoſci poteſt, pag. 20.

(*e*) Si quis hac de re certius adhuc inſtrui velit, inſpiciat RUYSCHII Epiſt. anat. XIII. pag. 21.

ſaltem parum adhuc exercuerat) & cum ſenſim felici ſua calculum ſecandi ratione magis inclareſceret, tandem a ſenatu urbis lithotomi ſive *operatoris publici* titulo (*Stads Operateur*) condecoratus eſt. Deinde neque hoc reticendum, quot eum ſeriem, ſive *curſum*, ut vocant; *operationum chirurgicarum* ſtudioſis, quandoque hoc ab ipſo deſiderantibus, magno, ut ſolebat, pretio oſtenderet (*a*), & ad lithotomiam perveniret, dicebat, *de hac operatione quia ab ea potiſſimum ſubſiſtere & vivere coger, nihil propono, Si etiam aliquid de ea dicere deberem, veritatem vobis non dicerem*, (nam valde avarus & invidus erat) *adeoque ſilere malo. Si hanc artem diſcere poteſt, quando me ipſum in vivis exrecere videtis, hoc vobis erit licitum. Ceterum* CELSUM *de ea legere poteſtis*: id quod mihi diu ænigma fuit, nec tandem illud inde concludebam, eum locum ope catheteris eſſe incidendum, quem CELSUS ſuper calculo ſine cathetere incidere docuerat. Meo præterea tempore, & ſpeciatim jam anno 1706. & 1707. in animo ipſi erat epiſtolam vel diſſertatiunculam quamdam edere *de neglectis quibuſdam in oculo & aure*, (nam ad majora opera conſcribenda patientia & forte alia ipſum deficiebant) ubi præcipue *apophyſin illam mallei*, quam *Rauianam* quidam appellant, deſcribere ac delineare volebat, imo ut mihi & multis aliis ſæpius narraverat, figuras ad res has neglectas pertinentes jam in chalcographi manibus eſſe. Verum neque hoc neque aliud quid poſtea, ſi orationem inauguralem, quam cum Profeſſionem Anatomiæ & Chirurgiæ Lugduni Batavorum, poſt BIDLOJ mortem ſuſciperet, habuit, excipias, evulgavit. Denique prætermittere non poſſum, DENYSIUM, chirurgum & lithotomum Leidenſem; quem ſupra jam laudavi, in obſervat. chirurg. de calculo & lithotomia an. 1731. editis, in præfatione & exordio ſcribere, *ſe hunc librum evulgaſſe, ut illorum, quæ in praxi lithotomiæ* RAUII *obſervaverit orbem participem redderet*. Verum methodum RAUII (quam hic ſibi in articulo mortis revelaſſe affirmat) nuſquam, ut ſupra jam indicavi, deſcripſit; ſed in eo maxime occupatus eſt, ut evincat, RAUIUM ejus eſſe inventorem, eam ceteris præſtare, eamque ſibi feliciter ſuccedere.

XVI.

CHESELDENUS; celeberrimus nunc Britannorum chirurgus, duplici adhuc ratione rem lithotomicam poſtquam ſectionem, quam *hypogaſtricam* ſive *altum apparatum* vulgo vocant, quamque antea poſt *Jo.* DOUGLASIUM mira & dexteritate & felicitate ſæpius exercuerat, ut Rauianam etiam experiretur, rurſus reliquit) emendavit, & ſequentes ſecandi rationes, tanquam antea notis præſtantiores, una cum diverſis novis ferramentis in illarum locum ſubſtituit. Prima quidem earum, quæ Rauianæ aliqua emendatio eſſe debet, alio quodam Medico Anglo, cui BAMBERI nomen, teſte DOUGLASIO (*b*), Londini in publico noſocomio prius exercitata fuit: quem vero in *omnibus* RAUIUM, quemadmodum ALBINUS ejus modum propoſuit, *prorſus ſecutum* eſſe ſcribit DOUGLASIUS; *niſi quod veſicam prius modice aqua, ut in alta ſectione dictum eſt, repleverit*, atque hac ratione ipſum quam plurimos a calculo æque feliciter ac quondam RAUIUS liberaſſe. Doleo autem, DOUGLASIUM hic non docuiſſe, *Cheſeldeni modus primus, ſeu potius Bamberi*

[*a*] Hoc ALBINUS Pater, l. c. p. 23. aſſeverat: nam Amſtelodami pro demonſtrationibus ſuis anatomicis & chirurgicis, *centum nummos imperiales unciales* quilibet auditorum ipſi ſolvere cogebatur.

(*b*) *In Hiſtor. operat. lateralis*, ſupra nominata.

qua ratione aqua, quæ per cavum catheterem ſine dubio injecta fuit, in veſica detenta ſit, quando hunc catheterem rurſus extraxit, ac poſtea catheterem ſulcatum Rauianum in veſicam immiſit: dum interea omnem fere aquam rurſus effluxiſſe veriſimile eſt; adeoque veſicæ per aquam repletio parum vel nihil hic prodeſſe potuit & quaſi inutilis fuiſſe videtur. CHESELDENUS vero *varia in Rauianam mutavit, & ſequenti ratione novam ſuam inſtituit.*

XVII.

Ipſius Cheſeldeni. Menſa ſcilicet, figuræ quadratæ, in quam ægros collocavit, altior erat eo in extremo, cui nates ægri niti debebant, quam in altero (*a*): poſtea ægri ſupini & natibus & capiti pulvinar ſubjecit, ſic ut venter decliviorem, quam caput & nates haberent, ſitum acquireret. Nates itaque ægri altiori menſæ extremo ita imponebantur, ut ultra hujus limites paulo prominerent; genua a ſe invicem diducebantur, atque quantum commode fieri poterat, flectebantur, tandemque *carpi cum malleolis colligabantur.* Hoc in ſitu tribus miniſtris continebatur, quorum duo utrinque genua & pedes, tertius vero juxta caput ambabus manibus humeros ægri ita ſuſtinebat ac firmabat, ne æger in curatione ſe retrahere atque a chirurgo recedere poſſit. Hoc in ſitu CHESELDENUS *catheterem cavum ac ſimul ſulcatum ferreum* per urethram in veſicam conſueta ratione demiſit (*b*), atque per eum, *ut in alto apparatu* (*c*) fieri conſuevit; aquam tanta copia in veſicam injecit; quantam æger ſine inſigni dolore perferre potuit (*d*). Hujus refluxum ut impediret e veſica, funiculum laneum (flanel) peni, relicto cathetere illo in veſica, circumjecit, penemque eo conſtrinxit. Extremum *catheteris poſtea prudenti miniſtro ſuſtinendum dedit; non ut ſulcum ejus verſus locum incidendum premeret*, (ut alias in majori apparatu & Rauiana methodo fieri ſolet) ſed ſolum ut curet, ne catheter & veſica, ob rationes mox dicendas, reſiliat (*e*). Hoc facto, CHESELDENUS *in ſella conſidet*, cum menſæ altitudine, in qua æger decumbit, ita reſpondente, ut ſectionem ſedens commode perficere poſſit, *ſcalpelloque, acie convexa donato, primo plagam facit, incipiendo pollicis latitudine ſupra anum id latere ſiniſtro futuræ perinæi*, inter muſculum acceleratorem urinæ ſive conſtrictorem urethræ & ere-

[*a*] Tabulæ hujus longitudo ſit trium pedum cum dimidio, latitudo autem duorum circiter cum dimidio, altitudo trium.

(*b*) Optandum eſſet, ut DOUGLASIUS hunc catheterem delineari curaſſet; dum ſine figura ex ſola hac brevi deſcriptione vix concipi queat, quomodo catheter ferreus cavus & ſimul ſulcatus eſſe queat.

(*c*) Qui DOUGLASII libellum latine vertit, hic pro *apparatu alto*, poſuit apparatu *magno*; ſed male, ut ſenſus etiam docet.

[*d*] Exempli loco *ſeptem uncias aquæ, in juvene octodecim annos nato*, qui calculum habebat ſex unciarum, intraſſe refert. Quam vero quantitatem ſemper ex ægri ſenſu & dolore dijudicandam eſſe docet: cum nulla certa pro veſicarum diverſitate conſtitui queat.

(*e*) Quomodo autem impediverit CHESELDENUS, ne per catheterem cavum, cole licet ligato, aqua rurſus reflueret; id quod tamen neceſſario fieret, niſi illud certa ratione impediretur, DOUGLASIUS haud indicat. Nam hæc relata ligatura ſolum impedit, ne inter catheterem & urethram aliquid effluat; verum ne aqua per fiſtulam catheteris refluat, impedire nequit. Igitur & catheter peculiari quoque ratione claudendus fuit: digito forte miniſtri, vel peculiari quadam ligatura alia.

& erectorem penis, (ſicut JACOBUS & RAUIUS,) eamque oblique deſcendendo ad latus ſphincteris ani externum, ad duorum pollicum cum dimidio vel trium aut quatuor pollicum longitudinem, pro diverſitate ætatis & magnitudinis ægri, extendit: atque hanc primam inciſionem uno actu ſive ſectione, (quod RAUIUS pluribus faciebat) per omnem cutem, pinguedinem & partem levatoris ani perficere ſtudet. Simulac hoc factum eſt, *indicem ſiniſtræ manus in medium hujus vulneris immittit, eoque inteſtinum rectum ad latus reprimit*, ne facile a ſcalpello poſtea lædatur: atque tunc, *prehenſo alio ſcalpello, eoque falcato*, dextra manu cuſpidem ejus (ſurſum ſpectantem) juxta digitum ſiniſtræ in veſicam, inter veſiculam ſeminalem & os iſchium hujus lateris impellit (*a*), depreſſaque manu (dextra) alteram ſive ſecundam hanc inciſionem ſurſum continuat, donec cuſpis in parte ſuprema prioris inciſionis rurſus prodeat. *Veſica hoc modo aperta* (*b*), *digitum indicem levæ manus per hoc vulnus in cavum veſicæ demittit*, eoque, calculo percepto & firmato, forcipem ſuper hoc digito (ſine ductore alio) immittit, calculumque ea prehendere operam dat: quo prehenſo, digitum rurſus extrahit, forcipeque utraque manu comprehenſa calculum majore vel minore negotio educit, prout hic vel major vel minor, lævior vel inæqualior, aut etiam plaga vel amplior vel anguſtior eſt. Si plures uno adſint calculi, digitum illum & deinde etiam forcipem denuo in veſicam intrudit, eoſque eadem, ac modo diximus, ratione extrahit. *Durante hac operatione catheter ſemper manet in veſica*, miniſterque, qui eum ſuſtinet, nihil aliud agit, quam, ne ſurgat vel excidat catheter, curet, hoc eſt, ut ejus prolapſum impediat: atque hoc modo CHESELDENUS veſicam ſatis, pro immittenda forcipe ſupra ejus digito ſine ullo alio duce ſive ductore, depreſſam credit, & quoniam veſica ante ſectionem aqua eſt repleta, *inciſionem in ſulco catheteris fieri non poſſe, ſive neceſſe non eſſe, ut ſectio in ſulco fiat*; neque metuendum eſſe, quin catheter forcipe corripiatur, ſi modo, dum hæc in veſica eſt, debita cura ſive cautela adhibeatur, ut calculus ſolus prehendatur. In hac methodo tantum *unus aut duo arteriarum ramuli inciduntur*, unde aliqua ſanguinis profuſio, quæ tamen ſæpius non contingit, metuenda: interea tamen ſi, vulnere ſpongia humida probe purgato, *ſanguinis fluxus perſeverat, mox arteriolas illas* (filo beneficio acus curvæ vid. Tab. XXXI. fig. 14. circumducto) *ligat*, vulnerique linamentis aridis vel etiam unguento digerente inunctis aliiſque deligationis requiſitis proſpecto, ægrum lecto imponit, atque hac ratione, ſi nullum peculiare impedimentum incidit, totam operationem intra unicum minutum, ſive intra ſexageſimam horæ partem, a prima inciſione ad calculi uſque extractionem computando, utplurimum, ut DOUGLASIUS refert, abſolvit.

XVIII.

Interea tamen res quædam ſubinde in hac operatione incidunt, ob quas nonnullas actiones ejus ſubinde mutare cogitur CHESELDENUS, mirum 1. quando calculum forcipe arripuit, atque in eo extrahendo,

P 4 vel

(*a*) Id quod forte, quod ſcilicet ſcalpello in veſicam pervenerit, ex effluxu aquæ injectæ e vulnere, de quo tamen DOUGLASIUS nihil dicit, cognoſcitur.

[*b*] Dubito an non etiam ſimul cervicem inciderit, licet ſolum de veſica hec aſſereretur.

vel ex magno renixu, vel ex alio quodam ſigno *calculum valde magnum eſſe intelligit*, ne ægrum ob violentam, quam hinc perferre cogeretur, partium dilacerationem, periculo & cruciatibus exponat, *vulnus vel forfice* in parte ejus ſuperiore, *vel ſcalpello* in inferiore, nova adhuc inciſione *ampliare ſtudet* (*a*). 2. Si, facta altera inciſione, dum digitum in veſicam demittere ſtudet, *catheterem in vulnus illapſum eſſe ſive irruiſſe ſentit* (*b*), id quod vel motu ſive agitatione ægri vel aliis de cauſſis quandoque incidere poteſt, digitum retrahit & loco ejus ductorem canaliculatum (*gorgeret*) in ſulcum catheteris impellit, ſuper quo deinde forcipem conſueta ratione immittit: *atque hanc unicam ob cauſam*, dum hoc ſubinde contingit, *catheterem ſulcatum omnino tereti* hac in curatione *præfert* (*c*). 3. Si miniſter, qui catheterem ſuſtinet, *catheterem loco calculi*, (vel una forte cum calculo) *forcipe prehenſum eſſe percipit*, id quod tamen raro contingere aſſeverat CHESELDENUS, catheterem mox extrahi jubet, calculumque tunc præhendere & extrahere ſtudet, ſine illo commodo, quod alias catheter ipſi afferret, dum veſicam deorſum premit, pro facilioris forcipis ſupra digitum, ſine alio ductore, immiſſione in veſicam (*d*), quando forte eam plus una vice immittere opus eſſet. 4. Quando vel *ob parvitatem*, *vel ſitum calculi* hanc methodum vel faciliorem vel ſecuriorem eſſe judicat (*e*), digitos ſuos in anum ægri demittit, calculoque eis verſus vulnus preſſo, altera manu ſine forcipe (fere ut in parvo apparatu) ipſum ejicit. 5. Quando vel digito, vel ex renixu, quem calculus creat, dum ipſum extrahere conatur, percipit, *adeſſe quoddam impedimentum*, *remoram ſive conſtrictionem*, vel ab uretere, vel a *membranis ſive plicis inuſitatis veſicæ* circa illum, digitos ſuos quoque in anum immergit, eiſque, ut partem illam ad os vulneris protrudat, ſtudet, atque tunc ſcalpello *res vel membranas illas*, *quæ remoram faciunt*, *reſecat*, ſicque calculus a remora reſolutus facile educitur. Atque ex his, ait DOUGLASIUS (*f*), facile, *quales ſcilicet mutationes & emendationes Rauianæ methodo adjecerit* acutiſſimus CHESELDENUS, *intelligi poteſt*: ad quas eo magis attendendum, quia hoc modo quam feliciſſime plures a diriſſimis calculorum tormentis ipſum liberaſſe, DOUGLASIUS docet, (*g*) *neque ullum eorum*, *quos huic methodo ſubjecit*, *dum hæc ſcribebat*, *deſideratum eſſe*. Unicum tantum adhuc monet, quod ad perfectionem ejus facere poſſe putat: nimirum quod *forcipis parum incurvatæ* quibuſdam in occaſionibus uſus, loco rectæ, quam hactenus tantum adhibuit CHESELDENUS, præſtantiſſimus eſſe queat. Sæpius enim ſe obſervaſſe, ait, *calculum longe facilius extrahi*, *quando eo in latere veſicæ*, *ubi vulnus eſt*, *hæret*, *quam ſi in altero aut oppoſito ejus latere*, *ſive in ſinu dextro veſicæ ſitus eſt*; præſertim ſi eo in loco veſi-

[*a*] Ibidem docent FEHRIUS in diſſ. de calculo pag. 19. & DENYSIUS in obſ. de calculo pag. 108.

(*b*) Quid DOUGLASIUS his verbis (*catheterem in vulnus illapſum eſſe*) velit, ego non ſatis intelligo.

[*c*] Quare autem ductor hoc in caſu neceſſarius ſit, & digitus pro forcipe immittendo, qui alias ſufficit, hic CHESELDENO non ſufficiat, haud indicatum reperio; neque rationem hujus rei facile perſpicio.

[*d*] Neque hic mentem auctoris ſatis comprehendo.

(*e*) Neque hoc mihi perſpicuum eſt.

(*f*) In Hiſtor. lateral. operat. anglice conſcript. pag. 87.

(*g*) Idem confirmat MORAND. In Memor. Acad. Reg. Pariſ. 1731.

veſicæ, ut quandoque ſit, cavea eſt præter naturam (*a*): quibus in caſibus forcipe paulo incurvata facilius quam recta calculum comprehendi educique poſſe exiſtimat DOUGLASIUS.

XIX.

Cheſeldeni modus alter.

Attamen quam apta, facilis, ſecura atque perfecta etiam hæc calculum ſecandi ratio & CHESELDENO & DOUGLASIO viſa eſt, tamen paulo poſt, ob ulcera, ut ait, fœtida, quæ urina in cellulari circa inteſtinum rectum membrana ſubſiſtens, ſæpe concitabat, *etiam banc rurſus abdicavit* CHESELDENVS, *ac ſequentem, quam ceteris omnibus tunc præſtare judicant*, *excogitavit* atque magno cum ſucceſſu in uſum adhibuit. Nimirum, ut ipſe refert (*b*) ægrum, ut in magno apparatu, ligat: verum ipſum tabulæ horizontali, variis tegumentis coopertæ, & tres pedes altæ, ita imponit, ut caput ejus ſolum paulo ſit elatius. Poſtea tam longam inciſionem, quam apte fieri poteſt, facit, inchoando, ubi in magno apparatu inciſio deſinit, & continuando eam deorſum inter muſculum acceleratorem urinæ & erectorem penis, in latere inteſtini recti. Deinde catheterem in vulnere quærit, eoque reperto, glandulam proſtatam recta verſus veſicam incidit, reprimendo interea uno alterove manus ſiniſtræ digito inteſtinum rectum, (ne ſcilicet a ſcalpello lædatur.) Reliqua hujus operationis eodem modo, ut in magno apparatu, peragit; niſi quod venas, ſi quæ forte lædantur, filo acu curva circumjecto, liget.

XX.

A Douglaſio uberius exponitur.

Quæ vero breviter & paucis a CHESELDENO hic de hac methodo tradita ſunt, DOVGLASIVS uberius diducit atque exponit (*c*). Nimirum omnia primo facit, quæ in magna & laterali operatione fieri ſolent: hoc eſt, ægrum in tabula, ut ſupra ∫. XVI. vel modo dictum eſt, rite collocat & ligat atque catheterem ſuum (quem vid. Tab. XXXI. fig. 5.) qui a vulgari parum differt, in veſicam immittit. Verum in ipſa ſectione, poſtquam externe amplum vulnus ſupra deſcripta ratione fecit, apicem ſui ſcalpelli, qui a vulgaribus atque hactenus uſitatis & figura & amplitudine multum recedit, (conf. Tab. XXXI. fig. 8.) catheterem verſus, qui in urethra & veſica hæret, talique ſulco concavo ſive lunato, ut fig. 4. & 7. indicatur, donatos eſt, ita dirigit, ut finem ſive partem poſteriorem urethræ, mox poſt bulbum, ipſum collum veſicæ & nominatim glandulam proſtatam, ac denique initium veſicæ recta linea in latere ſatis incidat (vid. Tab. XXIX. fig. 1. litt. I. K. L.) *Plaga ſic ſatis magna facta*, *e ſella ſurgit*, & veſicæ vulnus, immiſſo digito indice manus

(*a*) Vid. Tab. XXXII. ſig. 1. & 2. Veſicam quoque variis plicis donatam deſcripſit & delineavit BUSSIERUS in Act. Philoſ. Anglic. N. 268. pag. 752. & MOTTIUS in compend. hor. actor. part. anatom. p. 74.

(*b*) In append. ad quartam anotomes ſuæ editionem pag. 7.

[*c*] In peculiari libello anglico, cui *Appendix ad hiſtoriam lateralis operationis* eſt inſcriptio, atque an. 1731. prodiit 4.

nus ſiniſtræ, paululum diducit, ac deinde peculiarem ductorem ad ſimilitudinem quidem vulgaris *ductoris canaliculati*, quem *gorgeret* vocant, accedentem; (vid. Tab. XXXI. fig. 9.) obliquo tamen manubrio litt. AA ſtructum, ſibi porrigi jubet, quem roſtro ſuo B, ut alias cum vulgari moris eſt, in ſulcum catheteris & poſtea in veſicam ipſam immittit, eoque utplurimum ſimul calculum ſentit, id quod efficit, ut tanto facilius eum deinde comprehendere queat. Hujus ductoris manubrium manu læva arripit, ſuper hunc, extracto cathetere, forcipem ſive tenaculam ſuam (fig. 11.), quæ etiam circa habenas AA paulo aliter, quam hactenus uſitatæ, efformata eſt, facie plana ſurſum ſpectante ductu canalis ipſius quam cautiſſime in veſicam immittit, & dum in ejus cavum eam perveniſſe cognoſcit, ipſam, exemto prius conductore utraque manu circa habenas amplectitur, roſtro adhuc clauſo calculum quærit, eoque reperto, roſtrum aperit, atque operam dat, ut inferiorem roſtri laminam ſive maxillam ſub calculum ſubmergat; quo fit, ut calculus commodius comprehendatur. Itaque ſic ipſum apprehendit, eumque poſtea utraque manu, dextra circa extrema, ſiniſtra circa medium applicata, lento motu, ut partes aptius diduci expandique poſſint, educit; id quod blanda forcipis in omnem ſenſum ratatio egregie promovet, curando ne forcipi ſe ſubducat: quod ubi forte imminere agnoſcit, eum denuo comprehendere, ſed ſine forcipis extractione, molitur. *Si calculus amplus & lævis* eſt, atque in eo veſicæ ſinu, ubi vulnus, ſitus eſt, *illum quan facillime*, in omnibus ægris & in omni ætate, extrahit. *Sed ſi calculum vel valde exiguum, vel non commode ſitum eſſe intelligit*, ut is forcipe facile comprehendi nequeat, hanc mox retrahit, atque digito in veſicam immiſſo eum invertere, & *ex plicis veſicæ*, quibus ſæpe innexus hæret, *expedire ſtudet*. Poſtea ductorem ſuum ſupra digitum hunc denuo intrudit, digitum deinde retrahit, ductoremque poſtea ita invertit, ut cava ejus pars ſurſum rurſus ſpectet: in hac forcipem denuo immittit: calculum, ut antea dictum eſt, quærit & quam cautiſſime ſine omni præcipitantia educit. Denique *ne calculus in extractione facile diffringatur*, unum alterumve digitum inter habenas forcipis immittit, ut ne fortius, quam opus eſt, a maxillis forcipis comprimatur, impediat. *Quod ſi tamen*, non obſtante hac obſervatione *rumpatur*, *vel ſi plures calculi ſimul adſint*, ſingulos, vel ſingula etiam fruſta ſenſim extrahit, repetendo immiſſionem digiti & forcipis, ſi ſuper hoc fieri poteſt; vel ductoris & forcipis, quoties opus eſt; id quod, ſi modo caute fiat, nihil quidquam damni inferre aſſeverat. *Vulnus externum* eo fere in loco facit, quo JACOBUS & RAUIUS id fecerunt; ſed *longius ſupra & infra illud producit*: eum in finem, ut commodius per vulnus amplius ferramenta quæque in veſicam immitti, calculique, præſertim majores, facilius educi queant. Interne vero, dum *finem urethræ*, *totum veſicæ collum & ſimul partem veſicæ* huic proximam incidit, id agit, ut nimirum & interne juxta veſicam & in ea primo ampliorem plagam, ſine inteſtini recti læſione (quod alias in methodo laterali, ut ait, facile lædi poteſt) efficere, & deinde calculos, cumprimis majores commodius protrahere valeat. *Quod ſi forte arteriola quaedam* exterior plus, quam par eſt, *ſanguinem fundit*, ut jam dictum eſt, acu parva eaque curva, linum trahente illam ambit & poſtea ligat. Sin profundius ſita eſt, quam ut ligari queat, liquore ſtiptico ſanguinem cohibere ſtudet. Extracto calculo linamenta

cum

cum digeſtivo unguento vulneri imponit, ægrumque mox in lectum transfert, ac tandem faſcia vulnus leniſſime conſtringit; poſthæc bis in die vulnus deligat. Atque ex his patere ait, hanc CHESELDENI *methodum ex vulgari, quam majorem apparatum vocant*, & Rauiana quaſi compoſitam eſſe, aut ut ego quidem exiſtimo, ipſam Rauianam eſſe.

XXI.

Cheſeldeni modus tertius.

Denique monendum hic reſtat, diligentiſſimum & ingenioſiſſimum CHESELDENUN in inquiſitionibus & experimentis ulterius progreſſum eſſe, & paulo poſt adhuc magis ſuam methodum emendare ſtuduiſſe, atque alia adhuc ratione inciſionem internam feciſſe; & quidem ſic, ut facto prius vulnere externo, *ſcalpellum primo in partem poſteriorem catheteris*, nimirum in veſicæ partem inferiorem & lateralem, (ſive in ſinum veſicæ ſiniſtrum) poſt glandulam proſtatam & ſupra veſiculas ſeminales immiſerit, vid. Tab. XXIX. fig. 1. poſt lit. L. *ac deinde inciſionem ſive plagam hanc antrorſum per ſphincterem veſicæ & ſubſtratæ glandulæ proſtatæ partem ſiniſtram, in urethræ partem membraneam uſque ad bulbum ejus produxerit* per litt. K. I. F. eodem fere modo, ut N. XVII. in prima ejus methodo dictum eſt; hac enim ratione certius evitari inteſtini recti læſionem, quam in præcedenti & Rauiana, ubi facilius læderetur. Præterea in præcedenti incidendi modo *bulbum urethræ obſtare aſſeverat, ne ſulcus catheteris, tam commode, quam in poſteriori hoc reperiri* ac incidi queat: quemadmodum DOUGLASIUS in ſupra jam citata appendice id uberius pag. 12. indicavit. MORANDUS nihil adhuc de hac methodo proponit, ſed præcedentem N. XIX. deſcriptam pro optima declarat (*a*). Denique inter CHESELDENI emendationes, quas lithotomiæ attulit, DOUGLASIUS etiam refert, 1. quod ſi poſt operationem in curatione *pulſum curandi debilem* deprehendat, veſicatoria brachii ejus, ad vires ſuſcitandas, bono cum effectu imponat; 2. *quando vulnus incipit fieri calloſum*, veſicatorii fruſtulum ei immittat, eoque callum exedat: ita poſtea novam ſanamque carnem rurſus propululare & vulnus claudi; 3. *ſi vulnus putridum fiat*, parum viridis aeris unguento digeſtivo miſceat.

XXII.

Dranii ſententia & obſervationes.

DRANIUS, chirurgus nobiliſſimus Pariſinus, quem ſæpius quoque jam laudavimus, in egregio libello gallico (*b*), totum lithotomiæ negotium, id eſt, omnes hucuſque (cum ſcilicet librum ſuum ederet) adhibitos calculum ſecandi modos, quam acuratiſſime perveſtigare, atque quam plurimis in cadaveribus inſtitutis experimentis non ſolum illuſtrare, ſed in plenam lucem exponere ſedulo adlaboravit, magnopere ſtudio & *fabricam partium incidendarum* ac lædendarum, & *commoda & incommoda unicujuſque modi* indicavit, quibuſque in caſibus modo hæc, modo alia methodus aptiſſime adhiberi queat, prudentiſſime ediſſerit: atque propterea vult, *ut chirurgus genuinus, qui calculi veſicæ curationem ſuſcipere cupit, omnes probe perſpectas habeat*, & in omnibus exercitatus ſit, quia omnes

(*a*) In Memor. Acad. Reg. 1731.

(*b*) Quem inſcripſit: *Parallele des differentes manieres de tirer la pierre hors de la veſſie, par Henry François le* DRAN &c. a Paris, 1730. 8. c. figur.

nes certis in caſibus bonæ eſſe poſſunt (*a*). Interea tamen eam, quæ *apparatus magnus* appellatur, variis rationibus *ceteris præferre videtur*; ſi modo in ea nonnulla artificia ſive encheireſes cautius ac prudentius, quam a multis vulgo fieri ſolet, inſtituatur: inter quæ fere ea ſunt primaria, quæ ſupra cap. de magno apparatu §. VII. & VIII. ex eo adduximus, & cumprimis, ut *collum veſicæ ope ductoris canaliculati & digiti indicis quam blandiſſime diducatur* atque *ad veſicam uſque findatur*: hoc enim modo fere idem fieri digito, & quidem ſatis tuto & haud adeo magno dolore, quod in laterali ſcalpello. Quando vero hoc imprudenter, celeriter & cum impetu fieret, ſicut nonnullis mos eſſet, lacerationem hanc graviores, quam quæ digito blande inſtituitur, concitare dolores atque magis periculoſam eſſe: imo collum veſicæ haud raro hoc impetu temerario ab ipſa urethra prorſus avelli: unde neceſſario gravia mala, inflammatio, gangræna, convulſiones & mors ſæpe inducerentur. Adeoque *maxime eos hic redarguit chirurgos*, *qui ut ceteris promtiores* atque expeditiores vanæ gloriolæ cauſa *videantur*, quam celerrime & cum impetu forcipem intrudunt, ſimilique impetu calculum quoque evellunt; cum hoc ipſo peſtiferas ſæpe lacerationes cervicis veſicæ & urethræ efficiant.

XXIII.

Ejuſdem de aliis modis opinio.

Ceterum & *apparatui alto & apparatui laterali laudes ſuas non detrahit*; ſed oſtendere & evincere primo adlaborat, in laterali, ut modo jam diximus, proſtatam & collum veſicæ ſcalpello diſcindi, vel ſcindendo aperiri, quæ in magno apparatu, ſecundum ejus doctrinam, digito blande finderentur: adeoque non adeo magnam inter hos duos intercedere differentiam contendit. *Altum apparatum tuto adhiberi poſſe* eis in caſibus, exiſtimat, ubi *veſica ampla* atque ſatis dilatari queat: id quod inde conjiciendum eſſe ait, quando æger non adeo diu calculo laboravit, & largam ſatis urinæ copiam continere valet. *Perniciosum* vero illum ipſum eſſe in eis, *quibus veſica arcta* aut *calloſa*, *ut diſtendi ſatis nequeat*: id quod utplurimum in iis contingeret, qui jam a longo tempore calculo laboraverint & ſæpiſſime urinam excernere cogantur. *Lateralem ſive Rauianam & Cheſeldenianam methodum melius quam vulgarem adhiberi, quando calculi valde magni eſſent*: quia hi e corpore veſicæ per vulnus amplum & facilius hic adhuc dilatandum, commodius educi poſſent. Carpit vero hic catheterem RAUII, (*b*) quem ALBINUS delineavit; quamvis, ut nihil hic diſſimulem, DRANIUS longe alium & quidem roſtro multum breviori, quam ALBINI eſt, pag. 107. delineaverit, aſſeveratque, tali cathetere corpus veſicæ apte incidi non poſſe, dum nimis facile, imo fere ſemper & neceſſario e veſica elaberetur, quando in eum ſitum diſponeretur, in quo in operatione continendus eſſet: adeoque aliam catheteris pro hoc ſcopo figuram, quam aptiorem eſſe judicat, exhibet, (vid. Tab. XXXI. fig. 17.) *qui ſimul in ſulco ad certum ſpatium* litt. ee. *perforatus* ſive *hiatu* aut *foramine longo præditus eſt*; cujus ope quam commodiſſime veſica juxta collum ejus aperiri & per hoc poſtea vulnus, ope ductoris canalicu-

(*a*) Idem ſentit MORAND. Memor. Ac. Reg. Par. a. 1731, atque DENYSIUS quoque ait, omnes veterum modos non eſſe rejiciendos l. c. pag. 97.

[*b*] In Indice ſupellectilis RAUIANÆ ſæpe jam citato fig. 1. & 2.

liculati (*gorgeret*) forceps facile immitti, calculuſque ea educi poſſet. (*a*) *Scalpellum* etiam *peculiare* exhibet, circa apicem, (quæ acutior ipſi eſt) paululum a vulgaribus diverſum (vid. fig. 16.;) quod in magno apparatu & *Rauiana* & *Cheſeldeniana* methodo, (ſi revera diverſæ ſunt) apte adhiberi poſſe cenſet.

XXIV.

Sed de parvo apparatu tam *ſiniſtre judicat* DRANIUS *pag.* 51. *ut ne comparatione quidem eam cum ceteris dignam, ſed perniciofam potius promiſcue reputet:* niſi forte pro calculo ex urethra, vel potius collo veſicæ excidendo. *Speciatim de parvo apparatu.* Attamen ſi conſideramus 1. quod vulnus eodem in loco, quo in laterali methodo, cervici & corpori veſicæ infligatur, atque *hæ duæ methodi, ſicut varii præſtantiſſimi viri mecum ſentiunt,* (*b*) *vix niſi inſtrumentis differant,* atque ſic non niſi veterum methodus emendata ſit; adeoque hinc eadem fere habeat commoda; 2. quod tam diu, per XVI. ſcilicet & quod excedit ſecula, ſolus in uſu fuerit, & non ſolum eo tempore, verum etiam adhuc hoc & ſuperiori ſeculo, variis in Europæ partibus, quamvis major apparatus jam cognitus eſſet, multi eo a calculo feliciter liberati ſint; (*c*) præſertim ſi a prudentibus & peritis fuerit inſtitutus: 3. quod, experientia teſte, *ſæpe adhuc feliciter, præſertim in pueris & juvenibus,* non ſolum a circumforaneis, verum etiam a me, a MARINO, expertiſſimo Chirurgo Italo, (*d*) aliiſque adhuc hodie perficiatur; neque 4. *in pueris & juvenibus annum decimum quartum* nondum egreſſis, itemque in *adultis & viris parvæ ſtaturæ,* (*e*) ulla appareat gravis ratio, quam forte ſola calculi aculeata ſuperficies, (quæ tamen in pueris rariſſime occurrit) quare prorſus contemni debeat, & 5. *pauciſſimis inſtrumentis, fereque ſolis manibus, ſi ſcalpellum excipias,* haud raro perfici queat, id quod alias apud prudentes Medicos multas curationes chirurgicas præ aliis abſtruſioribus methodis ob gratam ſimplicitatem extollit ac commendat, teſtibus chirurgis præſtantiſſimis, eam non prorſus rejiciendam, ſed potius retinendam prudenterque & uberius excolendam eſſe, plaga præſertim eo loco eiſque in partibus, ut in laterali operatione inciſa, ſicut Æ-

GI-

[*a*] Ejuſmodi *hiatum* ſive *foramen* in cathetere ſulcato jam SERMESIUS quoque mihi propoſuiſſe videtur, pag. 176. lib. de lithot. Douglaſſ.

[*b*] Ut WINSLOVIUS, MORANDUS, FALCONETUS.

(*c*) In Germania frequens fuit, Medici & chirurgi *Angli* de eo, tanquam de re ſatis trita, *the operation on the Gripo*, vel *upon the Gripe*, loquuntur; atque ipſe DOUGLASIUS Lib. de lithot. ait, eum a quibuſdam in parvis hominibus adhuc inſtitui. ITALI quoque adhuc eo, ut ſupra oſtendi, utuntur. In Gallia ſuperiori ſeculo famoſus ille RAOUX ipſo etiam Pariſiis & alibi feliciter ſæpe uſus eſt, ut ex MERYI obſerv. de lithot. pag 7. 12. & alibi videri poteſt. Ita TOLETUS quoque ſuperiori ſeculo adhuc ſatis pro *parvo erat apparatu*. Nam poſtquam magnum deſcripſit & quomodo æger in eo continendus ſit, docuit, pag. 135. ait; *nunc operatio vel parvo vel magno apparatu fieri* poteſt; quaſi hoc ipſi perinde eſſet. SAVIARD. ſcriptor hujus ſeculi Pariſienſis, eum in puella ſe inſtituiſſe affirmat, obſ. chir. 86. Ita & DIONIS in chirurg. ſua pag. 182. ſcribit: *l'on taillot tojours par le petit appareil; mais aujour d'hui l'on ſe ſert de l'une & de l'autre maniere:* unde ſatis patet, eo tempore in Gallia parvum adhuc apparatum valde in uſu fuiſſe. Imo & MORANDUS eum laudat atque ſe ipſum illum quoque perfeciſſe affirmat, in Memor. Ac. Reg. Pariſ. 1731.

[*d*] Vid. ejus practica delle principali & più difficili operationi di chirurgia.

(*e*) Imo de adultis promiſcue hoc aſſeverat MORANDUS in loco modo citato.

GINETA & ALBUCASIS docent, omnino ſtatuo ac ſuadeo. In adultis quidem & præſertim iis, qui proceri ſunt, varia incommoda ipſum premunt; atque hinc factum eſſe exiſtimo, quod CELSUS ſolum pueros & juvenes ad annum decimum quartum huic curationi idoneos judicaverit; adultiores vero excluſerit. Attamen & in his eum etiam ſuccedere denuo, ut modo dixi, contendit MORANDUS in laudat. Memor. Ac. Reg. 1731. ſi modo res rite inſtituatur.

XXV.

Garengeot Gallos perfectionem adſcribit.

GARENGEOTUS, qui in priori editione operationum ſuarum chirurgicarum nihil quicquam, *neque de alta operatione*, *neque de methodo laterali*, quaſi nunquam de iis aliquid vel cogitatum vel ſcriptum fuiſſet, dixit; jam in poſteriori ſive altera editione, poſtquam tot alii, ac præſertim Germani & Angli, cum de alta, tum de laterali operatione & prius ſcripſerunt, atque etiam utramque cum ſucceſſu perfecerunt, *operationem lateralem tandem quoque proponit*, *attamen ſimul ſubito ſuper omnes reliquas non ſolum extollit*, licet eam nunquam in homine vivo ipſe inſtituerit (*a*); verum etiam *omnem & inventionis & perfectionis gloriam ſolis Gallis* vindicare contendit. Miror vero quare, cum res geſtæ fratris JACOBI Pariſiis non fuerint incognitæ atque jamdudum indicatæ & a MERYO & a DIONYSIO in ſcriptis publicis emendationes Pariſiis ſatis perſpectæ eſſent, ipſe non prius, quam Germani & nominatim ALBINUS (*b*) & ego (*c*) atque Angli, præſertim vero Jac. DOUGLASIUS & CHESELDENUS (*d*) de his rebus ſcripſerint, aliquid propoſuerit & emendationes atque perfectiones, quas ſolum civibus ſuis adſcribere vult, non citius indicaverit. Ut nunc taceam BUSSIERUM (*e*), LISTERUM (*f*), LAUNAYUM (*g*), SAVIARDUM (*h*), ERNDELIUM (*i*) atque FEHRIUM (*K*), qui omnes jamdudum ante ipſius libri primam editionem de hac methodo ſcripſerunt, ut propterea etiam jam merito aliquid de ea dicere potuiſſet, imo debuiſſet, ſi ipſi ea cognita fuiſſet. Spero tamen, ſi rem penitius perpendet, ipſum etiam aliquid honoris hoc in negotio & Germanis & Anglis relicturum eſſe, præſertim cum certiſſimum ſit, quamvis etiam MERYUS emendationes methodi JACOBI indicaverit, & MARESCHALLUS (ſi vera ſunt, quæ ex LISTERO ſupra adduximus) eum primus imitatus fuerit, Gallos, & ipſos etiam hos duos coryphæos, hanc methodum mox rurſus abdicaſſe, impu-

(*a*) Id quod MORANDUS docet in Memor. Acad. Reg. 1731. ubi de laterali ſectione diſſerit; licet *Meryo* exprobret, quod ille eam non inſtituerit.

(*b*) In libr. ſuppellect. anatom. ſæpius citato.

[*c*] In Germanica chirurgiæ meæ editione.

(*d*) In libris ſæpe laudatis, præſertim vero in DOUGLASIS Hiſtor. lateralis operationis.

[*e*] In Act. phil. anglic. An. 1699.

(*f*) *In Itinere ſuo pariſienſis*, 1699. Londini editio.

[*g*] Diſſert. ſur les Maladies & ſur les operations de la pierre a Paris 1701. 12.

(*h*) In obſervat. ſuis chirurg. Paris 1702. edit. obſ. 109.

(*i*) *In itinere ſuo Anglico* & Batavo. Amſtel. 1711. edit. ubi hic notare lubet, hunc ERNDELIUM, Saxonem, & poſtea regis Poloniæ archiatrum, meum commilitonem apud RUYSCHIUM & RAUIUM fuiſſe, ſicut & mei mentionem facit in libri hujus pag. 146. verum nonniſi per quinque menſes Amſtelodami degit, cum ego per tot fere annos ibi vixerim.

[*k*] In diſſert. de *calculo* Baſileæ 1716. evulgata.

pugnaſse, & tanquam inutilem & noxiam prorſus rejeciſse (*a*), RAUJO eum honorem adſcribendum eſse, *quod hanc methodum, quam omnes Galli rejecerunt, atque in vivis tentare nequidem auſi ſunt, in uſum ſive praxin deduxerit*, conſtanter, quamdiu vixit & valuit, retinuerit, uberius excoluerit ac perfecerit, eoque ipſo primum mihi (*b*), poſt vero DENYSIO, Belgæ (*c*), ac tandem etiam laudatis Anglis occaſionem, hunc e veſica calculum excidendi modum & in mortuis & in vivis experiundi imitandique dederit, ſine quo forte in æternis apud Gallos & GARENGEOTUM manſiſſet tenebris, atque oblivioni fuiſſet traditus ſempiternæ (*d*). His vero eorumque fauſtis promtiſſimiſque curationibus *poſt triginta fere demum annos excitati tandem Galli*, eam, quam antea, licet jam ſcriptis publicis emendatam, unanimi conſenſu rejecerant, & ex Gallia exterminaverant, calculi ſecandi rationem in lucem rurſus protrahere experirique denuo ſtatuerunt, atque inter hos potiſſimum Clar. MORANDUS, qui hanc ob cauſam non culpando, ſed potius laudando inſtituto An. 1729. dum multi alii Galli, & inter hos præcipue GARENGEOTUS hoc vituperat, & in chirurgia nihil extra Galliam diſci poſſe, ſibi aliiſque perſuadere volunt (*e*), iter Londinum fecit (*f*), ut eam a dexterrimo CHESELDENO rite videret atque diſceret, qui deinde Pariſios reverſus hanc

(*a*) Prolixius & eleganter de hac inventionis gloria agit ALBINUS, pater, præceptor quondam meus venerandus, in oratione funebri, in obitum RAUII Lugduni Batatorum 1719. dicta, ubi inprimis, pag. 30. & ſeq. ait: *Jam videtis cur lithotomiæ progreſſus tam prolixe enarraverim, ut appareat tot ſeculorum opus a noſtro* RAUIO *demum perfectum eſſe. -- Si unquam ſectionibus occaſio data, id Lutetiæ Pariſiorum factum eſt. —— Sed tantum abeſt ut hanc methodum invenerint, ut ne jam quidem* (nimirum a. 1719. cum hoc oratio dicta ſit) *poſtquam rei tam inſolentis fama ad illos pervenit, ejus periculum facere audeant*. Imo pergit poſtea p. 32. & 33. *cum Galli viderint monachum illum experimenta non niſi per mortes agere, neminem, qui illum imitetur, repertum eſſe*, atque ipſum MERIUM, poſtquam e ſexaginta ab illo ſectis tantum tredecim rite curatos videret, ipſius methodum, quæ principio ipſi placuerat, prorſus deinde damnaſſe ac ut ſumme noxiam proclamaſſe ac rejeciſſe. Talem vero qui aliquam rem contemnit, damnat, rejicit, aliamque præfert, pro vero autore aut inventore haberi minime poſſe. Conf. cumprimis cap. XIV. ex obſervat. MERY de methodo JACOBI, ex quo hæc res ſatis erit manifeſta.

[*b*] Jam an. 1728. in diſſert. mea de *alto apparatu* pag. 11. monui, RAUIUM *binas lithotomiæ methodos*, JACOBI *ſcilicet & magnum apparatum prudenti conſilio conjunxiſſe*, ita, *ut eodem quidem, quo* JACOBUS *loco, inciſionem, ſed inſtrumentis magni apparatus*, quemadmodum jam in prima chirurgiæ meæ editione a. 1718., cap. *de methodo fratris Jacobi*, docui, *perfecerit*. Atque ob easdem etiam rationes methodum CELSI, aliorumque veterum, qui eodem, quo *Jacobus*, loco inciſionem faciendam docuerunt, cum *Mariana* ſive magno apparatu combinavit.

[*c*] Vid. obſerv. ejus de calculo.

(*d*) Autor præfationis libelli de lithotomia COLOTI pag. 71. idem affirmat; verum jam antea pag. 58. ſapienter dixit: *Le frere Jaques* a prevenu M. RAU; mais il n'ote rien à la gloire de ce ſçavant Medicin: ſon genie, ſes lumieres, ſon induſtrie ont rectifié une methode incertaine, pleine de dangers, & preſque toujours funeſte; *ſes ſoins lui ont donèe plus de ſuretè, & lui meriteront peut-etre la preference &c.* Uberius de RAUII meritis ejuſque methodi præſtantia conferri meretur, quod idem autor pag. 71. & proxime ſequentibus hac de re docte atque eleganter diſſerit.

(*e*) Eandem ſuperbiam atque opinionem graviter redarguit Autor præfationis modo laudatæ in lib. COLOTI de lithotomia pag. 80. & ſeq.

[*f*] Vid. Memor. Acad. Reg. Pariſ. 1731. & GARENGEOT in oper. chir. cap. de ſect. laterali.

hanc ipſam etiam in ægris variis, ſicut infra uberius exponemus, cum ſucceſſu tentavit. Interea dum hoc in itinere erat, varii Galli & inter hos etiam GARENGEOTUS & PERCHETUS Noſocomii charitatis chirurgus hac re incitati ad ductum ALBINI & CHESELDENI in cadaveribus experimenta inſtituerunt, & poſtquam ex his ſe ſatis ad hanc operationem perficiendam idoneos crediderunt, PERCHETUS, ut GARENGEOTUS refert (*a*) eam Pariſiis primus poſt JACOBUM feliciterque ſequenti ratione in puero perfecit.

XXVI.

Ejus & Peesheti modus. Præparatione ſcilicet ægri præmiſſa, die operationi deſtinato, bihorio vel trihorio ante operationem clyſterem, ut alias fieri ſolet, ei injiciendum curant; poſtea ipſum tabulæ firmæ ad lucem claram rite diſpoſitæ, quæ duorum circiter & dimidii pedum altitudinem habeat, imponunt, poſtquam eam prius tegumentis & duobus pulvinaribus, (quorum alterum, extremo cui nates incumbere; alterum ubi caput quieſcere debet, ſubjiciendum) contexerant, hiſque rurſus linteum magnum, aliquoties duplicatum, ſuperimpoſuerant, quem deinde, ut in magno apparatu ligant. Ægro ligato, ipſe ita, ut nates extremo tabulæ luci adverſæ inſiſtant, collocatur, pedeſque, ut alias, a duobus miniſtris continentur; tertius vero, vel in robuſtis ægris etiam quartus, humeros ægri firmant, ut nulla ratione ſe movere, multo minus recedere poſſit: quia firmiſſimus decubitus hic ſumme eſſet neceſſarius (*d*). Tandem miniſtrorum ſeu adjuvantium dexterrimus poſt eum, qui ſiniſtrum pedem ſuſtinet, collocandus, ubi ex horum ſententia commodiſſime, contra quam vulgari methodo fieri ſolet, & ſcrotum & potiſſimum catheterem ſulcatum, (quem RAUIUS ipſe ſuſtinebat) continere poteſt; quia in re CHESELDENUM imitantur, ut ſic chirurgus ambabus manibus commodius in ipſa operatione uti queat. Poſt hæc hic catheterem ferreum, profunde ſulcatum, & valde incurvatum, cujus roſtrum longum ſit, & manubrium ampliſſimum, ut firmius comprehendi queat, oleo prius tinctum, in veſicam demittit, (de amplitudine vero ejus nihil dicit GARENGEOTUS). Quem ubi intraſſe percipit, manubrium manu ſiniſtra ad inguen ægri dextrum blande inclinat, & roſtrum indice dextræ inter ſuturam perinæi & tuber iſchii inveſtigat, obſervando, ne hoc roſtrum varias ob rationes ipſam iſchium attingat. Deinde anſam catheteris in hoc ſitu miniſtro huic uſui deſtinato dextra tenendum tradit, ſic ut pollice anteriorem, digitis poſteriorem laminæ partem comprehendat, cavendo ne ulla ratione vacillet, aut eum commoveat, aut a loco aberret; læva vero ſcrotum elevet & ad latus dextrum paululum reclinet, quo ipſo cutem etiam perinæi aliquo modo tendit. Chirurgus poſtea ſiniſtra cutem perinæi indice ſuturæ impoſito oblique ad dextrum femur trahit, manu vero dextra ſcalpello primam inciſionem, eamque obliquam, per cutem & pinguedinem facit, incipiendo ad digiti diſtantiam a perinæi ſutura & lineæ latitudine ſupra locum maxime eminentem curvaturæ catheteris, eamque uſque ad tuber iſchii oblique extendendo: adeoque, ſicubi RAUIVS a parte ſuperiori ad inferiorem deſcendendo. Nam JACOBVS a parte inferiori ad ſuperiorem aſcendere ſole-

[*a*] Chirurg. cap. de laterali ſectione T. II. pag. 186. & 197.
[*b*] L. c. pag. 210. & ſeq.

ſolebat. (*a*) *Ratione profunditatis* hujus primæ inciſionis obſervandum, quod ea in macilentis una ſectione vel actu fieri queat, in obeſioribus & robuſtioribus vero duabus vel tribus; id quod tamen a prudentia atque dexteritate chirurgi dependet. Hoc facto indicem manus ſiniſtræ in medium & fundum vulneris immittit, non ut inteſtinum rectum, ne lædatur repellat, ſicut CHESELDENUS vult; verum ut ſulcum catheteris tam profunde, quam fieri poteſt, quærat; imo & hunc ſi forte loco ceſſerit, rite rurſus diſponat. Nam rectum lædi non poſſe, ſi modo inciſio, ut dictum eſt, decenter fiat & catheterem facile quoque ſic inveniri aſſeverat. *Tum, quia primaria ſectio nunc fieri debet*, miniſtri omnes ſuum ut rite faciant officium & ne æger ſeſe moveat, ſevere, ut RAUIUS eo momento facere ſolebat, imperat, atque ope ſcalpelli ſui primo incidit urethram, dirigendo ſcalpellum in ſulcum ope unguis indicis ſiniſtri, mox collum veſicæ in latere, ac denique elevando manum ſic, ut dorſum cuſpidis ſcalpelli ſulco catheteris innitatur, acies vero ad veſicam reſpiciat, ipſum corpus ejus ad digiti tranſverſi circiter latitudinem & ultra, ſi fieri poteſt, aperit; *nam in hoc omne commodum & præſtantiam hujus methodi conſiſtere* recte monet: ubi vero indice ſulcum nudum & ſimul ſcalpellum, ne forte a ſulco aberret, ſemper ſequi debet. Inciſione ſufficienti facta, quando nimirum ſulcum ad duorum circiter digitorum tranſverſorum latitudinem nudum ſive detectum ſentit, ſcalpellum retrahit, relicto indice in ſulco, dextra ductorem canaliculatum prehendit, ejuſque noſtrum, duce ungue indicis, ſulco catheteris immittit. Poſtea digitum retrahit, atque hac manu anſam catheteris, quam huc uſque miniſter ſuſtinuit, amplectitur, eaque paululum ad ſe inclinata, eodem tempore conductorem in ſulco catheteris ad veſicam demittit, id quod rite factum eſſe ex urinæ effluxu e vulnere manifeſtum eſt, quam mox profluere viderunt. Hoc facto, catheterem hinc inde leniter vacillando extrahit, ductoris vero anſam manu ſiniſtra arripit, atque indicem dextræ primo in canale conductoris blande in veſicam intrudit: id quod leniſſime vulnus diducit, viamque facilem forcipi præparat. Itaque mox poſtea manu dextra forcipem per canalem ductoris in veſicam blande impellit, id quod tunc ut plurimum ſatis facile fieri poteſt. Læva poſt hæc ductorem educit, forcipemque valde, ad vulnus uberius ſenſim dilatandum, aperit, ac deinde clauſa rurſus forcipe calculum quærit, prehendit atque, ut alias dictum eſt, protrahit. Calculo extracto, index denuo in veſicam immittitur, ut exploretur, an alii forte adhuc calculi ſuperſint: quod ſi ſit, forceps ſuper hoc digito, vel ſuper ductore globoſo, (*Bouton*) denuo impellitur & cal-

(*a*) Quia nonnulli aſſeverant RAUIUM *rectam feciſſe inciſionem externam*, hinc quidam (ut GARENGEOT. p. 198. T. II:) hoc redarguunt & inferunt, ergo eum *non obliquam* feciſſe, atque varias noxas inde deducere conantur. Verum ego ſemper vidi, ipſum talem obliquam ſectionem inſtituiſſe, qualis dudum ab ÆGINETA Lib. VI. cap. 60. & hic modo deſcripta eſt: & quia ejuſmodi obliqua linea quoque recta eſt, dum revera neque curva neque lunata eſt, qualem CELSUS fieri juſſit, illi mihi non erraſſe videntur, qui ipſam inciſionem rectam feciſſe ſcribunt. Attamen ejus recta erat ſemper ſimul paululum obliqua, & ut ALBINUS filius recte ac perſpicue ſcripſit, a ſuperioribus ad inferiora & *exteriora*, id eſt, *verſus oſſis iſchii tuber nonnihil ducta, ut nempe a recto inteſtino recederet*. Sed quid hoc aliter eſt, quam linea obliqua? Sciendum enim eſt, lineam rectam poſſe eſſe vel *directam*, vel *tranſverſam*, vel *obliquam*.

calculi reliqui eadem ratione extrahuntur. Præcipua quidem momenta hujus actus GARENGEOT figuris aliquot illuſtrare ſatagit; quæ vero tam male exaratæ ſunt, ut id, quod indicare conatur, ego cum multis aliis inde cognoſcere non poſſim. Denique nec hoc eſt prætermittendum quod cum DOUGLASIO contra ALBINUM filium, moneat, (*a*) *ſolam veſicam hoc methodo incidi non poſſe: verum ſemper ſimul cervicem veſicæ & proſtatam a latere, atque non niſi exiguam veſicæ partem*, ſicut etiam MORANDUS notavit: ubi quoque peculiare *parvum ſcalpellum* delineatur (*b*), quod Tab. XXX. fig. 18. a CHESELDENI fig. 8. non multum abludens, repræſentari quoque curavi.

XXVII.

Senffii methodus lateralis.

Tandem ab inſtituto noſtro haud alienum erit, ſi quid alii adhuc Germani, præter RAUIUM, ERNDELIUM, FEHRIUM, ALBINUM, me aliosque in hac laterali methodo excolenda atque perficienda præſtiterint, quantum ad meam notitiam pervenit, hic utilitatis publicæ cauſa cum lectoribus communicavero. Speciatim vero hic adhuc proponam & deſcribam, quid SENFFIUS, chirurgus regius Berolinenſis, ibidemque chirurgiæ publicus nuper in ſplendido noſocomio regio charitatis Profeſſor atque operationum chirurgicarum demonſtrator dexterrimus, ſed pro dolor! haud pridem in magnum chirurgiæ detrimentum defunctus, hac in re fecerit, & *quomodo ille lateralem* ſectionem feliciter quoque ſæpius inſtituerit. Hæc vero ex relatione filii mei hic addo, utpote qui per magnam partem anni 1735. & 1736. Berolini degit, atque in arte chirurgica ejus quoque informatione ac manuductione uſus eſt, hancque operationem aliquoties ab ipſo, tam in cadaveribus, quam in vivis, magna cum dexteritate perficit vidit, quæ ita ſe habet. Clariſſ. SENFFIUS, cum in aliis actionibus chirurgicis adminiſtrandis, tum in extrahendo e veſica calculo exercitatiſſimus, *omnibus hactenus notis methodis lateralem ſectionem anteferendam putavit*, eandemque ſequentem in modum inſtituit. Æger collocabatur in tabulam hujus altitudinis, ut chirurgi in genua proſtrati regionem umbilicalem (ita enim ipſe hanc altitudinem deſcribebat] attingeret. Tabula antea tegebatur duobus pulvinaribus; altero, natibus, altero, capiti ſubjectis. Nates ægri verſus extimam tabulæ oram, luci oppoſitam, protrahebantur; duo miniſtri utrumque pedem, ad nates reflexum, & cum manu ope laquei junctum, firmiter detinebant; (quos vero in pueris non ligabat) tertius a tergo humeros firmabat, quartus tabulam aſcendere juſſus in genua ſuper decumbentem, ita ſe projiciebat, ſicut ALGHISIUS delineat, (& ego ex illo Tab. XXIX. fig. 9. D) ut dextra manu genitalia reclinaret utriuſque vero manus digitum indicem ſic perinæo applicare, ut locus ſectionis medium illorum occuparet & cutis ibidem quodammodo tenderetur, quo ſectio tanto accuratius fieri & catheter in perinæo rectius ſentiri poſſet. Quintus miniſter ad inſtrumenta & continenda & porrigenda paratus erat. Omnibus ita præparatis, chirurgus noſter *catheterem ſulcatum*, *ex argen-*

(*a*) Ibidem pag. 204. 205.

[*b*] Parvum ejuſmodi ſcalpellum pro hac curatione primus commendavit & delineavit ALBUCASIS L. II. cap. 61.

argento confectum, tenuem admodum, (*a*) comparatione cum vulgaribus & RAUIANO inſtituta, magis etiam vulgari & Rauiano incurvatum (ita nimirum ut in Tab. XXVII. fig. 15. litt. aaa indicavi) oleoque illitum, veſicæ immittebat & denuo de præſentia calculi ſe & adſtantes certiores reddebat. Hoc facto in genu dextrum, ut RAUIUS, ſe proſternebat & manu ſiniſtra habenam catheteris verſus inguen dextrum, ſed roſtrum ejus verſus tuberculum iſchii flectebat, catheteremque ipſe, ſicut RAUIUS ſolebat, in operatione ſuſtinebat, atque inter anum & tuberculum hoc cutem primo ac pinguedinem ſcalpello diſſecabat lithotomo lato, vulgaribus vix diſſimili, linteoque eadem ratione ad dimidium uſque involuto. Poſtea ſcalpellum ſuum lithotomum ore aliquantiſper prehendebat & dextro indice catheterem in vulnere inquirebat, hocque invento ſcalpello ex ore retracto, in ejus ſulco, ut RAUIUS, inciſionem faciebat. Deinde ſcalpello in ſulco firmiter detento, ſiniſtra manu catheteris manubrium ad ſe paululum flectebat, dextra vero, ſcalpellum tenente, roſtrum catheteris introrſum cedens proſequebatur atque ſic veſicam uberius incidebat. Hoc facto, catheterem quarto miniſtro in hoc ſitu adhuc tenendum tradebat, ipſe vero ſiniſtra manu juxta ſcalpellum in veſicam conductorem marem demittebat, poſtea ſcalpellum ex vulnere & ſulco catheteris extrahebat atque conductorem fœminam (ex argento, uti mas, confectum) quoque ſuper hoc, ut alias moris eſt, immittebat. Exempto deinceps etiam cathetere inter condures hos, ut RAUIUS faciebat, forcipem immittebat & eadem conductoribus prius extractis, calculum indagabat atque tanta dexteritate & promtitudine protrahebat, ut vix duo vel tria minuta in hac operatione perficienda conſumeret. Quas partes intus inciderit, aſſeverare certus haud poſſum: quia occaſio mihi non fuit ejuſmodi cadaver aperiendi atque partes diſſectas perveſtigandi. Quos autem vivos ſecuerat ægros, omnes, quos ego vidi, evaſerunt: adeoque nec in his examinari res potuit. Ejus mens, ut ipſe dixerat, fuit, ſolam incidere veſicam, atque in hoc methodum Rauianam ſive lateralem conſiſtere & exiſtimavit & publice docuit, quemadmodum etiam tu & ALBINUS, filius, RAUIUM feciſſe ſcripſiſtis: nam ex his ſcriptis ipſum hanc methodum potiſſimum didiciſſe videtur, eamque etiam imitari & ſequi voluit, niſi quod cathetere magis incurvato ac tenuiori eoque argenteo, ut jam dixi, uſus ſit. *Tenuiorem vero catheterem* propterea ſibi fabricari curavit, quia facilius eum ad veſicam demitti poſſe exiſtimavit, (*b*) ſed *argenteum*, ob nitorem. Quoniam vero longe magis, vulgaribus & Rauiano, incurvatus fuit, hoc ipſo autem urethra ac veſicæ cervix magis ad perinæum compelluntur, veriſimile mihi eſt, ipſum non ſolum veſicam, verum etiam cervicem inciſiſſe.

XXVIII.

Poſtremo MORANDUS, unus ex primariis nunc chirurgis Pariſinis & ſocietatis Regiæ collega, prudentiſſime quoque ratiocinatur de diverſis lithotomiæ methodis, *eaſque omnes*, ſi a prudentibus ac peritis juxta opti- *Quid Morandus præſtiterit.*

Q 2

[*a*] Vix dimidiam partem amplitudinis quam Rauianus, habet, atque hic ſolus inter omnes hic *cathetere argenteo* uſus eſt; unde patet & argenteis catheteribus rem hanc optime ſuccedere.

(*b*) Licet HILDANUS, JACOBUS & RAUIUS, ut ſupra dictum eſt, contrarium ſenſerint.

optimas emendationes perficiantur, *utiles eſſe* ſtatuit, *ut multiplicationem ipſarum non noxiam, ſed potius emendationem quandam atque pro varietate calculorum ac veſicarum ægrorum* (imo & ipſorum ægrorum) *certis in caſibus utiliſſimam eſſe*; (*a*) nullamque promiſcue contemnendam aut rejiciendam, quia & ratione & experientia nituntur, ſuſtinet: ſeque omnes probe & perveſtigaſſe & perfeciſſe. Poſtquam vero de *alta operatione libellum* a. 1728. *ſcripſerat, ſe quoque latheralem deſcribere voluiſſe* affirmat. Sed cum de inſigni ac proſpero ſucceſſu, quo Cel. CHESELDENUS Londini recentiſſime hanc operationem perficeret, inaudiret, deſiderium ipſum cepit, CHESELDENI prius modum & artificia quibus in ea uteretur, ſuiſmet ipſis videndi oculis, atque hanc ob cauſam vere An. 1729. iter Londinum fecit, & non ſolum methodum, qua ægros calculo laborantes curet, diligenter aſpexit, verum etiam de eo frequentes ſermones, qui negotium hoc illuſtrare poſſint, cum ipſo miſcuit; imo reverſus Pariſios idem commercium adhuc per litteras cum ipſo continuavit, atque in cadaveribus quamplurima prius experimenta inſtituit, ſic ut totam tandem hanc rem ſe ſatis perſpexiſſe & quaſi exhauſiſſe crediderit. Certiores etiam nos facit, CHESELDENUM *altam operationem*, qua antea feliciſſime uſus erat, ob aliam cauſam *non intermiſiſſe aut reliquiſſe*, quam ea ſolum intentione ut experiretur, an non in adeo ipſi prædicata Rauiana ſecandi ratione adhuc meliorem, quam alta eſſet, deprehendere queat methodum. Ubi poſtea refert, quomodo CHESELDENUS experimenta, partim imitando & ſequendo ALBINI deſcriptionem methodi Rauianæ, partim veſicam prius aqua implendo, fecerit; (*b*) verum utraque hac ratione urinam poſt operationem in adipoſa ſive cellulari ſubſtantia, quæ inteſtinum rectum ambit, ſæpius hæſiſſe; atque *ulcera putrida & ſordida* inde ibi concitata eſſe, unde varii mortui eſſent, CHESELDENUS contendit. (*c*) Præterea ex ſententia CHESELDENI monet, ne ille, *qui catheterem* ſuſtinet, *ulla ratione ipſum antrorſum premat*: quia alias totus ſphincter facile diſcindetetur. Deinde ne *vulnus* in membrana adipoſa juxta rectum *nimis profundum fiat* (forte ne urina facile ibi hæreat & putreſcat.) Porro *ulceratam veſicam hac methodo melius, quam ulla alia mundari poſſe*; & denique, quod maxime hunc modum commendet, eſſe, quod *calculum magnum, quem alius chirurgus* mariana methodo *educere non potuerit*, CHESELDENUS præſens, ampliato ſua methodo vulnere, promptiſſime eduxerit. Tandem poſt multa expetimenta præſente MARESCHALLO, chirurgo nuper Regis primario, atque in hac re expertiſſimo multiſque aliis Medicis & chirurgis; (*d*) An. 1730. hanc operationem proſpero cum ſucceſſu factam eſſe Pariſiis MORANDUS narrat, & ex ſedecim ægris, quorum octo PERCHETTUS & octo ipſe, MORANDUS ſcilicet, ſecuit,

(*a*) In Memor. Acad. Reg. Par. 1731.

[*b* Deſcripſi has jam methodos prolixius §. XVII. XVIII. & XIX.

[*c*] Sed ut verum fatear, poſt RAUII operationes hoc nunquam accidiſſe vidi, neque mihi in hac methodo hoc unquam contigit. Neque etiam ratio adducitur, quare hoc factum ſit, & quomodo hoc CHESELDENUS ſua ſecandi ratione impediat: dum in externa incidendi ratione itemque in loco, quem RAUIUS incidere ſolitus eſt, nullam perſpicio alicujus momenti mutationem, quæ hoc impedire valeat.

(*d*) MARESCHALLI hic rurſus fit mentio, ſed an ipſe olim hanc operationem jam A. 1698. inſtituerit, ut ſupra ex LISTERO indicavimus, neque affirmatur, neque negatur: adeoque mihi dubium eſt, an revera eam exercuerit, velimque ut a Gallis verum hic demonſtretur.

ſecuit, quemlibet non niſi unicum deſideraſſe ; cum contra ex duodecim, qui magno apparatu tunc temporis in noſocomio ibidem ſecti fuerint, quinque obierint. Inter *commoda hujus methodi*, præter ea, quæ jam ſupra indicavimus, MORANDUS adhuc refert, *quod facilior & certior ſit Mariana:* quia indice duce omnia certius perficerentur, ne damnum facile concitari ægro queat. Deinde *operationem breviorem & minus dolorificam* eſſe mariana, magnoſque calculos facilius ipſa educi poſſe &c. Poſthæc *methodum* RAUII, prout ALBINUS eam deſcripſit, nimis *intricatam & difficilem* pronunciat, dubitatque cum DOUGLASIO, GARENGEOTO & FALCONETO an RAUIUS revera ita ſecuerit (*a*) & denique perfectiorem de laterali operatione tractatum quam nunc habemus, promittit.

XXIX.

Poſthæc varia MORANDUS profert, quæ *ad hiſtoriam hujus methodi illuſtrandam* facere poſſe exiſtimat. Quia vero jam dudum verum ejuſmodi hiſtoriam & cumprimis etiam fratris JACOBI, tanquam primi ejus cogniti auctoris, exoptavi, (*b*) atque varia jam ipſe de hac re collegi, pace Cl. MORANDI nonnulla, quæ mihi in ejus recenſione dubia videntur, aut ego revera aliter ſe habere certus cognovi, monebo, ut verum adhuc impoſterum rectius indagari & perfectior hujus methodi hiſtoria conſcribi queat. Nimirum MORANDUS *contra ſententiam vulgarem & ibique receptam evincere conatur*, JACOBUM mox poſt indicatas emendationes a MERYO (§.12.) aliiſque factas, (inter quos etiam FAGONIUM, Regis-Medicum tunc primarium ac celeberrimum, nempe FELICEM Regis chirurgum præcipuum, nominat) *bene & feliciter*, *eadem prorſus ratione*, *ut* CHESELDENUS, (§.19. *conſtanter ſecaſſe*, id quod ex ſimplici relatione operationum, poſt cenſuram MERYI factarum, ut ait, ſatis cognoſci poſſet. Ad quod vero probandum aſſeverat, JACOBUM An. 1699. Aquiſgrani *ſexaginta* circiter a *calculo ſecuiſſe*, & maximam eorum partem ſanatam fuiſſe. Deinde vere An. 1701. Verſaliis iterum triginta octo, qui omnes ſanati fuerint, alioſque eodem adhuc anno eadem felicitate in Picardia. Anno autem 1703. Pariſiis rurſus viginti tres, *qui omnes*, ſolo MARECALLO de LORGE excepto, *feliciter evaſerint*. Sed dubia, mihi circa hanc relationem orta, ſunt varia eaque haud levia: & primo quidem, quod hiſtoriæ hæ & præſertim Aquiſgranenſis, quæ omnem apud me fidem ſuperat, nullo teſtimonio certo aut fide digno munitæ ſint: nam in MERYI obſerv. pag. 89. edit. Pariſ. refertur, ipſum illuc, ſcilicet Aquiſgranum, *pro viro quodam ſecando* vocatum eſſe; hoc eſt, pro unico. Deinde illi, quibus Germania nota eſt, ſciunt, *calculum veſicæ in ea rarum eſſe morbum*, & in multis magnis, atque adhuc majoribus, quam Aquiſgranum eſt, urbibus, & magnis ſimul populoſiſque his adjacentibus regionibus, imo ſpatio decem & plurium milliarium germanicorum ſæpe vix unicum hoc morbo afflictum, *multo minus ſexa-*

Obſervationes & dubia circa hanc hiſtoriam Jacobi.

(*a*) RAUIUS revera ita ſecuti, quantum viſu cognoſci aut perſpici poterat. An vero ſolam veſicam, ut olim etiam putavi, inciderit, nunc quoque dubito, ob rationes ſupra prolatas.

[*b*] Ex cerebro JACOBI ipſam graves ob rationes haud natam eſſe credo; ſed, ut ſupra jam dixi, ipſum eam ab alio prudentiori, quiſquis ille fuerit, vidiſſe ac didiciſſe exiſtimo. Interea tamen vera ejus hiſtoria ſcitu erit admodum grata.

ginta ſimul in una urbe deprehendi ; adeoque ob rationem horum ægrorum in Germania, ii, qui nihil aliud ſciunt, quam calculi ſectionem, miſere vivere coguntur. Ex mea patria, Francofurto ſcilicet ad Mœnum, certa fide cognovi, JACOBUM a 1713. per ſex menſes ibi commoratum eſſe, & tamen non niſi duos in tota urbe & ampla vicinia repertos fuiſſe, qui curationem hanc ſubierint, ut ex infra dicendis uberius patebit. Quare vix credendum, hanc relationem, undecunque etiam MORANDUS eam acceperit, genuinam aut veram eſſe; ſed fortiori probatione indigere. Quod Verſaliis & Pariſiis An. 1701. & 1703. tam multos adeo feliciter a calculo curaverit, dubitare me faciunt, (præter ea, quæ mox infra adhuc proponam) quod neque SAVIARDUS, cujus obſervationes de hac re An. 1702. prodierunt, (*a*) & qui noſocomii Dei (*l'Hotel Dieu*) chirurgus juratus erat, atque priores illas curationes ſcire potuiſſet, neque DIONYSIUS, chirurgus Regius, ejus chirurgia An. 1707. Pariſiis demum prodiit, quique Pariſiis habitavit, operationes etiam JACOBI ſæpius aſpexit, nihil quicquam de tam felicibus ab ipſo peractis curationibus referant; ſed potius, & quidem ſpeciatim hic ultimus, longe adhuc vehementius, quam præcedentes, in ipſum & ejus ineptam, temerariam ac crudelem ſecandi rationem invehitur, cumque ſicut SAVIARDUS, pro temerario & imprudenti chirurgo, qui experimenta per mortem fecerit, aperte declarat ac proclamat, & quod ex primis ab ipſo ſectis longe plures adhuc, quam MERYUS indicavit, poſtea vel mortui adhuc ſint, vel miſerrimam ſaltem vitam traxerint. (*b*) Id quod ſane, ut ego ſaltem opinor, DIONYSIUS non ſcripſiſſet aut ſcribere auſus non fuiſſet, ſi tam feliciter brevi antea tam multos Pariſiis & in vicinia curaſſet, aut ſaltem ſine contradictione hoc non ſcripſiſſet; cum liber ejus eo tempore & quidem cum cenſura & approbatione cenſorum prodierit, Regique ipſi dedicatus fuerit, ubi JACOBI res geſtæ in recenti omnium adhuc memoria erant, atque tam imprudenter publicis Regique dicatis in ſcriptis mentiri ſine crimine ſane haud licuiſſet, præſertim cum laudatus FACONIUS, Medicus Regius, ad quem MORANDUS provocat, & forte etiam FELIX aliique oculati teſtes quamplurimi adhuc quales SAVIARDUS & DIONYSIUS mihi fuiſſe videntur, haud ſuſpicandum, ea ab alio bono verique amante viro repreſſa & refutata mox fuiſſent: niſi quis forte ſtatuere voluiſſet, tales tunc temporis Pariſiis non fuiſſe. Id quod vero omnibus, qui tunc vixerant, ignominioſum eſſet, & a me credi nondum poteſt, præſertim cum nullus hunc DIONYSIUS, qui ad probitatem & bonam ſuam fidem provocat, hucuſque hanc ob cauſam refutaverit, aut mendaciorum eum convicerit; imo & ipſe MORANDUS in tota hac diſſertatione, quantum memini, ipſum nequidem nominaverit. *Provocat* equidem MORANDUS ad *libellum quemdam* HUNOLDI, Medici Andegavenſis, nunquam typis expreſſum, ſed manu tantum adhuc exaratum, atque, ut ait, elegantibus iconibus exornatum, quem

hic

(*a*) Vid. ejus obſerv. 109. p. 454.

[*b*] *In præfatione ſua ait:* Les portraits quæ je fais de pluſieurs gens, qui ont monté ſur la ſcene pour jouer des roles dans la Medicine & dans la chirurgie, ſont tires au naturel, l'on peut y adjouter la foi poſſible, puiſque j'en ai connu les originaux, & que dans les hiſtoires que j'en fais, je parle avec ma ſincerité ordinaire. *In ipſa vero hiſtoria* JACOBI *quam fedeliſſime relatum eſſe ſpondet, ita ut verum inde cognoſci queat.*

hic FAGONIO, archiatro, dedicaverit, in quo autor JACOBUM contra MERYUM defenderit, atque ejus modum emendatum deſcripſerit. (*a*) Verum quia FAGONIUS ad incrementum omnium Medicinæ partium evehendum, ſicut multi Galli teſtantur, ſemper pronus erat, atque verum, & cum primis nova atque utilia inventa, quale revera hoc fuit, boni publici cauſa amavit, ipſeque (quod adhuc magis) eo tempore a calculo per MARESCHALLUM ſectus ac liberatus fuerat, qui tamen magno apparatu uſus eſt, ſe vero JACOBO committere noluerat, (*b*) dubito primo cur JACOBI curationi, ſi ejus modum præſtare credidiſſet, ſe non ſubmiſerit, & deinde cur tam utile ſcriptum ſuppreſſerit, atque typis excudendum non curaverit; cum illud non ſolum verum docuiſſet & probaſſet, ſed etiam ingentem ægris & chirurgis utilitatem afferre potuiſſet. E contrario ex LAUNÆI libello, quem a nullo recentiorum citatum inveni, (*c*) & quidem primo ex dedicatione, quæ FAGONIO archiatro conſecrata eſt, ac deinde ex ipſo libro, pag. 252. & aliis cognovi, autorem non ſolum JACOBUM pro inepto & temerario chirurgo proclamare; verum etiam FAGONIUM propterea vehementer laudare, quod ob pravos eventus & triſtiſſimos curationum illius ſucceſſus *primus fuerit*, *qui* JACOBO *ſe oppoſuerit*, ejuſque operationibus, tanquam rebus ſumme noxiis, finem impoſuerit: quæ ſane cum MERYO, SAVIARDO, DIONYSIO & communi fama optime conveniunt, idque etiam autor præfationis in COLOTI lib. de Lithotom. pag. 47. confirmat ubi ait: M. FAGON *ne fut pas ſeduit par le bruit*, *que faiſoit ce Moine*; *il ſe mit entre les mains de M. Marechal pour ſe faire tailler*. Præterea MORANDUS ait, *dolendum eſſe*, *quod de Fratre* JACOBO *huc uſque non niſi ſecundum relationem* MERYI *judicatum fuerit*. Sed regerere mihi, ſolo veri amore, liceat, hoc minime ſecundum hunc ſolum factum eſſe; verum etiam ſecundum BUSSIERIUM, LISDERUM, SAVIARDUM, LAUMÆUM (*d*) & modo laudatum DIONYSIUM, qui omnes tunc temporis Pariſiis fuerunt, & res ejus geſtas ſuis oculis inſpexerunt. Conſtatque ex his unanimi conſenſu & uno quaſi ore, omnes, qui circa illud tempus publico in ſcripto aliquid de JACOBO retulerunt, male, nullum autem bene, quantum ſcio, (ſaltem in publico ſcripto) de ipſo ejuſque methodo ſcripſiſſe. Conf. quoque ea, quæ ex SALTZMANNI litteris ſupra §. X. jam retuli: ubi JACOBUS a. 1712. ipſe confeſſus eſt, *ſe male hactenus curationes ſuas inſtituiſſe* & nonniſi a brevi tempore recte eas perficere.

XXX.

Porro de rebus a JACOBO in Hollandia præſtitis multa eaque etiam magna prædicat MORANDUS & cum primis, quod Amſtelodami A. 1703. tam feliciter, tantoque cum applauſu calculi ſectionem perfecerit, ut Magiſtratus Amſtelodamenſis eum numiſmate aureo, cum inſcriptione, PRO SERVATIS CIVIBUS, remuneraverit, iſque etiam aliquoties ibidem aeri inciſus fuerit. Ego, qui jam tempore verno A. 1706. ut ſupra jam dixi,

De rebus geſtis Jacobi in Hollandia ex Morandi opinione.

(*a*) *Titulo*: Hiſtoire du procedé de Frere Jacques, par Mr. Hunauld &c. M. S.

[*b*] Teſte DIONISIO in Hiſtor. Fratris JABOBI pag. m. 210.

(*c*) *Inſcriptio libri eſt*: Diſſertation phyſique & pratique ſur les Maladies & ſur les operations de le pierre, a Paris 1701.

(*d*) Qui affirmat, ſe libellum ſuum eum in finem conſcripſiſſe & edidiſſe, ut *peſſimam* JACOBI *methodum manifeſtaret*, quo cavere ab ipſo diſcamus.

dixi, Amſtelodamum veni atque per aliquot annos ibi commoratus, imo & cum præſtantiſſimis tunc Medicis ac chirurgis hujus urbis diligenter verſatus ſum, in univerſum nihil boni de JACOBO ejuſque operationibus, neque etiam de illo numiſmate aliquid audivi. Hinc velim, ut indicaſſet MORANDUS, unde hæc acceperit. E contrario ex oratione funebri, quam ALBINUS, pater, in obitum RAUII Lugduni Batavorum dixit, ſupra jam laudata, itemque ex vita RAUII, quam ALBINUS filius deſcripſit, manifeſte patet, JACOBUM æque male ibidem operationem ſuam perfeciſſe, ac A. 1698. Pariſiis & Aurelii, eoſdemque prorſus errores, quos & MERYUS & DIONYSIUS & NOELIUS (*a*) & LAUNÆUS, (*b*) & alii indicant, quoque hic commiſiſſe. Nam ſi tam feliciter & ſine erroribus gravibus ſecuiſſet, quomodo & quam ob rem RAUIUS in ipſum tam acriter, ut ALBINI referunt, invehi potuiſſet? ob graves enim errores, quos commiſit & quos ex inciſis cadaveribus a JACOBO ſectis, aut temere interfectis, invenit vel detexit RAUIUS, tam acerbe eum reprehendebat ejuſque tandem famam ſuperabat. Imo celeberrimum Medicum Batavum, qui eo tempore in Hollandia jam vixit, & adhuc nunc vivit, veri cauſa nuperrime adhuc rogavi, ut quo tempore hic JACOBUS in Hollandia fuerit, & quid præterea de rebus ejus geſtis ſciret, candide mihi præſcriberet; ille menſe Decembri anni 1737. reſpondit: "*Jacobus Beaulieu Anſtelodami fuit, artemque ſuam exercuit anno ſeculi elapſi 1699. & quidem ſucceſſu, ut ubique, primo laudato, mox infauſto. Donatus tamen ibi a Magiſtratibus urbanis inſtrumento ad artem pertinente aureo, cum inſcriptione* OB CIVES SERVATOS: (*a*) *Venit inde Leydam & hoſpitio exceptus a Carolo Drelincurtio, juniore; exercuit artem & ibidem, a multis primo elatus ad ſidera, paulo poſt culpatus ab omnibus, audacis & temerariæ crudelitatis damnatus. Rauius eo tempore evulgabat diaria ſucceſſuum in iis, quos Gallus ſecuerat, & in iis, quos ipſe tunc tractavit: re collata, occidit, loca reliquit Jacobus frater; & inclaruit ad ſupremum, quo mortem obiit, diem ſemper fortunatior* RAUIUS." Interea tamen quia vulgus Batavum JACOBO, parum ob ſacerdotalem ſive eccleſiaſticam ejus veſtem ac habitum, partim quia gratis ægros ſecabat, quod RAUIUS aliique non faciebant, & quia primas ſuas operationes quam promtiſſime perficiebat, valde adhærebat, quaſi perſona ſancta & a Deo miſſa eſſet, & deinde forte etiam ob tumultus, ad quos Amſtelodami plebs valde proclivis eſt, evitandos, Magiſtratus quam prudentiſſime RAUII impetum reprimere ſtuduit; imo etiam aureo quodam munuſculo JACOBUM exhilaravit.

XXXI.

Adriani Verdunii relatio de Jacobo.

Ut vero hiſtoria JACOBI, & præſertim res ejus in Hollandia geſtæ, adhuc clariori luce irradientur, addam hic in compendio, quæ *Adrianus* VERDUNIUS, unus nunc inter ſeniores ac primarios Amſtelodamenſium chirurgos, filius *Petri Adriani* VERDUNII, qui novam illam tibiæ amputandi rationem, de qua ſupra egimus pag. 505. invenit, vel ſaltem emendavit ac bene deſcripſit, mecum prolixius epiſtola quadam benevole, decembre quoque menſe, anni 1737. cum reliqua hujus capitis jam

[*a*] In obſerv. MERYI de *Jacobi* methodo pag. 73.
[*b*] Libro modo citato.
(*c*) Hac de re mox plura dicturi ſumus.

jam abſolveram, communicavit, quique quamplurima de eo optime ſcire potuit; dum non ſolum Amſtelodami, verum etiam aliis Hollandiæ in urbibus conſtanter ipſum comitatus eſt, & ſæpius forte, quam ullus alius, ipſius curandi rationes aſpexit. Ille itaque ſic refert: *Jacobus de Beaulieu; vilibus parentibus natus erat & nunquam chirurgiam didicerat, ſed ſervus* (ut ego ſupra §. IX. ſuſpicatus ſum) *apud circumforaneum quemdam lithotomum & celotomum fuit*, quem diu & potiſſimum etiam in caſtris ſecutus eſt: ubi JACOBUS (ut ipſe VERDUNIO narraverat) poſt prælium quoddam in cadaveribus experimenta inſtituit: ut in vivis deinde rem melius exequi poſſit. Tandem poſtquam in Gallia & Aquiſgrani multas curationes chirurgicas perfecerat atque fama ejus etiam in Hollandiam venerat, a nobili quodam Hollando a. *1699.* ad ſcarcocelen curandam Pariſiis, ubi eodem vere fuit, Zutphanium vocatur eſſe (*a*), ubi etiam venit atque operationem hanc, præſente BIDLOO, in ipſo inſtituit, ac ſimul ibidem multas hernias & nonnullos calculo laborantes ſcalpello curavit. Sed tertia circiter parte curationis abſoluta. VERDUNIOS, patrem ſcilicet & filium, a fratre illius ægri (cui jam diu antea, cum ab ipſo hoc ob malum conſulerentur, ſectionem ſuaſerant) litteras accepiſſe, quibus ipſis ſignificabat, JACOBUM ſecum proxime Amſtelodamum venturum ſeque hunc celebrem virum ipſis coram commendaturum eſſe. Quid fit? eo ipſo adhuc die a meridie convocantur ad D. GUENELLONIUM, Noſocomii Amſtelodamenſis Medicum tunc ordinarium atque primarium, una cum variis aliis artis peritis Amſtelodamenſibus, ubi frater nobilis illius, qui ad ipſos ſcripſerat, cum JACOBO erat, ubi cum ipſo colloquebantur & inſtrumenta ejus, quæ ipſis demonſtrabat, contemplabantur. *Catheterem ipſius tunc adhuc ſine ſulco fuiſſe*, *ait*, & primam ejus operationem ipſos vidiſſe in puero caſtellani diverſorii Magnatum dicti (belgice *het Heerelogement*) cui juſſu conſulum Amſtelodamenſium BERNAGIUS chirurgiæ tunc prælector, Medici urbis primarii & Medici noſocomii intererant: quam magna dexteritate, ludendo quaſi, ac breviſſimo temporis ſpatio perficiebat, ita, ut omnes eam non ſolum admirarentur, ſed & ſummis laudibus, etiam coram ipſis conſulibus extollere cogerentur. Quo factum eſt, ut conſules ipſum non ſolum ſuis ſumtibus in optimo hoc diverſorio ali, ſed & rhedam ad ejus nutum ſemper præſto eſſe juberent, atque hoc ipſo contigit, ut ægri quamplurimi herniis vel calculo vexati mox ad ipſum quaſi convolarent.

XXXII.

Quomodo in Hollandia Jacobus curaverit.

JACOBUS vero in calculoſis ſequenti fere ratione Amſtelodami ſuas curationes inſtituit. Immiſſo ſcilicet tereti ſuo cathetere ferreo in veſicam, ejus roſtrum latus perinæi ſiniſtrum verſus premebat & ſcalpellum ſuum acutum juxta latus ſiniſtrum ani ſurſum ad catheterem uſque intrudebat, donec hunc ſcalpello ſentiret; & deinde juxta catheteris latus dextrum inciſionem ſuam faciebat, curando, ut omnia, quæ cutem inter & catheterem ſunt, probe diſcinderet; atque tunc in retrahendo ſcalpello plagam cutis dilatabat. Poſtea indice ſiniſtro an catheter probe denudatus ſit, explorabat, eoque cognito, juxta hunc digitum ductos

rem

(*a*) Tempus anni ſive menſem, quo in Hollandiam venit JACOBUS, nullus Batavorum addidit, ſuſpicor autem illud circa finem veris fuiſſe.

rem ejus, *annulo* inſtructum (*a*), ſed anteriori in parte acuminatum, in veſicam demittebat, ac deinde alterum ſine annulo ſive oculo (*ſonder oog:*) atque inter hos forcipem, qua calculum deinde educebat. Hac vero ratione poſtea quotidie eum ſecare vidimus. Sed in tanta ægrorum copia aliter fieri vix potuiſſe refert VERDUNIUS, quam ut multos errores (ob nimiam forte feſtinationem) committeret. Interea tamen *hoc tempore ipſum catheteres ſulco inſtructos fabricari ſibi curaſſe* (*b*); verum vix per trium hebdomadum ſpatium eum ſic egiſſe, cum iter in Hollandiam auſtralem, Harlemum ſcilicet, Leydam, Delphos, Roterodamum &c. ſuſcipere (*c*), quorſum VERDUNIUS noſter ipſum quoque non comitabatur; ubi etiam plures calculi & herniæ ſectiones perficiebat. Inde Amſtelodamum reverſus ægrotorum confluxus jam valde imminutus erat, ita ut poſt ſeptem circiter hebdomades, quibus in Hollandia fuit JACOBUS, in Galliam reverti vellet. VERDUNIUS itaque ipſum rurſus Sylvam Ducis (*tot in den Boſch*) comitabatur, ibique cum ipſo, (quia curandi ſe offerebant) per tres hebdomades commorabatur; ubi operationes rurſus tam frequentes erant, ut aliquando uno pomeridiano tempore ſedecim ſecaret, inter quos infans erat unius anni, utroque latere hernia laborans, quem ab uberibus matris detrahebat & ſecabat (*d*). Dolendum eſſe, (ait per jocum VERDUNIUS) hunc infantem mox poſtridie obiiſſe; quia alias ad canendum (quia penitus caſtratus fuit) optime educari potuiſſet. In hoc loco etiam erat, pergit VERDUNIUS, ubi a conſulibus Amſtelodamenſibus *aureum lapidillum* (*e*), quem ante ipſius Amſtelodamo diſceſſum jam confici juſſerant, eo animo, ut ipſi illum, in ſignum grati animi, JACOBO traderent, acceperam, quem eorum nomine una cum epiſtola ipſi tradebam. In dorſo ejus arma erant urbis Amſtelodamenſis, corona ex foliis quercinis cincta, & ſuper his verba OB CIVES SERVATOS, magna arte inciſa [*f*).

Quale munus a conſulibus accepit.

XXXIII.

Obſervationes poſt obitum Jacobi.

Domi iterum reverſus VERDUNIUS mala, quæ curationes JACOBI ſecuta ſunt, una cum aliis obſervavit; nam puer, quem primus & tam promte ſecuerat, & quo tantam in Hollandia famam conſecutus fuerat, non-

[*a*] In epiſtola VERDUNII, quæ belgico ſermone ad me data eſt, exſtant verba *Gorgeret met een oog*, hoc eſt, *cum oculo*: ſed quia hoc vocabulum in ferramentis eſt, ancipitis ſignificationis, & ſæpe tantum foramen; ut in acubus denotat, dubius hæreo, utrum hic annulus an foramen quoddam intelligendum. Quia vero SALTZMANNUS mihi retulit, JACOBUM Argentorati ductore, annulo prædito, uſum eſſe, ſuſpicor eum jam Amſtelodami talem adhibuiſſe.

(*b*) Utrum ſponte hoc fecerit, an alicujus ſuaſu, haud patet.

(*c*] Conſtat ex hoc & ſequentibus quam ſubito plerumque loca mutaverat, antequam ægri curati fuerint, & antequam curationis exitus exſpectaverit.

[*d*) Hac ex relatione patet, ut quoties de operationibus aut ſectionibus JACOBI ſcriptores referant, ipſos & calculos & hernias omnis generis ſimul intelligere, alias tanta copia a calculo ſectorum non fuiſſet.

(*e*) *Lapidilli nomine* uncum vel cochleare, quo in calculi extractione utimur, intelligi vulgo ſolet.

[*f*] Ex hoc & præcedentibus diſci poteſt, donum JACOBO datum, non *nummum aureum*, ut MORANDUS ſcribit, ſed inſtrumentum fuiſſe aureum.

nondum ſanatus erat; multi interea perierant, alii fiſtula perinæi; alii incontinentia urinæ laborabant, alii aliis malis affligebantur. Præterea plus una vice calculum, facta inciſione, reperire non potuit; ſed re infecta ab opere abſtinere coactus eſt. In quodam ægro tres calculos quidem eduxit; ſed duos in veſica reliquit: in aliquo fæces per vulnus & penem excretæ ſunt. Peſſimus omnium caſus, cujus etiam teſtis ſui, pergit VERDUNIUS, erat Hagæ comitis, ubi veſpere hora fere decima adventabat, & ad *Dn. de Eythuyſen*, fratrem Dni. *de Alſen*, adhuc adveniens, eum mox cathetere explorabat, calculoque reperto hunc Dominum noctu hora decima & dimidia mox tabulæ imponebat, & ſectionem in ipſo inſtituebat; ſed deinde nullum calculum reperire poterat, licet diu eum, ſed fruſtra, inveſtigaret. Poſt quindecim vero dies litteras a REVERHORSTIO, Profeſſore tunc Medicinæ Hagienſi celebri (*a*), VERDUNIUS accipiebat, quibus ſe in cadavere hujus viri decem magnos in veſica calculos deprehendiſſe ſignificabat. Ex his ſatis patere poteſt, (concludit VERDUNIUS) JACOBUM temere & ſine ratione ægros ſuos tractaſſe. Hactenus *Verdunius*.

XXXIV.

Quod vero illo tempore, quod in Hollandia fuit, adhuc ſine certa methodo & male imprudenterque ſecuerit, uberius partim ex SERMESIO, Medico & chirurgo Amſtelodamenſi adhuc, ni fallor, vivente (*b*), Patre ibidem Medico olim nato, qui ambo illo, quo JACOBUS Amſtelodami fuit, tempore hac in urbe vixerunt; filius vero & hic & Lugduni Batavorum ſtudia medica mecum excoluit, ipſamque tandem lithotomiam, poſt abitum RAUII Amſtelodami exercuit, partim ex eo quam maniſeſtiſſime evictum eſſe arbitror, quando ſæpius jam laudatus SALTZMANNUS Medicus & Profeſſor Argentoratenſis, qui adhuc vivit & inſtar omnium eſſe poteſt, mihi jam An. 1729. ut ſupra §. X. jam propoſui, & nuperrime adhuc ſcripſerit, quod JACOBUS An. 1712. & 1713. potiſſimum tamen An. 1712. (*c*) hanc operationem Argentorati in ſedecim perſonis feliciter perfecerit. Cum vero ipſi errores, quos olim commiſit, blande amiceque exprobraverit, JACOBUS reſpondit: *verum eſt me male olim ſecaſſe, ſed annus eſt, quod hanc demum operationem perfecte perficiam* (*d*). Idem SALTZ-

Sermeſii & Saltzmanni relata de Jacobo.

(*a*) Hic eſt ille REVERHORSTIUS, de quo libellum habemus *de motu bilis circulari, hepatis & veſiculæ felleæ anatome*, itemque epiſtolam, *de novo artuum decurtandorum methodo*, ad RUYSCHIUM in Epiſt. hujus XIV. in qua etiam varia attamen fere contraria de ſucceſſibus curationum JACOBI refert: utpote qui primo pag. 3. hujus epiſtolæ tanquam felices prædicantur, omiſſo tamen prorſus hoc caſu, quem ad VERDUNIUM antea dederat; deinde vero pag. 6. mox ſubjungit *ab hernia inteſtinali ab eremita ſectos, licet ſaluti proximi jam viderentur, utplurimum tamen poſtea mortuos eſſe*. Itaque quid non factum erit cum calculo ſectis.

[*b*) Lib. de lithotomia Douglaſſiana, ubi pag. 171. de JACOBO ſcripſit, *ipſum ſuam calculum ſecandi rationem ignorantia & crudelitate horrendam feciſſe.*

(*c*] Idem mihi confirmavit D. GOECKELIUS, celebris nunc Medicus Norimberg. qui hoc anno Argentorati degit, & ejus ſectionibus ſæpius interfuit.

[*d*) Verba ipſa JACOBI, quæ SALTZMANNUS mihi perſcripſit, ita ſe habent: *Il eſt vray, que j' ay mal taille autrefois, mais il n' y a qu' un an, que je poſſede l'operation en perfection; j' ai bien tuè plus de mille, avant que de l'avoir appris comme je la ſcais a preſent.* En propriam & genuinam confeſſionem! cui, quid regeri queat, haud video.

SALTZMANNUS mihi retulit, JACOBUM hunc poſt bienninm adhuc ſemel Argentoratum rediiſſe; ſed ob defectum ægrorum ipſum tunc perpaucos ſecaſſe. Præterea ſignificavit, ipſum in calculoſis adhuc tum nihil aliud quam ſectionem & calculi extractionem præſtare potuiſſe; modum vero vulnus rurſus glutinandi aut ſymptomatibus quibuſdam ſuccurrendi, illum adhuc prorſus ignoraſſe, idque, ſicut Pariſiis, ab aliis chirurgis perficiendum fuiſſe (*a*). In ſectionibus porro, quas Argentorati inſtituit, eum *ſcalpello* uſum eſſe cultro vulgari, quo, dum cibum capimus, uti ſolemus, omnino ſimili (*b*); *cathetere* vero *ſulcato* valde incurvato (*a grande courbure*) atque *ductore* canaliculato (*gorgeret*) vulgaribus ſimili, ea ſolum differentia, quod loco roſtri *nodulum* in extremo habuerit, (*un petit bouton*) & loco manubrii cruciformis, *annulum* (*c*): quem, poſtquam indicem dextrum in veſicam immiſit, antequam catheterem ſuum recepit, ſupra hunc digitum intruſit, & beneficio ductoris poſtea forcipem. Digito ipſum ſimul calculi ſitum, figuram & magnitudinem exploraſſe, indeque qua forcipe quovis in ægro utendum judicaſſe. *Forcipes* ejus magis vulgaribus planas fuiſſe, & intus ad oras latum extitiſſe marginem, dentibus vacuum; ne iis veſica facile prehendi collidive potuerit. Figura & ductoris & forcipis, quibus Jacobus Argentorati uſus eſt, nuper D. TREWIU Med. Norimb. mihi miſit.

XXXV.

Varia circa Jacobum dubia perpenduntur.

Ex eadem igitur epiſtola alius adhuc error reſolvi forte poterit. Nimirum MORANDUS ibidem refert, Jacobum ab itineribus multis tandem laſſum, A. 1712. in patriam. Veſontionem (*Beſancon*) rediiſſe (*d*), ibique A. 1714. anno circiter ſexageſimo mortuum eſſe. Verum quando A. 1713. & 1715. Argentorati adhuc fuit & prædictas ibidem operationes perfecit, ſicut SALTZMANNUS, teſtis oculatus, refert, certum erit, illum, qui MORANDO hoc & alia ſimilia ſignificavit, plures ipſi errores ſuppeditaſſe. Id quod tanto magis inde etiam confirmatur; & extra omne dubium ponitur, quod ex ſupra nominatis Medico & chirurgo e mea patria, Francofurto ſcilicet ad Mœnum, imo etiam publico hujus urbis noſocomii teſtimonio accepi, JACOBUM quoque An. 1713. a vere ad ſeptembrem uſque ibidem fuiſſe, & duos, (nam plures in ampla & populoſiſſima hac civitate ejuſque vicinia invenire non potuit) ſectione a calculo, varios autem alios ab hernia, extirpando teſticulos, liberaſſe. Alter tamen eorum, quibus calculum ibi eduxit, paucis ab operatione diebus in noſocomio mortuus eſt. De utraque hac urbe; Francofurto ſcilicet & Argentorato, licet plures hic nominet, ubi fuerit JACOBUS, nihil videtur innotuiſſe MORANDO; quamvis multum laboris, ut hiſtoriam, fata & itinera JACOBI noſtri rite cognoſceret & deſcriberet; impendiſſe aſſeveret. Præterea inde conſtat, fratrem JACOBUM a. 1714, ut MORANDUS perhibet, haud mortuum eſſe. Nam præterquam quod

(*a*) Hoc ipſam quoque a modo laudato D. GOECKELIO nuper intellexi.

(*b*) Sed quia cultri vulgares diverſas obtinent figuras, vera ſcalpelli JACOBI figura ex his verbis cognoſci non poteſt.

(*c*) Hoc convenit cum VERDUNII relatione §. XXXI.: id quod a nullis aliis notatum eſt.

[*d*] Alii *Beauforeium* ipſius patriam eſſe dicunt; oppidum, ni fallor, haud procul a Veſontione remotum, ut MERYUS in l. c.

quod A. 1715. adhuc Argentorati fuerit, etiam Clar. SALTZMANNUS mihi retulit, ſe ex chirurgo Argentoratenſium Regio ac primario Dn. Le MAIRE (*a*), qui municeps eſt JACOBI, ſive ex eadem; qua JACOBUS patria natus eſt, nuper adhuc certe cognoviſſe, eum longe diutius Veſontione vixiſſe & ad ſeptuageſimum fere ætatis annum perveniſſe; adeoque longe ſerius, quam MORANDUS tradit, ibidem e vita deceſſiſſe.

XXXVI.

Speciatim de tempore quo in Hollandia fuit

Porro in tempore, quo in Hollandia fuiſſe JACOBUM, neſcio quo auctore, affirmat MORANDUS, nimirum A. 1703. graviter hallucinatur, illudque variis documentis rectius perſpicere potuiſſet (*b*). Nam primo ALBINUS pater & ALBINUS filius, etiamſi quidem ſpeciatim annum, quo Amſtelodami fuit, non nominent, tamen ita loquuntur, ut inde haud adeo difficulter cognoſci queat, JACOBUM prius ibidem fuiſſe. ALBINUS enim pater, dum modum, quo RAUIUS in prædicta urbe inclareſcere cœpit, deſcribere vult, ait (*c*): *In hoc ſtatu ad noſtra uſque tempora ars iſta* (magni ſcilicet apparatus) *manſit, donec A. 1697.* JACOBUS *primo Lutetiæ Pariſiorum, deinde Amſtelodami & deinceps paſſim alibi, novam ſecandi calculi methodum*, qua non urethram, ſed *veſicæ cervicem vulnerabat* & *calculum extrahebat, profiteretur*. Ex quibus, opinor, haud obſcure colligi poteſt, eum brevi, poſtquam Pariſios reliquerat, in Hollandiam veniſſe. Deinde ALBINUS filius (*d*), dum eundem RAUII inclareſcendi modum tradere vult, hæc profert: *Venerat forte Amſtelodamum iiſdem temporibus* (quo ſcilicet RAUIUS demonſtrationibus anatomicis & chirurgicis inclareſcere ſibique famam ibidem conciliare incipiebat) *Frater* JACOBUS *de Beaulieu, ut & ibi, quemadmodum fecerat in Gallis, novam ſuam calculoſos ſecandi methodum exerceret. Iſtis operationibus ejus ſæpius tunc interfuit.* RAUIUS &c. poſtea auctor præfationis in COLOTI librum de lithotomia ſcribit, *fratrem Jacobum, Pariſiis contentum, in Hollandiam abiiſſe* (*e*). Ex his rurſus intelligi poteſt, JACOBUM brevi; poſtquam in Gallis novam ſuam methodum exercuerat; Amſtelodamum veniſſe; id quod etiam patere videtur ex RUYSCHII Epiſt. anatom. 12. pag. 28. quæ data eſt die 29. Auguſti 1699. ubi de JACOBO noſtro ejuſque nova methodo ac inſtrumentis, alio longe quam vulgari modo formatis, ita loquitur, ut inde conſtare queat, ipſum JACOBI curationes, nova methodo inſtitutas itemque ejus ferramenta ante hoc, quo epiſtola ejus ſcripta eſt, tempus

[*a*] Monſ. le Maire, chirurgien major de l'hopital du Roy à Strabourg.

[*b*] Antequam eæ relationes, quas a celebri illo Medico Batavo, & VERDUNIO chirurgo haud pridem accepi, atque N. xxx. & xxxi. deſcripſi, ad me delatæ ſunt, multo labore & lectione in verum illud tempus, ni quamplurimis ſcriptoribus inquiſivi, ea ſpe fore, ut illud tandem invenirem; quo autem labore ſuperſedere & pleraque hujus paragraphi momenta omittere potuiſſem, ſi ipſas prius habuiſſem. Attamen ut conſtet, qua via ad hanc cognitionem iverim, & quo modo MORANDUS quoque tempus verum melius cognoſcere potuiſſet, ea, quia collecta & ſcripta erant, & quibuſdam ſcitu grata eſſe poſſunt, atque ſimul relationes illas egregie coafirmant, hic omittere nolui.

[*c*] In oratione in obitum RAUII pag. 28.

[*d*] In Ind. ſupellect. anatom.

[*e*] Pag. 47. Le frere Jacques rebutè a Paris, alla en Hollande.

tempus jam vidiſſe; id quod uberius ex ejuſdem Epiſt. 14. manifeſtum eſt. Præterea & D. FALCONETUS (*a*) ait: *Talem ſe exhibuit* JACOBUS *frater Pariſiis & in aliis paſſim Galliæ urbibus, tum in Batavia, ultimis proxime elapſi ſæculi annis*: atque hoc accurate tempus illud erat, quo RUYSCHIUS modo laudatam priorem ſuam epiſtolam ſcripſerat, & quo RAUIUS, novus tunc adhuc homo, ad gloriam quam maxime contendebat, atque hac ipſa magnum RUYSCHIUM quaſi deturbare ſtudebat. (*b*) Anno vero 1703. jam in magna, non ſolum in Hollandia, ſed etiam in Germania, propter inſignem ejus in re anatomica ac chirurgica peritiam, nominis erat celebritate, ut me ipſum etiam Amſtelodamum propterea allicuerit; attamen fundamenta & principia methodi ſuæ calculum ſecandi, quod extra controverſiam eſt, atque ab ALBINIS & ipſo etiam MORANDO, aliiſque aſſeveratur, a JACOBO didicerat, cum antea Mariana uſus eſſet. Quomodo vero tunc demum ea didiciſſet, cum jam hoc anno propter hanc operationem in ſumma eſſet celebritate. Præterea a FALCONETO (*c*) & ipſo MORANDO traditur, (*d*) Clar. WINSLOVIUM, qui inter primos RAUII diſcipulos fuit (*e*), RAUIUM Amſtelodami jam a. 1698. (forte ſcribere voluerunt 1699.) hanc methodum perficere vidiſſe [*f*). Quod ſi verum eſt, neceſſario inde ſequitur, JACOBUM ante annum 1703. ibidem fuiſſe: id quod WINSLOVIUS interrogatus optime ediſſerere, teſtari atque varia alia, cum ad JACOBI, tum ad RAUII hiſtoriam pertinentia, facile ita illuſtrare poterit, ut nullum de hac re reſtet dubium.

XXXVII.

Alius error emendatur & verum tempus indicatur.

Autor quidem illius diſſertationis, quæ loco præfationis præmiſſa eſt COLOTI libro de lithotomia, ſcribit: RAUIUM *Pariſiis ſecutum eſſe operationes* JACOBI (*M. Rau avoit ſuivi a Paris les operations de ce Moine*, pag. LIII.) Sed authorem hunc hic erraſſe facile inde conſtat, quia ex hiſtoria vitæ ejus patet, imo & quamplurimi, qui RAUIUM in Holandia intimiuscognoverunt, teſtari potuerunt, ipſum a. 1694. ex Gallia in Hollandiam rediiſſe, ſedem poſtea Amſtelodami fixiſſe, deinceps in Hollandia ſemper manſiſſe (*g*), & inde nunquam Pariſios reverſum eſſe, adeoque etiam operationes JACOBI ibidem neque ſequi neque videre potuit. Ut autem *verum tempus, quando in Hollandiam pervenerit*, & quod hactenus pleroſque eruditos latuit, cognoſcerem atque hic indicarem, multum laboris impendi, atque tandem primo a celeberrimo illo Medico Batavo, (vid. §. XXX.) qui me nomen ſuum celare juſſit, ac deinde mox etiam a chirurgo Amſtelodamenſium præſtantiſſimo, *Adriano* ſcilicet VERDUNIO, certus cognovi, ipſum, ut ſupra jam §. XXX. & XXXI retuli, An. 1699. in Hollandiam veniſſe, ibique tunc artem ſuam exercuiſſe.

Quia

[*a*] Quæſtione medica chirurg. de laterali apparatu p. 7.
(*b*) Conferri hic poteſt RAUII Reſponſio ad RUYSCHII defenſionem *de ſepto ſcroti*, unde illius animus valde cognoſci poteſt.
[*c*) Ibidem pag. 7.
(*d*] In Memor. Acad. Reg. 1731. pag. m. 221.
[*e*) Vid. RAUII modo citatam Reſponſionem pag. 10.
(*f*] Nam ante hunc annum 1699. JACOBI methodus in Hollandia prorſus incognita fuit.
(*g*) Id quod ex eadem RAUII reſponſione pag. 9. perſpici poteſt.

XXXVIII.

Quia igitur tot *lacunæ*, *defectus*, *dubia & errores in hiſtoria & fatis viri illius*, qui publice prima fundamenta tam inſignis operationis, ſicut quamplurimi hodie agnoſcunt, in medium propoſuit, *occurrunt*, operæ pretium eſſet, ut quis ejus vitam accuratius, quam hactenus factum eſt, perveſtiget ac deſcribat; id quod forte in Gallia optime fieri poſſet, quoniam ibi & natus & mortuus eſt, atque ſimul maximam fortaſſis vitæ ſuæ partim ibi tranſegit, ubi forte ab affinibus, amicis, Medicis vel & ſacerdotibus varia jam ignota cognoſci poſſent. Suppeditavi hic ego nonnulla loca Germaniæ, ubi fuit & chirurgiam ſuam, prout indicavi, exercuit: nimirum Francofurtum ad Mœnum & Argentoratum, verumque annum, quo in Hollandia fuit, variaſque Hollandiæ urbes, ubi curavit, omnibus iis, qui hactenus hac de re ſcripſerunt, adhuc incognita (*a*), atque ſimul res nonnullas ſcitu digniſſimas. Indicavi deinde varia; quæ haud leves ob rationes, quas produxi, ſuſpecta, vel dubia vel erronea prorſus mihi viſa ſunt, ut ab illis, qui meliorem atque perfectiorem JACOBI hiſtoriam aliquando ſcribere volunt, veritas rerum dubiarum curatius perveſtigari queat, ſanctequc teſtor, me veri amoris hæc ſcripſiſſe, neminemque eorum, a quibus diſſentio, his monitis ulla ratione lædere voluiſſe: adeoque ne malam in partem accipiant ſpero, rogo atque obteſtor. *Hiſtoria Jacobi adhuc imperfecta eſt*

XXXIX.

Interea quam egregie etiam hæc methodus hodie exculta eſt, tamen *incommoda & difficultates* quædam, quæ evitari omnia nequeunt, ſubinde ut in magno apparatu hic incidunt; nam 1. *fiſtula in perinæo quandoque orta eſt* & ob varias cauſas adhuc ſæpe oriri poteſt, quemadmodum id JACOBO haud raro accidiſſe, legimus; 2. *Calculi ſitus tranſverſus*, qui longus eſt ac magnus; & quod cognoſci ſæpe ante ſectionem non poteſt, ut ſupra jam dixi facile efficit, ut ſæpe æger, dum chirurgus calculum educere ſatagit, vehementiſſime imo ad mortis uſque periculum excrucietur, & tamen calculus in hoc ſitu extrahi nequit; qui vero commode alto apparatu educi potuiſſet; 3. *ſitus calculi ſupra os pubis* & quidem ad formam quaſi unci incurvati eique ſua figura ita annexi, ut protrahi nequeat, quale exemplum lethiferum SERMESIUS notavit (*b*), & ego quondam delineavi & deſcripſi (*c*), efficere poteſt, ut calculus vel non, vel ſaltem perquam difficulter & haud raro ſine vitæ periculo educi nequeat; 4. Si calculus *in fovea ſive cellula quadam veſicæ hæreat*, vel *valde parvus ſit* vel in fruſta diſſiliat, plerumque ut in magno apparatu, depromi hac methodo commode haud poteſt (*d*); id quod etiam in *Incommoda methodi lateralis.*

[*a*] DOUGLASIUS in Hiſt. lateralis operationis egregie quidem JACOBI hiſtoriam propoſuit: verum ut ipſe fatetur, multa in ea adhuc deficere quæ ſcire non potuit, & inter alia etiam tempus, quo in Hollandiam venit; quod ego vero poſt multos labores tandem patefeci.

(*b*] In Lithotom. Douglaſſ. in præfatione.

(*c*) In Annal. Acad. Juliæ ſemeſtri XII. fig. 3. & 4.

[*d*) Minores calculos (adeoque & fruſta minora] ipſe DENYSIUS fatetur hac methodo difficulter extrahi poſſe, ut ſupra jam dixi.

in calculis ejuſmodi, itemque in *magnis* ipſi RAUIO haud ſemel accidiſſe SERMESIUS refert (*a*). 5. Hic modus etiam non procedit, *ſi ob quamcunque cauſam veſica catheterem non recipit*. 6. Ut taceam nunc quod ductoribus vel forcipe in veſicam immiſſis *ea vel perforari, vel prebendi & miſere dilacerari queat*, & quæ ſunt alia ejuſmodi incommoda cum magno apparatu communia, quæ quamplurima eſſe ipſe SAVIARDUS, expertiſſimus quondam Pariſienſis lithotomus, qui ſeptingentis & pluribus calculum ſecavit, aſſeverat; quæ calculi in magno adeoque etiam plerumque in laterali apparatu extractionem difficilem & periculoſam efficiunt (*b*). 7. *In mulieribus*, adultis ſaltem (*c*), lateralis ſectio vix cum emolumento ac ſine vaginæ perforatione inſtitui poteſt, nullaque certa proſtant exempla, ubi hoc in adultis feliciter factum ſit, imo experimenta in mortuis inſtituta, ut JACOBI nunc prætermittam, oſtendunt, ſine læſione vaginæ, quin & ſæpe inteſtini recti, hac via ad veſicam aditum non dari: conf. quoque SERMESIUS, qui etiam hunc in finem experimenta in cadaveribus, ſed non niſi cum vaginæ læſione inſtituit. pag. 182. Adeoque propter has aliaſve cauſas altus apparatus ſæpe huic præferri meretur, ſi alia ſimul conſpirant.

XL.

Lithotomia operatio anceps eſt.

Denique quantumvis gnaviter in excolendis perficiendiſque calculum ſecandi artificiis, ut ex dictis patet, celebres & Medici & chirurgi deſudarunt, *ipſum tamen opus ſatis periculoſum atque anceps adhuc eſt*, ut nulla omnino lithotomiæ methodus exiſtat, quæ tuto ſemper adhiberi queat, & quæ non cum gravibus ſæpe, præſertim certis in caſibus, conjuncta ſit incommodis atque periculis, maxime ſi quis una ſola uti eique ſolum adſtringere ſe velit. Quæ quidem tantum abeſt, ut tolli vel præcaveri omnino omnia queant, ut varias ob cauſas ne definiri quidem in univerſum adhuc, quæ tutiſſima reliquiſque ſemper præferenda ſit lithotomiæ methodus, ſatis certo poſſit; ſed judicio boni chirurgi, quam pro rerum circumſtantium varietate ſeligere velit, relinquendum; adeoque ut omnes probe diſcat & calleat, opus eſt.

XLI.

Cautiones circa electionem metodi.

MINOR APPARATUS *difficillime ſuccedit in calculis aculeatis*; deinde in calculis *valde magnis*, qui digitis ſatis contineri nequeunt, & denique *in hominibus valde proceris*, ubi ob longam veſicæ ab ano diſtantiam calculus ſatis apte comprehendi & ad perinæum propelli nequit, altum vel lateralem magis convenire exiſtimo. Contra in pueris & adultis parvis, ubi calculus non valde magnus, nec aculeatus, quales plerique ſunt, & ubi ad perinæum compelli poteſt, ob antiquam ſimplicitatem & ob pauca inſtrumenta, quibus hic indigemus, quicquid alii contradicant, & cum primis etiam in calculo cervici veſicæ innexo, commodiſſime adhibetur, atque propterea tunc ceteris præferri meretur.

(*a*) Lib. cit. pag. 180.

(*b*) Conf. ejus obſervat. chirurg. p. 428. ad 430. & 444. ac ſeq.

(*c*) *Rauius* unius puellæ mentionem fecit, in qua hanc methodum exercuerit; plura exempla nota non ſunt.

tur, APPARATUS ALTUS in *ſenibus & debilibus*, aut ubi vires jam proſtratæ ſunt, itemque in ulcerata veſica, experientia teſte, ut plurimum periculoſus adeoque haud ſuadendus eſt, ut ſupra jam indicavi, N. XXI. Contra *in pueris* & *juvenibus*, quamvis etiam calculi magni ſint, egregie convenire obſervatus eſt. Ita & *ſi calculi ſint parvi*, quales & magno & laterali apparatu, ut plerique fatentur, difficillime ſæpe inveniuntur, imo interdum prorſus reperiri adeoque & emoliri nequeunt; aut ſi plures minores adſint, vel fragilis calculus, ii omnium optime hac methodo educi poſſunt, ſed probe ſemper obſervandum, ne fundus veſicæ incidatur. APPARATUS MAGNUS, licet inciſio facilior minuſque periculoſa hic ſit, quam in alto & laterali operatione, quia ſolum urethra ſcalpello ſauciatur; tamen vix niſi pro parvis, mediocribus & lævibus, vel ſaltem non valde magnis calculis, aptus eſt exiſtimandus: in valde magnis vero, aculeatis aut inæqualibus nimis vehemens cervicis veſicæ extenſio, laceratio & corruptio inde eſt metuenda. Sed in *veſica ulcerata*, ſi calculus non eſt valde magnus aut inæqualis, alto apparatu eum præſtare arbitror: quia veſica deorſum melius purgari poteſt. JACOBÆA *iſta*, MERIO, RAUIO, CHESELDENIOQUE potiſſimum auctoribus correcta, calculum ſecandi ratio in eo quidem majori apparatu præſtat, quod longe promtius, quam in hoc fieri ſolet, ea adhibita, extrahi calculi grandiores poſſint; ſed infligendi tamen vulneris negotium in ipſam uſque veſicam, quia hoc multo profundius, quam in mariana, fieri debet, ubi ſolum urethra in perinæo inciditur, difficilius etiam longe, imo & periculoſius mihi videtur (*a*). Quum enim alte admodum per partes veſicam hic tegentes atque includentes, præſertim multam pinguedinem in pinguioribus, demitti, ſcalpellum debeat, & inteſtinum rectum ac veſiculæ ſeminales huic circa locum incidendum proxime adhæreant, magnum utique periculum eſt, ne aut a cathetere ſubmiſſo ſcalpellum aberret & partes vicinæ nobiles modo nominatæ graviter lædantur (*b*), vel ipſa etiam veſica, ut JACOBO ſæpius contigit, perforetur. Contra vero *major apparatus*, ea præcipue de cauſa difficilis & ſæpe periculoſus eſt, quod ſecundum ipſum difficillime & vix ſine gravi extenſione aut omnimoda colli veſicæ laceratione paulo grandior, vel mediocris etiam calculus, ſi forte paulo aculeatus eſt, extrahi tuto queat. Quoties enim cunque veſicæ cervix, proſtrata, ſphincter atque urethra juſto violentius diducuntur, aut prorſus lacerantur, præſertim a calculis aculeatis vel majoribus, verendum utique eſt, ne vel ingens ſanguinis profuſio, aut gravis inflammatio, gangræna, cancer veſicæ, vel præſentiſſimum mortis periculum ſuboriantur; vel urinæ ſaltem incontinentia, aut fiſtula in perinæo, cum peſſimis id genus noxis aliis, quemadmodum etiam ſæpe fit, ſubſequantur. Ut nihil nunc de ceteris dicam incommodis, quæ frequentiſſime, niſi quam cautiſſime & ea, ut DRANIUS docuit, ratione inſtituatur, cum

[*a*] Idem etiam de hac methodo ALBINUS mecum ſtatuit, eo ipſo libello, quo Rauianam methodum præ ceteris commendavit.

[*b*] Quamvis & in parvo & laterali apparatu *veſicula ſeminalis facile & ſæpe lædatur*, quemadmodum DRANIUS l. c. aliique docent, tamen hoc plerumque ſine noxa fit; nam & hæc, ſicut reliquæ partes inciſæ, rurſus ſaneſcit, nullumque utplurimum damnum infert.

eadem ſoleant eſſe conjuncta, ut jam ſupra ſatis expoſui (*a*). Unde etiam fit, ut quidam hanc, alii aliam pro diverſitate ægrorum & cujuſvis vel ingenio vel conſuetudine ſeligant ac præferant: utiliſſimumque proinde eſt, conſentientibus DRANIO, MORANDO & aliis, ut Medicus lithotomus omnes probe noſcat, & pro rerum varietate maxime idoneam ſeligere valeat. *In unica mariana methodo veſica non inciditur*, ſed ſolum urethra, in omnibus vero reliquis *ipſa veſica* & quidem ipſum ſemper ejus corpus. Verum in alto apparatu pars ejus inferior & anterior; in parvo & laterali autem inferior & lateralis: *ita ut hæ tres in loco vulnerandi veſicam non adeo non multum differant*, ſed potiſſimum modo & ferramentis.

XLII.

Calculi curationem experti denuo nonnunquam calculos ſentiunt.

Denique illud etiam obſervatu dignum hic videtur, *homines, qui ſemel calculo laborarunt, quantumvis etiam feliciter, & quacunque demum ratione a calculo liberati fuerint, tamen haud raro iterum a novis calculis infeſtari.* Sic enim apud RAUIUM puerum vidi, qui tertium a calculo ſectione liberabatur, atque ut ex ceteris multis unicum alterumve tantum in medium proferam exemplum, mercator quidam *Furthenſis* (nobile quoddam oppidum prope Norimbergam) tametſi prudentis atque experti quondam chirurgi manum medicam expertus ſemper fuerat, quater tamen ſuſtinere lithotomiam fuit coactus; quum novus ſubinde calculus, circiter annuo ſpatio elapſo, renaſceretur (*b*). Ita DENYSIUS quoque exemplum refert hominis quinquies lithotomiam experti, ubi ſemper magnus calculus eductus eſt (*c*). Sed cavendum tamen magnopere eſt, ne chirurgi aut ignorantiæ aut imprudentiæ calamitatis hujus cauſa temere accepta referatur; neve, prout fieri quam ſæpiſſime ab ignaris & malevolis aut invidis etiam ſolet, famæ ipſius atque laudibus propterea detrahatur. Neque enim in Medici poteſtate unquam poſitum eſt præcavere, ne priſtina noxa, quæcunque ea etiam fuerit, ſemel ſanitati reſtitutum hominem denuo invadat. Quid enim, quæſo, obſtat, quo minus eadem cauſa, quæ ſemel hominem calculoſum effecit, præſertim vitioſi vel corrupti renes aut veſica, denuo atque iterum, poſt optime licet adhibitam operationem calculum aliquem novum, idque nunc citius nunc tardius, producant incrementumque paulatim capiant, adeoque & calamitatem novam & novam omnino curationem poſtulent, ſi æger inde liberari rurſus concupiſcit.

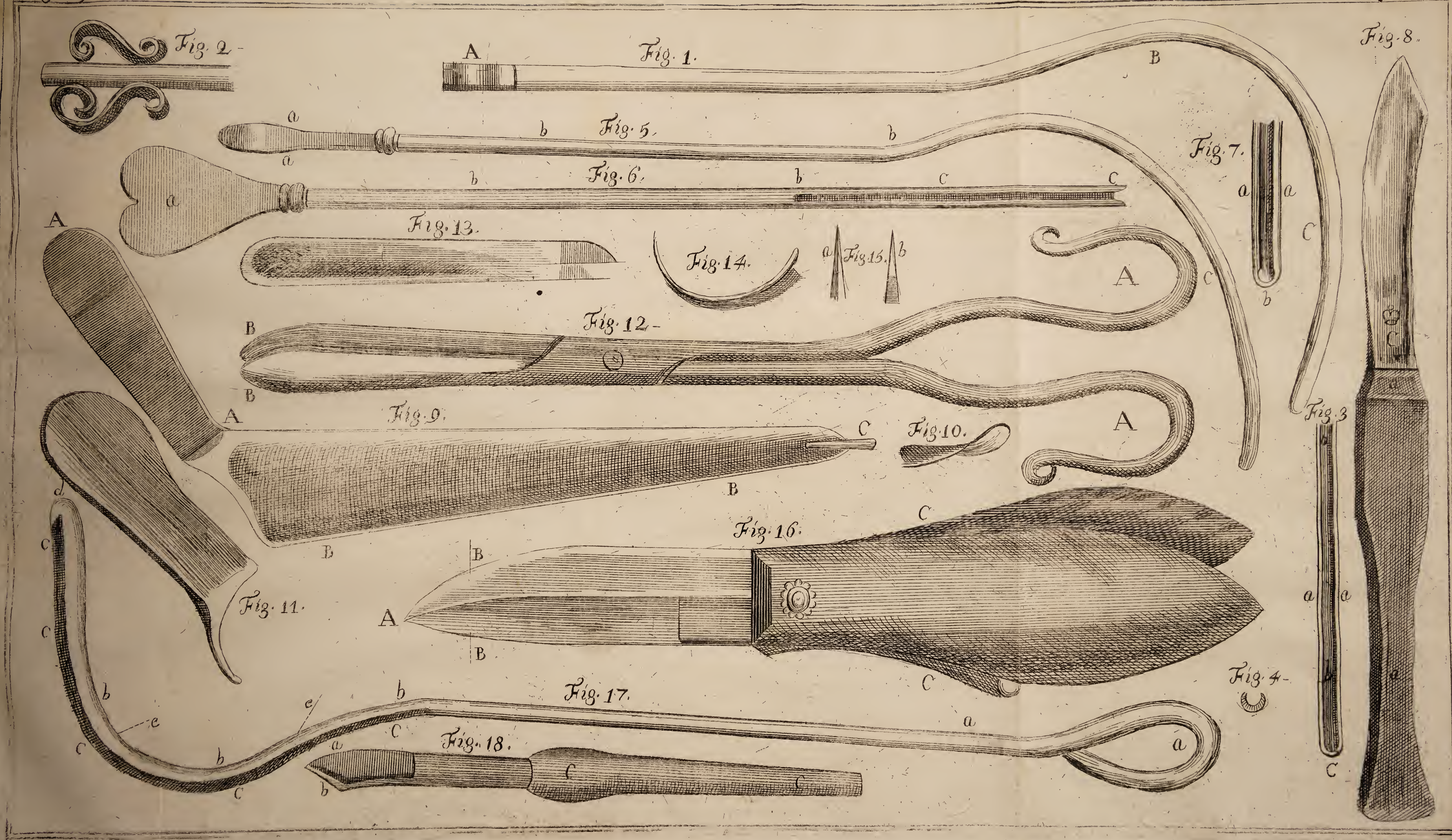
Explicatio Tabulæ trigeſimæ primæ.

Fig. 1. repræſentat *catheterem* RAUII *ſulcatum* e latere viſum, ut vera figura & craſſituto ejus appareant, ſicuti ab ALBINO delineatus eſt. Sed ſciendum, anno 1706 & 1707, cum ejus diſcipulus eſſem, ipſum ſul-

(*a*) Uberius de his legi meretur DOUGLASIUS in hiſt. later. operat. MERIUS in obſ. de meth. ſecandi fratris JACOBI. Auctor præfationis in COLOTI libro de Lithotomia. DRANII Paralell. p. 69. & ſeq. GARENGEOT operat. chirurg. articulo de laterali operat. aliique.

(*b*) Vid. Miſc. A. N. C. Dec. 2. obſervat. 177. a VOLKAMERO, Medico cel. Norimbergenſi deſcripta.

[*c*] Obſervat. chirurg. p. 24.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.

ſulcatis vulgaribus uſum eſſe, quales Tab. XXVII. exhibui: ſolum quod, ut ſupra monui, craſſiores fuerint, ob uſum indicatum. Litt. A deſignat manubrium ejus a latere viſum.; B locum, ubi curvaturam ejus majorem eſſe ALBINUS affirmat, quam in vulgaribus. Ubi tamen hæc curvatura mihi potius minor, ſaltem non major videtur, quam in eis, quos TOLETUS *lib. de lithotomia*, ALGHISIUS Tab. XI. fig. 1. GARENGEOTUS, DRANIUS, ego aliique pro majori apparatu delineavimus. Litt. C roſtrum longius & rectius indicat.

Fig. 2. *Manubrium hujus catheteris* oblique repræſentatur, ut ejus conformatio rectius pateat, quod tamen etiam vel cordis, ut in vulgaribus, Tab. XXVII. vel in CHESELDENI cathetere, Tabula hac XXXI. fig. 6; vel annuli formam, ut in DRANII fig. 17, habere poteſt.

Fig. 3. Catheteris Rauiani partis ſulcatæ roſtrum ſive extremum ſiſtit, ut inde appareant a a margines extremi, tenues quidem, ſed tamen obtuſi & læves; b b ſulci amplitudo; C mucro obtuſus & lævis, & quomodos ſulcus ad eum terminetur.

Fig. 4. *Sectio tranſverſa partis ſulcatæ* hujus catheteris exhibetur, ut pateat, qua ratione primo margines extremi, tenues, obtuſi, ad ſe mutuo, lunata quaſi forma, incurventur, & deinde, quam profunde ſulcus ei inciſus ſit, ne ſcalpellum facile inde aberrare queat.

Fig. 5. Oſtendit CHESELDENI *catheterem* ſulcatum, qui Rauiano & vulgari tenuior eſt, minuſque incurvatus aa manubrium indicat, cordiforme; b b partem ejus rectam ſive corpus; C C partem incurvatam & ſulcatam; d roſtrum *fere rectum*, DOUGLASIUS illud omnino rectum vocat, (*The Roſtrum or BeaK vhich is ſtrait*).

Fig. 6. Hujus catheteris manubrii partem planam, ejus corpus totum partemque aliquam ſulcatæ demonſtrat.
a manubrium cordiforme;
b b corpus, quouſque teres eſt;
c c pars ejus ſulcata, quantum in hoc ſitu conſpici poteſt.

Fig. 7. Portionem roſtri recti & quidem juxta extremum catheteris Cheſeldeniani ob oculos ponit: litt. a a margines ſive oras; quæ ut in Rauiano obtuſæ atque læves ſunt, b extremum, quod apertum eſt; cum alias clauſum erat in aliis, & in obtuſum apicem deſinebat. (Sed non video, quem in finem, hoc extremum apertum eſſe velit, ſecus ac in aliis? nullamque hujus rei rationem profert.)

Fig. 8. *Scalpellum lithotomum* CHESELDENI indicat, cujus cuſpis exacte in medio ejus exiſtit, & in manubrio a a fixum eſt.

Fig. 9. ſiſtit *ductoris* CHESELDENI partem concavam, ſive canaliculatam: & quidem litt. A A manubrium ad ſiniſtrum latus inflexum, pro commodiori forcipis introductione in veſicam;
B B ductorem ipſum canaliculatum;
C roſtrum ſive extremum partis anguſtioris in nodulum planum deſinens.

Fig. 10. repræſentatur ſeorſim roſtri ſive *extremi noduli pars lateralis* ac plana hujus conductoris.

Fig. 11. *Manubrium hujus ductoris* directo aſpectu oſtenditur, ut ejus amplitudo conſpici queat.

Fig. 12. viſui ſiſtit *forcipem calculariam* CHESELDENI minorem & ordinariam, qua frequentiſſime utitur. Nam pro majoribus calculis forcipem tres quaſi pollices hac majorem, delineat DOUGLASIUS.)

AA manubria indicant, quorum extrema in uncorum formam inflectuntur, quæ in aliis ſimilitudinem annulorum obtinent. In majori alterum in forma unci, alterum in forma annuli exhibet.

BB roſtri duæ maxillæ ſive laminæ: quæ vero non omnino claudi poſſunt; ne veſicam in quærendo calculo facile prehendant, collidant & male afficiant.

Fig. 13. oſtenditur *interior facies alterius maxillæ*, quæ concava eſt, & denticulis multis retrorſum ſpectantibus in parte tantum extrema inſtructa, pro calculo firmius retinendo.

Fig. 14. *Acum* CHESELDENI, qua ad arterias hac in operatione, ſi opus eſt, ligandas utitur, a latere viſam exhibet.

Fig 15. litt. a acus hujus partem convexam & anguloſam circa cuſpidem; b ejus partem concavam ſive internam eamque lævem indicat.

Fig. 16. DRANII *ſcalpellum lithotomum* demonſtrat, & quidem litt. A cuſpidem, lineæ BB locaſ, quouſque cuſpis ſcindens eſt, CC duæ alæ manubrii.

Fig. 17. *Catheterem novum* DRANII repræſentat, quo utitur ad lateralem calculi operationem, loco Rauiani, perficiendam; a a manubrium denotat; a b partem rectam ſive corpus; b b b partem incurvatam ſive concavam; c c c ſulcum in parte convexa; d extremum obtuſum & clauſum, e e per lineas adjunctas longitudinem foraminis longi ſive fiſſuræ, quæ in ſulco eſt, indicant.

Fig. 18. *Scalpellum* exhibet, quod GARENGEOTUS *pro ſectione laterali* perficienda in operat. chirurg. delineavit & commendavit.

CAP. CXLIV.

De Perinei ſive veſicæ punctura.

I.

Perinæi & veſicæ punctura quid ſit.

PErinæi puncturam Medici quondam eam vocarunt actionem chirurgicam, quando ſuppreſſa urina ſive in iſchuria fiſtulam æneam per iter urinæ in veſicam ad eam educendam immittere non potuerunt, ſed in perinæo hanc ob cauſam punctionem ad veſicam uſque inſtituerunt, quare hanc curationem puncturam ſeu punctionem perinæi ſalutarunt (*a*). Quoniam vero poſtea & hoc præſertim tempore, hæc punctura non ſolum in pærinæo, verum etiam in hypogaſtrio inſtituta eſt, atque adhuc hic inſtitui ſolet, imo etiam in perinæo ipſa veſica pungitur, *veſicæ punctura ſive punctio* rectius appellari videtur, quæ curatio tanti exiſtimata eſt momenti, ut niſi in tempore inſtituatur, ægri pe-

[*a*] *Urina ſupprimitur vel vitio renum*; quo in caſu nulla urina in veſica colligitur, aut continetur, adeoque ea etiam nulla chirurgica curatione emoliri poteſt; *vel vitio in veſica aut urethra exiſtente*: de qua mox proponemus. *Si in veſica hæret urina* ſuppreſſa, id quod ex dolore & tumore ſupra pubis regionem, ut & ex tumore inteſtino recto incumbente, ſi digitum ano immittimus, cognoſcitur, triplici in univerſum ratione inde educi poteſt; nimirum *vel cathetere*, quando hic in veſicam demitti poteſt: qua de re ſupra cap. 137. de Catheteriſmo diximus: vel *ipſa lithotomia*, quando ſcilicet calculus iſchuriæ cauſa eſt, de qua mox præcedentibus capitibus egimus; vel denique *inciſione* aut *punctura veſicæ*, quam hic exponemus.

pereant, at propter periculum, quod fovet, vix niſi a præſtantiſſimis & anatomes expertiſſimis chirurgis hactenus eſt tentata. Itaque perinæi puncturam inſtituere Medici tunc potiſſimum ſolent, quum urinæ reddendæ ſumma difficultas in veſica perſentiſcitur, eaque neque medicamentis expelli, neque catheter ſeu fiſtula ænea aut argentea in veſicam immitti poteſt. Poſſe autem quandoque iſtiuſmodi caſus incidere, ubi ne vel a præſtantiſſimis quidem chirurgis demitti in veſicam catheter poſſit, partim frequens experientia loquitur, partim jam cap. 137. indicatum eſt. Ne quis autem forte ignoret, propter quaſnam cauſſas interdum fiſtulam æneam recipere veſica nequeat; ſciendum eſt, fieri id ipſum ſubinde ſolere 1. *propter graviorem aliquam ſphincteris aut cervicis veſicæ inflammationem* (*a*); quæ naturalem urinæ viam uſque adeo inſigniter quandoque coarctat, ut nulla omnino ratione deprimi in veſicam catheter valeat; quin &, violentia quadam adhibita non dolores tantum atque inflammatio ſubinde augeantur, ſed urethra quoque perrumpatur, imo vero ſphacelus haud raro atque ipſa mors concitentur (*b*). Deinde 2. coarctari etiam urinæ iter mirifice ſolet, *quoties caruncula quædam*, *cicatrix*, *ſeu durum aliquod tuberculum*, *aut veſicæ collum aut ipſum urinæ iter obſtruit*. Tum 3. eandem quoque calamitatem ſenes ſæpe experiuntur, quando urethra valde conſtricta aut collapſa eſt; vel propter juſto majores in ea rugas urinæ iter ita impeditum eſt, ut nihil tranſmittat; vel etiam 4. *ubi ſpongioſæ itineris urinæ partes a ſanguine hic congeſto nimis intumeſcunt*, *ita ut ne tenuis quidem quandoque fiſtula tranſmitti queat*, Tandem 5. ſimile quid fieri a *proſtatis juſto grandioribus* aut *ſcirrhoſis* nonnumquam poſſe, obſervatum eſt, non ſolum a MORGAGNIO, Medico atque anatomico præſtantiſſimo (*c*), itemque a COLOTO (*d*); ſed nuper etiam a me hic Helmſtadii in viro quodam; 6. quando *calculus cervici veſicæ ita impactus* & quaſi incuneatus eſt, ut neque urinam neque catheterem tranſmittat. Quoties igitur cumque propter has aut ſimiles forte alias cauſas urinæ reddendæ difficultas exoritur, neque catheter in veſicam demitti commode poſſit, neque remedia cap. 137. commendata proficiant, ſane, niſi deſerere homines, in præſentiſſimo vitæ periculo verſantes, voluerimus, aliud excogitandum eſt artificium, quo adhibito manu emoliri urinam queamus.

II.

Solet autem variis modis hoc fieri; de quibus ſingulis ſigillatim ac breviter nobis nunc eſt diſſerendum. LAUNÆUS in diſſ. ſua de calculo ſupra laudata, pag. 187. docet, ad hanc operationem perficiendam nihil aliud requiri, quam poſito prius ægro eum inſitum, ſicut in calculi ſectione fieri *Prima puncturæ perinæi methodus.*

(*a*) Cognoſcitur hæc ex dolore & ardore, quos in peritonæo percipit æger, præſertim quando digitis palpatur ſive tangitur, & adhuc magis quando chirurgus digitum in anum ægri immittit.

[*b*] Quid vero, ubi *inflamatio iſcuriam facit*, ſit faciendum, antequam ad chirurgicas curationes veniamus, jam ſupra cap. CXXXVII. §. 1. pag. 878. propoſuimus.

(*c*) Vid. Ej. Adverſar. anat. III. pag. 83. qui lethalem inde urinæ ſuppreſſionem vidit. An vero hæc curatio hic inſtituta ſit, haud memoratur. Mihi tamen videtur, eam hic locum habuiſſe & varia hac ratione curati dicuntur a COLOTO, lib. de lithotom. cap. de urina ſuppreſſa.

(*d*) Loco modo citato.

fieri ſolet, ut catheter ſulcatus in veſicam immittatur, deinde plaga in perinæo, ut in magno apparatu, urethræ ſcalpello infligatur, poſtea ductor canaliculatus, (*gorgeret*) in ſulco hujus catheteris per *cervicem blande in veſicam demittatur*, ita urinam mox effluxuram eſſe. Verum LAUNÆUS non conſiderat, hanc curationem ſive ſectionem, quando catheter in veſicam impelli poteſt, non eſſe neceſſariam; quia urina ſic per catheterem cavum vulgarem educi poſſet; ſed ipſam tunc ſolum inſtitui, quando catheterem nulla ratione in veſicam demittere valemus. Quare de aliis modis dicturi ſumus, ubi catheter intus compelli non poteſt. Primus itaque idemque communiſſimus hactenus, ut DIONYSIUS tradit (*a*), & ab antiquioribus jam adhibitus, *modus* hic eſt. Æger reſupinus ſuper lectum aut menſam eo fere modo collocatur, quo fieri id ipſum in curatione calculi ſolet, atque a miniſtris aliquot probe firmatur. Hinc Medicus ea perinæi parte, quæ concidi in lithotomia, per apparatum magnum inſtituta, conſuevit, nimirum ad latus ſiniſtrum futuræ perinæi ſcalpellum aliquod anguſtum atque anceps, (quale fere illud eſt, quod Tab. I. litt. I exibuimus) in veſicam deprimit. Vere autem perforatam eſſe veſicam, prorumpens ex vulnere urina ſignificat. Sed retrahi tamen ſiniſtra manu ſcalpellum ante haud debet, quam primo ſpecillum, ac deinde juſta hujus latus, retracto ſcalpello, fiſtula ſive tubulus aliquis argenteus, quatuor circiter digitos aut pollices longus, qualis vel ille eſſe poteſt, qui Tab. II. litt. P. vel Tab. XXIV. fig. 3. vel & Tab. XXXII. fig. 4. delineatur, dextræ manus adminiculo, per factum in perinæo vulnus in veſicam fuerit inſertus. Idem tubulus, in vulnere relictus, funiculi plani vel faſciæ beneficio circum coxas firmatur, emiſſoque lotio, per immiſſam turundulam convenientem, ne continuo urina profluat, obturatur (*b*). Quoties poſtmodum urina reddenda eſt, turundula extrahitur, emiſſaque urina rurſus immittitur; idemque negotium tam diu iteratur, donec inflammatio, aut ſi quæ alia noxa urinæ viam coarctavit, decenter curata deprehenditur. At enim vero prima hæc curandi ratio eam præcipue ob cauſam & periculoſa & dolorifica magis videtur, quia conciſis præter neceſſitatem urethra ac veſicæ collo, fieri utplurimum ſolet, ut non ipſa ſolum urethræ ac cervicis veſicæ inflammatio intendatur; ſed ductus quoque ſeminales in proſtata ſimul perrumpantur, aut graviter ſaltem facile lædantur.

III.

Altera curandi ratio Quocirca longe tutior atque commodior curandi ratio videtur, ſi vulnus eadem ratione & iiſdem ferramentis in ea perinæi parte inſtituitur, quæ in *parvo apparatu* vel *in laterali methodo* perforari conſuevit, atque illæſa cervice, in ipſum uſque veſicæ corpus continuatur, immiſſa poſtea fiſtula argentea, eadem, ut modo diximus, ratione. Sic enim veſicæ collum una cum urethra ſalvum manet atque integrum, minoremque homines ægri dolorem ſentiunt, inflammatio cervicis haud facile increſcit; quin ipſa vulneris glutinatio paulo, quam communiter fieri ſuevit, promtius longe atque felicius procedit.

IV.

(*a*) In operat. chirurg. demonſt. III. pag. m. 177.
(*b*) Eamdem operationem jam deſcripſit THEVENIN chirurg. Pariſ. oper. chir. cap. 121.

IV.

Sed utriſque tamen his curandi rationibus utique *tertia illa præſtat*, qua idem equidem locus, ut in altera methodo modo diximus, perforatur, ſed pro ſcalpello tamen ancipite *clavus* ſive *acus cuſpide triangulari* donatus ac tubulo ſive fiſtula incluſus (*Trocar*) Tab. XXIV. fig. 1. adhibetur. Inſtrumento etenim hoc in veſicam depreſſo, acus ſtatim recipi, tubulo intus relicto, poterit, atque ita non urina ſolum quam commodiſſime foras emitti; ſed univerſa quoque curatio longe promtius atque cum minori ægrotantis moleſtia confici. Neque vero alienum hic fuerit, unum alterumve digitum, qualiter ſcilicet fieri in calculi ſectione ſæpe conſuevit, (vid. Tab. XXIX. fig. 3.) in anum prius immittere, quam acus hæc in perinæum & veſicam adigitur. Sic enim hic digitis non accuratius modo dirigi inſtrumentum in veſicam poteſt; ſed præcaveri etiam, ne ſimul inteſtinum rectum perrumpatur. Neminem de hac ſpecie puncturæ veſicæ adhuc locutum eſſe, perhibet GARENGEOT operat. chirurg. Tom. II. pag. 205. quamvis non ſolum ex paulo vetuſtioribus ſuperioris ſeculi RIOLANUS jam docuerit, quod in urina ſuppreſſa, ubi catheter in veſicam introduci nequeat, vel veſica in hypogaſtrio ſit perforanda, *vel in perinæo: ubi profunde ſcalpellum uſque ad veſicam lateraliter, donec urina fluxerit, adigendum*; ſic enim ſe *multos ab imminenti periculo liberaſſe, affirmat*. Vid. Enchirid. anat. L. 2. cap. 30., eamdemque punctionem THEVENINUS loco modo citato, ſed ſcalpello, donec urina prodeat, audacter faciendum eſſe propoſuit; verum etiam hoc ſeculo DIONYSIUS in ſuis operat. chirurg. pag. 211. & ego in prima meæ chirurgiæ editione cap. de perinæi punctura, & forte adhuc alii ante GARENGEOTUM, jam dudum eam commendavimus: CHIRACUM quoque, archiatrum regium, hanc methodum certius ſuppreſſæ urinæ, quam puncturam vulgarem, mederi ſtatuiſſe MORANDUS docuit in Memor. Acad. Reg. 1731. mihi pag. 213. Ita & TOLETUS jam pro hac cura commendavit *acum ejuſmodi apice triangulari*, ſed ſine cannula, pag. 201., quam etiam pag. 208. delineavit: qua tam in hoc loco, quam in hypogaſtrio veſicam perforari apte poſſe docuit. Quia vero cannula, recepta acuilla, difficulter per vulnus in veſicam demittitur, præſtat, mea quidem ſententia, ea acus, ubi cannula ſimul cum acu intruditur. *Tertia.*

V.

DENYSIUS, Lithotomus Leidenſis, hoc urinam e veſica educendi artificium adhuc emendare ſtuduit. Nam, ſe obſervaſſe, dicit, quod demiſſa acu illa cannulata vulgari ad veſicam, chirurgus ſæpe ſatis certus eſſe nequeat, an revera in veſica ſit; adeoque acum profundius, quam par eſt, impellere atque ſic veſicam etiam in poſteriori ſua parte cum mortis perriculo perrumpere poſſit. Quare ad errorem hunc evitandum ſe excogitaſſe aliam figuram acus ejuſmodi fiſtula argentea incluſæ, quam hic ex illo Tab. XXXII. fig. 3. 4. & 5. exhibere volui (*a*): quæ ceteroquin cum vulgaribus & ſupra delineatis in pleriſque rebus convenit. *Denyſii modus & emendatio.*

(*a*) Eamdem ob rationem TOLETUS etiam acum cuſpide triangulari & in latere ſulcatam ſe excogitaſſe ait loco modo citato.

nit. Verum in tubulo ſive fiſtula fig. 3. & 4. circa partem ſuperiorem AA tria, quaſi in corona ſunt oſcula aut foramina, (quorum tamen in hoc ſitu duo tantum ſunt conſpicua) totidemque, eadem fere ratione conſtituta, circa partem inferiorem BB; quæ vero in fig. 3. alium ob ſitum, ob laminam ſcilicet CC conſpici nequeunt. In fig. 5. autem, quæ acum ſive clavum extra fiſtulam repræſentat, notandum, quod quidem in parte ſuprema a cuſpide ad litt. uſque DD, ſicut aliæ ejuſmodi acus, conformata ſit, teres ſcilicet infra cuſpidem triangularem; verum a litt. DD uſque ad principium manubrii EE triangularis prorſus lateribuſque excavatis; quæ latera trianguli hujus D E cum foraminibus fiſtulæ reſpondere debent, quando acus in eam demiſſa eſt: quo fit, ut ſimul ac acus fig. 3. in veſicam depreſſa ſit, urina per oſcula ſuperiora AA intret, & per inferiora mox rurſus effluat; quo ipſo acum veſicam ipſam intraſſe certo cognoſci poſſet; hoc perſpecto acum, relicto tubulo in veſica, recipi, urinamque tunc per eum, ut alias evacuari. De ſimili fere quoque acu corpore triangulari & cannula ejuſmodi foraminulis duobus perfuſa, TOLETUM loqui memini lib. de Lithotom. cap. XXI. pag. mihi 212, quæ aliis in uſu eſſet; ſed priorem tamen ſuam, quæ a latere ſulco inſtructa eſt, huic præfert; quamvis rationes ejus mihi non ſatis ſufficere videntur.

V I.

Punctura perinæi ad modum magni apparatus.

Nonnulli auctores, ut TOLETUS & COLOTUS in libris ſuis de Lithotomia, ſæpius hactenus citatis, aliique modum proponunt, punctionem peritonæi inſtituendi ad *normam fere magni ſic dicti apparatus*, in quo, ægros, ut jam indicavimus, rite diſpoſito, catheterem ſulcatum in urethram eouſque immittunt, donec ad obſtaculum illud in urethra perveniunt, quod catheteris conſueti ulteriorem progreſſum impedit; id quod plerumque circa cervicem veſicæ eſſe ſolet. Poſtea ſcalpello lithotomo, eadem ratione eodemque perinæi loco, ut in magno apparatu, urethram incidunt, donec apex ſcalpelli in ſulcum catheteris pervenerit; ſed vulnere non adeo amplo, ut in calculi ſectione; atque ſic ex urethra virili femininam quaſi faciunt. Hoc peracto ductorem canaliculatum (*gorgeret*) per reliquam brevem urethram ſive cervicem veſicæ in veſicam demittunt, atque ſimulac hic in eam pervenit, urina per hujus canalem effluit; id quod ductorem in veſicam revera perveniſſe certo indicat. Urina evacuata per canalem hujus ductoris tubulum in veſicam immittunt, &, ut antea dictum eſt, in ceteris procedunt (*a*). Ambo modo laudati Auctores affirmant, inciſa urethra prope cervicem, & evacuata per hanc viam aliqua ſanguinis copia, veſicæ ſphincterem & proſtatam brevi inde ita relaxari, ut non ſolum catheter, verum & tubulus aut ipſe etiam ductor canaliculatus in veſicam, haud adeo magno negotio, demitti queat, recenſetque COLOTUS multas a ſe peractas hac ratione curationes, non ſolum pro iſchuria veſicæ, ſed etiam pro ulceribus & fungis veſicæ curandis (*b*). Attamen pro ſimpliciori iſchuria tol-

(*a*) SAVIARDUS ſe ſimili ratione egiſſe refert obſervat. 74; ſed loco ductoris canaliciculati ſe *catheterem rectum, quali pro feminis utimur*, per vulnus & cervicem in veſicam immiſiſſe, atque per hunc urinam eduxiſſe.

(*b*) Cap. de ſuppreſſione urinæ pag. 218.

tollenda antea deſcriptos modos N. III & IV, præſtantiores, ſecuriores minuſque dolorificos eſſe exiſtimo: quia ferramentorum per anguſtiſſimum veſicæ cervicem immiſſio graviores dolores concitare videtur, quam ſi ferramenta & cumprimis acus cuſpice triangulari donatæ in corpus ipſum veſicæ immittuntur.

VII.

Quarta puncturæ methodus ad motum altæ operationis.

Egregia denique eademque promtiſſima operandi ratio ad modum altæ operationis inſtituenda, hæc mihi videtur. *Acus ſive clavus chirurgicus tubulo incluſus, modo laudatus, ſupra pubis oſſium juncturam, hoc eſt, ea parte quæ in curatione calculi, per altum apparatum inſtituta, ſolet incidi, in anteriorem corporis veſicæ partem provide deprimitur*, receptaque acu, per tubulum, in plaga relictum, urina emittitur. Tubulus circum corpus graviter & alligatur & obturatur, ut, pro re nata, non emitti ſolum, ſed contineri etiam urina valeat; donec nimirum ſublatum manum eſt, a quo reddendæ urinæ difficultas fuit ſuborta. Namque eo facto tubulus recipitur factumque abdominis vulnus per adhibitum copaive balſamum, ſuperimpoſito linamento & emplaſtro, glutinatur. Quantumvis autem raro hactenus adhiberi a chirurgis hæc operandi ratio hoc in morbo ſoleat, tamen nihil omnino impedit, quominus nos cum ROSSETO (*a*), RIOLANO (*b*), TOLETO (*c*), aliiſque commodiſſimam atque præſtantiſſimam eandem pronunciemus. Quemadmodum enim ex Anatomicorum experimentis, veſica per aquam vel aerem diſtenta, patet, abſque omni periculo perforari partem illam poſſe; ſic præter modo laudatos, TURBIERUS, chirurgus Pariſienſis, teſte COLOTO (*d*) urinam feliciter hic eduxit, ac poſtea MERIUS quoque identidem & quam feliciſſime operandi modum iſtum apud Pariſinos jam dudum aliquoties adhibuit (*e*), eumque etiam DOUGLASIUS (*f*) & MIDDLETONUS (*g*) tamquam faciliorem minuſque periculoſum, quam qui in perinæo fit, commendant.

VIII.

Qtid poſt operationem fieri debeat.

Nonnumquam præſertim *in natu grandioribus*, itemque illis, qui a veſicæ fiſtulæve in urethra callo, proſtatis ſcirrho induratis; calculo valde magno, veſica paralytica, aut pertinaci malo quodam alio, urinæ difficultatem ſentiunt, quando mali cauſa tolli nequit, per omnem vitam geſtari fiſtula argentea in veſica debet; attamen his in caſibus hæc *fiſtula cochlea claudi* poteſt ac debet, ne urina præter voluntatem effluat, ſed quando ægro eam evacuare lubet. *Ubi vero non niſi a caruncula* ſeu *cicatricula* quadam urinæ iter eſt præcluſum, tum, poſt confectam veſicæ per-

[a] Lib. de partu Cæſareo pag. mihi 263.

[b] Anthropographia pag. 149. & pag. 816. itemque in Enchirid. anatom. cap. XXX. ubi de veſica agit.

(c) Lib. ſæpe citato, cap. 21.

(d) Lib. de lithotom. pag. 45.

(e) *Hiſt. de l' Acad. des ſciences an.* 1701. pag. 378. & GARENGEOT. operat. chirurg. edit. I. Tom. I. pag. 94.

[f] Lithotom. Douglaſſ. pag. 75. & 105. edit. II. ejuſque Syllabo oper. chirurg. p. 32.

(g) Lib. de alta operat. pag. 52.

perforationem, opera danda eſt, ut per inſertum filum quoddam cereum aut ſpecillum plumbeum, ceu ſupra (cap. CXXXVIII.) poſitum eſt, naturalem urina viam ſuam paulatim repetat, demtoque tandem tubulo decenter, quemadmodum in calculi curatione præſcriptum eſt, vulnus coaleſcat. *Si carnes putridæ aut fungi* in veſica, injectionibus detergentibus & ſuppurantibus ſæpe tolluntur (*a*); ſed præſtat tunc veſicam potius in inferiori, quam ſuperiori parte incidere. Denique *ſi paulo gravior inflammatio veſicæ collum infeſtavit*, urinamque naturaliter reddi prohibuit, neceſſarium utique videtur, poſt confectam operationem, ſanguine per venas affatim detracto, adhibitis item clyſteriis, cataplaſmatis denique digerentibus, ſuper inferiorem atque ſuperiorem veſicæ partem diligenter impoſitis, interniſque medicamentis haud neglectis, tempeſtivam ejus, quod coiit vel induruit, reſolutionem tentare. Cetera etenim eadem fiunt, quæ de vulneris glutinationem hactenus propoſuimus. *Tumoris autem atque inflammationis reſolutio* niſi ante diem tertium fit, raro admodum ſaneſcere ægri conſuerunt.

IX.

Obſervationes quædam. In urinæ recentioribus ſæpe quoque *incidere vehementes ſimul ſcroti inflammationes ſolent*, quæ haud raro in magnos abſceſſus, imo & in gangrænam ſcroti deſinunt; quemadmodum præſtantiſſimus quondam lithotomus COLOTUS libro de lithotomia plures notatu digniſſimas affert obſervationes, & præſertim pag. 236. 240, & ſeq. His in caſibus præ omnibus urinam per vulnus, in perinæo factum, eſſe educendum docet; deinde vero ſcrotum ad teſticulos uſque, ubi gangræna eſt, incidendum, ut nihil ſanguinis, quod hic ſubſiſtat aut quieſcat, relinquatur, atque forte uberius corrumpatur: partem vero læſam deinde digerentibus & balſamicis, ut alias in his malis fieri ſolet, tractandam. Fiſtulam argenteam in pene, dum curatio durat, conſervat, ne urina per vulnus in partes læſas influere atque dolores aliave mala ibidem inducere queat. *In caſibus, ubi tota urethra facta erat calloſa & anguſtiſſima*, ut nullum prorſus catheterem recipere poſſet, urethram in perinæo incidit ſine cathetere immiſſo, deinde ſtylum per cervicem in veſicam intruſit, callum laceravit, ſuppurationem largam produxit, eoque ipſo eum reſolvit, & partes has in ſtatum naturalem reſtituit pag. 241. 245. & ſeq. *& ſi quæ in perinæo fiſtulæ ſimul aderant, quemadmodum hoc aliquoties erat, eas adurendo curavit*. Denique monendum eſt, mature vel *juſto ſaltem adhuc tempore ejuſmodi curationes eſſe inſtituendas*; nam niſi hoc fiat, ægrique jam nimis debiles ſint & confecti, fruſtra deinde ſæpe omnis ſolet eſſe medela: id quod COLOTUS egregiis confirmat obſervationibus pag. 250. & ſeq.

CAP.

(*a*) COLOTUS hujus rei varias fauſtas curationes recenſet, l. c. p. 235. & ſeq. itemque pag. 273. 277. conf. de *fungis veſicæ* TOLET. pag. 296.

C A P. CXLV.

De fiſtula perinæi.

I.

Quæ ſit fiſtularum harum naturam.

Accidere quandoque ſolet, ut vel poſt calculi per ſcalpellum curationem, vel perinæi aut veſicæ puncturam; vel & propter abſceſſum aliquem in perinæo circa urethram &, ut nuper vidi, propter ſcirrhum proſtatæ glandulæ, ſimilemque noxam aliam, aut & propter ægri pravum habitum vulnus inflictum vel ulcus glutinari nulla ratione queat, ſed ejuſdem oræ indureſcant fiſtulamque ſic efficiant, atque ita urinam maxima cum moleſtia loco valde incongruo tranſmittant; quam illo loco οὐροῤῥοίδα Græci vocant. (*a*) Interdum quoque in perinæo a malignis abſceſſibus iſtiuſmodi fiſtulæ ſubnaſcuntur, quæ ſub cute inter pinguedinem hinc inde ad ipſum uſque inteſtinum rectum, vel ſcrotum etiam, ſed ſalva tamen perſiſtente urethra, diſcurrunt: quæ vero, quia urinæ nihil quicquam emittunt, fiſtulæ urinariæ non ſunt, ſed ea ratione curari poſſunt atque debent, quam generatim de fiſtulis ſupra propoſuimus. Solent autem prioris generis fiſtulæ inde ſæpe pronaſci, ſicubi vel *turundæ atque tubuli* ſecus, quam fieri decebat, vel ſaltem diutius quam par eſt, in curatione vulneris, poſt eductum calculum relicti, *adhibentur*; vel ſi a grandiori eodemque inæquali calculo perinæi partes quædam graviter diſtenduntur, lacerantur atque perrumpuntur; vel denique *ſi quis calculus intus in urethra hæreſcit*, eam obſtruit, paulatimque urina partes urethræ proximas atque ipſam cutem acrimonia ſua exedit, præſertim ſi ægri ceteroquin mali ſint corporis habitus.

II.

Prognoſis.

Ad fiſtularum igitur harumdem curationem quod attinet, obſervari meretur, eamdem, pro vario corporum ægrorum habitu, ipſiuſque mali gravitate, utique eſſe variam. Quoties enim cunque vel nimis ampla fiſtula eſt, & pars urethræ larga excidit, vel peſſimi habitus atque debilis homo eſt; sane vel difficulter admodum, vel plane nunquam etiam curari noxa iſta haud raro ſolet. (*b*) Similiter quo dura magis atque inveterata fiſtula eſt, hoc difficilius callus tollitur, eo quoque difficilius ac rarius ægri hi ad ſanitatem redeunt. Contra vero quo minor atque anguſtior, quoque minus item indurata fiſtula eſt, quo æger eſt magis juvenis, quo denique melioris habitus eſt, hoc felicius quoque ac promtius ipſa curatio procedit. *Si ſcirrhus ſimul adeſt in glandula proſtata*, fiſtula hæc non curatur, niſi prius curato aut reſoluto ſcirrho: id quod vero difficillime ſuccedere uſu didici.

III.

Curatio.

Poteſt autem fere duplici modo *fiſtularum harum curatio* inſtitui. Namque 1. turundam, tubulum, aut ſi quid forte aliud intus continetur, quod

[*a*] Vid. CELSUM Lib. VII. cap. 26. n. 2.
(*b*) Hac de re etiam jam egit CELSUS Lib. VII. cap. 27.

quod fiſtulam fecit, protinus removere convenit. Tum, ægro ſuper lectum aut ſubſellium ita depoſito, quemadmodum fit in calculi curatione, indurata fiſtulæ latera, quam ſubtiliſſime fieri poteſt, exſcindantur, adhibitoque pulvere aut balſamo etiam vulnerario, per emplaſtra glutinoſa longa atque anguſta, ſplenia item anguſta, utrinque ſuperimpoſita, quam exactiſſime vulnus conſtringatur. Eo facto ægrotus, lectulo impoſitus, genubus vinculo comprehenſis, ſtrenue conquieſcere jubeatur: quo nempe facilius oræ vulneris invicem coaleſcant. Primis poſt operationem diebus vel nullus omnino, vel parciſſimus ſaltem potus præbeatur; ne urinam ſæpius excernere cogantur. Vinctura non niſi poſt alterum tertiumve diem innovetur, quando æger tamdiu urinam continere poteſt. Vulnere maximam partem ita glutinato, haud abs re fuerit, ægro, quemadmodum fieri in curatione vulneris calculoſorum ſolet, permittere, ut, præſertim ſi juvenis adhuc eſt, leniter ſenſim obambulare incipiat. Niſi enim nimis maligna ſit fiſtula, ſpes utique eſt, fore, ut ad ſanitatem priſtinam ægrotus tunc redeat. 2. *Altera* fiſtulam, quæ in perinæo eſt, *curandi ratio* ſic fere comparata eſt. Oræ fiſtulæ induratæ, Medici callum vocant, *medicamento rodente* applicato extirpantur, ipſumque vulnus, cruſta per unguentum baſilicum vel digeſtivum diligenter remota, balſamo vulnerario atque emplaſtro glutinoſo adhibitis, eo modo glutinatur, quem modo jam tum deſcripſimus. *Atque ad medicamenta quidem rodentia quod attinet*, commendari præ ceteris hic merentur trochiſci de minio, (*a*) itemque *lapis cauſticus* vel *infernalis*; vel mercur. præcipitat. alb. cum ARCÆI balſamo permixtus, vel etiam in recenti emplaſtri veſicatorii fruſtulum immiſſum, quod CHESELDENUS adhibere ſolet, teſte DOUGLASIO, in Hiſt. lateral. operat. append. p. 19.

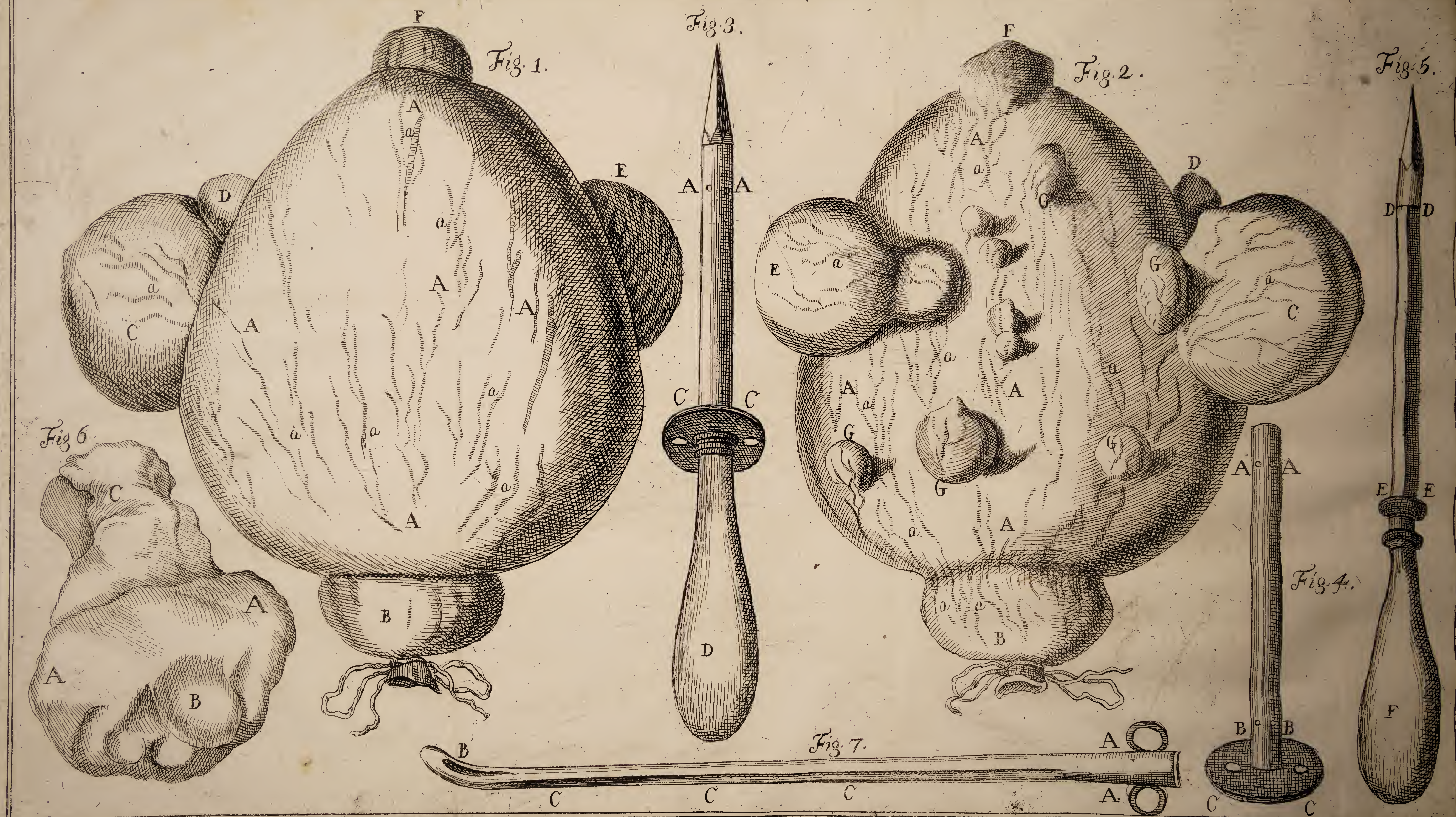
IV,

Quomodo continuari vel & aliter agi debet.

Ceterum obſervaſſe hic expedit, fiſtularum, quæ perinæum affligunt, curationem lente admodum quandoque procedere; præſertim ſi paulo amplior fiſtula eſt; ſi duræ fiſtulæ oræ non ſatis accurate ſunt exciſſæ vel exeſæ; ſi denique homines ægri non ſatis diligenter conquieſcunt, neque juſtam victus rationem ſervant. Quodſi ergo, propter has atque id genus alias rationes, factis licet iis omnibus, quæ hactenus hanc in rem propoſuimus, nondum liberati a noxa iſta peſſima ægrotantes valeant, quin fiſtulæ oræ denuo indureſcant; neceſſarium utique videtur, idem curationis negotium denuo iterare, donec tandem ægro perinæi pars conſanuiſſe reperiatur. Nonnumquam 3. felicius fiſtulæ ſaneſcunt, ubi, *exciſo eo, quod intus induruit, cruentæ vulneris oræ ſutura quadam convenienti*, hoc eſt, unico pluribuſve vinculis lineis, pro re nacta, injectis, gnaviter *conſtringuntur*: reliquis eodem modo factis, quem ſupra deſcripſimus, filamentiſque ſimulac cohæreſcere vulneris oræ ſentiuntur, conciſis atque denuo extractis. Quandoque etiam 4. opus eſt, ut, durante curatione, *catheter cavus in veſica & urethra contineatur, quo omnis urina per hanc effluat*, eaque ſic a vulnere, cujus glutinationem magnopere impedit, avertatur. (*b*) Denique ſi paulo angu-

(*a*) Vel illi trochiſci, quos TOLETUS cap. XXIII. pag. m. 246. commendat, ex pulvere, qui in fundo aquæ phagædenicæ reperitur, parati.

[*b*] Hoc COLOTUS ſæpius & cum ſucceſſu, variis in urethræ plagis difficulter alias ſanandis, ſe feciſſe refert, l. c. cap. de urinæ ſuppreſſione.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.

perinæi fiſtula eſt, quam ut tractari commode prædictis rationibus queat ampliar eadem vel per inſertam ſpongiam aliquam præparatam, vel per adhibitum ſcalpellum debet. Memorabile gravioris ejuſmodi fiſtulæ exemplum aliquod feliciſſimamque ipſius curationem futurarum potiſſimum ope peractam alias, ſi Deus voluerit, in obſervationibus noſtris ſumus deſcripturi.

V.

Cura palliativa. Hactenus quadruplicem fere perinæi fiſtulas curandi rationem explicavimus: ſupereſt, ut breviter, quid de quinto fiſtulas tractandi artificio, quod *palliativum* vocare ſolent, ſtatuendum ſit, exponamus. Scilicet ſpectare huc videtur inſtrumentum illud, quod a NUCKIO (*a*) atque SOLINGIO (*b*) eum in finem, a me vero contra urinæ incontinentiam Cap. 136. ex WINSLOVII commendatione eſt propoſitum (*c*), ut continua urinæ per fiſtullam deſtillatio, dum ab eo comprimitur, clauditur, & quaſi obturatur, impediatur, atque ita malum, quod extirpari haud omnino poteſt, aliquo ſaltem modo mitigetur: ſed, ne quid ego diſſimulem, inſtrumentum illud neque ſatis certe, neque ſatis commode, hoc in malo applicari ægris poſſe, ipſe rerum uſus docuit: quia urina facile præterlabitur. Interea valeat, quantum poſſit.

Explicatio Tabulæ trigeſimæ ſecundæ.

Fig. 1. Oſtendit *veſicam humanam* e corpore virili, a parte anteriori, in qua variæ eminentiæ cavæ, ſive foveæ aut cellulæ, inflata veſica, conſpici potuerunt, quales ſæpe pro calculorum diverticulis inſervire poſſunt. Litt. AAAA oſtendunt ipſam veſicam figura naturali pyriformi.

B eſt glandula proſtata, cervicem veſicæ ambiens, filo juxta urethram conſtricta.

C cavea ſeu fovea præter naturam major, e dextro & poſteriori veſicæ latere prorumpens.

D minorem ejuſmodi caveam denotat.

E diverticulum ejuſmodi oſtendit e ſiniſtro & poſteriori veſicæ latere prodeuns.

F ſimile diverticulum in fundo veſicæ proveniens.

a a a vaſa ſanguifera, quæ hic ſe oſtendebant, aliquo modo indicant.

Fig. 2. *Eandem oſtendit veſicam a parte poſteriori conſideratam.*

AAAA veſicam ipſam, ut in præcedente figura, deſignant.

B glandulam proſtatam.

CDEF diverticula eadem, quæ his litteris in præcedenti figura indicata ſunt, quomodo a parte poſteriori ſe viſui exhibuerant.

GGGG minora diverticula, qualia in parte anteriori non aderant.

a a a a vaſa ſanguifera hac in parte conſpicua ut in priori.

Fig. 3. *Acus triangularis in fiſtula argentea incluſa* DENYSII; quæ a vulgaribus in eo differt, quod circa partem ſuperiorem, in cannula ſive fiſtula

AA

(*a*) Vid. Ej. libellus *de encheiriſibus vel artificiis chirurg. fig.* XI.

[*b*] Vid. Ej. chirurgia, edit. Batav. Tab. VII. fig. 16.

(*d*) Vid. Tab. noſtra XXVI. fig. 10.

AA tria adſint foraminula ſive oſcula, quorum duo hic conſpiciuntur, tertium vero in parte poſteriori latet, per quæ urina in fiſtulam intrare poteſt. B cuſpis triangularis; CC lamina cannulæ ſive tubuli duobus foraminulis inſtructa. D manubrium.

Fig. 4. *Solam cannulam ſive fiſtulam hujus ferramenti oſtendit*: AA foramina ſive oſcula cannulæ ſuperiora, ut in fig. 3. BB autem ſimilia indicantur oſcula circa partem fiſtulæ inferiorem, per quæ urina rurſus effluit; quæ vero in fig. 3. ob alium ſitum propter laminam CC conſpici nequeunt.

Fig. 5. *Acus ſive clavus ferreus nudus* atque e fiſtula fig. 4. extractus oſtenditur. DD pars ſuprema infra cuſpidem, quæ rotunda ſive cylindrica eſt, ut fiſtulæ accurate ſe accommodet; pars vero a DD ad principium manubrii EE, triangularis, & lateribus paululum excavatis eſt, quæ urinæ tranſitum præbent. F manubrium. Uberior explicatio videri poteſt Cap. CXLIV. §. V.

Fig. 6. *Calculus repræſentatur peculiaris & figuræ & magnitudinis*, quem alto apparatu ſatis facile extraxi. Pondus habuit quatuor fere unciarum, quem propterea etiam hic exhibeo, quia nonnulli perhibent, calculos paulo majores alto apparatu educi non poſſe.

AA pars ampliſſima ejus, quæ ſitum habebat verſus cervicem veſicæ. B parva eminentia, quæ ori urethræ inſiſtebat; C pars ejus ſuperior quæ veſicæ fundum reſpiciebat.

Fig. 7. Indicat *catheterem* argenteum, rectum & cavum, *pro feminis, peculiarem* & diverſum ab eo, quem ſupra exhibuimus Tab. XXVII. fig. 1. AA ſunt annuli duo circa manubrium; B foramen in latere circa extremum, quod in veſicam demittitur, ex parte hoc in ſitu tantum conſpicuum; cui ſimile in altero latere reſpondet.

CCC ſulcus in parte convexa, variis uſibus deſtinata, & cumprimis ut hujus ope vel ductor mas in veſicam, ubi opus eſt, commode impelli, aut ſcalpellum, quando forte cervix veſicæ incidenda eo, quemadmodum in aliis catheteribus ſulcatis, ſecurius duci queat.

Quomodo curari debeant iſtæ noxæ, quæ naturalia feminarum infeſtant

CAP. CXLVII.

Quomodo curari debeant feminæ, quibus naturalium oræ inter ſe ſunt glutinatæ.

I.

Mali natura triplex. SOlent quandoque iſtiuſmodi puellæ naſci, quæ *propter glutinatas in utero materno naturalium oras, urinam emittere haud quaquam poſſunt*; id quod inde plerumque patet, quando primis a partu diebus haud mingunt, ſed perpetuo clamant; & quibus proinde brevi pereundum eſſet, niſi tempeſtiva per ſcalpellum curatio adhiberetur: nam vel mingendum eſt,

vel

vel moriendum. *Aliæ aperturam quidem habent exiguam pro* urina vel libere, vel cum magna difficultate & non niſi guttatim (*a*) emittenda; attamen os vaginæ uteri vel *hymenis*, quod vocant, *membrana*, vel alia quadam præter naturam clauſum eſt; quo fit, ut quando adoleſcunt & ad annos pubertatis, quibus menſtrua fluere debent, perveniunt, hæ nec concubitum admittere, nec menſtrua prodire poſſint, ſed a ſanguine in vagina collecto, ſubinde dolores ſæviſſimos, tumorem ventris, animi deliquia, quandoque deliria aliaque graviſſima mala patiantur, ſicuti plures notarunt autores (*b*), unde tandem hoc malum prudentibus Medicis demum innoteſcit: quibus *atretæ* vel *imperforatæ* etiam vocari ejuſmodi puellæ conſueverunt. ARISTOTELI hoc malum etiam jam cognitum fuiſſe, ex eo patet, quando ſcribit: (*c*) ,, *Feminis nonnullis os uteri ab* ,, *ineunte ætate ad tempus uſque menſtruorum compreſſum concorporatumque per-* ,, *ſeveravit, mox urgentibus menſtruis, doloreque infeſtante, aliis ſponte diſru-* ,, *ptum eſt, aliis diſſectum a Medicis* (*d*). *Nonnullæ interierunt, cum aut per* ,, *vim diſrumperetur, aut diſrumpi non poſſet*,. Aliæ denique etiam ſunt feminæ ſive puellæ, quibus os vaginæ membrana quidem clauſum eſt, *attamen foramen ea habet, vel etiam interdum diverſa foraminula* (*e*), per quæ menſtrua ſuo tempore prodire quidem poſſunt, ſed concubitum tamen eæ admittere nequeunt: id quod plerumque tunc demum, quando nubunt, cognoſcitur.

II.

Malum ipſum præterea & præſertim prius *in variis puellis ſolet eſſe varium*. In quibusdam enim *veſtigium aliquod* ſive *indicium apparet ejus foraminis* ſive meatus, ex quo naturaliter emitti lotium debebat, & qui ſimul ad vaginam uteri uterumque ipſum ducit. *In aliis contraria ratione res ſeſe habet*, nihilque ejuſmodi obſervatur; quæ proinde, quia nimis craſſa ac denſa carne clauſæ ſunt, aut vagina forte ſimul coalita, vel nunquam vel ſaltem longe difficilius ſanationem recipiunt. Rurſus in aliis recens natis urina *abundans & in vagina forte collecta, vel in adultis*, ubi urinæ quidem iter patet, *ſanguis menſtruus* inſigniter quandoque pudendi labia diſtendit atque ſic naturalem & vaginæ & urinæ viam demonſtrat, quemadmodum id plerique modo citati autores obſervarunt. *Interdum hoc in utero matris evenit*, adeoque *connatum*; ſicuti præter ARISTOTELEM etiam CELSUS jam notavit (*e*); ſæpe vero demum oritur in adultis *poſt exulcerationem quandam oris vaginæ* & in primis *poſt partum diffi-*

Variationes quædam.

[*a*] Tale exemplum deſcribit ROONHUYSIUS lib. II. obſervat. cap. de clauſura uteri obſ. I. pag. 114. edit. Amſtel.

(*b*) Inter quos ſunt BENIVENIUS, lib. de abdit. morbor. cauſ. cap. 28. CABROLIUS, obſ. anatom. 23. FABRIC. AB AQUA P. in oper. chir. cap. de hymene imperforato. HILDANUS Cent. III. ob. 60. SCHENCKIUS Lib. IV. de part. genital. SOLINGEN in obſ. V. ROONHUYS. obſ. chir. p. 124. MEEKREN. obſ. chirurg. 55. MAURICÆUS in obſ. de morb. gravid. 231. 495. RUYSCHIUS obſ. chir. 32. SAVIARD. obſ. chirurg. IV.

(*c*) De generatione animal. Lib. IV. Cap. 4.

(*d*) Intelligi ex his poteſt, quam antiqua jam ſit hæc curatio, & quam experti ac prudentes jam Medici eo tempore in curandis ejuſmodi malis fuerint.

[*e*] Exemplum ejuſmodi recenſet HILDANUS, cent. III. obſ. 60.

[*f*] Lib. VII. Cap. 28.

difficilem, quando in eo hæ partes vel vehementer dilacerantur, inflammantur, aut exulcerantur, & poſtea oræ vel omnino coaleſcunt (*a*), vel ſolum tam exiguum foraminulum relinquitur, ut quidem ſanguinem menſtruum, tranſmittere valeant, ſed virum tamen admittere non poſſint (*b*). Igitur quia in recens natis ſubinde lotii impedit excretionem, in adultis vero 1. fluxum menſtruorum, 2. concubitum, 3. conceptum, & 4. partum; ejus curatio valde eſt neceſſaria.

III.

Diagnoſis & prognoſis.

Cognoſcuntur hæc vitia in recens natis primo, ſi primis diebus, ut jam dixi, non meiunt; ac deinde viſu & tactu, in adultis vero, ubi os vaginæ membrana quadam omnino clauſum, *defectu menſtruorum*, doloribus vehementibus in pube, lumbis, ventre, pallido faciei colore, ventre tumido, &c. optime vero tandem atque certiſſime, quia omnia prædicta indicia fallere poſſunt, *tactu & viſu* (*c*); ſed in eis, ubi parvum foraminulum in membrana hymenis, ut menſtrua tranſire poſſint, tunc, quando nubunt aut concumbunt, ex valde impedito ac difficili aut imperfecto concubitu, quando ſcilicet ejuſmodi puellæ in concubitu penem recipere nequeunt. Quod ad *prognoſin* attinet, ſi naturalium oræ tenui membrana aut hymene clauſæ ſunt, ſæpe hæc a cole virili in concubitu diſrumpitur; vel ſi hic forte non ſufficiat, curatio per ſcalpellum chirurgo ſatis facilis eſt. Sed *ſi hic coalitus eſt fortis & profundus*, adeoque ope craſſæ ſubſtantiæ carneæ, difficulter curatur; quia non ſolum facile veſica vel inteſtinum vicinum lædi poteſt, quemadmodum hoc ROONHUSIO aliquando, ut ipſe fatetur, contigit (*d*); verum etiam curatio, ut ſatis ampla via conſervetur, non adeo facile ſuccedit, ſed ſæpe multum laboris requirit.

IV.

Curatio ubi membrana clauditur.

Ut quis ergo *prudenter atque feliciter tractare iſtud mali genus* queat, neceſſarium utique videtur, noxæ hujus indolem atque conditionem quam diligentiſſime prius circumſpicere. Si quod enim itineris urinæ atque vaginæ uteri veſtigium adeſt, adeoque tantum membrana hæc via clauſa eſt, incidere membranam iſtam, quæ vel urethram & vaginam, vel alterutrum occludit, ſcalpello, vel linea recta, a parte ſuperiore ad inferiorem, vel ut CELSUS docet (*e*), duabus lineis inter ſe tranſverſis, ad ſimilitudinem litteræ X, convenit, ad normam ejus foraminis, quod naturaliter ineſſe feminarum naturalibus conſuevit, aut *ſi foraminulum vel in parte oris vaginæ ſuperiori vel inferiori adeſt*, forfice; aut etiam, ſpecillo ſulcato prius immiſſo, ſcalpello falcato (*f*), cavendo ne urinæ iter, multo

[*a*] Id quod ROONHUYS. vidit. l. cit. pag. 125. obſ. 2.

[*b*] Exempla legi poſſunt partim in modo citatis auctoribus, & præterea in PLATERI prax. med. P. I. Lib. 2. Cap. 17. BAUHINI anatom. Lib. 1. Cap 49. FORESTI obſ. Lib. 28. obſ. 55. BECKERO in Pædioctonia inculp. pag. 35. & ſeq. qui hoc malum etiam ab exulceratione a *variolis* inducta notavit. NOLET. obſerv. curieuſes obſ. 13. p. 46.

[*c*] Curavi aliquando virginem, ubi omnia prædicta ſigna cum magna clauſionis vaginæ ſuſpicione aderant: attamen viſus & tactus docebant, hoc vitium non adfuiſſe

[*d*] Vid. ejus obſerv. Lib. II. obſervatio, de uteri clauſura, ſexta.

(*e*) Loco modo citato.

[*f*] Ita HILDANUS fecit vid. obſ. 61. Centur. 3.

multo minus ipſa veſica violetur: deinde undique illam membranam, ſi opus eſſe judicatur, excidere. Poſthæc turundula quædam conveniens baſilico ſeu digeſtivo unguento primis diebus inuncta, in plagam iſtam inſerenda, & ne excidat, faſcia firmanda; poſtea unguento exſiccante, ut de ceruſſa vel diapompholygos, turundula illinenda, idemque per aliquot dies & tamdiu faciendum, donec nullum novæ cohæſionis periculum ſupereſt. *Quod ſi vero membrana craſſa ſive caro increvit & nullum omnino viæ naturalis veſtigium ſubeſt, qua parte uteri vagina deliteſcat*, digito an non cavum ſive meatus vaginæ poſt hanc percipi queat, curioſe explorandum eſt; eoque explorato, locus ſignandus, ſcalpelloque linea recta, ut antea dictum eſt, provide adhibito, ampla ſatis plaga, incidendus: tum ab ora, vel vulſella vel hamo apprehenſam, tanquam habenulam, ut via ampla fiat, excidere (*a*). Reliqua eadem fiunt, quæ modo præſcripſimus, niſi quod circa finem, quando jam ad ſanitatem tendit, *plumbea fiſtula* eaque ſatis ampla, medicamento cicatricem inducente, illita, intus danda ſit, eodemque medicamento plaga fovenda, donec ad cicatricem perveniat.

V.

Nonnunquam *recens nuptæ*, vel & quandoque aliæ in matrimonio jam viventes *mulieres uſque adeo anguſto vaginæ oſculo a natura ſunt inſtructæ* (*b*), vel per exulcerationem quandam id ſibi vitium contraxerunt, undecunque etiam illa orta ſit, ut colem virilem adeoque & concubitum admittere haudquaquam valeant; quamvis per hoc ſanguis menſtruus excerni queat. Oportet autem, quemadmodum egomet haud infelici experimento in ejuſmodi caſu, in ſartoris cujuſdam uxore aliquando feci (*c*), per adhibitum ſcalpellum & in lateribus & in parte inferiore, profundis ſatis plagis, reſectiſque oris ſupervacaneis, decenter foraminulum anguſtius amplificare, prouti quidem chirurgo id commodiſſimum atque ægræ utiliſſimum videtur, ac deinde amplam turundam una cum linamentis aridis contortis immittere. Deinde in ſequentibus deligationibus, quæ quotidie, proximo a ſectione die excepto, bis fieri debent, ne a retenta materia & ſordibus fœtor nimis moleſtus oriatur, vulneris inflicti latera balſamo vulnerario immiſſo, poſtea idoneo peſſo, præſertim vel ex ſpongia præparata, vel eo radicibus intumeſcentibus, ut tanto melius diducantur, tamdiu fovenda ſunt, donec ad ſanitatem tendant; denique *plumbea fiſtula ſatis ampla*, ſimilique medicamento, ut modo dixi, illita, quotidie & tamdiu intus demittenda, donec ſaneſcant, neque coaleſcere rurſus valeant. *Quando vero os vaginæ* non quidem a die natali, *ſed ab ejuſmodi cauſis externis*, quas ſupra §. III. retuli, *valde conſtrictum* atque ita anguſtatum eſt, ut penem admittere nolit, quale exemplum & ego paulo poſt in cantoris cujuſdam uxore, a partu difficillimo ortum, vidi, eadem ratione, quam antea deſcripſi, procedendum, ita enim feliciter curationem & in ea quoque perfeci. Similem fere caſum refert SAVIARDUS obſervat. chirurg. XXXII. pag. 149.

Curatio ubi os uteri nimis anguſtum.

(*a*) Si forte ejuſmodi in caſu ſanguis largius fluit. CELSUS linamenta implicita immittenda aceto prius tingit & tertio demum die faſciam ſolvit.

[*b*] Exempla habent HILDANUS Cent. 3. obſ. 60. & SAVIARDUS obſ. chir. 32.

[*c*) Ejuſmodi etiam exemplum refert HILDANUS Cent. III. obſ. 60. ubi maritus jam de divortio cogitabat, mulier vero curata eſt.

VI.

Peculiare curationis exemplum. Singulare admodum exemplum, præter ſupra jam indicatum, adhuc refert CABROLIUS (*a*) de peculiari quadam atreta, octodecim quaſi vel viginti annos nata, ubi urinæ iter craſſiuſcula membrana occluſum erat, atque *omnem urinam per umbilicum*, (ac *veriſimiliter per urachum*) qui in criſtæ ſive roſtri galli indici ſimilitudinem, longitudine quatuor digitorum, prominebat & dependebat, conſtanter emittebat; id quod magnum & fere intolerabilem, urinæ quaſi putridæ, fœtorem concitabat. Ad hoc duplex & moleſtiſſimum malum ſanandum CABROLIUS primo membranam illam craſſam, itineri urinæ prætenſam, incidebat, & pro tranſitu urinæ libero conſervando, fiſtulam plumbeam per hunc meatum ad veſicam uſque demittebat. Altero die ad umbilici vitium curandum procedebat, ubi *parti illi ad umbilicum prominenti, per quam urina huc uſque profluebat*, ligaturam filo forti ceraque obducto ita, ut in vulgari hernias, ſecandi ratione fieri ſolet, injiciebat, eam infra ligaturam reſecabat, ferroque deinde adurebat, & poſt cruſtæ lapſum partem læſam mundabat, ſiccantibuſque, ut alias in ulceribus mos eſt, cicatricem inducebat, id quod duodecim dierum ſpatio contingebat: quo perfecte puella curata erat. „ Si igitur ejuſmodi caſus denuo inciderent, eadem ratione curatio, omiſſa ſolum uſtione, utpote minus hic neceſſaria, ægris tamen „ & adſtantibus utplurimum valde terribili, inſtitui commode poſſet.

CAP. CXLVII.

Quomodo aperiri ipſa vagina profundius occluſa debeat.

I.

Mali natura. PRæter malum modo expoſitum accidere nonnunquam in ſexu feminino ſolet, *ut non tam urinæ iter aut labia ſive oræ pudendorum clauſæ ſint, ſed potius membrana quædam præter naturam profundius vaginam occupet, vel parietes ejus omnino conferbuerint*, præcluſaque ſic ipſa vagina efficiat, ut non ſanguinis tantum menſtrui fluxus in adultis impediatur, ſed inſtantæ præſertim menſtruo fluxu eadem, ac in præcedenti malo, ratione, acutiſſimi quoque ventris & coxarum dolores, ventriſque tumores una cum nauſea, macie, vigiliis, reliquiſque ſupra indicatis malis, imo ipſo aliquando furore inde ſuboriantur. *Quandoque hoc malum ex utero* matris habent; ſæpius autem cauſam externam & præſertim *partum difficilem*, prægreſſa violenta vaginæ laceratione, ac inflammatione (*b*), aut ſuborta aliunde prius exulceratione ſequitur (*c*). Sæpius ejuſmodi *membrana haud adeo procul ab ore vaginæ* exiſtit, quandoque *circa medium* (*d*), interdum

(*a*) Obſervat. anatom. XX.

[*b*] Exempla refert ROONHUYSIUS l. citat. pag. 125. & 129.

[*c*] Ita enim BENIVENIUS a lue venerea quoque hoc malum ortum eſſe notavit, lib. de abditis morbor. cauſis, Cap. 31. BECKERUS vero a variolis, loco capite præcedenti citato.

(*d*) Vid. ROONHUYS. l. c. pag. 130.

dum vero *profundius in vagina* deprehenditur. *Interdum tota vagina, ſæpius magna ejus pars concreta aut ſaltem craſſa carne oppleta eſt*; & ſi hæc concretio profunda, difficilis & periculoſa ſubinde eſt curatio: quia facile vel veſica vel inteſtinum rectum, ut ſupra jam capite præcedenti §. III. dixi, violari aut perforari poteſt. Quandoque membrana non totam vaginam claudit, aut parietes non in totum coaluerunt, ſed foramen pro menſium tranſitu reliquum eſt. Tametſi autem iſtiuſmodi feminarum naturalia concubitum perfectum haud admittant, & propterea novi conjuges, præſertim ſi ad ſuperſtitionem paulo ſint proclives, tunc ſæpe credant, ſe neſcio quibus artibus malis aut faſcinos affectos eſſe, vel maritus etiam exiſtimet, feminam ad matrimonium ſive generationis negotium ineptam eſſe, atque ſubinde jam de divortio cogitet, ſæpius tamen obſervatum eſt, licet penis in vaginam immitti haud potuerit, quaſdam earum nihilominus factas fuiſſe gravidas (*a*); quibus tamen arte adhuc ſuccurri poteſt. BECKERUS præterea, Medicus Haſſus, peculiare ac lepidum hac de re narrat *exemplum de laſciva puella*, quæ clauſa vagina ex utero matris nata erat. Hæc enim, poſtquam experimentis cognoverat, ſe a variis ſtuprari non potuiſſe, multos deinde & præſertim milites vegetos ad certamen venereum proterve provocavit; eos vero omnes, concubitum cum ipſa rite celebrandi clauſtrumque ſive munimentum hoc virginitatis perrumpendi ſpe fruſtravit atque emuncta pecunia, quod nihil poſſent, deriſit. Tandem vero chirurgi cujuſdam curæ ſe commiſit, ut obſtaculum illud concubitum impediens ipſi tolleret. Hic autem curationem ſuam tam bene perfecit, ut paulo poſt hanc puellam imprægnaverit, & gemelli denique, quos peperit, felicis ſuæ curationis & teſtes & ſoſtrum fuerint (*b*).

II.

Quod ad curationem hujus mali attinet, ea in junioribus puellis ſatis promta eſt, ſicubi modo membrana iſta præter naturam tenus & non multum ab ore vaginæ remota eſt, atque ut ſupra dictum, provide inciditur. In adultis vero fieri id ipſum commodius vix poteſt, quam ubi in non gravidis ſanguis menſtruus eandem diſtendit, quemadmodum præter ſupra laudatos, BENIVENIUM, CABROLIUM, FABRICIUM ab AQUAPEND. ROONHUYSIUM, SOLINGENIUM, MEEKRENIUS (*c*), RUYSCHIUS (*d*) NABOTHUS (*e*) AMYANDUS (*f*) aliique fecerunt: ſiquidem ipſi referant, non mirificam modo cruoris ſpiſſi atque fœtentis liquoris quandoque copiam e naturalibus poſt inciſam hanc membranam vaginam occludentem profluxiſſe; ſed feminas quoque protinus ab in- *Curatio.*

S 2 gen-

[*a*] Vid. SOLINGENIUS obſerv. de mulier. morb. 34. ROONHUYSIUS lib. cit. obſ. pag. 127. & 130. MAURICEAU obſ. 489. & 583. RUYSCHIUS obſ. 22. BOHNIUS in circ. anat. progymn. I. COWPER in Act. Anglic. BECKER. l. c. p. 22.

[*b*] In Pedioctonia inculpata §. XXVII. pag. 37.

[*c*] In obſervat. ſuis Cap. 52.

(*d*) Obſervat. 32.

(*e*) In diſſ. *de ſterilitate* §. 4.

(*f*) In hoc caſu mulieri poſt puerperium carunculæ concreverant, ita ut poſtea ſanguis menſtruus non potueri exire, ſed hic in vagina collectus urethram compreſſit, ut urina inde fuerit obſtructa. Verum inciſis partibus concretis ab utroque malo liberata eſt, vid. Act. philoſ. Anglic. No. 422. pag. 259. & in Epitome horum actorum a MARTYNIO editor. part. III. pag. 540.

gentibus & mortem quaſi minitantibus calamitatibus, quas antea ſenſerant, conſanuiſſe, plagam denique inflictam abſque adhibitis fere medicamentis, cumprimis tamen aptis turundis, peſſis ex cera, aut fiſtulis ſive cannulis, præſertim ex plumbo paratis, ſatis feliciter ad cicatricem perveniſſe. Quodſi vero *membrana eaque craſſior, profundius in vagina hæreret*, ſive ea foraminulo prædita ſit ſive non, eadem quidem ratione, ſed cautius tamen, ne vel inteſtinum rectum vel veſica violetur, incidenda atque excidenda eſt; cetera deinde eadem fiant oportet, eaque adhuc longe majori cura, ut via ſatis ampla conſervetur. Neque alienum hic ſæpe eſt *ſpeculum uteri* ſimul in auxilium vocare (vid. Tab. XXXIV. fig. 15.) partim ut locum læſum curioſius inſpicere, partim ut deinde in curatione cautius ſecare valeamus.

III.

Quomodo in gravidis inſtituenda

Si gravidæ aut parturientes ab iſtiuſmodi malo affliguntur, tempeſtivam utique curationem adhibere convenit; ne qua forte pariendi difficultas cum graviſſimis noxis aliis ſuperveniat. *Præſtat tamen, ſi ejuſmodi noxa in gravida ſentiatur, ante partus tempus, & quidem diu ante, hanc membranam incidere*; quia in ipſo partu fœtus poſt eam latens, ſcalpello facile lædi poſſet (*a*). Interea tamen, *quando curatio etiam, vel ob ignorantiam vel negligentiam gravidarum, ad partus uſque tempus differtur*, fieri ea quidem adhuc tunc poteſt; attamen maxima cura habita, ne ab admoto ſcalpello fœtus in partu poſt eam latens vulneretur. Oportet itaque exiguo tantum vulnuſculo membranulam iſtam alienam quam cautiſſime primo incidere, deinceps autem, quicquid concidendum reſtat, vel per inſertum ſcalpellum globulo præmunitum, (vid. Tab. V. fig. 4. vel 5.) vel ſi talis præſto non eſt, immiſſo prius ſpecillo ſulcato (*b*), vel per forcipem idoneam, vel per conſuetum ſcalpellum chirurgicum, quam providiſſime fieri poteſt, concidere. MAURICÆUS ejuſmodi in caſu juſſit, *ut obſtetrix digito hanc membranam vi dilaceret* (*c*): verum quia laceratione facile gravia mala induci poſſent, ferrum præferendum eſſe exiſtimo.

IV.

Obſervationes neceſſariæ.

Monendum tamen adhuc eſt, quod *ſi vagina non membrana, ſed denſa carnea ſubſtantia clauſa ſit*, eaque profundius in vagina ſita, aut parietes ipſi vaginæ inter ſe glutinati ſint, difficilius longe & quandoque non ſine periculo illius fieri diviſionem; ita ut quandoque a curatione præſtet abſtinere, quemadmodum etiam BENIVENIUS olim propterea fecit (*d*), quam eam temere aut ſaltem cum gravi periculo inſtituere. Vel ſi etiam in minus periculoſo caſu curatio hæc inſtituatur, ſcire tamen convenit, niſi hæc pars diu per turundas bene intumeſcentes & idoneos tandem tubulos aut fiſtulas ſive peſſos, poſtea probe diſtenta ſervetur, eam brevi poſt curationem facile rurſus ita conſtringi, ut concubitum ſive penem deinde non admittat. Hoc enim non ſolum mihi aliquando contigit,

(*a*) Ita feliciter hoc ejuſmodi in caſu ante partus tempus præſtitit BECKERUS l. c. §. 31.

[*b*] Exemplo RUYSCHII, ceu patet ex jamjam propoſita obſerv. 22. ubi res figura illuſtratur.

(*c*) Obſervat. de gravidis, obſ. 489.

[*d*] Lib. de abdit. morb. cauſſis cap. 31.

tigit, ut curationem iterare propterea coactus fuerim; verum & ROONHUYSIUS idem uſum didicit atque ut a chirurgis probe obſervetur, monuit (*a*). *Quando autem vaginæ latera ſive parietes prorſus conſerbuerunt, & præſertim paullo profundius*, quemadmodum ego hoc etiam aliquando in lanionis uxore hic vidi, cui malum a partu difficili ortum erat, ſectio quoque valde periculoſa eſt; adeoque & ego in ejuſmodi caſu, quamvis alias in curationibus chirurgicis minime timidus ſim, potius ab ea abſtinere, quam cum periculo eam ſuſcipere malui, licet conjuges ex prolis amore id vehementer deſideraverint. *Sed ſi craſſa carnea ſubſtantia vaginæ meatus oppiletur*, licet hæc inciſa & diviſa ſit, tamen ſubinde caro ita inde luxuriat, aut ita indurata & calloſa eſt, ut non ſolum pars quædam orarum, ubi tutiſſime hoc fieri poteſt, re prius rite oculis, digitis imo & ſpeculo oculi conſiderata, excidenda ſit; verum etiam caro repullulans aut luxurians rodentibus & ſiccantibus medicamentis, præter idoneas turundas ac fiſtulas plumbeas reprimenda, donec via ſatis ampla facta & parietes probe firmati ſint; alias facile vagina denuo coaleſcit, aut ſaltem adeo anguſta rurſus redditur, ut curationem omnem, quæ & ægræ & Medico moleſtiſſima hic eſt, inanem reddat. Conferri in ejuſmodi caſibus omnino meretur & ROONHUYSIUS loco ſupra nominato & BECKERUS, libro ſæpius jam citato, §. XXVIII. & ſeq. ubi per obſervationes & exemplla rem egregie illuſtrant. ROONHUYSIUS etiam *de modo agit aperiendi os uteri internum clauſum* (*a*); verum quia hoc vix vel difficillime videre, adeoque etiam vix tuto incidere, & forte adhuc difficilius apertum ſervare poterimus; dum acceſſus denegatur hic fere omnis.

C A P. CXLVIII.

Quid fieri debeat, ſi juſto longius clitoris excreverit.

I.

In quibuſdam feminis ita mirifice clitoris increſcit, ut membri virilis ſpeciem quandoque præ ſe ferat, ipſiſque feminis hermaphroditarum nomen conciliet (*c*): tametſi nullum in eadem extet foramen ſive canalis, per quod vel urina vel ſemen emitti queat. Interim quia minus decora partis hujus magnitudo, propter inſignem quam ſibi plerumque conjunctam habet, concumbendi difficultatem, haud exiguas eaſdemque varias utriſque conjugibus creare ſolet nauſeas atque moleſtias; mirum non eſt, identidem chirurgos, ut medicam huic malo manum adhibeant, implorari. Apud Arabes equidem & Ægyptios frequentiſſimum eſſe, ut nonnulli referunt, noxæ genus illud conſuevit, adeoque puellis ſtatim recens natis, quicquid indecenter prominet, reſcinditur, inter Europæos autem rarius adhiberi curatio iſta ſolet: propterea quod feminarum nimia clitoride præditarum, alias laſciviendi ſtudium, alias aut vere-

(*a*) Obſerv. chir. Lib. 2. ubi de clauſis vaginis egit.

(*b*) Loc. cit. pag. 133. & ſeq.

(*c*) Exempla huc facientia clitoridum nimis magnarum paſſim obvia ſunt apud TULPIUM, GRAAFIUM, PLATERUM, RHODIUM, PLAZZONUM, PANAROLLUM, PAULLINUM atque alios.

verecundia, aut cruciatuum metus a curatione abſtrahit. Sed ne qua tamen forte chirurgus, quid facere in iſtiuſmodi curatione deceat, ignoret; obſervaſſe juvabit, duplici admodum via in iſtiuſmodi caſibus poſſe procedi. Vel enim 1 (per injectum vinculum, quicquid ſupervacuum eſt, quemadmodum ſcilicet ſupra in tuberculorum atque penis corrupti curatione propoſuimus, aufertur; vel & 2) per ſcalpellum aliquod chirurgicum pars indecora præſcinditur, emiſſoque, quantum ſufficere videtur, ſanguine, medicamentis ſanguinem cohibentibus plaga fovetur, ac deligatur, tandemque, qua par eſt, diligentia, ut vulnus aliud rurſus glutinatur. *Apud Indos ferramentis candentibus* applicatis feminas nimis longa clitoride inſtructas curari, auctor eſt BALLONIUS.

C A P. CXLIX.

Quos modo nympha feminarum juſto ampliores tractare conveniat.

I.

NOnnunquam ita largiter in feminis nymphæ increſcunt, ut non longe ſolum ultra pudendorum oras ſive labia propendeant, ſed identidem quoque & in ambulando & in ſedendo, imo & in concubitu moleſtæ fiant, adeoque curationem aliquam poſtulent (*a*). Quæ ipſa equidem ut inſtitui feliciter queat, facienda ſunt ſequentia. Primo reſupinari feminam oportet, cruribus atque pudendorum labris diligenter ab invicem diductis. Deinde chirurgus nympham aliam poſt aliam, ſiniſtra manu comprehenſam, per admotam dextra forficem, quantum quidem abundare videtur, præſcindat. Quandoquidem autem, prout MAURICÆI experimentum demonſtrat, aliquando periculum utique eſt, ne a nimia ſanguinis profuſione animi deliquium ægra patiatur, quemadmodum ægræ hujus contigit (*b*), neceſſarium omnino videtur in promtu habere iſtiuſmodi medicamenta & externa & interna, quæ ad cohibendum ſanguinem & ad ægram a deliquio liberandam faciunt. Quibus ſingulis rite peractis, vulnus per adhibitum balſamum vulnerarium glutinari quam facillimo negotio poterit (*c*). Exemplum extirpatæ nymphæ gangræna corruptæ refert SOLINGENIUS obſervat. cit. 80.

CAPUT

(*a*) SOLINGENIUS exemplum quod vidit, refert obſervat. ſuis de morbis mulier. obſ. 20.

[*b*] Vid. obſervat. ejus 174.

(*c*] Singulare curationis hujuſmodi exemplum quoque PANAROLLUS exhibet. *Pentecoſt.* 4. *obſerv.* 3.

CAPUT CL.

Qua ratione vaginam, a tuberculis, fungis, ficubus, carunculis &c. infeſtatam, curare conveniat.

I.

SOlent quandoque varii generis variæque magnitudinis ac figuræ, ſæpiſſime tamen *fungum*, aut *ficum*, aut *pyrum*, aut *campanæ piſtillum*, repræſentantes carnes ſive tubercula aut carrunculæ, non externas ſolum, ſed internas quoque vaginæ partes, eaſdemque modo anteriores, modo poſteriores ſive ſuperiores infeſtare, atque ita mirifice interdum ſuccreſcere, *ut ad uſque genua piſtilli campanæ figura interdum propendeant*, maximumque non modo tædium & moleſtiam, ſed concubitus quoque & partus impedimentum, dolores interdum vehementes, imo gangrenæ aut cancri periculum, niſi tempeſtiva curatio intervenerit, adducant, & quando magna ſunt, *ſarcomata uteri* tunc a quibuſdam appellantur. CELSUS (*a*) & TULPIUS (*b*) ea ſimpliciter *fungos*, SOLINGENIUS vero *ficus & quidem cancroſas* nuncupant (*c*); ſed hic male & ſine ratione *cancroſas* eas promiſcue appellat: quia levi negotio ipſas curavit; quod in cancris ita facile fieri non ſolet. Quo magis ori vaginæ propinqua, eo facilius tolli poſſunt; contra vero, quo profundiora: ita ut TULPIUS inauditum & inſolens opus vocaverit, cum chirurgus ejuſmodi fungum aliquando reſecuerit. Nonnulli ea pro uteri procidentia habere ſolent; ſed male, ut infra oſtendam. *Mali natura.*

II.

Oportet autem in iſtiuſmodi caſibus eandem curandi rationem adhiberi, quam generatim ad tubercula, ſarcomata ſive carnes excreſcentes ſuperius (*Cap.* XXVII.) propoſuimus; dum, vel a *vinctura* (*d*), vel a *ſcalpello*, vel a *vinctura ſimul & ſcalpello* (*e*), vel & a *medicamentis rodentibus* petenda eſſe ſanitatis præſidia declaravimus. Quanquam ſollicite cavendum hic eſt, ne qua *forte ipſum uterum prolapſum*, quaſi partem præter naturam progenitam atque indecentem, imprudenter reſcindamus. Ceterum quia hæc partium naturalium vitia non propter ipſam modo habitudinem ſuam, narium polypis ſive carunculis quam maxime ſimilia, ſed ita quoque alte interdum poſita uteroque propinqua ſunt, aut ex ipſo utero proveniant (*f*), ut ſecundum hactenus propoſitas cu- *Curatio.*

[*a*) Lib. VI. cap. 18. n. 11.
[*b*] Obſerv. lib. III. cap. 33. & 34.
(*c*) Obſerv. de morb. mul. 29. & 56.
(*d*] Videri poteſt exemplu figura illuſtratum apud MEEKREN. obſ. chirurg. c. 51.
(*e*) Sic enim non modo olim MEEKRENIUS, loco modo citato, ſed & nuper cel. VATERUS, ut in ſingulari de *ſarcomate uteri* diſſertatione memorat, haud prorſus infeliciter ſeſe feminam ab iſtiuſmodi noxa infeſtatam curaſſe, poſtquam, *vinculo circa tuberis radices trajecto*, quicquid præter naturam increverat, gnaviter præciderit; id quod ego quoque jam aliquoties feci.
[*f*) Exemplum vid. in KERKRING ſpecileg. anatom. obſ. 53.

randi vias extirpari nequeant; neceſſarium utique viſum & FABRICIO ab *Aquapendente* & DIONYSIO eſt, per adhibitam volſellam, ſive *forcipem, qualem ad narium polypos educendos commendavimus*, (vid. Tab. XIX.) tamdiu partem iſtam alienam contorquere, donec eadem reſoluta eſſe ſentiatur. Sed ante tamen, quam id ipſum curationis negotium ſuſcipitur, diligentiſſime ſingula circumſpicienda ſunt, ne, quos ſanare cupimus, gravioribus periculis exponamus (*a*). VOLTERUS, Chirurgus Germanus, equidem ſcribit (*b*), feliciter ſeſe quamplurima eademque varia partium naturalium in feminis carnes excreſcentes ſive tubercula *per admotum ſcalpellum aliquod candens extirpaſſe* (*c*); ego vero iſtam curandi rationem tantum abeſt, ut in exemplum chirurgis aliis proponam, ut potius verear, ne maxima ægrarum pars vehementer ab eadem, quaſi nimis crudeli, abhorreant. SOLINGENIUS refert, *ſe fungum cancroſum* e vagina mulieris feliciter extirpaſſe & mulierem brevi convaluiſſe, obſ. 29. modum vero, quo hoc præſtiterit, ſilet; neque indicat, quam ob cauſam hoc vitium *cancroſum* appellaverit.

CAP. CLI.

Quomodo veſicæ calculus educi in feminis debeat.

I.

Feminæ rarius veſicæ calculis affliguntur.

RArius equidem in feminis, quam in maribus inſtitui calculi curatio ſolet, quia rarius, varias forte ob cauſas, eo infeſtantur. Nam primo tantos, ut viri in diæta plerumque errores non committunt, ac deinde, quum breve admodum idemque laxum utplurimum apud illas urinæ iter eſt, ſane ſi qui forte in iiſdem pronaſcuntur, aut ex renibus ad veſicam deferuntur calculi, ii plerumque parvuli ob amplam urinæ viam ſtatim & per ſe excidunt, neque diu inhæreſcunt; aut, ſi vel maxime inhæſerint atque increverint, nihilo tamen minus eoſdem ſua velut ſponte atque ſine adhibita curatione frequenter excidere, ex quam plurimis iiſdemque ſat luculentis multorum auctorum exemplis eſt manifeſtum. Sic enim mihimet ipſi oblatus eſt calculus, unciarum duarum pondus adæquans; figura & magnitudine parvi ovi gallinacei aliquantulum compreſſi, quem adhuc poſſideo & quem femina quædam ruſtica in vicinia poſt diuturnos eoſdemque vehementiſſimos parturientium angoribus haud abſimiles, ventris dolores, e veſica tandem emiſit, atque hoc ipſo mox ab omnibus incommodis liberata eſt (*d*). Quam ob rem obſer-

[*a*] Obſervationes huc ſpectantes obviæ paſſim ſunt apud TULPIUM *lib.* III. *obſ.* 33. 34. KERKRING *ſpecileg. obſ.* 53. MEEKREN. *obſ. cap.* 54. SOLINGENIUM *obſ.* 29. & 56. RUYSCH. *obſ.* 6.

[*b*] In libello german. cui titulus: *Hebamnen-Schule* (*Schola obſtetricum*) p. m. 48.

(*c*) Veteres hic ferro hæc mala aduſſiſſe ex CELSO patet, lib. VII. cap. 30. n. 11.

(*d*) Alias eaſdemque memorabiles hujuſmodi obſervationes ſuppeditant BORELLUS *Cent.* II. *obſ.* 22. ubi calculus proponitur ovum anſerinum adæquans, ſponte e muliere excretus; KERKRINGIUS *ſpecil. anat. obſ.* 67. *pag.* 163. ubi calculus ejuſmodi tres uncias pondere ſuperans exhibetur, BARTHOLINUS *hiſt. anat. cent.* 1.

obſervatur ubique quinquaginta fere & plures ſexus maſculini ſectionibus calculi ſubjici, antequam vel unica mulier ei ſubjiciatur: imo MOLINÆUS vix ex centum a calculo ſectis unicam eſſe mulierem ex Pariſienſium obſervationibus patere exiſtimat.

II.

Nonnunquam inſtitui in feminis calculi extractio debet.

Quanquam autem feliciter ſæpe atque ſolius naturæ beneficio a veſicæ calculis feminæ liberantur; tamen in quibuſdam ita firmiter calculi forte ob veſicæ cervicem anguſtiorem, vel ſphincterem veſicæ ſtrictiorem aut rigidiorem, in veſica hæreſcunt, ut ſponte inde non excernantur, ſed ut in viris mirifice increſcunt, doloreſque & cruciatus vehementiſſimos commovent, ut tandem curationem aliquam ſuſcipere eumque educere conveniat, ſiquidem a cruciatibus atque noxis reliquis inde provenientibus liberare feminas miſeras voluerimus. Et ſane, ubi medicamenta, ad expellendos valentia, parum proficiunt, in manu quærenda erunt ſanitatis præſidia.

III.

Calculi curatio feminis ſæpe abſque ſcalpello fieri poteſt.

Solent autem feminæ calculoſæ in eo maribus feliciores ut plurimum exiſtere, quod liberari ſæpe a veſicæ calculis abſque adhibito ſcalpello & abſque periculoſa ſectione, per ſolam fere urethræ ſeu veſicæ cervicis diductionem valeant. Atque id magis, etiam ideo, quia, experientia teſte, inſigniter atque ad ſtuporem propemodum diſtendi veſicæ collum ſæpe ſine damno in iiſdem poteſt: hoc enim non ſolum probant exempla magnorum calculorum ſponte rejectorum ſive excretorum; verum etiam quamplurimorum Medicorum & Chirurgorum præſertim lithotomorum illuſtrium, HILDANI ſcilicet, TOLETI, GREENFIELDII, ALGHISII atque aliorum recentiorum teſtimonia. Admirabile inprimis inter ea illud eſt, quod extat in *Miſcell. nat. cur. obſ. Dec. II. an.* X. pag. 147. ſiquidem hic femina quædam a veſicæ calculo, quinque unciarum cum dimidia pondus continente, per ſolam urethræ diductionem feliciter admodum liberata eſſe memoratur Neque vero minus illuſtria ſunt, quæ paſſim *in actis philoſoph. Anglic.* N. 202. 236. & alibi deſcripta reperiuntur, modo dictæ curationis feliciter in quamplurimis femi-

hiſt. 71. calculum gallinæ ovum adæquantem, qui ſponte excretus eſt, deſcribit; In *Miſcell. nat. cur. Dec.* I. *an.* VI. VII. *obſ.* 7 calculus ita excretus ſiſtitur unciam unam & dimidiam habens; it. *Decur. ejusd. an.* VIII. *obſ.* 11. *pag.* 20. it. *Dec.* II. *an.* 2. *obſ.* 180. ſiſtuntur bini calculi, uncias duas & dimidiam habentes, & in Dec. III. adhuc plura exempla referuntur, itemque a GRAAFIO lib de organ. mulier. & in Act. Philoſ. Londinenſibus. Inprimis autem memorabiles calculi videntur ii, quamplurimi, quos ex feminæ cujusdam veſica per longum tempus & quotidie fere Wolffenbutelæ emiſſos, expertiſſimus Guelpherbytanorum Medicus; D. HIERONYMUS peculiari commendatiuncula jam an. 1711. edita, deſcripſit, mihique etiam illos, dum quamplurimos adhuc ſervat, demonſtravit: ſiquidem nonnulli eorum duarum unciarum pondus habuerunt. Ceterum adhuc conferri hic poſſunt SENERTUS, TULPIUS, obſ. 5 lib. 3. MEEKRENIUS, MIDDLETONUS hiſtor. XI. & ex hoc MORANDUS de alto apparat. p. 146. COLOTUS, lib. de lithotom. p. 289. qui ovum anſerinum æquavit, atque alii plurimi, qui calculos magnos e mulieribus ſponte excretos notaunt.

feminis, junioribus æque ac ætate grandioribus inſtitutæ, ſpecimina, quamvis in junioribus res plerumque felicius ſuccedat, quam in ſenioribus aut vetulis.

IV.

Modus extrahendi varius eſt. Igitur longe minor in feminis, quam in maribus, ad conficiendam calculi curationem inſtrumentorum apparatus ſufficit. Interea tamen diverſæ, imo plures excogitatæ ſunt calculos e veſicis feminarum educendi rationes, quam in viris deſcripſimus. Dividi tamen melioris doctrinæ cauſa poſſunt, ut in viris, *in methodum, quæ apparatu minore, majore, alto, & quæ laterali perficitur.* Quælibet tamen fere horum rurſus diverſos habet agendi modos. De prima, primum proponemus. Hæc vero varia rurſus ratione inſtituitur pro varia rerum circumſtantium aut malorum accidentium varietate. Antequam vero eam aggrediamur, deliberandum primo eſt, quam curandi viam, dum variæ ſunt, ſequi velimus. Antiquiſſimus eſt, quem CELSUS deſcribit & vulgo *apparatus minor* vocari ſolet.

V.

Apparatus minor. CELSUS (*a*) igitur, vetuſtiſſimus auctor, ubi *parvulus eſt calculus, ſcalpellum ſupervacuum eſſe ait*; quia is urina in cervicem ſæpe compellitur, & quando non ſponte excidit, ſed ei inhæret, cum unco ſine noxa, educi poſſe (*b*). At *in majoribus calculis* virgini ſubjici digiti tanquam maſculo per anum, mulieri per naturalia ejus debent. Tum ſub ima ſiniſteriori ora perinæum incidendum, & calculus, ut in viris educendus (*c*), ALBUCASIS, antiquus chirurgus Arabs præcepit (*d*), ut eadem ratione duo digiti, ſicut modo dictum eſt, vel in vaginam, vel in anum demergantur, calculus quæratur, perinæum verſus gradatim prematur; & quidem, quantum fieri poteſt, deorſum ad latus ani ſiniſtrum, ſive iſchii tuberculum, ut ibi in perinæo digitis ſentire queat, poſtea eo in loco, ubi calculus percipitur, ſcalpello ſuper calculo inciſio fiat ſatis ampla uſque ad calculum, ſine læſione veſicæ; iſque ſic detectus, digitis in ano hærentibus expellatur, vel ut in viris extrahatur. MEEKRENIUS ſic quoque in caſu, ubi calculus in femina in urethra hærebat, attamen ſponte natura expelli non poterat, digitis duobus in vaginam immiſſis calculum a tergo comprehendebat & ulterius in urethram urgebat, eumque poſtea unci beneficio promte & feliciter ejecit (*e*). Atque hos hactenus plerique ſecuti ſunt, niſi quod nonnulli urethram ferramentis dilatantibus prius paullulum dilatarunt (*f*); alii *urethram*, ubi id opus eſſe indicarunt, *inciderunt*, ac deinde vel unco vel forcipe, ſi digiti parum erant, eos injiciebant: verum tunc potius ad majorem jam apparatum operatio mihi referenda videtur. Cel. ille Anglorum chirurgus Joan. DOU-

(*a*) Lib. VII. cap. 26. n. 4.

[*b*] Eadem ratione SAVIARD puellę calculum extraxit, obſ. chirurg. p. 376. obſ. 86.

[*c*] Recentiores quidam hic addunt, ut dum ſiniſtra calculus inquiritur, dextra veſicæ impoſita illic deorſum prematur.

[*d*] Part. II. Cap. 61.

(*e*) Vid. ejus obſerv. chirurg. cap. 53.

(*f*) Ut TOLET. lib. de lithotom. cap. XV. ſed hoc HILDANUS nimis periculoſum eſſe indicavit, & urinæ incontinentiam inde veritus eſt.

DOUGLASIUS aliam eamque novam minoris apparatus methodum propoſuit, & docuit, quam leniſſime parvum protrahi poſſe calculum e veſica feminæ, quando *turundæ vel e radice gentianæ, vel & ex ita dicta ſpongi? præparata confectæ*, inque urethram earum inſertæ ſubſidio paulatim hoc urinæ inter eo uſque dilatetur, donec & demitti commode forceps in veſicam & extrahi per eandem calculus poſſit. (*a*) In omnibus vero his modis ſimulac calculus aliquis intus in veſica deliteſcere, tam per ſigna calculi communia, quam potiſſimum per adhibitum catheterem & digitos (*b*) certe cognoſcitur, eundem plane in modum, quem in maribus, ubi de minore & majore apparatu actum eſt, propoſuimus, deponere ac firmare feminam convenit, pudendorum labris atque nymphis ab adjutore quodam juxta conſtituto, qui in viro ſcrotum ſuſtentaret, diligenter ab invicem ita diductis, ut luculentiſſime conſpici ſubter clitoride poſitum urinæ iter poſſit. (vid. Tab. XXIX. fig.2. litt.D. (Quo equidem rite facto, chirurgus ea ratione, quæ ex modo recenſitis ipſi commodiſſima vel aptiſſima videtur, calculum emollitur. *Uno extracto*, inquirendum ſpecillo an plures adſint? qui ſi reperiantur, eadem ratione educantur. Raro in hac methodo, ut ægræ ligentur, opus eſt, præſertim ſi calculus eſt parvus: ubi ſæpe ſuper lecto extractio fieri poteſt, ſi calculoſa tranſverſim ei ſuperimponitur.

VI.

Altera calculum educendi ratio in mulieribus, *cum majori apparatu*, qui viris adhibetur, comparari adeoque & *major apparatus pro mulieribus* vocari poteſt; quia plura, quam in minori, ferramenta eaque haud multum a virorum diverſa, pro ea exercenda requiruntur. Quemadmodum vero in præcedenti, ita & in hac Medici varia incedunt via. Interea tamen *maxime hodie uſitata eſt ſequens*. Muliere eadem ratione, ut viri, in majore vel laterali operatione ſuper tabula diſpoſita & ab adjutoribus aut miniſtris probe detenta, labiiſque & nymphis ab aliquo horum rite diductis, chirurgus conductorem marem, (vid. Tab. XXVIII. fig.2.) mox conductorem feminam (ibid.fig.3.) per brevem ipſarum urethram in veſicam eo modo inſerit, quem ſupra (cap.140.) in curatione calculi virorum in apparatu magno propoſuimus. Deinde, binis conductoribus illis ſenſim ſenſimque diductis, uretra cum veſicæ cervice paululum ampliatur. (vid.Tab. XXIX. fig. 2.BC.) Tum forceps quædam calcularia, fig.5. Tab. XXVIII. provide inter hos conductores in veſicam immittitur, eaque demiſſa, uberius, ſed leniter diſtenditur, atque ita veſicæ collum, B C, quantum quidem ſatis eſt, paulatim, quanum calculi magnitudo requirere videtur, diducitur. Denique calculus, forcipe comprehenſus, gnaviter ea ratione, quam ſupra in lithotomia virorum commendavimus, protrahitur. (*c*) Fieri id ipſum quam facil-

Altera methodus cum majori apparatu.

[*a*] In Act.philoſoph.Anglic. N.399.pag.318.& in epitome horum Actor.a MARTYNIO edit. Part.III.pag.538. ut & in libro de alto apparatu ſive lithotomia DOUGLAS edit. II. pag.55. nam ubi calculus major, ut hac ratione educi nequeat, alto paratu eum educendum eſſe ſuadet.

[*b*) Digitis calculi magnitudo hic optime exploratur.

[*c*) Hac ratione eum deſcribunt TOLETUS lib.de Lithotom.Cap,XV.SAVIARDUS obſ.chirug.72.pag.314. & GARENGEOT in oper.chirurg.Tom.2.pag.83. qui etiam nequidem mentionem facit alius cujuſdam methodi; licet certum ſit, calculos ſubinde minori apparatu educi poſſe; quandoque vero hanc ab ipſo deſcriptam non ſufficere.

facillimo ſæpe negotio ſolet, ubi lævis eſt atque parvus, vel ſaltem mediocris calculus. *Sed ſi paulo grandior idem exiſtit*, majus negotium faceſſit: attamen ſenſim plus diducenda urethra eſt, donec ſequatur, Quando calculus forcipe mox comprehendi nequeat, in mulieribus digitos, indicem ſcilicet & medium ſiniſtræ manus in vaginam immittat, calculumque iis ad forcipem adducat, ita ut commodius prehendi poſſit; in puellis vero digiti in anum immittendi, & ſi puella eſt minor ſive junior, alteruter horum digitorum pro hoc uſu ſufficere ſæpe poteſt. *Quod ſi vero propter inſigniorem magnitudinem hac ratione educi nequeat*, opera danda eſt, ut *forcipe robuſtiori* vel & majoribus dentibus inſtructa, (Tab. XXVIII. fig. 7.) *comminuatur*, atque ita fruſtulatim educatur. Ubi vero confringi nequit, aut ob alias rationes eum frangere nolumus, incidere omnino urethram, vel ab alterutro latere, vel &, quemadmodum TOLETUS aliique præcipiunt, utrinque, conveniet. *Imo cur non integram cervicem una cum parte veſicæ incidere licebit?* dum hoc ſine noxa in viris in laterali apparatu fieri innumeris exemplis RAUII, CHESELDENI aliorumque quamplurium edocti ſimus? HILDANUS quidem collum veſicæ incidere auſus non eſt, & plus, quam par eſt, periculoſum id exiſtimavit, vel ſaltem incontinentiam urinæ inde metuit; (*a*) verum hodierno tempore hunc metum eſſe vanum abunde cognovimus. Imo & PARÆUM jam ab hac inciſione non abhorruiſſe, inde mihi ſatis patere videtur, quia peculiarem *catheterem ſulcatum pro incidenda*, *ubi opus eſt*, *urethra* mulierum non ſolum *commendavit*, verum etiam delineavit (*b*) quem & COLOTUS laudavit: cum hoc aliquo modo ille convenit, vel ſaltem ejus loco adhiberi poterit, quem Tab. XXXII. fig. 7. delineavimus. Nonnulli enim loco ductorum enſiformium *ductore anguſto caniculato* utuntur, & in hoc, ſicut apud viros, forcipem in veſicam demittunt. (*c*) Si abſque ſcalpello confectum negotium eſt, ſupervacua deligatio videtur, omniaque medicamenta vulneraria ſive glutinantia. Sed ſciendum tamen eſt, feminarum, quæ curationem illam expertæ ſunt, aliquas, præſertim ætate provectiores, aut quæ mali corporis habitus ſunt, propter vehementiorem cervicis veſicæ in calculis majoribus diſtentionem, *urinæ incontinentia* poſtmodum laborare; adeoque fomentum roborans per plures dies imponendum eſſe ſuadeo, donec hoc malum præteriiſſe intelligamus. Quanquam rarius in junioribus, quam ſenioribus contingere id ipſum conſuevit; adeoque noxa iſta non tam chirurgo, quam potius calculi magnitudini ipſiuſque corporis imbecillitati accepta ferenda eſt. Quodſi autem ſcalpellum eſt adhibitum, tum balſami cujuſdam vulnerarii aliquoties in die calide inuncti ſubſidio decenter glutinare plagam inflictam conveniet.

VII.

Variationes quædã. MARIANUS *calculum parvum apud mulieres naturæ relinquendum eſſe cenſet*; quia hæc eum per cervicem breviorem & laxiorem plerumque expelleret. Sed ſi *magnus* fuerit, eandem curationem, quæ de maribus ab ipſo propoſita eſt, neceſſariam eſſe docet. Verum *locus incidendus*, ait, [*d*) „ *eli-*

(*a*) Lib. de Lithotomia Cap. XXII.
[*b*] Lib. XVI. cap 47. pag. mihi 376.
(*c*) Id quod HILDANUS lib. de lithotom. c. 22. atque etiam TOLETUS docet l. c.
(*d*) Lib. de lapide veſicæ extrahendo, cap. XI.

„ *eligatur inter os femoris & urinæ iter* in mulieribus. Poſito igitur *iti-*
„ *nerario* (hoc eſt cathetere ſulcato) in veſicæ canale, quod Medicus extra ad ſe impingat, ut dictum eſt, cum inciſionem facere ſuperius volebamus. Miniſter vero capiat cunni labrum ipſius lateris, in quo fieri debet inciſio, & ipſum ad ſe attrahat taliter, quod locus inciſionis late pateat: deinde incidat per diſtantiam unius digiti ab oſſe femoris, & facta inciſione ordine uti debet, quo in adminiſtrandis inſtrumentis utebamur, cum lapidis a viris extractionem tractabamus. Nec quenquam decet terreri, ſi plus ſanguinis ex muliebri quam virili corpore profluxerit, (*a*) hactenus MARIANUS. Ex ſupra autem indicato incidendi loco, nimirum inter os femoris & iter urinæ, licet non ſatis perſpicue, ſicut optarem, deſcriptus ſit, mihi tamen conſtare videtur, MARIANUM hic *eundem locum indicaſſe*, quam Frater JACOBUS & RAUIUS in mulieribus incidere ſoliti fuerunt. Nonnulli autores peculiare inſtrumentum dilatans, quod vulgo *dilatatorium* appellant, inter ductores, antequam forcipem impellunt, in veſicam immittunt, eoque cervicem, quantum ſatis eſſe indicant, diducunt, & poſtea calculos unco vel forcipe educunt. (*b*) Ego inter duos illos conductores loco ferramenti hujus *digitum indicem*, ſicut in magno apparatu ſupra dictum eſt, etiam hic prius, *immitterem*, antequam forcipem adhiberem; ita enim formidando illo inſtrumento dilatante carere, cervicem tamen blande ac gradatim diducere poſſemus. Quidam volunt, ut potius loco violentæ dilatationis, præſertim ubi calculus major, ſuper cathetere ſulcato *urethra mulierum potius* ſcalpello, ampla plaga, imo uſque in corpus veſicæ *incidatur*, ne opus ſit eam lacerare, unde graviora, quam a ſectione metuenda eſſent ſymptomata, (*c*) id quod forte illi non impugnabunt, qui lateralem ſectionem in viris, ubi quoque cervix veſicæ & quidem ſine noxa inciditur, propugnant, dum melius eſſe ajunt, cervicem incidere quam lacerare. *Alii contra ſectionem nunquam eſſe neceſſariam ſuſtinere* atque pejora mala inde metuenda eſſe volunt, (*d*) quam a ſola dilatatione, præſertim cum tam magni calculi ſæpius ſine omni noxa ſponte rejecti, alii vero poſt dilatationem ſine ſectione, arte educti fuerint, & cumprimis MOLINÆUS, Medicus Dublinenſis, (*e*) hoc magno molimine partim ex prædictis rationibus, partim etiam a ſe viſis exemplis recentioribus; ac primo quidem puellæ ſex tantum annos natæ, evincere conatur, ubi PROBYUS, chirurgus egregius Dublinenſis, ope ſpeculi veſicæ urethram ſine inſigni dolore ita ampliavit, ut immiſſa deinde forcipe breviſſimo temporis ſpatio calculos ſine ulla ſectione extraxerit, eamque brevi ſanitati reſtituerit. Idem adhuc de duabus adultioribus refert, calculique ſic educti figuris expreſſi ſiſtuntur. Unde concludit, quod ſi in junioribus parvulis & tenerioribus urethra ita dilatari poteſt, in adultioribus eam tanto magis ſine

(*a*) Hoc quoque jam CELSUS monuit Lib. 7. cap. 26. n. 4. qui etiam vult, ut in robuſtis ſanguis non mox cohibeatur, quo minor inflammatio oriatur. ibid. n. 5.

(*b*) Hoc TOLETUS docet, l. c. cap. XV.

(*c*) Ut ROSA & SCHÆFFERUS in diſſ. de calculo, Argentorati editis, ſupra jam citatis.

(*d*) Ut LAVATERUS, Helvetius, diſſert. de calculo pag. 231. Sectione enim, ait, facile gravia induci ſymptomata.

(*e*) In Act. philoſ. Lond. N. 202. pag. 817. & in LOWTHORP. Epitome horum actorum Vol. III. p. 182.

ſine noxa dilatari poſſe; præſertim cum experientia etiam hoc comprobaverit: adeoque urethram aut veſicam nunquam incidendam eſſe. Propterea etiam puellas vel feminas quæ calculo laborant, monendas eſſe, vult, ne diu extractionem differant: nam quo diutius exſpectant, eo major fieret calculus; & quo major calculus, eo difficilius eum poſtea educi. Sed monendum hic eſſe puto, calculos, quos MOLINÆUS ſiſtit, hac ratione extractos, parvos omnes fuiſſe: nam maximus eorum vix ovum columbinum ſuperat, quales quidem, imo & adhuc majores, hac ratione extrahi poſſe facile concedo. Verum omnes hac ratione extrahere velle probare non poſſum: præſertim cum mox alius Anglus, WOODIUS ſcilicet, neget valde magnos ſine ſectione educi poſſe, exemplumque profert *calculi novem unciarum, qui ſectione feliciter extractus mulierque ſanata fuerit*, quem neminem ſine ſectione educere potuiſſe recte contendit. (*a*) Igitur pro diverſitate calculorum etiam modos extrahendi, ſicut in viris ſtatuimus, variandos atque a prudenti chirurgo ſeligendos eſſe omnino exiſtimo. Nonnulli etiam *antequam ductorem marem in veſicam demittunt, prius ſpecillum vel catheterem ſulcatum*, quale illud eſſe poteſt, quod Tab. XXXII. exhibuimus, immittunt, & in hujus ſulco demum ductorem marem & ſic poſtea reliqua ferramenta, debita prudentia. (*b*)

VIII.

Alius curandi modus per methodum lateralem.

Fratrem JACOBUM eandem fere in feminis, quam in maribus, calculi ſectionem atque extractionem adhibuiſſe, hiſtoria ipſius docet. (*c*) Tametſi autem, quod ego ſciam, Medicorum nemo, præter unum fortaſſis RAUIUM, Jacobæam iſtam feminas ſeu potius puellas calculoſas ſanandi rationem quandoque eſt ſecutus; (*d*) quin omnes potius communes iſtas modo deſcriptas calculos educendi rationes, propter illius ſummam difficultatem ſervarunt; (*e*) tamen nihil nec a veritate, nec ab ægrotantium ſalute alienum ſtatuiſſe mihi videor, ſi dixero, utique quam maxime utilem, eandem eſſe poſſe, quotieſcunque tam magnus eſſe calculus animadvertitur, ut per urethram abſque inſigni vi & læſione cervicis aut ipſius veſicæ educi, vix ac ne vix quidem valeat. Haud enim debilitari facile cervix veſicæ ſolet, ubi Jacobæam ſecandi rationem adhibuerimus; dummodo ſollicite caveatur, ne qua forte uteri vaginam aut inteſtinum rectum, quemadmodum JACOBUS facere ſolitus

(*a*) In Act. philoſ. Lond. N. 209. p. 103. & in LOWTHORP. Epit. hor. actor. pag. 185.

[*b*] SAVIARDUS imperiti chirurgi lithotomiam, quam in puella ſeptem annos nata, magno apparatu perficere voluit, deſcribit: ubi autem veſicam ita laceravit & perforavit, ut paucis horis poſt miſere mortua ſit. Obſ. chir. 37.

[*c*] Quæ a MERYO in obſerv. ſæpe citat. & in DOUGLAS. hiſt. lateralis operationis optime traditur.

[*d*] Vid. ejuſd. orat. *de methodo anatomiam docendi*, pag. 37. ubi inter tot viros a calculo ſectos tantum unius puellæ hoc modo a ſe curatæ meminit.

[*e*] DENYSIUS quidem hanc RAUII methodum in ſexu feminino quoque commendat, in obſerv. de calculo cap. X. ſed nullum exemplum refert, quod ipſe unquam hac ratione mulierem a calculo liberaverit. De RAUIO tamen adhuc unicum, quod viderit Lugduni Batavor. in puella quatuor annos nata, indicat. In DOUGLASII ſcriptis de methodo laterali nullum inveni exemplum, quod vel Angli vel Galli mulierem ita curaverint.

tus eſt, ſimul concidamus. Hoc enim in feminis, præſertim quæ peperunt, difficulter evitari, non ſolum exempla JACOBI oſtendunt, verum etiam SERMESIUS ſupra jam laudatus affirmat, ſe multis experimentis in cadaveribus mulierum inſtitutis didiciſſe, methodum lateralem quidem in puellis & virginibus junioribus, ſed non in mulieribus, quæ peperunt, ſine vaginæ læſione ſuccedere; (*a*) id quod & ego ſæpius in cadaveribus expertus ſum. FALCONETUS quoque probe perſpexit, ſectionem lateralem multo majores cautiones in feminis deſiderare, quam reliquas methodos: adeoque ſi major calculus non niſi ſectione educi poſſit, vel altam operationem huic præfert, aut vaginam una cum ſphinctere ac veſica etiam, ſuper catheterem incidendam ſuadet; (*b*) quam inciſionem BUSSIERUS ſuper ipſum calculum (*c*) ad veſicæ cervicem adductum fieri mavult. Addit vero ſimul FALCONETUS loc.cit. RAUIUM a *mulieribus manum abſtinuiſſe, & puellas tantum latheraliter ſecandas ſuſcepiſſe.* Unde hoc cognoverit FALCONETUS, non addit. Interea tamen hoc ego quoque affirmare poſſum, me in illo quinquennio, quod in Belgio & potiſſimum Amſtelodami conſumſi, nunquam nec vidiſſe nec audiviſſe, quod vel unicam RAUIUS mulierem latherali methodo a calculo liberaverit, idemque etiam SERMESIUS, Medicus Amſtelodamenſis, qui Amſtelodami, cum RAUIUS quam maxime floreret, vixit, aſſeveravit. Haud prorſus abſimilis curandi ratio eſt, quam MERYUS (*d*) pro mulieribus propoſuit & ſuaſit, dum, ad præcavendum cervicis violentam nimis diductionem aut lacerationem & inde ſubſequentem urinæ incontinentiam; præcepit, ut per inſertum in feminæ calculoſæ veſicam catheterem aliquem ſulcatum, eundemque in maribus adhiberi ſolitum, gnaviter veſicæ collum deprimatur, depreſſumque una cum vaginæ parte proxima atque adhæreſcente incidatur: (*e*) ſiquidem hac ratione protrahi calculum poſſe, urethra ultra modum neque diducta, neque lacerata, ſed ſolum inciſa: quæ læſio tantum damnum non inferret, quantum nimis violenta dilatatio aut laceratio producere ſolet. Nam a CELSI jam tempore obſervatum eſt, & in axioma medicum abiit, *partes ſectas contuſis aut laceratis minus lædi & facilius quoque redintegrari*. Ut proinde mirum videri neutiquam debeat, quod HILDANUS jam tunc iſtum fere in modum feminam calculoſam feliciter tractaverit, cui calculus, ovi gallinacei magnitudine, veſicam & huic nexam partem vaginæ attritu ex parte perforaverat; quam vero plagam veſicæ & vaginæ partim digito, partim ſcalpello ad veſicæ collum dilatavit, forcipe calculum feliciter produxit, & ægram perfecte reſtituit. (*f*)

IX.

[*a*] In lib. ipſius de lithot. Douglaſ. pag. 182.

(*b*) FALCONET. quæſt. med. de apparatu laterali pag 9.

(*c*) Act. philoſoph. Londin. a 1699. pag. 106. & comp. hor. actor. a LOWTHORPIO edit. Vol. III. pag. 185. & ſeq.

(*d*) Vid. ejus *obſervations ſur la Maniere de tailler, pratiquee par Frere Jacques* pag. 30.

[*e*] Hunc modum LISTERUS; Medicus Anglus jam ante MERYUM breviter deſcripſit in Itinere ſuo pariſino pag. 237. ubi ait: *Feminis calculi omnium facillime hac ratione exciduntur; nempe ſcalpello intra vaginam uteri in veſicam adacto.*

(*f*) Vid. ejus Cent. I. obſ. 68. In Cent. III. obſ. 69. aliud exemplum refert læſæ eadem ratione vaginæ & veſicæ, per quod ulcus etiam multi lapilli tranſierunt; hoc vero quoque glutinatum eſt, adeoque oſtendit & confirmat, hæc veſicæ vulnera glutinari poſſe.

IX.

Douglaſiana ſive alta methodus.

Aliam, a modo explicatis, curationis methodum præſtantiſſimus iſte Anglorum chirurgus, DOUGLASIUS, propoſuit; & poſtquam primo docuit, quam leniſſime protrahi calculum exiguum e veſica feminæ poſſe, ubi *turundæ, vel ex radice gentianæ, vel & ex præparata ſpongia confectæ*, inque urethram inſertæ, ſubſidio paulatim urinæ iter eo uſque dilatetur, donec & demitti commode in veſicam forceps, & extrahi per eandem ſupra poſito modo (§. V.) calculus poſſit; tamen ubi paulo grandior calculus intus deliteſcit, idem DOUGLASIUS auctor eſt, ut veſica per iter urinæ adhibita ſyringa ampliore aqua tepida ſufficienti adimpleatur, ſicut fere in alto apparatu diximus, compreſſaque a miniſtro per digitum vaginæ inſertum, urethra, *proximo ſupra os pubis loco*, & modo, quemadmodum in alto apparatu deſcripſimus, incidatur, tandemque, calculo ſupra explicatis rationibus extracto, decenter vulnus inflictum glutinetur. Quiquidem curationis modus in calculis majoribus, ægriſque adhuc junioribus ac ceterum ſanis, minime mihi rejiciendus videtur, atque id ipſum tanto magis etiam ideo, quia ſecundum iſtam curandi rationem periculum neutiquam eſt, ne aut veſicæ ſphincter lædatur, debilitetur, aut urinæ incontinentia quædam concitetur; & deinde quia tam multa exempla proſtant virilis ſexus, quæ feliciter hac ratione, ut ſupra probavimus, curata, ſi modo mulier juvenis & ceterum ſana, ut vulneris glutinatio ſperanda ſit. In minoribus vero calculis, vel minorem vel majorem apparatum, ob minus periculum præferendum eſſe cenſeo. Non multum ab hac ſententia abludit Cl. MORANDUS, qui in mulieribus, ſi calculus parvus, methodum ordinariam præſtare judicat, ſed ſi magnus, apparatum altum adhibendum eſſe, pro evitanda urinæ incontinentia, ſymptomatæ alias frequentiſſimo & moleſtiſſimo, cenſet.

X.

Calculus quandoque fibula naſcitur in feminis.

Ceterum obſervatione dignum utique mihi videtur, veſicæ calculos in feminis non ſua tantum ſponte, *ſed identidem quoque ab acubus grandioribus aut fibulis crinalibus, aut filis cereis*; aut denique ſimilibus rebus aliis, vel ad pruritum aliquem moleſtum leniendum, vel ad calculum ab oræ urethræ repellendum, vel etiam ad explendam laſcivarum & impudicarum libidinem, per iter urinæ in veſicam depreſſis atque intus forte illapſis ac retentis, pronaſci. Quoties enim cunque res iſtiuſmodi præter naturam intus in veſica hæreſcunt, abeſſe vix poteſt, quia quæcunque alias urina immerſa corpora brevi materia calculoſa obducuntur, quin paulatim hæ quoque in veſica materia arenoſa obducantur, tandemque in calculum aliquem prægrandem degenerent, qui, niſi decenter atque opportune extrahitur, graviſſimas noxas, imo quam maxime miſerabilem mortem ſenſim inducit. Exempla huc facientia nec non varias iſtiuſmodi calculorum, in quibus acus aut fibulæ hæſerunt, figuras, MOLINETTUS (*a*), ALGHISIUS (*b*), GREENFIELDIUS (*c*), CHESELDENUS (*d*) aliique ſup-

[*a*] Diſſ. anat. pathol. pag. 310.
(*b*) In lib. de lithotomia pag. 12. it. Tab. III. fig. 2. & 4.
(*c*) In comment. de lithotomia anglico ſermone conſcripta pag. 62.
(*d*) Lib. de alta operatione Tab. X, fig. F.

ſuppeditant. Inprimis autem mirabile, quin potius incredibile videtur deſcriptum illud *in actis Anglorum philoſophicis an.* 1700. *N.* 260. *pag.* 455. itemque *eruditorum Lipſienſibus an.* 1701. *pag.* 230. (*a*) puellæ iſtius, viginti circiter annos habentis, exemplum, quam PROBIUS, chirurgus aliquis Anglus, extracto per vulnus, ſuper oſſe pubis factum, & quidem ſine prægreſſa veſicæ repletione, *acu crinali deglutita & ex parte calculoſa materia obducta, feliciter ſanaſſe memoratur*; poſtquam is eam per conſuetum urinæ iter educere fruſtra ſtuduerat. Namque tantum abeſt, ut ego credam, fibulam iſtam, ſex circiter digitos latos longam, neque adeo tenuem imprudenterque deglutitam, per ventriculum, ad veſicam uſque tranſmiſſam fuiſſe; ut potius exiſtimem eandem titillationis & laſciviæ ergo a puella vegeti & ſanguinei, ut ipſe auctor refert, temperamenti, per iter urinæ in veſicam depreſſam, inibique relictam, ſenſim ſenſimque, ut in prioribus, calculi ſpeciem induiſſe, ipſam autem puellam ex verecundia vel aſtutia veram noxæ iſtius cauſam diſſimulaſſe. Vero interim haud abſimile videtur, ipſum *hoc curationis calculi per altum apparatum exemplum nec Anglis, nec Gallis, qui de alto apparatu ſcripſerunt*, dum ſcripta ſua ediderunt, *innotuiſſe*. Vix enim ac ne vix quidem probabile eſt, viros modo laudatos illud, dum pro aſſerenda, innovanda & ſtabilienda alta operatione adeo luculentum eſt, temere neglexiſſe; quo tamen velut ad oculum contradicentibus demonſtrare potuiſſent, novam per altum apparatum calculos ſecandi rationem fieri non ſolum poſſe, verum & tunc temporis nobiliſſimo experimento feliciter jam factum fuiſſe. (*b*)

De artificiis obſtetrici neceſſariis ſive De Arte obſtetricia.

C A P. CLII.

Quomodo facilitari partus difficilior vivo adhuc exiſtente fœtu debeat.

I.

PArtus difficilis dicitur, quando partus non intra breve & conſuetum tempus, unius aut aliquot horarum ſponte ſuccedit; ſed ob certas cauſas, quæ impedimentum inferunt, juſto diutius remoratur, & ſine auxilio aliorum vix vel prorſus non abſolvi poteſt. Græcis Δυςοκία appellatur. *Cauſæ primariæ ſunt mala corporis conformatio*; ut in gibboſis, & præ- *Primariæ obſervationes circa partum neceſſariæ.*

(*a*) In *Lowthorpii* epitome Act. philoſoph. Londin. continetur hæc obſervatio Vol. III. pag. 162.

(*b*) In Act. philoſ. Anglic. a LISTERO etiam *exemplum refertur*, No. 168. pag. 882. *de puero*, ex quo COLOTUS acum ferreum, in calculo hærentem, extraxerit, quam ille ante biennium in veſicam demiſerat. E contrario Berolini vidit filius meus SENFFIUM a. 1735. calculum ex viri extrahere veſica, in quo ſpica ſive ariſta frumenti deprehendebatur: quæ vero, qua ratione in veſicam pervenerit, nec æger ſciebat, nec alii divinare poterant.

præſertim ubi oſſa pelvis, maxime vero os coccygis & ſacrum, male ſunt conformata, unde ſæpe pelvis tam anguſta fit, ut manum non admittat (*a*). Deinde *ætas*, quando vel nimis adhuc juvenes ac teneræ, vel jam grandæviores ſunt mulieres & primum pariunt; porro quando *nimis ſenſiles & meticuloſæ*, imo & nimis *ſanguineæ* ſunt. Præterea quando *ad partus labores nimis cito*, repugnante adhuc natura, *impelluntur*; aut quando *aquæ præmature rumpuntur*, aut nimis etiam retardantur; denique quando parturientes immorigeræ *dolores veros niſibus ſuis juvare recuſant*, & tandem quando *ſitus fœtus a naturali recedit*. Quo plures vero ex his cauſis concurrunt, eo difficilior fieri plerumque ſolet partus. Quotieſcunque autem vel Medicus vel chirurgus ad mulierem aliquam parturientem, vel *partus dolores ſaltem ſentientem*, advocatur, (*b*) ſciſcitari ante omnia is debet, *ſatis ne jam maturus partus ſit, nec ne*: ſive, *verumne partus tempus, novem ſcilicet menſium, adſit nec ne*; itemque *utrum os uteri jam pateat, an adhuc clauſum ſit*. Namque ubi forte verum hoc partus tempus nondum appropinquavit, neque infantis membrum aliquod ſeſe jam oſtendit, neque *dolores partus veri* adſint (*c*) neque *os uteri adhuc hiet*, non manus tantum abſtinere ab iſtiuſmodi muliere, ſed medicamenta quoque partum citantia, quam ſolertiſſime evitare convenit. Quin opera potius danda eſt, ut vel quieſcat; vel in lectulo ægra deponatur, diligentiſſimeque, non ſacculis tantum medicatis atque malagmatibus digerentibus & roborantibus ſuper ventrem impoſitis; ſed medicamentis quoque internis, a prudenti Medico, pro malorum varietate propoſitis, iiſdemque ad *digerendos ac leniendos illos dolores ſpurios* valentibus, foveatur atque roboretur, ita hi ſæpe tranſeunt, partu legitimo tandem tempore ſuccedente. Accidere enim quam ſæpiſſime ſolet, ut non pariendi ſolum difficultatem egregiam, ſed ipſam quoque mortem ſibimet atque infantibus ſuis mulieres concitent, ſicubi, vel ſua imprudentia, vel ab obſtetricibus atque aliis forte imprudentibus, aut ſaltem non ſatis expertis mulieribus, vel & ab intempeſtivis partus doloribus ſollicitatæ, partum immaturum præmature edere nituntur. Quodſi autem novem circiter menſium a conceptione ſpatium effluxiſſe, adeoque *verum atque naturale partus tempus incidiſſe cognoſcitur*, *verique partus dolores adſint*, qui ſcilicet ex lumbis proveniunt & inde ad pubem deſcendunt, artus ſub doloribus vehementer contremiſcunt, teneſmus perpetuus urget, atque *ſimul os uteri ſe dilatet*, (quod quomodo explorandum fig. 1. Tab. XXXIII. indicatur) mulier omnia, quæ ſui ſunt officii, rite faciat, idque vel in lecto, vel in peculiari ad hanc rem accommodato ſedili ſive ſella, nec partus tamen, *ore uteri licet adaperto*, partuſque doloribus rite increſcentibus, feliciter ſuccedit, (nam rebus his omnibus præſentibus,

(*a*) Conf. MOTTIUS Cap. IV. p. 159.

[*b*] De *partu naturali* ejuſque cauſſis ab prolixitatem evitandam, hic non ago; ſed requiro, ut hic jam aliunde notus ſit.

(*c*) *Dolores partus* dividi ſolent in *veros* & *ſpurios*: *veri dicuntur*, qui tempore graviditatis abſoluto, vel ſaltem ad finem vergente, incidunt, quique a lumbis incipiunt, & inde per inguina ad partes naturales progrediuntur; *ſpurii* vero ſive *falſi* ſunt, qui inſtar dolorum colicorum in ſuperiori & media potiſſimum ventris parte percipiuntur, & a flatibus, prava victus ratione ac ſimilibus cauſis oriuntur: qui vero partum non indicant. In veris etiam os uteri ſe dilatat, in falſis vero clauſum manet. Conf. Tab. XXXIII. fig. 1. C.

tibus, partus alias naturalis utplurimum ſuccedere ſolet) utique auxilium efficacius & curationem idoneam adhibuiſſe neceſſe eſt. Antequam vero hanc exponamus, ſciendum, Galliæ aliarumque multarum nationum *mulieres accumbendo in lecto parere*. Verum mulierum *Germanarum* plerarumque mos eſt in *peculiari ſedili*, quale Tab. XXXIII. fig. 14. repræſentatur, *ſedendo* parere (*a*); quem morem etiam varias ob rationes illi præferendum eſſe cenſeo: cumprimis quia vires ſuas, dum pedes terræ, dorſum parti ſedilis poſteriori A, clunes aſſeri tranſverſo C, ſic excavato, ut os coccygis ſatis commode cedere queat, nituntur, manus vero habenas D D comprehendunt, longe melius exerere, obſtetrix vero atque juvantes commodius undique ad parturientem accedere adeoque & ei melius ſuccurrere poſſunt. Quibuſdam in locis, *ubi peculiaria cjuſmodi ſedilia deficiunt, duobus vulgaribus, attamen æqualibus utuntur ſedilibus*, quæ ita conjungunt, ut ad ſex vel octo circiter pollicum ſpatium a ſe invicem diſtent, quæ colligant aut firmant, ut cedere facile nequeant, eiſque parturientem ita imponunt, ut unicuique ſedili una clunis inſiſtat; anus vero cum naturalibus mulieris cum interſtitio ſedilium reſpondeat: quo fit, ut os ſacrum & coccygis a compreſſione libera ſint; atque in partu fœtui egredienti facile cedere queant. *Apud ruſticos* multos ac plebeios homines in Germania uſu venit, ut *mariti, vel robuſtæ mulieris, in vulgari ſedili ſedentis, femoribus aut gremio parturiens imponatur;* qui eam brachiis amplectitur ac firmat, atque ſic ſedilis obſtetricii vices præſtat. (*b*)

II.

Præ omnibus vero obſtetrices & medicos obſtetricantes *os uteri* vel ex Anatome, vel ex figuris Tab. XXIX. fig. 2. L. vel Tab. XXXIII. fig. 1. C. aliiſve libris anatomicis aut obſtetriciis *probe noſſe decet*. Deinde ſciendum, hoc os in mulieribus, & præſertim etiam gravidis, *extra partus tempus ita clauſum eſſe*, ut vix apicem tenuis cujuſdam digiti admittat, atque tamdiu ita clauſum eſſe, donec verum parturiendi tempus appropinquet. *Quamdiu autem veri partus dolores nondum adſunt, clauſum manet*; ſed ſi dolores veri ſunt, *ſenſim ſe dilatat*, ut unum ac tandem aliquot digitos facile recipiat, atque in hac uteri apertura *membranæ fœtum ambientes, ad inſtar veſicæ aqua diſtentæ*, imo ſæpe quoque per has quænam pars fœtus os uteri ingrediatur, aut vicina ſit, digitis percipi poſſunt: *unde inſtans partus quam certiſſime cognoſcitur*, iſque eo magis, quo magis hoc os uteri hiat. *Ut autem obſtetrix aut chirurgus obſtetricans os uteri explorare rite ſciat*, mulieri gravidæ, ejuſmodi dolores ſentienti, vel ad parietem ſtanti, vel ſuper lectulo decumbenti, digitum indicem & medium, vel ſaltem medium, oleo inunctum, per os vaginæ ad uteri os blande immittat (vid. Tab. XXXIII. fig. 1.) & *utrum apertum an clauſum adhuc ſit, itemque utrum parum an multum jam pateat, prudenter exploret:* atque hac exploratione ſimul diſcere poteſt, *ſit ne partus jam valde vicinus*, *2. Oris uteri ſcientia neceſſaria eſt.*

T 2

[*a*] Quamvis mulieres utplurimum *ſedendo* aut *cubando* pariant; tamen *ſtando* quoque ſæpe parere ſolent: id quod puellæ, ex furtiva venere gravidæ factæ, quæ partum occultare volunt, haud raro ſolæ faciunt.

(*b*) Notare hic placet, veteres & quidem *Hippocrates*, *Celſus*, *Ægineta & Aetius* de fœtu mortuo educendo agere; verum de fœtu vivo male diſpoſito extrahendo nihil præcipere.

nus, an adhuc remotus; ut & utrum os uteri medium vaginæ directe reſpiciat, ſicut in fig. 1., an ad latus aliquod inclinet; adeoque *utrum uterus ſitum habeat rectum*, id quod felicem partum præſagit, *an magis minuſve obliquum*; itemque utrum caput, an pes, manus, aut alia pars fœtus exitum moliatur: *unde futuri partus facilis aut difficilis haud vana, ſed certa admodum deſumuntur indicia*; quemadmodum DEVENTERUS Medicus Belga, itemque Jo. van HOORM Medicus Suecus, ac *Vvidemannia*, obſtetrix Auguſtana, in egregiis de arte obſtetricandi libris quam optime docuerunt; cum ſine hac exploratione omnia, quæ hic aguntur, dubia atque incerta ſint. Hoc ſolum in explorando ore uteri adhuc eſt obſervandum, ut exploratio hæc fiat doloribus remittentibus; & *dum novi dolores ingruunt, chirurgus vel obſtetrix aliquamdiu quieſcat*, donec dolores hi præterierint, ubi explorationem decenti ratione continuare poteſt, quo cognoſcat, quod cognoſcere voluit.

III.

Situs fœtus noſcendi qualis. His fundamenti loco præmiſſis, ad mulierem parturientem vocatus Medicus vel chirurgus ante omnia ex obſtetrice, *qualis ſit infantis in utero poſitura ſive ſitus, naturalis an præter naturam*, quam curioſiſſime exploret. Solet autem quam maxime *naturalis atque conveniens poſitura cenſeri*, ſicubi pronus ita in caput converſus infans ſit, ut facies inteſtinum rectum, occiput veſicam, pedeſque ſurſum fundum uteri reſpiciant, vertex vero ſive bregma directe uteri ori immineat. (vid. Tab. XXXIII. fig. 2.) *Ceteræ poſituræ omnes pro inſolentibus minuſque naturalibus habentur. Sed binæ tamen in his ſunt, quæ inter poſituras naturales adhuc aliquo modo* referri, vel ſaltem pro his quam proximis ac minus inſolentibus haberi poſſunt; propterea quod infantes in hoc ſitu adhuc ſponte vivique naſci queant, &, ubi auxilium adhibendum, longe minorem, quam reliquæ, partus difficultatem ſecum ferant. Altera earum eſt, *qua infans pedibus primum in lucem prodire occipit, quales partus Agrippi appellantur* (vid. fig. 3.) *altera, quando clunes ſive nates ori vulvæ ſeſe opponunt*, atque infans proinde præpoſtere & quaſi complicato corpore ex utero egredi nititur. (vid. fig. 4.) At enim vero non æque ſemper facilis atque fauſtas cum his poſterioribus infantum poſituris conjunctus ſolet eſſe partus. Niſi enim prudentis Medici vel obſtetricis alicujus moderetione gnaviter iidem promoveantur, ſed paulo diutius ita in anguſtis partus viis hærere coguntur, fieri aliter vix poteſt, quam ut infans, ob fortem & fœtus & funiculi umbilicalis compreſſionem, tandem in ipſo partu emoriatur. Interea tamen *ubi pedes infantis primo in conſpectum veniunt*, tum non ſervari tantum facilius; ſed ſi negotium rite inſtituatur, extrahi quoque commodius atque promtius infantes poſſunt: præſertim ſi prudentis alicujus obſtetricis aut chirurgi auxilium haud defuerit. Imo vero, ut ne quid hic diſſimulemus, ipſa poſitnra iſta, ceteris bene ſeſe habentibus, utique *quam maxime fere commoda omnium pro Medico obſtetricante* aut obſtetrice eſt pronuncianda, quia in hoc quam optime puerperæ ſucccurrere poteſt; quemadmodum ex infra dicendis uberius patebit. *Sin aliter ſitus aut compoſitus infans eſt*, quemadmodum perverſi ejuſmodi ſitus innumeri eſſe poſſunt, eorumque nonnullos fig. . *6. 7. 8. 9.* 10. 11. 12. delineavimus, non difficilis tantum, ſed prorſus non procedere partus; imo graviter quoque periclitari fœtus una cum ipſa matre conſuevit, niſi opportuna prudentis obſtetricis aut chirurgi moderatione aliter idem dirigatur, vel convertatur, atque educatur.

IV.

IV.

Qualiter vero in utero ſitus vel compoſitus infans ſit, niſi manus aut pes aliquis prominens idem ſignificaverit; ſciſcitari vel ex obſtetrice oportebit, vel & , ne qua forte obſtetricum inſcitia, quæ ingens & ſtupenda ſæpe eſt, turpiter nos fallat, digitis quibuſdam, ut ſupra jam docuimus, vel ſi os uteri latius patet, & hi forte non ſufficiant, *manu provide in uterum*, quando dolores parum remittunt, *demiſſis* (*a*), explorare quam curioſiſſime decebit. *Si caput ori vulvæ proximum*, id quod tamen probe ab aliis partibus dignoſcendum (*b*), atque ſic decenter compoſitus eſſe infans digitis aut manu deprehendatur, nec tamen ſatis feliciter ſuccedere partus deprehenditur; colligendum omnino hinc eſt, *vel a mulieris parturientis aliquo vitio*, ut vel ob ſanguinis nimiam abundantiam, imbecillitate ejus, vel a partium naturalium ejus anguſtia, clauſura, tumore, ſitu uteri obliquo, aliove illius vitio aliquo; vel denique *ex parte fœtus a capitis infantis magnitudine inuſitata*, *aut inconveniente hujus ſitu*, dum mentum, faciem, aures, occiput, humerum, brachium, pectus, dorſum, aliaſve partes offert, difficilioris partus rationem eſſe repetendam. *Sicubi forte vires atque partus dolores puerperæ deficiunt*, fœtus vero convenientem ac debitum habet ſitum, vel partus ob partium anguſtiam, ut in primiparis, vel ob caput paulo majus, ſuccedere nolit, neceſſarium tunc utique erit, alimentis & medicamentis roborantibus partumque concitantibus a prudenti Medico propoſitis, ipſi ſuccurrere, manuque oleo prius illita, in vaginam os ſacrum verſus demiſſa, os coccygis gnaviter præſertim ſub doloribus reprimere, atque ſic vias ſenſim dilatare: ſiquidem, hoc facto, vires ac dolores partus veri, niſi aliud quid obſtat, ulplurimum redeunt, & felicius ſæpe mox ſuccedere partus conſuevit. Sic *ſi ſanguinis abundantia* partum remoratur, vena incidenda eſt. *Ubi vero vel nimis anguſta*, ac præſertim in primiparis, maxime annoſioribus, vel *ſicca nimis naturalia ſunt*, haud abs re fuerit, butyro, vel pinguedine aut axungia quadam, vel oleo, vel emollientibus hujuſcemodi aliis eadem ſæpuis inungere, atque digitis ſenſim ſenſimque, imo tandem manibus, ut mox uberius exponemus, dilatare (*c*). Interea *ſi membrana quædam minus naturalis vaginam præcludit*, ferramentis adhibitis concidi illa eum in modum debet, quem ſupra (*cap.* 146. & 147.) explicavimus. *Si porro indecenter naturalia intumuerunt*, ut tranſmitti fœtus haud quaquam poſſit; tum fomenta ſeu malagmata digerentia, ex chamomillæ, ſambuci & verbaſci floribus, herba althææ, malvæ atque id genus aliis rebus confecta, atque cum lacte decocta, identidem ſuperimponi calida debent. Similiter ſi *vaginæ tumor aliquis*, *fungus major*, *vel caro excreſcens* partum difficiliorem efficit, tum extirpare illum, ſupra Cap. 149. poſito modo convenit. Tandem *ubi forte partium naturalium nimia anguſtia adeſt* ex vaginæ vel oris uteri callo, *aut ſimilis noxa quædam alia partum impediverit*; vel & ubi forte *uterus fuerit laceratus* & fœtus in cavum ventris forte illapſus, tum miſerum, ſed unicum quandoque auxilium eſt, infantem, qui naturaliter edi in lucem nequit, *adhibita ſectione cæſarea*, ex utero protrahere: quemadmodum hac de re prolixe ſatis Cap. 113.

(*a*) Manus tenues, graciles huic negotio ſunt aptiſſimæ; craſſæ vero atq; amplæ minus.

[*b*] Sæpius jam imperiti aut imprudentes humerum, nates, genu, cubitum, aut alias partes pro capite habuerunt, atq; ſic vehementer in perniciem fœtus & matris errarunt.

[*c*] Memoratu dignum utique videtur quod a VOELTERO, *Chirurgo Germano, lib. de arte obſtetr. pag. m.* 112. hanc in rem propoſitum legimus, mulieris iſtius exemplum, quæ, *tametſi ſepties concepiſſet, nunquam tamen eniti fœtum, propter egregiam naturalium anguſtiam, potuerit; ſed liberari potius ſemper, fruſtulatim extractis infantibus debuerit*. Alia nimiæ anguſtiæ exempla apud alios adhuc leguntur.

egimus. *Sed ſi ab ultimis hiſce vitiis libera eſſe mulier, decenterque compoſitus infans deprehenditur*, & tamen partus, *ob viarum præſertim anguſtiam*, ſuccedere nolit, quamvis adhuc partus dolores adſint; ante omnia mulier ejuſmodi partu difficili laborans, emiſſa prius urina, in ſitum convenientem & quidem vel more Gallorum *tranſverſim ſuper lectum ponatur*; *natibus in ora lecti collocatis*, iiſque *capite paulo altioribus*, *vel ſuper ſedili* ad id proprio (vid. Tab. XXXIII. fig. 15.) eadem ratione deponatur, ut ſic fœtus paulo relabatur, & manus obſtetricantis facilius intrare queat, diligentiſſimeque ab utroque latere, præſertim quoad genua ac pedes; ab adſtantibus mulieribus contineatur. Deinde vagina & uterus cum per adhibita olea, pinguedines vel unguenta, tum etiam per inſertos digitos, aut manum integram, ſi fieri poteſt, a Medico vel ab obſtetrice ante parturientem, humili ſella ſedente, *os uteri* tam externum, ſicut præcipue in primiparis, quam internum, ſubinde *magis atque magis blande dilatentur*, imo & tota pelvis, *os coccygis manus dorſo ſenſim repellendo amplietur*, præſertim ſub partus doloribus, quo ipſo paulatim caput deſcendere & tandem retracta manu prorumpere ſolet: quod ſi prehendi poteſt, blande trahatur; aut *ſi forte aliquali ſitu obliquo, aut præter naturam*, ſicut in Tab. XXXIII. fig. 8. & 9. *ſe repræſentat*, *manu in ſitum naturalem, ſi fieri facile poteſt, dirigatur*: non neglectis interim medicamentis idoneis internis roborantibus partumque, ſi dolores deficiant, promoventibus, donec tandem feliciter partus ſuccedat. (*a*) *Sin vero in ſitum naturalem facile dirigi nequeat*, mox pedes quærendi, eiſque ut fœtus male diſpoſitus protrahendus. *Quodſi membranæ fœtus duriores ſive robuſtiores* ſint, quam ut ſponte tandem rumpantur, licet os uteri ſatis dilatatum & caput poſt eos digitis percipiatur, atque hoc ipſo partus diutius, quam par eſt, retardetur, imo forte & mater debilitetur, vel digitorum unguibus vel uncinulo rumpendæ. Tamdiu vero a rumpendis membranis abſtinendum, quamdiu os uteri nondum ſatis ampliatum eſt: quia hoc ipſo partus induceretur difficilior. Ceterum in ſuccurrendis mulieribus partu difficili laborantibus, *ab inſtrumentis quibuſcunque diligenter abſtinuiſſe* atque nudas manus naturalibus applicaſſe convenit, quamdiu matri vires ſunt & vivus exiſtere infans animadvertitur. Siquidem alias periculum eſt, ne graviter infans ab inſtrumentis attingatur atque lædatur, imo prorſus interficiatur. *Sed ſi vires ei non ſunt & matri a mora mors metuenda*, aliter eſt procedendum, atque *fœtus vel mature pedibus*; vel ſi hoc forte præſtari amplius non poſſit, pro matre ſervanda ferramentis eſt educendus. Præſtat enim hic arte & matrem & fœtum, ſi fieri poteſt, ſervare, quam naturæ nimis confidendo, ut imperiti atque nimis timidi facere conſueverunt, eique negotium temere relinquendo, & fœtum & matrem ſæpe negligere ac perdere.

V.

Monitum grave circa hanc poſituram.

Hic igitur ſitus, quemadmodum hoc loco monere haud alienum eſt, *quo caput fœtus ori uteri & vaginæ inſiſtit*, *licet maxime naturalis vulgo habeatur ac videatur tamen* ob ſupra jam indicatas cauſas, præſertim vero quan-

[*a*] Notandum hic eſt, raro partus dolores deficere, quando manus, ut modo dictum eſt, in uterum agit. Inde enim ita ſtimulatur, ut dolores plerumque ſatis vehementes inde ſequantur.

quando *ob ſitum uteri obliquum*, (*a*) vel aliam ob cauſam fœtus non vertice cum axe vaginæ reſpondet, ſed potius latera capitis, vel facies, ſicut in fig. 8. & 9. vel aures, vel occiput ſeſe offerunt, ſæpe tam *difficilem partum concitat*, ut fœtus haud raro neque viribus naturæ, neque artis auxilio produci vivus ulla ratione valeat. Utplurimum *imperiti capitis fœtus magnitudinem ſed falſo accuſant*; cum hoc ſæpe non majus, quam vulgo eſſe ſolet, deprehendatur atque jam anguſtiſſimum os uteri tranſiit. *Cauſæ vero tam difficilis partus*, præſertim ſi latus capitis vel aures ſe offerant, *ſunt potius plerumque humeri, oſſibus pelvis inſiſtentes*, unde neque naturæ neque manuum auxilio ſæpe removeri queunt: maxime quia manibus caput rotundum & lubricum firmiter ſatis prehendi & protrahi nequit, adeoque ſenſim fœtus in utero ita conſtringitur, ut ipſi tandem moriendum ſit. Quo factum eſt, ut quam prudentiſſimi & in arte obſtetricandi quam *peritiſſimi Profeſſores hoſce fœtus ſitus*, quia ſub ſpecie boni adeo vehementer quam prudentiſſimos etiam ſæpe fallunt, *quam maxime pertimeſcant*, & quoſcunque alios potius juvare malint: quoniam in his manibus in uterum plerumque pervenire, fœtum pedibus comprehendere & extrahere poſſunt; in hoc vero, ubi fœtus caput tam vehementer, & quidem plerumque oblique ori uteri ac vaginæ impulſum & quaſi incuneatum eſt, atque ſimul humeris circa pelvis oſſa hæret, præterquam quod principio ſpe felicis partus, ubi juvare potuiſſent, vulgo negligatur, poſtea manibus chirurgi ingreſſus adeoque & juvandi potentia omnis denegatur, *ita ut neque fœtui neque ſubinde etiam matri ſuccurrere amplius queant*; ſed interitus utriuſque teſtes vel inviti, idque maximo cum mœrore, eſſe coguntur. Conf. Cap. CXIII. de partu cæſareo §. VI. & alibi, itemque DEVENTERUS, HOORNIUS Svecus; La MOTTE lib. de art. obſtetricandi, aliique.

VI.

Atque id ipſum equidem cum cognita alias artificia ad hunc partum juvandum nihil proficerent, in cauſa fuiſſe videtur, quare PALFINUS, chirurgus quondam Gandavenſis haud ignobilis, cum quo amice olim vixi, quum uncis, forcipibus aliiſve inſtrumentis acutis fœtum vivum, metum ne ipſum diluceremus & interficiamus, ſine ſumma neceſſitate aggredi haud liceat, *duplex ferramentum aliquod*, *ad inſtar cochlearis vel unci alicujus recurvum*, ſed latum tamen, planum atque retuſum adaptaverit, quo ad utrumque capitis latus applicato extrahi fœtus abſque laceratione capitis aut alius cujuſdam gravioris noxæ periculo valeat. (vid. Tab. XXXIII. fig. 16.) Vera hujus inſtrumenti magnitudo, quæ mihi tranſmiſſa eſt, altero tanto major eſt ea, quam in hac tabula deſignavimus. Voluit autem idem inſtrumenti genus tunc maxime adhiberi, quando fœtus adhuc vivit, vel ſaltem quando fœtum mortuum eſſe non ſatis certo conſtat. (*b*) Accidere enim haud raro ſolet, ut infantes ac præſertim caput propter difficiliorem ejuſmodi partum & diuturniorem in his anguſtiis moram, adeo comprimantur, atque inde tam debiles

Palfynianus operandi modus.

 fiant,

[*a*] De hoc primum *Siegemunda*, obſtetrix Branderburgica, poſtea vero uberius & curatius DEVENTERUS & HOORNIUS egerunt.

[*b*] Ita mihi relatum eſt ab amico, qui hæc ferramenta mecum communicavit; nam PALFINUS ipſe hac de re nihil, quod ſcio, litteris prodidit.

fiant, ut nulla amplius in eis vita percipiatur, adeoque pro emortuis habeantur, adhibitiſque ad eos extrahendos uncis acutis communibus miſerandum in modum diſcerpantur. *Adhibui quidem hæc Palfyniana ferramenta, ſed ſine ſucceſſu*. Quod ſi enim caput blande eis comprimitur, fœtus adeo incluſus non ſequitur; ſi nimis fortiter, periculum eſt, ne caput tenerum comminuatur. Quæ cum uſu didiciſſem, emendare quidem inſtrumenta modo dicta Palfyniana ſtudui, atque ambo ope cardinis mobilis in unum redegi ea intentione, ut caput ſic eis melius comprehendi queat; verum & ſic negotium mihi non ſucceſſit. Ita ut peſſimus ſæpe fœtus hic ſit ſitus, qui vel *requirit, ut cæſarea inſtituatur ſectio vel ut fœtus ſive mortuus ſive vivus ad ſervandam matrem, uncis* Tab.XXXIII. fig. 17. vel 18. vel aliis ferramentis extrahatur. Interea tamen infra §.XVI. & XVII. adhuc peculiaria artificia, quibus hoc in rerum ſtatu ſibinde ſuccurri poteſt, proponemus.

VII.

Quid faciendum, ſi poſitura fuerit præter naturam.

Sin minus naturaliter atque ita forte compoſitus in utero infans fuerit, quemadmodum fig.5. 6.7.8.9.10.11.12. nec non tabulæ paſſim a SCIPIONE MERCURIO, WELSCHIO, GUILLEMÆO, MAURICÆO, VOELTERO, PAUCO, (*Peu*) VIARDELIO, SIEGEMUNDA, *obſtetrice Brandeburgica*, DEVENTERO, MELLIO, atque alibi propoſitæ, demonſtrant; ſane, niſi aliter idem dirigatur atque manibus invertatur, vix ac ne vix quidem ſuccedere partus valebit, ſed & matri & fœtui vitæ periculum minitatur. *Tantum enim abeſt, ut vel medicamenta pellentia vel niſus atque labores mulieris parturientis quicquam in ejuſmodi infantum poſituris præter naturam proficiant*, ut periculum potius ſit, ne fœtus tandem forti compreſſione uteri conficiatur, & ne mater conſumtis viribus omnibus, vel ſuperveniente ſanguinis larga profuſione, vel uteri ruptura aut gangræna tandem quoque pereat, vel ſaltem grave corporis vitium aliquod ſuperveniat. *Itaque nihil ſollicitius agendum hic eſt, quam ut infans quamprimum perita manu, in uterum decenter immiſſa, invertatur atque extrahatur*. Multa quidem hoc præſtandi artificia ab auctoribus variis deſcribuntur; attamen *varia eorum abſona prorſuſque noxia ſunt* atque in uſum plerumque ne quidem adhiberi queunt; (*a*) verum inverti atque in lucem exponi vix ac ne vix quidem certius atque commodius idem poterit, quam ubi, demiſſa quam prudentiſſime manu, oleo illita, in uterum (vid.Tab.XXXIII. fig.6. 10. & 11.) *pedibus quæſitis atque apprehenſis, moderatione convenienti adhibita*, paulatim is protrahatur. Quam ipſam equidem *regulam quaſi ſupremam atque univerſalem minus naturaliter compoſitos infantes dirigendi atque extrahendi legem, quemcunque etiam fere ſitum p. n. obtineant, merito conſtituimus* atque chirurgis quam maxime commendamus; paucis ſolum exceptis, ubi ſcilicet caput parum ſolum a recta via deflectit, facileque in eam dirigi poteſt. Quo minus enim alias in caput ſemper converti fœtus queat, quemadmodum tamen ex antiquioribus nonnulli, ſed in hac arte minus exercitati præcipiunt, non mirifica ſolum uteri in parturientibus conſtrictio atque anguſtia, verum ipſius quoque capitis fœtus rotunditas atque lubricitas, ut pro ipſo in naturalem ſitum reducendo atque conver-

[*a*] V. gr. quando jubent, ut fœtus pedibus, brachio, natibus &c. veniens, in caput convertatur &c.

vertendo in tam ſtricto ſpatio ſatis comprehendi nequeat, ut plurimum prohibent. *Imo periculum ſimul eſt, ne, ſi paulo firmius & quantum pro eo invertendo ſatis eſt, idem comprehendatur & comprimatur*, ſive cerebrum comminuatur, ſive oculi, ſive alia quædam capitis pars, detrimentum aliquod ſentiant. Ut proinde ineptum, noxium atque ab ipſo rerum uſu alienum conſilium dare illi videantur, qui, *quomodocumque etiam in utero compoſitos infantes in ſitum naturalem converti & poſſe & debere jubent* ac ſtatuunt. Imo a MOTTII ſententia, qui vult, ut, *quamvis etiam fœtus caput in ſitum naturalem verti poſſit, tamen pedibus potius is* extrahatur (*a*), non ſum alienus. Nam plerumque citius pedibus extrahi, quam caput in naturalem ſitum redigi poteſt, atque ſic puerpera liberata, & fœtus plerumque vivus extractus eſt. Quando autem poſt multos labores caput in hunc ſitum redactum eſt, tunc partus non eſt abſolutus, nec puerpera liberata, ſed potius opus naturæ tantum relinquitur, & ut a principio quaſi incipiat puerpera, cogitur; id quod ſæpe ob vires jam proſtratas aliaſve ob cauſas præſtare nequit, adeoque vel tunc adhuc poſt multos exantlatos labores pedes quærendi; ad quos vero ob caput fortius conſtrictum ab utero manibus tunc pervenire amplius vel non, vel ſaltem longe difficilius, poſſumus. Vel fœtus interea mortuus eſt, vel adhuc inter extrahendum moritur, qui antea vivus produci potuiſſet, mulierque longe vehementius tunc, quam initio afficitur, ut & illa poſtea ſæpe adhuc pereat; vel fœtus extremo remedio, ferramentis ſcilicet, pro matre tantum ſervanda, eſt recipiendus. Adeoque revera præſtare exiſtimo ejuſmodi fœtum mature pedibus promere, quam caput ejus in ſitum naturalem magno & ſæpe inutili labore dirigere velle.

VIII.

Antequam vero ſpecialius in doctrina de invertendis extrahendiſque ex utero infantibus progrediar, a ſcopo noſtro haud alienum erit, hic prius adhuc generatim indicare *quibuſnam in caſibus quam maxime illa infantum inverſio & per pedes extractio neceſſaria ſit*. Itaque ſciendum, eam inſtituendam eſſe 1. *in omni ſitu infantum, ubi aliam partem, quam caput & ſpeciatim verticem*, in ore uteri offerunt, (vid. figuræ Tab. XXXIII. propoſitæ, 5. ad 12.) 2. in omni caſu, *ubi præter caput, adhuc alia corporis pars ex utero prodit*, & cumprimis manus aut funiculus umbilicalis, ſi eam vel obſtetrix vel chirurgus ita repellere nequeat, ut doloribus novis oriundis denuo ex utero non expellatur. 3. Ubicunque *latus aliquod capitis*, ut aures, facies, mentum, occiput, ita in exitum ex utero impellitur, ut caput in naturalem ſitum non adeo magno negotio redigi queat, ſicut ex figura 8. & 9. videre licet. 4. Quoties *vel dorſum vel venter*, ut in fig. 5. & 7. vel latus quoddam ventris ori uteri oppoſitum eſt. 5. *Etiam in ſitu fœtus prorſus naturali*, ubi ob certas cauſas, de quibus jam antea dictum, partus non promovetur, ſed potius metuendum eſt, infantem vivum naſci non poſſe, partumque vel fœtui, vel matri, vel utrique vitæ periculum minitari: quales cauſæ ſunt, *ingens aut periculoſum ſanguinis ex utero profluvium, vires deficientes, itemque convulſiones aut epipleſia parturientis*. His enim omnibus in caſibus, quia ingens periculum eſt, ne & mater & fœtus brevi conficiantur, maturanda eſt hujus per pedes extractio. Nam

Quibus in caſibus fœtus vertendus

(*a*) Lib. de art. obſtetric. Lib. III. Cap. 32.

Nam tutius atque melius eſt, fœtum ſine mora, ubi & huic & matri vires ſunt; pedibus extrahere, quam diuturno alio labore fœtum aliter diligere vel educere velle: id quod fœtui & matri alienum eſſe poterit. Denique 6. *quando funiculus umbilicalis ante fœtus caput ex utero devolvitur.* Si enim infans in hoc rerum ſtatum non brevi protrahitur, ob funiculum eum compreſſum & circulum ſanguinis cum matre interceptum perit. His tandem 7. haud immerito addi poteſt, *quando uterus ſitum habet obliquum*, licet fœtus rite ſit diſpoſitus, nam facilius hic plerumque eſt fœtum pedibus extrahere, quam uterum obliquum in ſitum directum dirigere aut convertere. In omnibus igitur hiſce ac ſimilibus caſibus multas ob cauſas & præcipue quia periculum in mora, *extractionem præſtat maturare, quam juſto diutius differre*; quemadmodum præter alios egregie hoc demonſtravit DEVENTERUS l. cit. HOORNIUS, Suecus, lib. cit. Cap. VIII. aliique.

IX.

Speciatim ſi brachium vel manus prodit.

Verum inter poſituras infantis præter naturalem innumeras una ex quam maxime periculoſis pariter atque frequentibus illa eſt, qua manus vel brachium aliquod exitum molitur, aut omnino in conſpectum prodit, ut in fig. 11. videre eſt; adeoque hanc primo exempli loco hic proponemus. *Si in principio partus*, præſertim antequam aquæ ruptæ ſunt, *manus infantis per tunicas percipitur, hic ſæpe ſponte manum retrahit, ſi obſtetricans digitos ejus ſuis digitis premit & quaſi mordet*, ac deinde loco manus aut cubiti quandoque caput offert, partuſque tunc haud raro naturalis ſuccedit *(a)*. Sed ſi aquæ jam ruptæ ſunt, digitorum hæ morſiunculæ nihil proficiunt: quia tunc ob uterum arctius jam conſtrictum manum retrahere nequit. Plerique hic ſuadent, ut obſtetricans eam in uterum refundere, & caput ad os uteri adducere, rem naturæ committere, atque poſtea naturalem partum exſpectare debeat; verum quia hæc res multo, eoque ſæpe inutili labori, imo & magno periculo, dum tempus extractioni maxime opportunum hac repoſitione ſæpe perdimus, obnoxia eſt, præſtat, mea quidem ſententia, fœtum mox pedibus extrahere. Nam ſi brachio venit, tranſverſim atque ita poſitus infans eſt, ut, caput cum collo in altero, pectus cum abdomine & pedibus in altero collatum ſit latere, adeoque corpus brachium ſequi nequit: & ſi quis hoc brachio infantem fortiter trahendo educere contenderet, quemadmodum imprudentes obſtetrices quandoque adhuc faciunt, fœtum quidem fortius in vaginam attraheret, ſed non educeret; niſi forte imperfectus, vel ſaltem valde exiguus ſit, quemadmodum aliquando vidi: imo hac actione in perfecto brachium citius a reliquo corpore avelleretur, quam infans, præſertim ſi juſtam aut forte adhuc paulo majorem & magnitudinem & amplitudinem is habuerit, educi poſſet. Ne qua forte igitur hunc in modum compoſitus fœtus una cum ipſa matre intereat, id quod brevi & facile ſæpe fieri ſolet, *operam dare maximam convenit, ut, dum medicamenta hic parum proficiunt*, neque manus reſtitutio neque capitis in naturalem locum directio utilis ſit, *quamprimum per demiſſam manum & brachium*, oleo inunctum, idque ubi opus eſt, ad cubitum uſque in uterum, ut fig. 10. & 11. indicant, *quæſitis & apprehenſis pedibus*, quemadmodum mox paulo plenius expo-

(a) Hoc Sigiſmundam, obſtetricem Brandeburgicam, primum notaſſe, obſervat etiam DEVENTERUS l. c.

exponemus, aliter dirigatur, invertatur, & repreſſo ſimul altera manu brachio propendente extrahatur, id quod vero plerumque, præſertim ſi fœtus jamdiu in hoc ſitu hæſit, ſine magno labore fieri nequit. Interea tamen *hoc difficili ac periculoſo ſitu decenter expoſito*, ſane *quibus rationibus tractare ceteros plurimos deceat*, quilibet fere prudens, præſertim qui uteri & oſſium pelvis fabricam probe intelligit, atque ad ſitum fœtus rite attendit, ex ratione jam per ſe fere intelligere poterit. Hoc unicum ſolum adhuc monere volui, *ut, quando manum in uterum immittere volumus, hoc ſemper fiat in vaginæ parte recto vicina:* nam in ſuperiori parte, ob oſſa pubis res non ſuccedit.

X.

Itaque ut ob rei gravitatem hoc artificium, ubi: *brachium aliquod infantis primo exire tentat, aut jam jam prolapſum eſt*, dum pro norma reliquorum eſſe debet, paulo uberius exponatur, ſane, ut feliciter ejuſmodi partus rite promoveatur, id ante omnia ſibi datum chirurgus exiſtimet, ut, quantum quidem fieri poteſt, *commodiſſima ratione mulier parturiens deponatur:* ſic enim dubium non eſt, quin, ut in aliis gravioribus curationibus chirurgicis, ita & hic promtius atque felicius expediri ſingula queant. Oportet igitur vel *ſuper ſella quadam ad id propria*, atque iſtiuſmodi fulcimento dorſali inſtructa, quod retro deprimi pro arbitrio chirurgi atque velut in lectulum transformari valet, (vid. Tab. XXXIII. fig. 15.) *vel tranſverſo lecto, vel & ſuper tabula quadam aut menſa*, vel ſuper quatuor ſedilibus vulgaribus, duobus ſemper ſibi invicem oppoſitis, pulvinaribus & linteis contectis, reſupinam mulierem ita collocare, ut, capite paululum depreſſo, coxis autem in extrema ora lecti, vel menſæ, vel ſedilium, reliquo corpore magis elevatis, pedibuſque gnaviter diductis; atque a binis mulieribus vel adminiſtris ſingulatim comprehenſis, imus venter in conſpectu Medici ſit, commodiſſimeque tractari manibus naturalia atque infans male diſpoſitus poſſint. His rite factis, *quænam infantis manus ex utero propendeat, circumſpiciendum ſeduloque examinandum eſt*, quo nempe promtius inde cognoſci ac ſtatui poſſit, in quamnam ventris partem pedes infantis ſint converſi, adeoque & quo in loco i maxime quærendi ſint. Si itaque ex hac contemplatione *in ſiniſtram ventris partem* infantis pedes converſi eſſe reperiuntur, vid. fig. 11.) manu dextra oleo, vel axungia, butyrove prius inuncta, leniterque juxta infantis brachium in uterum demiſſa, axilleque hujus ſubjecta; brachium una cum ipſo capite aliquantiſper rurſus in uterum chirurgus reprimat, ut majus ſpatium pro liberiori brachii ingreſſu ac motu hoc ipſo acquirat, eodemque facto, *manum cum brachio juxta ventrem fœtus profundius ſenſim attamen ſine vi, & hinc inde quaſi rotando*, in uterum ad femur & crura demittat, pedeſque infantis tandem prehendere ſtudeat. Atque id quidem hoc majori cum ſolertia ac moderatione is faciat, quo magis difficile ſæpius eſt, pedes quam altiſſime ſæpe ſurſum verſus exporrectos & a ſe invicem haud raro valde ſejunctos, apprehendendi negotium; interdum tamen, præſertim in recentibus caſibus, quando uterus nondum valde eſt conſtrictus, & pedes conjuncti ſatis prompte res ſuccedit. *Quam inania vero ſunt, non apprehenſis pedibus, omnia fere reliqua conamina*, tam difficulter etiam uterus, inſigniter quippe coarctatus, ſæpe manum chirurgi vel obſtetricis recipit: quum tamen ad uſque cubiti flexuram eandem

Quomodo hic ſuccurrendum uberius exponitur.

dem

dem intromittere ut plurimum opus ſit, ut ex fig. 10. & 11. conſpici poteſt. Quando hoc *brachium chirurgi*, diuturniori paulo inveſtigatione, ut ſæpe fit, *valde laſſum eſt*, illud retrahi, atque poſt aliquas inducias vel eodem rurſus brachio, vel &, ſi chirurgo ita libuerit, altero immiſſo, *pedes quærendi*. Pedibus hunc in modum receptis, infans decenter attrahitur, eoque ipſo vertitur, imo tandem educitur; ea tamen adhibita obſervatione, ut non ſurſum nec recta, *ſed deorſum ducatur:* quia angulus oſſium pubis ibi ampliſſimus. *Si forte non niſi alteruter pes initio inveniri aut apprehendi poteſt*, (nam rarius ambo ſimul in hoc caſu comprehendere valemus) tum is ſolus provide paululum ex utero protrahitur, *injectoque vinculo ſeu faſcia paulo ampliore*, ne facile lædat, leniter deinde contorto, ne qua forte is relabatur aut retrahatur, ſollicite cavetur. Dehinc manus chirurgi denuo juxta pedem extractum in interiori ejus latere, id quod ex pollice pedis cognoſcitur, ad uſque ſupremam femoris fœtus partem, atque ab hoc ad alterum demittitur, (vid. fig. 12.) deſcendendo *inde ad pedem alterum*, eoque ſimili, ut antea dictum eſt, ratione prehenſo atque protracto, bini pedes ob lubricitatem naturalem linteo vel panniculo ſicco & calido involvuntur, ut deinde firmius apprehendi & attrahi queant, atque ita infans, ſiquidem is pronus in ventrem cubat, paulatim extrahitur. Sed ſi ob uteri anguſtiam aliamve ob cauſam *ad extremum pedem manu pervenire nequeo*, femur arripio, ejus ope fœtum verto, & genu ad os uteri ac tandem pedem educo, hocque ad genu uſque educto, alterum atque ſic ſimul prædicta ratione fœtum educo (*a*).

XI.

Obſervationes & cautelæ quædam.

Sin vero reſupinus jacere infans inter extrahendum deprehenditur, ut in fig. 3. tum is, cruribus ad ventrem uſque protractis, prehenſo utrinque ventre & clunibus, ne pedes diſtorqueantur, ex præcepto plurimorum prudenter ita debet converti, ut pronus in ventrem jaceat. Namque alias periculum eſt, ne forte mentum inſtar unci oſſibus pubis inhæreat, ſive pubis oſſa firmiter infantis mentum comprehendant uteruſque ſimul circa collum fœtus ſe conſtringat, eundemque, prout accidere, propter flagitioſam obſtetricum quarundam imprudentiam, haud raro ſolet, miſerabiliter conficiant. Contra vero, *qui opportune in ventrem converſi ſunt infantes, ii facile & feliciter ut plurimum extrahi conſueverunt*. Videndum tamen eſt, per quodnam latus in ventrem converti facillime queat, ut per illud etiam convertatur: nam ſæpius obſervatur, rem in alterutro latere facilius fieri, in contrario autem collum facile diſtorqueri; imo ſi in hac converſione ſimul *non linea directa*, *ſed ſpirali extrahatur*, negotium plerumque facilius & quam optime ſuccedit (*b*). Vel ſi ad ventrem uſque

[*a*] Conferri hic meretur ea diſſertio, quæ de partu difficili ex infante brachio prodeunte, ſub WEDELII præſidio Jenæ A. 1732. prodiit.

(*b*) Omnes fere recentiores fœtum ſic ſupinum diſpoſitum, in ventrem convertendum eſſe præcipiunt. Verum HOORNIUS, Suecus, vir in arte obſtetricia & prudentiſſimus & exercitatiſſimus graves ob rationes dubium movet, *an non præſtet fœtus ejuſmodi non vertere*, ſed eos potius aliis artificiis ex arcu oſſium pubis ſolvere, quemadmodum infra uberius exponam: quoniam hoc actu ſæpe corpus fœtus quidem converteretur, verum collum ejus potius peſſima ratione contorqueretur, quod majus ipſi periculum, & chirurgo poſtea plus negotii, quam capitis prudens ex oſſibus pubis ſubductio faceſſeret. Vid. HOORN. obſ. 26. pag. 285.

uſque extractus eſt; eumque vertere nolimus, manus ſuper ventrem & infra arcum oſſium pubis in uterum dimittenda, ut dum altera manu fœtus educitur, mentum & facies ſub manu prolabantur, & ab oſſibus retineri nequeant. *Brachium infantis prolapſum tunc omnino in uterum repellere velle*, ut nonnulli docent, prorſus ſuper vacuum, imo ſæpe noxium atque interdum impoſſibile eſt: ſiquidem illud, recepto atque extracto pede alterutro, dum fœtus ſic vertitur, ſua velut ſponte, vel levi ſaltem alterius manus auxilio, fætum ſequitur & in uterum retrahitur, moxque una cum fœtu recipitur: ita ut non opus ſit ſibi multum negotii, parturienti vero inutiles hoc ipſo dolores creare. *Si in dextram ventris partem fœtus pedes converſi ſunt*, ſiniſtra manu ei commodiſſime inveſtigantur atque educuntur. Interea tamen hoc dextra etiam fieri poteſt, ſi quis forſan ſiniſtra non ſatis promtus eſſet. Sed ne quis tamen forſan ignoret, *quare infantis pede alterutro extracto, alterum uſque adeo provide ad ductum cruris illius demiſſa manu, prehendere conveniat*; ſciendum utique eſt, obſervationem iſtam eo potiſſimum ſpectare, ne qua forte], *ſi gemelli intus in utero* deliteſcant, per alienos ſive alterius infantis recipiatur, & per fruſtra adhibitam in extrahendis duorum fętuum pedibus violentiam ambo infantes graviter lædantur (*a*). Ceterum *hactenus propoſita operandi artificia*, ut ſupra jam docuimus, ſic omnino comparata ſunt, *ut ad pleraſque fere omnes poſituras infantum vitioſas egregie proficiant*: quemadmodum & ego & plerique in arte obſtetricandi exercitatiſſimi Medici profitentur. Niſi enim in caput, & quidem rite ac directe, ut ſupra §. 3. dixi, converſus infans eſt, *pedes ſtatim abſque longiori mora, & antequam uterus vehementius ſe ſtringat, omni ſtudio atque opera inquirendi ſunt*, iiſque apprehenſis idem extrahatur; hac enim ratione initio res utplurimum facile & feliciter tam pro matre quam fætu ſuccedit, atque hic plerumque vivus extrahitur. *Si vero diutius, quam par eſt, cunctatur, uterus tam vehementer ſe conſtringit*, ut manus non niſi difficillime & intrare & agere valeat; unde multa mala cum matri, tum fætui metuenda. Adeoque *prudenti feſtinatione opus eſt*: atque id magis etiam ideo, quia maximum omnino, ob fætum ab utero vehementius compreſſum, vitæ periculum in mora eſſe conſuevit.

XII.

Atque ex jam dictis ſubſequentia fere profluunt conſectaria: 1. *infantes, in pedes converſos, ſive pedibus exitum ex utero molientes*, vid. fig. 3.) *neutiquam reprimi, multo minus in caput, ut multi olim voluerunt dirigi debere*, ſiquidem hoc vix unquam ſuccedet; verum pedibus ab obſtetrice aut chirurgo apprehenſis, ſatis commode & cito, imo utplurimum longe melius, citius ac certius, quam ſi capite inſtet, extrahi iidem ſolent: dummodo ipſi, pro ut ſupra jam tum præcepimus, non reſupini, ſed in

Conſectaria quædam & axiomat

[*a*] MOTTIUS lib. cit. aliuſque recentior ſcriptor hanc cautelam rident, atque ſupervacaneam proclamant idque propterea, quia notum eſſet, gemellos non uni eidemque veſicæ ſive membranæ incluſos eſſe, ſed quemlibet ſuam habere propriam, adeoque & pedes utriuſque confundi non poſſe: ſed velim ut hi etiam ſciant, membranis utriuſque fœtus ſimul rumpi, adeoque & pedes eorum confundi poſſe: ita ut hæc obſervatio, licet forte non ſemper ſit neceſſaria, tamen non omnino mihi negligenda cum MAURICÆO, DEVENTERO l. c. pag. 195. aliiſque videatur.

in faciem atque ventrem cubantes, educantur (*a*). Præſtat tamen plerumque, ut hæ puerperæ reſupinæ in lecto, quam in conſueta vulgari ſella a fœtu liberentur. 2. *Si cum pede aut pedibus manus ſimul ſe oſtendat*, fœtus pedibus prehendendus, &, ut dictum modo eſt, excutiendus, repreſſa ſimul leniter manu fœtus prominente. 3. *Si manus cum natibus ſeſe offerat*, eadem fere ratione eſt agendum, ſi pedes prehendi poſſunt; ſin vero prehendi commode nequeant, nates & cum iis totus fœtus extrahendus. 4. Quando *extracto pede altero, alter inveniri nequeat*, attamen natis hujus lateris, hoc indicat, pedem adhuc intus hærentem ventri incumbere. Quod ſi fit, unico pede ejuſmodi infans educi poteſt (*b*). 5. *Si pede uno fœtus inverti & tamen alter reperiri nequeat*, laqueo vel faſcia ille comprehendendus & paullulum ad os uteri adducendus; deinde alter inveſtigandus, & cum altero conjungendus, ita verſio tandem obtineri poteſt. 6. Si in extractione fœtus per pedes *funiculus umbilicalis inter femora ejus conſpiciatur*, ab uberiori extractione paullulum deſiſtendum, funiculuſque prius paulo magis ex utero educendus, ita ut quaſi anſam faciat: poſtea pedis unius genu retrorſum flectendum, totuſque deinde pes per anſam funiculi tranſmittendus; ita poſtea fœtus libere ac ſine noxa extrahi poterit. *Si contra funiculus inter pedes fœtus relinqueretur*, donec totus prodiiſſet, funiculus vel umbilicum fętus lacerare, vel ipſe funiculus juxta umbilicum facile rumpi poſſet, ſic ut ligari poſtea nequiret; unde funeſta ſæpe mala oriuntur. 7. *De brachiis*, quando fętus pedibus educitur, *chirurgus non ſit ſollicitus*; quia utplurimum facile ſequuntur corpus. Imo ſi ſeorſim & ante caput ea educere quis velit, collum deinde facile ab ore uteri conſtricto, niſi aliis artificiis id impediatur, conſtringeretur, caput ſic retineretur, atque mors fœtus aliave mala produci poſſent, quæ omnia relictis brachiis, vel ſaltem alterutro, impediuntur. Similiter 8. *ubi tantum per alteruter in conſpectum prodit*, ut in fig. 12. haudquaquam neceſſarium eſt, ut, eodem rurſus depreſſo, infans invertatur atque caput ejus recipiatur: neque tamen etiam facile pes hic unicus valde attrahi fętuſque eo ſolo educi debet; ſed ſatius eſt, pedem alterum eumque plerumque tunc vicinum, quando is ad genu uſque protractus eſt, manu quærere, (vid. fig. 12.) ut ſupra jam dictum eſt, eoſque ſimul apprehendere, atque tum infantem, modo expoſita ratione, protrahere. *Quando autem pes alter ventri ſecundum longitudinem appoſitus deprehenditur, unico pede quandoque, ſicut antea monuimus, extractio fieri poteſt*, ſi modo poſtea hæc, prehenſis natibus, rite promoveatur.

XIII.

Si infans natibus venit.

Porro *ſicubi infans nates primum oſtendit*, eiſque exitum molitur, quemadmodum ſæpe fit, (*vid. fig.* 4.) tum fieri equidem vivus hac ratione partus poteſt; ſed difficulter tamen, præſertim in mulieribus anguſtioribus, ſuccedere ſolet. Quandoquidem enim tunc, complicato velut corpore, pedibus ventri appoſitis, egredi aut protrahi infans debet, maximum utique *periculum eſt*, *ne vehementi in anguſtiis his compreſſione vel miſe-*

(*a*) Niſi forte quis probe artificium illud HOORNII calleat, fœtus etiam in hoc ſitu educendi, prout mox infra n. 8. id indicabitur.

(*b*) Exempla hujus rei refert HOORNIUS l. c. pag. 226. 232. 239. & ſeq.

miſerabiliter idem interficiatur, ut ſæpe præſertim contingit, quando mulieres aut ſolæ pariunt, aut ſaltem ſine prudenti obſtetrice; *vel matris ſaltem naturalia dilacerentur* graviterque lædantur. Quocirca *niſi jam tum natium pars prodiit*, aut ſaltem nimis jam, ut repelli amplius commode nequeat, deſcendit, reſupinare protinus mulierem, coxis elevatis, convenit, repreſſiſque paullulum infantis clunibus, pergendo a femore ad genu, pedem aliquem, qui tunc ſatis utplurimum vicini ſunt, apprehendere, ipſum educere, dein & alterum quærere atque ita ipſum extrahere præſtat: *imo ſi uterque pes hic commode comprehendi non poſſit*, alter ſolum extrahatur, & ope hujus totus poſtea fœtus. *Quodſi autem nates jam nimis deſcenderunt, atque ſic fœtus repelli, vel pes comprehendi nequit*, neceſſarium eſt, clunibus ejus utraque manu utrinque comprehenſis, immiſſis præſertim digitis, indice vel medio, inſtar unci ad inguina, mox gnaviter eundem extrahere; vid. fig. 4. atque id quamprimum facere, ne qua forte propter ipſam moram, diutiusquaſi compreſſus nimiſque conſtrictus conficiatur. Si hic infans dorſo incumberet, eductis pedibus in ventrem eſſet convertendus, niſi quis artificium iſtud calleat, mentum ex arcu oſſium pubis ſubducendi. vid. mox infra n. 8.

XIV.

Sicubi autem *infantis humeri*, *capite & collo jam egreſſis*, *firmiter in utero hæreſcunt*, tum digitis utrinque prudenter ſub axillis applicatis, alterum extrahi brachium, quod lubentiſſime ſequitur, oportet, & deinde cum hoc ſimul reliquo corpore attracto totus facile ſequitur fœtus, præſertim ſi inteſtinum rectum verſus ſimul prematur, ubi angulus oſſium pubis ampliſſimus eſt: id quod & in pleriſque aliis caſibus obſervandum. Sed ſi contra *fœtus pedibus primum prodiiſſet ac ventre*, *ſed circa brachia vel axillas hæreret*, digitis rurſus in uno alterove latere, ubi id commodiſſime fieri poteſt, brachium alterutrum, relicto initus altero, caute educendum, & poſtea hujus & reliqui corporis beneficio totus fœtus: id quod ſic utplurimm facile contingit, præſertim ſi fętus pronus decumbit, & inter extrahendum hinc inde blande rotatur. Efficit tunc brachium alterum intus relictum, ut ſupra jam docuimus, ne uterus circa fętus collum claudi caputque ſic retineri queat; id quod alias facile contingit, & ſæpe cauſa mortis eſt infanti. Haud raro quoque incidit, ut *infans*, *qui vel ſponte pedibus primum egreditur*, *vel etiam manu iis educitur*, *circa collum*, *conſtricto uteri ore*, *præſertim ſi facies & mentum ſurſum ſpectant*, & manus in tempore non inter faciem & oſſa pubis interjiciatur *tandem hæreat*. Quo in ſitu fętus diu vivere non poteſt: quia ab ore uteri collum fętus fortiter comprimente, arcte retinetur & quaſi ſuffocatur. Si quis tunc fœtum recta eumque vi extrahere allaboret, *facilius ſæpe collum*, *relicto capite in utero*, abrumperet, quam ut fœtum tam arcte incluſum, præſertim ſi ſupinus eſt, & mentum ſic ab oſſibus pubis ad inſtar unci retinetur, extrahere poſſet. Quapropter potius opera danda, ut, *ſi caput fœtus pronum eſt*, manus ſub collo ultra mentum & os fœtus in uterum demittatur, digitiſque duobus maxilla inferior & ſuperior ita, ut naſus in medio eorum ſit, prehendatur, premendo ſimul inteſtinum rectum verſus, atque ſic caput ſimul cum fœtu blande educatur. Plerique docent, *ut in hoc ſitu digiti duo priores in os fœtus* demit-

Si fœtus humeris vel capite hæreat.

demittantur, *eiſque caput excutiatur*, verum quia hac ratione facile tenera maxilla violatur, vel omnino evellitur, prædictum modo artificium hoc præſtare exiſtimo, quod HOORNIUS docuit (*a*). *Quod ſi vero ſitum haberet ſupinum*, & mentum oſſium pubis arcui, ut fieri tunc ſolet, inſtar unci inhæreat, fortius trahendo caput adhuc facilius diduceretur a corpore, quam fœtus ex utero educeretur, quia oſſa pubis mentum fortiter remorantur. Quare ne fœtus hic ſuffocetur & pereat, imo & ne caput fætui viventi avellatur, mulier in convenientem ſitum reſupinanda, atque altera manu mox in vaginam ſuperius inſerta, mentum una cum maxilla ſuperiori, ut modo diximus, comprehendendum, altera manu regioni pubis impoſita, caput diligenter inteſtinum rectum verſus deprimendum, attracto ſimul leniter infante ab adſtante muliere, donec tandem prodeat: id quod vero plerumque, quia oſſa pubis valde reſiſtunt, non niſi difficulter ſuccedit, atque chirurgo utplurimum multum laboris ac negotii faceſſit, & tamen fætus raro ſic vivus extrahitur. Facilius autem negotium hoc procedere exiſtimat HOORNIUS (*b*), quando *adſtans hunc fœtum pedibus comprehendit*, eos una cum fætu ſurſum attollit, & ſimul leniter trahit, dum chirurgus vel prædicto modo agit; vel ſiniſtra manu, occipiti ſubjecta, os coccygis probe reprimat, dextra vero prædicta ratione faciem; ita primo cervix & occiput, atque ultimo facies prodibit, ſic ut mentum fætus ab oſſibus pubis matris, eo fere modo ſubducatur & evolvatur, quemadmodum uncus ita hærens extorqueri poteſt. *Quandoque autem fit*, *obſervante eodem* HOORNIO (*c*), *ut dum fœtum ſupinum in ſitum pronum invertimus*, *caput tamen non ſimul vertatur*; *ſed collum intorqueatur* atque educto fætu ad collum uſque is æque mento poſt oſſa pubis inſtar unci hæreat, ac ſi non fuiſſet converſus. Quod ſi contingit, vel eadem ratione, ut modo docuimus, vel & manibus prudenter & quidem mature interjectis, ſuccurrendum eſt. Si ejuſmodi fætus jam mortuus eſſet, ſimili modo educi, ſed majori vi prehendi & evelli poteſt.

Alia adhuc præcepta ex primariis.

XV.

Subſiſtere hic atque non plura de artificiis obſtetricandi proferre primum in animo mihi erat, quam quæ ad fætum brachio prodeuntem, in exemplum proferre volui, pertinent, eoſque qui plura hæc de re ſcire cupiunt, ad ſcriptores ſupra laudatos ablegare volui. Verum ut nobilis hæcce chirurgiæ pars paulo perfectior hic habeatur, nonnulla adhuc in tironum gratiam, qui forte multos libros ſibi comparare nequeunt, præcepta circa hoc negotium hic addam, quæ ex primariis mihi eſſe videntur: ut 1. quando integris adhuc membranis, oreque uteri ſatis aperto, *pars alia*, *quam caput*, *tactu percipiatur*, ut pes, manus, cubitus, axilla, genu, funiculus umbilicalis &c. membranæ unguibus aut ferramento diſrumpendæ, id quod tunc tuto fieri poteſt, pedes inveſtigandi, eiſque fætus ejiciendus. 2. *Si caput non rite diſpoſitum eſſe ſentit*, illud, ſi parum aberrat, & commode hoc fieri poteſt, in ſitum naturalem manu dirigat; quod vero ſi facile fieri nequit, ne fætus conficiatur, protinus pedibus educendus: 3. *Ubi aquæ nimis cito rumpuntur*, & ante-

[*a*] Lib. de arte obſtetric. p. 114 & p. 283.
[*b*] Lib. de arte obſtetric. obſ. 26. p. 288.
(*c*) Ibid. pag. 289. & in obſ. 21.

antequam obſtetricans adſit, explorandum, an pars quædam fœtus percipi queat. Si nulla, exſpectandum, donec aliqua ſe tactui manifeſtet. Quare ſi caput adeſſe cognoſcimus rite diſpoſitum, partus tandem plerumque fauſtus ſubſequitur; ſed ſi alia pars, mox pedes querendi. 4. *Quando fœtus principio partus mento ac facie exitum moliri percipitur*, atque fronte oſſibus pubis inſiſtit, qui ſitus ſatis quoque difficilis eſt, tunc facies manu dextra, ita, ut index & medius digitus ſic maxillæ ſuperiori adhibeantur, ut naſus fœtus ſit in medio, inteſtinum rectum verſus deprimatur; ſiniſtra vero manu extus pubi ac capiti foetus impoſita, caput hujus deorſum, infra oſſa pubis, atque ſic in vaginam & naturalem viam compellatur, id quod etiam, & ſubinde adhuc facilius fieri poteſt, ſi manu ſiniſtra in vaginam demiſſa, os coccygis gnaviter reprimatur, dextra vero, ut modo dictum eſt, facies foetus deprimatur. Quodſi vero foetus jam paulo diutius ita hæſit, in eundem ſitum ſupinum, ut antea diximus, puerpera eſt collocanda, *atque recta capitis diſpoſitio, prædicta ratione, eſt tentanda. Quæ autem ſi brevi obtineri nequit*, aut etiam moleſto hoc labore ſuperſedere velimus, mox ſub ventre fœtus manu *ad pedes eſt progrediendum*, iiſque foetus, repreſſo ſimul altera manu capite infantis, emoliendus: atque *ſic etiam in aliis caſibus, ubi aquis ruptis, caput a latere vel alias non ſatis bene diſpoſitum eſſe intelligitur, eſt agendum*, idque inprimis ſub ingruentibus doloribus; ubi res, auxiliante natura, optime ſuccedit. Sed ſi hoc in ordinem redigi brevi nequit, foetus ſemper mox pedibus, ne emoriatur, educendus. 5. *Si collo vel humero venit, & caput ad latus inclinatum*, ſicut forte in fig. 8. Tab. XXXIII. principio humerus ſubinde reprimi & caput adduci poteſt, muliere reſupinata; alias, ſi hoc non brevi ſuccedit, mox, (quod præſtare exiſtimo,) pedes quærendi. 6. *Si fœtus capite prono ſimul cum alterutro brachio in vaginam intrat*; altera manus ſub facie foetus ita in vaginam demittatur, ut ſuper os foetus ad maxillam uſque inferiorem progrediatur, ſicque hæc comprehendatur, altera manus ſive humerus arripiatur, atque ſic ambabus manibus deorſum trahatur, ita poſtea reliquum ſæpe ſequitur. (a) 7. *Si utraque manus cum capite vaginam intrare nititur*, pedibus extrahendus. 8. *In quovis ſitu tranſverſo foetus pedibus producendus*. 9. *Funiculo umbilicali cum capite prolapſo*, hic cito, muliere ſupina reclinata, poſt caput repellendus, alias brevi foetus, ut jam dictum eſt, perit. Si vero hic ſive in hoc, ſive in alio ſitu intus contineri nequeat, ſed ſemper rurſus, ut interdum contingit, prolaberetur, oportet foetum, ne moriatur, quod facillime fit, protinus pedibus promere. 10. *Si foetu legitime prodeunte funiculus collo circumductus eſt*, foetus non ita periclitatur, quam in præcedentibus caſibus; attamen ſimulac hoc a chirurgo vel obſtetrice obſervatur, a collo is, ſi fieri poteſt, devolvendus, & poſtea reliquus foetus uberius educendus. Sed ſi hoc commode fieri nequeat, & periculum eſt, ne hic diſrumpatur, *juxta collum is reſecandus*, & ab adſtante tantiſper, donec infante nato rite ligari queat, comprimendus. 11. *Si gemelli adſint*, id quod cum ex aliis ſignis, tum potiſſimum ex eo cognoſcitur, quando altero foetu nato in ſecundinas inquirimus & vel adhuc alium foetum, vel ſi aquæ hujus nondum ruptæ ſunt, aliquam adhuc magnam veſicam aqua diſtentam, in utero tactu percipimus. Quæ

(a) MOTTIUS quoque exemplum habet, ubi caput cum brachio prodire tentavit; quem fœtum etiam hac fere ratione feliciter produxit. obſ. 18.

Quæ ſi cognoſcimus, *funiculus prioris infantis mox reſecandus* ac juxta fœtus umbilicum more conſueto ligandus. Poſtea ſi alterius fœtus membranæ jam ruptæ ſunt, iſque capite recta deſcendit, manibus ejus progreſſum juvare poſſumus ac debemus. Sed ſi perverſum habet ſitum, mox pedibus apprehendendus atque extrahendus. *Quodſi vero aquæ ejus nondum ruptæ eſſent*, non expectandum, donec hæ ſponte rumpantur; quia hoc partum, ut ſæpe obſervatum eſt, cum periculo matris & fœtus, diu protrahere poſſet: nam os uteri ſe rurſus conſtringeret, fœtuique poſtea non commode ſuccurrere valeremus. Adeoque *præſtat tunc membranas ejus mox diſrumpere*, id quod eo tempore ſine omni damno fieri poteſt, & matrem ſæpe hic ut plurimum jam ſatis languidam, dum uterus adhuc ſatis patet, a fœtu liberare.

XVI.

De partubus difficilibus capite aut utero male diſpoſito.

Quando in principio partus, vel ſaltem mox poſt effuſas aquas, *os uteri adeoque & fœtus capitis vertex non directe cum vagina reſpondere, ſed vel ad latus alterutrum, vel retrorſum os ſacrum verſus vergere, aut oſſa pubis patere deprehenditur, periculoſiſſimus fere omnium inde metuendus eſt partus*; quia hoc plerumque, ut ſupra jam §. IV. & V. dictum eſt, *ab utero non directe; ſed oblique in ventre*, ob quamcunque cauſam hoc factum ſit, poſito, oriri ſolet: id quod Medicus in principio tactu, cum ex ſitu oris uteri ad latus aliquod converſi, tum & ex ipſo gravidæ ventre, ubi uterus cum fœtu quam maxime prominere conſpicitur vel tangitur, innoteſcit. (*a*) Tunc enim puerpera, quia partus ita vix naturaliter ſine manuum ope ſuccedit, niſi forte hæc obliquitas valde ſit exigua, mox *ſupina vel in lecto, vel in ſella idonea* eſt reclinanda, natibus, ut ſæpe diximus, pectore magis elevatis, & tentandum, an altera manu in vaginam inſerta os uteri & ſimul ſic caput in rectum ſitum converti queat; id quod tanto melius aut ſaltem tunc bene ſuccedit, ſi, *dum e. gr. fœtus caput ad dextrum os iſchii inclinet*, adeoque uterus cum natibus & pedibus in ſiniſtro hypochondrio percipiatur, altera manu in vagina os uteri & caput fœtus, ſub ſingulis partus doloribus, ab iſchio dextro verſus ſiniſtrum, uterus vero cum reliquo fœtu, vel altera chirurgi manu, vel ab adſtante prudenti extus in latere abdominis blande e ſiniſtro hypochondrio dextrum verſus compellatur; ita ſæpe fit, ut caput tandem, modo tamen citius, modo tardius, recta in vaginam intret, & partus legitime ſuccedat. *Sin vero contra os uteri & caput fœtus os iſchii ſiniſtrum reſpiciant*, manibus contrariæ inſtituendæ ſunt actiones: atque ex his etiam judicari poterit, quid faciendum, *ſi os uteri vel vertex fœtus ad os ſacrum*, ut ſæpiſſime fit, *vel ad os pubis ſit converſum*. Nam ſi prius, os uteri ab oſſe ſacro altera manu removendum, altera venter ſupra oſſa pubis propendens externe repellendus, donec vaginæ directe inſiſtat; poſtea fœtus ulterior, ut alias fieri ſolet, (§. IV.) deſcenſus promovendus. De omnibus vero his caſibus notandum, *quod ſi brevi hæc converſio uteri & fœtus fieri non poſſit*, aut fœtus jam paulo diutius in hoc ſitu hæſerit, ne aut fœtus aut forte etiam mater pereat, præſertim ſi ſimul ſanguinis ex utero

[*a*] Conf. hac de re uberius DEVENTER, qui hos perverſos uteri ſitus primus quam optime extricavit; itemque HOORNIUS, Suecus, qui quoque bene hoc de negotio diſſeruit. lib. cit. p. 76. & ſeq.

utero profuſio, nervorum diſtentiones, aut animi defectiones ſuperveniant, *pedes ſint quærendi*, iiſque, ut ſæpe dictum eſt, fœtus extrahendus, quam modum etiam præcedentibus tanquam faciliorem & promtiorem plerumque præfero.

XXVII.

De partu difficillimo & periculoſiſſimo.

Denique unus ex difficillimis caſibus hodie merito agnoſcitur, *ſi fœtus caput aliquando tam profunde in vaginam deſcendit, ut etiam conſpici queat; attamen ibi hæreat & uberius egredi imo & manibus vix & ne vis quidem educi poſſit*. Hæc enim poſitura in principio, ut modo præcedens, *ſub ſpecie boni & naturalis ſitus* etiam quam cautiſſimos plerumque *fallit*, ut ſupra jam §. V. dictum eſt, & tamen tandem, præſertim quia fœtus vivat an mortuus ſit, certe ſæpe ſcire non poſſumus, fœtuſque & mater facile pereunt, niſi is adhuc vel manibus vel ferramentis in tempore educatur. *Pro cauſa hujus partus difficillimi plermque caput nimis magnum* accuſatur: quod tamen, quia jam anguſtiſſimum os uteri tranſiit, cauſa vera ut plurimum non eſt; ſed potius *os uteri & humeri fœtus male diſpoſiti:* quorum alter oſſibus pubis, alter ſpinæ dorſi inſiſtit, ut HOORNIUS recte notavit: dum plerumque in hoc ſitu etiam *auris altera ſurſum, altera deorſum reſpicit*. Quoniam vero humeri in hoc ſitu ab oſſibus pelvis retinentur, atque vix aut profecto non niſi difficillime, aut ſponte, aut manibus obſtetricantis removeri queunt, *duplex tamen adhuc via tentari poteſt*, & quidem 1. indicibus vel etiam duobus anterioribus utriuſque manus digitis caput, præſertim ſub ingruentibus partus doloribus, a pubis oſſibus deorſum inteſtinum rectum verſus ſenſim depellendum, ut ſic, quantum fieri poſſit, ad hoc inteſtinum & os coccygis deſcendat. Poſtquam hoc aliquoties factum eſt, omnibus quatuor utriuſque manus digitis capiti circumjectis deſcendendum, *& vulvæ labra iis pedetentim diducenda, ac ſimul tandem infra caput fœtus vi reclinanda, ut hac ratione caput ex vinculis ſuis aliquo modo liberetur:* donec manus poſt aures vel poſt occiput applicari eiſque caput ejici poſſit, id quod ſæpe, ut HOORNII obſervationes teſtantur, ſatis bene ſuccedit. (*a*) Interdum vero hoc non ſuccedit, ſed *requiritur ſimul, ut brachium, præſertim inferius quæratur*, hoc deinde educatur atque hujus ſimul ope fœtus ab oſſibus pubis liberetur ac producatur. (*b*) 2. *Altera via eſt*, ut poſtquam digitis, ſicut modo dictum eſt, caput, quantum fieri potuit, deorſum inteſtinum rectum verſus preſſum eſt, manus ſiniſtra, pollice excepto oleo inungatur, & ſub capite in vaginam eouſque demittatur, donec extrema digitorum caput ita amplexa ſint, ut hoc tanquam globum fere contineant. Poſtea digitis dextræ manus a parte ſuperiore, ſub pubis oſſibus caput comprehendendum, & ſi dolores deficiant, jubendum, ut omni, qua poteſt, vi parturiens premat, quo fœtum promoveat, eodemque tempore Medicus manibus ſuis utrinque caput trahit, ac ſimul labia pudendorum ac perinæum poſt caput fœtus a parte inferiore repellere ſtudet: id quod ſæpe ſatis feliciter, teſte HOORNIO, pag. 150. & obſ. 28. p. 298. peragi poteſt. *Capite educto*, fœtus circa collum altera manu comprehenditur, & caput oblique, ac vacillando quaſi, ſurſum trahitur; altera vero manu ſub collo in uterum demiſſa, vicinum brachium quærit, apprehendit,

V 2 edu-

[*a*] Conf. HOORNII obſ. 27. 28. 29. & 30.
[*b*] Quemadmodnm HOORNIUS pag. 148. lib. de arte obſtetr. idem docet.

educit, ac ſimul oblique trahendo fœtum ſic vertit, ut ventri incumbat: quo facto, nullo fere poſtea negotio extrahitur, imo fere ſponte proſilit. *Quando vero omnibus hiſce artificiis caput protrahi non poſſit*, quemadmodum quandoque incidere ſolet, ſicut non ſolum uſus, ſed & expertiſſimorum obſtetricantium MAURICÆI, DEVENTERI, HOORNII, MOTTII aliorumque exempla docent, *& matris ſenſim* vires imminuantur, aut nervorum diſtentiones, aut ſanguinis profuſiones largiores ſuperveniant, eique vitæ certiſſimum periculum immineat, ut hæc tamen conſervetur, nullum aliud tunc, niſi extremum remedium ſupereſt, nimirum *ut fœtus, licet forte vivus adhuc ſit, tanquam mortuus, neceſſaria immiſericordia ſive crudelitate ferramentis educatur*, quia alias & illi moriendum eſſet. Hoc autem fieri poteſt, 1. vel *aperto capite*, ſcalpello aut forfice, *& cerebro digitis aut & cochleari extracto*: id quod poſtea collapſum facilius vel ſolis manibus, vel forcipe magna calcularia, vel ut DEVENTERUS ſuadet, (*a*) faſcia latiori, poſt caput injecta probeque contorta prehenditur & educitur, eumque etiam modum ſubinde ſuccedere cerebro non extracto, aſſeverat. *Sin vero minus adhuc ſuccedat, cerebro quamvis exempto*, humeri ab oſſibus pubis liberandi ſunt, fœtuſque iis protrahendus. Vel 2. unco Tab. XXXIII. fig. 17. & 18. cujus loco HOORNIUS in caſu neceſſitatis, tantum *clavum magnum*, paulo in unci formam incurvatum, cui laqueus, ut fortius trahi queat, junctus eſt, commendat; vel 3. peculiari machina tractoria MAURICÆI, cujus figura apud ipſum videri poteſt, ſub nomine ductoris capitis ſive gallice, *Tire tete*: quæ tamen uncis minus & DEVENTRIO & HOORNIO & mihi commoda videtur. Idemque fere & in aliis caſibus, ubi manibus fœtus educi nequit, & cumprimis *etiam in quibuſdam monſtris, duplici v. gr. capite præditis, obſervandum eſt*, ſi mater vitæ periculum incurrit (*b*).

C A P. CLIII.

Qua ratione partus emortuus ex utero excutiatur.

I.

Sæpe partus emortui educendi. QUandoquidem, intus emortuo partu, præſertim ſi minus naturalis ejuſdem poſitura fuerit, inſignem pariendi difficultatem mulieres ſentiunt, etiam atque etiam neceſſaria eſſe ipſarum per manus curatio, conſuevit. Neque vero propter unas rationes incidere, partu emortuo, tametſi vel maxime naturaliter idem compoſitus ſit, pariendi difficultas iſta ſolet; ſed partim inde provenit, quia, propter matris debilitatem, vel deficientem infantis commotionem, aut nullos omnino, aut ſaltem perexiguos partus dolores mulieres ſentiunt; partim etiam, quia *niſus iſte infantis mortui*, quo, tanquam ſtimulo mirifice alias naturalis promoveri partus ſolet, *deficit*; partim & denique quia infantes nonnunquam propterea in utero decedunt, quod juſto tempore in lucem prodire *propter pravum ſitum, aut nimiam capitis magnitudinem* aliamve malam conformationem, aut vulvæ & cumprimis oſſium pubis, quale exemplum jam

(*a*) In arte obſtetric. pag. 272, & ſeq.
[*b*] Conf. MAURICEAU lib. II. cap. 29. LA MOTTE lib. IV. cap. 14. p. 669.

jam ſupra indicavi, anguſtiam haud valuerint. *Oportet autem hic ante omnia, & quam fieri poteſt diligentiſſime, verene jam mortuus, an vivus adhuc infans ſit, explorare*, ne vivum adhuc infantem temere ac præmature in partu difficili ferramentis aggrediamur, eumque ſic vel interficiamus vel ſaltem graviter lædamus ac laceremus. Atque id ipſum magis etiam ideo, *quia maximam partem incerta ſunt atque fallacia, quæ proponi communiter ſolent, dijudicationis hujus in utero indicia*: præſertim ſi vel in axillam, vel in clunes, vel in dorſum, vel & in alterutrum capitis latus converſus eſſe infans deprehenditur; ſiquidem his in partibus vel nulla omnino, vel ſaltem perobſcura & incerta vitæ fœtus in utero ſigna ſeſe oſtendunt; ita, ut facile mortuum exiſtimemus, qui tamen adhuc vivit, licet ſæpe valde jam a partu diuturniori ſit debilis.

II.

Signa partus emortui.

Scilicet, (*ut ex hiſce ſignis præcipua tantum commemorem*) emortui eſſe in utero infantes communiter cenſentur, 1) ſi mulieres ex partu laborantes per aliquod tempus *nullam amplius omnino fœtus jam tum maturi commotionem*, ſed gravem potius ac moleſtam in ventre molem quandam perſentiſcunt, quæ in eam ſemper partem, in quam ipſæ ſeſe convertunt, prolabitur: deinde 2) ſi *crebri horrores cum animi deliquiis atque deſidendi ſtimulo* ſive teneſmo mulierem prægnantem exercent; item 3) *ſi ſpiritus ex ore emiſſus graviter olet*; vel & 4) ubi peſſimi & cadaveri ſimilis *odoris materia ex utero profluit*; 5) *venter ſemper frigidus percipitur*. Similiter 6) VIARDELIO (*b*) & GOUEYO (*c*) teſtibus, indubium partus emortui indicium habetur, *ſi meconium ſive nigrum illud infantum recens natorum ſtercus* ex vulva mulieris parturientis effluit. At enim vero contraria nonnunquam ratione rem ſeſe habere, jam dudum variis exemplis ipſe rerum uſus me edocuit, aliique idem jam ſæpius obſervarunt (*d*). Ut ne quid enim hic diſſimulem, fateri omnino cogor, memet ipſum olim, hoc atque aliis ſignis aliquando inductum, infantem aliquem pro emortuo habuiſſe, atque proinde velut emortuum eduxiſſe; quem tamen vivum, poſtea adhuc extitiſſe cognoſcebam. *Certa igitur magis atque manifeſta* propemodum partus emortui *ſigna*, una cum recenſitis prioribus, meo quidem judicio, ſunt: (α) *ſi aut funiculus umbilicalis, aut ſecundæ e vulva propendent atque frigent*, nullusque arteriarum pulſus in iis amplius perſentiſcitur. Similiter (β) ubi vel *in brachio, vel in pede aliquo propendente*, nullus pulſus, calor aut digitorum motus amplius, ſed frigus potius cum livore vel nigredine perſentiſcitur; præcipue *ſi cuticula vel ſponte, vel per admotos huic parti digitos ſtatim a cute reliqua reſolvitur*. Denique (γ) in infantibus in caput converſis adeoque naturaliter compoſitis haud prorſus improbabile mortis ſignum eſt, ſicubi iſta capitis pars, in qua cranii oſſa adhuc deficiunt, (Medici *bregma* ſeu *fonticulum* aut & *fontem pulſatilem* dicunt) inſigniter depreſſa & flaccida eſt, ut oſſa cranii vicina, quaſi acuta ac mobilia deprehenduntur, locuſque hic nullum arteriarum pulſum amplius exhibet; nam ſi adhuc vivunt, hæc pars dura & aliquo

[*a*] Conf. MAURICEAU lib. II. c. 29. LA MOTTE lib. IV. cap 14. p. 669.

(*b*) In libro *de arte obſtetricia*.

(*c*) In libro *de vera chirurgia* (*Chirurgie veritable*) pag. 428. quanquam ibi obſervationem aliquam contrarium evincens ſimul proponit.

(*d*) Ut videri poteſt apud MAURICÆUM, in obſ. VOELTERUM lib. cit. &c

modo prominens percipitur, & quidem ſæpe cum pulſu arteriarum; Sed cavendum tamen hic eſt, *ne ſtatim pro emortuis habeamus illos infantes, in quibus nullum arteriarum in capite pulſum perſentiſcimus*. Nonnunquam enim, præſertim ſi debiles admodum ſunt infantes, ita quoque debilis eſſe arteriarum pulſus ſolet, ut percipi haud quaquam ab admotis digitis valeat. Certius vero ſignum eſt, *ſi cuticula quoque a cute cranii* recedit. *Si autem vere mortuus eſt*, humoreſque qui naturaliter fœtum ambiunt, jam tum ex utero profuxerunt, citiſſimum parturientibus ferendum eſt auxilium; ne ſcilicet ab infantis emortui putrefactione, quæ opinione citius fieri tunc ſæpe ſolet, graviſſimas noxas, febres peſſimas atque ipſum mortis periculum ipſæ experiantur. *Quodſi autem citra partus dolores adeoque ante legitimum partus tempus, infans aliquis in utero emoritur, atque amnii liquor effluit*; tum, experientia quidem teſte, nihil impedit, quo minus *infans per aliquot ſeptimanas, imo menſes, intus in utero permanere* abſque putrefactionis periculo poſſit; quemadmodum aliquot ejuſmodi exempla novi, (*a*) adeoque præſertim ſi mulieres ejuſmodi ceterum bene ſeſe habent, tunc ſatius videtur, donec ipſa natura tandem partus dolores concitet, fœtumque emortuum propellat, exſpectare, quam medicamentis aut manibus adhibitis intempeſtive & violenter ipſum ejicere.

III.

Quid fieri debeat, ſi naturaliter compoſitus eſt infans.

Si ſub ipſis partus doloribus ac laboribus infans emoritur, nec tamen minus decenter, ſed naturaliter compoſitus eſſe deprehenditur; non ſtatim, quamdiu ſcilicet de morte non ſatis certi ſumus, *unci aut alia admovenda ſunt inſtrumenta*; imo quia mulieres etiam manus chirurgi non mox admittere volunt, *medicamenta roborantia* partumque non minus, quam partus dolores concitantia parturientibus præbenda; haud prorſus interim neglectis, præſertim apud debiliores mulieres, *clyſteribus* valentioribus: ſiquidem ipſæ cum ad excitandos partus dolores, tum ad expellendum fœtum egregie utplurimum faciunt. Sed cautione tamen hic opus eſt, ne nimis magna copia medicamenta iſtiuſmodi roborantia partumque promoventia adhibeantur, neve propter nativam eorundem vehementiam & calorem febres acutæ aut periculoſa vel prorſus etiam lethifera ſanguinis profluvia concitentur. Itaque ſi parum aut nihil proficere iſtiuſmodi medicamenta ſentiuntur, quamprimum, ne fœtus in magnam putredinem abeat, ſtudendum, *ut manuum ope*, quibus ſimul dolores partus concitantur, educatur. (*b*) Atque ut feliciter hoc procedat, *mittere ante omnia, ut in vivo fœtu, urinam mulier prægnans debet*. Sin mitti naturaliter, propter compreſſum ab infantis capite veſicæ collum, ſic ut haud raro contingit, urina nequit, per admotum catheterem aut femininum aut maſculinum, Tab. XXVII. fig. 1. 2. ad 5. illa educenda eſt. Educta urina, mulier vel in ſella quadam ad id propria (Tab. XXXIII. fig. 15.) vel

(*a*) Memini me ejuſmodi exemplum vidiſſe; ubi mulier per duos integros menſes, fœtum mortuum & quidem ſine omni incommodo geſtavit, donec tandem partus dolores ſponte acceſſerint, & facili negotio fœtum mortuum expulerint. Exempla alia apud plures auctores reperiuntur.

(*b*) Hæc operatio una ex antiquiſſimis jam eſt, ut videre eſt in HIPPOCRATIS lib. de morb. mulier. & ſpeciatim ex peculiari libello de fœtus extractione. Conf. etiam FONTANI libellus de fœtus extractione per uncum.

vel & ſuper lectulo eum in modum deponatur, quem ſupra jam tum (*cap. preced.* §. IV. & X.) propoſuimus. Tum chirurgus alterutra, vel ſi fieri poteſt, utraque manu adhibita, quemadmodum capite præcedenti dictum eſt, *infantis caput, quomodocunque id apte fieri poteſt, prehendere, eundemque paullatim extrahere annitatur, aut pedes inquirat*, eiſque fœtum educat, ſi capite protrahi non poſſit. Præterea tentari poteſt *modus ille faſciam paulo ampliorem* capiti injiciendi, quam ex DEVENTERI conſilio capite præcedenti §. XVII. laudavi. Si neque tunc quidem negotium ſuccedit, neceſſarium utique videtur, *idoneos quoſdam uncos undique leves hanc in rem adhibere*; qualis inter alios multos, quos auctores delinearunt, ei eſſe poſſunt, quos Tab. XXXIII. fig. 17. & 18. imo etiam 22. qui duplici roſtro inſtructus eſt, exhibuimus: qui quam prudentiſſime infantis capiti idoneo loco, ut oculo, auri, ori, interdum etiam fronti vel occipiti ſunt infigendi, iiſque fœtum deorſum trahendo caute protrahi; vel ſi hi aliive ſimiles deficiant, more HOORNIANO, *clavo magno, in unci ſimilitudinem inflexo* (*a*). CELSUS vero, qui profecto expertus in hac curatione mihi fuiſſe videtur, ſapientiſſime ſuadet, ne quolibet tempore fœtus trahatur. Nam ſi compreſſo vulvæ ore, ait, id tentatum eſt (*b*), non emittente eo, infans abrumpitur & unci acumen in ipſum os vulvæ delabitur, unde ingens periculum mortis ſequeretur. Igitur compreſſa vulva (*hoc eſt, doloribus ceſſantibus,*) conquieſcere; hiante vero, *hoc eſt, doloribus præſentibus*) leniter trahere oportet. Trahere autem dextra manus uncus, ſiniſtra intus poſita infantem ipſum, ſimulque dirigere uncum debet. Hactenus CELSUS. Quodſi autem forte infantis *caput uſque adeo magnum exiſtit vel tam oblique poſitum*, ſic ut traduci per vaginam uteri integrum haud quaquam valeat, quemadmodum haud raro contingit, *aperiri juxta fonticulum alium, qui ſe offert, capitis locum, vel digiti, vel & ſcalpelli, vel forficis acutæ* adminiculo idem oportet, extractoque per immiſſos digitos cerebro, ita deinde comprimi, ut promptius educi atque commodius ſecundum hactenus propoſitas rationes vel una vel utraque manu valeat. MAURICÆUS equidem, celeberrimus & verſatiſſimus ille in arte obſtetricia magiſter, peculiare quoddam inſtrumenti genus, tam pro capite aperiendo, quam pro eo prehendendo, quod capitis ductor, gallice *Tire-Tete* appellat, & in ejus libro de arte obſtetricia videri poteſt, hunc in uſum proponit, quod inciſo juxta fonticulum per ſcalpellum anceps vel aliud vulgare, capite, feliciter identidem a ſemet ipſo in ejuſmodi caſibus adhibitum eſſe memorat illudque vehementer extollit; ſed minus tamen, ut præcedenti capite jam diximus, neceſſarium inſtrumentum illud adeo compoſitum mihi videtur, quia, rite confectis iis, quæ jamjam præſcripta ſunt, ſatis promte atque feliciter abſque illo, ſolis ſcilicet ſimplicioribus illis uncis fig. 17. & 18. aut clavo incurvo, aut ſola manu, aperto prius cranio, cerebroque exemto, ſicut ſæpius expertus ſum, extrahi fœtus emortuus in tali ſitu poteſt (*c*).

[*a*] Vid. cap. præcedens §. XVII.
(*b*) Lib. VII. cap. 29.
(*c*) Idem docet DEVENTERUS & HOORNIUS Suecus, lib. de art. obſtetric.

IV.

Si fœtus emortuus minus naturaliter eſt compoſitus.

Si minus naturaliter compoſitus eſſe fœtus emortuus deprehenditur, tum operam dare convenit, ut CELSUS jam docuit, *ut manu apprehenſis pedibus idem convertatur atque extrahatur*, eadem prorſus ratione, quam circa infantes vivos minus naturaliter diſpoſitos ſupra capite præcedenti explicavimus, id quod haud difficulter ſæpe perficitur. In quo ipſo tamen negotio maxime adhibenda eſt cautio, præſertim ſi jam tum a putredine corruptus fœtus eſt, ne qua forte inter extrahendum juſto majori celeritate aut violentia adhibita, *caput infantis a reliquo corpore avellatur & in utero relinquatur*. Namque ubi hoc poſt eductum infantis corpus intus in utero remanet, nec mox educitur, antequam os uteri ſe claudit, in quam maxime graves noxas, quin & præſentiſſimum vitæ periculum mulieres conjiciuntur caputque deinde haud facile extrahi poteſt: adeoque opera danda, ut mox poſt fœtum extractum quoque educatur.

V.

Si caput, extracto corpore, intus remanet.

Quandoquidem autem, cum propter rotundam figuram, tum & propter mirificam lubricitatem ſuam non ſatis commode manu prehendi avulſum intuſque relictum caput poteſt, ſane haud absre faciunt, qui, digitis in os hujus capitis, aut in foramen magnum oſſis occipitis protinus injectis, protrahere ſatagunt. Quo equidem adhibito artificio feliciter egomet iſtiuſmodi infantum capita identidem ex utero ſatis facile & abſque inſtrumentis eduxi. Sin digiti haud ſufficiunt, *linteum aliquot inſtar faſciæ ulnæ longitudine & quatuor fere pollicum latitudine in uterum immittatur*, & facta eo anſa comprehendatur, ita ſæpe ſatis commode hoc educitur. *Alias etiam uncus aliquis*, huic negotio accommodatus, ex modo laudatis in infantis emortui vel os, vel orbitum, vel nares, vel occipitis foramen, vel & in ſimilem partem aliam, firmiter infigi poteſt, ſubmiſſa prius, ex CELSI præcepto §. III. capiti manu ſiniſtra, qua uncus intus etiam dirigitur, ne uterus inde violetur, ac poſtea paulatim & quam providiſſime caput relictum ope hujus unci & manus ſimul extrahere convenit. *Quod ſi forte nimis magnum eſt*, id prius altera manu ad os uteri adducendum, altera aperiendum, cerebrum ejiciendum, & poſtea reliquum manibus aut ſimul unco quam cautiſſime educendum. Clariſſimus AMANDUS, vir in arte obſtetricia expertiſſimus, ne uncis facile uterus mulieris lædatur, peculiari ſacculo quodam in forma retis fabrefacto, hanc in rem utitur, quo caput comprehendit, ope funiculorum illum claudit, ſic ut caput intus comprehendatur, ac deinde illud poſt injectum ſacculum abſque periculo extrahit: (a) qui vero admodum difficulter capiti injicitur, prædictique modi profecto facilius & minori apparatu ſuccedunt.

VI.

Si brachium ex utero propendet.

Nonnunquam infantes, in ipſo partu intermorientes, ita inſigniter *brachium ex mulieris pudendis protendunt*, ut, propter hæreſcentem in angu-

(a) *Nouvelles obſervations ſur la pratique des accouchemens*, *pag.* 241. & GARENGEOT *traitè des inſtrumens*, edit. II. *pag.* 341.

guſtiis illis humerum adeoque nec brachium in uterum reponi illud haud quaquam valeat, imo nec debeat, præſertim ſi jam diu ita hæſit. Quod ubi fit, manifeſtumque mortis indicium (§. 1. litt. B) adeſt, *brachium ſcilicet lividum vel nigrum ac frigidum, pulſus in arteria carpi abſentia nullus amplius motus in hujus brachii digitis, & receſſus cuticulæ a cute*, tentandum prius eſt, an, femina prius reclinata & in convenientem ſitum diſpoſita, manui chirurgi juxta brachium fœtus acceſſus adhuc detur in uterum parturientis, & ad pedes fœtus. Quod ſi fieri poteſt, quemadmodum revera ſæpe fit, præſertim ſi partus nondum diu duravit, *pedes infantis ſine mora ſunt quærendi*, eiſque ipſe infans prædicta ſuperius ratione, ſicuti vivus extrahendus. *Sed ſi vel propter nimis tumidum brachium, vel propter uterum nimis conſtrictum manus chirurgo in uterum demitti nequeat;* id quod tamen raro incidit, vel extorqueri ex ſcapulæ articulo, vel quam cautiſſime *reſcindi brachium juxta humerum oportebit*. Longe vero optimum hic eſt, quam diligentiſſime brachium prius extendere atque in unum ſenſum diu contorquere, quam ſcalpellum admovetur. Sic enim, partim extenſis, partim diſruptis ligamentis, accuratius & ſecurius exſcindi ex humero brachium poterit. Ne autem ipſa forte ſimul parturiens graviter ſcalpello attingatur, ſcalpellum quoddam capitatum ſeu ſphærula circa apicem munitum, quale Tab. V. fig. 4. & 5. exhibetur, hic quondam aliquoties feliciter adhibere ſolitus ſum. *Reſciſſo brachio, experiri convenit, an nunc manu pedes comprehendi*, eiſque comprehenſis extrahi fœtus poſſit.

VII.

Sed quandoque, *vel propter firmius in uteri collo hæreſcentem humerum, vel fœtum tranſverſum* & uterum vehementiſſime conſtrictum, qui fœtum quaſi in globum conſtringit, ut manibus dirigi nequeat, magnoſque cruciatus, quos manus immittenda ejuſmodi in caſu parturienti ſæpe creat, ita ut iis ſuſtinendis vix pares ſint, imo periculum ſit, *ne uterus adhibita majori vi rumpatur*, atque mulier ita interficiatur, (*a*) vix ac ne vix quidem eam tam alte, quam pro pedibus quærendis ſæpe opus eſt, inſerere licet. Igitur tunc, ex CELSI jam dato conſilio, conſultius eſſe puto, *pectus atque abdomen infantis, vel digito, vel forfice acuto, vel unco* Tab. XXXIII. fig. 17. & 18. *adhibito, provide aperire* (*b*) extractiſque viſceribus atque inteſtinis, vel & coſtis nonnullis, videndum, an corpore hunc *De uncorum uſu, & præſertim meorum.*

(*a*) *Uterum diſrumpi poſſe in partu*, non ſolum ipſe exemplum vidi, ſed plura exempla apud autores deſcripta ſunt. Conf. diſſ. noſtra de fœtu ex utero matris mature excidendo, STALPART. van der Wiel in obſervat. aliique.

(*b*) *Sunt quidem, qui gloriantur, ſe fœtus ſemper ſine ferramentis educere poſſe*, & in eos acerbe invehuntur, qui quandoque ferramentis ejuſmodi in caſibus difficilioribus utuntur; inter quos cumprimis eſt VIARDELIUS, DEVENTERUS & MOTTIUS ſive *de la* MOTTE, *Traitè des Accouchemens*, & ii, qui approbarunt ejus librum. Interea tamen non ſolum in DEVENTERI, ſed & in MOTTII libro exempla referuntur pag. 418. 424. 426. 431. ubi ambo manibus ſolis rem expedire non potuerunt; ſed ad ferramenta confugere coacti fuerunt. Ita ut gloriationes mihi, MAURICÆO, VOLTERO & HOORNIO Sueco, tantum videantur eorum, qui hoc aſſeverant, aut non ſatis difficiles & inveterati caſus ipſis inciderunt: dum revera ſubinde quam difficillimi occurrunt, ubi manus ſolæ, quantopere etiam annitebar non ſufficiebant. Conf. HOORNII obſervat. 29. 30.

hunc in modum extenuato, propiuſque ad collum uteri accedentibus clunibus, pedes reperiri, iiſque repertis ſic tandem protrahere fœtum liceat: id quod ſemper, quoties hoc feci, feliciter mihi ſucceſſit. *Si qua autem forte*, quemadmodum ſubinde accidere propter nimis coarctatum uterum conſuevit, *pedes nondum apprehendi queunt*, tum clunes protinus a ſubjecta manu comprehendi, ſupraque in eoſdem immiſſo unco protrahi debent. Namque tum pectus atque caput ſua velut ſponte inſequuntur; ſed ita tamen, ut, ne quid diſſimulem, aliquæ prius haud raro partes a reliquo corpore avulſæ ſint (*a*). *Ne vero, dum hoc ago, graviter hic uterus ab unco afficiatur*, ſingularis in eo moderando neceſſaria eſt prudentia, atque ſimul quam maxime neceſſarium mihi viſum eſt, *manubrium ejus ita ſulcare*, ut ſolius tactus beneficia dijudicare ſemper valeam, quomodo dirigi inſtrumentum debeat, *ut pars ejuſdem acuminata nunquam ad uterum, ſed ad fœtum ſemper ſpectet* (*vid.* Tab. XXXIII. *fig.* 19. litt. a a a a) id quod in manubriis ſine ejuſmodi notis obſervari rite non poteſt; unde factum eſt, ut ſæpe uterum & veſicam miſere laceraverint. Hac autem ſimul adhibita prudentia quamplurimos infantes mortuos feliciter egomet hac ratione ex utero eduxi, mulieresque ſine omni relicta noxa ſervavi. In hoc manubrio *etiam notari meretur*, *quod*, quoniam quandoque fœtus, præſertim ſi valde magnus, tam vehementer conſtrictus eſt in utero, ut una manu mea, quia altera in utero ſub fœtu eſt, vires ſufficientes pro ejuſmodi fœtu extrahendo non habuerim [*b*). Quare ubi hoc incidit, circa partem b b, *quæ collum ejus dici poteſt*, laqueum injeci ſatis robuſtum, quem obſtetrix vel alia adſtans mulier tunc prehendere, & extractionem, dum ego manubrio traho & ipſam ſimul teahere jubeo, promovere valde poteſt, quæ commoda in vulgaribus cylindricis aut anguloſis manubriis deſunt.

VIII.

Forcipum hac in re uſus.

Neque vero prorſus abs re faciunt, *qui forcipes paulo grandiores*, quales nimirum ad educendos calculos ſupra (*Tab. XXVIII.*) deſcripſimus, hunc in finem certis in caſibus proponunt, atque uncis ceteriſque inſtrumentis omnibus cum RYFFIO, antiquo chirurgo, Germano (*c*), & celebri quondam Jenenſium Medico ac chirurgo SLEVOGTIO (*d*) anteponunt, propterea quod non ſolnm uterus haud ita facile quam ab uncis prehendi, adeoque neque lacerari, verum etiam chirurgi manus non lædi

ab

(*a*] VIARDELIUS, qui *magno molimine ferramentorum uſum in fœtu etiam mortuo extrahendo impugnare & rejicere conatur*, atque ad ſuam ſententiam confirmandam exemplum refert, ubi fœtum mortuum capite in vagina uteri hærentem, ingenti labore, poſt horam tandem manibus extraxerit; mater vero ex gangræna vulvæ paullo poſt mortua ſit.. Profecto ſi uncus hic mature capiti hujus infantis rite infixus aut etiam cerebrum prius evacuatum fuiſſet, intra pauca horæ momenta & fere ſine dolore educi, imo & certius ſervari mater potuiſſet. Nam diuturnis illis manuum in utero agitationibus ac moliminibus, quibus brachia fœtus quæſivit eumque iis tandem eduxit, longe vehementius mater & uterus ejus læditur, quam ſi uncus prudenter capiti fœtus injicitur, eoque fœtus protrahitur.

[*b*) Hac de re etiam conqueritur HOORNIUS in ſuis obſervationibus.

(*c*] In libro ipſius *de arte obſtetricia*.

(*d*) Vid. *ejus program. de inſtrum. Hippocrat. ad fœtum extrahendum*.

ab iiſdem valeat. Interea tamen haud minor diligentia in uſu forcipum quam uncorum adhibenda videtur, ne ſcilicet os aliave pars uteri eis arripiatur, iſque vel protrahatur, vel miſere laceretur.

IX.

Hoornii peculiare artificium.

HOORNIUS ſæpe laudatus adhuc peculiarem, novum, eumque breviorem modum, *fœtum mortuum cum brachio arctiſſime in vagina uteri hærente*, invenit atque deſcripſit: qui in eo conſiſtit, ut, quando ad pedes pervenire nequit, collum, utpote quod in fœtibus valde adhuc tenerum eſt, vel ſcalpello a reliquo trunco reſecet, vel unco idoneo quam cautiſſime auferat. Hoc enim facto, vel ſponte mox prorumpit ex utero fœtus, vel tamen, dum brachium propendens attrahitur, quod Medico tunc loco habenæ inſervit, quam facillime excutitur. Caput vero deinde ſeorſim mox vel manu, vel aliis antea propoſitis artificiis, ſi manus parum eſſet, ejiciendum. Monere tamen volui, CELSUM idem jam præcepiſſe in caſu, ubi fœtus ſine prolapſo brachio fere tranverſus ſitus eſt, & cervix replicatur retroque caput ad reliquum corpus ſpectat, forte ut in Tab. XXXIII. fig. 8. Nam ait, *remedio eſt, cervix præciſa, ut ſeparatim utraque pars auferatur.*

X.

Curatio circa uſum inſtrumentorum.

Ceterum quamvis ferramenta ego non rejiciam, ſed eis, ubi neceſſitas id exigit, utar, iterum tamen atque iterum hic admonendum eſſe cenſeo, *ea non niſi ſumma neceſſitate illud exigente atque tum demum educendis ex utero infantibus admovenda eſſe, quum nihil omnino ſpei reliquum eſt, fore, ut ſolarum manuum ſubſidio extrahere ipſos liceat*, ut puerpera ex longiori mora in vitæ periculo verſetur. Tutius enim manibus, quam inſtrumentis expediri hic in loco fere obſcuro rem poſſe, quilibet per ſe intelligit. Similiter chirurgi etiam atque etiam denuo hortandi ſunt, *ne inſtrumenta prius admoveant, quam de fœtus in utero hæreſcentis morte fuerint certiſſimi*. Vix enim abſolvi ab imprudentiæ, negligentiæ imo crudelitatis vitio chirurgi illi poſſunt, qui fœtum adhuc vivum atque diſcerptum vel dilaceratum ex utero protrahunt; niſi peculiares cauſſæ & cumprimis etiam ingens debilitas ac brevi metuenda mors matris, ſi fœtus diutius relinqueretur, id exigant: hoc enim in caſu, quamvis Romanæ Eccleſiæ doctores hoc admittere nolint, ut jam ſupra cap. de partu cæſareo indicavi, *tamen ne duo ſimul pereant, quorum alter ſervari poteſt*, conſentientibus viris Eccleſiæ noſtræ doctiſſimis, fœtui, cumprimis ubi dubium eſt, an adhuc vivat, ut mater ſervetur, vim inferre, hoc eſt, ferramentis eum extrahere, ſalva conſcientia licet (*a*). Tametſi vel ſagaciſſimi etiam chirurgi hac in re humani aliquid interdum paſſi fuiſſe memorantur, ut *fœtum, quem ipſi, puerpera & adſtantes mortuum ere-*

[*a*] Conf. HILDANI epiſt. 3. & 4. VALENTINI epiſtola, *an liceat fœtui vim inferre, ut ſervetur mater* Francof. 1720. HOORNIUS Suecus, lib. ſæpe citat. variis in locis. VOELTERUS lib: cit. cap. 7. BECKERI Pædioctonia inculpata ad ſervandam puerperam 4. Gieſſæ 1729. & quæ nos ſupra cap. CXIII. de partu Cæſareo hac de re prolixe ſatis propoſuimus.

crediderant, adhuc præter opinionem vivum vel ſemivivum extraxerit (*a*), Quam equidem propter cauſam mirum neutiquam videtur, quod CELSUS *partum ex utero excutiendi artem inter quam maxime periculoſas atque difficillimas, quæ ſummam prudentiam moderationemque deſiderant, numeraverit* (*b*): quia ea operatio interdum per plures horas durat, atque inter graviſſimos labores chirurgo multum ſudoris atque virium exprimit. *Contra vero ubi fœtus adhuc certe vivit, & parturiens mulier adhuc robuſta ſentitur, nunquam ferramenta injicienda ſunt* (*c*). Ceterum, quæ ad extendendum uterum applicari a quibuſdam hic ſolent, *uteri ſpecula*, ab ALBUCASI, SCULTETO, MAURICÆO aliiſque delineata meo quidem aliorumque quamplurimorum hodie Medicorum ac Chirurgorum judicio parum utilia, quin & propter facilem uteri læſionem haud parum quandoque pernicioſa ſunt cenſenda.

C A P. CLIV.

De nimio ſanguinis apud mulieres gravidas profluvio, quod vulgo uteri hæmorrhagiam *appellant.*

I.

Unde hoc malum oriatur.

QUando mulieri gravidæ, eidemque cumprimis partui vicinæ, ſanguis iſque modo parcus, modo copioſus, per naturalia effluit, *hæmorrhagia uteri* hoc profluvii genus appellari ſolet, a menſium fluxu, quia in gravidis contingit, longe diverſum. Oriri apud nonnullas prioribus præſertim menſibus ſolet a ſanguinis abundantia; qua vel vaginæ uteri, vel ipſius uteri quædam vaſa ſanguifera aperiuntur, & ſanguinem abundantem atque ſæpe ſimul paulo fervidiorem emittunt; ſæpius vero & utplurimum, ultimis menſibus, *a placenta ab utero, vel ex parte vel in totum reſoluta*: id quod vel a vi quadam externa, ut lapſu, ſaltu, ictu aliove vehementiori motu fieri poteſt; vel a ſanguinis nimia copia aut fervore; vel, ut recentiores quidam ſuſtinent, *a placenta ori matricis adhærente*, ſed graviditate ad finem vergente, dum os uteri ſenſim ſe dilatat, inde diducta & quaſi avulſa (*d*): unde non poteſt non fieri

[*a*] Conf. HILDANUS in epiſt. de *hernia* uterina, itemque in epiſtola 3. & 4 & MAURICÆUS obſ. 584.

(*b*) *Medicinæ libro* VII. *cap*. 29.

[*c*] Conf. de hac re etiam BOHNIUS in diſſ. de Abortu ſalubri, qui matris primariam curam his in rebus eſſe docet, itemque BOERHAVIUS, qui in Aphor. ſuis §. 1309. vult, ut *ſi mater & fœtus ſimul ſervari non poſſent, alter eorum ſervetur*. Melius enim, ait, eſt perire vel aliter periturum fœtum, ſalva matre quam perire certo utroſque, ut & STALKOPFFII epiſt. qua inquiritur, *utrum maritus ſalva conſcientia a medico poſtulare poſſit, ut in ſalutem conjugis fœtui vivo, imo & adhuc robuſto manus inferat violentas?* in Annal. phyſico-medic. Vratislav. An. 1719. pag. 750. atque quæſtio in caſu neceſſitatis gravibus rationibus affirmando deciditur.

(*d*) Vid. HOORNIUS, Suecus, lib. cit. pag. 27. BRUNNERI diſſ. de parto p. n. ob ſitum placentæ ſuper orificium internum uteri, Argentorati edita 1730. & STUARTI diſſ. de ſecundinis ibid. A. 1736. evulgata p. 36.

fieri, quin quo magis os uteri a partus doloribus expanditur, eo magis placenta inde avellatur, eoque major ſanguinis profuſio inde ſubſequatur; quæ propterea ſæpe tam vehemens eſt, ut mulieres parturientes haud raro brevi quam maxime debilitet, periculumque ſit, ne, niſi opportune, antequam ſcilicet nimis debilitetur, (id quod ex ingruentibus animi deliquiis conſtat) fœtus manibus extrahatur, una cum ipſo infante mater ipſa brevi perimatur, (*a*)

II.

Malum hoc cum ex relatione ægræ, tum ex viſu copioſi ſanguinis profluentis ſatis cognoſcitur; verum utrum ex vagina tantum, an ex utero quoque proveniat, *vix niſi exploratione oris uteri per digitos dignoſci poteſt*. Nam ſanguinis hunc fluxum non niſi ex vagina provenire conſtat, *quando digitis in vaginam demiſſis, os uteri clauſum deprehenditur*, atque ſimul hæmorrhagia parca aut modica ſolum eſt. Contra *ſi hæc larga & ſimul os uteri apertum reperitur*, atque in eo non caput infantis, *ſed corpus quoddam ſpongioſum*, quod placenta eſſe ſolet, digitis percipitur, ſanguinem ex ipſo utero, ob placentam vel ex parte vel totam, ut diximus, ſolutam, provenire indicat; qui caſus priori longe eſt periculoſior. Præterea *quo largius eſt illud ſanguinis profluvium, eo magis periculoſum eſt*, & niſi, incidente animi defectione promptum auxilium adhibeatur, & fœtus & mater vitæ periculum incurrunt. Imo quando mulieris ejuſmodi manus jam ſunt frigidæ, oculi caligant, pulſuſque valde debilis, ac ſudor frigidus una cum nervorum diſtentione adſint, quemadmodum in vehementi tali profluvio tandem, ſed modo citius, modo tardius, fieri ſolet, malum plerumque deſperatum & mors præ foribus eſt, adeoque a manuum curatione tunc præſtat abſtinere, ne Medicus interfeciſſe videatur, quam ſors ſua, (hoc eſt alia cauſa) peremit. *Diagnoſis & prognoſis.*

III.

Si a ſanguinis copia & orgaſmo ſive calore juſto majore hæc ejus profuſio oriatur, ſæpe ſanguinis e brachio miſſione, atque medicamentis ſanguinis calorem nimium temperantibus, imo & blande adſtringentibus, adjuncta ſimul quiete corporis & mentis, victuſque legitima ratione cohibetur. *Sed ſi hæc profuſio ſit largior*, ex ipſo utero proveniens, *atque remediis his non cedat*, ſolutæ ab utero placentæ ortum plerumque debet; quæ proinde non, niſi fœtu & ſecundis manu extractis, cohibetur; quia uteri vaſa ſanguifera aperta, & a fœtu intus contento diducta, ſe, quamdiu fœtus intus eſt, conſtringere nequeunt. Itaque quando cognoſcimus medicamenta parum proficere, contra autem fluxum ſanguinis continuare imo augeri, gravidamque magis magiſque debilitari, imo animo linqui, nihil aliud auxilii ſupereſt, quam fœtus promta per manum ex utero extractio: quæ his fere adhibitis artificiis perficitur. *Quomodo fœtus extrahendus.*

IV.

(*a*) Anno 1737. hic Helmſtadii gravida partui vicina, alias ſatis robuſta, inopinato tam vehementi ſanguinis ex utero profluvio, ſine externa aliave manifeſta cauſa corripiebatur, ut intra unius horæ ſpatium, licet obſtetrix ſatis perita præſens fuerit, diem obierit. Maritus moroſus ſectionem cadaveris, quam deſiderabam, admittere noluit, adeoque cauſam hujus mortis ſubitaneæ indagare non potui.

IV.

Quomodo fœtus extrahendus.

Ante omnia mulier ſuper menſa lectulove tranſverſo ſupina, calcaneis retractis diductiſque probe cruribus atque clunibus paullo elevatis, ita deponatur & contineatur, quemadmodum circa partum difficiliorem jam ſupra indicavimus. Eo facto, chirurgus manum oleo ſeu pinguedine inunctum per vulvam ad uſque ipſum uteri oſculum blande demittat, primoque, niſi jam hoc per ſe, ut quandoque fit, ſatis pateat, unum, mox binos, denique reliquos paullatim digitos, ſed ſumma tamen cum moderatione in uterum inſerere idemque ſic ſenſim ſenſimque diducere ſtudeat; ut integram tandem manum intromittere valeat. Quod ipſum equidem quam difficulter ſæpe fieri ſoleat, dici vix poteſt, præſertim ſi placenta, ut haud raro in his caſibus fieri ſolet, circa os uteri ſita ſit, eique magna ex parte adhuc cohæreat. Attamen ſumma ope atque induſtria, ut hoc fiat, niti decet: atque placenta, ubi minime adhæret, digitis & tandem manu in tantum leniter removenda, quantum opus eſt, ut hæc integra immitti queat; cavendo, ne major, quam pro manu immittenda opus eſt; placentæ ab utero ſeparatio fiat; quia hac ipſa largior, quam jam eſt, ſanguinis profuſio, quæ mortis cauſa eſſe poſſet, concitaretur. *Si ab utero ſoluta circa os uteri hæreret*, & chirurgo impedimento, ne ad fœtum accedere poſſet, eſſet, eam ante fœtum extrahit HOORNIUS (*a*), & deinde fetum. Vel *ſi placenta nimis hic cum ore uteri concreta eſſet*, quam ut manum ſuam chirurgus immittere valeret, digitis ea perrumpenda, donec manui acceſſus pateat; Naturæ enim negotium committere aut per exſpectationem hic curare velle, nimis periculoſum bonoque Medico indignum eſt, adeoque minime ſuadendum. Manu itaque in uterum depreſſa, pedes infantis mox quærendi, eiſque fetus, quamvis etiam forte nondum maturus ſit, ut mater ſervetur, extrahendus. Sed *quia fœtus membranæ tunc ſæpe nondum ſunt diſruptæ*, diſcerpi per admotos digitorum ungues prius debent, vel etiam per uncinulum, ut ſupra jam diximus, ſi duriores ſint, ut pedes rite comprehendi queant; qui tunc utplurimum facile deprehenduntur, quia ori uteri plerumque in his caſibus vicini ſunt. *Sed ſi membranæ fœtus jam diſruptæ*, ut quandoque fit, percipiuntur, id quod ex partibus fœtus nudis cognoſcitur, non opus eſt eas diſcerpere; ſed mox, ut dictum eſt, pedibus fœtus comprehendendus atque educendus. Fieri id ipſum faciliori negotio conſuevit, ſi pedes ori vulvæ imminent. Longe vero difficilius exiſtere operandi negotium iſtud ſolet, ſicubi jam in caput converſus & ad partum paratus eſſe fœtus deprehenditur: quia ſatis firmiter comprehendi caput lubricum hic vix poteſt; neque pedes tunc, quia ſurſum ſpectant, tam facile reperiuntur. Interea tamen omni ſtudio inveſtigandi, eiſque fœtus educendus. Fœtu hunc in modum ex utero matris educto, ſtatim etiam & *ſua velut ſponte excidere ſecundæ, utpote ſatis jam tum reſolutæ, utplurimum conſueverunt*; ſed ſi forte ex parte adhuc adhæreant, manu leniter ſolvendæ & ejiciendæ. *His protractis, ſanguineque concreto intus latente manu expurgato*, (ne dolores poſt partum concitet) ſenſim ſenſimque parcius fluere, tandem autem, præſertim poſt obſervatam quietem ſtrenuam atque adhibita medicamenta convenientia inter-

(*a*) Libro citato pag. 28.

interna & externa, penitus conquieſcere ſanguis ſolet: quia uterus jam ſe ac ſimul vaſa ſua antea aperta conſtringit, atque hoc ipſo ſanguinis profuſio paulatim ceſſat. Interim ut facilius una cum ſanguine reparari vires in mulieribus his ægris eiſque utplurimum valde debilibus queant, eadem omnino hic ſunt facienda, quæ univerſæ poſt ſanguinis profuſiones nimias ſupra commendavimus. Scilicet ſæpius modice calidas præbere illis ſorbitiones convenit: quales nimirum e juſculis quibuſcunque, lacte calido, amygdalarum emulſione, vel & gelatinis, vel denique e cereviſia calida præparantur, aquiſque ſimul ac potiunculis roborantibus. Ceterum obſervaſſe hic juvabit, mulieres iſtiuſmodi ægras, niſi ante horam ſextam ipſæ intermoriantur, fere ſemper convaleſcere; quia interea ſanguinis fluxus ceſſat, & mulieres hoc ipſo tempore a novis eiſque tenuibus alimentis rurſus aliquales vires colligunt; reliquas autem, quæ decedunt, a nimia ſanguinis profuſione & inde pendente nimio virium defectu, ob nimis tardam fœtui extractionem abſumi: adeoque hæc fœtus extractio in ſimilibus caſibus, ut jam monuimus, non nimis diu, hoc eſt, non ultra inſtantes animi defectiones, differenda. Novi multas mulieres, quæ vel ex rejecta aut neglecta hac curatione, vel ex nimis tarde ea admiſſa, in flore ætatis perierunt. Curationis hujuſmodi exempla qui noſſe cupiunt, inter alios etiam MAURICÆUM velim conſulant (*a*).

CAP. CLV.

Quomodo ſecundas ſive ſecundinas extrahere conveniat.

I.

SEcundinæ, veteribus *ſecundæ* dictæ (*b*), ſunt eæ partes, quæ fœtu edito, *ſecundo quaſi partu a puerperis eduntur*, conſtantque ex funiculo umbilicali, membranis, chorio ſcilicet & amnio, quibus fœtus in utero inclufus erat, & denique ac potiſſimum ex *placenta*, *uterina* dicta: hac enim excluſa, etiam reliquæ utplurimum excluſæ ſunt. Dico utplurimum: nam interdum, excluſa placenta, *membranarum pars utero adhærens intus remanet*, & putrefactione multa gravia mala concitat (*c*). Hæ ſæpius etiam ab expoſito in lucem infante, ac ſua velut ſponte, excidunt, vel niſus beneficio a puerpera exprimuntur. Sed interdum tamen ſingulari prudentique ſtudio reſolvere ipſas convenit: quando ſcilicet fœtum natum non ſequuntur, vel ob inſignem magnitudinem (*d*), vel quando forte cum utero fortius cohærent, aut quando poſt abruptum, ob quamcunque cauſam, funiculum umbilicalem placenta cum annexis membranis fœtus intus remanent. Niſi enim quamprimum ipſæ excutiuntur, maximum utique periculum eſt, ne os uteri claudatur, ut poſtea vel

Si facile reſolvi ſecundæ poſſunt.

[*a*] Obſervations ſur la groſſeſſe, *vid. index titulo:* Perte de ſang & obſervations derniers, obſ. 89.

(*b*) Vid. CELSUS lib. 5. cap. 25. & lib. VII. cap. 29.

(*c*) Teſtantur hoc PAUCUS l. c. p. 499. & 504. atque AMANDUS lib. cit. p. 38.

(*d*) Vid. hac de re MAURICÆI obſ. 576.

vel difficilius prorſus non exeant, eæque intus putrefiant, atque graviſſimos cum malignis febribus dolores, aut *lethiferas ſanguinis profuſiones* (*a*), quin & mortem ipſam, ut quamplurimi teſtantur autores, concitent (*b*). Non ſum equidem neſcius, *Medicorum aliquibus eam ſecundarum extractionem, quæ manu fit, ſupervacuam ideo videri*, quod ipſæ vel brevi ſponte, vel etiam jam tum putrefactæ poſt aliquot demum dies, imo hebdomades per ſe nonnunquam procidant (*c*); ſed magis tamen providum atque tutum eorum judicium eſſe arbitror, qui, ad ejiciendas ex utero ſecundas; niſi naturaliter fœtum mox ſequantur, manum continuo adhibendam, cum HIPPOCRATE, CELSO plurimiſque recentioribus Medicis præcipiunt (*d*): quia quamplurima proſtant exempla, mihique ipſi varia nota ſunt, ubi puerperæ relictis ſecundis miſere a variis gravibus malis, ut doloribus enormibus, profuſionibus ſanguinis vehementibus, febribus peſſimi moris conflictatæ vel omnino mortuæ ſunt. Igitur, niſi gravis quædam ratio contrarium poſtulaverit, non ſunt demittendæ, ſed tamdiu contineri mulieres, fœtum enixæ, in ſedili ſuo vel alias conſueta partus poſitura debent, donec a ſecundis omnibus, dum pars relicta ſæpe gravia mala movet (*e*), decenter ſunt liberatæ. Oportet autem hic ante omnia providere, ut celeriter & mox poſt partum, ubi uterus adhuc ſatis apertus, ſingula expediantur: ne ſcilicet, prouti fieri naturaliter ſolet, os uteri poſt fœtum editum, ſenſim rurſus coarctetur, & manibus deinceps acceſſus denegetur; adeoque poſthæc vel plane non, vel ſaltem difficulter admodum extrahere, quicquid alieni intus remanſit, liceat. Niſi ergo ſecundæ, confecto partu, ſtatim ſequantur, mox ad ductum funiculi umbilicalis dextra in uterum immittenda, placenta prehendenda atque blande educenda (*f*); *ſed ſi paulo fortius intus adhæreat*, neceſſarium omnino eſt, infantis funiculum umbilicalem ex utero propendentem ea ratione abſcindere ac prope fœtus umbilicum ligare, quam ſupra (cap. CXI.) deſcripſimus: tum funiculi reſecti & cum placenta adhuc nexi parte extrema ductibus aliquot circum ſiniſtræ manus digitos gnaviter involuta, dextra vero, duce hoc funiculo umbilicali, in uterum demiſſa & ipſi placentæ admota, vid. Tab. XXXIII. fig. 9. leniter trahere manumque blande agitare, donec tan-

(*a*) Conf. ejusd. obſerv. dernieres obſ. 25.

[*b*] Ut TULPIUS lib. 4. obſ. 42. MAURICEAU multis in obſervationibus, COHAUSIUS in Lucina Ruyſchiana; qui multa exempla multis ex ſcriptoribus collegit.

(*c*) Hoc cumprimis Cel. RUYSCHIUS ultimis vitæ ſuæ annis docuit, in libello 1725. & 1726. Amſtelodami, de uteri placenta, edito.

(*d*) Referendi huc, præter ceteros, ſunt HILDANUS in epiſt. ad DOERINGIUM, GUILLEMÆUS, MAURICÆUS, RULOVIUS, DIONYSIUS, PAUCUS, VIARDELIUS, DEVENTERUS, MOTTIUS, HOORNIUS Suecus; & cumprimis LEPORINUS ac COHAUSIUS peculiaribus libellis contra RUYSCHIUM, itemque *diſſert. de non differenda ſecundinarum extractione* HORTTRANFFTI, Lipſiæ 1735. edita 4. & STUARTI de ſecundinis, Argentorati 1736. aliique.

[*e*] Vid. DEVENTER. l. c. cap. 33.

[*f*] Sunt qui ſcribunt, veteres hunc modum ſecundinas extrahendi ignoraſſe: verum qui CELSUM lib. VII. cap. 29. legent, eum hoc jam quam accuratiſſime ſciviſſe & docuiſſe perſpicient.

tandem ſecundæ ab utero recedant, & trahentem ſequantur (*a*). Si ne ſic quidem negotium adhuc ſuccedit, non ſolum altera manu, vel etiam ab adſtante muliere, fricandus blande venter eſt, quo ipſo ſubinde facilius ſolvitur; verum etiam hortandæ mulieres ſunt, ut tuſſis atque ſæpe repetiti niſus beneficio, perinde ſcilicet, ac in ipſo partus negotio fieri ſolet, exprimere paulatim ſecundas nitantur: ita ſæpe ab utero ſolvuntur & deinde facile ejiciuntur. Ceterum ſumma in trahendo funiculo umbilicali & placenta neceſſaria moderatio eſt, ne qua forte paulo fortiori tractione uterus, ut quandoque imprudentibus obſtetricibus contingit, ſimul extrahatur, unde ſummum vitæ periculum, ſicut infra uberius exponemus, imminet. Præterea *educta placenta manus iterum*, ſicut CELSUS olim jam rectiſſime præcepit (*b*), *in uterum demittenda*, eaque non ſolum grumi ſanguinis concreti, ſi qui adſunt, aut etiam *ſecundinarum forte relictarum fruſtula* expurganda, quæ alias relicta dolores vehementes poſt partum & profluvia ſanguinis graviora concitant; verum denique etiam *manus in pugnum contracta aliquamdiu adhuc in utero continenda*, donec ſenſim uterus æqualiter ſe conſtringat, quibus ipſis varia gravia mala, quæ alias ſæpius ſequi ſolent, præcaventur.

II.

Ubi vero firmius adhuc ſecundæ intus hæreſcunt, quam ut vel prædicta ratione protrahi queant; neceſſarium utique eſt, paulatim ſecundas ab iſtis uteri partibus, quibuſcum adhuc cohærent, digitis interjectis reſolvere. Quod ipſum equidem ut plurimum non uſque adeo difficulter fieri poſſe, præſertim ſi aliqua in parte jam ab utero ſolutæ ſunt, & pollex extremo funiculi ſive centro quaſi placentæ infigatur, digiti vero reliqui, inter placentam & uterum interjecti, ſolutam placentæ partem amplectantur uberiuſque reſolvant atque educant, frequens rerum uſus me docuit. *Sed ubi firmiter adhuc cum utero ſecundarum partes omnes cohærere ſentiuntur*, difficilior longe caſus eſt; attamen danda opera eſt, ut per digitos, præſertim vero indicem & medium, primo in parte aliqua extrema ſenſim ſenſimque ab utero reſolvantur, atque ſolutæ poſtea, ut modo dictum eſt, comprehendantur & extrahantur. Vel ſi hoc fieri ob orarum fortiorem concretionem nequeat, *ea circa medium digitis perforanda* & inde uberius ſolvenda. Sed maxima tamen cum moderatione perfici ea ſingula oportet, ne ſcilicet vel per ungues digitorum, vel per vehementiorem avulſionem graviter uterus lædatur, aut violenter ſimul una cum ſecundis extrahatur. Nam dantur profecto ſubinde caſus, ubi tam firmiter cum utero concretæ ſunt, ut ſine vi, ſicut ipſe expertus ſum, inde deduci nequeant; imo PARÆUS mentionem facit ſecundinarum, quas nulla ars evellere poterat: (*c*) qui vero caſus, ſi vi præſertim evellantur, matri plerumque lethiferi ſunt, ut varii annotarunt (*d*).

Si firmiter ſecundæ intus hæreſcunt

[*a*] Multi ſuadent, ut ſolum funiculus extra uterum trahatur, donec placenta ſequatur. Verum hoc minus ſuadendum eſt, quia funiculus ſic ſæpe rumpitur, & poſtea placenta longe difficilius educitur, præſertim tenuis aut putridus: adeoque præſtat manuum mox ad ipſam uſque placentam in uterum demittere.

(*b*) Loco modo citato.

[*c*] Lib. de generat. homin. cap. 18.

(*d*) Vid. ZACUL. LUSITAN. oper. Tom. II. cap. 19. SOLINGEN in Embryulc. cap. 34. SIEGISMUNDA, obſtetrix Brandenburgica, lib. de art. obſtetric. p. 257. RUYSCHIUS Adv. anat. Dec. II, p. 30. 31.

Igitur niſi abſque inſigni adhibita violentia ſolvi ac educi poſſunt, ſatius utique interdum videtur, a manuum opere abſtinere, & a *medicamentis pellentibus*, qualia hic, ut ſæpius experientia cognovi, ſpecifica ſunt *pulvis ex arefacto anguillæ hepate una cum bile*, vel myrrha & borace confectus, cum aqua pulegii ac cinamomi aliquoties mulieri ingeſtus; vel pilulæ aloeticæ & cumprimis Becherianæ, vel his ſimiles, ſanitatis præſidia petere, quibus tamen etiam adjungere poſſumus *clyſterem* aliquem *acriorem* ſive *fortiorem*, itemque *ſuppoſitoria* ſive *glandes alvum citantes*, vel & pulverem ſternutatorium, quem HIPPOCRATES jam laudavit, cetera vero naturæ potius benignitati committere, quam violenta manus applicatione vel placentam nimis adhærentem & cum utero firmiter concretam, una cum utero graviter dilacerare eoque ipſo gravius aliquod periculum aut mortem ipſam, ut multi obſervarunt, concitare. Similis adhibenda eſt prudentia, *ſi tum demum ad executiendas ſecundas chirurgus advocatur*, quum, propter communem plerumque obſtetricum imprudentiam & cunctationem, *ita jam tum præcluſus rurſum eſſe uterus deprehenditur*, ut manus in eundem ſine vi penetrare, pro comprehendendis ſecundis, nequeant.

III.

Quomodo extrahendæ ſi funiculus abruptus.

Quando funiculus umbilicalis vel ex imprudenti obſtetricantis tractatione, vel ob nimiam tenuitatem ac debilitatem, quæ ſæpe in eo obſervatur, vel etiam ob putrefactionem, præſertim quando fœtus jamdiu mortuus in utero hæſit, diſruptus eſt, cumprimis juxta placentam, ita ut ſic is viam ad hanc nobis monſtrare amplius nequeat, difficilius longe placenta in utero obſcuro, quorſum viſu pertingere non poſſumus, deprehenditur, potiſſimum quando adhuc intime cum utero cohæret; quia ipſa tunc difficulter ab uteri ſubſtantia ſolo tactu diſtinguitur, maxime ſi quis his in rebus minus adhuc eſt exercitatus, atque ſic facile uterus loco placentæ comprehendi ac graviter violari poſſet. Adeoque magna cura eſt adhibenda, ut placenta ab utero tactu rite diſtinguatur. Quando forte adhuc particula quædam funiculi umbilicalis juxta placentam ſupereſt, iſque non penitus abruptus eſt, circa hunc placenta comprehendi & blande educi debet. Quando autem penitus abruptus eſt, tunc cognoſci & *dignoſci ab utero debet ex ſubſtantia*, quam obtinet, vaſculoſa & inæquali, dum vaſa majora ſanguifera, qualia fere in Tab. XXXIII. fig. 13. conſpiciuntur, digitis in ea nervorum ſive funiculorum ad inſtar, percipi poſſunt; ubi manu comprehendenda & vacillando ſive hinc inde motitando ab utero blande ſolvenda atque extrahenda: id quod commodius fit, ſi chirurgus alteram manum illi abdominis lateri, quod præ altero elevatum ac durum eſt, atque ſubjectam placentam indicat, ſuperimponit, eamque leniter comprimit, vel idem adſtantem mulierem facere jubet. Notandum denique hic eſt, DEVENTERUM lib. ſæpe cit. Cap. IX. & nonnullos alios docere, *placentam ſemper fundo uteri adhærere* adeoque eam ibidem quærendam eſſe, verum GRAAFIUS, (*a*) SLEVOGTIUS, (*b*) HOOR-

[*a*] Lib. de part. genital. mulier. in oper. ejus p. 206.
[*b*] Diſſ. de ſecundinarum retentione, itemque in peculiari ſchediaſmate de incerta placentæ ſede.

HOORNIUS, Succus (*a*) BRUNNERUS (*b*) ego (*c*) aliique jam dudum contrarium docuimus; hinc ſi in fundo non percipitur, tunc vel in lateribus, vel in parte anteriori vel poſteriori quærenda eſt, donec tandem inveniatur; ubi ſolvenda & , ut dictum eſt, ejicienda. Educta placenta ſemper examinanda *utrum integra an pars forte ejus intus relicta ſit*. Si hoc ſit, manus denuo ingerenda, relicta pars inveſtiganda & quoque una cum concreto ſanguine extrahenda.

IV.

Non poſſum, quin paulo nunc prolixius hic eam curandi rationem exponam, quam celeberrimus Amſtelodamenſium quondam Medicus, RUYSCHIUS, paucos ante annos, contra communem Medicorum ſententiam, libello ſingulari hanc in rem edito, propoſuit. Scilicet *is nullam fere artificialem reſolutionem ad ejiciendas ex utero ſecundas*, adhibendam, ſed naturæ potius bonitati & peculiari cuidam muſculo orbiculari, quem in fundo uteri hunc in finem adeſſe vult, eaſdem relinquendas eſſe; ſiquidem manum quam leniſſime trahentem non continuo ipſæ ſequantur, ſtatuere videtur. Atque id magis etiam ideo, quia ipſemet, Medicus quippe nonagenario tunc major, ex longo harum rerum uſu ſe didiciſſe affirmat, nunquam fere non graves admodum noxas ſuboriri, ſi per inſertas in uterum manus ſecundæ ab utero reſolvantur: quin & quamplurimas mulieres, quæ artificioſam iſtiuſmodi curationem ſenſerint, miſerabiliter confectas eſſe; contra vero pleraſque fere omnes, in quibus ſecundæ, paulo firmius adhæreſcentes, relictæ fuerint, ſatis feliciter conſanuiſſe, partibus alienis ſolius naturæ beneficio ſenſim ex utero ejectis. Itaque ſummam ſemper adhibendam hic eſſe cautionem præcipit, *ne temere unquam iſtiuſmodi curatio ſuſcipiatur*. Ego vero quemadmodum diffiteri nequeo, & mihi, & Medicis expertis aliis, & obſtetricibus denique expertiſſimis in promtu eſſe non pauca iſtiuſmodi mulierum exempla, quæ ab intus relictis ſecundis ſunt extinctæ (*d*), ſic firmiter quoque perſuaſum habeo, RUYSCHIUM non quamcunque ſecundarum extractionem, ſicut nonnulli perhibent, prohibere voluiſſe; *ſed tantum iſtam, quæ cum violentia eſt conjuncta*, quemadmodum manifeſte videre licet ex Adverſ. ejus anatom. Dec. II. pag. 30. & ſeq. utpote quam quoque ipſe cum multis aliis, ſupra jam nominatis, mortiferam obſervavi, dum mulier paulo poſt extincta eſt. Facere itaque aliter vix ego poſſum, quam ut ſtatuam, *haud intus reliquendas, neque naturæ committendas eſſe ſecundas, quæ citra violentiam, ut ſupra docui, reſolvi atque extrahi ex utero poſſunt*; quæ vero ſine inſigni violentia excuti nequeunt, (quales tamen raro occurrunt) vel ſi puerperæ convulſiones ſuperveniunt, illas relinquendas & ægras prædicta ratione, medicamentis ſcilicet, tractandas eſſe. *Ubi enim prodeſſe non potes*, (juxta tritum illud antiquorum medicorum præceptum) *cave ne noceas*: nam ſucceſſu temporis ſæpius ſponte

Ruyſchii ſententia explicatur.

X 2 adhuc

[*a*] Lib. ſæpe citato pag. 62.
(*b*) Diſſert. de partu p. n. ob ſitum placentæ ſuper orificium uteri internum.
[*c*] In compend. anatom. §. 242. ubi de placenta agitur.
[*c*] Conf. etiam hic poteſt LEPORINI ſcriptum germanicum de ſecundinis & COHAUSII lucina Ruyſchiana, itemque HORTTRANFFTI diſſ. ſupra laudata de non differenda ſecundinarum extractione.

adhuc excernuntur, ut auctores quamplurimi notarunt (*a*). atque ego ipſe aliquot exempla notavi.

V.

Quid præterea circa ſecundarum extractionem obſervandum.

Si qua forte, uno fœtu extracto, gemelli aut plures infantes intus eſſe in utero ſentiuntur, cavendum omnino eſt, ne quid ſecundarum primi fœtus prius extrahatur, quam infantes ſinguli in lucem ſunt expoſiti. Poſſe etenim hac obſervatione neglecta, mirificam, eandemque non reliquis modo infantibus, ſed ipſi quoque matri lethiferam ſanguinis profuſionem ſuboriri, rerum frequens uſus me alioſque ſatis docuit. *Quodſi autem jam tum ex neglecta matura extractione putrefactæ vel corruptæ ſecundæ reperiuntur*, providere omnino convenit, ne ſimul uterus corrumpatur. Oportet autem, ad ſervandum atque a putredine vindicandum uterum, ſi manu vel digitis extrahi nequeunt, decoctum aliquod vulnerarium, v. gr. ex herba agrimoniæ, ſcordii vel abſynthii cum admixta mellis roſarum atque elixir proprietatis portione quadam, vel & liquorem ſimilem alium expurgantem atque emollientem, ſyringæ atque fiſtulæ, *tabula* VI. *fig.* 12. & 13. delineatarum, ſubſidio aliquoties per dies ſingulos injicere atque identidem clyſteres acriores immittere, idque tam diu facere, donec materiæ corruptæ atque alienæ nihil intus reliquum eſſe animadvertitur. Non neglectis interim medicamentis hisdemque cum ad præcavendam putredinem, tum ad expellendas ſecundas accommodatis: qualia ſupra §. 11. commendavimus.

VI.

Si placenta in peculiari quaſi diverticulo hæret.

Si placenta ab utero, per ſpaſmum forte conſtricto, ita retinetur, quaſi in peculiari ſacculo aut diverticulo contineretur, qualia exempla nonnulli recentiores referunt (*b*), difficulter quidem ea, præſertim ab harum obſervationum ignaris deprehenditur, qui placentam prorſus deficere forte putabunt. Attamen quibus hæ obſervationes perſpectæ ſunt, ut ejuſmodi placentam, quaſi in carcere detentam, educant, funiculum umbilicalem, quaſi filum ariadnæum, manu ſequuntur, & quando hæc ad os illius diverticuli, quod ut os uteri circa inſtantem partum connivet, primo digitum unum atque alterum, poſtea ſimul reliquos etiam digitos in conum contractos in os illud demittunt, hiſque deinde expanſis hoc diducunt, donec integram manum inſerere, placentam arripere atque educere valeant. Ceterum ſi quis plures de retentis ſecundis legere obſervationes cupierit, is præter alios cumprimis MAURICÆUM (*c*), MOTTIUM (*d*), COHAUSIUM (*e*) alioſque velim conſulat.

Expli-

(*a*) Ut HIPPOCR. de morb. mulier. LIB. I. AETIUS Tetrabibl. Lib. IV. Serm. 4 C. 24. ÆGINETA Lib. VI. Cap. 75. PARÆUS lib. de generat. hominis Cap. 18. BARTHOLINUS, SOLINGIUS, MAURICÆUS, RUYSCHIUS aliique recentiores plurimi.

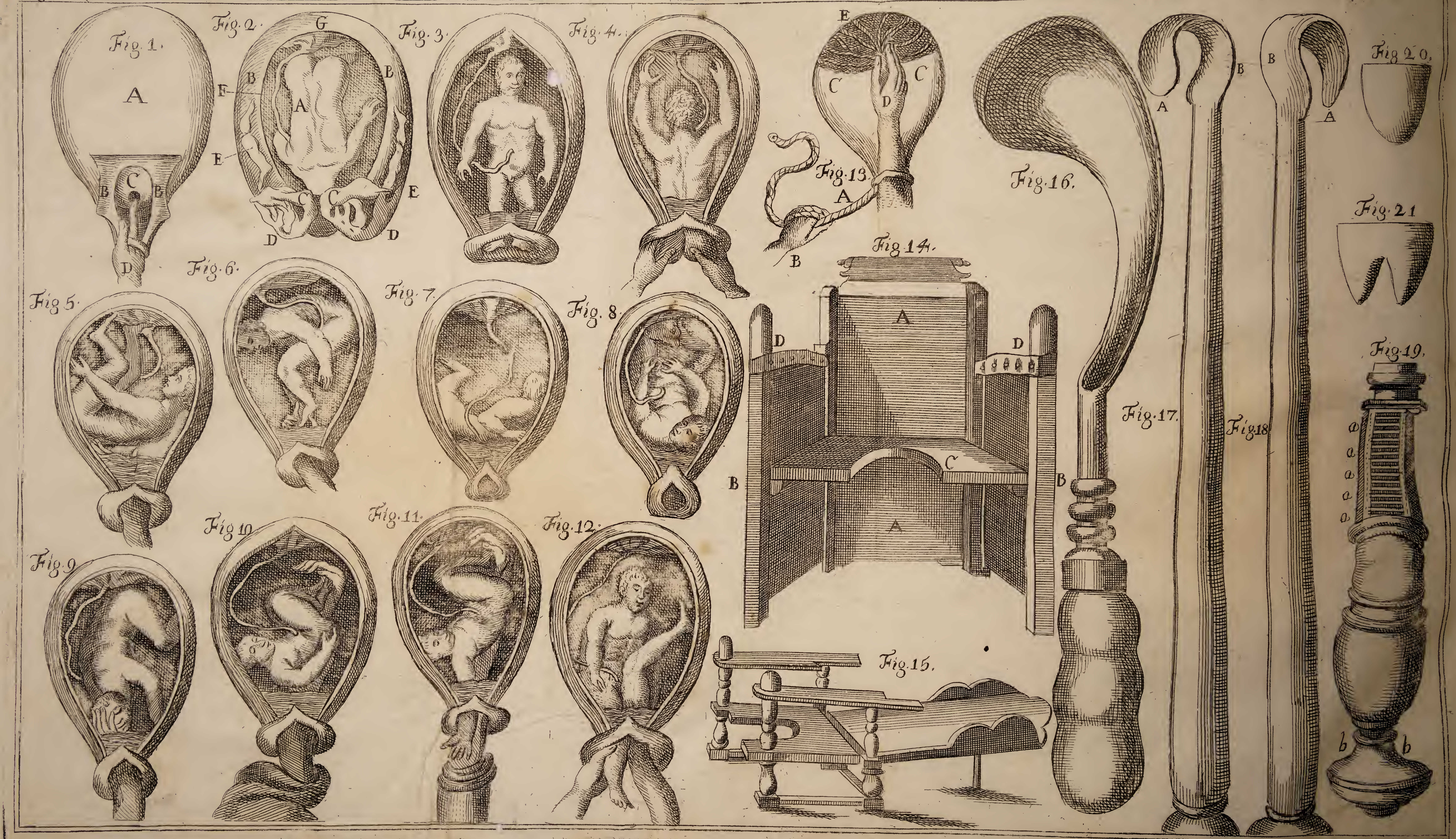
(*b*] Ut PEU ſive PAUCUS Lib. cit. pag. 494. 508. 511. 512 MEYFELDIUS diſſ. de partu difficili, ex ſpaſtica ſtrictura uteri circa placentam, Altorfii 1732. edita pag. 8. & 17. HORTTRANFFT. in diſſ. de non differenda ſecundinarum adhærentium extractione, Lipſiæ 1735. pag. 21. & STUARTUS diſſ. *de ſecundinis* Argentorati 1736. evulgatis.

(*c*) Cap. 9. Lib. II. *de morbis mulierum prægnantium ac parturientium, nec non in libro obſervationum.*

(*d*) In obſervationibus *de arte obſtetricia.*

[*e*) In Lucina Ruyſchiana.

Fig. 1.
A
B
C
D
Fig. 2.
G
A
B
C
D
E
F
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
A
B
C
D
E
Fig. 14.
A
B
C
D
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
A
B
Fig. 18.
Fig. 19.
a
b
Fig. 20.
Fig. 21

Explicatio Tabulæ trigeſimætertiæ.

Fig. 1. Oſtendit quomodo in parturientibus os uteri internum digito uno alterove, num directum uterus habeat ſitum an obliquum, itemque utrum adhuc adſtrictum an apertum ſit os uteri explorandum; ut inde de partu naturali vel præter naturam, facili vel difficili; inſtante vel remoto, chirurgus aut obſtetrix rite judicare, & quid faciendum inde concludere poſſit.

A, eſt *uterus gravidæ.*

BB, vagina aperta & oræ diſſectæ reclinatæ.

C *os uteri internum* in ſitu recto, naturali & bono, ſed adhuc *clauſum.*

D, manus explorans digitum indicem, vel etiam, ubi fieri poteſt, ſimul medium per vaginam ad os uteri demittens, pollicem vero ſurſum erigens ac reliquos digitos deprimens, ut tanto facilius ad os uſque uteri pertingere, ejuſque conſtitutionem ac ſitum explorare queat. Quando vero hoc os uteri C ſive ad B dextrum ſive ad B ſiniſtrum vergit, ſive antrorſum ad os pubis, ſive, quod frequentiſſimum eſt, retrorſum os ſacrum verſus, ſitum uteri obliquum & partum difficilem aut laborioſum indicat.

Fig. 2. *Naturalem infantis in partu poſituram* repræſentat, ubi caput, per os uteri & vaginam, ſub pubis arcu, ſive oſſibus prorumpit. Litt. A infantem, B B, uterum apertum, ut ſitus fœtus in partu naturali & maxime uſitato conſpici queat; CC, oſſa pubis; DD, oſſa iſchii, EE, oſſa ilei, F, funiculum umbilicalem; G, denique *ſecundas*, utero adhuc adhærentes deſignant.

Fig. 3. *Infantem pedibus* tempore partus exitum quærentem demonſtrat.

Fig. 4. *Fœtum natibus* ex utero prodeuntem, & quomodo digitis utrinque adhibitis hic partus promoveri queat, exhibet.

Fig. 5. *Infantem repræſentat tranſverſim poſitum*; ſed cujus dorſum vaginæ & ori uteri accumbit, una cum manu chirurgi, quæ ad fœtus pedes quærendos fœtumque eis invertendum in uterum demittitur.

Fig. 6. Deſignat *fœtum pedibus manum comprehenſum* & inverſum & quomodo his educendus.

Fig. 7. Infantem ſiſtit, *cujus venter uteri ori & vaginæ opponitur*, atque ſimul quoque tranſverſum poſitus eſt: quo in ſitu ſæpe ſimul funiculus umbilicalis cum vitæ fœtus magno periculo ex utero procidit.

Fig. 8. Fœtus eſt, cujus *caput ſiniſtro oſſium pelvis lateris inſiſtit*; cujus vero collum ab utero ſe conſtringente plerumque valde contorquetur; unde partus difficillimus imo impoſſibilis ſæpe oritur.

Fig. 9. Exhibetur *infans capite ad dextrum pelvis latus inclinans*, & quomodo quandoque, præſertim mox poſt ruptas aquas, ejuſmodi caput manu in ſitum rectum converti queat.

Fig. 10. Fœtus repræſentatur, qui cubito vel humero ori uteri inſiſtebat, & *quomodo in hoc, aliiſque pleriſque poſituris p.n. pedes manu ad cubitum uſque in uterum demiſſa inveſtigari*, eorumque ope fœtus converti ac pedibus arreptis extrahi debeat, ſicut fig. 6. oſtenſum eſt.

Fig. 11. Indicatur, quomodo *infans brachio prolapſo*, manus juxta hoc ad pedes quærendos immittenda, fœtuſque ea educendus ſit.

Fig. 12. docetur, quomodo *infans altero pede prodiente*, *vel arte educto*, manus ad alterum quoque pedem quærendum & educendum intus ſit demittenda.

Fig. 13. Proponitur quomodo fœtu excluſo, ſi ſecundæ non mox ſequuntur, funiculus umbilicalis ſiniſtra manu comprehendi, dextra vero ad ductum funiculi umbilicalis uſque ad placentam in uterum inſinuari, hæc ipſa comprehendi, & blande ab utero diduci debeat.
AA, eſt funiculus umbilicalis:
B, manus ſiniſtra eum comprehendens;
CC, uterus ejecto fœtu jam valde collapſus;
D, manus dextra in uterum demiſſa placentam,
E, comprehendens.

Fig. 14. *Sellam* exhibet, *partus negotio accommodatam*; quali noſtrates mulieres partus tempore plerumque utuntur. AA indicat ejus latus poſterius ſive dorſum ſedilis; BB, partes laterales; C, partem, cui inſident parturientes, in medio excavatam, ut os coccygis liberum ſit; quo facilius fœtui egredienti cedere queat. DD, habenæ, quas manibus comprehendunt.

Fig. 15. *Sellam aliam*, eidem uſui deſtinatam demonſtrat, dorſo verſatili inſtructam, ut mox, ſi partus præter naturam incidat, reclinari & quaſi in lectum converti atque fœtus facilius educi queat, id quod tamen etiam in alio lecto, ſi ejuſmodi ſella deficit, quando tranſverſim parturiens ei imponitur, imo etiam in menſa quadam fieri poteſt.

Fig. 16. Ideam ſiſtit ejus *ferramenti* ſive *hami lati* & retuſi, quem PALFYNUS pro infantibus vivis, aut quorum mors adhuc dubia, capite pertinacius in vagina hærentibus, ſine noxa protrahendis commendavit. Vera ejus magnitudo altero tantum illum ſuperat, quem in hac tabula deſignare potui. Duo autem ſemper in promtu eſſe debent; ut nimirum ab utroque latere caput iis comprehendi atque ſic tanto facilius educi queat.

Fig. 17. & 18. Deſignant *uncos commodiſſimos*, a latere ſpectatos, quibus in extrahendis infantibus, ubi opus eſt, uti ſoleo. Litt. A eorum cuſpides; BB, dorſum indicant.

Fig. 19. *Manubrium* uncis his adaptatum, quod primo variis ſulcis, aaaaa, in parte, quæ dorſo unci reſpondet, inſtructum eſt, eo fine, ut ſolius tactus beneficio, dum pollicem iis impono, ſemper ſciam, me cuſpidem unci fœtui, non utero infigere, ne uterus eo lædatur, aut laceretur. Deinde locus bb exciſus facit, ut laqueus hic jungi poſſit, quo adſtans vel miniſter extractionem, quæ ſubinde difficillima eſt, juvare poſſit.

Fig. 20. Cuſpidem unci ſeorſim a parte anteriori oſtendit.

Fig. 21. Cuſpidem unci duplicem exhibet, qui quandoque adhiberi poteſt.

CAPUT

C A P. CLVI.

Qua ratione molas uteri excutere conveniat.

I.

SOlet quandoque in utero vel *ex concreto ſanguine menſtruo*, *vel e ſecundarum reliquiis*, vel & ex ovulo quodam mulieris minus decenter fæcundato, ſubſtantia vel materia quædam carnoſa atque informis pronaſci, quæ mulieribus multa ſæpe incommoda concitare poteſt, & a Medicorum filiis *mola uteri* ſolet nuncupari. Rarius apud viduas atque virgines, frequenter autem apud mulieres in conjugio viventes iſtiuſmodi caſus incidere, manifeſtum eſt experientia. Interea tamen quandoque & in illis obſervatæ ſunt, & præſertim in vidua honeſtiſſima etiam aliquando ejuſmodi molam vidi (*a*). Si ad molarum figuram & magnitudinem reſpexeris, mirificam earundem differentiam exiſtere cognoſces. *Quædam earum nuſquam cum utero cohæreſcere deprehenduntur*; aliæ pet unam alteramque venam aut fibram carneam cum eodem conjunctæ ſunt; *aliæ denique firmiter admodum ipſi adhæreſcunt* (*b*). Utplurimum eædem ſolæ; ſed interdum tamen una cum fætu quodam progignuntur. Si abſque fœtu mola progignitur, *poſt alterum plerumque vel tertium menſem*, *ſua velut ſponte* atque ad inſtar infantis alicujus, prægreſſis partus quaſi doloribus ab utero expellitur. Quod ipſum equidem ubi fit, æque propemodum gravibus, quin & interdum longe gravioribus, ac in naturali infantis partu, doloribus aliiſque incommodis mulieres exercentur. Nonnunquam a partu molarum uſque adeo *larga profuſio ſanguinis ſuboritur*, ut in præſentiſſimum vitæ periculum mulieres adducantur. Interdum molæ per complures menſes atque ita diu in utero perſiſtunt, ut communem infantis alicujus & abdominis præ ſe ferant magnitudinem.

Mola uteri quid ſit.

II.

Primis quatuor menſibus ſtatui vix poteſt, utrum infans an mola quædam intus in utero mulieris gravidæ deliteſcat: ſiquidem communiter eadem utrobique ſigna ſeſe oſtendunt. Poſtmodum vero ſenſim ſenſimque diſcriminis alicujus indicia obſervantur. Namque ubi modo quædam intus in utero continetur, 1. mulieres ne poſt quartum quidem vel quintum ab imprægnatione menſem *commotionis aliquid* rei vivæ in utero contentæ, ceu fieri naturaliter in vere gravidis a fœtu ſolet, perſentiſcunt. Deinde 2. a *mola venter mulieris æqualiter ubivis intumeſcit*; quum e contrario ab infante pars ventris umbilico proxima, vel & alterutrum latus magis, quam partes ejuſdem reliquæ promineat. Porro 3.

Mola quibus ſignis cognoſcatur.

X 4 *mola*

[*a*] Idem jam notavit MAURICEAU in obſervat. ſuis ult. obſ. 33. KERKRINGIUS Spicileg. anat. obſ. 81. quæ vehementiſſimis doloribus rejecta fuit.

(*b*) Exempla quædam huc ſpectantia deſcripta leguntur apud HILDANUM cent. II. obſ. 52. GUILLEMEAUM, lib. de gravidit. cap. IV. *obſtetricem Brandenburg. in præfat.* nec non apud CONNORIUM in diſſ. med. phyſic. de humani uteri ſarcomate, pag. 57. SAVIARD. obſ. 36.

mola modo in hanc, modo in iſtam ventris partem delabitur, pro varia nempe mulieris poſitura vel corporis converſione; quod aliter omnino ſeſe habet, ſicubi verum eundemque vivum infantem aliquem uterus continet. Denique 4. *in mammis earum*, quæ molam in utero gerunt, *parum, plerumque aut nihil lactis colligitur*; quum e contrario gravidarum mammæ ſenſim ſenſimque magis ab eodem diſtendantur. Tandem 5. quoque *mulieres graviora plerumque a molis, quam a veris infantibus incommoda ſentiunt*: neque enim facies modo colorem tetrum oſtendit; ſed univerſum quoque corpus cum cibi faſtidio mirifice langueſcit, & frequenter doloribus ac cruciatibus circa lumbos & in pubis regione torquentur: unde tandem fœtum haud in utero, ſed molam quandam geſtari intelligitur. Nonnunquam affectus modo propoſitos hydropis quoque imminentis ſigna exiſtere poſſe, res ipſa, credo, loquitur.

III.

Molæ quomodo excutiantur. Simul atque ex his atque id genus aliis indiciis conſtat, molam quandam, non autem verum infantem intus in utero deliteſcere, a medicamentis expellentibus, hiſdemque a prudenti Medico propoſitis, capienda ſunt curationis primordia (*a*). Quodſi autem, prout fieri quandoque ſolet, medicamenta ejuſmodi nihil proficiunt, chirurgum aliquem harum rerum peritum, vel idoneam obſtetricem adhibere convenit, qui manus adminiculo protrahere ex utero partem iſtam alienam ſtudeat. Quandoquidem autem uterus clauſus manum medicam haud facile admittit, neceſſarium utique videtur, per adhibita medicamenta alvum citantia atque educentia, clyſteres item vehementes, fomenta & balnea partus dolores excitare, os uteri emollire atque ita ſimul uterum paulatim aperire. Namque hoc facto, unus alterve digitus primo demitti, mox autem, utero ſenſim ſenſimque diducto, manus integra deprimi, atque mola eo modo comprehendi poterit, quem ſupra jam tum (cap. CLIV. de fœtu in hæmorrhagia uteri educendo explicavimns. *Sicubi cum utero mola concrevit*, quemadmodum ſæpius fieri ſolet: tum per admotos digitos decerpere illam ea ratione convenit, qua idem perfeciſſe HILDANUS legitur (*b*). Si firmiter nimis cum utero mola cohæreſcit, ut digiti parum ſint, forficem quandam longiorem, ſed retuſam tamen, qualem nimirum *obſtetrix Brandenburgica* deſignavit (*c*), & nos ex ea tab. XXXIV. fig. 1. delineari curavimus, prudenter admovere eaque molam, ut hæc obſtetrix ſe feciſſe ſcribit, reſecare oportet. Denique *ſi paulo grandior mola exiſtit, quam ut integra extrahi valeat*, tum vel digitis, vel ſcalpello quodam falcato longiore, vel & unco (fig. 11. aut 12. Tab. XXXIII.) quam cautiſſime diſcerpi eadem atque ſic particnlatim extrahi debet. Si qui plures de molarum natura & eductione obſervationes noſſe deſiderant, hi ut HILDANI, ROONUSII atque MAURICÆI obſervationes perluſtrent, etiam atque etiam ſuademus. Ceterum ſi nulla graviora incommoda molæ concitant, nulla hiſce mulierculis vis inferenda; multæ enim ad ſenectutem uſque ſine notabili noxa eas circumferunt. Conf. hanc ob cauſam HILDANI Epiſtolæ laudatæ.

CABUT

[*a*] Conf. hac de re HILDANI *cent. Epiſtolar.* epiſt. 18. & 39. pag. mihi 984.
[*b*] Cent. 2. obſ. 52. conferantur quoque epiſtolæ modo citatæ.
(*c*) In præfatione libri de arte obſtetricia, germanice editi, & a SOLINGENIO in belgicam linguam tranſlati.

C A P. CLVII.

De uteri prolapſu.

I.

Uteri equidem procidentiam, *quaſi rem impoſſibilem* atque ab ipſa natura prorſus alienam, a Medicorum aliquibus eiſque recentioribus ſuperiori ſeculo non ſolum propoſitam, verum & mordicus defenſam fuiſſe, nemo facile, niſi rerum in republica medica geſtarum ignarus, ignoraverit (*a*). Poſſe vero utique apud mulieres quaſdam uterum ex abdomine per pudenda foras procidere, ex quamplurimis Medicorum expertiſſimorum, tam antiquiorum, quam recentiorum obſervationibus eſt manifeſtum (*b*). Quarum equidem recentiſſimas pariter atque luculentiſſimas merito ſuo exiſtimamus illas, quas celeberrimus RUYSCHIUS quondam *in obſervationibus chirurgicis*, *obſ.* I. VII. IX. & X. hanc in rem propoſuit, figuriſque ſat elegantibus atque perſpicuis dilucidavit. Nos binas ex his Tab. XXXIV. fig. 2. & 3. repræſentavimus. Poſt RUYSCHIUM laudandi nobis hic adhuc ſunt SAVIARDUS, chirurgus Pariſienſis, qui decem circiter exempla a ſe obſervata recenſet (*c*). Deinde *Jo. Maur.* HOFFMANNUS (*d*), Altorfinus quondam Medicus, itemque SCHACHERUS, Medicus nuper Lipſienſium clariſſimus (*e*), SLEVOGTIUS & VATERUS; hi enim omnes haud adeo pridem veras uteri procidentias, quaſi teſtes hujus noxæ oculati viderunt & deſcripſerunt. Denique nuperrime BURGGRAVIUS, Medicus Francofurtenſis, una cum aliis Medicis ibidem verum uteri prolapſum conſpexerunt (*f*). Ita & ipſemet aliquoties veros uteri prolapſus me videre memini. Quando uterus ſolum in vaginam uſque deſcendit, *deſcenſus*

Quotuplex ſit procidentia uteri.

[*a*] Referendi in hunc cenſum potiſſimum ſunt MEEKRENIUS, *obſervat. cap.* 54. ROONHUSIUS obſ. chir. Lib. II. cap. de vaginæ prolapſu, pag. 86. in edit. belgica. HORNIUS in microtechn. Sect. II. Part. I. §. 28. BARBETTIUS in chirurg. edit. Genevenſ. pag. 518. & ſeq. VANDER BEEKE lib. *de procidentia uteri*, KERKRINGIUS in ſpiceleg. anatom. obſ. 20. VERDUCCIUS in patholog. chir. atque ab his citatis auctores alii.

(*b*) ÆTII puta, ÆGINETÆ, ROSSETI lib. de part. cæſ. FABRICI *ab Aquapendente*, BERENGARII CARPI, PLATERI, PARÆI, PLEMPII, LANGII, FERNELII, HILDANI, MARCHETTI, VESLINGI Syntagm. anat. cap. VII. BARTHOLINI, HILDANI, STALPARTII, PECHLINII obſ. 20. SOLINGENII obſ. 30. 50. MAURICÆI de morb. gravid. Lib. III. cap. VI. & obſervationibus ejus, ubi quamplurima exempla refert.

(*c*) In obſ. chirurg. obſ. X. XI. XII. XIII. & XV.

(*d*) *Ephem. nat. cur. Cent.* IV. *pag.* 261.

[*e*] In program. anat. an. 1721. hac de re emiſſo.

(*f*) Vid. Commerc. litterar. Norimb. A. 1733. pag. 362. conf. ſimul diſſ. WESENFELDII de *inverſione uteri*, ſub præſidio BERGENII Francof. ad Viadr. 1732. evulgata. Neque hic ſilentio prætereundum, quod, cum David vander BEEK & GARMERUS, ambo Medici quondam Hamburgenſes, acerbas hac de re lites inter ſe habuerint, atque ille uteri procidentiam negaret & impugnaret, GARMERUS vero ipſam affirmaret atque defenderet, a Collegio autem Medico Academiæ noſtræ Helmſtadienſis tunc, anno nimirum 1684. ſententia ſuper hac re Hamburgo deſideraretur, Collegium hoc pro GARMERO ſteterit, atque in reſponſo ſicut acta collegii noſtri teſtantur, procidentiam uteri ſua quoque experientia doctiſque rationibus confirmaverit.

ſcenſus uteri, quando autem ultra & extra vaginam prolabitur, tunc proprie *uteri prolapſus* ſive *procidentia* appellatur. Solet autem duplex admodum uteri procidentia exiſtere: quarum altera fit *abſque uteri inverſione* adeoque tum circa extremam ejus partem os uteri, quod vulgo internum vocatur, conſpicitur; (vid. fig. 2. lit. C) *altera cum inverſione*, ubi os uteri non conſpicitur, (vid. fig. 3.) quemadmodum prælaudati auctores utrumque teſtantur.

II.

Diagnoſis. Diſtingui vulgo ſolet uterus non inverſus ab inverſo, ut modo dictum eſt, ex ore uteri, quod ſe in non inverſo, ſicut in Tab. XXXIV. fig. 2. lit. C. exhibuimus, repræſentat, eoque etiam vulgo a vaginæ prolapſu, imo & a fungis vaginæ diſtingui ſolet. Obſervatu tamen quam maxime dignum eſt, a Cl. D. WIDMANNO, Academiæ Cæſareæ Naturæ Curioſorum nunc directore, peculiarem admodum totius vaginæ tunicæ internæ ſive rugoſæ prolapſum, non ſolum deſcriptum verum & eleganter ac perſpicue delineatum eſſe, (*a*) ubi prolapſus huius vaginæ tam accurate os uteri finxit, ut quilibet ante cadaveris ſectionem crediderit, verum uteri prolapſum adeſſe; cum tamen revera non niſi tunicæ rugoſæ vaginæ prolapſus fuerit, & uterus ipſe in ventre loco ſuo repertus ſit. Operæ pretium eſſe credidi, ut figuram WIDMANNI, quamvis magnitudine naturali diminutam, huc transferrem (vid. Tab. XXXIV. fig. 4.) ut Medici tanto prudentius in cognoſcendis & diſtinguendis his vitiis procedant, nec ejuſmodi vaginæ prolapſum temere pro vera uteri procidentia habeant, ne inde errores in curatione noxii oriantur. Adeoque oſculum ejuſmodi in tali prolapſu (vid. lit. F.) non pro infallibili ſigno uteri prolapſi, ut plerique hactenus tradiderunt, habeant; ſed partem prolapſam curatius conſiderent, donec certe dignoſcere queant ſitne vagina tantum an ipſe uterus prolapſus. WIDEMANNUS quidem nullum ſignum certum ſive pathognomoniam, quod vocant, protulit, quo vaginæ ejuſmodi prolapſus a vero uteri prolapſu diſtingui certo poſſit; attamen ait, ſe ſpecillum per hoc foramen ſive os, litt. F, quod os uteri mentiebatur, immiſiſſe, quod longe profundius, quam uteri cavum eſt, intraverit, nimirum ad dimidii fere pedis longitudinem. An vero hoc ſignum ſemper occurrat, pluribus experimentis erit probandum. Ceterum meretur, ut notatu digniſſima hæc obſervatio prædicto loco evolvatur, atque cum cura uberius perlegatur.

III.

Porlapſus uteri & vaginæ difficulter diſtinguntur. Ceterum uteri & vaginæ prolapſus non modo valde difficulter ſæpe cognoſci, ſed & a ſe invicem diſtingui, vel inde etiam patere poteſt, cum aliquando factum ſit, ut Medici chirurgi Toluſani, imo & quamplurimi Pariſini, puellam, quæ triginta fere annos habebat, & a pueritia jam uteri procidentia laborabat, pro *hermaphrodito* propterea haberent, atque ſpeciatim pro ejuſmodi hermaphrodito publico actu declararent, ubi ſexus maſculinus prævaleret. Senatuſque ſimul Toluſanus ſub gravi fuſtigationis pœna juberet, ut puella hæc veſtes muliebres deponeret, & inpoſterum veſtibus virilibus incederet. Poſtquam vero SAVIAR-

(*a*) Vid. Ephem. Nat. Cur. Cent. VIII. obſ. 98.

VIARDUS hunc ita putatum hermaphroditum Pariſiis rite examinaret, veram puellam hunc veſtibus virilibus incedentem & gladio alligatum juvenem eſſe cognovit, uteroque in locum naturalem repoſito, in puellam rurſus tranſmutavit, quæque deinde etiam juſſu Regis veſtimenta muliebria loco virilium rurſus aſſumſit. Temere admodum Toluſanos de hac puella judicaſſe etiam inde colligo, quia in hiſtoria hac lepida, quam SAVIARDUS obſerv. ſua xv. prolixius deſcribit, nihil quicquam occurrit, quod vel penem vel teſticulos indicaſſet; ſine quibus tamen ego non perſpicio, quomodo aut quare aliquis vir dici queat; præſertim cum mammas habuerit prægrandes, ac faciem muliebrem, qua ſine dubio etiam barbæ defectus intelligitur.

IV.

Cauſam prolapſus uteri generatim a nimia ligamentorum uteri atque vaginæ debilitate indeque ſenſim facta eorum relaxatione repetendam eſſe, res ipſa loquitur: unde *ſæpius obſervatur*, *hoc malum ſequi partum difficilem*, vel alios conatus vehementiores. Interea tamen prorſus inſolens non eſt, ipſas etiam *virgines & puellas* aliquando hoc vitio laborare. (*a*) Altera procidentiæ ſpecies eſt, quando *uterus prolapſus ad inſtar ſacculi inverſus*, ita ut interior ejus facies fiat exterior, eſſe animadvertitur, uteri ore ſive orificio tunc, utpote intus in vagina latente, non conſpicuo. (vid. fig. 3. B) Atque hujus quidem generis, præter multas inter ſupra citatas, ea quoque procidentia eſt, quam & curaſſe & deſcripſiſſe GENSELIUS legitur. (*b*) Et ſane quia in iſtiuſmodi caſibus uterus propendens *molæ ſive carnis alicujus cruentæ atque indecentis ſpeciem exhibet*, mirum non eſt, a chirurgis atque obſtetricibus imperitioribus malum haud cognoſci atque ejuſmodi uterum prolapſum ruditer quandoque tractari, quin &, cum præſentiſſimo miſerarum mulierum vitæ periculo, violenter convelli. (*c*) Neque vero incidere fere unquam graviſſimum iſtiuſmodi malum conſuevit, niſi *quando uterus cum ſecundinis extrahitur*, *vel ubi mox a partu & præſertim difficiliori uſque adeo diſtentum uteri os internum eſt*, ut quam facillimo negotio, ſine cauſa perſpecta ipſum tranſmittere uterum valeat; (*d*) vel denique niſi mulieres a partus doloribus vel poſt confectum quoque partum remanentibus, ita graviter exercentur, ut, vehementi niſu adhibito, uterum tandem invitæ per os uteri patens & per vulvam exprimere cogantur, vel ſaltem imprudenter expellant. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane

Ejus cauſæ.

[*a*] Exempla legi poſſunt in GRAFIO lib. de organ. mulier. MAURICÆO obſ. 96. SAVIARD. obſ. XIII. & XV. Miſc. Nat. Cur. Dec. I. An. VI. & VII obſ. 73.

[*b*] Vid. Ephem. Nat. Cur. Cen. II. obſ. 193. ibidemque citati ſcriptores alii. Conf. quoque Henr. van SANDEN obſerv. de prolapſu uteri in verſo ab excreſcentia &c. Regiomonti A. 1723. edita in 4. ubi variæ aliæ ejuſmodi obſervationes referunt.

(*b*) Memorabilem caſum hanc in rem ſuppeditavit HILDANUS pag. 904. BARTHOLINUS *Cent.* II. *hiſt.* 91. STALPARTIUS Cent. I. obſ. 67. MARCHETTUS obſ. 61. MURALTUS Miſc. N. C. Dec. II. an. I. obſ. 112. SAVIARD. obſ. XV. itemque *Commerc. litterar.* Nor. An. 1733. pag. 302.

(*d*) Hoc preter RUYSCHIUM locis citatis, ut & in Adverſ. ſuis anatom. dec. II. obſ. X. p. 37. 38. obſervavit MAURICÆU lib. de morb. mul. lib. III. cap. VI. & obſervat. ſuis, obſerv. 355. 685. Starpalt *vander VViel* obſ. rar. Cent. I. obſ. 67. & M. N. Cur. variis in locis.

ſane, *niſi confeſtim uterus in ſedem naturalem reſtituitur, vehementer brevi increſcit, & citiſſima fere ſemper mors, ut prælaudatorum auctorum quamplurimi teſtantur, inſequitur*: adeoque omni modo feſtinandum, quia maximum in mora hic periculum eſt (*a*).

V.

Curatio uteri prolapſi & converſi. Simulatque igitur vel ſine vel *una cum ſecundis foras procidere uterus animadvertitur*: id ſibi datum ante omnia chirurgus vel obſtetrix ſciat, ut, evacuata prius urina, ne veſica repleta obſtet, & reſupinata ægra coxis elevatis, cruribuſque diductis, prudenter per admotos digitos prius reſolutis, ſiquidem cum ute o eadem forte adhuc cohæreſcant, ſecundis. quantum quidem fieri poteſt, manu celerrime in ſedem priſtinam uterum blande reſtituant. Hoc commodiſſime perficitur, quando obſtetricans inferiorem uteri propendentis partem fig. 3. litt. C, digitis tribus mediis mox primo in vaginam, ac deinde ope totius manus in ventrem ſive locum naturalem blande repellat. Hoc facto, manus intus in utero in formam pugni conſtricta aliquamdiu detineatur, donec hic uſitatam ſuam in puerperis figuram rurſus aſſumſerit, ubi tandem leniter retrahitur. Quod ipſum equidem fieri hoc facilius conſuevit, quo magis diductum proximis ab ipſo partu momentis os uteri una cum vagina exiſtit. Utero, quemadmodum præcepimus, repoſito, figuraque conſueta ipſi reddita, confeſtin ægram in lectulo ſupinam deponere graviterque admonere convenit, ut, probe invicem conjunctis cruribus, gnaviter quieſcere ſtudeat; Nam tunc ſæpe ſola quies & decubitus, pro curatione ſæpe ſuffitiunt. Attamen nec alienum erit per aliquod tempus ſpleniis & faſcia idonea os vaginæ claudere, ne uterus facile ſupervenientibus forte doloribus poſt partum, tuſſi vel ſternutatione fortiori relabi poſſit. Namque hoc facto, uteri os ita ſemſim rurſus coarctatur, ut poſtea ſe invertere ac procidere uterus per illud denuo nequeat atque malum ita curatum ſit. *Si juſto diutius uterus prolapſu propendet*, utplurimum mulieres brevi, ut obſervationes HILDANI, STALPARTII, RUISCHII, SAVIARDI, aliorumque quamplurimorum laudatorum ſcriptorum docent, emoriuntur, nam uteri os a parte uteri ſuperiori paulatim ita conſtringitur, ut mox inflammetur ac deinde refundi uterus per illud nulla amplius ratione queat; ſed ſphacello propter ſanguinem hic hærentem & corruptum contracto, miſerabiliter ægræ brevi conficiantur. *Si tamen forte nondum deſperatum prorſus malum eſſet*, dum chirurgus ad mulierem ex utero prolapſo laborantem adſciſcitur, opera utique danda eſt, ut & ab inflammatione ſua uterus tumefactus liberetur, & quamprimum fieri poſſit, ſuis ſedibus reſtituatur. Debet autem his fere modis negotium illud inſtitui. Ante omnia larga ſanguinis copia per venam detrahenda ac deinde urina emittenda: ne quod forte obſtaculum a diſtenta veſica uterus ſentiat. His peractis, ſic omnino, ut modo diximus, deponere mulierem convenit. Inſimul uterus aqua aut lacte calido quam diligentiſſime fovetur, atque butyro ſive oleo calido inungitur; vel fomentis denique ſeu malagmatis digerentibus atque emollientibus tamdiu comprehenditur, donec ita mollis atque lubricus fiat, ut prædicta ratione refundi per admotas chi-

[*a*] Quod uterus ab excreſcentia intus enata invertatur, ut SANDENIUS ſcripſit, inter rariſſimos caſus referendum eſt.

chirurgi manus valeat (*a*). Niſi enim tempeſtive reponi is poteſt, vix ac ne vix quidem convaleſcere, nec vel utero quidem ligato aut exciſo, quemadmodum nonnulli putarunt, mulieres conſueverunt. RUYSHIUS enim exemplum refert, ubi chirurgus uterum ejuſmodi propendentem ligatura auferre voluit; ſed res non ſucceſſit & mulier brevi mortua eſt (*b*).

VI.

Longe minori cum periculo conjuncta eſſe illa *uteri procidentia* conſuevit, *quæ non partus tempore, ſed alias a nimia ligamentorum debilitate proficiſcitur*, quæque uteri haud inverſi os repræſentat: quo ſigno non ſolum ab utero inverſo, ſed etiam a fungis ſive tuberculis e vagina ſæpe excreſcentibus utplurimum diſtinguitur, conf. ſupra §. 2. Namque tum haud facile verendum eſt, ne partes uſque adeo flaccidæ inflammationem aut ſphacelum, quemadmodum in priori ſpecie facile fieri ſolet, ſentiant. Interim ſciendum hic adhuc eſt, non ſolum mulieres quæ pepererunt & forte difficiles partus ſenſerunt, ejuſmodi procidentiis uteri laborare; verum etiam quandoque, ut ſupra jam ſcripſi, mulieres, quæ non pepererunt; *imo & virgines atque inter has veſtales* quoque, ac interdum etiam puellas juniores, quemadmodum ex MAURICÆI obſ. 96. & variis SAVIARDI aliorumque obſervationibus conſpici poteſt, prolapſus hujuſmodi uteri pati. Ubi juſto diutius abſque curatione uterus talis propendens relinquitur, non moleſtiam modo egregiam, ſed & urinæ difficultatem atque inſignes quoque coxarum dolores, uteri propendentis exulcerationes, quin imo quandoque inflammationem aliquam cum ſphacelo, ſæpius vero ſcirrum vel carcinoma mulieres haud raro experiuntur. Et ſane quo tardius medicina huic malo adhibetur, hoc difficilius, quia ſæpe valde increſcit & augetur, reponi, nedum contineri in ſede ſua naturali abſque machinamentis uterus ſolet (*c*). Vix enim ac ne vix quidem prohibere licet, quo minus vel ab ambulatione, vel a corporis aliqua commotione, vel denique a ſternutatione atque tuſſi, denuo is prolabatur, præſertim ſi faſcia vel vinculo, vel idoneo inſtrumento non coercetur. *Quodſi forte carcinoma* jam tum vel gangræna uterum prolapſum occupavit, fruſtra omnino, quemadmodum obſervatum eſt a RUYSCHIO obſ. 9. idem reponitur: ſi quidem, illo repoſito, longe gravioribus, quam antea, doloribus aliiſque incommodis mulieres diſcruciari teſtatur.

Quid fiat, ſi uterus prolapſus non eſt inverſus.

VII.

Si igitur nondum carcinoma aut gangræna propendentem uterum occupavit, bina potiſſimum Medico expedienda ſunt *curationis* negotia. Primum eſt, ut decenter *in locum ſuum uterus reſtituatur*; alterum, ut, ne *denuo procidere.*

Curatio.

[*a*] Hic in mentem mihi venit, an non in ejuſmodi caſibus deſperatis ſcarificationes uteri turgidi & inflammati, quemadmodum in aliis inflammationibus gravioribus & cancrum ſpectantibus cum fructu inſtituti queant? Mihi tentari eas poſſe haud alienum videtur.

[*b*] Exemplum uteri inverſi & feliciter reſtitui videri adhuc poteſt in Mauricaei obſ. ultimis, obſ. 138.

[*c*] Inter alia hoc diſci poteſt ex variis & RUYSCHII & SAVIARDI obſervationibus ſupra citatis.

dere is queat, ſolertiſſime præcaveatur. Ad primum quod attinet, obſervaſſe juvabit, uterum prolapſum, niſi forte jam tum inveteratum aut mole auctum valde iſtud malum eſt, *facile plerumque reponi*, dummodo mulier ea ratione, quam paulo ante (vid. §. V.) deſcripſimus, capite ſcilicet depreſſo, & natibus elevatis, gnaviterque ab invicem diductis cruribus, deponitur, eoque facto, uterus per vulvam in locum ſuum naturalem digitorum vel & candelæ robuſtioris cereæ ſubſidio decenter reſtituitur. Sæpius etiam obſervatur *mulieres ejuſmodi malo afflictas ſibimet ipſi uterum facillimo negotio in locum naturalem refundere*. Sed ſi malum jam eſt inveteratum, aut ſaltem uterus paullo amplior, quam ut facile refundi queat, aliquamdiu fomenta digerentia ſunt adhibenda, urina & alvus evacuanda ut ſic tanto facilius tandem eundem repellere in ſuum locum valeamus. *Ne qua autem forte*, poſt adhibitam curationem iſtam, *denuo uterus procidat*, *præcavere* difficile utplurimum atque adeo difficillimum ſine idoneis faſciis aut machinamentis ſolet eſſe negotium; ſiquidem ægre admodum ſuſtineri uterus a vaginæ tunicis uterique ligamentis laxioribus atque debilioribus poteſt. Interim haud abs re fuerit primo per plures dies in lecto quieſcere ac deinde *ſuffimentis roborantibus*, per tubulum Tab. XXXIV. fig. 14. ad vaginam interventu idonei infundibuli admiſſis, *liquoribus* item idoneis ſiphone injectis *fomentiſque* aromaticis & adſtringentibus cum vino rubro paratis, ſolerter eas partes excitare, quæ propter nimiam debilitatem ſuam ſeſe remiſerunt. Denique faſciam aliquam, litteræ T haud abſimilem, circum corpus involvere atque ita, impoſito prius vulvæ ſplenio, quantum fieri poteſt, diligentiſſime uterum continere. *Quando uterus forte jam nimium intumuit* ut propterea reponi nequeat, fomentis digerentibus antea aliquandiu foveri debet, donec imminuta mole refundi queat, mulierque aliquamdiu poſt in lecto conquieſcat, ne facile rurſus relabi poſſit. Quando ejuſmodi *uterus aliquo modo exulceratus eſt*, ut haud raro contingit, hoc impedire aut retardare ejus repoſitionem non debet; ſanari enim haſce exulcerationes melius utero in locum naturalem reſtituto, quam ſi in loco p. n. extra corpus propendet, SAVIARDUS etiam, obſervationibus citatis jam notavit & ſuaſit. Ita hic etiam vidit *uteri prolapſum magnum una cum calculo in veſica* & quidem in virgine: ubi primo uterum reſtituit, deinde calculum e veſica extraxit, atque ſic ægram a duplici malo, ita tamen, ut peſſum geſſerit, liberavit. Vid. ejuſd. obſ. XV.

VIII.

Quibus inſtrumentis uterus debilis contineatur.

Si nimis jam tum inveteratum atque ita pertinax malum eſt, ut modo propoſita curandi artificia uterum non retineant; unicum idemque communiſſimum ſupereſſe auxilium videtur, illum, qui naturaliter & per ſe contineri haud poteſt, *inſtrumento quodam*, quod *peſſum* vel *peſſarium* vocant, in vaginam uteri immiſſo reprimere. Solent autem apti præ ceteris ii peſſi exiſtere, qui vel ex ligno buxeo aut fraxineo aliove duriore, vel etiam ex ſubere ad id accommodato, ceraque probe obducto conficiuntur (*a*) atque perforati exiſtunt (vid. Tab. XXXIV. fig. 6. 7. 8. 9.) Pro

(*a*) *Quando ejuſmodi peſſi cera non ſunt obducti*, ſubinde valde intumeſcunt, putreſiunt, ac multa incommoda procreant, ſic ut multo labore haud raro & quidem per fruſta tenaculis ſint educendi. Conf. ſi lubet hac de re MAURICÆI obſ. 182. & SAVIARDI obſervatio XIII.

Pro ditioribus aut nobilioribus etiam ex ebore, aut *argento vel auro* excavato fieri poterunt. Iſtiuſmodi peſſus aliquis, *juſtæ magnitudinis* atque habitudinis, ne ſcilicet facile excidat, in vulvam profunde ad uſque ipſum uteri os digitis decenter deprimitur, &, ne qua facile, dum ambulant hæ mulieres, indecore excidere in humum is queat, itemque ut pro lubitu eos extrahere & mundare ſubinde poſſint, funiculi cujuſdam beneficio, vid. Tab. XXXIV. fig. 6. & 10. cingulo ventri injecto decenter alligatur. *Et juſtam quidem magnitudinem habere ii peſſi cenſendi ſunt*, quos primo tempore non nimis facile, ſed non niſi ægre admodum vulva recipit: ut certius maneat, uterumque melius reprimat, atque his duplo interdum majora requiruntur (*b*). *Perforata vere exiſtere peſſaria* eum in finem commodum eſt, ne ſanguinis menſtrui aliarumve ſordium fluxus ex utero impediatur. Itaque minus ſalutari minuſque commoda videntur ea peſſaria, quæ, ut figura 10, ovi aut pyri formam aliquam præ ſe ferunt: qualia nimirum & quidem ingentis magnitudinis a PARÆO, HILDANO, SCULTETO, ROONHUSIO aliiſque hunc in finem propoſita paſſim ac deſcripta deprehendimus. Ut nihil nunc de eo dicam, peſſariis perforatis in naturam inſertis, *& ſemen maris ad ſobolem procreandum* (*b*), & ſuffimenta roborantia cum liquoribus ad confirmandum uterum laxiorem immitti nihilominus in uterum poſſe: quæ ſingula ab iis peſſariis, quæ foramine deſtituuntur, penitus impediri conſueverunt. De cetero tantum abeſt, ut graves moleſtias ab iſtiuſmodi peſſis, quando rite confecti ſunt, mulieres ſentiant, ut geſtare illos, præſertim ubi ſemel natura iis aſſuevit, abſque omni fere moleſtia queant. Denique hic etiam notandum, quaſdam mulieres prolapſu uteri laboraſſe, quando non gravidæ fuerunt; quæ vero poſtquam gravidæ factæ ſunt ab eo liberabantur. vid. PECHLINI obſ. 20. & SAVIARDI obſ. XII. uteri enim gravidi amplitudo prolapſum tunc impedit. Interea tamen graviditas uteri deſcenſum & aliqualem prolapſum ſive deſcenſum non ſemper impedire probat MAURICEAU obſ. *6. 67. 95.* SCHELHAMMERUS in M. N. Cur. Dec. II. A. IX. obſ. 149. HUNERWOLFF. in Dec. III. A. I. obſ. 114. SAVIARD. obſ. XV. NOLET. obſ. curieuſes obſ. VII. & WIDMANNUS Ephem. N. Cur. Cent. VIII. obſervat. *98. ubi uteri os extra vulvam una cum capite fœtus tangere potuerunt.*

IX.

SAVIARDUS in diverſis obſervationbus peſſi cujuſdam ferrei, elatere donati, meminit, quem egregie præ ceteris, & tanquam præſtantiſſimum ad continendum uterum prolapſum commendat; verum figuram, fabricam ac magnitudinem ſilentio præterit, ut qualis fuerit, nemo forte facile divinare poterit (*c*). GOELICKIUS vero, Cel. Medicinæ profeſſor Francofurti ad Viadrum jam olim diſſertationem quandam Halæ 1710. edidit, qua novum artificium curandi procidentiam uteri veram deſcribit, in qua diſſertatione non ſolum *peſſum quoque ferreum ex filo ſcilicet ferreo elaſtico*, eoque aliqua ratione in formam coni contorto, laudavit, *De peſſis ferreis elaſticis.*

verum

[*a*] Videri ejuſmodi magni peſſi poſſunt in DEVENTERI libro de arte obſtetricandi cap. 29.

(*b*) Peſſos hos coitum & impregnationem non impedire probat BAUHINUS lib. de ſect. Cæſ. pag. 126. 142. & ſeq. MAURICEAU obſ. 40. 115. 217.

[*c*] Vid. ejus obſ. XIII. & XV.

verum etiam figuram ejus, ſed valde minutam repræſentavit; attamen quoque qualem longitudinem aut amplitudinem obtinere debeat, non expoſuit. Ego vero eum hic Tab. XXXIV. fig. 11. perſpicuitatis gratia paulo auctiorem eaque forte magnitudine, quam habere poterit, delineare ſtudui, ut clarior ejus ſit idea ſive imago. Intus eum linteo, extus corio tenui atque ſubtili ne facile lædat, obduci vult, baſique coni utrinque funiculos jungi vult, ut ope eorum pro lubitu extrahi queat. Quando immittendus, eum paululum comprimendum eſſe docet, qui vero poſtquam immiſſus, vi ſua elaſtica ſe aliquo modo expanderet, atque ſic tam firmiter hæreret, ne vel ipſius vel uteri prolapſus facile pertimeſcendus ſit. Fatetur quidem ſe cum eo nondum experimentum feciſſe; attamen cum omnes requiſitas conditiones habeat, quæ in bono peſſo deſiderari queant, ſe de ejus præſtantia non dubitare. Interea tamen vereor, ne in loco tam humido rubigine, cui ferrum quam maxime obnoxium eſt, brevi ſemper tempore exedatur atque corrumpatur: quapropter hactenus, quoties opus fuit, non niſi ligneis cera obductis, ad normam fig. 6. 7. vel 8. potiſſimum juſtæ magnitudinis uſus atque his ſcopum meum ſatis aſſecutus ſum.

C A P. CLVIII.

De procidentia vulvæ ſeu vaginæ uteri.

Vulvæ procidentia quotuplex ſit.

NOn ab imperitis tantum obſtetricibus atque aliis mulieribus, ſed ab ipſis quoque Medicis atque chirurgis, viris ceterum ſatis expertis & doctis, identidem vaginæ procidentiam cum uteri procidentia confundi, eodemque utplurimum nomine utraſque deſignari, manifeſtum eſt experientia (*a*). Sed diſcerni tamen ab invicem eæ poſſunt, ſi modo partim ad ea, quæ de ipſius uteri figura & indole in ſectionibus anatomicis viſu deprehenduntur; partim quoque ad ea procidentiæ uteri ſigna, quæ ſuperius capite præcedenti jam explicata ſunt, gnaviter attenderimus. Namque vaginæ procidentiam aliquam factam eſſe ſtatuimus, *ſi non tam uterus, quam potius vagina, eaque vel integra*, ut Tab. XXXIV. fig. 4. indicat, *vel hujus tantum pars*, quocunque tandem caſu eadem relaxata fuerit, ex pudendis propendet. Solet igitur gemina præcipue calamitatis hujus differentia exiſtere. Namque præter modo dictum caſum interdum *univerſa vagina ſeu vulva ita laxa evadit, ut, quaſi caro cruda vel cruenta annulique craſſi carnei figuram præ ſe ferens*, propendeat; magis minuſque tumens, pro varia cauſarum, unde pronatum malum eſt, nec non circumſtantium rerum aliarum conditione, prout ipſemet ſimiles procidentias vidi. Si graviter cum inflammatione quadam, præſertim in partu difficili, quemadmodum ego obſervavi, vulva prolapſa tumet, præſentiſſimum ſæpe ſphaceli periculum ſubeſt (*b*). Si parum aut nihil tumet

(*a*) HILDANUS cent. IV. obſ. 60. 61. & 62. tres de utero prolapſo refert obſervationes; ſed ex nulla clare conſtat, uteri an vaginæ fuerit prolapſus. Præterea adhuc multos ex his in libro de *uteri procidentia* pag. 19. ſeqq. memoravit *David van de* BECKE & nos capite præcedenti.

[*b*] Ejuſmodi caſus etiam refertur a SOLINGIO obſ. 26. & NOLET. obſ. curieuſ. obſ. V.

tumet, quicquid prolapſum eſt, vel ſi abſque inflammatione tumor eſt: tum citra magnam moleſtiam & quam diutiſſime nonnunquam ſine omni periculo tolerare iſtiuſmodi caſum mulieres poſſunt. Interdum autem *aliqua tantum vaginæ pars*, vel propter nimium in elevandis aut deprimendis corporibus, vel & in partu difficiliori adhibitum niſum, vel etiam ob humorum noxiorum hic congeſtionem ita laxa fit & extenditur vel increſcit, ut ſecus, quam naturaliter decebat, extra partes pudendas prodeat, *imo ſæpe inſtar uteri aut fungi majoris propendeat*, ipſiuſque uteri prolapſi ſpeciem exhibeat. Multi ejuſmodi malorum luculenta exempla notarunt (*a*); maxime tamen memorabilem noxæ hujus caſum *capite* LIV. *obſervationum* ſuarum MEEKRENIUS propoſuit, atque figuris illuſtravit; ſed facile tamen ex jam dictis patet, *hujus generis malum non tam pro uteri procidentia, quam potius pro partium naturalium tumore, fungo*, ficu, ſarcomate ſive carne excreſcente habendum, adeoque vel vincturæ, vel ſcalpelli ſubſidio curandum eſſe, ea videlicet ratione, quam ſupra cap. CL. explicavimus. Ut ne quis autem forte ignoret, *quibus indiciis dignoſci ab invicem uterus prolapſus converſus atque vulvæ tuber aliquod ſive fungus debeant*; ſciendum eſt, *uteri converſi procidentia non niſi mox poſt partum & ſubito quidem contingere*: vaginæ autem, ſive partis ejusdem, juſto forte largius increſcentis, tubera ſenſim plerumque & velut ſine ſenſu extra partus tempora pronaſci. Studio dixi *plerumque* talia hæc fieri: ſiquidem egomet circiter anno hujus ſæculi vigeſimo *obſervavi*, *apud mulierem aliquam nobilem ſub ipſo partu difficili*, quem eadem ſuſtinuerat, fœtu adhuc in utero contento, uſque adeo ſubitam factam fuiſſe partis vaginæ procidentiam, ut vix dum elapſis quatuor & viginti horis fungus ſive tuber aliquod, binorum pugnorum magnitudinem adæquans, e vulva pronatum atque protinus a ſphacelo correptum conſpiceretur, quod miſeram mulierem, fœtu licet feliciter adhuc extracto, miſerabiliter intra octiduum conficiebat. Ceterum ex jam dictis haud obſcure, arbitror, liquet, mirum non eſſe, quod Medicorum aliqui, non ſatis diligenter conſideratis iis ſignis, quibus uteri & vulvæ prolapſus diſtingui ab invicem debent, ſtatuerint *non uterum modo prolapſum ſine vitæ periculo exciſum quandoque eſſe* (*b*), *ſed ipſas quoque mulieres iſtas, utero licet deſtitutas, & concipere, & in lucem edere fœtum aliquem potuiſſe* (*c*) At enim vero, poſt exciſum vulvæ tuber aliquod propendens, ſicut in figura 5. fuit, vel forte etiam ubi tota interior vaginæ tunica rugoſa in forma uteri prolapſi procidit, ſicut in WIDMANNI obſervatione Tab. XXXIV. fig. 4. factum eſt; concipere & parere rurſus mulieres poſſe, nemo ſanus facile negaverit: quo minus autem, extirpato utero, gigni fœtus aliquis poſſit, ipſa rerum natura prorſus prohibet, adeoque ejuſmodi hiſtoriæ pro fabulis merito ſunt reputandæ.

[*a*] TULPIUS Lib. III. Cap. 33. & 34. ROONHUYSIUS obſ. chirurg. Part. II. p. 68. KERKRING. obſ. 53. BONET. Med. Septentr. Vol. II. obſ. 33. Miſc. Nat. Cur. variis in locis.

[*b*] Tale exemplum refert CARPUS, itemque PARÆUS Lib. XXIII. cap. 41.

(*c*) Memorandi hic ſunt MOLINETTUS *diſſ. anat. pathol. lib. 6. cap.* 12. MOENICHIUS obſ. 4. aliique plures, quos recenſuit MEEKRENIUS jam laudata obſ. 54. E contrario NOLETUS obſ. V. refert, vaginæ in puerpera prolapſum, ſphacelo corruptum & ablatum, quæ poſtea rurſus peperit: quales revera etiam hi ultimi fuerunt.

II.

Curatio ubi inflãmatio abeſt.

Explicat hujus mali conditione atque indole, ad curationem ut progrediamur, inſtituti ratio poſtulat. Et vulvæ quidem tubera, procidentiæ ſpeciem aliquam præ ſe ferentia, quibus modis ſanare conveniat, ſupra jam tum (cap. CL.) explicavimus. Quoties autem cunque *vagina, ad inſtar magni annuli cujuſdam cruenti, duri atque inflammati, prolapſa eſſe deprehenditur*, ſane, niſi opportune, quicquid prolapſum eſt, reſtituitur, periculum eſt, ne aut gangræna, quemadmodum ego vidi, aut ſcirrhus partem propendentem infeſtet. Minus vero periculum eſt, ſi prolapſa pars flaccida, & nulla inflammatio adeſt. Oportet igitur, ſi nondum inflammatio acceſſit, fomento quodam roborante & digerente partem prolapſam ante excitare, quam ipſa reponatur, vel protinus etiam digitorum vel cereæ cujuſdam candelæ craſſioris ſubſidio in naturalem ſedem ſuam profunde reſtituere. Eo facto ægræ mulieri imperandum eſt, ut, diligenter invicem conjunctis vel & decuſſatim complicatis pedibus, per aliquot dies continuos ſtrenue in lecto ſuo conquieſcat: hac enim ratione fit, ut malum rurſus diſſipetur & ægra ſaneſcat. Interim longe optimum erit, herbis roborantibus, digerentibus, aromaticis atque adſtringentibus, cum vino, præſertim rubro, decoctis, vel & aqua calcis cum vini ſpiritu mixta, diligentiſſime partes naturales fovere; identidem autem ſuffimenta valentia, cujuſmodi e maſtiche, olibano, myrrha, ſuccino ſimilibuſque rebus aliis fiunt, tubuli ad id accommodati (vid. Tab. XXXIV. fig. 14.) infundibulique ſubſidio, in vulvam immittere; hiſdemque rite confectis, faſcia T naturam ſemper quam exactiſſime comprehendere. Sic enim feliciter quandoque priſtino vigori ſuo vaginæ prolapſæ reſtituuntur; præſertim ſi recens adhuc illud malum eſt; ſi item medicamenta interna convenientia ſimul adhibentur. In quibuſdam mulieribus aquæ medicatæ, thermæ præſertim aut aquæ martiales, quæ *acidulæ* vulgo vocantur, egregie ad ſanitatem reparandam hic proficiunt. *Si jam tum ita inveteratum malum eſt*, ut hactenus propoſitis medicamentis in ſtatum priſtinum reſtitui vulva propendens nequeat, ſane cum ad leniendam noxam, tum & vel maxime ad præcavendas calamitates graviores, nihil omnino reliquum videtur, quam *ut continuus faſciæ modo laudatæ uſus mulieri præſcribatur*; hac enim naturalibus decenter applicata, efficitur, ut, citra gangrænæ ſcirrique periculum, negotiis ſuis utcunque fungi mulieres iſtæ queant.

III.

Curatio ubi inflãmatio vel ſphacello.

Quodſi autem inflammatio quædam partem propendentem jam tum occupavit; tum opera utique danda eſt, ut, qualiter fieri in inflammationibus reliquis ſolet, non fomentis ſolum & malagmatis diſcutientibus extrinſecus impoſitis (*a*), ſed medicamentis quoque internis ad idem valentibus prudenter ingeſtis, non omiſſa ſanguinis detractione, inflammatio prius deliniatur, quam vulva propendens in naturalem ſedem ſuam reſtituitur. Inflammatione vero digeſta, prolapſus reponitur, &, ut modo docuimus,

[*a*] HOORNIUS hunc in finem valde laudat muriam ſimplicem, calidæ ſæpe applicatam, lib. ſæpe citato.

mus, tractatur. Si quis vero ejuſmodi prolapſum, nondum temperata inflammatione vulvæ, reponere vi vellet, periculum maximum eſſet, ne gangræne cum citiſſime morte miſeram mulierem conficiat. Sin vero mitior adhuc eſſe inflammatio deprehenditur, tum utique ſæpe ſine periculo refundi vulva prolapſa poteſt; tumor enim, recondita intus vagina, a calore corporis naturali optime plerumque digeritur. *Denique ſi jum tum a ſphacelo infeſtata vulva propendens aut fungus ejuſmodi animadvertitur*, id quod ex nigritie & fœtore cognoſcitur, protinus & ſcarificationes in vitiata parte inſtituere, fomenta aut malagmata digerentia ſuperimponere & reliqua omnia facere convenit, quæ ad ſphacelum ſupra (P. I. L. III. cap. XIV. pag. 320. & ſeq.) propoſuimus.

C A P. CLIX.

De feminis urinæ incontinentia laborantibus.

I.

SOlent ut plurimem eæ feminæ urinæ incontinenti m aliquam ſentire, quibus vel a difficiliori partu, vel a veſicæ calculo majori, violenter præſertim extracto, veſicæ cervix ſive ſphincter nimium quantum eſt debilitatus. Nonnunquam ſine violentia externa, & ſua velut ſponte, ſphincter veſicæ ita ſeſe remittit, debilitate ſcilicet, aut nervorum reſolutione, ut officium ſuum præſtare amplius nequeat. Simile quid maribus quandoque accidere, ſupra jam tum (cap. CXXXVI.) obſervavimus. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane malum ipſum ita ſæpe, præſertim ſi jam inveteratum aut a nervorum reſolutione ortum, comparatum eſt, ut neque medicamentis internis, neque artificiis chirurgicis vinci hactenns vix potuerit. *Mali natura.*

II.

Attamen ſi a calculo extracto, præſertim in puellis aut junioribus mulieribus malum ortum eſt, ſæpe vel ſponte natura, vel adhibitis ſimul remediis roborantibus internis & externis, cap. 158. §. 2. indicatis, curatur. Sed ſi vel inveteratum aut prædictis medicamentis haud cedit, pro inſanabili hactenus fere a Medicis judicatum eſt. Tandem tamen HILSCHERUS, clariſſimus apud Jenenſes Medicus atque Profeſſor, peculiari *diſſertatione* quadam hanc in rem edita (*a*), ſignificavit, vix ac ne vix quidem commodius ſanari noxæ genus illud poſſe, quam per adhibitum iſtiuſmodi peſſum ſive annulum, juſtæ magnitudinis, qualis ad impediendam uteri procidentiam in vagina uteri adhiberi ſolet. (vid. Tab. XXXIV. fig. 6. 7. 8.) Namque hujuſmodi peſſo vel annulo decenter ſub urethram in vulvam immiſſo, ita firmiter comprimi ac præcludi iter urinæ, ſupra vulvam poſito, (vid. Tab. XXIX. fig. 2. B C) poteſt, ut pro arbitrio & contineri & emitti urina valeat. *Curatio.*

(*a*) *De urinæ incontinentia*, 4. Jenæ edita.

CAP. CLX.

De rupto perinæo in mulieribus.

POſſe quandoque in mulieribus perinæum, ſive carnem illam, quæ medio naturam inter & anum loco poſita eſt, perrumpi, nemo facile, niſi qui rerum chirurgicarum plane expers eſt, ignoraverit. Solet autem noxa hæc eas plerumque mulieres affligere, quæ vel a grandiori, vel complicato atque in clunes converſo, vel denique a monſtroſo fœtu partum difficiliorem experiuntur. Ne qua autem forte plura eademque graviora ex neglecta vulneris hujus curatione ſuboriantur (*a*), ſequentia, & quamprimum quidem, fieri oportet. Ante omnia vulnus vino calido vel muria eluatur atque expurgetur. Deinde vel balſamo vulnerario decenter inungatur, vel, quod melius eſt, pulvis ſarcocollæ aut maſtichis inſpergatur. Tum, ſi plaga non adeo magna eſt, emplaſtris glutinoſis conjungi oræ ejus debent. Sin vero magna, emplaſtra glutinoſa vix ſufficiunt; verum præſtat, ut ope acus curvæ & fili cerati duplicis ſutura quædam nodoſa, perinde ut in aliis vulneribus profundioribus fieri ſolet, inſtituatur. Cetera enim eadem fiunt, quæ univerſe de vulneribus ſupra præcepimus. Sed inprimis tamen providere hic convenit, ut, probe conjunctis pedibus, ſtrenue in lectulo ſuo mulier ægra quieſcat, & quotidie bis vel ter a ſordibus probe purgetur, donec glutinatum eſſe vulnus deprehenditur. Quando autem principio negligitur, ut in SOLINGII obſervatione 82, perfectam curationem ſæpe non amplius admittit.

De Ani vitiis & de curationibus circa anum.

CAP. CLXI.

Qua ratione adhiberi clyſteres ſive lotiones debeant.

I.

Clyſteres qui ope veſicæ injiciuntur.

CLyſterum nomine deſignari medicamenta liquida, quæ, pro variis humani corporis noxis curandis, injici & ſpeciatim in anum conſueverunt, vel lippis ac tonſoribus notum eſt; a κλύσω abluo. Græcis etiam *enemata*, hoc eſt injectiones dicuntur; *lotiones* vero latinis, teſte CELSO quoque appellantur (*a*), unde Gallorum vocabulum *Lavement* mihi ortum eſſe videtur. Apud Germanos & paſſim quoque apud Batavos veſica quædam vitulina aut ſimilia, imo & bubula & in extremis utrinque perforata hunc in finem adhiberi ſolet. vid. Tab. XXXIV. fig. 12. A A, quæ in

(*a*) Peſſimum ulcus inde ortum notavit SOLINGIUS obſ. 82.

(*b*) *Lib.* II. *cap.* 12. *n.* 2. & alibi. Miror ſignificationem hanc hujus vocabuli neque in Lexicis medicis, neque in aliis Lexicis reperiri; imo vix unquam hodie in aliis libris medicis hoc ſenſu uſurpari.

in pueris parva, in adultis vero magna eſſe debet, ut libram liquoris & plus continere queat. In alterutro foramine ſive extremo fiſtula ſive tubulus quidam oſſeus quam diligentiſſime firmatur BB; & poſt hunc veſica filo craſſiori CC conſtringitur, ne quid ſine voluntate per fiſtulam præmature effluere queat. Per alterum foramen liquor idoneus, qualem morbus deſiderat, in veſicam hanc infunditur: quo quidem infuſo, veſica prope alterum hoc extremum ſive partem D firmiter quoque deligatur, ne quid & hic effluere poſſit, donec in anum emitti liquor debet. Quibus ita inſtructis, fiſtulam oſſeam butyro ſive oleo inungere, atque ſic in anum hominis ægri, in alterutrum latus, capite declivi, cubantis, provide deprimere convenit. Tum, vinculo juxta hanc fiſtulam C reſoluto, gnaviter veſica A manibus chirurgi comprimitur, atque ita liquor contentus in inteſtina craſſa exprimitur. Denique, his confectis, fiſtula rurſus ex ano recipitur; æger autem tam diu in lectulo eodem fere in ſitu quieſcere jubetur, donec medicamentum immiſſum ſurſum exitum vi quaſi molſatur. Nam, ut CELSUS ait, *non primæ cupiditati dejectionis æger protinus cedere debet; ſed ubi neceſſe eſt, tum demum deſidere.*

II.

Clyſteres, ubi ſyringæ ſubſidio injiciuntur.

Batavi, *Galli* atque aliæ quædam nationes pro veſica ſyringam ſive *ſiphonem* e ſtanno confectum, eundemque ita amplam, ut libram aut paulo plus, quam libram humoris, eadem recipiat, adhibere conſueverunt. Fiſtula ſyringæ anterior, quæ in anum deprimitur, haud multum abſimilis quidem illi eſt, quam veſicæ innectendam modo propoſuimus; ſed liquores tamen longe promtius longeque fortius, adeoque & longe altius in craſſa expelli inteſtina poſſe, res ipſa loquitur. Interea tamen veſica ejuſmodi commodius non ſolum circumferri & in via occultari poteſt, quam ingens ejuſmodi ſipho; verum & infantibus & puerperis minori fere cum dolore aut moleſtia adhiberi. Quandoquidem autem *aliqui, verecundiæ ſtudio ducti, quidvis potius admittere, quam nudare atque aliis oſtendere podicem malunt*; ſane nihil abs re feciſſe ii chirurgi videntur, qui fiſtulam quandam coriaceam ſatis longam, dimidiæ circiter ulnæ Pariſinæ longitudine, eamque flexilem, tubuloque convenienti inſtructuram, ſyringæ applicarunt. Sic enim æger ipſemet, tecto corpore univerſo, & fiſtula in anum inſerere, & liquorem ſibi injicere, vel ſaltem cuivis alii, pro exprimendo liquore, ſyringam committere poteſt. Conſulendi hanc in rem ſunt HILDANUS cent. I. obſ. 78. BARTHOLINUS Hiſt. anat. 66. cent. VI. GRAFIUS in libro peculiari de clyſteribus, JUNGHENIUS in chirurgia ſua, germanice edita, ut & VALENTINI in libro, quem *Polychreſta exotica* inſcripſit, pag. 87. ubi ſiphones ejuſmodi una cum fiſtula coriacea & modo eos applicandi poſſunt conſpici. Ceterum quam ſolertiſſime ſemper providendum hic eſt, *ut neque frigidi nimis, neque nimis calidi, ſed tepidi ſint ii liquores*, qui pro clyſteribus adhibentur. Namque graviter utplurimum inteſtina cum a frigore (*a*), tum etiam a calore nimio læduntur.

[*a*] A Clyſtere frigido mortem notavit BARTHOLINUS Hiſt. anat. 76. Cent. I.

III.

Clyſterum materia quæ ſit. Quales autem liquores, qua copia, quibus denique in morbis eos adhibere conveniat, Medicorum eſt præcipere. Interea tamen ne chirurgus prorſus ignarus ſit liquorum huic uſui maxime idoneorum ex CELSI doctrina præcipuos hic commemorabo, qui & hodie adhuc optime valere poterunt. Hic euim ait (*a*): *ſi levi medicina contenti ſumus*, hoc eſt ſi levi tantum clyſtere indigemus, *pura aqua ſufficere poteſt; ſi paulo valentiori, mulſa; ſi leni, aqua in qua fœnum græcum, aut ptiſana, aut malva*, (aut alia emolliens herba) *decocta ſit: ſi reprimendi cauſa, ex verbenis* (*b*). *Acris autem eſt marina aqua, vel alia ſale adjecto: at utraque decocta melior eſt. Acrior fit adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque* (vel his ſimul). *Si acrior eſt lotio, eo plus extrahit, ſed minus facile ſuſtinetur.* Si leniendi aut demulcendi gratia, verbi cauſa, in calculo aut dyſenteria adhibetur, lac vel ſolum calidum, vel cum chamomilla aut veronica decoctum, melle aut theriaca adjecta uſurpari poteſt; quandoque etiam ſolum *oleum*, ut GALENUS in colica jam fecit, injicitur.

IV.

Clyſterum uſus quis. Quod vero ad *uſum* eorum attinet 1., ſalutariter ut plurimum clyſteres iis adhibentur; *quibus moveri ſive reſolvi alvus juſto vehementius adſtricta debet*. Similiter 2. ad *mitigandos cruciatus*, quos ab affectibus colicis, calculis, dyſenteria, hæmorrhoidibus dolentibus, atque id genus aliis calamitatibus homines quidam in abdomine ſentiunt. Porro 3. *ad revulſionem* aliquam, in hominibus, ſopore nimio, apoplexia, deliriis, phrenitide, ſimilibuſve aliis capitis noxia correptis, a parte affecta inſtituendam. Tum etiam 4. ad *partum difficiliorem*, ſive vivus, ſive jam mortuus infans ſit, promovendum, præſertim ubi alvus adſtricta eſt; nec non ad *ejiciendas ſecundas*, tenaciter aut diutius, quam par eſt, in utero hæreſcentes.

V.

Clyſteres etiam nutrire poſſunt. Denique 5. haud exiguum clyſteres quoque uſum præſtant, *in ſuſtentandis atque alendis iis, qui, propter læſam deglutitionis facultatem*, parum aut nihil nutrimenti per os aſſumere valent. Ubi longe optimum videtur, liquoribus nutrientibus, hiſdemque vel ex juſculis carnis, vel ex lacte, vel cereviſia vel juſculis ex hordeo atque avena decoctis ac præparatis, (quibus ſubinde, niſi morbus repugnat, *aliquid vini*, roborandi cauſa, addi poteſt) atque identidem in ægri hominis anum profunde injectis, tamdiu illum ſuſtentare ac fovere, donec & morbus & deglutiendi difficultas paulatim ſeſe remiſerint. Cujuſmodi quidem *clyſteres nutrientes* non a recentioribus demum Medicis adinventos, ſed pridem jam tum, & ab antiquiſſimis ſalutaris artis doctoribus, præcipue autem a CELSO qui

[*a*] Lib. II. cap. XVI. n. 2.

(*b*) CELSUS hoc vocabulo ſæpe utitur, ſed dubito an vulgarem *verbenam* intelligat: ſuſpicor potius eum ſemper generatim herbas roborantes intelligere, ubi de verbenis loquitur.

qui ptiſanam vel alicæ cremorem pro hoc ſcopo laudavit (*a*), gnaviter admodum jam commendata fuiſſe, teſtis eſt hiſtoria (*b*): licet ſint atque fuerint quamplurimi *Medici*, *qui inutiles atque fruſtaneos prorſus ipſos judicaverint*. Inprimis autem, ut alia ab autoribus notata nunc taceam, memorabile videtur recens exemplum ejus feminæ, quam per quatuordecim dies integros feliciter abſque omni cibo, per os ingeſto, propter deglutiendi impotentiam per adhibitos clyſteres ejuſmodi nutrientes ſuſtentatam eſſe atque ſanatam, GARENGEOTIUS *in operat. ſuis chirurgicis* refert. Nam ſunt revera in inteſtinis craſſis vaſa lymphatica ſive lactea, quæ humores nutrientes injectos abſorbere & ad ſanguinem devehere poſſunt (*c*); quo fit ut haud raro clyſter injectus, non redeat, ſed maneat, ut ipſe aliquoties vidi.

VI.

Novum planæ (ſi cum præcedentibus compares) atque in primis efficax iſtud clyſterum genus eſt, *quod ex tabaci fumo* primo quidem Angli, quantum mihi conſtat, deinceps autem aliæ quoque Europæ nationes medicinæ loco aliquando adhibuerunt. *Clyſter ex tabaci fumo.* Scilicet ubi ceteri clyſteres nihil ad movendam alvum proficiunt, præſertim autem apud homines, *hernia quodam incarcerata* aut *illiaca paſſione laborantes*; vel alios quoque, ſi lubet, in aliis morbis per proprium inſtrumentum aliquod fumus tabaci larga copia in anum inſpiratur. Siquidem, eo facto, promptiſſimum fere ſemper auxilium ii homines ſentiunt, qui prorſus deſperata alvi obſtructione laborare judicantur, ſi modo adhuc in tempore adminiſtretur. Varias eaſdemque precipuas *machinas*, hunc in finem adhiberi ſolitas, primus, quod ſciam, Th. BARTHOLINUS (*d*), ac deinde STISSERUS noſter, Helmſtadienſis quondam Medicinæ Profeſſor (*e*), poſtea & DEKKERUS (*f*), atque item VALENTINI (*g*) deſcripſerunt. conf. Tab. XXXIV. fig. 13.) Quantumvis autem variæ eædem ſint, in eo tamen ſingulæ conveniunt, ut e capſula quadam ferrea ſeu ænea A, ejus amplitudinis, ut tabaci circiter dimidiam unciam capiat, eademque binis fiſtulis inſtructa, conſtent: quarum quidem altera B, oſſea eſt, atque in anum deprimi ſolet; altera, eademque iſti oppoſita C, ſic omnino conficitur, quemadmodum os in buccina, quod buccinatores inflare ſolent, vel quoque ex ære, vel ex oſſe aut ebore confecta, ut, ore vel ipſius ægri, vel alius cujuſdam hominis robuſti admoto, fumus tabaci E, in capſula A, prius incenſi, ſpiritu per fiſtulam B in anum propelli queat. Debet autem fumus ille tamdiu in anum inſpirari, donec dejectionis ſtimulum ſatis vehemen-

Y 4 tem

[*a*] Lib. 3. cap. 19. id quod Cel. MORGAGNIUS in Epiſt. 1. in CELSUM notavit, pag. 12. & 13. *qui itaque clyſterum nutrientium inventor fuiſſe videtur*. ORIBASIUS deinde & ÆTIUS eos etiam commendarunt.

[*b*] Ita gravida, per ſpatium ſex hebdomadum a cibo & potu abhorrente, clyſteribus nutrientibus conſervata eſt, vid. HILDANUS Cent. IV. obſ. 30. conf. & *Zacut. Luſitan.* Med. Princip. Hiſt. Lib. I. hiſt. 9.

(*c*) Vid. *compend. anatom.* noſtrum, ubi de vaſis chyliferis N. 213. agitur: itemque *Ephem. Nat. Cur.* Cent. V. pag. 234.

[*d*] In hiſtor. anat. 66. Cent. VI.

(*e*) In epiſt. de machinis *fumiductoriis curioſis Hamb.* 1686. edita.

[*f*] *In exercitat. ſuis practicis*, pag. 795.

(*g*) *In polychreſtis exoticis*, pag. 73.

tem ægri perſentiſcunt. Si nihil unciæ tabaco impletæ fiſtulæ fumus ad alvum excernendam proficit, identidem iterare negotium illud convenit, donec quæſitum effectum præſtet. Similiter ſi nicotiana vulgaris ſive debilior ad hoc negotium haud ſufficit, ut ego vidi, valentiorem iſtam, quæ a caniſtro nomen *canaſter* habet, aliamve ſimilem fortiorem ſubſiſtere decebit. Quam equidem obſervationem longe quandoque utiliſſimam eſſe, ex ipſo rerum uſu egomet didici, ubi nimirum in pertinaci hernia ſcroti incarcerata vulgari nicotiana nihil efficere potui; ſed res mox ex voto valentiori illa ſucceſſit, ubi æger jam pro deſperato habebatur. Idque deinde in hoc morbo apud alios multos ita ſemper feliciter mihi & aliis poſtea hic ſucceſſit, ut nunquam ad ſcalpellum in eo accedere mihi adhuc opus fuerit. Videtur enim mihi acris nicotianæ fumus inteſtina intus ita ſtimulare, ut in minorem non ſolum diametrum ſe conſtringant, verum etiam, ut hac conſtrictione inteſtina prolapſa ſimul in ventrem retrahant. Ceterum non ſolum GRAAFIUS, ſed & LANZONUS peculiarem de Clyſteribus diſſertationem edidit Ferrariæ A. 1691. in folio.

CAP. CLXII.

De ſuppoſitoriis, ſive glandibus alvum citantibus.

S*Uppoſitoria* dum nominamus, conulos, globos ſive glandes medicatas atque alvum citantes, ſive, quod idem eſt, ejuſmodi conulos ſive globulos, qui alvi laxandæ cauſa in anum immittuntur, deſignamus. Fieri eadem communiter hodie apud nos ſolent e ſaponis, ſacchari vel aluminis fruſto vel & candelæ ſebaceæ extremo circiter ad pollicis tranſverſi logitudinem atque digiti amplitudinem; minorem tamen in infantibus, craſſiores autem paulo etiam in adultis eſſe poſſunt. Nonnunquam a pharmacopœis ex Medicorum præſcripto ſuppoſitoria ſic præparantur, ut ægri hominis noxæ atque conditioni ſint accommodata: v. gr. ex melle, ſale, pulvere aloes, colocynthidis &c. in conuli vel glandis formam redactis. Si unum ſuppoſitorium abſque alvi dejectione excidit, novum idque forte acrius immittere convenit, atque id ipſum, niſi aliud quid repugnet, tamdiu repetere, donec alvus reſoluta eſſe deprehenditur. Sed ante tamen, quam in anum ipſa immittuntur, oleo ſemper aut butyro inungantur, ut tanto facilius intrent. Sunt, qui pro glandibus illius teretibus aut coniformibus rotundas, globulorum ſimilitudine adhibere conſueverunt: dum ſcilicet *globulos ſaccharinos*, in pharmacopoliis ſpeciatim pro hoc uſu proſtantes, vel fruſtulum lintei quoque tenuis, idemque cum portiuncula butyri duri ac ſaliti in globuli formam redactum, in anum immittunt, qui egregie ſæpe alvum laxant. *Si qua ulcera inteſtinum rectum infeſtant*, commoda inprimis ea ſuppoſitoria videntur, quæ ex roſarum melle, pulvere maſtichis & myrrhæ, vel & colophonii parantur. Denique ſuppoſitoria valentiora, ſtimulantibus ſcilicet ſive acribus impregnata, inſigniter cum ad *difficiliorem partum*, ſi naturaliter diſpoſitus infans eſt, tum etiam *ad ſecundas*, tenaciter in utero hæreſcentes, expellendas proficiunt. Dum adhibenda, æger eum in

ſitum

ſitum diſponitur, ut in clyſtere applicando diximus & ſuppoſitorium digito in anum blande compellitur.

C A P. CLXIII.

Quomodo aperiri anus plauſus debeat.

I.

HAud prorſus inſolitum eſt in infantibus quibuſdam recens natis, ſecus quam naturaliter decebat, anum penitus clauſum deprehendi; quos Medici *atretos* vocare ſolent. (*a*) Utique vero iſtiuſmodi vitio infantes laborare, inde utplurimum ſtatim intelligitur, (niſi forte jam antea fuerit obſervatum) ſi proximis a partu diebus nihil omnino ſtercoris excernitur. Interea tamen ſæpe adhuc citius ſciri poſſet, ſi modo obſtetrices mox, dum infantes recens natos lavant & mundant, ſemper, ſicuti deceret, partes pudendas inſpicerent, & an rite conformatæ ſint, obſervarent; nam alias ſæpe ſero medicina paratur, quemadmodum recte id monet ROONHUYSIUS. (*b*) Ipſius autem vitii conditio varia eſt, pro varia ſcilicet tegumenti illius, quo anus præcluditur, craſſitie. Ut plurimum eam partem, qnæ perforata eſſe naturaliter debebat, ſignum aliquod, ut prominentia; vel fovea quædam demonſtrat; ſed quandoque tamen nihil ejuſmodi obtinet. *Nonnunquam tenuis ſolum membrana podicem obſtruit*; nonnunquam autem caro ſolida eademque nunc tenuior, nunc craſſior, excrementorum viam intercludit. (*c*) Quomodo autem cunque malum comparatum ſit, ſane, niſi quamprimum anus perforatur, & porta hæc aperitur, abeſſe neutiquam poteſt, quin, juſto diutius retento ſtercore, quod *meconicum* vocari ſolet, gravia ventris tormina, vomitus icterus, nervorum diſtentiones, epilepſia & tandem ſtercoris vomitus miſerabiliter infantem abſumant. Atque membrana quidem ſive tenuis caro viam naturalem ſi claudit, tum vel quaſi a cicatricula quadam, vel & a ſtercore illo, quod membranam ſive carnem protrudit, eum locum demonſtrat, qui viam præbere fæcibus debebat. Itaque tunc facili negotio inſtitui curatio poteſt. Contra vero difficulter admodum & haud ſine periculo perforari anus ſolet, ubi caro quædam denſior inteſtinum rectum præcludit, ita ut nulla ejus cavea vel prominentia percipiatur. Denique, quod ſemel atque iterum egomet obſervavi, vel univerſum inteſtinum rectum ad colon ſive ſupremam oſſis ſacri partem uſque clauſum eſt, vel prorſus quoque deficit: & inteſtina circa infimam lumborum, aut ſupremam oſſis ſacri partem deſinunt, tunc fruſtraneum eſſe curationis ſtudium omne conſuevit (*d*). ROONHUYSIUS exemplum refert, ubi inteſtinum rectum in veſicam deſinebat (*e*).

Vitium iſtud quale & quotuplex ſit.

II.

(*a*) Exempla notavit WIERUS, lib. obſervat. Medic. HILDAN. obſ. 73. cent. I. ROONHUYSIUS obſ. V. part. I. & part. II. circa finem obſ. 1. 2. 3. MAURICÆUS in obſerv. & SAVIARD. in obſerv. chirurg. III. aliique plures.

[*b*] Obſerv. V. part. I.

(*c*) Utriuſque exemplum tradit SAVIARD. obſ. 3.

[*d*] Vid. obſerv. in *Ephem. Nat. Cur.* cent. IV. pag. 463.

(*e*) Obſ. II. part. II.

II.

Membrana vel caro tenuis quomodo perforetur.

Sicubi ita comparatum malum eſt, ut ſanitatis quædam ſpes ſupereſſe videatur, *tum univerſum curationis negotium eo redit, ut anus ſive finis inteſtini recti decenter aperiatur*. Quod ipſum ut feliciter fiat, ſequentia obſervare oportet. Ante omnia infans ita vel deponi, vel a miniſtro quodam in gremio contineri debet, ut & clare cernere & commode tractare anum Medicus valeat. Deinde phlebotomus aut ſcalpellum quoddam anceps, phlebotomo paulo majus, provide per membranam aut carnem iſtam tenuem, fere ut in abſceſſibus aperiendis fieri ſolet, in inteſtinum rectum demittatur. (*a*) Rite id ipſum confectum eſſe, meconium ſive nigrum ſtercus, inde profluens, facile demonſtrabit: id quod, quantum ſponte fluit, effluere permittimus. Eo facto, digitus, oleo inunctus, per novum foramen illud in inteſtinum rectum demittatur, curioſeque per eundem exploretur, ſatiſne jam tum ampla ſtercoris via exiſtat, nec ne. Namque ubi paulo anguſtior adhuc ipſa cognoſcitur, neceſſarium utique eſt, vel ſecundum longitudinem vulnus modo inflictum, aut ſurſum aut deorſum, aut utrinque, prout quam maxime idoneum id perſpicimus, continuare, vel & nova eademque tranſverſa plaga foramen iſtud ampliare: ſiquidem hac ratione commodius figurari in annulum anus ſolet. Tum exſpectare chirurgus rurſus debet, donec infans, quicquid forte ſtercoris intus retentum ſervaverat, dejecerit. Stercore, quantum ſatis videtur, emiſſo, turunda quædam grandior, oleo unguentove vulnerario inuncta, ne denuo anus coaleſcat, in plagam recentem deprimatur, filo robuſto ſive funiculo, qui eidem innexus eſt, propendente, ut, ſi forte intus ſe ſubducat, hoc ipſo retrahi queat. Quotieſcunque deinceps ſtercoris aliquid excernitur, toties novam quandam turundam & tamdiu quidem, ſed poſt aliquot dies unguento ſiccante imbutam, quale illud de ceruſſa eſt, immittere in plagam iſtam convenit, donec ejus oræ exaruiſſe, adeoque nullum omnino coalitionis periculum ſupereſſe animadvertitur. HILDANUS circa finem curationis loco turundæ *fiſtulam plumbeam*, unguento de ceruſſa imbutam, immiſit. (*b*) Ne qua autem facile turunda vel fiſtula excidat, ſplenium aliquod aptum ſuper plagam imponendum eſt, atque per adhibitam faſciam, quæ litteræ T figuram habet, gnaviter firmandum. Deinde etiam ſi forte poſtera vel tertia quoque die, *nondum ſatis amplum eſſe foramen, prima die inſtitutum, perſentiſcitur*, nihil omnino impedit, quo minus vel tum etiam decenter, quantum ſatis eſt, ampliare illud ipſum chirurgus ſtudeat.

III.

Apparatus hic ante ſectionem non præparandus.

Ceterum, quod alios fieri debere ſupra ſæpius in aliis operationibus propoſuimus, ut nimirum ante ſemper eæ res, quæ ad vulneris deligationem pertinent, inſtruantur, quam vulnus ipſum infligatur, id in præſenti curatione minus neceſſarium; imo vero quandoque, quia periculum hic ſæpe in mora eſt, præſertim quando infans ejuſmodi jam per

(*a*) Vid. SCULTETI Tab. 45. fig. 8.
[*b*] Obſ. 73. Cent. I.

per aliquot dies vixit, pernicioſum eſſe conſuevit. Ut enim quam celerrime anus clauſus perrumpatur, miſerrima ſæpe infantis conditio poſtulat; ita quamprimum etiam incidatur: res autem ad deligationem neceſſariæ ſatis utique commode parari interea poſſunt, dum ſtercus ex vulnere profluit.

IV.

Quodſi autem membrana ſive caro quædam craſſior naturalem excrementorum viam intercludit, difficilius equidem ſervari infantes ſolent; (*a*) ſed ſatius tamen videtur, fruſtra quandoque hanc curationem tentare, ubi aliqua adhuc ſpes ſupereſt, quam ſine auxilio infantem miſerum certæ morti relinquere. Oportet autem in iſtoc curationis negotio ita procedere. Primo digitus admotus exploret, num quod forte inteſtini recti veſtigium, fovea ſive meatus ſeſe oſtendat. Is locus, ſub quo poſitus eſſe meatus ſive fovea perſentiſcitur, atramento ſignetur, atque dein ad digiti tranſverſi circiter longitudinem concidatur. Facto eo vulnere, ſi fæces nondum prodeant, denuo ſubjectus inteſtini meatus digito depreſſo inveſtigetur, eodemque detecto, vel uno ictu, vel & paulatim ad uſque viam inteſtini patulam anus perforetur; ſed ea tamen cum moderatione, ut ferri acies non ad pubem ſive veſicam, ſed ad os ſacrum reſpiciat: ſiquidem alias periculum eſt, ne aut veſica in pueris, aut vagina in puellis, aut hæc una cum veſica graviter afficiatur. Ano, quemadmodum diximus, perforato, cetera fieri eadem ratione oportet, quam ſupra (§.2.) explicavimus.

Caro craſſior quomodo incidatur.

V.

Si nullum omnino inteſtini recti patentis indicium eſt, tum illud vel ſolidum eſt, vel prorſus, ut ipſe vidi, deficit; adeoque, ſi non deſperatam, tamen quam maxime difficilem curationem reddit. Interim neque tunc quidem ſine auxilio prorſus relinquere infantes miſeros convenit; ne videlicet mortem certiſſimam exſpectare, quam curationem dubiam tentare maluiſſe videamur. Itaque tum, qua parte commodiſſimum atque tutiſſimum videtur, vel clavus triangularis (Tab. XXIV. fig. 2.) vel anguſtum ſcalpellum prudenter eouſque deprimi in anum oportet, donec inteſtini foramen aliquod exitu fæcum ſeſe oſtendat. (*b*) Foramine hunc in modum inſtituto, ſcalpello illud, quantum ſatis videtur, ſurſum deorſumque ampliandum, fæcibuſque, ut ſupra diximus, emiſſis, opera danda eſt; ut, ſi qua forte largior ſanguinis profuſio, propter quamplurimas venulas inciſis, ſuboriatur, opportunum ei, ubi opus eſt, remedium adhibeatur. Itaque neceſſarium videtur, turundam aliquam ſatis grandem, funiculo inſtructam, medicamentoque, ad cohibendum ſanguinem accommodato, inunctam in vulnus inflictum immittere; cetera vero eadem facere, quæ hactenus præſcripſimus. Poſt duodecim vel & viginti quatuor horas, demere, niſi eadem per ſe exciderit, turundam iſtam convenit; mox autem, expurgatis prius fæcibus, aliam, unguento prius digeſtivo per aliquot dies, deinde ſiccante quodam illitam, in

Si nullum quomodo incidatur.

(*a*) Exemplum aliquod hujuſmodi ROONHUYSIUS proponit Part. I. obſ. V. Add. LUDOVICI *oper. omn. pag. 616.*

[*b*] Ejuſmodi exemplum habet SAVIARD. obſ. 3. ubi ſcalpellum ad trium digitorum latitudinem immittere coactus eſt, attamen ſic infantem ſervavit.

in locum prioris, donec abſoluta glutinatio eſt, ſubſtituere. *Quodſi autem, nec profundiſſima quidem plaga iſtiuſmodi facta, inteſtinum aperiri poteſt*, tum nulla prorſus ratione ſervare infantem licebit, verum vomitu violento eoque diuturno ſtercoreo & convulſionibus morietur. (*a*)

VI.

Peculiares quædam obſervationes.

ROONHUYSIUS in appendice obſervationum partis II. obſ. I. exemplum refert infantis puellæ quatuor menſes natæ, *ubi quidem foramen aderat in ano, ſed adeo exiguum & anguſtum*, ut mater fæces ſemper manibus multo labore exprimere cogeretur, tandem vero ob frequentiorem forte compreſſionem intumeſcente ano foramen ſive exitus fæcum ita claudebatur, ut nullas amplius tranſmittere vellet; unde venter intumeſcebat, ac dolores vehementiſſimi una cum febre atque anxietatibus oriebantur, quæ infanti interitum minitabantur. Sine mora itaque anum hunc primo ſcalpello phlebotomo incidebat, & poſtea forfice uberius utrinque eum dilatabat, quo facto, ingens copia excrementorum excernebatur, venter mox detumeſcebat, & reliqua ſymptomata quoque minuebantur, vulnuſque, ut §. II. dictum eſt, glutinabatur. Ita & SCULTETUS exemplum ani non ſatis perforati refert. (*b*) *In quibuſdam puellis, anum naturaliter clauſum habentibus, fæces ex inteſtino recto in vagina uteri dejiciuntur.* Quod ipſum equidem mali genus tantum plerumque abeſt, ut curationem aliquam admittat, ut miſerabiliter potius, ſi ſuperſtites manent, per vitam omnem feminas miſeras affligat.

C A P. CLXIV.

De ani procidentia.

I.

Vitiis hujus natura quæ ſit.

QUibuſdam hominibus: tam infantibus, quam adultis, inteſtinum rectum uſque adeo mirifice per anum ſæpe procidit, ut vel ad aliquot digitos, vel ad palmam, vel amplius denique propendeat. Memorabile admodum vitii hujus exemplum MURALTUS proponit, (*a*) dum feminam quandam deſcribit, cui a partu difficiliori inteſtinum rectum ad *ulnæ*, SAVIARDUS vero aliud ubi ad pedis *longitudinem* & quidem in infante prociderit. Neque vero moleſtum tantum, ſed & cum mirificis doloribus conjunctum eſſe illud vitii genus conſuevit, præſertim hominibus laboribus atque itineribus deditis; dum gravis quandoque inflammatio ac tumor cum gangræna vel cancro propendentem inteſtini partem occupat: cujuſmodi etiam exemplum aliquod circa finem *obſervationum ſuarum chirurgicarum* MEEKRENIUS propoſuit.

II.

(*a*) Exempla quædam huc ſpectantia ROONHUYSIUS proponit *Lib.* 2. *obſ.* 2. & 3.
[*b*] In Armament. ſuo obſervat. 71.
(*c*) Miſc. A. N. C. Dec. 2. A. 1. pag. 181.

II.

Prima mali hujus cauſa ab inteſtini recti nimia laxitate vel debilitate ſine dubio repetenda eſt: ad quam accedere poſtmodum ſolent, tum gravis quædam vociferatio vel clamores infantum, tum teneſmus, vehementiores ani ex hæmorrhoidibus dolores, dyſenteria, veſicæ calculi aut exulcerationes, partus vel & ſtercoris excernendi difficultas, & ſi quæ alia ſunt hujuſmodi. *Si recens adhuc malum eſt*, tum facilem utique curationem illud utplurimum recipit. Quo magis autem illud inveteravit, hoc difficilius quoque utplurimum ſaneſcit, & cumprimis in debilioribus aut qui mali ſunt corporis habitus. Imo vero ſi inveterata inteſtini debilitas noxam illam induxit, quidvis potius impetrare quam perfectam ſanationem licebit. Denique ubi *gangræna vel cancer* jam tum partem prolapſam infeſtavit, nihil amplius ad curationem reſtat, quam ut vel medicamentis lenientibus, quicquid indecenter ex ano propendet, foveatur, ac demulceatur, vel penitus etiam, ſi fieri tuto poteſt, ut ſi pars tantum ejus protuberaret, ſimili propemodum ratione, ac de vulvæ tuberculis & procidentia præcepimus, reſcindatur. *Cauſa & prognoſis.*

III.

Quiſquis autem forte chirurgus ad hominem iſthoc vitio laborantem adſciſcitur, is, abjecta mora omni, partem ani prolapſam reſtituere in ſedem naturalem ante ſatagat, quam de cauſis mali explorandis aut de deligandi ratione multum ſollicitus ſit. Quo diutius enim inteſtinum propendet, hoc magis quoque utplurimum tumor cum inflammatione ingraveſcit; hoc item difficilior eſſe curatio conſuevit. *Debent autem, pro inteſtino reponendo, ſequentia fere fieri.* Ante omnia æger pronus in faciem, vel ſuper lectulo vel menſa procumbat. Eo facto, inteſtinum prolapſum præſertim ubi ſicca ejuſdem ſuperficies eſt, calido ſive vino, ſive ſpiritu vini vulgari, ſive lacte, ſive aqua denique calida diligentiſſime primo per ſpongiam aut linamentum complicatum, idemque ex calido iſtiuſmodi liquore quodam expreſſum, foveatur, mox autem per adhibitos binos digitos, linamento tenuiori involutos, leniter in locum debitum ita reprimatur, quemadmodum de inteſtinis per ventris vulnus prolapſis ſupra præcepimus. *Quod facili utique negotio fieri utplurimum ſolet, ſi tumor cum inflammatione nondum invaluit.* Si graviter jam tum pars inteſtini prolapſa intumuit, præter ſanguinis detractionem fomenta tunc digerentia tamdiu adhibenda ſunt, donec ea rurſus detumeſcat, atque poſtea refundi queat. Hoc vero quandoque tam difficulter ſuccedit, ut unus chirurgus huic negotio non ſufficiat, ſed alterius ope indigeat (*a*). Quibus vero diu jam tum atque ſæpius imbecillum inteſtinum prolapſum eſt, nam nonullis hoc toties, quoties alvum exonerant, incidit, hi *plerumque ipſimet ſuis* digitis atque ſine chirurgi auxilio reponere idem poſſunt; vel ſaltem facile etiam a chirurgo reponitur. In his igitur ſanatio omnis eo ſpectat, ut medicamentis convenientibus inteſtinum roboretur atque contineatur, ne procidere denuo valeat. *Inteſtinum qu modo reponatur.*

IV.

Ad inteſtinum autem prolapſum, ne denuo idem prolabatur, decenter roborandum atque continendum, major utique, quam ad reponendum, ars atque induſtria neceſſaria eſt. Debent autem ſequentia fere hunc in finem perfici. *Inteſtinum repoſitum quo modo contineatur*

[*a*] Vid. SAVIARDI obſerv. XIV.

fici. Ante omnia confici *bina ſplenia craſſiora* oportet; alterum quidem oblongum, inter medias clunes ſecundum longitudinem injiciendum; alterum vero quadratum, quod ſuper ſplenium illud oblongum atque ipſum anum imponitur atque per adhibitam faſciam T vel ex linteo, vel e xylino panno confectam, diligenter firmatur. Neque vero ſicca, ſed decocto quodam roborante calido madefacta ſuperimponere ſplenia iſta convenit. Et valentiſſimum equidem hic eſſe in decoctum ſolet, quod ex *rad. biſtortæ, tormentillæ, cort. granator. quercus, gallis, foliis quercus,* atque hujus generis rebus aliis, cum vino præcipue rubro, decoctis paratur. Identidem autem foveri eo decocto inteſtinum prolapſum debet, toties nimirum, quoties idem denuo prolabitur; quod, experientia quidem teſte, ad ſingulas propemodum ſtercoris dejectiones, in quibuſdam hominibus, aliquamdiu jam hoc malo conflictatis, ut ſupra jam dixi, aut etiam quoties ambulant, aut vim aliquam exerunt, uſu venire conſuevit. *Si paulo gravior noxa eſt,* inſigniter etiam ad roborandum inteſtinum proficit pulvis ex maſtiche, colophonio, terra japonica & draconis ſanguine, confectus, atque poſt adhibita fomenta parti propendenti largiter ante ſemper adſperſus, quam repoſitio & vinctura inſtituitur (*b*). Haud abſimilem virtutem ſubinde præſtant *clyſteres roborantes*, quales ex vino rubro, (præcipue illo, quod *Pontac* dici communiter ſolet) cum herbis roborantibus, aromaticis & adſtringentibus decocto, parantur. His aliquamdiu diligenter factis ſingulis; quam ſæpiſſime homines, niſi forte nimis jam tum inveteratum aut deſperatum malum eſt, ſaneſcunt.

V.

Quid in graviori malo faciendum.

Si qui vero, nec poſt illam quidem curam adhibitam, convaleſcunt, his non *ſuffimenta* ſolum e maſtiche, thure, ſuccino, pipere nigro, aliiſque id genus medicamentis valentioribus confecta, ſellæque perforatæ ſubjecta, adhibere, ſed eſculenta quoque arida, dura, craſſa, atque alvum adſtringentia graviter prohibere convenit; ne ſcilicet, propter alvum adſtrictam, ob nimium excernendi conatum denuo inteſtinum in dejectione protrudatur. Poſt quamcunque alvi exonerationem & fomenta prædicta & vincturam iterare decet. A *vomitu* atque *ſternutatione*, quantum fieri poteſt, itemque *motu corporis vehementiori* ſolertiſſime abſtinendum, ſtrenueque tamdiu conquieſcendum, donec ſublatum eſſe malum perſentiſcitur. DIONYSIUS equidem cum quibuſdam auctoribus aliis ſtatuit; feliciter præcaveri iteratam ani procidentiam poſſe, *ſi ſuper ſella quadam*, rimam circiter binis digitis æqualem habente, vel ad nummi grandioris amplitudinem perforata, æger ſemper, ſi alvum exonerare vult, deſideat, itaque inteſtinum prolapſurum quaſi reprimat (*b*). Nonnulli *fiſtulam plumbeam* reſtituto inteſtino in anum immittunt, eaque relapſum impedire ſtudent. Interim ſi vetus atque a graviori partium debilitate pronatum malum eſt, nihil omnia hæc medicamenta atque artificia chirurgica quandoque proficiunt; ſed ſplenia ſemper cum faſciis applicari hominibus ægris debent, quæ inteſtinum in loco naturali ſemper contineant, niſi gravioribus periculis exponere ipſos voluerimus.

CAP.

[*a*] SAVIARDUS hunc in finem turundam poſt reſtitutionem inteſtini adſtringentibus conſperſam in anum immiſit. l. c.

(*b*) In operat. ſuis chirurg. cap. de ano prolapſo.

C A P. CLXV.

De variis ani tuberculis, condylomate, criſta, ficu, fungo.

I.

Cujuſmodi ea tubercula ſint.

INterdum anus a tuberculis, in ima inteſtini recti parte, tam intus quam extus pronatis, infeſtatur. Quæ tametſi, propter variam magnitudinem ac figuram, in varias ſpecies tribuantur, atque modo *condylomatis*, (*a*) modo *criſtæ*, modo *ficus* aut *fungi* titulo inſigniantur; tamen in eo convenire ſingula videntur, quod partim a nimio, partim etiam a corrupto atque circa has partes & potiſſimum in glandula forte quadam hæreſcente ſanguine proveniunt, atque ita, *quemadmodum polypi in naribus, & tubercula in vulva ſenſim excreſcunt*. Sæpius etiam in iis oriri ſolent, qui hæmorrhoidibus ſubjecti ſunt. Neque vero modeſta ſolum, ſed cum doloribus quoque interdum ſatis acutis, imo vero cum egregia deſidendi difficultate conjuncta eſſe ea noxa ſolet, ideoque auxiliatricem chirurgi manum poſtulat. Quæ *in locis obſcœnis ſunt*, ejuſmodi tubercula, peſſimæ a CELSO pronunciantur. Lib.V. cap. 28. n. 14. imo etiam haud raro aliquid venerei mali hic latere perſpexi. Hinc mirum non eſt, quod a veteribus peſſimæ ſint pronunciatæ; quia mali venerei curam ignorarunt.

II.

Curatio quomodo inſtituẽda.

In curatione horum malorum procedendum fere eſt, ut in aliorum tuberculorum carniumque excreſcentium curatione ſupra (P.II. cap. XXVII. & CL.) propoſuimus. Oportet nimirum *niſi nimis ampla radix eſt*, vel vincturæ, vel forficis, vel ſcalpelli adminiculo, quicquid alienum videtur, extirpari; quibus modis jam varia eiuſmodi ſanavi. *Si paulo latior radix eſt*, ut ligari forte nequeat, ſcalpellum conveniens vel forfex in manus ſumenda, quo tuberculum, unco ſeu volſella prius comprehenſum, quam exactiſſime exſcindatur. Vulnere hunc in modum facto, fluere ſanguis, ad præcavendam inflammationem, aliquantiſper, prout ægri hominis vires ſunt, debet. Deinde, ſupradatis medicamentis ſanguinem reprimentibus, linamentis carptis & ſpleniis vulnus deligetur. Denique vero balſamus vulnerarius cum unguento tandem quodam ſiccante, ac denique linamenta arida ad promovendam glutinationem adhibeantur. Si quid forte alieni poſt primam operationem in ſubſequentibus deligationibus remanſiſſe obſervatur, opera danda eſt, ut aut forficis ſubſidio funditus idem tollatur, aut vitriolo cœruleo, lapide infernali ſimilibuſque medicamentis adurentibus penitus exedatur. Imo etiam ita ſæpe ſe habent, ut *medicamentis exedentibus*, integra, quemadmodum jam aliquoties feci, ſatis commode tolli queant, id quod CELSUS jam l. c. docuit, ſi modo cura adhibeatur, ne inteſtinum aut ſpincter eis lædantur. Si medicamentis ea tollere non potuerunt veteres, *ferro ipſa adurere docuerunt*, vid. CELSUS Lib. VI. cap. 18. n. 11.

CAP.

(*a*) Vid. CELSUS Lib 6. cap. 18. nu. 8. & Lib. 7. cap. 30. nu. 2. atque ÆGINETA Lib. VI. cap. 80.

CAP CLXVI.

Quid faciendum ſi juſto largiores ſunt hæmorrhoides.

I.

IN quibuſdam hominibus, cum coxarum atque inteſtini recti doloribus, ſed ut plurimum tamen ſine febri atque inteſtinorum reliquorum cruciatibus, ora venarum, per inteſtinum rectum paſſim diſpoſitarum, quæ *hæmorrhoidales* vulgo dicuntur, ſanguinem per anum, & in quibuſdam quidem certis, in aliis vero incertis temporibus effundunt. Medici affectum illum *hæmorrhoidum* ſimpliciter, vel *hæmorrhoidum fluentium* titulo communiter deſignant. Si mediocriter & cum ſanitate hominum ſanguis hic ſubinde effluit, tantum abeſt, ut in morbis hæmorrhoides iſtæ ponendæ, multo minus ſupprimendæ ſint, ſed ut ſalutares potius quamplurimis reputari atque adeo naturæ vigori ac beneficiis accenſeri debeant, quæ hac ratione ſanguinem abundantem & noxium per intervalla e corpore expellit. Siquidem tum inſigniter ſæpe a variis noxis, cumprimis malo hypochondriaco, melancholia, renum morbis, mania, podagra, aſthmate, iſchiatico malo corpus levatur atque excitatur. (*a*) *Ubi vero nimis magna copia ſanguinis ex his venis ex ano profluit*, ita ut ægri vires amittant, periculum utique videtur, ne paulatim corpus cum egregio virium detrimento exhauriatur, vel hydrops inde ſubſequatur: ita ut opportuna tum curatio inſtituatur, ipſa, niſi fallor, rerum neceſſitas poſtulat. Atque antiquiores quidem nonnulli Medici, ubi medicamenta adſtringentia parum proficiebant, quæ mox, licet male, adhibebant, *ferro candente admoto* venarum ora, ſanguinem fundentia, gnaviter aduſſerunt: demonſtrante id SCULTETO Armam. chirurg. Tab. XLIV. Alii *acu curva* cum filo trajecto, vincturam harum venarum earumque, ſi adſunt, capitulorum, adhibuerunt. Recentiores autem, vel ipſa experientia magiſtra, didicerunt, veterem hanc curandi rationem, præſertim *quæ igne inſtituitur*, *non nimis tantum crudelem eſſe*, *ſed & plerumque prorſus pernicioſam*; & rectius plerumque facere, qui aut nullam prorſus ad hæmorrhoides fluentes curationem adhibent, ſi præcipue mediocriter ipſæ fluunt; aut, ſi juſto largius ſanguis effunditur, ſaltem non niſi ab internis, eiſque non adſtringentibus, cumprimis fortioribus, ſed temperantibus ſolum medicamentis ſanitatis præſidia repetunt: non neglecta ſanguinis abundantis per venas detractione.

II.

Quomodo temperari hæmorrhoides apertæ debeant.

Interea quia ſunt, qui continuum vel frequens ſaltem iſtud ſanguinis ex ano profluvium ita moleſte ferunt, ut venarum ora ſanguinem fundentia, quorum ſæpe varia ſunt, quam primum velint glutinata. Quorum equidem deſiderio tantum abeſt, ut temere chirurgus ſatisfaciat, ut potius, quantis cum incommodis glutinatio iſta conjuncta plerumque ſit, cum utplurimum morbi modo nominati, aut mors ipſa inde ſubſequun-

(*a*) Obſervante jam HIPPOCR. Sect. VI. aphor. XI. XXI. & CELSO Lib. 6. c. 18. n. 9.

quantur, graviter ipſis oſtendere ſatagat, & ut propterea a Medicis auxilium petant. Si nihilominus curationem aliquam chirurgicam ipſi flagitent; ſi item aliquanto largius profluvium ſanguinis ſentiant; tum adhibitis ſimul aliis remediis idoneis aliqua venarum ora ſive capitula glutinari nihil prohibet; dummodo unum vel alterum, ut HIPPOCRATES jam docuit, (*a*) apertum relinquatur. *Oportet autem ſanationis negotium his fere modis inſtitui*. Ante omnia ſanguis multus per venam detrahatur; deinde alvus lenibus & temperatis remediis ducatur, aliaque idonea remedia a Medico ordinentur, ac denique ſex vel quatuor ante operationem horis, ad eluenda atque exhaurienda inteſtina, clyſter ſive lotio conveniens adhibeatur.

III.

Quomodo curatio chirurgica inſtituenda.

Tum ubi ad operationem ipſam veniendum eſt, æger vel ſuper menſam vel lectum tranſverſus & pronus in ventrem ita deponatur, ut pedibus humum contingat; vel &, ubi viſum fuerit, ſuper lecti latere idem ſic decumbat, quemadmodum fieri in clyſterum applicatione communiter ſolet. Eo facto, bini miniſtri pedes atque nates hominis ita diſtendunt, ut & accurate hic ſpectari & tractari ſingula valeant. Tum chirurgus, *quando venæ ſine tuberculis ſive capitulis hiant, filo acus curvæ beneficio circumjecto ligat*; quando vero ſimul tuberculorum forma tument, vena turgente per volſellam comprehenſa, quicquid præter naturam & tumet & ſanguinem fundit, vel filo circumducto liget, vel forfice reſcindat, atque hoc, ſi plures ſunt ejuſmodi venæ, repetat; ſed tamen, ut ſupra jam poſuimus, foramine venæ uno, eodemque minutiſſimo, ſuperſtite manente. Denique vero poſt aliquot temporis intervallum, ſi ſanguis venarum reſectarum ſponte non quieſcat, plagas inflictas ſingulas medicamentis ſanguinem cohibentibus, linamentis carptis & ſpleniis cum faſcia T decenter ſuperimpoſitis foveat, tandemque ſequentibus diebus medicamentis idoneis, ad conficiendam glutinationem, identidem adhibitis. Si quid forte alieni adhuc remanſit, quod extirpare cruor in prima operatione forte prohibuit, id ipſum poſt reſolutam deligationem primam aut alteram, ſi obſervetur, vel exſcindi, vel rodentibus applicatis exedi ſatis commode poterit. *Nonnunquam adeo alte in inteſtino recto poſita ſunt venarum iſta tubercula turgentia ac ſanguinem fundentia*, ut, cum difficulter admodum alia ratione claudi poſſint, ferrum aliquod candens nonnulli veterum adhibere conſueverint. (*b*) Sed minus tamen commode, minuſque tuto id ipſum fieri, res ipſa, credo loquitur. Quam equidem ob rem commodior curatio videtur, ſi per adhibitum ita dictum *ani ſpeculum* (vid. Tab.XXXIV. fig.15.) anus, quantum apte fieri poteſt, extenditur, nodique paſſim obvii filo ligentur, vel venæ apertæ linamentis adſtringentibus conſperſis obturentur, ſiquidem hoc facto adhibitis ſimul remediis idoneis internis, mirifice utplurimum ſanguinis iſtæ profuſiones nimiæ ſeſe remittunt; attamen ut ad ultima hæcce externa accedamus raro opus eſt.

(*a*) Aphor. 12. ſect.VI.
[*b*] Vid. fig.2. SCULTETI Tab. 45.

C A P. CLXVII.

Quomodo hæmorrhoides cæcas curare conveniat.

I.

Vitii natura explicatur. NOnnunquam venæ, in inteſtino recto & circa anum paſſim obviæ, non ſine maxima hominis moleſtia ac doloribus uſque adeo inſigniter a ſanguine intus comprehenſo turgent, ut quædam earum capitula quaſi tubercula eademque nunc piſi, nunc acini vitis, nunc nodi cujuſdam, nunc ovi columbini magnitudinem habentia, nunc in digiti quandoque longitudinem exporrecta, exinde proveniant. Medici noxam iſtam *hæmorrhoides cæcas* vulgo nuncupant, rectiſſimeque per tactum & colorem a ceteris ani tuberculis diſcernunt. Namque hæmorrhoides cæcæ ſanguine eoque utplurimum craſſo hic ſtagnante livent aut nigricant, depreſſoque digito veſiculæ liquore repletæ ſenſum aliquem præbent: quod aliter ſeſe habere in veris tuberculis ac fungis ſive condylomatibus, manifeſtum eſt ex ſupra poſitis. (vid. cap. 165.) Sed varia tamen eſſe vitii hujus conditio ſolet. Quædam enim iſtiuſmodi venarum tubercula ſive capitula mollia exiſtunt, atque vel nullum tunc plerumque vel levem ſaltem dolorem concitant; quædam autem egregiam duritiem præ ſe ferunt, & nonnunquam dolores mirificos cum inflammatione quadam inducunt, imo quandoque ita miſeros homines diſcruciant, ut neque ſedere, neque ſtare, neque ambulare ipſi valeant, ſed opinione citius quandoque, ut ut ſine mortis periculo, ob vehementiſſimos cruciatus mente deficiant.

II.

Cauſæ & Prognoſis. Solent autem utplurimum hæmorrhoides cæcæ *apud eos homines ſuboriri, quibus & ſanguis abundant; & alvus ſæpius eſt adſtricta*, quibuſque proinde ipſa naturæ vis hæmorrhoides apertas ſenſim intentat. *Ex feminis* eæ præſertim hæmorrhoidibus cæcis opportunæ ſunt, quæ aut graviter admodum aliquando ex partu laborarunt, aut ſuppreſſa menſtrua ſentiunt, aut gravidæ ſunt, & cumprimis ſanguineæ. In his omnibus venæ ob copiam ſanguinis uſque adeo inſigniter quandoque turgent, ut ſanguinem paulatim fundere ipſarum ora incipiant, atque ex tumentibus ſive cæcis apertæ ſive fluentes fiant, idque non ſine mirifico interdum ſalutis periclitantis præſidio. Ceterum quia tumentes ac cæcæ hæmorrhoides *cum intenſiſſimis ſæpe doloribus conjunctæ eſſe ſolent*, mirum non eſt, ſi & ani ſpaſmus aliquis ſive conſtrictio & deſidendi difficultas cum angore maximo ſubinde incidat; iſque uſque adeo, ut nec vel clyſteres quidem ægris applicari queant. Nonnunquam valde *prurientia eademque moleſta ulcera exinde proveniunt:* ſi præſertim ante quartum vel quintum diem venarum nodi iſti haud fuerint reſoluti. Denique haud prorſus inſolitum eſt, hæmorrhoides cæcas, niſi opportuna ſanguinis inſpiſſati hic hærentis reſolutio vel emiſſio acceſſerit, in abſceſſum gravem vel pernicioſiſſimam *ani fiſtulam* quandam degenerare.

III.

III.

Ad feliciter inſtituendam hæmorrhoidum cæcarum curationem, ubi tubercula illa pauca & parum moleſta ſunt, nullam fere curationem requirunt; verum interdum plura ſimul anum infeſtant, & ut piſa magna vel acini vitis anum cingunt, ſic ut ægri difficulter ſedere, equitare aut etiam alvum exonerare queant. Quibus in caſibus niſi ſponte aut ſpiritu vini applicato cedant, promtum eſt remedium, ea vel omnia, vel ſaltem quæ maxime moleſta aut longa ſunt, *ligaturis ope fili* ſenſim tollere. Sed ſi gravis quædam *inflammatio conjuncta eſt*, adhibere ante omnia convenit & ſanguinis miſſionem & medicamenta interna temperantia ac lenientia, a prudenti Medico propoſita: habita tamen ſimul victus ratione, quantum fieri poteſt, prudentiſſima. Extrinſecus ſupra danda ſunt fomenta ſive malagmata, quæ & inflammationem leniunt, &, quicquid indecenter congeſtum eſt, diſcutiunt. Ad idem proficiunt *unguentum*, *nutritum dictum*, *delinaria*, butyrum recens, oleum amygdalorum & ſimilia, identidem partibus afflictis illita. Similiter egregiam eandemque promtiſſimam quandoque virtutem hic præſtant, *ſpiritus vini calidus* cum linteolo ſupra datus, clyſteres item emollientes atque educentes, & denique, quando forte hæc parum proficiunt, *hirudines ſive ſanguiſugæ*, venis turgentibus, ad exhauriendum ſanguinem hic hærentem, applicatæ. *Ubi vero ſanguiſugæ vel deficiunt* vel partibus nimia inflammatione vexatis adhæreſcere nolunt, vel ægris etiam forte hororrem incutiunt, neceſſarium utique videtur, *phlebotomo quodam nodos iſtos ſive tubercula incidere*, emiſſoque, prout ægri hominis vires ſunt, ſanguine, linamenta carpta cum ſpleniis atque faſcia T ſuperimponere; deligationem denique tamdiu innovare atque iterare, donec malum penitus ſublatum eſſe deprehenditur. Mirum quantum celeriter quandoque id ipſum fieri, teſtis eſt experientia (*a*). Quandoque *tubercula venarum dolentia profundius in recto inteſtino ſita ſunt*, ut commode ad ea accedere non poſſimus, niſi ſpeculo ani Tab. XXXIV. fig. 15. viam dilatemus. Quando hac ratione detecta ſunt, vel phlebotomo incidi, vel forfice reſecari poſſunt: ita enim ſanguis inſpiſſatus & noxius hic hærens emittitur, atque dolores exitu ſanguini hærenti procurato, mox minuuntur. Nonnunquam vulnerum inflictorum ora ita parum coaleſcunt, ut *potius ex hæmorrhoidibus cæcis apertæ fiant*, atque ita homines cum ſtercore, præſertim ſi adſtrictior alvus eſt, ſemper vel ſæpius ſaltem ſanguinis aliquid ſimul excernant. Qui quidem affectus tametſi moleſtia haud prorſus careat, tamen non mirifice ſolum ad imminuendos dolores, ex hæmorrhoidibus cæcis perceptos, proficit; ſed quam plurimarum etiam noxarum, & nominatim quidem *mali hypochondriaci*, *morborum renum ac veſicæ*, *podagræ*, *arthritidis*, *iſchiadici mali* &c. materiam quaſi detrahit, atque ſic ægros ab iis vel liberat, vel ſaltem morbos hos multo leniores reddit, ſi præſertim leniter ſanguis fluit ac ſimul ſollicita victus ratio ſervatur: unde factum eſt, ut multi hodie Medici tanti hunc hæmorrhoidum fluxum faciant, ut omnibus fere ægis illum & ſuadere & concitare ſtudeant; cum quibus vero ego promiſcue, quia multa & incommoda & morbos quoque concitare ſolet, non conſentio; ſed ſi morbi aliter curari poſſunt, quemadmodum id ſæpe fieri poteſt, eum potius avertendum eſſe cenſeo.

hæmorrhoidum cæcorum curatio.

Z 2 IV.

[*a*] Conf. *& hiſtor. morbor. Uratiſlav.* pag. 195.

IV.

Præcaveri hæmorrhoides quomodo poſſint.

Se ne quis tamen forte ignoret, quibuſnam præſidiis præcaveri atque averti hæmorrhoides cœcæ imo & fluentes ab illis ſine noxa debeant, quos ipſa velut natura opportunos ipſis reddidit; attamen nondum in conſuetudinem abiit; ſciendum eſt, nihil fere non exſpectari a bona temperata & parca victus ratione hic poſſe: interim adhuc certius in illi ſibi proſpiciunt, qui non ſemel tantum aut bis, ſed & ſæpius, ſi valde ſunt ſanguinei, per annos ſingulos ſanguinem per venas ſibi detrahendum curant, ut ſic abundantia ſanguinis ſubinde minuatur, utpote in qua præcipua hæmerrhoidum hæret cauſa; ſed identidem quoque pulverem aliquem temperantem, aut decoctum ex millefolie, ad inſtar potus theæ adhibent; ſollicite vitatis ſingulis, quæ aut nimis calefaciunt, aut alvum adſtringunt. Cujus equidem generis ſunt aloe, myrrha, crocus, medicamenta item atque eſculenta & potulenta ſimilem virtutem habentia; vinum nimium & cumprimis crapula; ſimiliter iracundia, vehemens corporis agitatio, venus nimia, vel equitatio & forſan alia. *Si nihilominus inteſtini recti venæ cum dolore indecenter turgere incipiunt*; tum, præter ſollicitam victus rationem, reſolventia ſanguinemque temperantia medicamenta interna; extrinſecus autem fomenta & malagmata atque id genus alias res, quæ ad leniendum faciunt, adhibuiſſe proficiet. Si qua autem forte nimis vehementibus cruciatibus ægri afficiuntur, vel ſanguiſugas, vel ſcalpellum, ut ſupra diximus, admoveri oportebit.

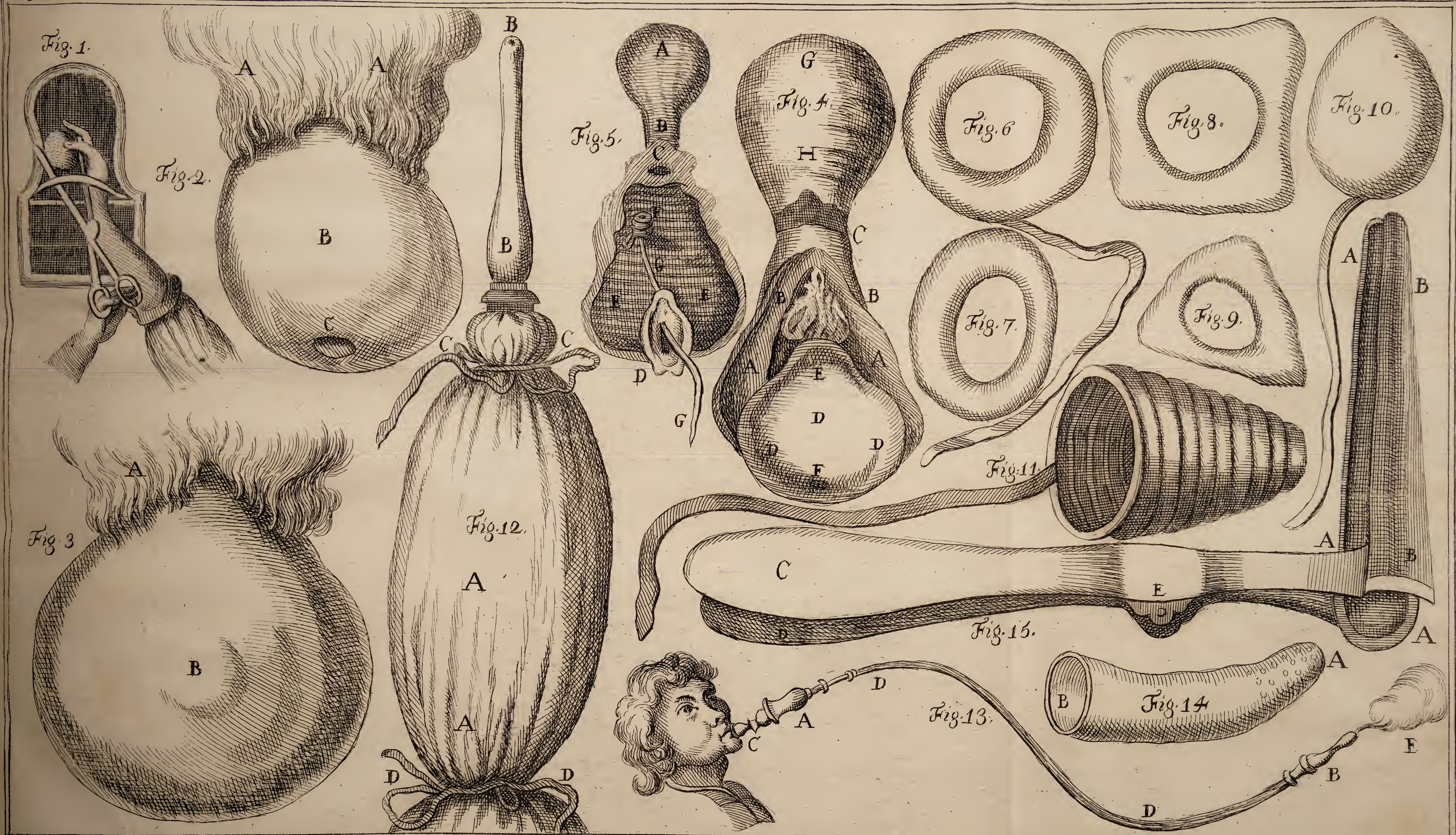
Explicatio Tabulæ trigeſimæ quartæ.

Fig. 1. oſtendit *uterum cum mola intus adnata*, A. qualem SIGISMUNDA, celebris quondam & expertiſſima obſtetrix Berolinenſis in nobili muliere, quæ in præſentiſſimo vitæ inde erat periculo, magna obtuſaque ad apice forcipe feliciter amputavit. Vid. liber ejus de *arte obſtetricandi* in præfatione.

Fig. 2. *Uterum prolapſum haud inverſum* demonſtrat: litt. AA partes pudendas; B ipſum uterum extra eas propendentem; C denique os uteri internum dictum, nunc extra pudenda prolapſum.

Fig 3. *Uterum prolapſum & ſimul inverſum*: AA partes pudendas; B uterum inverſum propendentem, nuſquam comparente ipſius oſculo, quod fig. 2. ad litt. C, conſpicitur, ambæ ex RUYSCHII obſervationibus; C pars inferior hujus uteri inverſi, ſine oſculo.

Fig. 4. *Peculiarem* ſiſtit *procidentiam*, quæquidem verum uteri prolapſum mentiebatur; attamen talis non erat; ſed tantum vaginæ, ex obſervatione Cl. WIDMANNI *in Ephem. Nat. Curioſ. Cent.* VIII. obſ. 98. ubi hiſtoria morbi prolixius deſcribitur & partes longe ampliores; ſicuti erant, delineantur. Nos hic maxime neceſſaria tantum indicabimus: ut litt. AA notant *labia* pudendorum, BB *nymphas*; C inter illas deliteſcentem *clitoridem*; DDD corpus propendens, uterum prolapſum referens; id quod tamen non niſi tunicæ integræ interioris vaginæ relaxatio, prolapſus & in tumorem mutatio erat: E ejus radicem in vagina uteri: F ejus baſin ſive partem ampliorem cum oſculo, os uteri in-

Fig. 1.
Fig. 2.
A
A
B
C
Fig. 3
A
B
B
B
C
C
Fig. 12.
A
A
D
D
Fig. 5.
A
C
D
G
Fig. 4.
G
H
C
B
B
A
A
E
D
D
D
F
Fig. 6
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
A
B
A
B
A
Fig. 11.
C
E
D
Fig. 15.
D
A
C
Fig. 13.
D
B
E
A
B
Fig. 14

internum mentiens: quod a recedente tunica vaginæ ab ore uteri interno, quod naturaliter obduxerat, ortum traxit; G H ipſum uterum in pelvi integrum repertum; omiſſis hic brevitatis cauſa tubis, ovariis & ligamentis ejus, tamquam rebus huc non pertinentibus.

Fig. 5. ex MEEKRENII *obſervat. chirurg.* deſumta, ad *procidentias uteri & vaginæ illuſtrandas*: litt. A indicatur uterus; B ejus collum; C os ejus internum; D pudendum; E E vagina uteri inciſa & aperta; F radix reliqua tumoris e vagina pronati, qui procidentiam uteri inverſi mentiebatur; G funiculus, quo radix tumoris, dum auferebatur, ligata erat.

Fig. 6. 7. 8. 9. & 10. varia *peſſorum* ſive *peſſariorum* genera repræſentant. Horum primus fig. 6. eſt *rotundus* inſtar annuli; eique funiculus junctus eſt, cujus ope cingulo alligari, & ſi placet e vagina extrahi poteſt. Alter fig. 7. *ellipticus* ſive ovalis; tertius fig. 8. fere *quadratus*; quartus denique fig. 9. *triangularis*. Singuli hi perforati ſunt in medio, & vel ex ſubere vel ligno idoneo ceraque obducto; vel etiam pro ditioribus ex argento aurove cavo conſtare poſſunt. Tandem ultimus fig. 10. ſolidus eſt, & figuram ovi obtinet, prioribus vero minus idoneus.

Fig. 11. eſt *peſſus ex filis ferreis contortus*, conicus & elaſticus, ex GOELICKII deſcriptione: cui etiam funiculus junctus eſt. Si vero in oppoſito latere ei adhuc alius funiculus jungitur, tanto commodius poſtea extrahi poteſt.

Fig. 12. *machinam clyſteri injiciendo* adptatam deſignat, qua Germani ut & Batavi vulgo utuntur. Litt. AA *veſicam* denotat cum liquore contento: quæ vero in adultis duplo vel triplo amplior, quam hic indicatur, eſſe ſolet, pro libra circiter, & quod excedit, liquoris continenda; BB *tubulum* ſive *fiſtulam oſſeam* ano immittendam; per quam liquor in inteſtina injicitur; CC vinculum ſuperius, quod, poſtquam fiſtula in ano eſt, ſolvitur ac removetur; DD vinculum inferius, quo veſica clauditur, ne liquor immiſſus elabi queat.

Fig. 13. exhibetur machina pro *clyſtere*, ut vocant, *tabacali*, ſive pro fumo tabaci in anum & inteſtina impellendo. A capſulam, qua tabaci folia diſſecta continentur, incenſa, ex orichalco paratam; B fiſtulam oſſeam, quæ in anum demittitur; C fiſtulam ore comprehendendam per quam aer, poſtquam nicotiana incenſa eſt, una cum fumo hujus fortiter impellitur, ita ut per fiſtulam coriaceam flexilem DD, fumus E, in inteſtina ingrediatur, repræſentat.

Fig. 14. denotat fiſtulam æneam pro fumo aut vaporibus in vaginam uteri immittendis. A pars ſuprema multis foraminulis perfuſa, quæ vaginæ inſeritur. B pars infima aperta, quæ infundibuli fiſtulam recipit.

Fig. 15. *Speculum ani*, ſive ferramentum ano (imo & vaginæ uteri) diducendo, pro vitiis quibuſdam, intus deliteſcentibus, perquirendis meliuſque & cognoſcendis & curandis deſtinatum. Litt. AA & BB denotant roſtrum coniforme, cavum, ex duabus alis, ſive canalibus AA & BB conſtructum, qui clauſi, tubum quaſi conicum efformantes, ano vel vaginæ, paululum calefacti & oleo prius inuncti, blande immittuntur. Quando vero manubria ſive habenæ C & D ad ſe invicem manu comprimuntur, roſtra ſive duo canales ſenſim diducuntur atque anum vel vaginam dilatant, ut introſpicere & vitia latentia examinare queamus. Ad litt. E ambæ laminæ hujus ferramenti ope clavi,

ad modum ginglymi ita junguntur, ut roſtrum claudi & aperiri pro lubitu poſſit.

Qua ratione homines fiſtulam ani ſentientes tractare conveniat.

C A P. CLXVIII.

De Ani fiſtulis.

I.

Ani fiſtula quid & quotuplex ſit. PRopriam etiamnum animadverſionem ea ulcera deſiderant, quæ anum, ſive partes inteſtino recto propinquas, infeſtant, atque ea, quæ recentia adhuc ſunt, & bonum pus fundunt, *abſceſſus ani*; quæ vero plus minuſve inveterata, vel & calloſa ſunt, ſaniemque tenuem & graveolentem, nunc minori nunc majori copia, continuo emittunt, ea proprio nominæ ab antiquiſſimis jam temporibus *fiſtulæ ani* a Medicis nuncupari (*a*) atque in varias ſpecies; pro varia mali conditione, diſtribui ſolent. *Quedam enim ani fiſtulæ parvæ* admodum ſunt ac recentes, vel ſaltem minus inveteratæ; aliæ altius penetrant, attamen anguſtæ ſunt; aliæ contra inveteratæ & ita graves, profundæ atque amplæ, ut inteſtinum rectum, cute atque adipe prorſus nudatum, ſit conſpicuum. Cujuſmodi equidem caſus graviſſimos memet ipſum aliquoties obſervare memini. Nonnunquam *ſine callo notabili adhuc recens fiſtula eſt:* pleræque vero duritiem aliquam ſive callum tenuiorem vel craſſiorem, præſertim circa oſculum, habere obſervantur. Interdum *via recta atque unica* fiſtulæ ſubter tendunt; interdum vero *multiplices* admodum eæ ſunt ac *tortuoſæ*. Quo autem commodius ſingulas & conſiderare & tractare liceat, haud abs re fecerimus, ſicubi cum melioribus chirurgis *triplicem fiſtularum ani differentiam* conſtituerimus. *Ad primam* eas referimus, quæ, inteſtino recto atque ani ſphinctere non perforatis, ſed integris adhuc exiſtentibus, ex uno alterove ore ſuo, prope anum conſpicuis, tenuem; ut jam diximus, atque mali odoris materiam quandam excernunt, fereque ſemper duritiem aliquam præ ſe ferunt. Quam alte & ad quaſnam partes eædem penetrent, demiſſo ſpecillo in ſinum, indice vero alterius manus, oleo illito, in anum, explorare convenit: tunc enim in non perforatis haud ſine medio ferramentum digito occurrit, ſed per medium corpus, ſcilicet inteſtinum integrum & non perforatum (*b*): ubi vero ſimul craſſum an tenue ſit illud medium judicandum (*c*). *Nonnunquam ita flexuoſis ſinibus ſubter iſtæ procedunt*, ut nec ſpecillo quidem, ſolertiſſime licet depreſſo, perveſtigare ſatis interiorum rivulorum conditionem liceat, eos ta-

[*a*] Vid. Hippocr. Lib. de fiſtulis & CELSUS Lib. 7. cap. 4. §. 4.

(*b*) Docuit hoc jam ARGINETA Lib. VI. cap. 78.

(*c*) Quando ſpecillo has fiſtulas explorare volumus, ſemper prius digitum in anum immittendus; quis periculum alias eſt, ne inteſtinum ſpecillo & quidem loco incongruo facile perforetur.

amen magnos aut multos eſſe ex copia ſaniei ſive puris quotidie effluenis intelligimus. Neceſſarium itaque ad uberiorem hujus fiſtulæ explorationem tunc videtur, *lacte calido per ſyringam intromiſſo*, *diſpicere*, quantum forte intret, & capiat & num quid forte lactis injecti rurſus per anum profluat. Id enim niſi fit, haud perforatum adhuc eſſe inteſtinum judicatur; contrarium vero patet, quando lac inde refluit, aut digitus in ano nudum ſpecillum ſentiat. Poſſe interim, nondum interrupto inteſtino, *tunicas ejuſdem externas valde eroſas atque tenues*, vel ab invicem quandoque quaſi reſolutas, ſinibus interjectis exiſtere, uſus oſtendit; ubi curatio conſtans ſine ſecto inteſtino nunquam obtinetur. *Altera fiſtularum ſpecies habetur*, ſi duplici aut multiplici ex ore, quorum *aliud intus in inteſtinum rectum hiat*, *aliud autem extrinſecus* prope anum conſpicuum eſt, ſanies effluit; qualis aliqua ratione indicatur Tab. XXXV. fig. 1. CC. Manifeſtius id ipſum cognoſcitur, ſi ſpecilli altera manu fiſtulæ inſerti caput digitus alterius manus in anum demiſſus nudum attingit; vel clyſter etiam ſive lac aut alius quidam liquor in anum injectus ex fiſtulæ ore externo ſimul effluit, imo etiam quandoque fæces, flatus & lumbrici ex fiſtulæ ore externo prodeunt (*a*). *Denique tertia ſpecies* eas fiſtulas comprehendit, *quarum os in ipſum inteſtinum rectum hiat*, ſalvis exiſtentibus partibus externis ano contiguis; qualis indicatur *eadem figura litt.* F. G. Has *occultas*, *cæcas*, imo & *imperfectas*; priores, *manifeſtas* & *perfectas* appellare conſueverunt. *Cæcas* ſive *occultas* materia corrupta ex ano quotidie profluens demonſtrat, præſertim ſi partes externas nullum ulcus infeſtat; ſi item homines hi juxta anum duritiem aliquam vel tumorem cum doloribus perſentiſcunt. *Nonnunquam os fiſtulæ internum alte admodum in inteſtina poſitum eſſe deprehenditur*; plerumque autem prope ani ſphincterem, vel in eodem idem eſt conſpicuum: prout utrumque ex fig. 1. parere poteſt. Sed quicquid tandem ſit, locus ſane afflictus perveſtigari quam accuratiſſime debet ac ſubinde poteſt, ſi vel digitus oleo ſeu butyro inunctus provide in anum demittitur, eoque os fiſtulæ internum quam ſolertiſſime exploratur; vel ſi hoc non ſufficiat, ani quoque ſpeculo aliquo adhibito, quale Tab. XXXIV. fig. 15. repræſentavimus, aliove idoneo. *Interdum vero hæc interna ac moleſta inveſtigatio haud neceſſaria eſt*, quando nimirum ſedes ſive ſinus fiſtulæ externo tumore ac duritie ſatis cognoſcitur.

II.

Fiſtulæ, geminum os habentes, quorum alterum in inteſtinum, alterum extrinſecus hiat, *perfectæ* aut *completæ*; reliquæ autem, quarum unicus tantummodo exitus eſt, *imperfectæ*, Gallis *incomplettes* quoque appellari ſolent. Poſterior ſpecies denuo in binas ſpecies inferiores diſtribuitur: ſiquidem pro diverſo exitus loco, *fiſtulæ ani imperfectæ ſive incompletæ* nunc *externæ* ſunt, nunc *internæ*. Porro fiſtularum aliæ *ſimplices*, aliæ vero *complicatæ* ſeu *compoſitæ* nuncupantur. Prior denominatio eas comprehendit, quibus non niſi partes molliores, cutis videlicet, pinguedo vel & inteſtinum perrumpitur; & quarum proinde aliæ in alterutrum podicis latus, aliæ antrorſum contra perinæum, urethram, veſicam (*b*) aut ſcrotum; aliæ retrorſum contra os ſacrum & coccygis procedunt. *Poſterior idemque fiſtularum complicatarum nomen eas fiſtulas deſignat*, in quibus os coccygis, ſacrum vel iſchii, vel veſica, vel iter urinæ apud maſ-

Reliquæ fiſtularum differentiæ explicantur.

[*a*] Hoc ÆGINETA quoque jam notavit. loc. cit.
(*b*) ALBUCASIS jam docuit, dari ani fiſtulas, ad urethram & veſicam penetrantes; Part. II. cap. 80. quales etiam jam notavi.

maſculos, vel apud feminas vagina uteri, ut MUSITANUS obſervavit (*a*), uſque adeo graviter exeduntur, ut vel dubia fiant ſtercoris atque urinæ itinera, vel & *quandoque in ipſum ventrem fiſtularum* rivuli procedant; quæ omnium perniciofiſſimæ. Quædam illarum *parvæ & parum moleſtæ* ſunt, atque in magnam uſque ſenectutem ſine inſigni incommodo, ut nonnulla mihi exempla nota ſunt, geruntur; quædam autem non modo cum *doloribus intenſiſſimis*, ut nuperrime adhuc vidi, ſed & cum virium & corporis extenuatione, febricula atque cum quamplurimis aliis *incommodis* ſolent eſſe conjunctæ. E contrario virum novi, *qui aperta fiſtula valebat*; *ea vero conſolidata, podagra mox ægrotabat*; eaque denuo aperta, iterum valebat, hocque ita aliquoties factum eſt. Nonnullæ *oſculum adeo anguſtum obtinent*, ut vix conſpici aut ſpecillo explorari queat, & ſubinde tantum tuberculo ſe manifeſtat, in quo, re quam curioſiſſime explorata, parvum foraminulum, quod janua quaſi ad fiſtulam eſt, deprehenditur; in aliis autem amplus adeſt hiatus. In quibuſdam non niſi *unica eademque ſimplex via eſt*; contra vero in aliis *fiſtulæ ac rivuli multiplices* ex uno fonte vel ore diducuntur. Similiter *aliæ aliis altius aut longinquius* procedunt. Denique *aliæ recta*, juxta inteſtinum rectum ſubter tendunt; aliæ vero ſub cute *obliquæ aut tranſverſæ* exiſtunt; *ſinuſque plurimos* & quam maxime tortuoſos comprehendunt. Qui proinde non niſi difficulter admodum perveſtigari ſolent atque explorari, adeoque & difficilius curari conſueverunt.

III.

Fiſtulæ ani quomodo explorentur.

Solet autem fiſtularum ani exploratio his fere modis hodie inſtitui: Æger ſupra menſa ſive lecto ſic deponitur, ut ventri incumbat, cruribus probe diductis (*b*), quemadmodum in hæmorrhoidum cæcarum ſanatione propoſuimus. (cap. 166. §. 3.) Tum miniſter aliquis gnaviter clunes ab invicem diſtendit, quo nempe commodius digitum in oleo ſive butyro tinctum, deprimere in anum liceat. Namque univerſe hic in ani fiſtulis inteſtino propinguis explorandis ea ſemper, ut jam diximus, neceſſaria eſt cautio, *ut ne facile ſpecillum in fiſtulam alte deprimatur, niſi digitum prius in anum demiſeris*. Siquidem alias periculum eſt, ne qua forte integrum inteſtinum, a depreſſo ſpecillo loco incongruo perrumpatur, noxamque graviorem & curam difficiliorem efficiat. Poſtquam, ea moderatione adhibita, depreſſum ſpecillum eſt, dimittere rurſus clunes decebit, ut nempe naturalem poſituram ſuam illæ recipiant, neve viarum diſtortarum latera atque anguli ſpecilli progreſſum impediant. Ubicunque vero, clunibus naturaliter compoſitis, ſpecillum leniter depreſſum atque hinc inde blande directum progredi ulterius nequit; ibi fiſtulæ terminus eſſe utplurimum ſuevit.

IV.

Cauſa mali & exitus.

Principium ſive *cauſa* hujus mali eſſe communiter ſolet *venarum, per quas hæmorrhoides tranſeunt, exulceratio, vel & abſceſſus quicunque alius*, juxta inteſtinum rectum cumprimis in copioſa pinguedine, quæ hoc cingit, pronatus. Naſci autem quam ſæpiſſime iſtiuſmodi abſceſſus ſolent vel a gravi quadam *podicis contuſione*, vel *ictu*, vel *lapſu*, vel *vulnere*, vel *inteſtini*

[*a*] Trut. chir. Tom. I. de tumor. cap. 63.

(*b*) Veteres *ſupinos ægros collocarunt*, femoribus retractis atque disjunctis, ut videre eſt ex ÆGINETA lib. VI. cap. 78. id quod quandoque haud alienum eſſe videtur.

ſtini recti inflammatione, vel *dyſenteria*, (*a*) vel *partus difficultate*, (*b*) vel *morbo venereo*, vel *vehementi æquitatione*, vel & a ſexcentis cauſis aliis, quæ hanc regionem lædere poſſunt. Equites inprimis hujuſmodi noxas experiri ſolere, in caſtris a frequenti & præſertim vehementiori equitatione, æſtuante præſertim cœlo inſtituta, manifeſtum eſt experientia illorum, qui caſtrenſium Medicorum munere funguntur, ubi quamplurimos equites fiſtulis ani laborantes olim vidi. *Poſſe autem hujus generis abſceſſus in fiſtulam ani degenerare*; ſi vel ex pudore vel alia cauſa negliguntur, & præſertim juſto tardius illi aperiantur, aut juſto forte negligentius expurgentur, mirum videri vel dubium haud quaquam oportet. Fieri enim aliter vix poteſt, quam ut materia iſta corrupta, quæ intus remanſit, pinguedinem una cum inteſtino propinquo partibuſve aliis vicinis ita graviter ſenſim arrodat, atque exulceret factiſque ſinibus aut callis ita mirifice anum aliaſve partes propinquas affligat, ut, niſi ferrum applicetur, nihil omnia medicamenta proficiant. In exemplum hic proponi meretur LUDOVICUS XIV. glorioſiſſimæ memoriæ, Rex quondam Gallorum potentiſſimus: utpote qui, fruſtra per longum tempus adhibitis medicamentis omnibus, ab expertiſſimis licet atque excellentiſſimis Gallorum Medicis atque chirurgis quibuſque propoſitis, liberari ab ani fiſtula prius haud poterat, quam ſcalpellum admoveretur. (*c*) Quæ quum ita ſint, id ſibi datum chirurgus quiſque prudens ſciat, *ut quam celerrime ad ſcalpellum procedat*, *ſimul atque in hominibus*, *ani inflammationem vel abſceſſum* aliquem ſentientibus, vel extus, vel etiam digito in anum demiſſo, puris aliquid intus collectum eſſe perſenſerit.

V.

At enim vero *quo gravior fiſtula eſt*, *quo profundior*, *quo major pinguedinis atque inteſtini recti & cumprimis ſphincteris copia corrupta*, *aut exeſa*, *quo amplior*, *quoque duriori callo* circumſeptus ſinus, quo magis vetuſtum malum, quo ægri debiliores; (*d*) quo magis denique ætate provecti, quoque pejoris habitus homines ſunt; hoc magis quoque difficilis, quin imo plane impoſſibilis ac deſperata ſubinde eſſe curatio conſuevit. *Cumprimis autem quo magis alte poſita fiſtulæ apertura ſive os in inteſtino eſt*, eo majus eſt periculum majora diſcindendi vaſa ſanguifera, unde ſanguinis lethiferæ profuſiones ſunt obſervatæ, quæ vix hic ligari, nec facile ob reſiſtentis durioris corporis hic in vicinia defectum compreſſione ac ſtypticis cohiberi poſſunt, (*e*) adeoque eo minor quoque ſanitatis ſpes reliqua eſt. Et ſane *niſi digitus in anum depreſſus fiſtulæ os attingere valet*, verum illud adhuc profundius latet, ſine vitæ periculo, ob metum lædendarum venarum ma- *Prognoſis*

(*a*) Ab hac MARCHETTUS fiſtulam ani notavit, Lib. de fiſtulis.

[*b*] Vid. TULPIUS Lib. IV. cap. 40.

(*c*) Hiſtoria hæc notatu digna legi poteſt in DIONYSII chirurgia cap. de fiſtula ani; ubi ſimul ſumma hujus Regis erga Medicos & chirurgos ipſum curantes liberalitas cognoſci poteſt.

(*d*) Exemplum de ægra debili, quæ altero a ſectione die mortua eſt, refert SAVIARDUS obſ. 50.

(*e*) Vid. SAVIARDUS obſ. 49. Ita PALFINUS exemplum recenſet, ubi ſanguis quidem per vulnus non penetravit, ſed in inteſtina omnis effuſus eſt, unde æger mortuus, operar. chirurg. Cap. XX.

majorum, ſectio inſtitui nequit; adeoque tunc parum plerumque, imo vero nihil omnia chirurgi artificia proficiunt. Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, quod GARENGEOTUS (*a*) ſcribat, *rectius omnino chirurgum facere, ſi, rebus ita ſeſe habentibus, penitus ab operatione manus abſtineat*, quam ſi, facto graviſſimo vulnere, conciſiſque venis ampliſſimis, quæ ea in inteſtini hujus parte ſunt, in præſentiſſimum lethiferæ ſanguinis profuſionis periculum miſerum hominem conjiciat. Cujus equidem conſilio tantum abeſt, ut ego contradicam, ut potius ſtatuam, prudentis utique Medici eſſe, *non niſi dubiam ſemper ſanitatis ſpem iis hominibus, qui ani fiſtulam quandam ſentiunt, proponere*; quantumvis etiam principio parum periclitari iidem videantur. Accidere enim haud raro ſolet, ut, *poſt admotum ferrum, non plures tantum fiſtulas ſinus, ſed ita quoque alti* ac gravia oſſium juxta poſitorum, veſicæ, urethræ, vaginæ atque ipſius uteri in ſexu ſequiori vitia *ſeſe oſtendens*, quæ vel nullam omnino, vel ſaltem non niſi ancipitem curationem recipiunt. *Abſceſſus ani ſæpe redeuntes*, ut veræ fiſtulæ curandæ: nam non niſi ſecto inteſtino & ani ſphinctere curantur. *In gravidis fiſtulæ ani curatio non eſt ſuſcipienda*, ſed exſpectandum donec a puerperio rurſus prodierunt. Nam MAURICÆUS *abortum & mortem inde notavit*. (*b*) Si quid etiam his in fiſtulis *in veſica, vel urethra, vel utero, vel oſſibus* denique vicinis arroſum eſt, deſperatum utique malum utplurimum eſſe conſuevit. (*c*) Ita & *cæcæ* ſive *occultæ* longe difficilius plerumque curantur manifeſtis. *Contra vero ſi recens adhuc & externa tantum fiſtula eſt*, vel etiam ſi *perfecta*, ut in fig. 1. CC. attamen non niſi pinguedo eaque pauca cum modica tantum inteſtini recti aut ſphincteris parte exeſa eſt; ſi nondum ad ceteras partes propinquas modo nominatas vitium tranſiit; ſi item non uſque adeo alte fiſtula penetravit, ſi non nimis multiplex ſinus eſt; ſi non niſi leviter ſinuum latera induruerunt atque occalluerunt; ſi denique boni habitus corpus eſt, ægerque adhuc juvenis vel ſaltem juventuti proximus, feliciter utplurimum fiſtulæ ejuſmodi ſaneſcunt, ſic tamen, *ut majus ſemper in ferro, quam medicamentis, præſidium ſit*. Atque ſimile prorſus judicium eſto, *de iis fiſtulis occultis* ſive internis, quarum os ab extremo ani ſphinctere, ut in fig. 1. F. G. non uſque adeo longe diſtat. *Fiſtulæ externæ, parvæ, in nonnullis diu ſine notabili moleſtia perferuntur*; imo ſi natura iis aſſueta; quaſi per fonticulum humores noxios hic expellit, homineſque ab aliis morbis, quibus alias obnoxi fuerunt, præſervant, ut aliquot exempla mihi nota ſunt, qui eis ad magnam & vegetam ſenectutem pervenerunt: adeoque ſæpius hos non curare, quam curare præſtat, ſicut alias tibi de antiquorum ulcerum curatione egimus, quoque monuimus. *Quando in fiſtula externa vel etiam abſceſſu paries inteſtini recti ab exulceratione ita croſus eſt, ut digito in anum, ſpecillo autem in fiſtulam immiſſis, valde tenuis deprehendatur*, malum non curatur, niſi inteſtinum eo loco una cum ſphinctere, ut infra mox proponemus, diſcindatur, quamvis inteſtinum ab ulcere non ſit perforatum. (*d*) Contra *ubi eodem explorandi modo craſſum adhuc eſſe inteſtinum cognoſcitur*; ulcus ſine violatione aut perforatione ejus curari ſæpe poteſt. Ita &

fiſtu-

(*a*) In operat. chirurg. cap. de fiſtula ani.

(*b*) Vid. ejus obſervat. 618.

(*c*) *Fiſtulam ani, quæ veſicæ cervicem perforavit*, aut ad femoris articulum conſiſtit, inſanabilem pronunciat ÆGINETA l. c.

(*d*) Notavit hoc jam SAVIARDUS obſ. chirurg. 49. pag. 223.

fiſtulæ recentes cum lue venerea conjunctæ aut ab ea ortæ, curatione mercuriali & ſine ſectione haud raro curantur. (*a*)

VI.

Hactenus, quæ fiſtularum natura ſit atque indoles, commonſtravimus. *Ad curationem vero earum*, quæ ad curationem idoneæ ſunt, explicandam quum progredimur, ſane nihil abs re facturi nobis videmur, ſi primo loco *de fiſtulis perfectis* ſive *complectis*, de reliquis autem deinceps tractaverimus; *propoſitis enim, quæ ad complectarum fiſtularum ſanationem ſpectant, artificiis*, dubium non eſt, quin promtior futura ſit atque magis expedita de fiſtulis reliquis explicatio. Decet autem *ad fiſtularum completarum curationem* perficiendam ſequentia facere. Simulatque nimirum cum ægri hominis, tum ipſius fiſtulæ talis conditio eſſe animadvertitur, qualem, ad ſalutis ſpem concipiendam, neceſſariam eſſe declaravimus, (§.V.) primum Medici negotium in eo poſitum eſt, ut decenter *homo ægrotus* ad futuram curationem *præparetur*. Itaque proximis ante operationem diebus & alvum laxare, &, niſi vires deficiunt, ſanguinem per venas detrahere convenit; *ſed ſi debiliores*, hæc omittenda atque roborantia potius adhibenda, victus interim ratione ſervata, quantum quidem licet, ſolertiſſima, atque pro ratione ægri convenientiſſima, adhibitiſque medicamentis ad leniendum atque corrigendum ſanguinem, prout res exigit, quam maxime idoneis. Tandem ut *ne ſtercus curantem in ſectione Medicum impediat* neve nimis cito rurſus reſolvi vinctura prima debeat, neceſſarium utique videtur aliquot ante operationem horis *ægro clyſtere inteſtina eluere*, atque ita ejus alvum prius exhaurire; proxime autem ante ſectionem *urinam emittat*, ne veſica diſtenta facile lædatur. *Ad poſituram ægri* quod attinet, eadem hic neceſſaria obſervatio videtur, quam ſupra jam tum, ubi de exploratione harum fiſtularum §. 3. propoſuimus, ut nimirum ventri incumbat, commendavimus. Veteres quidem, ut ex ÆGINETA l. c. patet, ægrum ſupinum collocarunt femoribus retractis; ſed Gallorum recentiſſimis chirurgis, ut GARENGEOTIUS refert, ad hanc operationem commodiſſime diſpoſitus æger videtur, *ſi in latere ad ſimilitudinem eorum, quibus clyſteres in lecto applicantur*, juxta primam lectuli oram, prolato podice reductiſque genubus idem decumbit. At, quanquam in hoc ſitu quandoque ſectio hæc ſatis commode perfici queat, caſus tamen ſe mihi obtulerunt, ubi ob peculiarem fiſtulæ conſtitutionem aptius in priori ſitu negotium ſuccedebat.

Ægri præparatio & ſitus.

VII.

Ægro igitur, prout commodiſſimum videtur, diſpoſito, proximum eſt, *ut apto inſtrumento*, quorum vero quamplurima hunc in finem excogitata ſunt, ſectio requiſita perficiatur. *Ab antiquis jam temporibus ſcalpelli peculiare genus* ſub falcis fere forma pro his morbis curandis in uſu fuit, quod *ſyringotomus*, a *ſyrinx* fiſtula, græco appellarunt vocabulo, quorum nonnullæ ſpecies uſitatores Tab. XXXV. fig. 4. 5. 6. & 7. repræſentantur, & in quibus litt. A B ſcalpelli partem acutam ſive ſcindentem, B C vero, partem obtuſam ac teretem, ſive ſtylum, qui flexilis eſſe debet, indicat, & DD eorum dorſum obtuſum ac convexum. Et quamvis quidem a non-

Fiſtulæ perfectæ curatio.

[*a*] Conf. DRANII obſervat. 85.

nonnullis tanquam inutiles rejiciuntur; uſu tamen didici, illis revera ſæpiſſime id, quod opus hic eſt, quam commodiſſime, præſertim in fiſtulis non adeo profundis, perfici poſſe. *Uſus eorum hic eſt*, *Syringotomo* quodam, vel majore, vel minore, pro diverſa fiſtulæ profunditate, extremo C, dum digitus index alterius manus, oleo prius inunctus, in inteſtino recto eſt, in externam fiſtulam depreſſo, atque per interiorem ſinum hujus digiti ope ita promoto, ut capitulum C ex ano tandem promineat, prehenſo deinde utroque extremo quicquid inter utrumque fiſtulæ os medium eſt concidatur (conferri poteſt SCULTET. Tab. XLV.) qua ſectione ſphincter quidem ani, ſed in ceterum ſanis, ſine noxa ſemper diſſecatur. (*a*) Ubi vero paulo profundior interna fiſtula eſt, quam ut ſyringotomi capitulum, per eandem trajectum, per ſe facile prodire ex ano valeat, digito in anum demiſſo majori opera, ſed prudenter illud ita inflectat & dirigat, donec ex ano prodeat, eodemque facto chirurgus inteſtinum ea ratione diſcindat, quam modo explicavimus. Quoniam vero *ſuperioris fiſtulæ in inteſtino pars ut plurimum calloſa eſt*, & hac curandi ratione non inciditur, attamen ſi non inciditur, hæcce calli pars cum reliqua non coaleſcit, ſed facile novo malo occaſionem præbet, hinc oportet, ut vel apice horum ſcalpellorum pars inteſtini vicina ad duarum vel trium linearum ſpatium ſupra foramen fiſtulæ perforetur, & ſic ſimul diſſecetur; vel ſi hoc forte factum non ſit, oportet, ut poſt ſectionem vel mox, vel ſi ſanguis obſtaculo eſt, ſequentibus diebus pars illa calloſa forfice ſeorſim adhuc incidatur, vel omnino reſecetur.

VIII.

Inſtrumenta recentiora, ad ani fiſtulam adhiberi ſolita.

Sed ſciendum tamen hic eſt, Medicorum aliquos exiſtimare, *ſcalpellum iſtud falcatum cuſpideque retuſa inſtructum*, quod ſupra (Tab. V. fig. 3.) delineatum eſt, vel aliud huic ſimile ad incidendas ani fiſtulas, longe commodius ſæpe modo laudatis ſyringotomis adhiberi, propterea quod manubrium manus incidentis virtutem egregie perficiat. Horum ego ſententiam tantum abeſt, ut rejiciendam putem, ut potius & propriis & aliorum experimentis in minus profundis fiſtulis conſentaneam pronuntiem. Ut enim nihil nunc de eo dicam, feliciter aliquoties a memetipſo in incidendis ejuſmodi fiſtulis ſcalpellum hoc adhibitum eſſe, Galli certe chirurgi, ut quam feliciſſime curationem fiſtulæ in Rege ſuo perficerent, ſimile ſcalpellum aliquod, ſed capitulo ſive nodulo in apice præditum (id quod tamen haud neceſſarium eſt) petitoque a perſona, cui applicabatur, nomine, *ſcalpellum* ſive *ſyringotomum regium* (*Biſtouri Royal*) vocatum, adhibere nulli dubitarunt. Sed nolim tamen ad quaſcunque fiſtulas ſine diſcrimine hoc noſtrum aut regium iſtud ſcalpellum applicari: ſiquidem ad iſtas, quæ paulo altius poſitæ ſunt, minus apta ſunt. Itaque nihil abs re feciſſe clariſſimus BASSIUS, chirurgiæ Profeſſor Halenſis, cenſendus eſt, quando in diſſertatione de ani fiſtula (*b*) novum, quod

[*a*] Putarunt multi cum ALBUCASI Part. II. cap. 80. aliiſque veteribus, *ex ſphinctere ani diſſecto* neceſſum eſſe, ut ſecum effluxus involuntarius ſequeretur, eumque propterea vitandum eſſe præceperunt; verum uſus docuit, eum non ſemel tantum, ſed aliquoties in ceteroquin bene ſanis, ubi opus eſt, ſine noxa diſcindi poſſe, & ſi forte hoc malum poſt hanc curationem aliquando ſequitur, illud potius vehementiori corruptioni & deſtructioni ſphincteris ab ulcere ſeu eroſione adſcribendum eſſe.

(*b*) Halæ an. 1718. jam edita.

quod chirurgum primarium Argentoratenſium, *le Mairium*, autorem habere nonnulli mihi retulerunt, idemque cuſpide argentea prælonga & flexili munitum ſcalpellum (vid. fig. 8.) deſcripſit. Quo equidem roſtro C, eadem, ut No. VII. docui ratione in fiſtulam depreſſo diligenterque per ſinum anumque trajecto, quandoque longe commodius, quam per admota inſtrumenta præcedentia, concidi partes inter utramque fiſtulam mediæ poſſunt. In eundem finem commode adhiberi quoque poteſt ſcalpellum ſyringotomum fig. 3. Tab. XXXV. quod GARENGEOTIUS quidem deſcripſit, ſed non niſi partem ejus delineavit, *lib. de Inſtrument. chirurg. Tom. I. pag.* 337. quod eodem prorſus uſurpatur modo, ut ſyringotomi priores; verum ob habenam E E adjunctam validius comprehendi & partes incidendæ facilius diſſecari poſſunt. Sed nimis longum hoc roſtrum C D, minus commodum deprehendi, aliudque fabricari curavi, cujus roſtrum tantum ad lit. F. extendebatur, quo commodius rem perfecit.

IX.

Sunt, qui ſyringotomorum & ſcalpelli deſcriptorum loco *ſpecillum*, *filum ſive ſtylum argenteum*, *eumque flexilem*, in externum fiſtulæ foramen demittunt: quem deinceps per internam inteſtini fiſtulam trajectum, indice digito, in anum depreſſo, ita inflectunt atque dirigunt, ut quædam ejus pars ex ano promineat. (vid. Tab. XXXV. fig. 1. D D) Tum, apprehenſis fili argentei binis capitibus. H H, quicquid carnis C, C, B, E, comprehenſum eſt, leniter trahunt, admotoque ſcalpello, cumprimis falcato, aut forfice idonea diſcindunt. Hæc ipſa operandi ratio, licet ex antiquiſſimis ſit, & ab ÆGINETA loco citato jam deſcripta) commoda inprimis atque ita præ aliis comparata eſſe GARENGEOTIO videtur, ut denuo revertentis mali periculum per eandem adimatur. Et quamvis & ego hunc modum antiquiſſimum magnifaciam; tamen quibus argumentis inductus ita ſentiat hic autor, & qua ratione hoc magis quam præcedentes curandi viæ efficere queat, (ut ſcilicet hoc malum ita curatum minus redeat, quam ſi alio modo curatum eſt) nondum ego ſatis pervideo. Alii ſpecillo quodam ſulcato flexili, ut Tab. I. litt. M. vel Tab. XXXV. fig. 2. in fiſtulam externam depreſſo atque ad inteſtinum rectum, quam exactiſſime fieri poteſt, promoto, poſteaque per anum reflexo, carnem ſulco imminentem ſcalpello ſeu forfice conveniente dividunt. Quem quidem operandi modum recentiores nonnulli ceteris operandi modis omnibus anteferendum eſſe in earum fiſtularum ſanatione ſtatuunt, quæ alte admodum in inteſtino poſitæ eſſe advertuntur: ſed qua in re & quam ob cauſam præcedenti præſtent, ego quoque haud perſpicio. Verum quoque tandem ex his recenſitis modo res perficiatur, maximam ſane prudentiam atque moderationem ſemper adhibuiſſe convenit, ne qua forte, grandioribus inteſtini recti vaſorum ramis conciſis, id quod in nimis profundis fiſtulis quandoque contingit, noxia quædam, aut prorſus *lethifera ſanguinis profuſio concitetur* (*a*). Plaga hunc in modum inſtituta, cruor ante omnia diligenter abſtergatur, abſterſoque cruore, quam curioſiſſime vulnus exploretur, atque, *num quis forte ſinus vitioſus*, *aut callus*, *aut fibræ corruptæ adhuc deliteſcant*, *circumſpiciatur*. Namque ſinus aut rivulus aliquis offenditur, digito; ſpecillove decenter immiſſo, caro ſuperpoſita

Curandi rationes aliæ.

(*a*) Teſtatur hoc SAVIARD. obſ. chirur. 49. & PALFINUS operat. chirur. cap. 20.

poſita forficis aut ſcalpelli convenientis adminiculo conciditur; quo nempe accuratius conſpici atque expurgari vitiatæ partes ſingulæ queant (*a*). Quicquid autem ex callo vel fibris vitiatis intus reliquum eſſe deprehenditur, id, ſimili inſtrumento adhibito, ſiquidem tuto id facere licuerit, partim exſcinditur, partim quoque ſcarificatur, ſeu crebro admodum ſcalpello vel forfice inciditur. Sic enim & promtior & largior ſuppuratio inſequitur, longeque commodius paulatim extirpari per medicamenta adurentia & mundantia, quicquid forte indecenter induratum, putridum ac corruptum eſt, conſuevit. Interim, ut apertiſſime dicam, quod ſentio, longe plerumque felicius atque promtius perfici vulneris & purgatio & glutinatio ſolet, ſi quam primum & quam exactiſſime pinguedo corrupta atque indurata omnis in vulnere deprehenſa per admotum ſcalpellum vel forficem exſcinditur. Ad deligationem vero atque curationem reliquam quod attinet, de his latius exponere deinceps inſtituemus.

X.

Rungii modus deſcribitur. Alium adhuc has fiſtulas curandi modum una cum peculiaribus quibuſdam in hunc finem excogitatis ferramentis, quæ alibi deſcripta non reperi, mecum aliquando, cum Bremæ ægros nonnullos a calculo liberandi cauſa degerem, communicavit ſupra jam laudatus Bremenſium Chirurgus, RUNGIUS. Nimirum tria hic adhibet ferramenta, quæ ſunt primo peculiare *ſpecillum ſulcatum*. (vid. Tab. XXXV. fig. 9.) A B a latere aliquo modo repræſentatum, vel ex ferro vel ex argento fabricatum, cum manubrio C D, quod ad locum E ita extrorſum inflexum eſt, ut ſpecillum & manubrium angulum ibi obtuſum efficiant, ſpecilli vero ſulcus quomodo ſe habeat, ſi directe viſui objicitur, fig. 10. oſtenditur. Alterum ferramentum eſt *canalis*, digiti quaſi craſſitudine in diametro, ſimiliter vel ex ferro vel argento exaratus, fig. 11. litt. A B, cum ſimili manubrio, eodemque ad angulum obtuſum in loco B, attamen in contrarium ſenſum, modo inflexo, prout hic exhibetur; cujus vero canalis cavum conſpectu directo fig. 12. demonſtrat. Tertium eſt *ſcalpellum* rectum, anguſtum, longum & acutum, fig. 13. Quando igitur his ferramentis uti volumus, (fingimus; fiſtulam eſſe in ani latere ſiniſtro, ut in fig. 1. CC) ferramentum ſive canalis fig. 11. A B, aquæ tepidæ prius immerſus, & deinde oleo inunctus; in inteſtinum rectum blande demittitur, ejuſque manubrium D, prudenti miniſtro probe ac firma ſtabilique manu ſuſtinendum committitur. Ipſe vero chirurgus ſpecillum ſulcatum fig. 9. eadem, ut modo diximus, ratione, aqua calida tepefactum & oleo inunctum, per os fiſtulæ externum totum fiſtulæ meatum tandemque ejus os internum CC, oblique ita demittit, ut apex A in cavum ſive fundum canalis fig. 11. ingrediatur, eique probe inſiſtat; id quod factum eſſe partim tactu, partim auditu, partim etiam digito per anum immiſſo cognoſci poteſt. His rite peractis, chirurgus manu ſiniſtra manubrium ſpecilli prehendit, ſcalpellum fig. 13 per ſulcum hujus ſpecilli & fiſtulam

[*a*] Hæc vero vel ob moroſitatem, vel debilitatem, vel puſillanimitatem ægri non ſemper mox in prima actione efficere licet; cum puſillanimes aut moroſi ægri ulteriorem explorationem & ſectionem prima vice, ut uſu didici, nulla prorſus ratione admittere velint; debiliores vero & qui forte multum ſanguinis amiſerunt, interdum non poſſint: ita ut neceſſario ad deligationem ſit progrediendum.

lam CC, uſque ad canalem fig. 11. demittit, eoque ad ductum canalis, ab interiori inteſtini parte ad exteriorem ſive anum, totam fiſtulam incidit. Inciſa atque aperta hoc modo fiſtula, purgatio fiſtulæ, deligatio, ceteraque eadem pro ea curanda ſunt facienda, quæ mox infra in univerſum proponemus. Hæc methodus in paulo profundioribus fiſtulis præ ceteris adhibenda eſſe videtur; quia apices ſyringotomorum imo & ſtylorum, non niſi difficillime & ſine laceratione inteſtini, aut quandoque prorſus non in ejuſmodi fiſtulis profundioribus ita inflecti poſſunt, ut per anum redeant. Summa vero cura eſt adhibenda, ne ſcalpellum extra canalem divergat aut aberret, quia inde gravis læſio inteſtini recti aliarumque vicinarum excitari poſſet; quam vero ob cauſam, ut ſcilicet hoc evitetur, canalis hic fig. 11. adeo amplus eſt. *Si fiſtula eſſet in dextro ani latere*, contrario modo hæc ferramenta eſſe adhibenda, res ipſa loquitur. Fuerunt quidem, fateor, jam alii, qui in incidendis hiſce fiſtulis canalem quendam & quidem rectum in anum immiſerunt, & poſtea ope ſcalpelli recti vel falcati ſinum aperuerunt (*a*); imo & RAUIUM hanc curandi rationem in demonſtrationibus ſuis chirurgicis commendare memini. Verum hæcce RUNGII inſtrumenta ob figuram inflexam faciunt, ut chirurgus hac ratione commodius ſcalpellum dirigere atque ſic melius evitare queat, ne quid aliud, quam fiſtulæ ſinus, incidatur; adeoque & ea merito aliis ſimilibus hactenus notis præferenda eſſe cenſeo.

X I.

Externæ levioris fiſtulæ curatio.

Si externa tantum eaque recens, atque non niſi pinguedinem inter & cutem ſita fiſtula ſive abſceſſus eſt, ſalvo adhuc dum exiſtente ani ſphinctere atque inteſtino; tum his fere modis inſtituere curationem decebit. *Primo fiſtula, niſi jam per ſe ſatis ampla*, ſed, ut ſæpe contingit, *anguſta valde fuerit*, per inſertam *ſpongiam præparatam*, vel radicem gentianæ, aliaſve ſimiles res in tumeſcentes; quantum quidem ſatis eſt, *paulatim ampliatur*. Deinde rodentibus medicamentis primo illum in modum expurgatur & poſtea glutinatur, quem univerſe de fiſtulis præſcripſimus. (*vid. ſupra Part.* 1. *pag.* 363.) Nonnunquam ſatius eſt, *protinus ſcalpellum adhibere*, eoque immiſſo, ut ÆGINETA jam docuit (*b*), ſimplici ſectione cutem incumbentem reſecare; vel etiam tunc, quando turundis intumeſcentibus ſatis dilatari nequit, eamque eo incidere, donec rite pateat, & callus ſimul ablatus ſit, poſtea linamentis carptis fiſtulam ſub prima deligatione ſic implere, ut ſufficienter ipſa illis diducatur, & ſicubi, poſt primam vincturam reſolutam, plures fiſtulæ ſinus ſeſe oſtendunt, decenter & iidem incidantur. Similiter *ſi quid ex callo* ſive partibus induratis aut corruptis in ſequentibus adhuc deligationibus deprehenditur, illud omne vel per admotum ſcalpellum aut forficem reſcindi, vel rodentibus adhibitis, cumprimis vero mercurio rubro præcipitato, paulatim exedi oportet. Valentiſſimum atque commodiſſimum hic eſſe affirmat MONNIERIUS unguentum apoſtolorum (*c*). Extirpatis hunc in modum partibus vitiatis, un-

[*a*] Vid. MASIERI *oper. chirurg.* pag. 188. ubi canalis iſtiuſmodi attamen longe alia ſpecies, delineata eſt.

[*b*) Loco antea citato.

[*c*] In peculiari lib. de *fiſtula ani* conſcripto, pag. 131. ubi multum rodentibus tribuit medicamentis.

unguentum digeſtivum, cum admixto oleo ovorum, ſupra dare ſolertiſſimeque vulnus deligare convenit. Denique ſi nulli amplius fiſtulæ ſinus abditi ſupereſſe deprehenduntur, ſi ſanies in pus ſpiſſius mutari, ſi nova eaque firma ac ſana caro increſcit; ſi item materia tenuis & decreſcere, & colorem ſenſim cum odore in melius mutare incipit, nihil omnino ad perfectam ſanationem reliquum videtur eſſe, quam ut balſamo vulnerario, aqua calcis, ſpiritu vini, vel & linamentis tandem ſiccis pars afflicta quotidie deligetur. Interdum loco aperturæ fiſtulæ externæ, ut ſupra jam dixi, & aliquoties vidi: *exiguum tuberculum* ſe oſtendit, in quo, ſi res accurate perveſtigatur, minutiſſimum foraminulum, quæ janua quaſi eſt ad ſinum, modo facilius, modo difficilius deprehenditur: quo in caſu forfice ante omnia illud reſeco; ſic amplior poſtea mox fiſtulæ ductus ſive ſinus deprehenditur, qui poſtea, ut dictum modo eſt, ampliatur, inciditur & curatur.

Gravioris curatio.

XII.

Quodſi autem uſque adeo alte jam tum ejuſmodi fiſtula externa penetravit, *ut ani ſphincterem vel ipſum inteſtinum infeſtaverit*, vel ſaltem partes juxta poſitas multum eroſerit, *ita ut inteſtinum admodum tenue deprehendatur*, fere nunquam ſperare perfectam ſanationem aliquam, ſine perforato & conciſo, una cum ſphinctere, ut ſupra jam docuimus, inteſtino licebit. Solet autem quam commodiſſime negotium illud confici, ſi, ægro rite collocato, digito provide in anum depreſſo, aut ſyringotomus quidam, & cumprimis aliquali cuſpide præditus, (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 5.) aut acus *fig.* 2. aut ſtylus denique vel ſpecillum non adeo obtuſum, per fiſtulam externam ad fundum fiſtulæ, inteſtinum rectum verſus, demittitur, eoque inteſtini paries vicinus, ubi digitus index capitulo ſpecilli ſe ei opponit, perforatur (*a*), ſed ea tamen inſtrumenti moderatione, ut ne qua forte alia ſimul inteſtini pars, multo minus veſica violetur. Inteſtino ſic perforato proximum eſt, ut inſtrumentum immiſſum ab inſerto in anum digito prudenter dirigatur ſive inflectatur atque ex ano protrahatur, ut commode incidi, ſecundum hactenus in fiſtula perfecta No. VII. VIII. & IX. explicatas regulas; & hæc fiſtula imperfecta queat, quæ hac ratione in perfectam mutatur. Tandem ubi fiſtula ipſi ano quidem propinqua eſt, *ſed ſinus tamen ſub cute non tam contra inteſtinum, quam potius contra perinæum ſive latus alterutrum ani tendit*, commodiſſimum utique videtur, vel ſcalpello vel forfice eam ita incidere, ut ubique ſatis pateat, inflictumque vulnus quam ſolertiſſime & purgare & glutinare, ut antea docuimus. Denique hic monemus, poſſe etiam in his fiſtulis incidendis, præſertim ſi paulo profundiores ſunt, canalem *Tab.* XXXV. *fig.* 11. aliumve ſimilem in anum ſupra deſcripta ratione adhiberi maxime ſi ceteris forte laudatis inſtrumentis res ſatis commode expediri nequeat, atque ſcalpelli *fig.* 13. beneficio ſinus totus incidi. Sed cautiſſimæ agendum ne quid aliud temere lædatur.

Ad

(*a*) Hoc jam ſcivit & deſcripſit ÆGINETA loc. cit.

XIII.

Ad tertium fiſtularum ani genus *fiſtulæ internæ*, *occultæ ſive cæcæ* ſolent referri. Quæ quum extrinſecus tectæ ſint atque clauſæ, minus profecto commode inſtitui curatio poterit, niſi ferro admoto *externe vulnus ſive foramen aliquod*, *pro aperiendis ſinibus occultis*, incidatur. Solet autem quam maxime commodus ad id iſte locus haberi, quem *aut tumor aliquis*, *aut durities*, *aut dolores*, *aut rubedo denique demonſtrat*: ſi præſertim digitus admotus ſinum aliquem ſubjectum inibique collectam aliquam materiam corruptam, ut alias in abſceſſibus, perſentiſcit. Quibus equidem diligenter exploratis ſingulis, ægroque, ut ſupra poſitum eſt, collocato atque ab adſtantibus firmato, a latere ani tumor digitis perceptus vel ſcalpello incidendus, donec in ſinum perveniamus; vel ſi cautius adhuc agere volumus, partem vitiatam cum tumore intus comprehenſo, digiti in anum demiſſi adminiculo, gnaviter extrorſum verſus propelli, atque tum phlebotomo blandiori, aut ſcalpello quodam convenienti, quantum ſatis videtur, perforari oportet. *Sic enim fiſtula cæca atque imperfecta in completam ſive perfectam convertitur*, atque ita curatio commodior efficitur. Facto hunc in modum vulnere illud poſtea ſcalpello vel ſuper digito, vel ſuper ſpecillo ſulcato ampliandum, eoque ſatis amplo reddito linamentis carptis injectis ſupraque datis ſpleniis & faſciis, pars afflicta prima vice decenter deligatur. Deinde, reſoluta nimirum vinctura prima, vulnus inflictum, pro re nata, ſi opus eſſe videtur, adhuc magis ampliatur, ſolerterque, inveſtigatis fiſtulæ ſinibus ſingulis, aut corruptis intus partibus, inteſtinum quoque diſcinditur ac poſthæc eadem plane curandi ratio adhibetur, quam ad fiſtulas completas ſupra jam tum præſcripſimus (*a*).

Curatio fiſtularum cæcarum.

XIV.

Quodſi autem hactenus propoſita ſigna deficiant, vel ſaltem non ſufficere videantur, ſed digitus tamen, in anum demiſſus, inteſtini recti fiſtulam quandam cum vel ſine ſpeculi ani ope (vid. Tab. XXXIV. fig. 15.) ſentiat, ſequentem in modum inſtituere curationem conveniet. Ante omnia filum paulo amplius ſive ſtylus argenteus flexilis atque ad unius vel binorum circiter pollicum longitudinem inflexus, (vid. Tab. XXXV. fig. 14.) ſiniſtræ manus digiti cujuſdam adminiculo in anum ita demittitur, ut pars inflexa A, paulatim inſinuari in intus poſitam fiſtulam, G fig. 1 (ani ſpeculo, ſi opus fuerit, ſimul applicato) inveſtigatam, queat. Eo facto, manus dextra filum ſive ſtylum, circa alterum caput B apprehenſum tantiſper adducit, donec is, tuberculo quodam capite ſuo A prope anum, juxta litt. F. excitato, ſeſe vel viſui vel tactui oſtendat. Tum filum hoc argenteum ſiniſtra manu circa caput B comprehenditur, pars autem cutis ano propingua & paulum ab adducto fili capite A elevata, ſcalpello gnaviter inciditur, donec hoc caput in vulnere facto appareat. Porro filum hoc, comprehenſa parte A ex vulnere jam prominente, uberius ita inflectitur, ut per fiſtulam, ſicut in fig. eadem litt. DD. videre eſt, quaſi quadam habena, adduci diſcindique partes comprehenſæ valeant. Ceterum nihil forſan abs re alienum quoque fieret, ſi quis

Alia curandi ratio.

[*a*] Obſ. de ejuſmodi fiſtula ſimiliſque fere curatio legi poteſt in DRANII obſ. 82.

in fiſtulis ejuſmodi occultis, non profundis ſed ano vicinis, pro ſtylo ſive filo hoc argenteo, jam jam deſcripto, ſyringotomum quendam, fig. 3.4.5.6.7. probe inflexum ad eas detegendas & incidendas adhiberet.

XV.

Quid fieri poſt operationem debeat.

Sed quoquo tandem modo vulnus inflictum, remotiſque partibus induratis ac vitiatis expurgatum ſit; ſane, *ad perficiendam ſanationem reliquam ſequentia facere oportet*. Primo vulnus integrum linamentis carptis & panniculis contortis, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime impleatur: quo nempe commodius & ampliari fiſtulæ ſinus & expurgari poſtea queat. *Si paulo gravior ſanguinis profuſio incidit*, *linamenta*, quæ primo loco inſeruntur, pulverem aut liquorem, cohibendo ſanguini accommodatum, contineant. Similiter ubi paulo profundior fiſtula eſt, glomera linea, quæ in infimum fiſtulæ ſinum deprimuntur, filum robuſtius ſive funiculum aliquem connexum ſemper habeant: namque hoc facto, verendum neutiquam eſt, ne, dum vinctura innovatur, linamentorum aliquid imprudenter intus relinquatur. Super linamentis multis triplex ſplenium imponatur: quorum primum ſeu infimum anguſtum quidem ſit, ſed longum tamen atque craſſum; alterum paulo latius; tertium denique atque id ſupremum, fere quadratum; perinde ſcilicet, ac in procidentia ani propoſuimus. Complanatis hunc in modum ſingulis, faſcia T vel ex linteo, vel ex panno xylino confecta, firmiter ac decenter applicetur. Tum æger lectulo imponatur, atque, ſi ſanguinis copia eſt, vel ſi parum ſub ipſo opere ſanguis fluxit, ne qua forte inflammatio ſuperveniat, ſanguis e brachio educatur. Neque autem facile *ante diem ſecundum vel tertium deligatio prima reſolvatur*; niſi forte alvum dejiciendi neceſſitas quædam id flagitet. Ubi vero, quemadmodum fieri quam ſæpiſſime ſolet, inanis tantum deſidendi cupiditas perſentiſcitur, ſatius omnino videtur, manum tantiſper abſtinere, quam protinus vincturam reſolvere. *Quoties autem cunque poſtmodum ſeria deſidendi cupiditas eſt, reſolvere vincturam convenit*; quo & commodius exonerari alvus & a ſordibus libera ſervari vinctura poſſit. Si quid forte ſtercoris inter exonerandum in fiſtulam penetraverit, opera danda eſt, ut vel per ſpongiam cum vino calido adhibitam, vel & per linamenta ſicca exactiſſime rurſus extergatur; poſtmodum autem, ne vulneris oræ juſto citius coeant, ſed ſemper bene pateant, linamentis carptis denuo & quam exactiſſime vulnus ſemper impleatur. *Si quid autem forte ex callo ſive partibus induratis vel corruptis in ſequentibus deligationibus reliquum eſſe advertitur*, ubi cumprimis fundus mali probe conſiderandus, linamenta carpta unguento digeſtivo cum admixta præcipitati rubri ſive ægyptiaci portiuncula inungere convenit; atque id ipſum per dies ſingulos tamdiu facere, donec penitus extirpatas eſſe vitiatas partes ex carne rubicunda ac ſana deprehendimus. Reliqua enim, *quæ ad vulneris glutinationem pertinent*, negotia iiſdem plane rationibus expedienda ſunt, quas ſupra jam tum commendavimus. (*vid. ſupra §. 9.*) Ceterum primis quatuordecim poſt confectam operationem diebus quam maxime ſollicitam adhiberi curationem oportet, *ne quis forte fiſtulæ ſinus vitioſus non exploratus relinquatur*, neve ferrum ab iis partibus vitiatis temere abſtineatur, quas reſcindere vel aperire, propter ægri vel moroſitatem vel debilitatem, in prima operatione haud quaquam licuerat. Utique

vero

vero *fiſtulæ unum alterumve ſinum nondum ſatis exploratum vel apertum ſupereſſe*, partim aſpectus, partim ſpecillum depreſſum demonſtrant; partim autem & quam maxime *materiæ profluentis tum copia, tum nondum immutatus & color, & odor, & habitus ſignificant*. Simul atque enim ſatis purum vulnus eſt, & jam tum ad ſanitatem fiſtula ſpectat, materia minus copioſa profluere ſenſim incipit, eademque ſubalbida, modice craſſa, & parum vel certe minus graviter olens. Itaque tum carnem undiquaque increſcentem, balſamicis remediis decenter nutrire paulatimque linamentis aridis tandem perficere glutinationem decebit. *Cibus denique in omnibus iſtiuſmodi caſibus dari debet parcus, temperatus*; idemque humidus; neque facile, præſertim principio, permittendum, ut ægrotus præter juſcula cibi craſſioris quicquam aſſumat; ne qua forte cum egregia curantis moleſtia maximoque glutinationis impedimento, frequentior deſidendi cupiditas juſto crebriorem vincturæ reſolutionem poſtulet.

XVI.

Fiſtulas complicatas vel cum carie vel cum ulcere veſicæ aut urethræ difficillime curationem admittere atque omnem fere medelam reſpuere, jam ſupra aſſeveravimus. Interea tamen quando vel *os iſchii vel coccygis carie vitiatum eſſet*, ulcus non ſolum ſatis dilatandum, ut liber ad locum læſum acceſſus detur; ſed deinde medicamenta quoque ad cariem tollendam propria gnaviter ſuperdanda; ubi inprimis eſſentiam ariſtolochiæ rotundæ quam valentiſſimam deprehendi, non neglectis intus remediis idoneis mercurialibus atque lignorum decoctis ad ſanguinem a ſcorbutica vel venerea lue, quæ ſæpe juncta eſt, purgandum atque liberandum, donec tandem os vitiatum mundum ſit atque fundus carne ſana rurſus contegatur, ubi poſtea ulceris reliqui, ut aliorum ſimplicium ulcerum glutinatio conſuetis remediis perficitur. Fiſtulæ, *quæ cum veſicæ aut urethræ ulcere conjunctæ ceteris adhuc pejores ſunt*, atque nullam utplurimum curationem admittunt. Attamen ſi, præter modo laudata interna medicamenta, externe ulcus diligenter purgatur, & medicamentis balſamicis probe nutritur, vitia circa has partes, præſertim ſi non prorſus deſperata ſunt, in ægris ceterum adhuc valentibus ac robuſtis, ſubinde curantur, quæ aliis remediis vinci non poſſunt.

Quid in fiſtulis complicatis agendum.

XVII.

Non ſum equidem neſcius, *multiplicia adhuc paſſim ab auctoribus*, præſertim veteribus, ut HIPPOCRATE (*a*), CELSO (*b*), ÆGINETA (*c*), ALBUCASI (*d*) &c. *fiſtulas ani, tum ligatura, tum ferro candente, tum rodentibus denique medicamentis adhibitis, curandi artificia proponi*; quæ vero ſtudio prætermiſi; quia tantum abeſt, ut hactenus propoſitis meliores exiſtant, ut potius, quando rite inter ſe conferuntur, minus aptæ minuſque convenientes cenſeri jure merito queant ac debeant. Ceterum ſilentio neutiquam hic prætermittendum; *alvi plerumque incontinentiam* aliquam eos ſentire, quibus propter fiſtulam quandam propinquam *ſphincter* ani vel *nimis eſt eroſus, deſtructus ac debilitatus*; quum tamen is in hominibus valentio-

Obſervationes quædam huc ſpectantes recenſentur.

 ribus

[*a*] Lib. de fiſtulis. [*b*] Lib. 7. cap. 4. § 4. [*c*] Loco ſupra citato.
[*d*] Part. 2. cap. 80. qui nullum alium curandi modum novit, quam uſtionem.

ribus & ubi minus eroſus eſt, *vel bis vel ter*, ut ſupra jam dixi, *vel pro re nata, ſæpius etiam diſcindi*, abſque magno incommodo vel infirmitatis periculo, queat. *Nonnunquam vel ægroti ætas, vel imbecillitas, vel & ipſius mali gravitas, præſertim quando nimis alta aut profunda eſt fiſtula, quo minus inſtitui operatio quædam poſſit, prohibet*. Itaque tunc opera danda eſt, ut partim per injectos liquores purgantes, partim etiam per adhibita medicamenta lenientia ac balſamica identidem noxa cum doloribus mitigetur. Denique quo magis miſeranda eorum hominum conditio eſt, qui fiſtulæ ejuſmodi gravioris curationem ſuſtinere coguntur, hoc magis profecto *ridicula Gallorum quorundam ſtultitia videtur*, qui olim, tametſi nihil minus quam ani fiſtulam ſenſerint, tamen *ut eandem cum Rege ſuo* LUDOVICO XIV. *& noxam & curam experti viderentur*, in oſtentationem quaſi & gloriam converſis moleſtiis, ut fiſtulæ ani curatio ſibi adhiberetur, a chirurgis flagitarunt; teſte quidem ac cenſore ineptiſſimi deſiderii hujus graviſſimo DIONYSIO, chirurgo Gallo expertiſſimo (*a*). Et ſane,

Spectatum admiſſi riſum teneatis amici!

XVIII.

Prudentiæ regulæ quædam adhuc proponitur.

Quandoquidem autem difficillimis utique chirurgorum operibus accenſeri fiſtulæ ani gravioris curatio merito debet, operæ ſane pretium fecerimus, ſicubi *cautiones quaſdam haſdemque ad emendandam rectiuſque perficiendam fiſtularum ani curationem inſigniter utiles*, hic adhuc propoſuerimus. Scilicet 1. ita incidere fiſtulam graviorem oportet, *ut vulnus externum ſemper aliquanto latius, quam imus fiſtulæ ſinus vel fundus exiſtat:* ſiquidem, eo facto, ut in aliis, ita & in his curatius & purgari & felicius glutinari fiſtula queat. Imo vero ut hoc melius fiat, neceſſarium quandoque eſt, *binis lineis, decuſſatim factis, partem vitiatam incidere, atque dein quicquid duri vel corrupti intus, ac præſertim in fundo fiſtulæ*, eſſe deprehenditur, *quam exactiſſime fieri poteſt, per admotum ſcalpellum aut forficem exſcindere;* niſi enim hoc rite fiat, fiſtula non recte curatur, & facile redit. Solet autem commodius atque tutius id ipſum quandoque perfici, ubi aut volſellam aut hamum, ad continendas partes ejuſmodi alienas adhibuerimus: ſic felicius poſtea reſcinduntur. 2. Ne in dilatandis ope ſcalpelli hiſce fiſtulis graviter inteſtinum lædatur, ita ſemper admovere ſcalpellum convenit, ut non contra inteſtinum, ſed contra iſchii os ſive extrorſum idem dirigatur. 3. *Si fiſtulæ externum foramen ano haud propinquum, ſed in mediis clunibus poſitum eſt*, atque ita, ut ſinus cuti proximus ſit, paulatimque verſus inteſtinum rectum procedat, *oportet ſpecillum quoddam ſulcatum in imum fiſtulæ ſinum deprimere*, & ad ductum ejus, forfice aut ſcalpello admoto, cutem ſupra poſitam provide diſcindere. Vulnus deinde linamentis aridis probe repletur ac diducitur, alteroque die fiſtulæ natura probe exploratur: qua probe perſpecta, reliqua deinceps eadem facienda, quæ ſupra hanc in rem præſcripſimus. 4. *Si jam tum exulceratum ac perforatum inteſtinum eſt*, ut in completis eſſe fiſtulis ſolet, *ſtylus aut capitulum ſpecilli vel ſyringotomi, quicunque ſit, non tam per oſculum fiſtulæ internum quam potius ad duarum circiter linearum latitudinem per ſupra poſitam inteſtini partem integram deprimi in inteſtinum debet;* quo nempe rectius reſcindi, id quod in ore fiſtulæ interno induruit ac calloſum eſt, valeat. *Ubi vero per ipſum*

[*a*] In operat. chirurg. ſuis, cap. de fiſtula ani.

ipſum fiſtulæ os internum ferramentum penetravit, neceſſarium eſt; poſt conciſum inteſtinum & ſphincterem, ipſius quoque inteſtini partem fiſtulæ contiguam induratam ſuperiorem, circiter ad linearum duarum ſive calami ſtraminei latitudinem forfice concidere. 5. *Si forte aliquod vas ſanguiferum ſimul eſt perruptum*, quod multum ſanguinis fundit, curvam acum, quæ filum ducit, ſi fieri poteſt, ſubter trajicere, eoque extremam vaſis, partem ligare convenit. *Sin vero deligare venam haud licet*, ſpleniolum e ſtyptico liquore expreſſum ſuper venam conciſam imponatur ac per dimidiam quaſi horam, donec cruſtam venæ induxit, digito probe deprimatur, expletoque poſtea vulnere glomeribus lineis fortiter contortis, impoſitiſque deſuper ſpleniis aliquot paulo craſſioribus, ſolito firmior deligatio inſtituatur; inſuper æger ſtrenue conquieſcat, & *miniſter aliquis gnaviter aliquamdiu per impoſitam manum comprimere vincturam jubeatur* (*a*). 6. Deligatione facta, quando forte poſt aliquot horas urinæ difficultas ſentitur; hortandus æger eſt, *ne minus moderate urinæ reddendæ difficultatem iſtam ferat*, quia hoc malum plerumque brevi ſponte ceſſat, 7. *Si venereum malum cum ani fiſtula conjunctum eſt*, hæc non facile nec tuto curatur, niſi prius illud tollatur; hoc vero ſanato, ſæpe fiſtula ſine ſectione curatur. 8. Quam ARNOLDUS, pro deligandis ani fiſtulis, *excogitavit & commendavit faſciam ſingularem*, atque diligenter & deſcripſit & communi faſcia longe præſtantiorem pronunciavit GARENGEOTIUS, *eam quoque infra Part.* III. *de faſciis deſcripſi*; adeoque ea; ſi lubet, loco vulgaris adhiberi poteſt (*b*). Tandem 9. *ubi ſenſim glutinari vulnus incipit*, turundam quandam ex linamentis carptis ad digiti magnitudinem confectam & pompholyge obductam, GARENGEOTIUS in anum deprimi jubet; quo nempe felicius ſiccari ſaneſcens plaga queat. Sed hoc ſæpe non eſt neceſſarium; quia plerumque linamenta arida, ulcere probe purgato carnemque repleto, pro hoc ſcopo ſufficere deprehendi. Utiles obſervationes de fiſtulis ani legi poſſunt apud DRANIUM obſ. 82. 83. ad 86.

C A P. CLXIX.

De ani abſceſſu.

I.

DE ani equidem abſceſsu breviter jam tum & quaſi aliud agendo ſuperiori capite diſſeruimus. Interim quia primum fiſtulæ ani principium in abſceſsu juxta anum plerumque poſitum eſſe videtur, cognitaque probe hujus abſceſsus natura & curandi ratione dilucidus, quæ fiſtularum indoles earumque præſervandi ac curandi ratio ſit, perſpicere licebit; nihil utique abs re facturi nobis videmur, ſi ſingularem hoc loco de ani abſceſsu tractationem inſtituerimus. *Inſtitui ratio.*

(*a*) Quia aliquando obſervatum eſt, vena ſanguinem fundente non ſatis compreſſa, ſanguinem quidem non per vincturam & anum effluxiſſe, ſed in inteſtina irruiſſe atque ſic ægro mortem intuliſſe, vid. PALFIN. operat. chirurg. cap. 20; hinc, ne hoc fiat, probe attendendum.

[*b*] BASSIUS quoque peculiarem faſciam, & a vulgari paulo diverſam, in laudata ſua diſſertatione delineat; quæ etiam hic commode adhiberi poteſt, præſertim ſi pars dependens magis findatur, & ſatis ampla ſit.

II.

An abſceſſus qualem naturam ac differentiam habeant;

Solet autem duplex admodum eſſe abſceſſus hujus initium. Namque interdum *ſubito*, interdum *ſenſim atque velut ſine ſenſu* idem naſcitur, & furunculi ſpeciem ille primo refert, mox celeriter increſcit, variaque vehementia ſymptomata & cumprimis dolores breviſſimo tempore concitat. Initio tuberculum aliquod acutum, fabam vel avellanam magnitudine vix adæquans, cum inſigni quadam duritie ſeſe oſtendit. Circa iſtam duritiem, quæ profunde juxta anum utplurimum ſita eſt, rubedo quædam ſolet eſſe conſpicua. Nonnunquam cutis externa eryſipelatis ſive ignis ſacri tantum ſpeciem exhibet, dum abſque tuberculo rubet; ſed tamen cum ita gravi inflammatione, ut niſi promtiſſime digeratur, vix dum elapſis quatuor & viginti horis, quandoque abſceſſus ſubortus eſſe deprehendatur. Similiter dolores ita ſæpe graves hic exiſtunt, ut cum febri ſitim, vigilias; nauſeam ac debilitatem egregiam, noxas denique alias ſimiles inducant. *Alterum idemque tardius ſuccreſcentium abſceſſum genus* mox fiſtularum nomine a nonnullis deſignari atque ut alii abſceſſus, tumore ac dolore plerumque ſe manifeſtare ſolet, qui vero tardius ad ſuppurationem tendit.

III.

Quomodo abſceſſus procedat.

Sed quoque tandem modo ſubnatus abſceſſus eſt, ſane materia corrupta *poſt factam ſuppurationem elebendi viam aliquam pedetentim ſibi parat, & tandem vel cutim juxta anum, vel inteſtinum perforat.* Quod ipſum vero antequam fit, pinguedo propinqua ab intus hæreſcente materia acriori plus minuſve exeditur atque in ſaniem convertitur; ſinibus variis, hiſdemque quandoque ſimplicibus, nervis & rectis, ſed interdum valde magnis, tortuoſis ac profundis hinc enaſcentibus, externamque tandem etiam cutem vel inteſtinum, vel utramque partem perrumpentibus: idque nunc celerrius, nunc tardius, pro varia ſcilicet materiæ intus collectæ indole ſive natura. Ut proinde mirum haud ſit, fiſtulas, ex abſceſſibus naſci ſolitas, alias aliis exiſtere graviores.

IV.

Ante operationem quid fieri debeat.

Ad abſceſſus hujuſmodi curationem quod attinet, initio digerentia medicamenta fomenti vel cataplaſmatis forma adhiberi poſſunt; verum quia his raro malum curatur, & majus in manu in medicamentis hic utplurimum præſidium eſt, ad ſcalpellum maturæ eſt confugiendum & ſequentia ſunt facienda. *Primo æger ejuſmodi abſceſſu laborans eundem in modum diſponitur*, quem ſupra in fiſtularum ani curatione (cap. CLXVIII. §. 6.) indicavimus. Deinde digitus prope vel ipſum anum depreſsus quam ſolertiſſime partem vitiatam ſive tumorem exploret corruptæque materiæ ſinum intimum perveſtiget, quantumvis etiam nullum factæ ſuppurationis ſignum externum ſeſe oſtendat. Quodſi autem non niſi tumoris ac duritiei ſenſus eſt, operam dare convenit, ut ad qualemcunque maturitatem prius materia hærens perducatur, quam ferrum corpori admovetur.

V.

V.

Quemadmodum autem in quovis abſceſſu inſigniter promoveri atque accelerari ſuppuratio per impoſitum cataplaſma quoddam emolliens, quale eſſe poteſt de mica panis cum lacte & croco paratum, vel per emplaſtrum diachyl. cum gumm. ſuevit; ſic maxima quoque ſemper hic neceſſaria cautio videtur, *ne, juſto diutius relicto ſuper partibus affictis cataplaſmate aut emplaſtro latius, quam decebat, ſuppuratio ad partes interiores procedat,* abſumtiſque partibus circumquaque poſitis, malum deſperatum vel ſaltem longe vehementius ac periculoſius efficiat. Igitur *neutiquam expectandum hic eſt, donec materia intus comprehenſa ſignum aliquod maturationis externum exhibeat,* ſed cataplaſma potius poſt alteram tertiamve quamvis horam removendum, abſterſaque cute, per utriuſque manus digitos, alterum quidem in anum, alterum autem extrinſecus depreſſos, diſpiciendum, num qua forte, huc atque illuc depreſſis partibus vitiatis atque inter digitos comprehenſis, materia corrupta ſive matura ſeſe prodat. Neque enim facile audiendi ſunt, *qui tum demum aperiri debere abſceſſum ani ſtatuunt, quum plane jam maturuiſſe materia maligna perſentiſcatur,* quia vicinas partes nimis deſtrueret.

Quomodo abſceſſus maturandus.

VI.

Simulatque vero corruptæ atque intus collectæ materiæ ſignum aliquod ſeſe oſtendit, digito, qui depreſſus in anum eſt, intus relicto, tuberculum extrorſum verſus cutem & ad latus ani propellatur, atque ſcalpellum vel phlebotomus per tuberculum medium ad uſque locum iſtum, qui materiam continet, demittatur, elevatoque paululum ferramento, in ſubjectum vaſculum aliquod conveniens ſanies, cum qua plerumque hic etiam ſanguis effluit, emittatur; partibus externis, ad propellendam materiam intus hæreſcentem, leniter undique compulſis.

Quomodo operiatur.

VII.

Materiæ portione, quanta quidem ad factam abſceſſus perforationem demonſtrandam ſufficit, emiſſa, ſcalpellus vel phlebotomus depreſſus ita recipiatur, *ut ſupra poſitæ partes tumentes linea recta per eundem concidantur atque vulnus paulo amplietur.* Eo facto, digitus aliquis, pro diducendo vulnere, in ſinum vitioſum intimum demittatur atque cavum ſive ſinus ejus exploretur: deinceps ſuper digito vel juxta digitum forfex aut ſcalpellum provide deprimatur, ductoque juxta anum ſecundum longitudinem ferramento, vulnus, quantum ſatis eſt, bene amplificetur: Denique ut ad fundum mali acceſſus melius pateat, lineis tranſverſis quoque pars afflicta, ſi opus eſſe judicatur, incidatur; & quicquid forte præter naturam intus corruptum aut induratum deprehenditur, ſolerter exſcindatur, eadem prorſus ratione, quam ad fiſtulas ſupra commendavimus.

Quid fieri poſt perforationem debeat.

VIII.

Ad deligationem vulneris hujus rite inſtituendam ſubſequentes, ut GARENGEOTIUS vult (*a*), neceſſariæ ſunt cautiones. Vulnus ante omnia tribus

Vulneris deligatio quomodo fiat.

[*a*] In chirurg. operat. cap. de abſceſſu ani.

tribus quatuorve turundis grandioribus lineis atque filum annexum habentibus, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime impleatur. Filum unumquodque vel locus, quem in externa vulneris ora idem nanciſcitur, vel & ſingularis color a reliquarum turundarum funiculis diſtinguat, ne qua forte, vincturam reſoluturi atque innovaturi, turundam, infimo loco poſitam, citius quam ſuperiores extrahamus, itaque perniciosam aliquam ſanguinis profuſionem concitemus. Super ipſis turundis iſtis glomera linea copioſa imponantur, paululumque adducto, quemadmodum GARENGEOTIUS præcipit, imæ turundæ vinculo, efficiatur, ut quam exactiſſime ſingula glomera linea invicem ſint conjuncta. Denique ſpleniis anguſtis variis ita ſupra datis, ut anguſtioribus latiora ſemper incumbant; faſcia, pro deligandis fiſtulis inferius deſcribenda, decenter injiciatur. Sed, ne quid hic diſſimulem, non video, quare in ſimplici ejuſmodi abſceſſu tanta copia turundarum fila trahentium, atque tam moleſta, quam hic vult, deligatio hic adeo ſit neceſſaria. Ego ejuſmodi abſceſſus linamentis, multis contortis, ut alios abſceſſus, probe repleo, atque ſuperinjectis ſpleniis cum faſcia uſitata quam ſimpliciſſime deligo. In ſequentibus deligationibus linamenta illa vi non evello, ſed ulcus digeſtivo, quod vocant, unguento & emplaſtro diachylo foveo, atque donec ſponte facta ſuppuratione excidant, exſpecto, ita nulla profuſio ſanguinis facile hic metuenda. Poſtea abſceſſum, ut alias in abſceſſibus & ani fiſtulis moris eſt, purgo, ac tandem balſamicis glutino.

IX.

Quid fieri ad glutinationem debeat.

Tandem ubi forte *amplior vena quædam*, ſimul conciſa eſſe deprehenditur, neceſſarium utique videtur, vel venam ligare, vel ſi hoc fieri nequeat, eam ſuperimpoſito ſplenioſo, liquore ſtyptico imbuto & rurſus expreſſo, digitis aliquamdiu donec ſanguis conquieſcat, comprimere; poſtea vulnus contortis linamentis magis implere, plura aut craſſiora ſplenia ſuperimponere, ac miniſtrum aliquem juxta hominem ægrum conſtituere, qui, ſuperimpoſita manu gnaviter aliquamdiu eam vincturæ partem deprimat, quæ vaſculi ſanguiferi plagæ imminet, ſicuti capite præcedenti jam indicavi §. XVIII. Vulneris autem glutinationem tametſi GARENGEOTIUS non deſcripſerit, ſed intactam reliquerit, ego ipſam eadem plane ratione, ac in abſceſſibus reliquis, vel & ani fiſtulis, inſtituere ſoleo. *Sæpe hi abſceſſus a venerea cauſa ſuſtentantur*, & fungi ac calli in iis oriuntur, ita ut ſine uſu mercurii glutinari nequeant, conf. DRANII obſ. 84. & 85.

X.

Garangeotius cenſetur.

Ceterum, quod obiter hic circa finem doctrinæ de ani vitiis obſervatum velim, mirum utique videri poterat, GARENGEOTIUM quidem fiſtulas ani, ut nos, in *perfectas* & *imperfectas* dividere, earumque etiam notas tradere; attamen in curatione ſolum de perfecta agere, & *imperfectarum ac cæcarum curationem* ſilentio prorſus præterire: licet hæ haud minus quam illæ propria ac ſingularia artificia, imo adhuc ſubtiliora fere, deſiderent, ſicut ex præcedenti capite ſatis, ni fallor, videri poteſt. Ita etiam modum fiſtulas ani *complicatas* tractandi, quamvis non adeo inſolentes ac raræ ſint, prorſus prætermittit.

Expli-

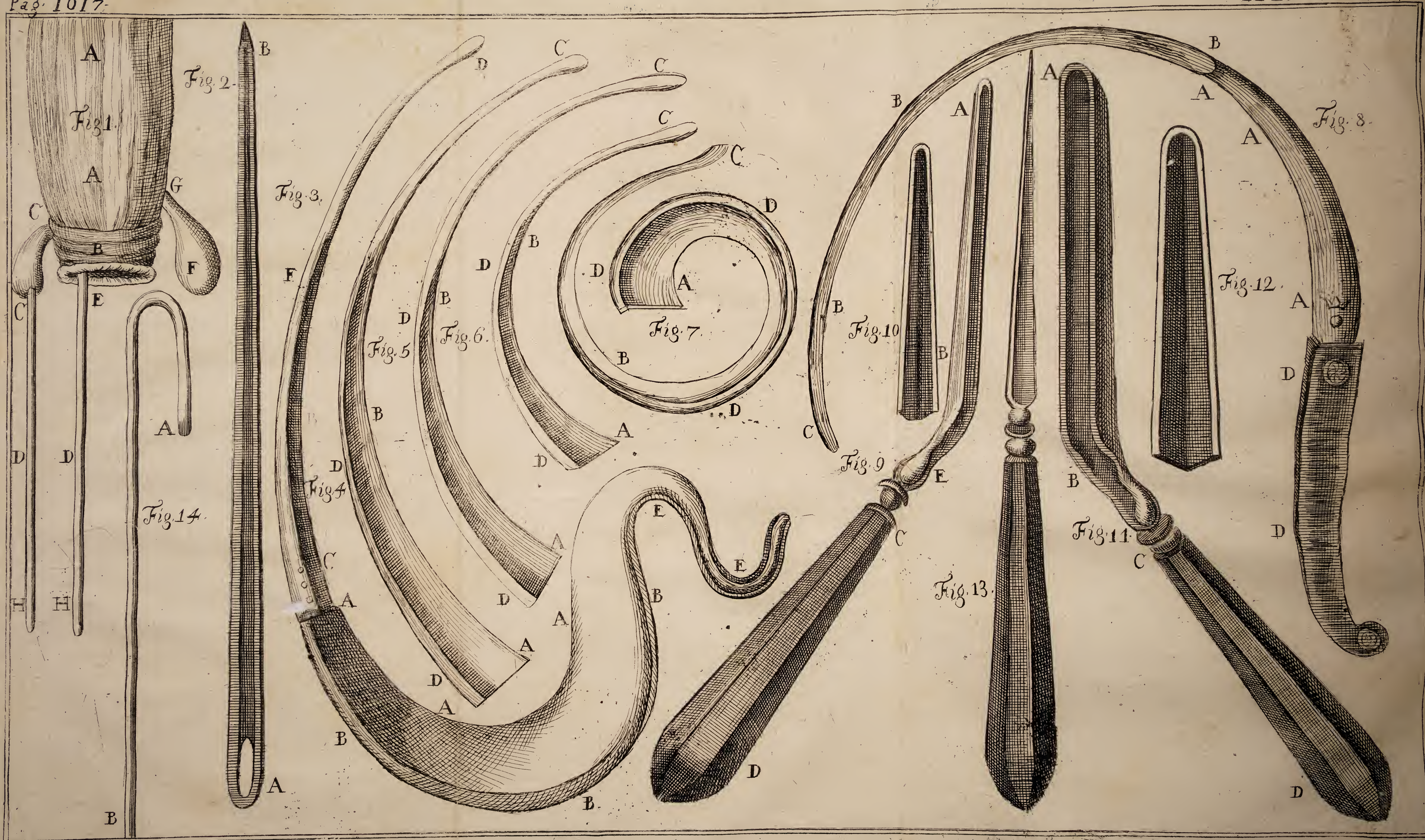

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.

Explicatio Tabulæ trigeſimæ quintæ, quæ res ad fiſtulas ani pertinentes ab oculos ponit.

Fig. 1. proponit & *illuſtrat nonnullas fiſtulæ ani ſpecies*, & litt. AA indicant partem inteſtini recti; B ſphincterem ani; C C fiſtulam ani perfectam ſive, ut vulgo dicunt, *completam*; altero ſcilicet foramine extra anum, altero in ſphinctere ani vel inteſtino recto; id eſt, cujus foramen alterum externum eſt, alterum internum. DD ſtylum flexilem ſeu filum argenteum, quo, tanquam habena quadam in fiſtulæ os externum per internum ac deinde per anum E trajecto, caro cum ſphinctere inter utramque ſtyli partem comprehenſa, ad commodius partes incidenda. diſſecandas, leniter adducitur. F fiſtulam *imperfectam* ſive *incompletam*, quæ ſolum intus in inteſtino ad litt. G aperturam habet, exhibet. HH denique fili argentei duo extrema ſive capita indicant.

Fig. 2. Inſtrumentum *inſtar acus magnæ* repræſentat, ex GARENGEOTIO mutuatum, planum, ex argento flexili fabrefactum: quod ad litt. A magnum habet foramen, ut funiculum tranſmittere poſſit, *quando quis juxta antiquorum morem fiſtulam ani per ligaturam diſcindere & curare*, vel alias linteolum ad modum ſetacei per vulnus aut ulcus aliquod traducere vellet. B indicat cuſpidem, qua in fiſtula imperfecta inteſtinum perforari, eaque deinde per anum ex parte reflecti poteſt, pro toto fiſtulæ ſinu incidendo. Per integrum ejus tractum ſulcus conſpicitur quam ob rem etiam ſpecilli ſulcati officium, ſi opus eſt, præſtare valet. MASIERUS in oper. chirurg. acum ejuſmodi teretem, BASSIUS vero, diſſertat. de fiſtula ani, planam & ſine ſulco in finem fiſtulas ligandi & incidendi delineant atque commendant: quibus etiam loco hujus in incidendis fiſtulis ani commode uti poſſumus.

Fig. 3. *Peculiari ſyringotomi ſpecies eſt*, quam quoque GARENGEOTIUS lib. de Inſtrum. Tom. I. pag. 337. ex parte, ſed non totam delineavit. Litt. AAA partem concavam & acutam ſive ſecantem indicant; BBB dorſum obtuſum & convexum; CD ſtylum ſive ſpecillum argenteum, eumque facile flexilem, qui incipit ad litteram C & terminatur in apice D. Pars, quæ lit. EE deſignatur, & in unci modum reflectitur, pro habena ſive manubrio eſt, ut ejus ope facilius fiſtulæ præſertim duriores, diſcindi queant. F denique locum oſtendit, ubi ego hoc ſcalpellum ſyringotomum finiri curavi, pemta parte D F, eoque commodius ſectionem perfeci, quam ſi integram hic indicatam longitudinem habet.

Fig. 4. 5. 6. & 7. ex *vulgatioribus & antiquioribus ſyringotomis* nonnullas ſpecies oſtendunt, majores & minores, magis vel minus inflexas, apice vel obtuſo vel acuto donatas, pro fiſtularum diverſitate uſurpandas: in quibus litt. A B partem ſcindentem; B C ſtylum teretem & flexilem; C apicem; DD vero dorſum convexum & obtuſum indigitant.

Fig. 8. *Scalpellum ſyringotomum* a BASSIO primum delineatum, repræſentat.

AAA

A A A ſcalpelli quaſi falcati partem acutam; B B ſtylum flexilem argenteum; C ejus apicem; DD manubrium demonſtrant.

Fig. 9. 10. 11. 12. & 13. ferramenta ſunt quæ RUNGIUS, chirurgus Bremenſis, in his fiſtulis quibuſdam curandis mihi commendavit: & ſpeciatim figura 9. *ſpecies eſt ſpecilli ſulcati*, peculiari manubrio inſtructa: ut A B ſpecillum ſulcatum, oblique inſpectum, C D manubrium; E vero locum, ubi baſis ſpecilli ſingulari ratione in proprium uſum inflexa eſt, deſignat.

Fig. 10. *Specilli hujus partem cavam* ſive ſulcatam directe oſtendit.

Fig. 11. lit. A B amplum canalem ſiſtunt, in ſectionibus harum fiſtularum in anum demittendum pro ſcalpelli fig. 13. cuſpide & acie ſuſcipienda, ne facile inteſtinum lædat; C B ejus manubrium in contrarium ſenſum flexum.

Fig. 12. hunc canalem, quando directe a concava parte inſpicitur, demonſtrat, ut ejus amplitudo rite conſpici queat.

Fig. 13. *Scalpellum* eſt *rectum*, *longum* & *anguſtum*, quod per ſulcum ſpecilli fig. 9. uſque in ſulcum canalis fig. 11. immittitur, eoque fiſtulæ meatus inciditur.

Fig. 14. *Stylum* ſive *filum argenteum flexile*, atque nunc ita inflexum ac diſpoſitum, ut pars flexa A in fiſtulæ os internum per inteſtinum immitti queat, pro ſitu fiſtulæ F fig. 1. commodius & certius incidendo, demonſtrat.

PAR-

PARTIS II. SECTIO VI.

De manuum atque pedum vitiis, eademque curandi artificiis.

TAmetſi, qualia manuum atque pedum vitia incidere ſoleant, quibus item modis curari pleraque illorum debeant, ſatis jam tum ex is, quæ de curationibus noxarum corporis chirurgicis univerſæ ſupra Par.II. Sect. I. propoſita ſunt, pateat; tamen haud abs re fecerimus, ſicubi ſeorſim hic in manibus adhuc cum de *paronychia*, tum etiam de *ganglio* & *tendinum ſutura*, de quibus hactenus actum non eſt, explicaverimus.

CAP. CLXX.

De paronychia ſeu panaritio.

I.

PAronychiam ſeu *panaritium* dum appellamus, intenſiſſimum eumque graviter rodentem dolorem iſtum deſignamus, *qui digitorum phalanges & cumprimis apices ſive extrema eorum*, cum ſenſu pulſationis acerbiſſimo & quandoque ſimul æſtu ſive calore præter naturam infeſtare conſuevit. Digiti fere ſemper tunc intumeſcunt, ſed interdum tamen abſque tumore dolor eſt: quando forte malum altius circa oſſa hæret. Nonnunquam dolores hi a digitis ad ipſum uſque cubitum vel humerum etiam penetrant, ob nexum digitorum cum his partibus per flexores muſculos. Interdum leves aut mediocres, interdum autem uſque adeo graves atque intolerabiles iidem exiſtunt, ut noctes non minus quam dies abſque ſomno tranſigere cum fletu & lamentatione miſerabili homines cogantur. Quin imo haud prorſus inſolitum eſt, homines, præcipue molliores, *ita mirifice a paronychiæ cum doloribus diſcruciari* atque exerceri, ut febrem, animi deliquia, convulſiones, æſtum vehementem ac deliria, cum graviſſima brachii inflammatione, abſceſſu vel ſphacelo, quin &, niſi opportunum acceſſerit auxilium, vitæ quandoque periculum ſentiant.

Vitii hujus indoles quænam ſit.

II.

Quandoquidem igitur, pro varia iſtarum partium, quæ affliguntur, conditione, nunc gravior, nunc mitior eſſe paronychia ſolet; mirum non eſt, varias a Medicis paronychiæ ſpecies conſtitui. GARENGEOTIUS (*a*) equidem, in explicanda vitii hujus indole & curatione diligentiſſimus, *qua-*

Quotuplex paronychia ſit.

(*a*) In *Chirug. operat.* cap. de panarit· Tom.3. pag.283.

quatuor admodum, GOUEYUS (*a*) *quinque paronychiæ ſpecies poſuerunt.* Nos autem, probe conſideratis atque expenſis ſingulis, *triplicem* inprimis noxæ hujus ſpeciem vel differentiam conſtituendam eſſe arbitramur. *Prima ſpecies eſt*, *ſi nonniſi cutis aut pinguedo* in exteriore vel interiore digiti parte, vel etiam ſub ungue vel juxta eundem poſita, vitium continet. Quo equidem in caſu graves utique, ſed tamen non uſque adeo intolerabiles dolores & noxas ægri perſentiſcunt. *Altera ſpecies eſt*, *ſi digiti perioſtium affligitur*, *inflammatur* vel arroditur: atque tum homines ægri graviſſimis, utplurimum, ſed tamen hoc ſemper gravioribus noxis atque doloribus diſcruciantur, quo gravius quam maxime tenera & ſenſilis tunica iſta afficitur. *Tertia eademque vehementiſſima ac peſſima paronychiæ ſpecies mihi eſt*, *ſi nervea tendinum flexorum involucra*, *vel ipſi tendines*, *digitis flectendis deſtinati*, vel denique juxta illos poſiti nervi calamitatem hanc ſentiunt. Namque tum, propter & cruciatus intolerabiles, & ſupervenientia mala graviſſima, miſerabiliter admodum cum ægrotis agitur.

III.

Paronychiæ cauſa quæ ſit. Ad veram eandemque proximam paronychiæ cauſam, quod attinet, iſta, meo quidem judicio; ab hærente ſive ſtagnante ibidem inſpiſſato ſanguine, indeque *ſuborta partium juxta poſitarum inflammatione*; repetenda eſſe videtur: id quod æſtus & pulſus in parte affecta manifeſte indicare videntur. Naſci autem cum ſanguinis inſpiſſatio, tum digiti inflammatio ſolet partim a cauſis internis, quales ſunt ſanguinis cruditas atque acrimonia, partim etiam a variis caſibus externis, ab aciculis puta, ſpinis ſeu feſtucis in digitum depreſſis variis, nec non a contuſione, contritione rebuſque id genus aliis quamplurimis. Quo graviter itaque læſio, vel inflammatio hic exiſtit, quo item ſenſiles magis partes affliguntur, hoc magis quoque moleſta atque perniciosa paronychia ſit, neceſſe eſt. Neque vero inter Medicos deeſſe nonnulli ferunt, qui, digitis ejuſmodi male affectis inciſis, *vermes in conſpectum prodiiſſe memorent*, qui cauſa horum malorum fuerint: atque hæc ratio videtur, quare Germani *vermis digitorum* nomine variis in locis hunc morbum deſignare ſueverint.

IV.

Signa primæ ſpeciei paronychiæ. Ad ſigna primæ ſpeciei quod attinet, initio digitus, præſertim ubi malum hæret, leviter cum duritie quadam, ſed abſque doloris tamen, ſaltem fortioris ſenſu, *tumet*. *Mox rubedo cum inflammatione atque doloribus ſeſe oſtendit*. Denique vero mala ſupra memorata paulatim superveniunt. Quanquam autem mirifice tumor increſcit, dolores tamen cum noxis ſupervenientibus reliquis adhuc tolerabiles plerumque exiſtunt, neque ultra digitum afflictum facile ſeſe extendunt: quod contra ſeſe habere in ceteris paronychiæ caſibus ſive ſpeciebus ſolet. Materia vitioſa utplurimum ita parum alte inſidet, ut conſpicua tandem haud raro oculis ſeſe ſubjiciat. *Quo autem propius ad perioſtium digitorum vel tendines inflammatio penetrat*, hoc magis quoque intenſi dolores fiunt, ita, ut univerſum quandoque brachium occupent, fereque continuas, præſertim apud homines molliores, vigilias inducant.

Al-

(*a*) In lib. qui chirurgia vera [chirurgie veritable] inſcribitur, pag. 307.

V.

Altera paronychiæ ſpecies a priore in eo differt, quod ægri vel in apice digiti, vel & in univerſo digito, cum æſtu egregio, febre, vigilia, convulſionibus, quin & interdum cum delirio dolores intenſiſſimos perſentiſcant. Tumoris atque inflammationis parum aut nihil ſeſe oſtendit: neque dolores ad interiorem brachii condylum penetrant; quod ipſum tamen fieri in tertio paronychiæ caſu conſuevit. *Signa ſecundæ ſpeciei paronychiæ.*

VI.

Tertium denique *paronychiæ genus* his fere ſignis cognoſcitur. Tumor vel modicus eſt, circa digiti apicem, vel & plane nullus; ſi præſertim tendinis involucrum ſive vagina interius magis, quam exterius ab inflammatione infeſtatur. Dolores e contrario ita graves ſunt atque intolerabiles, ut, quo ſe vertere homines debeant, neſciant. Neque vero tantum digitus affligitur, ſed univerſam quoque manum, carpum item, & inprimis eam partem, quæ ſub ligamento manus tranſverſo atque annulari juxta carpum manus poſita eſt; quin & univerſum brachium ad uſque internum oſſis humeri condylum iſtum, a quo muſculi digitorum flexores procedunt; vel & quandoque ad ſummum uſque humerum dolor pervadit, fereque continuas vigilias cum febre & nervorum diſtentionibus inducit. Si quid forte materiæ corruptæ in tendinis involucro hæret, juxta digitos quidem parum aut nihil tendo, propter duram & compactam ejus ſubſtantiam, intumeſcit; ſed tamen circum articulos digitorum tumor modicus emergit. Manus paulo magis quam digiti, ſed minoribus tamen cum doloribus, tumet. Cubitus denique cum humero ita mirifice quandoque intumeſcit, ut, GARENGEOTIO teſte, femoris amplitudinem quandoque adæquet. *Signa tertiæ ſpeciei.*

VII.

Exitus paronychiæ, pro varia illius conditione, proque varia noxarum conjunctarum gravitate, varius eſſe conſuevit. *Prima mali ſpecies* (n.4.) parum plerumque periculoſa eſt. Interim ubi partes ſub vel circa unguem poſitæ paronychiam ſentiunt, unguis utplurimum, & cum doloribus ſatis intenſis, a digito tandem recedit. Si non niſi juxta alterutram unguis partem vitium eſt, unguis dimidius proximus plerumque reſolvitur. Quodſi autem materia vitioſa vel ſub ipſo ungue hæreſcit, vel tendinem quoque digiti aliqua ratione infeſtat, mirificis plerumque doloribus ægri exercentur. Aliquanto gravius ii affliguntur, qui *alterius generis paronychiam* experiuntur. Siquidem apud hos & dolores & noxæ ita plerumque mirifice ingraveſcunt, ut, niſi opportuna curatio acceſſerit, *mortis quandoque, ut nonnulli perhibent, periculo ægri exponantur*; quamvis tamen raro malum, quantum ego ſaltem vidi, eouſque ingraveſcat. Nonnunquam poſt inflammationem hanc & ſubſequentem ſuppurationem *caries quædam digiti oſſa invadit*; quemadmodum aliquoties ipſe vidi. Atque extremi quidem articuli os, ubi forte arroſum eſt, citius totum ſive integrum, utpote minutum, excidere, quam abſcedere a ſana pars corrupta ſolet. At enim vero *quam maxime graviter periclitari iſti homines con-* *Exitus paronychiæ.*

ſue-

ſueverunt, quos tertium idemque pernicioſiſſimum paronychiæ genus infeſtat. Dolores enim, ſi præſertim gravis aliquis abſceſſus aut gangræna ſimul incidunt, ita plerumque crudeliter cum febre, brachii item tumore atque inflammatione, noxiſque hujus generis aliis, miſeros homines diſcrutiunt, ut, niſi optimus corporis habitus ſit, promtiſſimumque auxilium adhibeatur, miſerabiliter iidem, teſte GARENGEOTIO (*a*), conficiantur. *Si quis forte abſceſſus in brachio, præcipue juxta muſculum radii quadratum*, ſub ligamento annulari exoritur, id ſibi datum chirurgus exiſtimet eſſe, eodem GARENGEOTIO auctore, ut vel ægri amicis, vel & quibuſcunque aliis perſonis præſentibus, declaret, abſque adhibito ferro ſaneſcere hominem neutiquam poſſe; quin & verendum omnino eſſe, ne digitus afflictus, utut feliciter confecta curatione, naturalem ſeſe flectendi facultatem perdat. Fieri enim haud raro ſolet, ut chirurgi negligentiæ aut imprudentiæ poſtea ab ignaris vel malevolis tribuantur, quæ ex ipſius morbi gravitate pronata forte ſunt corporis vitia.]

VIII.

Curatio I. per medicamenta. Ad paronychiæ curationem quod attinet, GARENGEOTIUS equidem, nulla medicamentorum facta mentione, mox ſcalpellum proponit. Ego vero ſatius atque prudentius eſſe exiſtimo, curationem, ſicut in aliis morbis, ſecundum HIPPOCRATIS præceptum (*b*), per medicamenta prius hic tentaſſe, quam ferrum, a quo plerique tantopere abhorrent, protinus in manum ſumſiſſe. Atque id magis etiam ideo, quod experientia conſtat, non in aliis tantum ejuſmodi malis, ſed in ipſa quoque paronychia ſatis quandoque feliciter, cum ad diluendum ac digerendum ſanguinem inſpiſſatum ac quieſcentem, tum ad mitigandam inflammationem medicamenta proficere, ægrotos autem pleroſque fere omnes inſigniter ſcalpellum in parte adeo dolente horreſcere. Solet autem quam commodiſſime ſanguis ſtagnans una cum inflammatione temperari, ſicubi digitus afflictus identidem & per aliquot horas continuas *in ſpiritum vini bonæ notæ, vel etiam camphoratum calidum, cui theriacæ aliquid admixtum eſt*, demittitur. Similem virtutem præſtat *lac cum allio*, vel & ſimul cum herba ſabinæ ſcordiique manipulo decoctum: ſiquidem digitus vel continuo in liquorem iſtum calidum deprimitur, vel & linamentis, eodem liquore madentibus, frequentiſſime involvitur. Academia ſcientiarum Pariſina *aquam communem fervidam* hunc in finem laudat, ſi digitus afflictus ſæpius ei per exiguum temporis ſpatium immergatur (*c*). Alii ſuadent, ut *aſa fœtida*, ad inſtar emplaſtri, ſed largiter tamen linteo inducta, calida identidem ſuper partem afflictam imponatur. Rurſus alii, *tunicam tenuem atque albicantem ex ovo cocto* eadem ratione adhiberi cum profectu poſſe, certo experimento ſtatuunt. RIVERIUS auctor eſt, feliciter utplurimum ſanari paronychiam poſſe, *ſi digitus vitiatus aliquamdiu in aurem felis immittatur*; haud neglectis interim in uſu omnium horum remediorum, ſi febris atque inflammatio vehemens adſunt, *medicamentis internis*, his contrariis, atque opportuna *ſanguinis per venas detractione*. Si quid forte proficere hactenus propoſita ſentiuntur, tamdiu continuari curatio illa debet,

(*a*) In operat. chirurg. loco cit. nam apud nos raro tam vehemens obſervatur.
(*b*) Sect. VIII. aphor. 6.
(*c*) Vid. ejus Acta, An. 1707. p. m. 57.

bet, donec dolor repreſſus ſit, ac priſtino vigori ſuo reſtituti eſſe digiti advertuntur. Ubi vero juſto ſerius ad curationem hanc proceditur, vel & ubi forte uſque adeo nihil iſthæc omnia, quæ hactenus præſcripta ſunt, efficere deprehenduntur, ut jam tum ad ſuppurationem ſpectare pars ægra videatur; longe quidem optimum *ſanitatis præſidium in ferro poſitum eſt*. Interim, quia ægre admodum, ob vehementioris doloris metum, ægrotantes ſcalpellum admittere ſolent, haud abs re fuerit, in mitiori vel primi generis paronychia, *pro maturanda ſuppuratione*, *emplaſtrum diachylum* cum gummis, ſimileve aliud, tamdiu ſuperimponere, donec & materiæ vitioſæ locus magis conſpicuus fiat, & minori cum dolore pars afflicta ſcalpellum ſuſcipiat. Verum enim vero *ſi ſecundi vel tertii generis*, hoc eſt, multo gravior paronychia quædam *digitum infeſtat*, *cunctatio omnis periculoſa eſt*; propterea quod digitorum perioſtium & oſſicula brevi a materia maligna eroduntur, eoque facto, non dolores tantum graviores, ſed vel abſceſſus quoque grandiores, cariem, vel gangrænam univerſi brachii graviſſimam, una cum præſentiſſimo mortis periculo, quandoque ſentire homines ægri coguntur.

IX.

Primi generis paronychiæ qualis operatio adhibeatur.

Quo autem felicior inſtitui paronychiæ curatio queat, operæ utique pretium eſt, qualiter comparatum malum ſit, ante omnia conſiderare. *Sicubi enim mitis admodum ſive primi generis paronychia incidit, neque alte malum penetravit*, quam facillimo negotio inſtitui curatio poterit. Simulatque enim materia quædam purulenta in parte læſa, ad inſtar alicujus tuberculi ſive bullulæ ſe oſtendit, chirurgus binis digitis, utrinque juxta partem afflictam poſitis, cutem paululum intendat, admotoque ſcalpello dividat. Siquidem hoc facto pus effluit ac feliciter deinde & ſua velut ſponte digitus utplurimum ſaneſcit. HILDANUS Centur. I. obſ. 97. *tutiſſimum atque promptiſſimum paronychiam curandi modum ſequentem*, quem ſæpe felici cum ſucceſſu tentavit, tradit. Primo quidem digitum lacte vaccino, in quo flores chamæmeli, meliloti, ſem. fœnigræci & cydoniorum cocti ſunt, aliquamdiu fovet. Deinde ſuperficiem cutis (ubi dolor) paulatim diſſecat. Abraſa cute, maculæ quædam rubicundæ apparebant, quibus ſcalpello inciſis, guttulam unam aut alteram aquæ rufæ ſub cute invenit. Illa evacuata, linteum madefactum aqua vitæ, ubi nonnihil theriacæ diſſolutum erat, applicuit. His ſtatim ſedatus eſt dolor; atque hoc unico remedio altero die ſanatus fuit digitus.

X.

Curatio paronychiæ juxta unguem.

Si juxta unguis radices aut ſub ungue, aut juxta ejus latera vitium naſcitur, tum is vel totus, vel quædam ſaltem ejus pars communiter interit. *Quod ſi igitur ſub ipſo ungue materia purulenta deliteſcit*, parteſque propinquas alias cum inflammatione atque doloribus intenſiſſimis corrumpit, tum, ceu rectiſſime SOLINGIUS (*a*) cum chirurgis aliis præcipit, opera danda eſt, ut quam primum iſta unguis pars, ſub qua materia pernicioſa hæreſcit, vel reſcindatur, vel incidatur, expreſſaque materia iſta, vulnus per adhibita linamenta carpta, ſpiritu vini vel aqua caloris madentia, decenter glutinetur.

XI.

[*a*] Chirurg. P. IV. cap. 8.

XI.

Curatio paronychiæ ſi paulo altius materia inſidet. Sicubi forte paulo altius *ſub cute poſita eſſe materia noxia deprehenditur*, moleſtum quidem, ſed promtum tamen auxilium eſt, protinus plagam aliquam in loco, ubi materia hæret, per admotum ſcalpellum inſtituere, per quam materia maligna educatur. Id enim niſi fit, maximum utique periculum eſt, ne citius oſſicula propinqua exedantur, quam cutis externa, eademque craſſior & plerumque etiam durior, a pure perrumpatur. Oportet igitur, ſi ſuſtinere operationem ægri nolunt, quam graviter ipſi, & citra omnem quidem chirurgi culpam, periclitentur, oſtendere; ſed interim tamen, cum ad maturandam, tum etiam ad evocandam materiam alienam intus congeſtam, emplaſtrum diachylum cum gummis, tanquam egregium & præſtantiſſimum quaſi maturans, diligenter imponere. *Si, eo facto, cutis externa rumpitur*, quemadmodum fieri quandoque ſolet, ampliari quodammodo plaga iſta debet, ſi nimis anguſta, gnaviterque expurgata per adhibitum unguentum digeſtivum, aut balſamum ARCÆI calidum, cui ſpiritus vini aliquid admixtum eſt, foveri, ſupra datis emplaſtro modo laudato & faſciis. *Sin vero operationi chirurgicæ manum ſuam æger ſubmittit, facienda ſunt ſequentia*. Primo digitus afflictus ſuper menſa ſive tabula ſic deponatur, ut ea pars, quæ vitium continet, ſurſum ſpectet. Deinde unus alterve homo robuſtus gnaviter manum vel brachium ægrotantis continere jubeatur, ne qua forte, propter intenſos illos, qui perſentiſci in ſectione communiter hic ſolent, dolores, retracto brachio, chirurgus in opere ſuo impediatur, aut alia pars ſana graviter lædatur. Tum chirurgus ſcalpello quodam valido atque acuminato in partem digiti afflictam mediam, ad uſque ipſum os ita deprimat, ut, cute cum ſubjecta pinguedine ad extremam uſque digiti apicem conciſa, profluere ſanguis ſtagnans ſive materia corrupta, quantumvis etiam parum ejus quandoque intus ſit, queat, eoque facto, digiti os ſartum tectumque a vitio perſiſtat.

XII.

Curatio paronychiæ ſecundi generis. Sicubi ſecundi generis paronychia digitum infeſtat, *eroſoque perioſtio, juxta ipſum digiti os materia noxia hæreſcit; tum eadem quidem facere convenit*, quæ ad primum paronychiæ genus modo n. XI. præſcripſimus; ſed maximo tamen opere ſimul providere, ut ad ipſum uſque os ferrum penetret, ibidemque hæreſcentem materiam alienam educat. Quanquam autem parum, imo vero nihil quandoque materiæ hujus in conſpectum prodeat; quia quandoque pauciſſima eſt; tamen haud infeliciter expeditam operationem eſſe, exinde colligitur, ſi a confecto operationis negotio priſtini dolores paulatim ſeſe remittunt. Ad vulneris modum quod attinet, obſervatione dignum eſt, exiſtere quidem in chirurgis aliquos, *qui ad alterutrum ſemper latus, neutiquam autem ad mediam articulorum extremorum in digitis partem ſcalpellum admovendum eſſe ſtatuunt*; ne qua forte muſculi perforantis tendo, qui huic inſeritur ſcalpello lædatur. At enim vero fruſtraneam utique eſſe illam cautionem, partim exinde manifeſtum eſt, quia iſte tendo ad mediam aut ultimam articuli extremi partem neutiquam pertingit, ſed in prima ſtatim ejus parte deſinit; partim quia uſus docuit, digitum hic tuto incidi poſſe. Eundem tamen late-

lateralem vulneris infligendi locum, utut nullis additis rationibus, GARENGEOTIUS quoque diligenter obſervandum ſtatuit, ſimulque præcipit (*a*), ut in oppoſito ſtatim digiti latere vulnus infligatur, ſicubi, poſt inciſum latus alterum, nondum mitigati eſſe dolores ſentiantur: atque id magis etiam ideo, quia cruciatus ab operatione confecta ſuperſtites nondum veram vitii ſedem apertam eſſe, ſignificant. *Ego vero ſic omnino velim habeatur, ſalutariter utique vulnus in alterutro digiti latere fieri, quoties inibi tumor aliquis cum doloribus exiſtit, vel & quoties in ſecundo tertiove atque manui proximo digiti articulo, ut quandoque fit, vitium ſeſe oſtendit*; contra vero plagam rectius in mediis digitorum apicibus inſtitui, quotieſcunque univerſum digiti articulum iſtum noxa infeſtat, atque ſic materia vitioſa potiſſimum in medio hæret. Nam præterquam quod ægri haud facile admittant, ut utrumque digiti latus incidatur, ſi una ſectione res expediri poteſt; chirurgo quoque haud glorioſum eſt, duas ægro infligere plagas, quando unam ſufficere & ratio & uſus docuerunt.

XIII.

Vulnere hunc in modum inſtituto, fluere aliquantis per ſanguis imo & diligenter exprimi debet. Deinceps vulnus linamentis carptis impletur, ſuper datis emplaſtro diachylo, ſplenio item, crucis melitenſis formam habente ſpirituque vini calido madente, tandemque faſcia, digitorum noxis accommodata. *Ubi poſtero die deligatio prima reſolvitur, fere ſemper hic carnis ſpongioſæ portiuncula quædam ex vulnere prominet*, imperitiſque metum aliquem periculi hic latentis injicit; quum tamen nihil mali denotet & facili negotio, vel per admotum forficem, vel per exedens remedium, vel per adhibitum quoque unguentum digeſtivum cum medicamento leniter rodente, tuto extirpari eadem poſſit. Eo facto, vulnus eadem ratione, qua fieri illud in oſſium vulneribus ſolet, per adhibitam myrrhæ vel ſuccini eſſentiam vel & per balſamum peruvianum decenter glutinatur. *Si jam tum arroſum eſſe ipſum os advertitur*, linamentis carptis, eſſentia myrrhæ vel ariſtolochiæ rotundæ madefactis, implere vulnus atque tamdiu his apertum ſervare conveniet, donec id, quod arroſum eſt, ſenſim ab oſſe reliquo reſolvatur; vel &, quod fieri ſæpius ſolet, oſſiculum integrum elabatur. Namque tum demum rite glutinari per hactenus propoſita medicamenta ac denique per linamenta arida vulnus poterit, quod oſſe haud mundato non contingit.

Poſt operationem quid fiat.

XIV.

Quibus porro modis ſanari paronychia debeat, *ſi in vaginis ſive involucris tendinum flexorum digitorum materia maligna hæreſcit*, id quod raro contingere mihi videtur, primus, quantum ego quidem ſcio, GARENGEOTIUS publico in ſcripto propoſuit. Fere ſequentia autem facere idem præcepit (*b*). Primo tumor iſte modicus, qui cum ſubter deliteſcente materia liquida ſeu purulenta plerumque circa digiti apicem ſeſe Medico, ægrotanti vero per acutiſſimos dolores oſtendit, per admotum ſcalpellum quoddam directum, ſecundum longitudinem ita concidatur, ut in ipſam

Tertii generis paronychia quomodo curetur.

(*a*) Loco ſupra citato.
(*b*) Loco antea citato.

uſque tendinis vaginam plaga penetret. Facto foramine iſto, lympha quædam, cum egregio dolorum lenimento, profluere aſſeverat; mox autem, pergit, præter omnem ſpem atque opinionem, noxas priſtinas una cum doloribus redire. Interdum materiam iſtam noxiam, involucri tendinis parte extrema & item cute externa perruptis atque exeſis, ſua velut ſponte nulloque inſtituto vulnere effluere, atque tunc ægri eandem eſſe conditionem, quam modo indicavimus. Juxta foramen illud, per quod humor exit, carunculam quandam valde ſenſilem naſci, quæ continuo ab humore quodam, e manu ad digitos defluente, maderet. Igitur ſpecillum, ait, quoddam ſulcatum per modo dictum foramen ita deprimi in tendinis involucrum debet, ut ultra primam anguſtiam procedat. Eo facto, forficis aut ſcalpelli ſubſidio gnaviter quicquid carnis ſuper ſpecillo poſitum eſt, incidatur. Namque tunc in intimo partis vitiatæ ſinu materiam quandam craſſam atque inſpiſſatam ſeſe oſtendere aſſeverat. Si, hoc facto, nondum vera noxæ ſedes in conſpectum prodit, denuo & ſpecillum deprimi, & cetera, quæ jam jam præſcripſimus, fieri tamdiu debent, donec ipſe mali fundus ſive ſedes detegatur. *Si circa mediam digiti partem, hoc eſt, in media digiti phalanga, intimus paronychiæ ſinus exiſtit*, tendiniſque vagina ad mediam uſque articuli primi partem eſt inciſa, PETITUS auctor eſt, *ut circiter ad trium vel quatuor linearum amplitudinem, in ipſam manum uſque, ſectio continuetur*, ad conſtrictionem ſive ſtrangulationem, quam reliqua vaginæ tendinis pars circa digiti extremum hic concitat, ubi adhuc valde dura, robuſta & quaſi cartilaginea eſt, ſolvendam; quippe quæ in manu, ubi mollis ea eſt atque membranacea, fieri amplius non poſſet.

XV.

Curatio paronychiæ, ſi ad manus uſque vitium penetravit.

Si ad membranaceam uſque vaginæ tendinis partem, qualis in ipſa manu eſt, vitium penetravit, vel & ſubter ligamento manus tranſverſo atque annulari ad cubitum idem proceſſit, *poſitaque ſuper muſculo radii quadrato pinguedo copioſa in materiam purulentam degenerare jam tum occepit*, neceſſarium utique eſt, ſenſim ſenſimque ſpecillum in abſceſſu ligamentum tranſverſum verſus blande promovere, carnemque ſupra poſitam concidere, ut ad ipſum tandem ligamentum modo dictum perveniatur. Ad quod ubi perventum eſt, ne juſto plus extenſæ ſint partes inibi poſitæ, inflectere paululum manum ægram decebit, depreſſoque ſubter ligamento ſpecillo, cutem cum ſubjecta carne eo loco perforare, ubi extrema ſpecilli pars actu percipi poteſt. Facto foramine iſto, eoque ſatis ampliato, tendines atque muſculi circa carpum, quantum quidem fieri poteſt, providiſſime reſolvantur: ſiquidem ſic paulatim in conſpectum abſceſſus prodit, atque ſatis magnam quandoque materiæ purulentæ copiam effundit. Hoc facto, non ſine ratione THIBAUTIUS, Chirurgus Pariſinus olim clariſſimus, ſicut GARENGEOTIUS refert, ſuaſit, ut, qualiter fieri in ſetaceo ſolet, funiculus aliquis per viam, a ſpecillo demonſtratam, ducatur: ſiquidem hac ratione ſat feliciter evocari paulatim ſub deligationis innovatione materia intus collecta pernicioſa ulcuſque ſimul purgari ſolet, integro ſervato ligamento illo. Quodſi autem ne ſic quidem dolores cum febre noxiſque ceteris ſeſe remittunt, tum, PETITO quidem auctore, longe optimum idemque promptiſſimum auxilium eſt, protinus eum tendinem, qui præ ceteris vitiatus eſt, ſuper ligamento leni-

leniter intenſum, circa partem muſculoſam diſcindere: ſiquidem, eo facto, quam celerrime utplurimum dolores remittere, feliciſſimeque ad ſanitatem priſtinam ægros homines redire, aſſerit. *Simile quid fieri cum ipſo ligamento tranſverſo poſſe, imo debere*, ſi jam tum a materia purulenta atque inflammatione idem infeſtatum eſſe deprehendatur, ita ut acutos dolores concitet, ſat felicibus ARNALDI, Chirurgi quoque Pariſini olim præſtantiſſimi, experimentis in exemplum propoſitis; idem docet atque exiſtimat. *Porro ſi ſub ligamento tranſverſo non ſatis commode tranſmitti ſpecillum poſſit*, vulnus aliquod facere arteriam radialem inter & muſculi ſublimis profundique tendinem oportere, eodemque prudenter ampliato abſceſſum perveſtigare, atque intus collectam materiam vitioſam emittere, decebit (*a*). Inſigniter autem ad inſtaurandam ſanitatem id ipſum artificium proficere, itidem manifeſtum eſt ex ARNALDI experimento; refert enim GARENGEOTIUS, hominem, cujus malum ita deſperatum hic viſum ſit, ut chirurgorum alii brachium reſcindendum, alii præſentiſſimum mortis periculum pertimeſcendum eſſe judicaverint, *diſſecto ligamento tranſverſo, mirum quantum feliciter atque celeriter hac ratione a jamjam laudato* ARNALDO *priſtinæ ſanitati fuiſſe reſtitutum*. Sed quam maxime tamen neceſſaria hic eſſe illa cautio cenſetur, *ne qua forte ſub ipſa operatione, neve paulo poſt eandem manus extendatur*. Quemadmodum enim, manu aliquandiu inflexa perſiſtente; feliciter utplurimum ligamenti vulnus rurſus glutinatur, & manus motus reſtituitur; ſic e contrario, imprudenter extenſa manu, periculum maximum eſt, ne qua forte tendines, ſub ligamento iſto poſiti, turbata poſitura naturali proſiliant atque hoc ipſo motus manus indecenter corrumpatur.

XVI.

Operatione hunc in modum confecta, proximum eſt, ut ad deligationem procedatur. Debent autem, *ſi tendinum vaginæ deopertæ ſunt*, ad rite eam inſtituendam, fere ſubſequentia fieri. Primo glomera ex linamentis carptis ſiccis confecta quamplurima, & ea quidem ſatis longa, utrinque juxta tendinem ita deponantur, ut diligenter compreſſa ſupprimendo ſanguini inſerviant. Quodſi autem forte, *vaſculis ſanguiferis aliquanto amplioribus inciſis*, ita vehementer ſanguis ex manu prorumpit, ut eidem ſupprimendo linamenta ſola haud ſufficiant, vinciri vaſculum iſtud, *filo cum acu curva ſubter trajecto, decebit*. Neque enim tuto ſatis hic applicari pleraque medicamenta, cohibendo ſanguini alias accommodata, utpote acria ac rodentia, tendinibuſque noxia, poſſunt. Super manum atque cubitum *cataplaſmata emollientia* ſive demulcentia & quam maxime quidem calida, imponantur, diligenterque per adhibitam *octodecim capitum faſciam* (Tab. IX. fig. 4. BB) deligentur. Utique vero faſciam hanc longe præſtantiorem his faſciis longis exiſtere, manifeſtum exinde eſt, quod, iſthæc adhibita, abſque omni partis afflictæ commotione atque extenſione, innovari, quoties opus eſt, deligatio queat. *Ad deligationem denique rite inſtituendam* hæc adhuc neceſſaria obſervatio videtur, ut nimirum integra hujus faſciæ pars loco vulneri oppoſito applicetur: ſic enim exactius contineri ea, quæ ſuper vulnus impoſita ſunt, ab injectis faſciæ capitibus poſſunt.

Deligatio quomodo fieri debeat.

Bb 2 C A-

[*a*] Hoc in loco ego aliquando gravem abſceſſum juxta arteriam radiceam aperui; qui vero cum digitis nullam communicationem habebat.

CAP. CLXXI.

De Ganglio.

I.

Ganglii natura qualis ſit.

GAnglium vocari hodie apud Medicos ſolet tumor aliquis durus atque mobilis plerumque, qui cum in interna tum in externa carpi ſuperficie, utplurimum juxta muſculorum tendines aut ligamenta manus (*a*), ſed tamen abſque magna hominis moleſtia aut dolore naſcitur. Germani *Oberbein* (hoc eſt *hyperoſtoſin*) vitium illud nuncupant; vel quia tumor iſte ſuper oſſibus plerumque naſcitur, vel & quia oſſis aliqualem quandoque duritiem fere habet. Quanquam autem ganglii & tumorum tunicatorum (vid. ſupra Cap. XXVIII. pag. 478.) egregia ſimilitudo eſt, ita ut a CELSO etiam ad illa relatum ſit, tamen illud ab his in eo potiſſimum differt, quod in manibus fere tantum hodie ejuſmodi tumor ita appellatur; quum e contrario tumores ita dicti tunicati quaſcunque corporis partes alias infeſtant. A nonnullis tamen etiam adhuc hodie tubercula ſimilia dura & mobilia in oſſibus capitis, præſertim frontis, hoc nomine deſignantur. Conf. diſſert. de *Ganglio*, quæ Altorfii A. 1717. prodiit.

II.

Cauſæ.

Ad *cauſam ganglii* quod attinet, naſci utplurimum idem videtur ab humoribus craſſis atque inſpiſſatis (*b*), qui propter ictum, lapſum, contuſionem, diſtorſionem, luxationem ſimilemve aliam violentiam externam, in tendinibus ſeu ligamentis manuum factam, fibras inter & tunicas colliguntur, paulatimque ſic increſcunt, ut avellanæ vel moſchatæ vel juglandis nucis, quin & ovi quandoque columbini magnitudinem adæquent. RUYSCHIUM aliquando ganglium aliquod ad *inſtar humoris cryſtallini pellucidum* in cadavere inveniſſe, BLANCARDUS memorat (*c*); quale etiam hic Helmſtadii anno 1736. nucis moſchatæ magnitudine, e manu puellæ adultæ externe ſuper carpo, me præſente, filius meus ſectione extraxit. *Ganglium a lympha quadam, ovorum albumini haud abſimili*, atque intra tendinum vaginas excerni ſolita, ſed nullam tamen ſuppurationem recipiente, ſuboriri, CYPRIANUS docet (*d*); id quod & ego vidi.

III.

Differentiæ

Ad *magnitudinem gangliorum* ſi reſpicimus, inſignem plerumque ipſorum, ut jam dixi, differentiam animadvertimus. *Numerus* itidem varius eſſe conſuevit. Communiter unum tantummodo ganglium pronaſcitur; ſed interdum tamen complura, & in utriſque quidem interdum manibus, proveniunt. Cujus equidem generis exemplum memorabile *Miſcellanea acad.*

(*a*) Apud veteres ganglium inter capitis tubercula relatum eſt; vid. Celſus Lib. 7. cap. 6.

[*b*] SENNERT. *prax. med. lib.* V. *P.* I. *cap.* 34.

[*c*] Vid. Collect. med. phyſ. Belg. P. II. p. 213.

[*d*] Lib. de fœtu e tuba Fallopiana exciſo pag. 76.

acad. nat. curioſ. exhibent. (*a*) Ad *figuram gangliorum* quod attinet, quædam ex illis globulum, quædam autem glandem ſeu ovulum repræſentant. Alia æqualem, inæqualem alia ſuperficiem habent. Quædam inſigniter, quædam autem parum aut nihil prominent. Nonnulla, præſertim quæ adhuc recentia ſunt, facili negotio ſubinde reſolvi conſueverunt; reliqua autem, ſi præcipue jam tum inveterata ſunt, difficillimam plerumque per medicamenta ſanationem recipiunt.

IV.

Solet autem in gangliis recentibus feliciter utplurimum materia inſpiſſata digeri, ſi gnaviter identidem pars indecenter tumens *fricatur*, *ſalivaque jejuna* fricando probe quotidie inungitur, globo quodam plumbeo complanato deinceps ſupra deligato, & per aliquot ſeptimanas continuas ſuper tumore ſervato. Sunt, qui plumbo majorem diſcutiendi virtutem conciliari exiſtimant, ſi mercurius ſuper eodem detegatur. Alii neſcio quam efficaciam iis globulis tribuunt, qui trajiciendis feris, præſertim cervis, ſunt adhibiti. Rurſus alii cum FORESTO (*b*) *emplaſtrum de ammoniaco*, alii empl. de ranis cum mercurio; ceteri denique *oleum petræ*, *oleum philoſophorum* vel & *oleum ſaponis* egregie adverſus ganglium proficere ſtatuunt, quando his ſæpius & gnaviter perfricantur. *Nonnunquam ganglia confeſtim evaneſcunt*, præſertim ſi vel recentia adhuc ſunt, vel prædictis digerentibus aliquamdiu tractata, ſicubi Chirurgus pollice depreſſo gnaviter & pro viribus ſuis premendo ea diſpellere nititur. (*c*) MEEKRENIUS (*d*) ſcribit, æque promtam & fauſtam ganglii curationem fieri, *ſi ægri hominis manus, tabulæ ſeu menſæ impoſita*, quo loco tumor eſt, fortiter aliquoties per adhibitum pugnum percutiatur. (vid. Tab. XXXVI. fig. 1.) Atque hæc ratio videtur, quare MUYSIUS (*e*) præcipiat, ut ganglia inveterata quæque premendo digeri aut diſcuti nequeunt, *per adhibitum baculum vel malleum ligneum, plumboque imprægnatum*, feriendo diſpellantur, emplaſtro de ranis cum mercurio, ne denuo malum redeat, poſt factam percuſſionem, ſuper partem ægram impoſito. HELVETIUS *etiam malleum quendam ligneum hanc in rem adhibuiſſe legitur*. Cujus equidem curationis ratio præcipua in eo ſita videtur eſſe, quod, diſrupta per adhibitam percuſſionem tuberculi membrana ſive ſacculo, quicquid forte materiæ collectum intus eſt atque inſpiſſatum, percuſſione expellatur, idque uberius poſtea fricationibus & digerentibus medicamentis paulatim diſſipetur. Debet autem in ipſa percuſſione iſta ſolertiſſime caveri, *ne qua forte alias quoque manus partes graviter inſtrumento iſto afficiamus*, *aut oſſa ipſa collidamus*, neve noxis periculoſis aliis miſerum hominem exponamus. Si nihil iſthæc omnia proficiunt, vel ob periculum ac dubium eventum hæc ultima adhibere nolimus, neceſſarium utique eſt, ganglium, perinde ac de tumoribus tunicatis ſupra poſitum eſt, (cap. XXVIII.) vel per *admotum ſcalpellum* exſcindere, vel & ſupra datis medicamentis rodentibus, extirpare. Atque ferrum quidem feliciter identidem a SOLINGIO adhibitum hic fuiſſe, non ſolum ex ejuſdem *chirurgica* patet; (*f*) verum ipſe ea ali-

Ganglii curatio.

[*a*] *Decur.* I. *anno* III. *obſ.* 326.
[*b*] *Obſ. chirurg. lib.* 3. cap. 9.
(*c*) *Vid.* ÆTIUS *tetrab.* IV. *ſerm.* III. *cap.* 9. *Add. Muyſii prax. chirurg. dec.* II. *obſ.* 8.
(*d*) *Obſervat. chirurg. cap.* 44. [*e*] *Loco jam citato.* [*f*] Part. IV. cap. 14.

aliquoties ita extirpavi. Cavendum vero ne in ſectione tendines aut ligamenta vicina violentur. Ceterum vana prorſus eſſe atque inania, quæ vel ab *hominis defuncti, vel & a filii cujuſdam natu ſeptimi manu*, cum neſcio quibus voculis, noctu & decreſcente quidem luna, ad partem ægram applicata, mulierculæ ſuperſtitioſæ, imo & Medici quidam repetunt, ſanitatis præſidia, quivis ſanus, vel me tacente, arbitror, intelligit; quia utplurimum nihil efficiunt; conferatur interim CLACIUS obſerv. pag. 293. ubi ejuſmodi res commendantur.

CAP. CLXXII.

De ſutura tendinum in manibus.

I.

Sutura tendinis quare fiat. SOlet in tendinibus manuum a recentioribus chirurgis ideo ſutura quædam interdum inſtitui, ut, ſi forte in iiſdem unus alterve diſſectus ſit, decenter hujus ope rurſus glutinetur, eoque facto, ne unus alterve digitus rigeſcat, prohibeatur. Neque enim facile manui atque digitis poſt conciſos ipſorum tendines reſtitui naturalis agilitas poteſt, niſi tendines diſſecti rurſus conjungantur atque coaleſcant. *Poteſt autem ſutura iſta fieri*, ſi minus alte poſiti, ſed externæ cuti propinqui tendines exiſtunt. Cujus equidem generis in manus dorſo potiſſimum ſunt *tendines pollicis* atque *digitorum extenſores*; tam in digitis ipſis (*a*) quam in dorſo manus; flexores digitorum in ipſis digitis, (*b*) itemque horum & flexorum manus prope carpum poſiti; in pedibus vero *tendines poplitis*, (*c*) deinde *tendo extenſorum tibiæ* infra genu, nec non *tendo Achillis* in pede ſupra calcaneum (*d*) atque ſimiles alii. (*e*) Contra vero *volæ manus tendines*, *quam paulo altius poſiti ſint*, ita difficulter ſuturam recipiunt, ut nullum adhuc dum ejus exemplum, quod ego quidem ſciam, in ſcholis Medicorum exiſtat. Tametſi autem iſtud curæ genus apud antiquiſſimos pleroſque Medicos ob HIPPOCRATIS effatum, *nervus præciſus* (quo nomine & tendines intellexit) *neque augeſcit neque coaleſcit*; (*f*) haud in uſu fuerit, ſed potius ab ea abhorruerunt; quia tendo vel leviter punctus ſæpe quam graviſſima mala concitat, tamen jam tum GALENI tempore nonnullos tendines fuiſſe inde judicari poteſt, quia ea conſuere diſſuaſit: (*g*) id quod poſtea plerique alii ſecuti ſunt, atque & ipſe adhuc egregius PARÆUS. (*h*) Attamen

[*a*] Vid. liber gallicus, cui titulus: *Ars relationes chirurgicas conſcribendi*, L'art de faire rapport en chirurgie pag. 194. & 195. VERDUC de operat. chir. cap. 32.

[*b*] Vid. MEEKREN. obſervat. cap. 62. in edit. belg. & cap. 65. in edit. latina.

[*c*] Hos nonnullos chirurgos alioſque in artubus tendines omnino diſſectos conſuiſſe refert PARÆUS lib. 9. cap. 36. ſe vero ob metum dolorum & convulſionum hoc nunquam auſum eſſe.

[*d*] Hos duos tendines ſuturis conjunctos fuiſſe primus memorat VESLINGIUS in obſervat. & epiſt. XV. ſeque ipſum hoc vidiſſe.

[*e*] WEPFERUS lib. de cicuta aquat. tradit hiſtorias tendinum flexorum carpi feliciter conſutorum, pag. mihi 92. & 93. *Stalpartius vander* WIEL vero ſupinatoris longi & muſculi ſublimis. Cent. obſ. II. obſ. 45.

(*f*) Aphor. 19. ſect. VI. & Aphor. 28. ſect. VII.

(*g*) Lib. III. de comp. Medicament. (*h*) Lib. 9. cap. 36.

tamen AVICENNA (*a*) Arabs Medicus, GUIDO *de* CAULIACO, (*b*) SALICETUS, (*c*) ROGERIUS, (*d*) LANFRANCUS, (*e*) BRUNUS, (*f*) CHALMETEUS, (*g*) ANDREAS A CRUCE, (*h*) variique alii chirurgi antiquiores ſatis perſpectum habuerunt; tamen, neſcio quo caſu, factum eſt, ut ſequiores Medici & chirurgi illud vel ignoraverint, vel & *nimis periculoſum atque perniciosſum* judicaverint; donec tandem ſuperiori ſeculo VESLINGIUS (*i*) SEVERINUS. (*K*) Felix WURZIUS (*l*) compluresque deinde alii haud incelebres Medici & chirurgi, præcipue vero MAYNARTUS (*m*) BIENAISIUS (*n*) ambo chirurgi Pariſini, PURMANNUS (*o*) aliique quaſi poſtliminio in Medicorum ſcholas idem reduxerunt, fauſtoque cum ſucceſſu exercuerunt. (*p*) Solet autem tum cumprimis feliciter tendinum ſutura inſtitui, ſi recens adhuc plaga eſt: ſed poſſe tamen altero, tertio quartove adhuc poſt factam vulnerationem die, imo aliquando tardius non ſine profectu, attamen majore labore idem negotium, *& quandoque vulnere jam conſolidato*, [*q*) perfici experientia docuit, variique ſcriptores id teſtatur.

II.

Sed ante tamen; quam ipſum opus ſuſcipitur, diſpiciendum ſolertiſſime eſt, *ſit ne ſutura in præſenti qui curandus occurrit, læſionis tendinis caſu* neceſſaria atque utilis, nec ne. Namque incidere nonnunquam caſus ſolent, in quibus nulla omnino fieri ſutura poteſt: nonnunquam ipſam inſtituere equidem, ſed tamen non ſine periculo licet. In aliis denique caſibus fieri ea ipſa poteſt, ſed minus tamen neceſſaria eſſe ſolet; cum ſine ſutura ſæpius curari poſſunt, ſi modo curatio rite inſtituatur & pars conveniente ratio- *Quandonam fieri debeat.*

(*a*) *Lib. IV. Fen. 4. Tract. 4. cap. 2.* (*b*) *Tract. 3. cap. 4.* (*c*) Lib. 2. cap. 9.
[*d*] Lib. 3. cap. 13. (*e*) Lib. 2. cap. 9. Doct. 3. cap. 3. & in chirurg. parva cap. 4.
(*f*) Lib. 1. cap. 5. [*g*] Enchirid. chirurg. Lib. 2. cap. 11.
(*h*) Lib. de vulner. Tr. 2. Lib. 2. cap. 8.

(*i*) Obſervat. & epiſt. XV. qui hanc operationem non ſolum in Germania, in famulo patris ſui, verum & apud Arabes ſive Turcas Medicos & quidem haud ſine ſtupore, tanquam rem temerariam aſpexit.

[*K*) De efficaci Medic. Lib. 2. cap. 123.

(*l*) De vulneribus cap. 14.

(*m*) Vid. MEEKREN. obſ. 62. in edit. belg. & obſ. 65. in edit. latina.

(*n*) VERDUC, VAUGUION, DIONIS in operat. ſuis chirurg. art. de ſutur. tendinum, aliique BIENAISIO inventionis vel ſaltem inſtaurationis gloriam adſcribunt; verum neutrum huic competere, ex modo dictis manifeſtum eſt. Miror quoque nullum Gallorum MAYNARTI mentionem facere; qui tamen ut MEEKRENIUS in obſervat. ſuis jam A. 1668. impreſſis refert, circa medium ſuperioris ſeculi Pariſiis hanc operationem perfecit.

(*o*) Hic in chirurgia ſua curioſa pag. 540. ſancte aſſeverat, ſe vel duodecies tendines diſſectos acu curva feliciter conſuiſſe, idque etiam in chirurgo ſuo caſtrenſi, tam in præfat. quam pag. 100. repetit.

(*p*) Hoc Pariſiis a BIENAISIO factum eſſe MURALTUS refert: in obſ. chir. obſ. VI. & ETTMULLERUS in chirurg. medica artic. de nervor. vulner. quoque ſcribit, ſe tendinis ſuturam Pariſiis, ubi anno circiter 1665. vel 1666. fuit, inſtitutam vidiſſe; verum haud meminit a quo hoc viderit. Conf. quoque *Stalpart vander* VVIEL. obſ. 45. cent. II. pag. 438. ubi non ſolum exempla, ſed etiam varia alia de tendinum læſione & ſutura notatu digna profert.

[*q*) Quod vulnere jam conſolidato ſutura tendinis adhuc inſtitui queat VERDUC l. c. & Le CLERC in chir. ſua cap. de tendinis ſutura perhibent; DIONIS vero hoc negat.

ratione ligetur. (*a*) Contra vero ſi bona forte tendinis alicujus pars interiit, extremæque partes uſque adeo inſigniter *diſtractæ inter muſculos ſeſe abſcondunt*, ut conjungi rurſus haud valeant, tum & ſuturam & glutinationem fruſta tentaveris. *Deinde ſi tendinis conciſi partes extremæ graviter confuſæ ſunt*, tum quoque ſemper noxia eſſe ſutura ſolet; quantumvis enim ſuturæ ope conjungi tendinis ejuſmodi bina capita poſſent, periculum tamen eſt; ne ob factam contuſionem vehementiores inflammationes oriantur, aut ſaltem factis ſuturis partes rite contrahi, vel alias quoque ob contuſionem glutinari nequeant, eiſque ſic præter inflammationes, vehementiores dolores aliæque noxæ graviores superveniant, quæ ſuturam jamjam inſtitutam irritam imo noxiam efficerent. Quocirca, ut bene GARENGEOTIUS præcipit, (*b*) ſatius tunc, ubi ſutura opus videtur, eſt lenem prius ſuppurationem aliquam concitare temperataque inflammatione, ſi neceſſe eſt, ſuturam demum tentare. Idem quoque poſt SOLINGIUM l. c. refert, *extenſorum in dorſo manus tendines glutinari* plerumque ſatis feliciter abſque ſutura poſſe, dummodo, facta deligatione, gnaviter manus extendatur, digitique retrorſum verſus reclinati ſemper contineantur, ut oræ diſſectæ ſe invicem ſemper contingant; id quod & ego aliquoties ſine ſutura & quidem aliquando in juvene, cui tendines omnes extenſores digitorum ſuper metacarpo diſſecti erant, feliciter ſemel iterumque ſuccedere memini. *Itaque cum in hoc caſu, tum & inflexoribus digitorum ac manus, nec non in extenſoribus digitorum pedis vulneratis aliiſque quamplurimis minus neceſſariam ſuturam eſſe exiſtimo*, ſi modo partes ita vinciuntur ac ope ferularum aliarumve machinarum idonearum continentur, ut extrema diſſecta ſe invicem ſemper attingant. Contrarium autem, ejuſdem aliorumque auctorum judicio, faciendum eſt, *ſicubi tendines vel inſtrumento quodam tenuiori puncti vel perforati, vel ex parte tantum inciſi, vel graviter etiam contriti eſſe animadvertuntur*, graviaque ſymptomata superveniunt. Niſi enim diſtentiones nervorum aliæque graves noxæ incidentes per adhibita *medicamenta convenientia*, qualia cumprimis ſunt *oleum terebintinæ* vel ſolum, vel cum guttulis paucis ol. deſtill. ſuccin. aut lavendulæ mixtum, (*c*) quam primum ſeſe remittunt, neceſſarium utique eſt, tendinem ejuſmodi vulneratum penitus concidere, mitigatiſque ſic malis illis peſſimis eum decenter rurſus conſuere.

III.

Primus ſuturæ modus. Ne quis vero ignoret, quomodo tendines ſuendi, hanc ſuturam inſtituendi artificia fere ſunt ſequentia. (*d*) Primo partes diſſectæ inflexo vel extenſo prius membro læſo, prout res exigit, ſolertiſſime inveſtigantur: atque ubi forte pars ſuperior, quemadmodum accidere communiter ſolet,

[*a*] Conf. SOLINGEN. operat. chir. Lib. 4. cap. 13. in edit. I. ſed in edit. II. cap. 118.

[*b*] In operat. chirurg. Tom. I. cap. de ſuturis.

[*c*] Ita & ol. terebint. cum aq. Reg. Hung. maritatum egregium hic eſt. DUVERNEUS valde laudavit balſ. Fioravanti cum balſ. copaivæ & oleo ovorum mixt. Sicut GARENGEOT refert. operat. chirurg. cap. de tendin læſione.

[*d*] In digitorum quidem extenſoribus ſuturam aliquam fieri GARENGEOTIUS prohibet, cap. de *ſutura tendinem*; interim tamen iſtam, quibus fieri modis illa debeat deſcribit: reliquorum vero tendinum ſuturas inſtituendi rationes, quas non prohibet, prorſus ſilentio prætermittit.

let, quadantenus a muſculo ſuo retracta, ſubter cute deliteſcit, ut protrahi & acu perforari non poſſit, cutis, una cum reliquis partibus tendinem contegentibus, quantum ſatis eſt, inciditur, tendoque; ſi opus eſt, volſella blande prehenſus, ne ruditer inde collidatur, paulum protrahatur, partique convenienti per adhibitam ſuturam rurſus committitur; vel, præſertim ſi jam ſatis in conſpectum prodit, ſine volſella, dum quidam ab hac rudiorem ejus læſionem non ſine cauſa metuunt (*a*), acu filum ceratum trahente perforant. Sed antequam ulterius progrediar, ſciendum, quod *ſuturæ modus duplex* potiſſimum ſit: ſiquidem vel unius, vel binarum acuum ſubſidio ipſa perficitur. *Si unica tantum acus adhibetur*, negotium ſic conficitur. Per acum rectam, minorem, vulgarem, teretem, vel circa apicem planam, vid. Tab. XXXVI. fig. 2. *AA*, filum quoddam ſubtile duplex ſericum vel lineum, B B ſatis tamen validum ceratumque trajicitur, factoque in extima parte nodo ſatis craſſo, qualis fere litt. C conſpicitur, acus cum filo per fruſtulum quoddam corii D, id quod fig. 3. litt. *A* B ſeorſim conſpicitur, ejuſque medium ad uſque nodum iſtum C fig. 2. ducitur (*b*), ne qua facile is elabi per foraminulum queat. (Conf. fig. 4. litt. *A*, vel fig. 7. D E). His ita confectis, manus ſaucia, cujus dorſum fig. 4. aliquo modo hic repræſentatur, gnaviter extenſa tabulæ ſive menſe imponitur, vel etiam ferulæ aut aſſeri cuidam tenui, vel fruſto charthæ craſſiſſime & rigidiſſimæ alligatur; quo nempe commodius invicem jungi tendinis partes diſſectæ valeant. Deinde acus hæc per medium tendinem ſuperiorem: (objecto prius vel canaliculo Tab. VIII. lit. C, vel etiam ſolum digito indice circa tendinis oram diſſectam & acui oppoſitam) ad calami ſtraminei vel duarum circiter linearum latitudinem ab extrema ora remoto loco, ab exteriori parte in interiorem (vid. Tab. XXXVI. fig. 4. *A*) eoque facto ſimiliter loco oppoſito per inferiorem tendinem litt. B, ſed tamen ab interiori parte in exteriorem immittitur, ſubmiſſoque, quemadmodum de ſutura nodoſa præcepimus, (pag. 65. & 100.) ſpleniolo ſive panniculo lineo contorto, Tab. II. fig. 22. ſimplici aut cerato, vel fruſtulo panni ſerici cerati & ita convoluti, vel fruſtulo corii, exactiſſimum vinculum aliquod ſic inſtituitur, ut primo ſuper interjecto ſpleniolo nodus fiat ſimplex ac deinde adhuc alius ſolubilis; quæ omnia litt. B hic indicantur. Denique, vulnere diligenter expurgato, oleum terebinth. vel balſ. copaive aliuſve ſimilis vulneri calide immittitur, linamenta cum ſpleniis ſuperimponuntur, ferula vel charta craſſiſſima & rigida ad figuram manus accommodata, fig. 5. cum ſpleniis digitos ſurſum elevantibus manui ſupponitur, ac tandem conveniens vinctura quædam adhibetur. Loco acus rectæ etiam *curva parva* hic uti commode poteſt chirurgus (*c*), qualis ea eſt, quæ fig. 6. exhibetur; quæ vero circa cuſpidem *A* plana ſit. Si nudis digitis difficulter trajici ab acu tendinem perſentiſcimus, *acutenaculo* quodam (*Port-aiguille* Gallis) uti conveniet (vid. Tab. VI. fig. 3.) *Si jam tum ante aliquot dies*

(*a*) Ut GARENGEOT. licet a tendine blande protracto nihil mali inductum ſit; quemadmodum exempla hac ratione olim a multis curata evincunt. Conf. VVURZIUS loc. citat. DIONIS. operat. chir. demonſtrat. VIII. art. de tend. ſutur.

[*b*] Loco corii nonnulli ejuſmodi lamellis plumbeis utuntur, vid. MEEKREN. l. c. alii, ſpleniolo parvo ex linteo, ut VERDUC oper. chir. cap. 32. pag. mihi 257.

(*c*] Acu curva jam MAYNARTUM uſum eſſe MEEKREN. refert. l. c. atque DIONIS. etiam pro hoc uſu acus curvas delineat, loc. cit.

dies inflictum vulnus eſt, & extrema tendinis læſa forte jam obdurata obſerventur, innovare illud tenuiſſimis lamellis utrinque per admotam forficem reſciſſis, ne glutinationis difficultatem oræ obduratæ inducant, decebit, ante ſcilicet, quam extrema ad ſe invicem filorum ope adducuntur & ligatura inſtituitur. Aut ſi vulnus jam maximam partem vel omnino glutinatum eſt, incidi denuo debet, tendo a partibus, cum quibus cohæret, caute, ſi fieri poteſt, ſeparandus, & deinde, ut dictum eſt, conſuendus.

IV.

Garengeotii methodus.

Hanc plerorumque chirurgorum tendines ſuendi rationem correxiſſe atque emendaſſe ſibi viſus eſt GARENGEOTIUS, dum ſequentem ſuturæ faciendæ modum, loco modo citato, propoſuit. Nudare ſcilicet tendines perque admotam volſellam adducere graviter is prohibet (*a*) propter ea quod periculum ſit, ne novæ quædam calamitates partim a nudatione, partim a tendinis compreſſione, per volſellam ſuboriantur. quum e contrario longe tutius ac mitius ægri tractentur; ſi ſimul cutis externa cum tendine ſubter deliteſcente (*b*), ſecundum modo præſcriptas ſuendi regulas (§. 3.) filo trajiciatur, extenſaque manu deligatio exacta inſtituatur. Quo autem commodius ea ſingula perficiantur, idem GARENGEOTIUS auctor eſt, ut dum alii nudis manibus hoc perfecerunt, per adhibitum *acutenaculum* modo propoſitum (§. 3.) eidemque ab adverſa cutis parte objiciendum digitum acus atque filum tranſmittantur. Et acu quidem per has partes immiſſa, *acutenaculum* removere, receptaque per admotos digitos acu, filum, quoſque ſatis eſt, adducere, eoque facto, *acutenaculum* denuo applicare jubet, pro inferiori tendinis parte ſimilem in modum perforanda atque adducenda. *Acus curvæ hic rectis* planæ vero, aciem in interiori curva parte habentes, ut in fig. 6. acubus, aciem in utroque latere habentibus, ſicut in curvis vulgaribus Tab. I. S. T. V. eſſe ſolet, præſtantiores judicantur, ne tot tendinis fibræ iis diſſecentur. Filo duplicato maximam partem per cutem atque tendinem traducto, panniculus e ſerico ceratus & in figuram cylindricam convolutus ab eodem quaſi habenula quadam ita ſuſcipitur, ut vinculo ſuper externa cute ſuſtinendo firmandoque inſerviat. vid. Tab. XXXVI. fig. 4. C. Similiter filo per inferiorem tendinis partem tranſmiſſo, acus removetur, tendiniſque diviſi partibus ita conjunctis, *ut quoad oras ſibi invicem ſuperincumbant*, panniculus ſericus ſimilis, intra filum duplicatum depoſitus D, nodo gemino, ſimplici nimirum atque annulari ſolubili firmiter comprehenditur. Sed mirum tamen videri jure merito poterat, quod tendinis partes extremas *ſibi invicem ſuperinjiciendas*, ut VAUGUIONUS (*c*), VERDUCCIUS (*d*), CHARRIERUS (*e*), atque DIONYSIUS

[*a*] Sed CHALMETEUS Enchirid. chirurg. quod Pariſiis 1564. prodiit, jam Lib. 2. cap. 11. docuit, nervum ſive tendinem tranſverſim omnino præciſum, *una cum carne*, ſi fieri poſſit, ſutura eſſe reuniendum; id quod & VERDUC præcepit l. c. pag. mihi 258. itemque CHARRIERUS operat. chirurg. cap. de ſutura tend.

[*b*] Prudenter CHALMETEUS addit; *ſi fieri poſſit*; nam haud raro tantopere retrahitur tendo, ſicut ex COWPERI exemplo infra referendo patet, ubi ad duos pollices retractus erat, ut commode hæc ſuendi ratio non ſuccedat, ſed, ut detegatur, opus ſit.

(*c*) Lib. de operat. chirurg. pag. 34.

(*d*) Lib. de operat. chirurg. cap. 32. de ſutura tendinis.

(*e*) In operat. chir. cap. 4. de tend. ſutura.

SIUS (*a*) olim jam voluerunt. GARENGEOTIUS, & nimis quidem in medium adductis rationibus præcipiat; quum tamen manifeſtum videatur, inſigniter hoc modo glutinationem impediri. Ut nihil nunc de eo dicam, pridem jam a COWPERO, nobili quondam anatomico & chirurgo Anglo, hanc ipſam tendines jungendi rationem reprehenſam & tendinem Achillis ſine hac ſuperimponendi ratione optime glutinatum eſſe (*b*). Quodſi autem tendinum partes diſſectæ, propter ipſam vulneris vetuſtatem, *callum quendam contraxere*, tunicisque propinquis coaluere, ut ad ſe invicem non amplius adduci poſſint, tunc haud ſine ratione nonnulli ſupra jam laudati chirurgi ſuadent, *ut, tendinibus ab adnatis partibus reſolutis, reſectiſque extremis induratis*, ſutura in eis inſtituatur, ac deinceps reliqua eadem perficiantur, quæ hactenus ſunt propoſita: id quod etiam in vulnere prorſus jam glutinato, ſi denuo incidatur, fieri poſſe, quidam, ut ſupra dixi, perhibent. Sutura hæc etiam commode fieri poteſt, *ſi non ſolum in inferiori, verum etiam in ſuperiori parte fruſtulum quadratum corii*, ut in fig. 3. A & B ſiſtitur, *adhibetur*, quemadmodum in fig. 7. oſtenditur, atque nodo ſpleniolum ſupponitur. DIONYSIUS *ſimpliciorem atque breviſſimum omnium modum* adhuc deſcribit, qualem ſcilicet in pleriſque vulneribus ſuendis propoſuimus. Nimirum ut acu idonea, filum ceratum ſimplex trahente, altera pars tendinis media perforetur, ab exteriori ejus ad interiorem faciem procedendo, ac deinceps in altera ab interiori rurſus ad exteriorem unica plaga atque deinde ſuper ſpleniolo tereti, remota acu, filum colligando, ita ut extrema ſecti tendinis conjungantur. Sed priores modi a pleriſque huic præferuntur.

V.

Sutura tendinis, quæ binarum acuum ſubſidio perficitur, primum, quantum novi a NUCKIO deſcripta eſt (*c*) quibus unaquæque tendinis diſſecti pars duobus in locis & duabus acubus perforatur (*d*), atque his fere præceptis continetur. Filum ſericum ceratum idque ſatis validum, ſed modice tamen craſſum inque duas acus tenues vulgares conjectum, ſic per utramque tendinis perrupti partem ducitur, ut in prima & ſuperiori tendinis parte fig. 4. E utraque acus introrſum verſus, in altera autem F, extrorſum verſus acus tranſmittatur; utrinque vero bina foraminula juxta oras tendinis laterales infligantur. Tum, remotis aciculis, idem fere vincturæ modus adhibetur, quem paulo ante (§. 3. & 4.) propoſuimus: nimirum duo fili capita, interpoſita corii particula, vel ſpleniolo parvo cylindrico, ita conſtringuntur, ut extrema diſſecta ſe invicem probe contingant. Hoc ipſo præcaveri, ait, ne tendinis extrema tam facile, ut in modis præcedentibus, ubi unum tantum foraminulum tendini infligitur, lacerentur, atque oræ diſſectæ melius conjunctæ ſerventur. Sutura per-

Sutura tendinis per duas aciculas.

[*a*] Lib. de operat. chirurg. demonſt. 8. art. de tendin. ſutura.
(*b*) Vid. *Acta Anglic. num.* 252 *it. Acta* erud. Lipſ. an. 1700. p. 28. LOVVTHORP. Epit. Act. Anglic. Vol. 3. pag. 298.
[*c*) Libro de operat. & experiment. chirurg. experiment. 47.
[*d*] Hunc modum ſe a BIENAISIO inſtitutum vidiſſe DIONIS, memorat l. c. & nihil de NUCKIO refert. Ceteri contra chirurgi Galli eum modum BIENAISIO haud tribuunt.

peracta pulverem terebinthinæ coctæ inſpargit vulnuſque *balſamo Arcæi* vel *digeſtivo vulgari* deligat, curatque, ut pars ſpleniis & ferulis ita diſponatur, ne tendo læſus moveri queat; ita enim felicem ſucceſſum ſecuturum eſſe pollicetur. Interea tamen ſunt, qui; præſertim ſi in manu forte ſutura quædam neceſſaria judicatur, priorem, quæ unica fit acu, utpote magis promptam minorique cum dolore aut moleſtia ægrotantis conjunctam, altera hac præſtantiorem cenſeant; attamen nec hanc rejiciendam eſſe exiſtimo. Ceterum ſi qua forte *bini pluresve tendines ſimul ſunt inciſi*, tunc, ſi eos ſuere volumus, ſingulatim in ſingulis eandem ſuturam, quam hactenus explicavimus, inſtituere oportebit.

VI.

Quid poſt ſuturam fiat.

Sutura quacunque ratione libuerit, decenter inſtituta, proximum eſt, ut *deligatio rite inſtituatur*, ubi primo opus eſt, ut linamenta carpta cum oleo terebinthinæ vel balſamo peruviano aut copaivæ in vulnus dentur, ſupra autem ſplenium, ex ſpiritu vini calido expreſſum, imponatur; ſed lamina quadam ex charta craſſiſſima & rigida, vid. fig. 5. una cum ſpleniis volæ manus ſupponatur, quæ ne digitis aut manus ægra facile inflecti poſſint, per injectam faſciam gnaviter adſtringatur. Brachium denique linamentis vini ſpiritus vel oxycrato calido madentibus, involvatur. Nonnulli loco horum *brachium oleo lumbricorum terreſtrium inungunt*; id quod etiam non eſt contemnendum. Atque hæc ſingula tamdiu repetantur, donec invicem coaluiſſe tendinis interciſi partes advertuntur, id quod ex filis laxe parti inhærentibus cognoſcitur. Namque hoc facto, vincula injecta reſecantur & quam cautiſſime extrahuntur; atque ſimul fruſtula corii vel lintei vel ſerici cerati, niſi ſponte forte jam ceciderint, blande removentur; vulnus autem balſamo vulnerario fovetur, linamentis carptis contegitur, ac lamina illa rigida chartacea, modo propoſita, diligentiſſime ſemper adhuc ad volam adſtricta, extenſa probe ſervatur atque ſic ſenſim ad glutinationem perducitur. GARENGEOTIUS *propriam machinam* aliquam deſcripſit (*a*), qua equidem poſt adhibitam ſuturam manui & brachio injecta efficitur, ut non manus tantum rite extenſa, ſed digiti quoque retrorſum reflexi continuo ſervari queant; quæ quidem licet haud inepta ſit, tamen etiam prædicta ratione ſcopus feliciter ſatis obtineri poteſt. *Si qua autem forte rigiditas vel diſtentio infeſtare tendinem glutinatum perſentiſcitur*, longe optimum eſt, quam diligentiſſime partem afflictam unguento dialthææ, oleo lumbricorum vel hyperici vel & amygdalarum tamdiu quotidie bene fricare, donec priſtinam eandemque naturalem movendi facultatem ſuam ipſa recuperaſſe deprehenditur. Ceterum admiratione dignum utique videtur, non veteres tantum Medicos pleroſque, ut ſupra jam dictum eſt §. 1. ſusque deque curationis genus hoc habuiſſe, ſed inter recentiores quoque identidem aliquos extitiſſe, qui cum ARCÆO (*b*), MARCHETTIO (*c*), GENGA (*d*), & PECCETIO (*e*) expertiſſimis ceteroquin Medicis & chirurgis Italis, eam rejecerint,

[*a*] Primo in ejus operat. chirurg. cap. de ſutur. tendinum, & deinde in *ejus Inſtrument. Chirurg. Tom. 2. pag.* 290.

(*b*) Lib. 2. cap. 5.

[*c*] *Vid. Chirurg. obſerv.* 63.

[*d*] *Vid. Comment. ad aphor. chirurg. Hippocrat.*

[*e*] In chirurg. Lib. 2. cap. 47.

rint, imo nonnulli aſſeverare neutiquam veriti ſunt, *fabulis potius quam curationibus chirurgicis annumerari tendinum ſuturas & glutinationes oportere*; quum tamen quam maxime luculenta eaque complura curationis hujus apud ſupra laudatos ſcriptores in promtu ſint ſpecimina: qua de re, præter recentiſſimos, conferri uberius adhuc poteſt illa KISNERI diſſertatio de *tendinum læſionibus*, quæ etiam in VALENTINI chirurgia pag. 766. continetur (*a*). Itemque GÆLICKII diſſ. de tendinum affectibus.

C A P. CLXXIII.

De pedum vitiis horumdemque curationibus.

Qua ratione in pedibus *ſanguinem per venas detrahere*, qua item ratione *pedes vitiatos amputare* conveniat, ſupra jam tum poſitum eſt, ubi de reliquis ejuſmodi curationibus communibus in principio hujus chirurgiæ noſtræ partis tractavimus. *Reſtat itaque, ut, quæ pedibus velut propria ſunt, vitia reliqua*, una cum præcipuis ſanationis regulis exponamus & quidem

De ſutura in quibuſdam tendinibus pedum, ac ſpeciatim in tendine Achillis & extenſorum tibiæ.

I.

UT in manibus, ita etiam in pedibus nonnulli tendines diſſecti ſui poſſunt ac ſolent, & cumprimis *tendo Achillis* dictus, atque etiam *tendo extenſorum tibiæ*, mox infra patellam add. ſive genu. *Tendinem Achillis* quando nominamus, amplum valentiſſimumque tendinem illum, pedis extenſorem, intelligimus, qui in parte tibiæ poſteriori, a ſuris ad uſque calces ſeſe extendit, & ab ACHILLE, fortiſſimo illo Græcorum heroe, qui ex ejus vulnere mortuus eſſe dicitur, nomen duxiſſe perhibetur. Eo forte diſſecto, pedem movendi facultatem naturalem homines mox amittunt, atque, niſi decenter is rurſus glutinetur, perpetuam pedis claudicationem ſentiunt. Non ſum equidem neſcius, ſcribere GARENGEOTIUS (*b*), Chirurgum quendam Pariſienſem feliciter aliquando hominem, cui calcis os fractum fuerat, *tendine Achillis per ſcalpellum diſſecto, & abſque ſutura relicto, oſſis denique fragmento ejecto, conſanuiſſe*, nullumque poſtea pedis vitium ſenſiſſe: ſed tantum tamen abeſt, ut ad imitandum proponere mihi, atque aliis, quam maxime inſolens curationis hoc exemplum audeam, ut potius verear, ne qua forte in aliis hominibus fruſtra is curandi modus & for-

Tendinis Achillis vulneratio qualiter comparata ſit.

[*a*] MANGETUS in Biblioth. Med. pract. Tom. IV. pag. 1102. eam rejecit, in notis ad BARBETTUM vero eam admiſit; ſed in bibliotheca chir. eam nec commendat nec rejicit.

(*b*) Vid. ejus operat. chirurg. Tom. 1. pag. 221. edit. primæ, & edit. 2. Tom. 3. pag. 267.

& forte cum periculo tentaretur. Imo, ut ne quid diſſimulem, non video rationem, quare chirurgus ille in hoc caſu, ubi nihil aliud mali, quam os calcis fractum, aderat, tendinem Achillis reſecuerit; neque conſtat ex hac relatione utrum ſuturam tendinis Achillis improbare an prorſus rejicere voluerit. Et quam ego vellem, GARENGEOTIUS, in quamplurimis aliis iiſdemque ſæpe levioribus artis chirurgicæ difficultatibus explicandis alias ſolertiſſimus, hujus quoque caſus atque curationis admirabilis, ſi verus eſt, genuinas cauſas expoſuiſſet, ut tanto melius intelligi potuiſſet. Ita quoque BORELLUS refert (*a*), chirurgum tendinem magnum malleoli (videtur tendinem Achillis intelligere) ulcere corruptum amputaſſe, ægrum tamen poſtea glutinato vulnere ſine ullo incommodo ambulaſſe, nato iterum tendine vel ſubſtantia analoga. Solent autem *varium diſcrimen tendinis Achillis vulnera habere*. Namque ubi is aut punctus, aut perforatus, aut ex parte ſolum conciſus eſt, noxis graviſſimis, ægri exercentur; perinde ſcilicet, ac de reliquorum tendinum læſione ſimili ſupra jam tum, pag. 47. 84. & alibi propoſuimus; imo forte adhuc majoribus malis, quia reliquis major & amplior eſt, afficiuntur. Atque hæc ratio videtur, quare veteres Medici *tendinis Achillis*, utpote totius corporis maximi, vulnera pro lethiferis; vel ſaltem valde periculoſis, communiter habuerint, præſertim cum ACHILLEM inde mortuum eſſe legerint vel audiverint. Si plane diſſectus aliquis tendo eſt, noxæ plerumque, ut alias dixi, ſatis tolerabiles exiſtunt; ſin vero tantum punctus vel ex parte læſus eſt, & graves noxæ ſuperveniunt, quæ medicamentis haud cedunt, in totum diſſecandus eſt, ita dolores & convulſiones mox ceſſant. Quocirca quoque ſimulatque id, quod in ACHILLIS tendine læſum atque ex parte perruptum eſt, ſupervenientibus malis gravioribus penitus conciditur, confeſtim dolores una cum pleriſque noxis reliquis ſeſe remittunt; attamen per aptam ſuturam denuo, ut uſus docuit, ſine gravibus noxis aut ſymptomatibus conjungi rurſus poteſt. *Quare autem tendines forte fortuna puncti, tam triſtia ſæpe mala concitare ſoleant, puncturæ vero, quæ acubus in eorum ſuturis fiunt, nihil mali utplurimum poſt ſe trahant*, nondum adeo, ut nonnulli ſibi perſuadent, perſpicuum eſt, lubenſque fateor, me rationem hujus rei nondum ſatis perſpicere aut intelligere; licet uſus ejus veritatem ſatis demonſtraverit: eamque ob cauſam, etiam minime miror, quod PARÆUS (*b*) hanc ſuturam, quamvis alias haud adeo timidus fuerit, aliique nobiles chirurgi inſtituere haud ſint auſi, atque VESLINGIUS, *cum & Achillis tendinis & extenſoris tibiæ ſub patella ſuturas a chirurgis inſtitutas vidiſſet*, & quidem hanc ultimam in Africa, ab Afro quodam chirurgo, *hominum horum audaciam deteſtatus fuerit; quamvis felix ſucceſſus & vix notabile a peracta curatione detrimentum, timoris ſui vanitatem, ut ipſe fatetur, arguerent*. obſervat. XV. Interea tamen diſſectum tendinem ACHILLIS etiam ſine ſutura, ut aliorum tendinum vulnera, quandoque curari poſſe, tam exempla in aliis tendinibus, quam GARENGEOTII modo relata obſervatio mihi perſuadent; ſi modo pes ita diſpoſitus & extenſus ligatur atque ſervatur, ut extrema diſſecta ſe invicem ſemper attingant.

Si qui

(*a*) Obſervat. Cent. II. obſ. 2.
(*b*) Vid. ejus Lib. 9. cap. 36.

II.

Si quis vero ſuturam hic adhibere velit, aut certas ob cauſas neceſſaria judicetur, modus parum aut nihil ab eo, quem ad ſuendos manus tendines ſupra cap. 172. §. 3. 4. & 5. commendavimus differt; (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 7. & 10.) niſi fortaſſis in eo, quod & acum paulo majorem ac robuſtiorem, eamque vel *rectam*, (*fig.* 8. *litt. A*) & filum quoque fortius, quam in manuum tendinibus, (litt. BB) pro vinctura ſcilicet firmiori facienda, vel denique etiam *acum curvam*, *eamque planam*, ſicuti fig. *6*. ſed paulo majorem ac robuſtiorem; vel talem, qualis fig. *9*. indicatur, planam quoque ac robuſtam, exigat. Reliqua curationis negotia fere facienda ſunt eadem, quæ itidem ſupra ad manuum ſuturas propoſuimus. *Primum exemplum ſuturæ tendinis Achillis & extenſorum tibiæ*, quantum novi, litteris prodidit, horumque ultimum in Africa vidit VESLINGIUS a chirurgis Afris inſtitutum. Deinde vero non ſolum COVVPERUS Londini in Anglia, prout antea capite præcedenti jam indicavimus, eamque more quaſi *NucKiano* per adhibitam ſcilicet acum teretem geminam; (vid. Tab. XXXVI. fig. 10. CD) ſed THIBAUTIUS quoque & COSTIUS, teſte GARENGEOTIO, Pariſiis feliciter identidem tendinis Achillis ſuturam & ſanationem perfecerunt (*a*). Tametſi, quibus artificiis chirurgi hi uſi fuerint, utrum una an duplici acu, recta an curva, has ſuturas perfecerint, GARENGEOTIUS tam in priori quam poſteriori operat. ſuar. chirurg. editione ſilentio prætermittat, eamque ſolummodo ſuturam, quæ fieri in tendinibus manus vulgo ſolet, ut jam ſupra monuimus, deſcribat. *Quoniam igitur tam imperfecte hactenus a pleriſque de ſutura tendinis Achillis propoſitum eſt*, imo a nonnullis vel recentiſſimis prorſus adhuc prætermiſſa, mihi tamen res haud parvi momenti videtur, haud alienum eſſe judicavi paulo plenius ipſam deſcribere, & quidem potiſſimum ex notabili COVVPERI exemplo; cum nuſquam aliud tam plene deſcriptum invenerim; ubi tamen ſimul nonnulla, dum varia adhuc in eo vel manca vel obſcura ſunt, haud inutilia circa hoc negotium monebo, ſupplebo aut illuſtrabo.

Sutura tendinis Achillis quomodo fiat.

III.

In COVVPERI caſu *tendo Achillis tibiæ ſiniſtræ* in viro triginta annos nato, *tres quaſi digitos ſupra os calcis*, omnino præciſus erat, atque pars ejus ſuperior ab inferiori *ad duos minimum*, ut ait, *pollices ſurſum retracta diſtabat*. vid. fig. 10. AB. *Adminiculis ad ſuturam hanc neceſſariis præparatis*, COVVPERUS præ omnibus tegumenta, a, b, quæ tendinis utramque partem A, B tegebant, incidit, ut ad has accedere easque ſuturarum ope jungere rurſus potuerit (*b*). Hoc facto, primam acum C, (quæ hic ſicut & altera D, recta (*c*) & parva delineatur) filum ſericum, ceratum trahens, tranſmittebat

Speciali Covvperi exemplo illuſtratur.

(*a*) In libro & loco modo citato, edit. prima: in altera vero editione nomen THIBAUTII, ubi eandem rem iterum deſcripſit, rurſus omiſit.

[*b*] Nonnulli recentiores ob varia incommoda, quæ inde pertimeſcunt, hoc prohibent, & cumprimis etiam GARENGEOT. Verum nihil damni inde ortum eſſe felix curatio, ſine ullis gravibus ſymptomatibus, felixque eventus in hoc caſu, ut alios de manus tendinibus nunc taceam, evincere videntur. Imo ſi tantum a ſe invicem tendines receſſerunt, quantum hic fuit, vix ſine tegumentorum inciſione rite ſui aut conjungi poterunt.

(*c*) GARENGEOT. acus curvas, eaſque valde magnas pro hac ſutura deſiderat; ſed patet ex hoc exemplo rectis etiam iiſque non adeo magnis quam optime hanc operationem quoque perfici poſſe; licet forte curvæ ſæpius magis idoneæ eſſe queant.

mittebat per tendinem ſuperiorem A, dimidii pollicis ſpatio a loco diſſecto (*a*), a parte externa ad internam (*b*). Alteram acum, cum ſimili filo ſerico, D, eadem, ut ſcribit, ratione per tendinis partem ſuperiorem, ſed paulo infra priorem, tranſigebat. Poſtea utraque acu etiam inferiorem tendinem B perforabat. Pes poſtea extendebatur, & tendinis diſſecti extrema ſibi invicem ope filorum conſtrictorum jungebantur, quæ ita poſtea firmabantur, ut conjuncta ſervarentur, quamdiu pes in hoc ſitu continebatur, & quatuor filorum extrema reſecabantur (*c*). Vulneri linamenta balſamo terebinth. imbuta imponebantur, poſtea ſplenium, & denique faſcia applicabatur. Poſthæc ut pes æger rite extenſus & extrema diſſecta accurate juncta ſervarentur, ex charta craſſiſſima & dura *ſpeciem arcus efformabat*, quem anteriori pedis & tibiæ parti ita imponebat, ut pes nulla ratione flecti potuerit, ſed extenſus & immobilis contineretur, atque rupturam filorum ſive ſuturarum impediret. *Dum acubus partem tendinis ſuperiorem perforabat, inſignes, ut refert, æger dolores percipiebat*; ſed nullos cum inferiorem ſueret. Deinde ægro e brachio uncias ſanguinis XIV., ob varia avertenda mala, extraxit, eumque lectulo impoſuit. Veſperi pro quiete concilianda ſirupi de meconio ℥j. ægro dedit. Altero die vulneratus bene ſe habebat, ſatis bene dormiverat & non niſi de lancinationibus quibuſdam in ſura pedis læſi, quas noctu, dum forte evigilaret, ſenſerat, conqueſtus erat. Tertio die vulnus eadem, ut primo die, ratione deligabat, niſi quod fomentum adhuc ex herb. abſynth. ſalviæ, roriſmarini & in foliis lauri adjunxerit. Quarto die vulnus a ſeroſo humore, quem *ſynoviam* appellare ſolent, valde humidum deprehendebat. Die ſexto pus paulo erat craſſius, atque octavo ad huc craſſius, ſed *ſynovia* diſparebat. Hoc tempore duo tendinis ſecti extrema *nihil* quicquam a ſe invicem receſſerant (*d*), & inter ea ſubſtantia quædam alba apparebat, cui loco balſami terebinth. tincturam myrrhæ imponebat. Paulo poſt hæc alba ſubſtantia recedebat, atque duo hæc extrema carnea ſubſtantia fungoſa contegebantur. Tunc ſicciori modo vulnus deligabat, & modo linamenta arida, modo pulverem terebinthinæ vulneri imponebat. Decimo

(*a*) *Acutenaculi*, quod GARENGEOT in tendinum ſuturis valde neceſſarium eſſe judicat, nullam hic facit mentionem; adeoque veriſimile eſt, ipſum eo quoque hoc in ægro haud uſum eſſe, & tamen operationem & curationem feliciter perfecit.

[*b*] Hoc quidem verbis non refert, ſed figura hoc oſtendere videtur: licet hæc ipſa figura non ſatis, quo in loco acus C tam ſuperiorem quam inferiorem tendinis partem vel intraverit vel exiverit, oſtendat.

(*c*) Qua ratione hæc fila conſtricta fuerint, & utrum C cum D aut C cum C, & D cum D, an alia forte ratione conjunxerit COWPERUS, neque ex figura neque ex relatione ejus conſtat. Mihi videtur C cum C, & D cum D conjuncta eſſe, eaque etiam ſine ſpleniolorum interventu, adeoque alia prorſus ratione, quam alii plerique hodie ſolent: qua de re vero mox uberius infra.

[*d*] Lubet hic errorem inſignem annotare, quem in verſione interpres Lipſienſis in Act. Erudit. Lipſ. An. 1700. pag. 25. hic commiſit. Verba anglica ita ſe habent: About this time the tvvo endes of the tendon Were *not a little dilated*, ubi vocabula hæc vertit, hoc tempore duo tendinis extrema *non parum* dilatabantur: id quod contrarium indicant; nempe quod non parum, hoc eſt multum, a ſe invicem receſſerint, cum vocabulo *not a little dilated*, indicare volunt, tendinis extrema eo tempore, die nimirum ſexto tam bene adhuc juncta fuiſſe, ut *nihil quicquam not a little*, a ſe invicem receſſerint; ſi enim multum a ſe invicem receſſiſſent, tam promte glutinari non potuiſſent.

cimo die *alterum ſuturæ filum laxum inveniebat*, quod diſſecabat & extrahebat: poſt biduum, vel triduum alterum filum quoque laxum erat, tunc & hoc reſecavit & extraxit (*a*) pede ſemper ope arcus illius ex charta craſſiſſima parati, probe extenſo ſervato (*b*). Sæpius ad carnem ſpongioſam ſive luxuriantem tollendam aut imminuendam rodentibus medicamentis ipſi opus erat (*c*), *& antequam triginta dies præterierant prodeambulare quidem, ſed adhuc quaſi claudicans cœpit*. Poſtea ſenſim ac pedetentim commodius atque ſine moleſtia ambulavit, & tandem *circa finem ſecundi menſis* uſum perfectum pedis ſui recuperavit. PARÆUS contra *exemplum refert tendinis Achillis enſe reſecti & ſutura non conjuncti*, cujus vulnus non ſolum diuturnæ & difficilis erat curationis, ſed etiam, cicatrice tandem obducta, cum primum æger e lecto reſurgens incedere conaretur, recrudeſcebat iterumque dehiſcebat (*d*).

IV.

Suturæ tendinis Achillis & extenſorum tibiæ, quas VESLINGIUS ſe vidiſſe ſcribit, qua ratione inſtitutæ ſint, haud commemorat; ſed ait tantum, *vidi in parentis mei amanuenſe tendinem a gaſterocnemiis & ſoleo muſculis conflatum* (qui eſt ille tendo, qui Achillis vulgo dicitur,) *paulo ſupra calcis os diſſectum, ſuturis aliquot a chirurgis conjunctum. In Arabe item, cui acinace tendo, a tibiæ extenſoribus conſtitutus, tranſverſim ſub patella genu vulneratus ſimilem in modum a Tunetario chirurgo adducebatur* (*e*). Ex qua relatione tantum intelligi poteſt, *has ſuturas non unica ſutura, ſed aliquot factas eſſe*; neque etiam de deligandi ac glutinandi ratione vel quicquam refert; adeoque VESLINGIUS valde imperfecte & obiter quaſi de hac re propoſuit. *Alius vero modus tendinem Achillis ſuendi eſt*, quem KISNERUS, Medicus quondam Francofurtenſis ad Mœnum, amicus meus, dum viveret, ſuaviſſimus, in diſſertatione de tendinum læſionibus, ſupra jam laudata, delineavit, & quem ex eo Tab. XXXVI. fig. 7. repræſentavi: qui adeo perſpicue in figura hac exhibetur, ut nulla explicatione ii indigere mihi videantur, qui caput præcedens legerunt. Verum quia hic partem tendinis diſſecti inferiorem D E primum acu perforavit, & poſtea demum ſuperiorem, plerique vero ſcriptores, ut primum ſuperior ac deinceps *Alius modus.*

[*a*] Ex hac re patere mihi videtur extrema fili CC atque extrema fili DD inter ſe nodo conjuncta fuiſſe, ut ſupra indicavi, ſic ut C cum C & D cum D juncta fuerint. Ita enim fieri potuit, ut alterum filum prius laxum, ſive hoc filum C aut D fuerit, reſecari & extrahi potuerit, altero adhuc firmiter hærente. Nam ſi contraria vel alia ratione nodo conjuncta fuiſſent hæc duo fila, altero reſecto, etiam alterum ſimul ſolutum fuiſſet. *Neque etiam fruſtulis corii, ſuberis, aut ſpleniolorum ex linteo vel ſerico cerato*, quibus alii uti præcipiunt, quantum ex relatione ejus perſpici poteſt, *uſus eſt*; hinc COWPERUS quam maxime ab omnibus aliis in modo ſuendi tendines differt, atque ſimul ex ea diſci poteſt, quomodo in curatione conſutorum tendinum *filisque rurſus inde extrahendis* ſit procedendum; id quod a pleriſque ſcriptoribus in his curationibus prætermiſſum eſt ſcriptoribus.

[*b*] Ita & de hoc arcu alii autores nihil habent; quæ tamen revera hic utiliſſima eſt & fuit, pro pede ſemper extenſo ſervando, quod alias tam facile non obtinebitur.

(*c*) Neque de his aliquid apud alios in hac cura occurrit.

(*d*) Vid. ejus Lib. 9. cap. 36.

(*e*) Obſervat. & epiſt. anatom. XV.

inferior acu transfodiatur, præcipiunt, noduſque ſolubilis, interjecto prius corio, & ſplenio *in inferiori parte* (qui hic in ſuperiori eſt) fiat, imo & COWPERUS in parte ſuperiori, nimirum in parte **A** fig. 10. curationem ſuam modo relatam incepit, melius quoque eſſe puto a ſuperiori auſpicari; quamvis haud negaverim, rem quoque ea ratione, quæ qac in KISNERI figura propoſita eſt, expediri commode poſſe.

V.

Suturæ tendinis extenſorum tibiæ.

Quando *ſutura in tendine extenſorum tibiæ inſtituenda eſſet*, de cujus faciendi ratione VESLINGIUS licet primus forte ſit, qui eam factam eſſe teſtatus ſit, quoque tacet, eodem quidem modo eam fieri poſſe concipio, ut in præcedentibus dictum eſt; nullumque deprehendo, qui ſpeciatim, quomodo hic ſuendus ſit, deſcripſerit. Interea tamen, quia hic tendo tendine Achillis adhuc amplior eſt, adeoque unica in quavis tendinis parte punctione non ſatis bene conjungi rurſus poſſe videtur, extenſa prius probe tibia, duplici acu duplicique punctura, ad modum NUCKII, qui fig. 4. hujus tabulæ litt. E & F indicatur, eum rectius conjungi poſſe exiſtimo. Vulneri eadem poſtea ratione proſpicitur, ut in tendinibus manuum præcepimus; vel & in COVVPERI curatione §. 3. dictum eſt, ſed popliti poſtea ferula vel ex ligno vel ex charta graſſiſſima & dura ſupponenda & ope faſciæ ita, ut in patellæ fractura fieri ſolet, alliganda eſt, ut genu nullo modo flecti, ſed in exactiſſima quiete ſive extenſione conſervari queat. Sed ſi hæc pedis poſitura probe obſervetur & pes diu in quieta extenſione conſervetur, ac ceteroquin vulnus idonea ratione tractetur, *non dubito, quin etiam ſine ſutura hic tendo rurſus coaleſcat:* atque hoc cumprimis propterea, quia ſuperior diſsecta pars, ob nexum patellæ cum tibia, tantum facile ſurſum trahi nequeat, quantum tendo Achillis liber a furæ muſculis; adeoque fines eorum facilius ad ſe invicem adducuntur & ope aptæ vincturæ conjunctæ atque adunatæ continentur.

VI.

De ſutura ligamentorum.

Corollarii loco hic adjungi haud alienum eſse cenſeo *ſuturam ligamentorum*, utpote quæ quoque haud adeo facile, ſi diſsecta ſunt, glutinantur, aut coaleſcunt. Quoniam vero ſimilem fere cum tendinibus habent ſubſtantiam, eadem quoque ratione illa ſui poſse ac tendines, haud abſonum, ſed nonnullis valde veriſimile videtur (*a*), illudque etiam, ubi opus eſset, ſuaderem, licet qui hoc fecerint, non invenerim. In ligamentorum vero ſutura idem etiam ſuendi modus poſset adhiberi, qui acubus binis, eidem filo injectis, in gaſtroraphia perficitur, quemque etiam modum in tendinibus ſuendis præ ceteris commendat GARENGEOTIUS (*b*) ita ut ligamentis vel tendinis diſsecti partes ſingulæ a parte interna ad externam acubus perforentur, & deinde fila invicem nodis, quantum ſatis eſt, conſtringantur. Curatio deinde a præcedentibus haud differret.

CAP.

(*a*) Ut KISNERO in diſſertatione laudata, §. 30. & VALENTINO in chirurg. pag. 821. qui ſimul ad *Fabricium ab Aquapendente* provocant.

(*b*) In operat. chirurg. Tom. 3. edit. 2. pag. 178.

CAP. CLXXIV.

De Varicibus.

I.

V*Aricum* nomine in ſcholis Medicorum ea potiſſimum venarum tubercula inæqualia, nodoſa & nigricantia ſignificantur (*a*), quæ quavis in parte corporis, frequentiſſime tamen in pedibus circa malleolos, interdum tamen altius etiam circa crura, femora aliaque loca, ut in ſcroto, imo & *in capite* & *ventre*, ut CELSUS jam notavit (*b*), naſci conſueverunt. Frequentiſſime quidem gravidæ, ſed identidem tamen quicunque alii homines, ſi præſertim nimis & copioſus & inſpiſſatus ſanguis eſt, itemque quibus hypochondria dolent, aut hepar obſtructum eſt, vel ſcirrho laborant, hujuſmodi noxas ſentiunt. Quo magis autem varices increſcunt, eo majores quoque dolores & moleſtias, ob vehementiorem tunicarum diductionem utplurimum concitant, imo & quandoque rumpuntur atque copioſum ſanguinem effundunt; vel etiam in ulcera mali moris, ut ipſe aliquando vidi, abeunt. Qui paulo minores ſunt, fere ſemper quoque parum moleſtæ eſſe conſueverunt, adeoque etiam ab ægris plerumque negliguntur, neque Medici cura magnopere indigent. *Varices quid ſint.*

II.

Interim, ut ne forte malum exiguum ſenſim & cum maximo ægri detrimento ingraveſcat, ſane haud abs re fuerit, quamprimum *ſanguinem per venas detrahere*, & conveniéns victus regimen præſcribere, eoque facto, *faſciam* aliquam repellentem ſive, ut vulgo dicunt, *expulſivam*, quam exactiſſime circum pedes afflictos deligare, (vid. Tab. III. fig. 1. F) eandemque, ſi paululum ea laxata eſſe advertitur, denuo, quantum ſatis eſt, adſtringere, neque prius eam removere aut abjicere, quam noxæ gravioris periculum fuerit ſublatum. Veteres, ut ex CELSO patet, eos mox vel aduſſerunt, vel exciderunt; verum nos hodie blandius procedimus, *& ſi jam tum paulo magis varices increverunt*, *faſciam* modo propoſitam, ad conſtringendas roborandaſque venas, juſto amplius dilatatas, vino rubro calido, vel & cum medicamentis adſtringentibus decocto, vel denique aceto cum alumine decocto, madefacere, quin & laminam quandam plumbeam ſuper ægra parte maxime ampliata ſimul deligare ſolemus. Quanquam, DIONYSIO teſte, ad cohibendos varices, nihil omnino felicius proficit, quam *tibialia e canum aliiſve idoneis pellibus confecta*, atque ſic comparata, ut ope funiculi conſtricta; quantum æger commode ferre poteſt, quam exactiſſime crura die nocteque comprehendant. Figura eorum, a DIONYSIO præſcripta, qualis ſit tabula noſtra XXXVI. fig. 11. demonſtrat. Fieri hæc etiam quam commodiſſime, ut ipſe vidi, poſſunt ex panno lineo, gryſeo, eoque ſatis robuſto, ad eandem normam. *Quomodo curandi.*

[*a*] Nam CELSUS ait, Lib. V. cap. 26. circa initium; *cum vena intumeſcit, in varicem convertitur.* (*b*) Lib. VII. cap. 31.

mam. HARRISII judicio, valentiſſimum adverſus varices remedium eſt tinctura myrrhæ; ſiquidem frequenter id, quod afflictum eſt, eadem inungatur, emplaſtroque diaſulphuris RULANDI contegatur (*a*). Si deinde vel faſcia, vel tibialia ejuſmodi ſuperinjiciuntur, tanto melior effectus eſt ſperandus.

III.

Curatio quæ ferro fit. Ubi vero ita vehementer jam tum varices intumuerunt, ut, quemadmodum evenire interdum ſolet, ad rupturam eæ ſpectent, ita ut periculoſa ſanguinis profuſio ſit metuenda, vel & alias graviter ægrum hominem diſcrucient, *a ferro tandem petere ſanitatis præſidia convenit*. Igitur ea venarum tubera, quæ & imprimis tument, aut graves dolores concitant, *per admotum phlebotomum* ſive ſcalpellum ſecundum longitudinem inciduntur, craſſoque ſanguine ad octo, vel decem, vel & duodecim uncias, pro vario ægri habitu, emiſſo, linamentis carptis, bolum Armenam atque acetum comprehendentibus, itemque *lamellis plumbeis*, gnaviter plaga contegitur, faſcia decenter ſuperinjecta. Namque his rite factis, ex ſententia utplurimum venæ, perinde propemodum, ac fieri poſt ſectiones venarum ſolet, rurſus coaleſcunt, itaque valentes hic a cicatricibus ſuis fiunt, ut denuo infeſtari hoc loco a varicibus haud facile ſoleant. *Veteres equidem chirurgi, ut ſupra jam dixi, varices vel mox adurebant, vel ſcalpello excidebant* (*b*). Excidendi ratio eorum hæc erat: Primo cutis ſuper venam diſtentam incidebatur, deinde vena vitiata hamulo excipiebatur, ſcalpelloque undique a corpore diducta ſolvebatur ac reſcindebatur; & denique emplaſtro vulnus glutinabatur. At enim vero GOUEIUS (*c*) promtiſſimam eandemque tutiſſimam varices curandi rationem in eo poſitam exiſtimat eſſe, ut filum duplex & ceratum in *acum aliquam curvam conjectum, ſubter imam venæ diſtentæ partem tranſmittatur, eodemque in nodum conſtricto, firmiter vena vinciatur*; mox autem per admotum phlebotomum vena tumente inciſa, ſufficiens ſanguinis inſpiſſati portio emittatur, denique vulnere per unguentum digerens gnaviter inuncto, conquieſcere ægrotus lectulo impoſitus jubeatur, donec vulnus maxima ex parte rurſus glutinatum eſt. *Si veteres varices aduſſerunt*, cutem ſuperincidebant, & patefacta vena, tum tenui & retuſo ferramento candente modice premebatur, vitatis plagæ oris, ne adurantur, quas hamulis reducebant (*d*), ſuperimpoſitis poſtea medicamentis, quibus aduſta ſanantur. Quanquam HARRISIUS temeraria, quin imo crudelia hic eſſe perfodiendi, excidendi atque adurendi ſtudia omnia exiſtimat. Interea tamen moleſtiæ atque cruciatus interdum adeo vehementes ſunt, & quandoque nocturno tempore, ſicut notabile exemplum novi, cum mortis periculo rumpuntur, ut omnino valentiora remedia, ſcalpellum ſcilicet aut acum requirant.

IV.

Varices quomodo præcaveantur. Sed quoque tandem modo varices ſanati ſint, ſane ut ne denuo ab iiſdem noxis homines infeſtentur, quam maxime neceſſaria obſervatio videtur, ut, & nimis multis & craſſis cibis evitatis, tenuiores potiones, quales nimirum ſunt potus aquæ vel ptiſanæ itemque quæ ex herba theæ,

(*a*) Vid. *diſſert. ejus chirurg.* (*b*) Vid. CELSUS *lib.* VII. *cap.* 31.
[*c*] Vid. ejus *chirurgia vera* [chirurgie veritable] p. 236.
(*d*) CELSUS loco citato.

theæ, baccis coffe aliiſve idoneis vegetabilibus fiunt, adhibeantur, corpus frequentiſſime exerceatur, pedes quotidie probe fricentur, tandemque quotannis minimum bis, vere ſcilicet atque autumno, ſanguis per venas detrahatur. Id quod & iis obſervandum eſt, qui in principio mali aut in malo adhuc leviori, majora incommoda adeoque & ferrum & ignem evitare volunt. *Varicem cum ulceribus combinatum* quotannis MUYSIUS ſemel aperuit, una libra ſanguinis educta, quo ulcerum eruptio impedita fuit. vid. ejus chirurg. rational. dec. I. obſ. 6.

C A P. CLXXV.

Quomodo excidere unguem pollici pedis præter naturam infixum conveniat.

I.

Quid hoc malum & quomodo curandum.

ACcidere quam ſæpiſſimæ ſolet, un unguis in pollice pedis juſto altius in uno alterove latere præter naturam in ſubjectam carnem ſeſe infigat, itaque graves partis illius dolores cum inflammatione concitet, ut mirificam deambulandi difficultatem homines ſentiant. Quandoquidem autem fere ſemper in calceamentorum anguſtia ſita eſſe calamitatis hujus prima cauſa ſolet, quivis fere per ſe intelligit, quam commodiſſime ipſum præcaveri, ſi non niſi juſtam amplitudinem habentibus calceamentis pedes induantur. Si jam tum in carne defixus unguis eſt, abſque adhibita curatione chirurgica vix ac ne vix quidem ſaneſcere pollex iſte poteſt. Interea tamen *ante ſcalpellum blandior curandi ratio tentanda*, quam haud raro ſequenti ratione optime obtinui. Primo pes æger in pediluvium ſive aquam modice calidam, per dimidiam quaſi horam, reponendus, donec unguis paulatim molleſcat; deinde vel ſcalpello vel fruſto vitri eum radere ſenſim oportet, ut adhuc magis molleſcat: poſtea digito vel ſpecillo idoneo blande elevandus, & linamenti carpti aliquid inter unguem & carnem dolentem, ope ſpecilli tenuis vel dentiſcalpii, ſubjiciendum, atque ſpiritu vini calido deligandum, idque altero die, ſi dolores non remiſerunt, repetendum; ſic dolores leniuntur, imo ſæpius omnino brevi tempore auferuntur.

II.

Alter modus per ſcalpellum.

Si vero hæc parum ſunt, ad ferrum veniendum atque modus operandi poteſt eſſe hujuſmodi. Primo pes, ob rationem jam indicatam, in aqua calida aliquamdiu deponitur. Eo facto, ſuper ſella is ponitur, firmiterque a miniſtro quodam continetur. Tum forfice quadam valida atque cumprimis aliqua ad id propria, qualis vid. Tab. XXXVI. fig. 12. & 13. ſubter oram unguis defixam provide depreſſa, quicquid in carne anteriori p. n. defixum hæreſcit, reſcinditur, adhibitaque volſella, niſi ſponte jam prolapſum ſit, protrahitur. Quantumvis autem vehementibus doloribus homines ſub iſthoc opere utplurimum diſcrucientur, confeſtim tamen, abſoluto eo, melius ſeſe habere iidem incipiunt. In deligatione linamenta carpta vel ſplenia, oxycrato, aut vini ſpiritu calido,

do, vel aqua calcis humectata, ſuper partem ægram imponuntur; fereque bis aut ter quotidie, pro mitiganda inflammatione, denuo calide humectantur, donec inflammatio & dolores ſublati ſunt. Inter æger quieſcere per aliquot dies continuos debet, ne qua forte gravior inflammatio ſuperveniat; vel & ubi jam tum inflammatio quædam inciderit, paulatim ipſa rurſus una cum doloribus his ipſis temperetur. Sæpius in hac curatione *caro quædam aliena increſcit*: ad quam auferendam vel exedendam valentiſſimum eſſe alumen uſtum conſuevit. Ne qua autem facile, prout fieri communiter ſolet, idem unguis increſcens denuo in carnem infigatur, priſtinamque moleſtiam & curationem ſuſtinere quis cogatur, longe optimum eſſe, non DIONYSIO tantum auctore, ſed ipſa quoque experientia magiſtra ego didici, ſi & calceamenta ſatis commoda adhibeantur, & ungues ſemel curati menſibus ſingulis per adhibitam lamellam quandam vitream vel ſcalpellum quoddam acutum, diligenter atque ad tenuitatem maximam abradantur: quo fit, ut mollis unguis a calceis in carnem denuo compelli nequeat.

CAP. CLXXVI.

Quomodo clavos pedum tractare conveniat.

I.

Clavi quid ejuſque cauſæ. FRequenter admodum in extremis pedibus, & cumprimis ſuper horum digitis, vel & inter eoſdem tubercula quædam præter naturam, dura, verruciſque planis haud abſimilia, pronaſci, quæ latinis *clavi pedum* a qualicumque figura ſua nuncupantur, communis experientia loquitur. (*a*) *Cauſam* mali præcipuam *a juſto anguſtioribus quoque calceamentis*, ſicut præcedentis mali, Medici recte repetunt. Quo enim anguſtioribus calceis homines utuntur, hoc magis quoque opportuni eſſe huic malo, hoc item vehementioribus exerceri cruciatibus iidem ſolent, ſi præſertim æſtus eſt; ſi item diu pedibus inſiſtendi vel & ambulandi neceſſitas aliqua incidit. Quanquam autem varia proponi a variis medicamenta, & emollientia & rodentia, clavis hiſce extirpandis accommodata, ſolent; optima tamen eo potiſſimum ſpectant, ut, quicquid forte indecenter induratum eſt, prius emolliatur. (*b*)

II.

Quomodo curandi. Inprimis autem ad emolliendum proficiunt, *pediluvia*, frequenter & diu adhibita, *poſt quæ ſuperior eaque durior pars ſcalpello provide abraditur*; ita ſæpe omne poſtea incommodum ceſſat. Quodſi vero hoc non fieret, deinde *emplaſtrum* ex cera viridi, vel ex gummi ammoniaco: vel emplaſtr. de mucilaginibus, vel & de ſapone raſo, vel denique folium ſedi majoris, poſt detractam cuticulam externam, ſuper partem induratam impoſita, inque dies ſingulos, donec malum cedat, innovata ſuperimponi poteſt. His diligenter aliquandiu factis, facili negotio, vel per

(*a*) Videri de his poteſt CELSUS *lib.* 5. *cap.* 28. *n.* 14.

[*b*] Nonnulli rodentia, ut oleum vitrioli, aquam fortem vel arſenicum, clavis his, teſte HILDANO *Cent.* VI. *obſ.* 100. applicant; ſed quandoque haud ſine mortis periculo.

per admotos digitorum ungues decerpere, vel per abhibitum ſcalpellum reſcindere, vel potius caute abradere clavos licebit; ſed maxima tamen cum moderatione atque prudentia hoc faciendum, ne qua forte ſcalpello ſuper digitis pedum applicato muſculi extenſoris tendo graviter attingatur, quo læſo homines ægri ſæpius vehementiſſimis doloribus, inflammatione, gangræna aut convulſionibus mirifice diſtorquentur, atque, prout factum identidem eſt, in præſentiſſimum vitæ periculum conjiciuntur. (*a*) Tametſi autem ab adhibita hac raſura ſeu deſquamatione modo præſcripta utplurimum haud omnino extirpari, ſed poſt aliquot tempus plerumque renaſci pedum clavi ſolent; tamen quandoque hoc ipſo tolluntur, vel ſaltem haud exiguum moleſtiæ ac doloris lenimentum homines ſentiunt, præſertim ſi ſimul & commodiores calcei pedibus adaptantur, & jamjam propoſita curatio menſibus circiter ſingulis, vel quoties dolore in his locis id exigant, iteratur. Denique ſi medicamentum aliquod ex iis, quæ jamjam præſcripta ſunt, poſt ſingulas viginti quatuor horas, ſed demtis tamen antea ſemper radendo ſquamulis extremis, recens ſuperinponitur, clavi vel penitus ſenſim emoriuntur, vel tardius ſaltem ac rarius denuo renaſcuntur, atque facile ita tolerantur.

C A P. CLXXVII.

De cura infantum, quibus indecenter incurvati pedes ſunt, & cum primis de VARIS & VALGIS.

IN quibuſdam infantibus vel ab *utero materno* vel & poſtea demum paulatim indecenter curvi pedes fiunt, *ſi juſto maturius ſtare atque inambulare* iidem a parentibus aut nutricibus coguntur, aut alias imprudenter ab iis tractantur. In aliquibus *ipſæ tibiæ curvæ ſunt*, *in aliis genua diſtorta in aliis pedes in articulo tibiæ cum tarſo*, idque vel introrſum, qui VARI, vel extrorſum verſus detorti exiſtunt, qui VALGI appellantur. (*b*) Calamitatis hujus pro ſedis & mali diverſitate curatio varie ſolet inſtitui. 1. Certiſſima eademque mitiſſima præſervandi ratio in eo poſita eſt, ut infantes teneriores vel alias & ſpeciatim ob rhachitidem huic vitio opportuni, a juſto maturiori & frequentiori ſtatione atque ingreſſione ſolerter detineantur; contra vero vel decumbant, vel ſedeant, vel geſtentur, aut curru vehantur; donec oſſa paulatim cum increſcente ætate roborentur & confirmentur. 2. *Si jam tum vitium illud increvit*, vel etiam ex utero materno eſt, neceſſarium utique erit, præmiſſo, ſi opus, emollientium uſu, (de quo HILDANUS egregie egit) certis *machinamentis* & cumprimis *idoneis ocreis*, quales PARÆUS delineavit, (*c*) (vid. Tab. XXXVI. fig. 14. 15.) e corio firmiori, ligno, ferrive tenuioris laminis, ad magnitudinem pedum vitiatorum paratis, quam exactiſſime pedes incurvos, cumprimis varos & valgos, comprehendere itaque diſponere, ut, dum ipſi naturaliter increſcunt, ſenſim ſenſimque figuram

(*a*) HILDANUS *loco citato* aliique plures ejuſmodi funeſta exempla notarunt.
[*b*] Exempla deſcripta atque delineata, una cum curandi artificiis egregie dedit HILDAN. *Cent.* VI *obſ.* 89. 90.
[*c*] In oper. chirurg. Lib. XX. Cap. XI.

decentem recipiant, eæque dies noctesque circa pedes gerendæ. 3. Quandoquidem autem haud raro incommodi aliquid ſentiri ab ocreis, præſertim non ſatis apte fabricatis, ſolet, nihil abs re feciſſe chirurgi videntur, dum alias adhuc proprias machinas aliquas excogitarunt, (vid. Tab. XXXVI. fig. 16.) cujus binæ partes *AA* e corio duriore laminave chartæ craſſioris, aut etiam ferri aut aeris tenuioribus laminis ſic adornatæ atque ope alutæ BB ita adunatæ ſunt, ut altera interiori, altera exteriori tibiæ atque pedis parti, ſicut ex fig. 17. videre eſt, decenter applicari, atque per injectos funiculos C,C, aut lora ita circa pedes firmari valeant, ut noctu non minus, quam interdiu per longum tempus circum crura hæreſcant, paulatimque tibias ac pedes incurvos in naturalem figuram aut poſituram ſuam redigant. Ita etiam ſi non tam in tibiis, quam potius juxta malleolos; ſeu in tibiæ cum pede commiſſura vitium eſt, dum minus naturaliter vel intorti vel diſtorti pedes ſunt, longe quoque optimum eſt, has HILDANI machinas fig. 16. & 17. deſignatas circum pedes injicere, ſed in iis tamen, in quibus membrum ob rigiditatem, difficulter in rectum ſenſum intorquetur, ante ſemper, quo commodius emolliri atque in decentem poſituram flecti aut cogi ligamenta queant, ſæpe & per aliquot dies fomenta, linimenta ac pediluvia emollientia prius adhibere, donec rite in figuram naturalem inflecti queant. Interim, ut, quæ mea de cruribus ſive tibiis incurvatis ſit ſententia, libere atque aperte dicam, ſi nonniſi mediocriter vitiatæ ſunt; ſalutarius ſæpe eſſe deprehendi, abſque conſtrictione pedum per ocreas & machinas, præſertim rudiores, infantes relinquere, quam per adhibitas eas graviter illos afficere & quandoque nimis arcta conſtrictione magis adhuc lædere, pedumque incrementum impedire. Igitur id ſibi datum, mea quidem ſententia, Medici exiſtiment, *ut, niſi magna neceſſitas idem facere poſtulet, haud facile ocreas ob tibias incurvatas infantibus injiciendas proponant.* Siquidem haud inſolitum eſt, ſed ſæpius vidi, tibias mediocriter, imo quandoque *valde curvas* paulatim per ſe, dum infantes adoleſcunt, & pedibus non multum ac præmature inſiſtunt, ſed potius geſtantur, curruque infantili cubantes ſæpe vehuntur, naturalem figuram per ſe recipere. Ceterum conferri hanc in rem merentur egregie his de vitiis conſignatæ & ſupra jam laudatæ obſervationes HILDANI, ubi pro malorum diverſitate plures adhuc ejuſmodi machinæ repræſentantur; itemque SOLINGIUS oper. chirurg. edit. Amſtelod. An. 1698. Tab. 12. pag. 270. ut & CLERICUS (LE CLERC) *in chirurgia, Pariſiis an* 1720. *recuſa*, pag. 370. ſiquidem hic ea machina, quam ad pedes ejuſmodi in poſituram ac figuram naturalem redigendos ARNALDUS (Mr. *Arnaud*) excogitavit, multum commendatur, ſed, quod dolendum, non delineatur.

Explicatio Tabulæ trigeſimæſextæ.

Fig. 1. demonſtrat, qua ratione MEEKRENIO auctore, per ictum pugni curari in dorſo *manus ganglium* A quandoque poſſit.

Fig. 2. AA, oſtendit *acum parvam, tenuem & rectam*, ſed cuſpide plano inſtructam, pro ſutura tendinum in manu; BB, filum tenue, ſatis tamen robuſtum & duplex. C, nodum craſſum in fine, ubi utraque ejus capita conſtricta ſunt; D, corii fruſtulum quadratum & in medio acu perforatum, per quod & acus hæc & filum ad nodum uſque C trajectum eſt.

Fig.

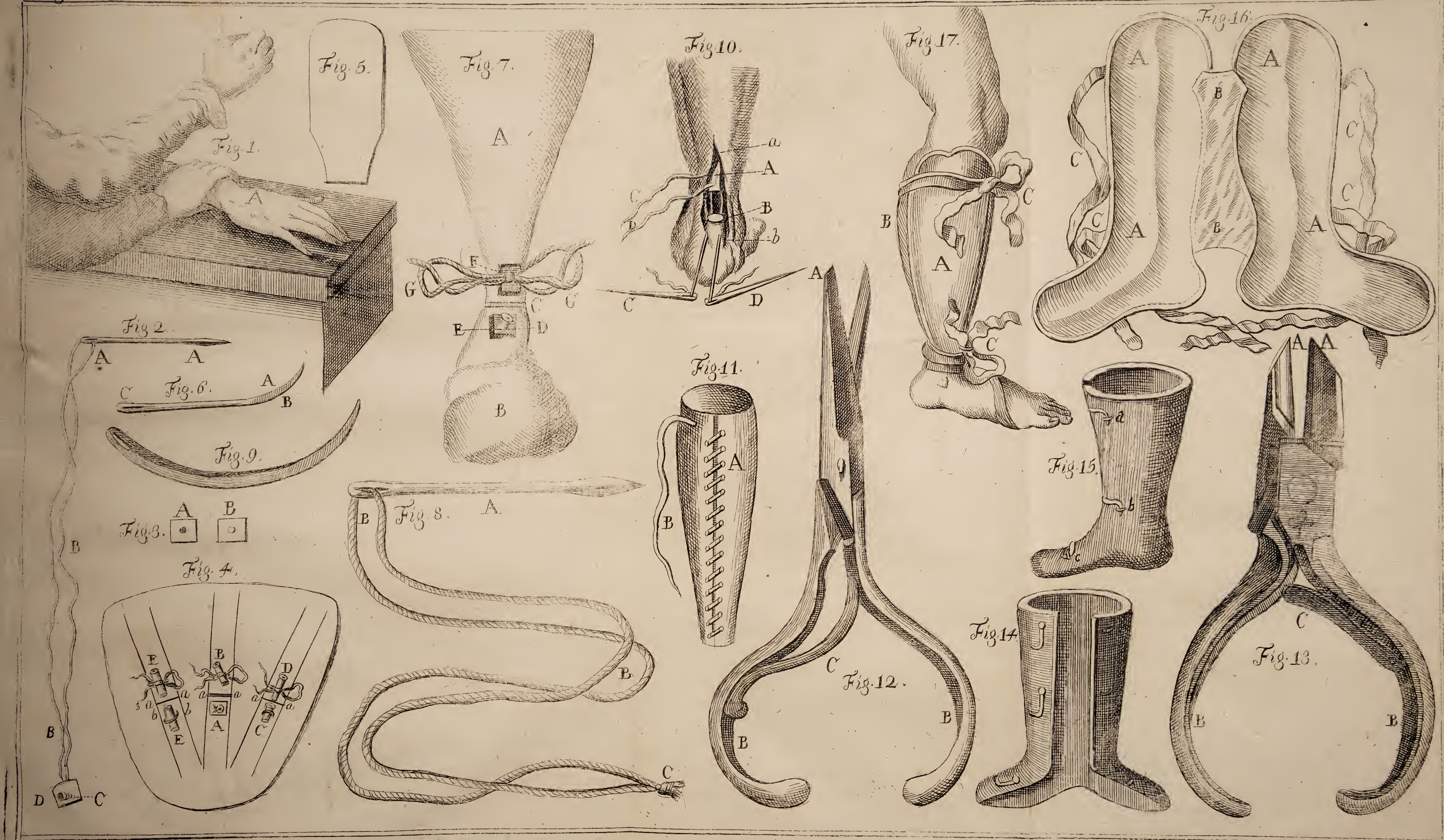

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.

Fig. 3. A & B duo ejuſmodi *corii fruſtula* ſeorſim exhibent in medio perforata, pro ſutura, uti in fig. 7. E F oſtenditur, facienda.

Fig. 4. *Tres adhuc alios modos indicat*, *quibus diſſectorum tendinum ſutura fieri apte poſſit*. a a a a loca demonſtrant, ubi tendines extenſores digitorum in dorſo manus diſſecti ſunt; A, quomodo fili duplicis nodus in fruſtulo corii quadrato in ſuperioris tendinis parte firmatus ſit. B, qua ratione filum duplex in altera eaque inferiori tendini parte, ſuper ſpleniolo tereti, ſine fruſtulo corii interjecto, nodo ſolubili conſtrictum eſt. C, quo pacto ſimilis fili duplicis nodus, interjecto ſpleniolo tereti, in altera tendinis ſecti parte, ſine corio firmatur, & in altera ſive inferiori parte D, ſimili, ut in præcedenti ratione, ſuper ſpleniolo tereti conſtringitur. E demonſtrat modum *NucKianum* ſuendi tendines, ubi tendo ſupremus duobus locis b b duabus tenuibus acubus perforatus, & filo trajectus eſt, interjecto anſæ fili vel fruſtulo corii, vel ſpleniolo tereti E, deinde eadem ratione oppoſita tendinis pars iiſdem acubus & filo, ſed ab interiore ad exteriorem perforatur, atque capita ſuper ſpleniolo vel corio ligantur.

Fig. 5. *Ferulæ figuram* vel ex ligno tenui vel ex charta craſſiſſima proponit, quæ in ſutura tendinum dorſi manus; carpo & volæ manus alligatur, ad manum probe extenſam ſervandam.

Fig. 6. deſignat *acum parvam curvam* ex GARENGEOTI lib. de Inſtrument. chir. Tom. I. pag. 206. pro ſutura tendinum perficienda: quam recentiores varii huic negotio aptiorem recta eſſe exiſtimant; quia melius contineri faciliuſque per tendines transfigi queat. Verum circa apicem ipſa non, ut reliquæ acus curvæ vulgares, quæ Tab. I. delineatæ ſunt, ad latera acuta ſive ſcindens eſſe debet, ſed retuſa & plana, ne tendinis fibras tranſverſim diſcindat. Attamen in parte concava ſive ſinu A aciem exiſtere oportere GARENGEOTIUS exiſtimat, lib. de Inſtrum. chirurg. pag. 198. Ego vero ſatius eſſe arbitror, ſi, parte concava retuſa exiſtente, pars convexa B aciem obtineat. Pars enim concava ſi aciem obtinet, periculum utique videtur eſſe, ne tendinis inciſi oræ ab acie partis concavæ, dum acus tranſmittitur, vel diſſecetur, vel per filum tranſmittendum facilius perrumpatur; quod ab acie in oppoſita parte tam facile non metuendum. Ita etiam *foramen C in his acubus non lateribus*, ſed curvaturæ, hoc eſt, concavæ & convexæ acus parti reſpondeat: quo facilius trajici filum per tendinem queat. Atque hæc acus pro ſutura tendinum in manibus ſatis apta eſt; ſed pro *ſutura tendinis Achillis*, tanquam longe amplioris atque fortioris, major quoque ejuſmodi ac robuſtior acus adhiberi poteſt: qualis fig. 9. exhibetur.

Fig. 7. oſtenditur, qua ratione inſtitui *tendinis Achillis ſutura* queat; ex KISNERI diſſert. de tendinum læſione. Litt. A imam ſuram; F calcaneum, cui tendo hic naturaliter adhæreſcit; C tendinis plagam; D fili duplicis robuſti nodum, fruſtulo corii E ſuperimpoſitum; E denique locum, in quo alter nodus, iſque ſolubilis GG, ſuper altero fruſtulo corii injicitur, deſignant. Plerique vero malunt, ut pars ſuprema tendinis prius acu perforetur, & ligatura ſive nodus ſubtilis in parte infima conficiatur.

Fig. 8. litt. A proponit *acum magnam*, *rectam ac robuſtam*, cuſpidem planam, qualem ad majorum tendinum, qualis *Achillis* aut extenſorum tibiæ

tibiæ eſt; ſuturam nonnulli commendarunt; BB filum robuſtum duplex, idque cera obductum; C denique nodum, fili extremo injectum.

Fig. 9. *Acum curvam*, *majorem* & pleniorem, quam fig. 6. pro eodem uſu in tendine Achillis ſuendo demonſtrat.

Fig. 10. exhibetur; qua ratione celeberrimus quondam Anglorum anatomicus & chirurgus CO PERUS per duas acus adhibitas *tendinem Achillis ſutura* aliquando comprehenderit, feliciterque deinde ſanaverit. Litt. AB, binas hujus tendinis partes diſſectas; CD autem binas rectas acus cum injectis filis, quibus hunc tendinem rurſus conjunxit; ab denique cutem tendines ambientem utrinque inciſam, ut hos melius ſuere potuerit, exhibent.

Fig. 11. litt. A, *tibialium genus* e canum pellibus, vel etiam ex linteo, quod gryſeum vocant, confectum; quorum uſus præcipuus in eo conſiſtit, ut quam exactiſſime pedibus nudis, per innexum funiculum B adaptata, continuoque in iiſdem relicta, *varices*, imo & *œdemata pedum*, cumprimis recentia aut ſaltem non adeo mali moris reprimant.

Fig. 12. *Forfex valida*, alteraque cuſpide A retuſa inſtructa proponitur, qualis cum fructu ſæpe adhiberi ſolet, quando in pede unguis pollicis; carni cum dolore in latere eſt infixus, excidendus: ita enim cuſpis retuſa carnem jamjam valde dolentem, tam moleſte pungere nequit, quam ſi hæc eſſet acuta. BB denotat extrema inferiora, quæ loco manubrii ſunt, & quorum compreſſione forfex ſcindit; ſed ea rurſus poſtea ab elatere C diducuntur.

Fig. 13. Forcipis genus aliud, quod pro eodem uſu commendat & deſcribit GARENGEOT. Tom. II. *de inſtrum. chirurg. pag.* 242. hic ſiſtitur: cujus extrema ſuperiora AA concava ſunt, acutaque in apice, ſecantia vero in oris interioribus BB extrema inferiora, manubrium conſtituentia, quæ compreſſa quoque, ut in præcedenti forfice, ope elateris C rurſus expanduntur.

Fig. 14. *Ocreas* repræſentat ex PARÆO, eaſque apertas, pro pedibus puerorum præter naturam curvis, præſertim *varis & valgis* in ordinem redigendis.

Fig. 15. eaſdem *ocreas*, ſed ope trium uncinulorum & anſarum ſive annulorum, a b c, clauſas oſtendit, quibus ejuſmodi pedes includuntur.

Fig. 16. Aliam machinam pedibus extremis curvis & præſertim vel nimis introrſum vel extrorſum diſtortis, ad figuram naturalem coercendis deſtinatam, demonſtrat, ſecundum HILDANUM in Cent. VI. obſ. 89. & 90. AA, ſunt duæ laminæ ex corio rigido, vel laminis ferreis aut æneis, prout pueri debiliores aut robuſtiores ſunt, magnitudini pedis adaptandæ; BB corium molle, quo laminæ connectuntur, ne facile cedant: CC funiculi, utrinque duo, quibus laminæ circa pedes curvos conſtringuntur.

Fig. 17. deſignat, qua ratione infantum pedes curvi, & præſertim tibiæ ſive crura, machina hac fig. 16. ad reſtituendam figuram naturalem comprehendi queant; ubi litteræ idem, quod in priori figura, denotant; ſed A interiorem laminam ſolum indicat, cum exterior hoc in ſitu videri nequeat.

CHIRURGIÆ
PARS III.
DE
FASCIIS
ET
VINCTURIS
CHIRURGICIS.

CHIRURGIAE PARS III.

De faſciis & vincturis chirurgicis.

C A P. I.

De faſciis & vincturis generatim.

I.

DE faſciis equidem tractationem æque omnino utilem atque neceſſariam in arte ſalutari eſſe, ac ipſarum operationum chirurgicarum expoſitionem, non ſolum HIPPOCRATIS (*a*) & GALENI (*b*) aliorumque præſtantiſſimorum Medicorum teſtimoniis, ſed cumprimis exinde luculenter patet, quia nulla propemodum inſtitui curatio chirurgica poteſt, quæ vincturam atque faſcias haud poſtulet. Quantumvis enim provide ac diligenter res ſuas, quæ ad curationem pertinent, reliquas chirurgus perficeret, tamen, ſi minus idoneam vincturam ſeu deligationem is adhiberet, parum certe vel nihil omnibus ſuis ſtudiis ſæpe proficeret: ſi præſertim oſſa fracta aut luxata ad curandum proponerentur; ſi item nimia ſanguinis apud vulneratos profuſio incideret; ſi denique paulo gravior operatio ſive ſectio chirurgica facta eſſet, vel & membrum aliquod grandius amputatum. Et incidere profecto quidam caſus ſolent, cujuſmodi nimirum oſſium *luxationes & fracturæ ſunt*, ubi non tam in medicamentis, quam potius in adcurata partis adflictæ vinctura poſita eſse ſanitatis præſidia deprehenduntur: dummodo id quod e ſede ſua motum erat, decenter prius fuerit repoſitum. Similiter *ſanguinis quandoque profuſiones nimias* nullo perinde remedio promtius, certius & commodius, quam exacta vulneris deligatione facta, conquieſcere, exploratum omnibus eſt, qui paulo curatius in vulneribus curandis aliiſque curationibus chirurgicis ſunt verſati. Ut nihil nunc de eo dicam, *vincturarum decenter inſtituendarum promtitudinem atque elegantiam* jure merito in iis habendam eſſe chirurgi virtutibus, quæ tum ad ſpectatorum benevolentiam, tum & vel maxime ad ægrotorum fiduciam, quæ ad promovendam curationem valentiſſima eſse ſolet, conciliandam egregie faciunt, quia hi potiſſimum chirurgi ſcientiam hac ex re dijudicare ſolent; dum ignari plerumque eas peſſime injiciunt (*c*). Quæ cum ita ſint, operæ utique pretium fecerimus, ſicubi ea, quæ ſtrictius ſupra pag. 32 & ſeq. de faſciis propoſita ſunt, paulo prolixius atque dilucidius hic expoſuerimus, ſingulatimque, qua-

Faſciarum uſus neceſſarius.

[*a*] Lib. de Officina Medici [*b*] Lib. de faſciis.
(*c*) Teſte GALENO, lib. de faſciis; ubi & præcipit, *ut, quod injicitur, celeriter, jucunde prompte & eleganter injiciatur.*

qualis optime inſtitui in curationibus chirurgicis gravioribus ſingulis deligatio debeat, declaraverimus.

II.

Faſcia & vinctura quid ſit. *Faſciam* itaque in ſcholis chirurgorum eſſe linamentum aliquod, quo ad deliganda varia corporis vitia utitur, quod quandoque ſtrophiolo mantilique quadrato haud abſimile, communiter autem longum atque anguſtum, quod eum in oſſibus luxatis & fractis, tum & in vulneribus ac pleriſque aliis humani corporis noxis externis curandis, ad ſplenia, emplaſtra, linamenta carpta, aliaque hujuſmodi continenda adhibentur, nemo facile ignoraverit. Ceterum obſervaſſe juvabit, *faſciarum* titulo ſpeciatim linamenta iſta deſignari, ſic ubi nondum ſunt corpori adplicatæ, *vinculorum* autem ſeu *vincturarum*, ſi jam tum circum corpus injectæ hæreſcunt, vel re ipſa jam injiciuntur. Galli prius *une bande*; poſterius *bandage* appellant.

III.

Species faſciarum. *Differentia faſciarum* varia eſt: quædam enim 1. *communes* ſunt; aliæ *ſingulares*, & ſingulari cuidam corporis parti velut propriæ; ſimiliter 2. quædam *ſimplices* ſunt, quædam *compoſitæ*. *Simplices* vocantur, quæ ex unico tantum fruſto lineo, eodemque in partes plures nec fiſſo, nec cum aliis fruſtis aut habenulis conjunctæ conſtant. Obſervatio circa eaſdem neceſſaria hæc eſt, ut ex linteo, ſecundum filamentorum ductum ſive longitudinem diſrupto vel diſſecto, fiant, circiterque binorum, trinorum, vel quaternorum plerumque digitorum amplitudinem habeant, pro vitii ſcilicet modo atque ægræ partis conditione. Solent autem faſciæ ſimplices vel ab alterutro tantum, vel &, ab utroque extremo ſive capite convolvi, quemadmodum pro re nata chirurgus id vel commodiſſimum vel neceſſarium eſſe judicat. Iſtæ *unius capitis faſciæ* adpellantur, vid. Tab. II. fig. b; hæ vero duorum capitum. vid. fig. c.

IV.

Vincturæ per faſciã ſimplicem ſpecies. *Vincturam ſimplicem* inſtituendi, ſeu quod idem eſt, *faſciam ſimplicẽ adplicandi ratio varia, potiſſimum tamen quadruplex eſt*. Namque *circularis* ſive *annularis* dici *vinctura* ſolet, ſi ſuperiores ductus accurate ſuper inferioribus fiunt. *Obtuſa* vel *aſcia* (gall. *Doloires*,) ſi ductibus ſpiralibus faſcia vel adſcendit, vel deſcendit. *Repens* (gallice *Rempant*,) ſi rarioribus atque ab invicem remotioribus ductibus inſtitutis, faſcia circum partem adflictam injicitur. *Reflexa* denique vinctura adpellatur (gallice *Renverſee*,) ſi, prout in ſuris atque aliis partibus, variam craſſitiem habentibus neceſſarium eſſe ſolet, identidem faſcia invertitur ſive replicatur: quod ipſum tamen commodius demonſtrari coram, quam verbis explicari poteſt.

V.

Vincturæ compoſitæ. Faſciæ aut *vincturæ compoſitæ* adpellantur, ſi vel variis admodum iiſdemque magis artificioſis quam in prioribus ductibus inſtitutis, faſciæ corpori adplicantur; ceu fieri quidem oportet ac ſolet in maxillæ, claviculæ patellæque fracturis, aliiſque læſionibus quamplurimis; *vel ſi plura*

duo-

duobus capita habeant, ex compl uribus partibusſive fruſtis conſutæ, aut unum fruſtum in partes plures ſciſſum pro faſcia adhibeatur. Poſterioris generis illæ faſciæ ſunt, quæ quatuor capitibus inſtructæ ſunt, & vulgo *fundæ* appellatæ ſunt, aliæque quas nos in Tab. II. litteris, d, e, f, g, h deſignavimus; item *faſcia octodecim capitum*, quam aſcialem nonnulli vocant, & quæ in fracturis cum vulnere adhiberi ſolita eſt, vid. Tab. IX. fig. 4. litt. BB, variæque aliæ. Ex his omnibus aliæ capiti, aliæ pectori, aliæ abdomini, aliæ denique brachiis atque cruribus deligandis aptæ ſunt indeque ſubinde proprium aliquod nomen trahunt. *Aliis a ſimilitudine* cum rebus quibuſdam nomen imponitur, ut ſcapha, ſtella, ſtapes, ſpica &c. *Reliquæ ab uſu* præcipuo titulum aliquem ſortiuntur. Sed iſta quidam planius ex infra dicendis apparebunt.

VI.

Materia ex qua faſciæ parantur, *hodie utplurimum eſt linteum* (*a*). Sed ad linteum, ex quo apud nos fiunt, quod adtinet, fere frequens neceſſariæ ſunt obſervationes: 1. Ante omnia *linteum* debet eſse *purum* atque a quibuſvis ſordibus liberum (*b*); partim decoris atque elegantiæ cauſa, partim ne quam forte noxam vulnus inde trahat: nam *non modo utilitati ſtudere debet Medicus*, ait GALENUS, *ſed & munditiei & elegantiæ* (*c*). Deinde 2. haud *novum* prorſus, ſed aliquantiſper jam ab ipſo uſu detritum, mollitum atque lævigatum; ne ſcilicet duritie & aſperitate ſua graviter cutem irritet aut lædat, paulatimque cum pruritu atque inflammatione deterat; interim tamen non ſit nimis detritum, ne faſcia facile relaxetur aut omnino inter ligandum diſrumpatur. Porro 3. idem *neque ex filis conſtet vel nimis tenuibus aut ſubtilibus*, *neque ex nimis craſſis*: ſiquidem alias aut rupturam faſcia minatur, aut ſaltem inſignem moleſtiam corpori adfert. Tum 4. *neque limbi aut fimbriæ inſint aut eminentiæ*, *neque*, *quantum fieri poteſt*, *ſuturæ*; ne duriter cutis inde prematur, neque pruritu ac doloribus adfligatur. Si qua autem faſcia longior e pluribus fruſtis lintei neceſſario fuerit conficienda, operam dare convenit, ut quam pauciſſimis & ſubtiliſſimis ſuturis invicem committantur. Quam autem denique 5. *longitudinem* atque *latitudinem* habere faſcia unaquævis debeat, dici in univerſum non poteſt, ſed prudentis equidem chirurgi eſt, cum pro ipſius partis adflictæ habitudine, longitudine & amplitudine tum & pro ceterarum rerum circumſtantium conditione quid in caſibus ſingulis factu opus ſit, definire; interim ne abſque omni conſilio chirurgicæ artis tirones hic relinquantur; id utique nos datum nobis exiſtimavimus eſſe, ut, quantum quidem ipſa rei indoles patitur, faſciarum præcipuarum omnium habitudinem & cumprimis longitudinem & latitudinem, prout utplurimum eſſe poteſt, diligenter deſcribere ſtudeamus.

Ex qua materia quemque in modum fieri faſciæ debeant.

VI.

Circa faſciarum applicationem ſeu vincturam quam ſolertiſſime providendum ſemper eſt, *ut neque nimis laxæ*, *neque nimis arctæ*, *ſed mediocriter firmæ*

Vincturæ firmitas qualis eſſe debeat.

(*a*) Apud veteres etiam ex lana & membranis conſtabant, *Galen.* lib. de faſciis. Hodie tamen etiam quædam ex pano xylino itemque ex corio conficiuntur.

(*b*) Hanc munditiem jam *Hippocratem* commendaſſe *Galenus* teſtatur principio libri de faſciis. [*c*] Ibidem.

firmæ faſciæ inhæreſcant. Namque ubi juſto laxiores eædem exiſtunt, parum plerumque aut nihil præcipue in oſſibus diffractis & item vehementioribus ſanguinis profuſionibus, proficiunt; ubi vero juſto arctiores ſunt, egregiis utplurimum doloribus, tumoribus atque inflammationi, quin & gangrænæ aut cancro partes corporis vinctæ exponuntur. Debet autem, num juſtam firmitatem ſuam faſciæ habeant, nec ne, præter explorationem per digitos interjectos, ex ægri hominis ſenſu ac doloribus potiſſimum dijudicari ac ſtatui. Si enim nihil omnino moleſtiæ aut tumoris is perſentiſcit, *juſto laxior eſſe vinctura* merito cenſetur. Si gravioribus doloribus ac tumoribus idem exercetur, ſciendum eſt, faſcias *juſto ſtrictiores* atque arctiores exiſtere. Similiter, num juſtum in vinciendo modum chirurgus ſervaverit, nec ne, partium vincturæ *propinquarum tumor ſignificat.* Ubi enim vel mane, vel ſub veſperam brachii præſertim vel pedis partes extremæ, una cum ſenſu acuti doloris, inſigniter & cum duritie quadam tument, venæque ibi poſitæ minus naturaliter turgent, indicium eſt, nimis firmam ac ſtrictam adhibitam eſſe vincturam. Sin nihil omnino tumet, ſi item digitum aliquem faſciis facile ſubmittere licet, ſciendum eſt, vincturam nimis eſſe laxam adeoque paulo fieri debere ſtrictiorem. Porro *ſi faſcia unius capitis præſertim in manu vel pede quodam adhibetur*, neceſſarium utique eſt ad primam ejus partem rite firmandam, a binis vel ternis ductibus circularibus ſibi invicem ſuperinjectis vincturæ principium facere, ne faſcia facile relaxetur. Quod ſi autem *binorum capitum faſcia imponitur*, initium vincturæ a media faſciæ parte ſemper eſt faciendum, partes autem utræque ab utriſque manibus decenter circum ægrum corporis membrum ita ducendæ, quemadmodum neceſſitas requirit; verum extrema tandem faſciæ pars ante ſemper parum complicetur, quam fibula eidem injicitur, quo nempe firmius eadem inhæreſcat. Quidquid ſpleniorum atque faſciarum oſſibus luxatis aut fractis imponitur, id neutiquam debet eſſe ſiccum, ſed ſemper vel ex vino calido, vel ex vino aduſto, vel & oxycrato expreſſum. Sic enim & firmius faſciæ hæreſcunt, & ægræ partes roborantur, & inflammatio denique temperatur, vel præcavetur. Denique *ſi partes faſciis ſubjectæ, ut quandoque contingit, nimium quantum pruriunt*, faſciis vel tantiſper reſolutis pars vel oxycrato ablui, vel fomentum ex oxycrato adhiberi, vel &, ubi minus tuto reſolvi faſciæ poſſunt, eodem humore faſcias diligenter ac ſæpius humectare oportebit, donec pruritus ceſſat.

VIII.

Vincturæ innovatio quomodo fieri debeat.

Quoties autem cumque deligatio innovatur, quam ſolertiſſime providendum eſt, *ne ruditer abſtractis aut avulſis faſciis graviter ægra pars offendatur.* Niſi enim cum adhibita moderatione maxima faſciæ cum ſpleniis linamentiſque, præſertim ubi fortius adhæreſcunt, demuntur, periculum utique maximum eſt, ne oſſium imprimis fractorum, & item venarum grandiorum amputatarum vulnera denuo ſeſe aperiant, graviſſimaſque cum ſanguinis profuſiones, tum his conjunctas alias noxas concitent. Simulatque igitur vel a ſanguine, vel a materia, quaſi a rebus glutinoſis, juſto firmius cuti adhæreſcere vinctura perſentiſcitur, neceſſarium utique videtur, vel vino, vel ſpiritu vini calido ipſam diligenter humectare,

atque

atque ſic paulatim emollire ac reſolvere. Similiter longe optimum quoque eſt, in quacunque deligationis innovatione providere, *ut requiſita pro vinctura nova ſemper ante inſtruantur* vel præparentur, quam vinctura priſtina reſolvitur; ut protinus iterum contegi pars adflicta poſſit. Namque alias periculum eſt, ne vel frigus, vel aer parti vulneratæ damnum aliquod inferat.

I X.

Tandem ad *vincturæ uſum* quod attinet, varium utique & multiplicem eundem eſſe, ſupra jam tum (§. 1.) breviter atque generatim indicavimus. Ut autem luculentius id ipſum perſpiciatur, ad ſingularia nonnulla nunc jam erit deſcendendum. *Scilicet vincturæ vel per ſe ad ſanitatem reſtituendam proficiunt*, itaque remediorum ſive auxiliorum vicem ſuſtinent; qualiter quidem fieri utplurimum in oſſibus fractis & luxatis, nec non in graviori ſanguinis profuſione ſolet: *vel medicamentis aliis circum partem ægram continendis inſerviunt*. Nonnunquam vincturæ ad reprimendum *pedum tumorem* inſigniter proficiunt, indeque *expellentes*, Gallis *expulſives* communiter audiunt. Modus illarum talis eſt, ut pedes indecenter tumentes quam exactiſſime a faſciis incipiendo a parte inferiori ſenſimque ſurſum verſus continuo adſcendentibus ductibus, comprehendantur. (vid. Tab. III. fig. 1. litt. F.) Quanquam non ad pedes ſolum tumentes, ſed & *quandoque ad fiſtulas pro exprimenda materia* noxia faſciæ hæ expellentes adhibeantur. Similiter egregium quoque uſum vincturæ præſtant, *dum coercendis reſtituendiſque in poſituram naturalem membris curvis*, collo præſertim ambuſto, qua par eſt diligentia, adplicantur. Denique haud prorſus inſolitum eſt faſcias vel vincturas *oris vulnerum directorum*, præſertim in fronte, vertice atque abdomine, in unum cogendis mirifice inſervire. (vid. Tabula XXXVII. fig. 2. & 3.) Cujus equidem generis faſciæ medicis *unientes* communiter adpellari conſueverunt. Reliquos vincturarum uſus nunc jam prætermittimus; ſatis habentes, ſi deinceps circa vincturarum ſingularum explicationem, ipſos indicaverimus. *Dabimus autem hic operam ut præcipuas faſciarum & vincturarum ſpecies*, quas ad oculum demonſtrare in ſcholis noſtris chirurgicis ſolemus, verbis nunc, quoad fieri poteſt, planiſſimis deſcribamus, ita fieri poſſe arbitror, ut, qui has probe intelligat aut calleat, reliquas, quæ forte aliquando variis in læſionibus aut vulneribus neceſſariæ erunt, ad ſimilitudinem & imitationem harum haud adeo difficulter perficere queat. Quanquam ſciendum eſt, longe utique *promtius atque felicius ex experti chirurgi alicujus exemplis coram ſpectatis*, ſi præſertim frequens harum rerum uſus acceſſerit, quam ex libris, decenter adplicandarum faſciarum artem hauriri. Ut proinde haud quaquam ſpernendum ſit GALENI conſilium iſtud, quo chirurgi juvenes monentur, atque excitantur, ut, ad adquirendam faſcias rite adhibendi promtitudinem, frequentiſſimam artis hujus exercitationem in hominibus ſanis inſtituant; id quod & in ſtatuis, cumprimis lineis, humanam formam præ ſe ferentibus, fieri commode poteſt. Et ſtatuæ quidem humanæ; pro adhibendis vinciendi artificiis, in eo veris hominibus præſtant, quod pro arbitrio eaſdem mutilare atque ita vincturas, cujuſcunque generis membris amputatis adhibendas, in ipſis demonſtrare licet; id quod in hominibus ſanis perfici apte nequit. Interim nos, quum de præcipuis vincturarum ſpeciebus tractare nunc ingredimur, id nobis datum exiſti-

Uſus vincturarum.

manus eſſe, ut primo loco *de vincturis capitis*, ſecundo de *colli*, tertio de *præcordiorum*, quarto de *abdominis*, quinto denique loco de *brachiorum* atque tandem de *crurum* vel *pedum vincturis* ſeorſim atque ordine exponamus.

C A P. II.

De vincturis, quæ in capite fiunt, & quidem.

I. DE FASCIA TRIANGULARI CAPITIS.

Prima capitis faſcia triangularis dicta.

VEteres equidem chirurgos pro variis capitis noxis mirum quantum varias, eaſdemque multiplices faſcias propoſuiſſe, non tantum ex GALENI, ſed reliquorum etiam auctorum priſcorum monumentis intelligitur (*a*). Quandoquidem autem ipſi præter omnem neceſſitatem amplificaſſe vincturarum numerum videbantur; ſane nihil abs re feciſſe VERDUCIUS & CLERICUS aliique recentiores cenſendi ſunt, quando diſcentium commodo, rejectis quamplurimis obſoletis minuſque aptis aut neceſſariis, non niſi pauciſſimas, ſed eas tamen faſcias propoſuerunt atque commendarunt, quæ nullis non capitis noxis deligandis ſatis apta ſunt, imo ſufficiunt. Atque prima quidem ex his, quas, cum recentioribus commendo, *faſcia capitis triangularis* vocatur: ſiquidem illa vel e ſtrophiolo, vel quadrato mantili, vel e peculiari magno linteo quadrato, in modum trianguli complicato conficitur, atque poſito medio ſuper fronte, partes extremæ eadem fere ratione circum caput firmantur, qua communiter alias circum idem, tempore præſertim æſtivo, quando ob æſtum conſueta capitis veſtimenta deponimus, deligari ſtrophiola vulgo ſolent, vid. Tab. XXXVII. fig. 1. a a, b. Galli eandem *le Couvre Chef, en triangle*, *capitium ſive tegumentum capitis triangulare*, nuncupant. Quam autem paratu facilis hæc vinctura eſt, tam quoque varios multoſque eadem uſus plerumque præſtat. Neque enim ad vulnera tantum, ſed etiam ad quaſcunque alias propemodum capitis noxas, *quin ad oculorum morbos etiam*, ad medicamenta & ſplenia ipſis injecta continentia, cum profectu ipſam adhiberi, res ipſa loquitur. Quodſi forte nodus b circa occiput ægro moleſtus ſit, extrema ad frontem reduci, ibique aciculis firmari poſſunt.

II. DE CAPITIO MAGNO.

Capitium magnum.

Altera, capitis faſcia, præcedenti major, gallice *le grand Couvre-Chef*, h. e. *magnum capitis tegumentum*, vel & *capitum magnum* adpellatur, fereque ſemper poſt factam vel trepanationem ſive terebrationem cranii vel & in ſupremi capitis vulneribus, tanquam faſcia ſive tegumentum caput magis contra frigus defendens, adplicatur. De utriſque, quas modo memoravimus, faſciis & quomodo injiciendæ ſupra jam tum expoſuimus pag. 30, §. 67, atque Tab. III. fig. 1. litt. A quomodo capiti injecta ſe oſtendat, ſatis, ni fallor, indicavi.

III.

[*a*] Vid. GALENUS de faſciis, itemque in GESNERI ſcriptoribus de chirurgia optimis, ubi ſeptuaginta diverſæ faſciarum capitis ſpecies delineantur & deſcribuntur.

III. DE FUNDIS SIVE FRONDALIBUS.

Tertia, eademque quatuor capitibus ſive habenis inſtructa, *funda* ſive *faſcia frondalis quatuor capitum ſive frondium* (vid. Tab. II. litt. d) denominatmr. Longitudo ipſius ex mea ſententia ulnam Pariſinam, latitudo ſex vel & octo digitos comprehendat (*a*). Quidam nonniſi tres ulne partes quartas, ſive tres pedes, longitudini ejuſdem tribuunt, pro captium forte diverſitate, vel pro diverſa eam applicandi ratione. Solet autem, pro continendis ſuper vulnere rebus ad deligationem neceſſariis, æſtivo potiſſimum ſive calidiſſimo tempore ipſa uſurpari: ſiquidem tum binæ priores ſic præſertim ultima ſive amjor (*capitium* ſcilicet magnum) propter ipſam amplitudinem & gravitatem ſuam, in regionibus potiſſimum calidioribus, vix ac ne vix quidem adhiberi citra inſignem ægri hominis moleſtiam poſſunt, maxime ſi ita paretur ac injiciatur, ut a nonnullis delineatur (*b*). Utræque faſciæ frondalis partes extremæ ita debent findi, ut non niſi media illius pars ad unius vel binarum circiter palmarum tranſverſarum latitudinem indiviſa permanent. vid. Tab. II. fig. d.) Si ad vincturam vulneris, exempli cauſa in ſupremo capite inflicti, veniendum eſt; fundæ hujus ſive faſciæ pars media atque integra ſuper ſplenium injicitur ibique manu miniſtri, ne decidat, firmatur: deinde bina capita poſteriora ſubter mento ſic ducuntur, ut vel ibidem nodo jungantur, ſicut in Tab. III. fig. 1. videre eſt, vel ſi faſcia longior, ab hac parte ad cervicem redeant ibidemque per nodum aliquam committantur vel aciculis firmentur (*c*): bina vero capita priora ſub occipitie connectuntur, vel ſi faſcia longior, capita ejus ſi frondes ita adducuntur, ut inibi invicem permutata ad figuram litteræ X ſe invicem ſuperſcandant, ac deinde vel ſuper aures ad frontem, vel ſub mentum etiam revertantur ibidemque in nodum conſtringantur. *Frondalis quatuor capitum.*

IV. FASCIA SEX CAPITIBUS.

Nonnulli in eundem finem faſciam adhibent *in ſex frondes ſive capita fiſſam*, quæ longitudinem habeat trium pedum & unius circiter pedis, vel quatuordecim pollicum latitudinem, ut totum caput comprehendere & includere valeat. Idea aliqua ejus fieri poteſt ex Tab. XXXVII. fig. 19. ſi modo foramina abeſſe fingamus. Hujus medium quando ea uti volumus, vertici imponitur & a miniſtro continetur: deinceps capita media ſub mento vid. fig. 2. Tab. 37, a a a, anteriora ſub occipitio, b, & poſteriora in fronte c c c, nodo conſtringuntur d, ſicuti hic capita ad occipitium ducta, b, aut ſi placet, aciculis in latere, ubi deſinunt, firmantur. Nonnulli eam adhuc ampliorem eſſe volunt, atque capita alio ordine, incipiendo a poſterioribus, connectenda eſſe docent; ſed hoc mihi perinde videtur. Quando bene applicata eſt, egregie quoque res vulneri ſuperimpoſitas, ne decidant, firmat, ne facile decidit, adeoque uſus ejus non eſt contemnendus. Ceterum quod obiter hic obſerva- *Faſcia ſex capitum.*

D d 2 tum

[*a*] Nonnulli eam pedis latitudine, imo adhuc ampliorem deſiderat.
[*b*] Vid. BASS. de faſciis Tab. VI. fig. 5.
[*c*] Quia in faſciis pro capite modi in cervice vel occipitio, quando ægri decumbere aut dormire volunt, ipſis moleſti ſunt, extrema qnando frontem at tingere nequeunt, rectius, ubi deſinunt, aciculis vel futura firmantur.

tum velim, *ut quotieſcunque nos hac in de faſciis tractatione de ulnis mentionem aliquam injicimus*, ſemper *ulnas Pariſinis uſitatas*, *intelligamus*; quæ quatuor circiter pedum longitudinem habent; utpote mercatoribus pleriſque omnibus ubique notas, pro evitanda nimirum, quæ hoc in negotio ex Germanorum aliorumque populorum ulnis diverſis ſuboriri poterat, confuſione aut errore.

V. FASCIA UNIENS.

Faſcia uniens capitis.

Quartam capitis faſciam *unientem* itemque *incarnantem* medicorum filii ab ejuſdem uſu nuncupant. Longitudo ejus binas ulnas, latitudo binos pollices adæquat: media pars ad tres quatuorve digitos latos linea recta fiſſa eſt: (vid. Tab. II. fig. f.) ex partibus extremis ſingulis glomera conficiuntur. Uſus præcipuus in eo conſiſtit, ut cum *frontis aut verticis*, ſicut in Tab. 37. fig. 3. & 4. a a, tum ceterarum quoque corporis partium *vulnera oblonga* atque ad lineam inflicta, cumprimis etiam *ſuperciliorum*, (ubi vero faſcia anguſtior ſit) per eandem comprehendantur. Vincturæ modus eſt hujuſmodi. Medicamentis balſamicis, emplaſtris glutinoſis, & item juxta utramque vulneris partem ſplenio anguſto rite adhibitis, faſciæ pars fiſſa, b, probe plagam ſic deponitur, ut, habena altera c, circum caput ducta, & cum capitulo ſuo per fiſſuram illam trajecta, habenam utramque d d firmiter adſtringere atque ita vulneris labia quam exactiſſime invicem conjungere liceat. Porro capita faſciarum utraque, binis manibus comprehenſa, permutatis ſemper invicem, in figura 3. ſuper fronte, atque occipite habenis, in figura vero 4. ſub mento e & vertice, quoad faſciæ longitudo permittit, gnaviter circum caput ægrum involvuntur. Oram habenæ utriuſque extimam, ubi deſinit aliquantiſper implicatam fibula ſeu acus, vel & quandoque ſutura quædam firmat. Quod ipſum equidem artificium in pleriſque omnibus hujus generis deligationibus perpetuum eſſe, obiter hic rurſus admonemus. *Si qua autem forte longior plaga eſt*, quam ut his modis decenter invicem jungi ejuſdem labia queant, haud abs re fuerit, qua parte commodum videtur, denuo faſciam ita findere, ut iterum tranſmitti habena alterutra atque ſic ad juſtam firmitatem conſtringere & faſciam & vulnus liceat. Siquidem eo facto, non vulneris tantum glutinatio, ſed cicatricis quoque elegantia inſigniter promovetur. Opus vero eſt, ut per plures dies, ſex ſcilicet vel octo, imo & diutius, ſi nihil vetat, faſcia hæc relinquatur & non ſolvatur, niſi aliud quid id exigat; ita tanto melius & promtius vulnus glutinabitur.

VI. AD FRONTIS VENÆ SECTIONEM.

Faſcia ad venæ ſectionem in fronte.

Quæ poſt factam *in fronte venæ ſectionem* adhiberi a chirurgis ſolet faſcia, trium ulnarum longitudinem binorumque circiter digitorum latitudinem comprehendit. Caput ſive glomus unicum eſt, ratio autem deligationis gemina: quarum altera quidem *diſcriminis*; altera *ſcaphæ* titulo inſignitur.

1. Diſcrimen.

DISCRIMEN ut fiat, ſequentia facienda ſunt. Faſcia per ſiniſtræ manus pollicem ſuper ſplenio vulneri injecto, vid. fig. 5. a, ſic detinetur, ut principium ejus ad pedis circiter longitudinem a fronte ſuper faciem propen-

pendeat. Eo facto, faſciæ pars altera cum capitulo ſuo ſemel, circulari ductu, bb, a fronte circum tempora & occiput volvitur, donec ad principium a redeat. Tum pars illa propendens retrorſum verſus ſuper frontem, verticem & ſuturam ſagittalem, c, ad uſque occipitium adducitur, & ſequenti ductu circulari ibidem firmatur; reliqua autem faſciæ pars univerſa, ductibus circularibus continuis, b b, atque ſibi invicem ſemper ſuperinjectis, circum caput volvitur finiſque tandem, ubi deſinit, diligenter, prout ſupra indicavimus, per adhibitam aciculam vel ſuturam firmatur.

DISCRIMEN inter & SCAPHAM ea differentia eſt, ut, qui principio in hoc fiunt, ductus non ſint circulares circa tempora, ut in diſcrimine, ſed obliqui, a fronte inter aurem & verticem fig. 6. a, b, ad occiput & inde per latus oppoſitum ſub aure b, ad principium: tunc pars dependens in ſiniſtro latere c oblique inter verticem & aurem ita reflectitur, ut utrinque in anteriori ſcilicet & poſteriori capitis parte in quemdam quaſi angulum coarctati, hiſdemque comprehenſa capitis ſupremi pars quandam *quaſi ſcapham* a, b, c, repræſentet. Atque ſecundum hanc ſcaphæ figuram aliquot ductus continuantur, & per circularem circa tempora & occipitium faſcia tandem finitur; ubi finis acicula vel ſutura affigitur. *2. Scapha.*

VII. FASCIA NODOSA PRO TEMPORIBUS.

Septima capitis faſcia, *nodoſa* propter multos, qui fiunt, nodos, itemque *ſtellaris*, aut *ſolaris*, a quibuſdam dicta, apud Gallos autem le *ſolaire*, ob qualemcunque cum ſtella vel ſole ſimilitudinem cognominata, utiliſſima eſt vinctura (*a*), quæ ad temporum arterias, vel arteriotomia, vel & improviſa vulneratione quadam conciſas, vinciendas ſanguiniſque profuſionem cohibendam adhiberi optimo plerumque cum ſucceſſu ſolet. Faſcia hic neceſſaria ſit quinque vel ſex ulnas longa duoſque digitos lata, atque in duo capita convoluta. Vinctura vero ſequentem in modum inſtituitur. Vulnus triplici fere ſplenio ſatis craſſo, altero ex altero ſemper majori, contegitur. Supra partem temporum integram vulnerique oppoſitam media faſciæ pars ſic imponitur, ut, altera ejuſdem habena ſive caput circum frontem, (vid. Tab. 37. fig. 7. a, altera circum occiput ducta, b, utræque ſuper parte adflicta, c, concurrant. Eo facto, ita invicem in nodum quaſi committuntur vel intorquentur, ut altera infra mentum, d, deſcendat, altera vero ſupra caput ſive verticem, e, adſcendat, utræque autem denuo ſuper temporibus integris in dextro latere, (quod hac in figura videri nequit) ad ſe invicem accedant. Namque hic, poſt factam commiſſuram novam, eadem ratione ſibi invicem innectuntur atque intorquentur, ut modo in latere ſiniſtro, ad litt. c factum erat, ac deinde altera faſciæ habena cum glomere ſuo rurſus circum frontem, a, altera circum occiput, b, uſque dum ad ſplenia vulneri impoſita c, iterum redeant, ducuntur: ubi denuo mutantur & altera ſurſum, altera deorſum d, e, reflectuntur. Atque id ipſum in utriſque temporibus toties repetitur, quoties id facere ipſius faſciæ longitudo permittit, parteſque tandem extremæ ſuturis obfirmantur. *Faſcia ad arteriotomiam.*

[*a*] Miror propterea, quod a nonnullis recentioribus omittatur.

VIII. VINCTURA POST GLANDULAM PAROTIDEM EXSECTAM.

Ad parotides excisas. Idem fere vincturæ genus in partium quoque proximarum vulneribus, glanduliſque ſalivalibus ſub auribus exſectis, levi admodum mutatione facta, ad ſupprimendum ſanguinem, ab exſciſſis præſertim ſub aure glandulis ſalivalibus, tam parotidibus quam maxillaribus, ſcirrhum habentibus, juſto vehementius prorumpentem, adhiberi cum profectu poſſe, ego non ſolum ſæpius ſum expertus, ſed quivis jam, ut opinor, haud adeo difficulter intelliget. Nam ejuſmodi in caſu, poſtquam vulneri rite medicamentis ſanguinem cohibentibns, linamentis multis & ſpleniis craſſis proſpectum eſt, vincturæ initium facio, ſicut modo dictum eſt, poſt arteriotomiam; (vid. fig. 8. a b c d e) ſed deinde, poſtquam primariam hanc circumvolutionem feci, ſæpius ductus illos, qui per verticem & infra mentum ducuntur, d e, repeto, quam in priori factum eſt, rarius vero illos, qui frontem & occipitium cingunt; verum in aſcenſu & deſcenſu capitum in latere læſo capita hæc faſciæ non tam in temporibus, quam potius ſub aure, in loco ſcilicet vulnerato, f, ſuper ſpleniis huic impoſitis, muto, ibique frequenter nodos illos ſive contorſiones faſciæ facio, ut ſic linamenta & ſplenia vaſa ſanguinem vehementer fundentia fortius contineant atque comprimant, eumque ſic tandem certius ac valentius cohibeant. Fines vero faſciæ, & ubi hæc decuſſatim excurrunt, ne facile cedant aut cadant, ſuturis necto. Hanc vincturam tunc excogitare coactus ſum, glandulas prædictas ſcirrho corruptas primum exſcindere ſuſcepi, eamque utiliſſimam deprehendi: atque vincturæ hæc *nodoſæ*, ob nodorum copiam, qui hic fiunt, merito & optime appellari ſolent.

IX. CAPITALIS REFLEXA PRO HYDROCEPHALO.

Capitalis reflexa pro hydrocephalo. *Faſcia capitalis reflexa* (capeline de la tete Gallis) *hydrocephalo* vinciendo inprimis deſtinata, longitudine ulnas ſex, latitudine binos digitos complet, inque bina glomera involvitur. Vinctura ſic fere inſtituitur. Media faſciæ parte occipiti applicata, unus alterve ductus circularis, utroque glomere ſe invicem & in fronte & in occipitio decuſſante circum caput injicitur. Deinde altero glomere ſuper verticem ſive ſuturam ſagittalem ad frontem reflexo, vid. fig. 9. a, alterum, ductu circulari, b c, continuato, ſuper fronte cum primo committitur. Qua equidem commiſſura facta, primum glomus oblique retro occipitium verſus c d, ad latus prioris, a, reflectitur; alterum autem cœpta via circulari, b c, promovetur; primum vero rurſus ab e ad f, inde a litt. g, ad h ducitur, altero circularem ſuam viam continuante. Atque hæc ad uſque faſciæ finem quam diligentiſſime ſic continuantur, donec univerſum caput a faſcia hinc inde ſemper reflexa omnino contectum firmiterque comprehenſum ſit, ubi circa finem pro obliquis illis ductibus c d, e f, g h, firmandis primum iterum per ſagittalem ſuturam, a, ducitur atque ab altero circulari glomere, b c, obfirmatur. Nonnulli hoc vinculum etiam *ad capitis dolores* commendant. In gravi vero hydrocephalo parum auxilii inde ſperandum eſſe jam NUCKIUS notavit Exper. Chirurg. XVII.

X. OCU-

X. OCULUS SIMPLEX.

Venimus nunc ad illas capitis faſcias, quæ oculis præſertim ſunt deſtinatæ. Harum duplex admodum ſpecies eſt. Prima, *oculus ſimplex*, itemque *monoculus*, rectius *monophthalmus*; altera, *oculus duplex* adpellatur. OCULUS SIMPLEX, ſi quantitatem ſpectaveris, longitudine binas cum dimidia, vel ternas etiam ulnas, latitudine binos treſve digitos tranſverſos; pro diverſa ægrorum ſtatura adæquet; ſi ad uſum reſpexeris, in quibuſcunque oculi alterutrius aut palpebræ curationibus ad continenda medicamenta proficit. Denique ad vincturam faciendam ſequentes neceſſariæ ſunt obſervationes. Principium faſciæ, quippe unico tantum glomere comprehenſæ, occipiti adplicatur. Hinc faſcia circum caput & aurem lateris læſi oblique ſic ducitur, ut, contecto cum ſupra datis medicamentis & ſpleniis oculo, vid. fig. 10. litt. a a, oblique ſuper frontem, b, ad uſque principium ſuum redeat. Ternis circiter hunc in modum inſtitutis ductibus circularibus obliquis, circum tempora, occiput & frontem, c c c, reliquum faſciæ, quoties longitudo ejus permittit, ductibus circularibus involvitur, tandemque per adhibitam aciculam, ubi deſinit, rite firmatur. *Unus oculus etiam ſtrophiolo ſive muccinio mundo*, ea ratione, ut fig. 11. indicatum eſt, deligari commode poteſt. *Oculus ſimplex.*

XI. OCULUS DUPLEX.

Binis oculis vinciendis faſcia, *oculus duplex* chirurgis vocata, inſervit. Hujus longitudo ulnas tres, latitudo binos circiter vel ternos digitos comprehendit. *Adplicandi modus duplex eſt*, ideoque vel in ſimplicem vel & in duplicem glomerem faſcia convolvitur. 1. *Si ſimplex tantum glomer eſt*, faſciæ principium in occipite, fere ut in præcedenti, detinetur. Hinc juxta aurem (vid. fig. 12.) a, atque oculum b, oblique ad frontem dextri lateris, c, a fronte vero ad principium faſcia revertitur. Tum ab occipite ad frontem, d, ipſa adſcendit, indeque ſuper oculum alterum, e, ſic deſcendit, ut primum ductum tranſverſim ſive decuſſatim ſupra naſum, ad litteræ x ſimilitudinem, velut interſecet; atque inde ad occiput f, ad principium redeat. Quibus equidem circuitibus ſimiliter triplicatis, reliqua faſciæ pars ductibus circularibus circum caput, frontem ſcilicet atque tempora g g g faciendis inſumitur, tandemque quando deſinit, firmatur. 2. *Ubi vero binos glomeres faſcia continet*, tum occipitis parti inferiori media ejus pars ſic adaptatur, ut glomeres viis contrariis juxta aures & ſuper oculos ſimul, (vid. fig. 12. a, b, f, e,) ad frontem, ubi ſupra naſum in litteræ x figuram ſe invicem decuſſant, indeque glomeribus permutatis, ſuper tempora a, c, ad principium ſuum, ſub occipitio ſcilicet redeunt, ubi capita iterum, facta decuſſatione, permutantur, atque hinc ſimili prorſus, ut modo dictum eſt, ratione denuo per aures, oculos & frontem reducuntur. Denique hiſce ductibus ſimiliter triplicatis, quidquid faſciæ reliquum eſt, quo firmius vinctura inhæreſcat, ductibus circularibus g g g circum caput injicitur (*a*). Ceterum obſervaſſe juvabit, poſſe quoque in quamplurimis oculorum curationibus, ubi uterque etiam oculus *Oculus duplex.* *1. Capite ſimplici.* *2. Capite duplici.*

(*a*) Harum faſciarum pro oculo applicandi ratio longe alia, ſed obſcurior & intricata magis a GALENO traditur, libro de faſciis jam citato, itemque ab aliis.

oculos deligandus ſtrophiolum fig. 11. ſat feliciter adhiberi, ſi modo ſuper utrumque oculum injicitur, & vel nodo circa occiput probe firmatur, vel mutatis circa occiput capitibus, aciculis circa aures vel tempora fines affligantur.

XII. FUNDA PRO NASO.

Faſcia ad naſum. Deligandis naribus funda ſive *faſcia* quædam *frondalis*, *quatuor habenis ſeu capitibus* inſtructa, ulnam longa binoſque vel tres digitos lata, communiter inſervit. Pars extrema utraque ſic fiſſa eſt, ut nonniſi quoad binos circiter digitos habenæ in medio cohæreant; inter medias autem fiſſuras foraminulum aliquod exiſtat, in quod immitti apex naſi, pro majori vincturæ firmitate, valeat. conf. fig. 13. a. Uſus faſciæ hujus proprius ſitus eſt in eo, ut oſſibus naſi fractis (*a*) vel naribus ab inflammatione, aut vulnere infeſtatis, vel & ab exciſo polypo, aut inſtituta perforatione narium coalitarum, graviter adfectis, commode adplicari & contineri medicamenta ac ſplenia, una cum rebus ceteris ad ſanationem pertinentibus, queant. Vinctura ſequentibus regulis comprehenditur. Faſcia media naribus ſic adaptatur, ut habenæ ſuperiores, b b, utrinque deflexæ inque cervicem adductæ ibidemque decuſſatæ tranſverſim abhinc circum frontem, c c, potrahantur, inibique vel in nodum aliquem d, cogantur, vel per adhibitas aciculas mitræ adjungantur; inferiores autem e e, paullulum juxta nares ſuper genas & tempora, f, elevatæ, ſimili prorſus, ac ſuperiores, ratione, circum caput & frontem, g g, injiciantur. Ceterum generatim obſervari hic meretur, *in faſciis quatuor capitibus donatis ſuperiores habenas nunquam non deorſum verſus*, inferiores vero ſurſum circa partem vicinam ducendas eſſe, ita ut juxta partem læſam decuſſatim ſe invicem ſuperſcandant e e, ita firmius & accuratius partes comprehendunt.

XIII. CAPISTRUM SIMPLEX.

Capiſtrum ſimplex. Quam inferiori maxillæ in alterutro latere aut diffractæ, aut luxatæ injicere chirurgi vulgo conſueverunt faſciam, ea proprio nomine *capiſtrum ſimplex* adpellatur. Longitudo ejus quatuor fere ulnas, latitudo binos circiter vel tres digitos adæquet, & in unum caput ſit glomeratum. Solet autem ſequentem fere in modum ipſa adplicari. Maxilla in ſedem ſuam decenter reſtituta & emplaſtro quodam glutinoſo, itemque ſi lubet, lamella quadam ex charta ſatis craſſa, (vid. Tab. VIII. fig. 9.) vitiatæ parti adaptata, ſed ante tamen lino octuplici veſtita vinoque aduſto calido humectata, (quæ lamella tamen etiam omitti poteſt,) decenter, & quemadmodum ſupra commendatum eſt, (vid. pag. 173.) contegitur. Eo facto, faſciæ principium occipiti adplicatur, factiſque binis ductibus circum frontem circularibus (conf. fig. 14. a b) firmatur. Tum ſequens faſciæ pars juxta lateris adflicti tempora, quod ſiniſtrum hic eſſe finximus, b, per defixam fibulam ſive aciculam graviter firmatur inflexaque ibi-

[*a*] Veteres pro naſo fracto faſciam quam *accipitrem* aliamque, quam *foſſam Amyntæ* appelarunt, excogitarunt & deſcripſerunt; verum his oſſa naſi ex ſede magis exturbata quam confirmata ſunt, indeque factum eſſe videtur, quod HIPPOCRATES jam lib. de fract. a faſciis hic abſtineri ſuaſerit, nam emplaſtra ſæpe ſufficiunt ad oſſa reſtituta continenda.

ibidem faſcia deorſum ſuper genam ſiniſtram e, & ſub mentum, d, ducitur; hinc ſuper genam & tempora lateris ſani per verticem, e, ad latus adflictum, b c d, reducitur. Quibus equidem circuitibus triplicatis, a gutture ad cervicem habena promovetur, inde vero infra aurem ſuper maxillam læſam & mentum anterius, f, g, comprehenſoque deinceps mento ſuper alterum hujus maxillæ latus & ſub auricula in eandem occipitis partem reducitur, atque hic circulus ſuper mentum adhuc ſemel iteratur. Denique reliqua faſciæ pars, ſi quæ ſupereſt ab occipite primo ad frontem ducitur, atque ductibus circum frontem atque caput circularibus, a b, impenditur. Tandem, ut ne facile vinctura hæc per ſe reſolvatur, neceſſarium eſt, eas partes, quæ decuſſatim temporibus & maxillæ impoſitæ ſunt, per fibulas aut ſuturas injectas utrinque confirmare. Similiter autem hæc, quæ ad vinciendam *maxillæ fracturam* propoſuimus, in ejuſdem *luxationibus* deligandis quoque perquam idonea ſunt.

XIV. CAPISTRUM DUPLEX.

Si utrinque fracta eſſe maxilla deprehenditur, ea reſtituta, vinculum, *quod capiſtrum duplex* appellatur, quod eſt faſcia, ſex ulnarum longitudinem atque binorum ternorumve digitorum latitudinem habens inque binos glomeres involuta, ſecundum has fere leges circum caput injicitur. Ante omnia quidquid fractum atque ſede ſua motum eſt, decenter reponitur confeſtimque emplaſtro idoneo, vel etiam ſimul, ut quidam volunt, (quod tamen neceſſarium non eſt), *ferula ſive lamina ex charta craſſa*, ad figuram maxillæ accommodata eademque linteo multiplici veſtita, & denique ad recipiendum mentum anterius medio loco perforata comprehenditur. (*vid. Tab.* VIII. *fig.* 10.) Ferula hæc miniſtro cuidam ſuſtinenda commendatur, faſcia vero media mento ſubmittitur indeque per utramque malam & tempora, (vid. fig. 15. a b) ſuper verticem c, ita promovetur, ut mutatis in vertice capitibus, viis contrariis habenæ ſub mentum, ubi inchoatum erat, rurſus deſcendant atque hunc in modum ternis vicibus eant redeantque. Mox eædem, mutatis denuo capitibus, a vertice ad cervicem, a cervice vero, facta ibidem decuſſatione, circum maxillam & mentum anterius, d e, ubi in mento denuo permutantur, atque hinc rurſus in cervicem producuntur. Denique a cervice tranſitus fit ad frontem factiſque ductibus circularibus circum frontem, tempora & occipitium, b f f, continuis, non tantum circa partes extremas; ſed & ſuper vertice ac temporibus quam exactiſſime fieri poteſt, per aciculas defixas vel ſuturas vinctura firmatur. Interim nihil omnino obſtat quo minus *pro eodem ſcopo utiliter hic adhiberi quoque capiſtrum ſimplex valeat.*

Capiſtrum duplex.

XV. FUNDA AD MAXILLAS.

Imo vero in chirurgis haud deſunt, qui pro capiſtro utroque fundam ſive *faſciam* aliquam *quatuor capitibus* inſtructam, longitudine ulnam quadantenus ſuperantem, latitudine vero quatuor vel ſex digitos adæquantem ac in medio foraminulo pertuſam, tanquam longe ſimpliciorem, ſatis tamen commodam adhibent. (*vid. Tab.* 37. *fig.* 16.) Namque hi, repoſitis atque involucro convenienti comprehenſis maxillis, mentum in foramen, quod in medio hujus faſciæ eſt, a, immittunt, vid. fig. 17. a,

Faſcia 4. capitum ad maxillas.

eoque

eoque facto, faſciæ habenas ſuperiores, perinde ſcilicet, ac de frondali naſi modo præcepimus (§.XII.) in cervicem atque hinc, facta ibidem decuſſatione & capitum mutatione, in frontem utrinque cc, adducunt nodoque, d, firmant; inferiores autem e, per malas f, ſurſum verſus ſuper caput protrahunt atque vel ibidem per nodum g, vel aciculas, in mitra defixas, diligenter firmant; vel hinc etiam, ſi faſcia ſatis longa, ſubter mentum retrahunt ibique nodo obfirmant.

XVI. FASCIA PRO LABRIS.

Faſcia labris apta. *Labris* cum *leporinis*, tum alias quoque *vulneratis*, Medici *frondalem* etiam quandam, *quatuor capitibus* vel habenis inſtructam faſciam, qualis fere pro naſi vitiis ſupra §. XII. deſcripta eſt, ſed non niſi pollicem lata, pro medicamentis & ſpleniis ſuper impoſitis continendis adhibere cum profectu ſolent. Simulatque nimirum labia leporina decenter inciſa atque deinceps & fibulis, & vinculis, & emplaſtris denique glutinoſis comprehenſa ſunt, faſcia ſic injicitur, ut medium ejus, quod integrum hic eſſe debet, a (vid. fig. 18.) labro, ſed habenæ ſuperiores b b, primo ad cervicem, deinde vero ad frontem adducantur, inibique vel nodo firmentur, vel aciculis mitræ adjungantur, inferiores autem d d, ſuper genas e circum occiput, indeque antrorſum frontem verſus reductæ, quibus locis deſinunt, eadem ratione rite firmentur. Non ſum equidem neſcius, a quibuſdam chirurgis *faſciam* aliquam *unientem*, (Tab. II. fig. f.) ulnæ longitudine uniuſque digiti latitudine præditam, mediaque parte ſecundum longitudinem ad binos circiter digitos perforatam, ſimili propemodum ratione, ut ſupra de *uniente ad frontem* indicavimus, (vid. Tab. 37. fig. 3.) labris leporinis adplicari, verum id faſciæ genus non modo minus hic commodum, ſed & ob cauſas ſatis manifeſtas, dum aciculas nimis premit, fere ſemper noxium atque alienum exiſtere, & uſus & ratio docuerunt.

XVII. LARVA AD FACIEM.

Faſcia ſeu larva ad faciem univerſam. Si qua forte facies univerſa vel a pulvere pyrio incenſo, vel & a quacunque alia cauſa graviter combuſta eſt, *larvæ quædam* formari ex linteo, cum foraminibus, utrique oculo, naribus atque ori accommodatis ſolent; quæ remediis contra ambuſta decenter humectatæ ſuper faciem, fomentis vel unguentis inunctam, ea ratione imponuntur, quam in ambuſtæ faciei curatione ſupra explicavimus (vid. Pars I. pag. 329.) atque ut firmius larva hæc inhæreſcat, ſex ut plurimum funiculi ſive frondes eidem adjuncti, diligenter circum caput conſtringuntur, & nodis circa occipitium firmantur. (vid. Tab. 37. fig. 19.) Prodeſſe etiam poteſt *in phlegmone & eryſipelate faciei*, pro remediis ſuper ea continendis.

CAP.

CAP. III.

De vincturis, quæ in collo fiunt.

I. FASCIA DIVIDENS PRO COLLO.

INter faſcias, circum collum adhiberi ſolitas, primam utique conſiderationem meretur *faſcia* pro capite erecto ſervando, *dividens* dicta, (*a*), quæ longitudine ulnas ſex, latitudine binos vel tres digitos adæquat, & in duo capita ſit convoluta, quæque potiſſimum in collo, præſertim anteriori combuſto, ideo injici conſuevit, ne qua facile propter contractam ab ambuſtione cutem, indecenter paulatim illud figuretur & antrorſum detorqueatur. Circa vincturam hanc rite inſtituendam ſequentes neceſſariæ ſunt obſervationes. Parti ambuſtæ remediis & faſciis circularibus proſpectæ, faſciæ illius majoris pars media ſuper frontem adplicatur; biniſque circum caput factis ductibus circularibus, (vid. Tab. 37. fig. 20. aa) caput ejus alterum ſubter dextram, b, altera ſubter ſiniſtram axillam c, tranſmittitur (*b*) & circulares circa pectus ductus duo, dd, pro capite bene erigendo fiant; quidquid autem circum caput involutum eſt, quam exactiſſime per aciculas, ubi ſe invicem circa occipitium decuſſant, (vid. fig. 21. litt. a) vel in ægri mitra defixas, firmatur. His confectis glomeres utrique ad cervicem rurſus procedunt, indeque ad ſimilitudinem litteræ x prius decuſſati denuo ad frontem, a fronte autem rurſus ad cervicem, hinc iterum decuſſati ſubter axillas, ad cervicem rurſus atque frontem, diligenter ſubinde in poſituram naturalem adducto capite, tranſeunt. Quidquid tum faſciæ reliquum eſt, ex eo ductus aliquot circulares circum frontem & occiput inſtitui poſſunt, vinctura vero hæc tamdiu in corpore relinquitur, aut ſi laxa eſt, renovatur, dum nullum diſtorſionis periculum reliquum eſſe perſentiſcitur. Nonnulli eam quoque *in muſculorum capitis debilitate puerorum*, quando caput erectum ſervare non poſſunt, commendant, donec majus robur acquiſiverint.

Faſcia dividens.

II.

Altera vincturarum collo vinciendo deſtinatarum, ſpecies medicamentis atque hujus generis aliis rebus, poſt venæ ſectionem, ambuſtionem, vel & poſt quamcunque operationem chirurgicam adhibitam, collo adplicandis inſervit, indeque *continens colli* apud chirurgos adpellari ſuevit. Fere duplex autem hic vulgo adhiberi faſcia ſolet; quarum altera ulnæ unius, altera ulnæ unius ac dimidiæ longitudinem habeat; hæc ſive poſterior trium digitorum, iſta vero unius pollicis ſeu binorum digitorum latitudinem comprehendat. Vincturæ modus hic eſt. Medicamentis ac ſpleniis decenter ad collum adhibitis, faſcia brevior tranſverſa ſuper capite

Faſcia continens colli.

[*a*] Quia, dum impedit, ne caput ad pectus accreſcat, ea a ſe invicem dividit.

(*b*) Notandum hic eſt, quod quoties faſciæ per alas ducuntur, ſplenium prius craſſum unicuique ſubmittendum ſit; quia alias facile cutis hic a faſciis deteritur, & moleſti dolores inde ægris concitantur.

pite ſive vertice ſic deponitur, ut æquales habenæ ad humeros utrinque dependeant, vid. fig. 22. aa. Tum faſcia altera eademque longior, ductibus circularibus circum collum, b b, inibique poſita medicamenta & ſplenia, nec non habenas utrinque dependentes, aa, ſed modice tamen adſtrictis, ne ſpirandi difficultas ſit, quamdiu durat, circumducitur, atque diligenter tandem acicula firmatur. Denique prioris faſciæ, aa, capita propendentia utraque, ſurſum verſus ſuper alterius faſciæ ductus circulares reflexa, quemadmodum litt. c, indicatur, per adhibitas fibulas juxta aures confirmantur; ne qua forte faſcia, circum collum injecta deſcendere valeat. Sed ſi verum fateri licet, faſcia hæc minor a c, parum habet utilitatis; quia faſcia circularis hic, ut uſu didici, propter eminentes humeros cedere aut cadere vix poteſt.

III. VINCTURA AD TRACHEOTOMIAM.

Faſcia ad tracheotomiam.

Præter binas modo explicatas colli vincturas, tertia quoque identidem a chirurgis in eodem adhiberi, & poſt factam quidem *tracheotomiam*, ſolet. Fere ſequens autem illius eſt ratio. Operatione decenter confecta, tubuloque idoneo in arteriam aſperam conciſam immiſſo, communis eademque ſimplex faſcia quædam, longitudine duorum pedum & latitudine duorum pollicum, quoad partem mediam perforata, una cum emplaſtro ſplenioque, itidem perforatis, quantum fieri poteſt, commodiſſime circum collum ducitur, & utraque extrema in cervice nodo blande conſtringuntur. *Vel adhiberi poteſt faſcia longitudine trium pedum,* latitudine duorum pollicum, in unum caput convoluta, hac ratione. Principium cervici imponitur: deinde fiant duo ductus circulares circa collum: ſed quoties ſuper fiſtulam, quæ in trachea hæret, ducitur, modico foraminulo perforatur, ut aer per hoc libere in pulmones ingredi & egredi queat; finis vero in cervice vel latere colli, ubi deſinit, acicula jungitur. Hujuſmodi faſcia haud prius reſolvitur, quam ad ſanitatem æger ſpectaverit. Noxis etenim ſatis mitigatis, tubulus recipitur, plaga vero, ſupra datis emplaſtris glutinantibus, cum balſamo vulnerario, per injectam faſciam *aliquam unientem*, (vid. Tab. II. fig. f), qua longitudinem ulnæ, qua latitudinem autem binis circiter digitis æqualem, perinde, ut in frontis (vid. Tab. 37. fig. 3. a) & reliquis plagis oblongis fieri ſolet, gnaviter comprehenditur, donec rurſus glutinata ſit.

CAP.

CAP. IV

De vincturis, quæ circum præcordia fiunt.

SECT. I.

De vincturis, quæ jugulo ſive claviculæ diffractæ aut luxatæ adhibentur.

I. DE CAPITALI REFLEXA.

Vinctura claviculæ prope ſternum fractæ.

DUplex inprimis in clavicula ſive jugulo fracto, pro diverſa ſcilicet fracturæ vel a ſterno vel ab humeri oſſe diſtantia, claviculæ adhiberi vinctura conſuevit. *Prope ſternum etenim ſi diffracta eſt*, deligationis inſtrumentum commodiſſimum exiſtere *faſcia capitalis reflexa*, (Gallice *une capeline*) ſex ulnas longa, tres autem quatuorve digitos lata, inque geminum glomerem involuta ſolet. Vinctura poſt repoſitam claviculam, vel eo modo, quem ſupra deſcripſimus, (*pag.* 175. fig. 4.) vel & ſecundum leges ſubſequentes perficitur. Foveæ ſupra atque infra claviculam conſpicuæ, ſpleniis anguſtis primum implentur. Spleniis utriſque ferulæ ſive laminæ chartaceæ craſſiores quoque anguſtæ unius circiter pollicis, ſecundum claviculæ longitudinem ſuperimponuntur. Tum ſupra binas laminas iſtas tertia eademque exigua, quo loco fractura eſt, injicitur, exactiſſimeque per impoſitum ſplenium quadratum & item laminam ex craſſiſſima charta (vid. Tab. VIII. fig. 12.) contegitur, ut ſcilicet in neutram partem denuo elabi clavicula valeat. His rite confectis, miniſter aliquis, quidquid ſupra os hoc datum eſt, per admotam manum continere jubetur. Faſcia autem media humero ægro tranſverſa, qui ſiniſter hic fingitur, vid. fig. 23. a, ſic imponitur, ut glomere, qui antrorſum verſus ſpectat, oblique præcordiis adplicato, b, glomer in dorſo poſitus oblique inter ſcapulas ad ſani lateris axillam c, deſcendat. Cui quidem ſubmiſſus paulatim ad præcordia tranſverſim is procedit, d, ſuperataque habena priori, ſubter axilla, claviculæ fractæ propinqua, e, verſus dorſum retrocedit. Namque tam habena anterior, ſuper ductum alterius habenæ circularem itemque ſuper humerum læſum f, reflexa, in dorſo per ſuperinjectam habenam eandem in circulum circa thoracem progredientem comprehenditur, antequam, denuo reflexa, ad præcordia redeat. Idem illud habenam alteram circumducendi, alteram ſuper humerum & clavicuam reflectendi, & utramque tandem, quoties ipſæ concurrunt, invicem committendi negotium ad uſque faſciæ finem ita continuatur, ut laminæ chartaceæ, una cum ſubjectis ſpleniis, probe contegantur atque ſuper oſſe fracto bene firmentur. Denique ubi extrema deſinunt, aciculis reliquæ faſciæ probe jungantur, & brachium in mitella ſuſpendatur. (vid. Tab. 38. fig. 17. c c) Quandoquidem vero difficulter admodum hac ratione ſola contineri clavicula hoc modo fracta ſolet,

let, ſed a pondere brachii partes repoſitæ facile a ſe invicem divelluntur, operæ profecto pretium chirurgus fecerit, ſi præter vincturam primam, alteram quoque, quæ humeros retrahit & quaſi ſuſpendit, inſtituerit. Id ipſum qua ratione per faſciam, ſtellatam dictam, fieri debeat, breviter nunc explicabimus.

II. FASCIA STELLATA.

Faſcia ſtellata. Nempe faſcia quædam ſimplex, unico glomere comprehenſa, quatuor vel quinque ulnas longa & digitos tres lata, ſub axilla, integræ claviculæ propinqua, ſubmiſſo prius ſplenio, applicatur, vid. fig. 24. a; & oblique in dorſo inter ſcapulas ad axillam ſive ſupremum humerum fractæ claviculæ propinquam b, aſcendat, eademque ſuſcepta, ſuper humeri partem anticam deſcendat, hinc autem ſub axilla ægra, c, redeat, & per dorſum oblique inter ſcapulas denuo tranſverſim ad axillam ſupremam priorem d, iterum ſuſcipiendam aſcendat, ſic ut hi ductus in medio dorſo ad litteræ x, ſimilitudinem, e, ſe invicem decuſſent. Hæ circumvolutiones aliquoties ita & ad uſque faſciæ finem continuantur, ut vinculum humeris injectum binorum annulorum, per angulos verticales ſeu vertices contrarios & continuos cohærentium (∞) figuram exhibeat, humerumque claviculæ fractæ proximum, ne qua forte denuo ſedem ſuam fragmenta relinquant, fortiter retrorſum verſus contineat. Sicubi vero ſucceſſu temporis, quemadmodum fieri plerumque ſolet, paulatim vinculum iſtud ſeſe remittit, neceſſarium utiqne videtur, poſt alterum vel tertium quemque diem ſi opus, ſed brachio tamen interim miniſtro cuidam valido ad retro continendum commiſſo, decenter vincturam iſtam innovare: homini autem ægro, *ut idem brachium, nunquam non mitellæ ſive habenæ, ex collo ſuſpenſæ*, Galli *ſuſpenſoire*, vulgo *ſuſpenſorium* vocant, *immiſſum* geſtet, imperare. vid. Tab. XXXVIII. fig. 17. Hæc *faſcia ſtellata*, Gallis *Etoilee*, ob qualemcunque figuram, quam in dorſo exhibet, appellari conſuevit. Inchoari etiam poteſt ſuper ſcapula ad d, duci inde per e & c ad b, inde reduci per e & a ad d, atque ſic ad finem continuari. Ceterum loco faſciæ hujus hoc in malo utiliter quoque machinam Tab. VIII fig. 13. propoſitam adhiberi poſſe, ſupra jam tum indicavimus (vid. pag. 193. §. V.)

III. SPICA SIMPLEX PRO CLAVICULA.

Spicæ ſimplicis modus I. *Si prope humerum fracta eſt clavicula*, longe commodiſſimum eſſe illud vincturæ genus ſolet, *quod ſpica ſimplex, ob qualemcunque cum ſpica ſimilitudinem, vel etiam geranium* medicis ab HIPPOCRATIS jam tempore vocatur (*a*), quodque his fere modis ex faſcia communi, *quinque ulnas longa*, & rres digitos lata inque unicum glomerem convoluta, perficitur. Fragmentis debita ratione repoſitis ac, ut ante dictum eſt, firmatis, faſciæ principium axillæ oppoſitæ, interjecto prius ſplenio, ſubmiſſum, adminiſtro alicui continendum trahitur. (vid. Tab. 37. fig. 25. a) Tum ſequens faſciæ pars oblique ſuper præcordia b, ipſamque claviculam fractam c, ſic adducitur, ut ſuper ſcapulæ acronicum retrorſum deſcendat, ſuſceptaque axilla ægræ parti contigua, per anteriorem partem d, ad poſteriorem ita reflectatur, ut ſuper axilla ad figuram litteræ x, priorem ductum ſu-

[*a*] Vid. GALEN. de faſciis.

ſupraſcandat, c, ſuperataque ſic axilla iſta, quæ vitium habet, oblique ſuper dorſum ad principium, ſub axilla contraria poſitum, a, deſcendat, Hiſce ductibus tripliciter inſtitutis, reliqua faſciæ pars vel ſecundum eoſdem tractus ad finem uſque continuatur, vel aliquoties circum humeri, fracturæ propinqui, articulum involvitur, tandemque acicularum vel ſuturæ ſubſidio rite firmatur, & *brachium in mitellam*, ut §. 2. diximus, *immittitur*, ne pondere ſuo os repoſitum e ſede ſua facile rurſus exturbet, Interim ſub ipſa faſciæ adplicatione provideri ſemper a chirurgo debet, ut quam exactiſſime partem diffractam vinctura hac comprehendat inque juſta poſitura contineat, æger vero poſtea brachium quam maxime quietum ſervet, eumque in finem nonnulli illud circum præcordia vel eadem vel peculiari quadam faſcia per ductus circulares ſive ſpirales firmant ſive alligant.

Alii vincturam ſic inſtituunt. Vinciendi principium idem ſub axilla, *Modus II.* ægræ parti adverſa, fig. 25. a, faciunt. mox autem faſciam oblique per dorſum ſuper humerum, claviculæ fractæ proximum, quin & ipſam claviculam vitiatam, c, adducunt, ut, ſuſcepta axilla proxima ſuperatoque humero, denuo faſciam ſuper fracturam c, in decuſſim cum priori ductu, & inde per præcordia b, oblique ad axillam oppoſitam, ſeu vincturæ principium, a, promoveant. Firmato hunc in modum faſciæ principio, tot ductus, priori ſimiles, fiunt. quot illorum fieri per ipſam faſciæ longitudinem poſſunt. Denique pars extrema itidem circa humerum, vel ubi alias deſinit, figitur. Utrumque vincturæ modum in hac fractura & luxatione ſatis valentem atque aptum eſſe, res ipſa loquitur; *ſed prodeſt tamen etiam in humero luxato*, imo & in collo humeri fracto

IV: SPICA SIMPLEX CUM FASCIA DUORUM CAPITUM.

Vinctura hæc etiam fieri poteſt faſcia ejuſmodi, aut paulo adhuc longiori in duo capita conglomerata, ſequenti ratione. Faſciæ medium ſub axilla ſana fig. 25. a, injicitur, hic anteriori capite per præcordia, b, poſteriori oblique per dorſum ad humerum læſum c, progredimur, ubi mutatis capitibus, alterum a parte axillæ anteriori, alterum a poſteriori, ſub alam ejus, d, deſcendunt, ubi iterum mutantur, & ad ſupremum hunc humerum, e, rurſus aſcendunt, ubi denuo decuſſantur, & alterum a poſteriori, alterum ab anteriori thoracis parte, oblique ſub alam dextram & ſanam deſcendunt: & poſtquam ibi rurſus permutata ſunt, ſecundum normam primi hujus circuitus, quamdiu faſcia durat, continuatur, atque opera adhibetur, ut clavicula fracta his ductibus probe involvatur ac firmetur. Brachium vero deinde in mitellam conjiciatur, ceteraque quæ §. 3. monuimus, probe obſerventur. *Modus III.*

Denique alter modus pro ſpica hac faſcia duorum capitum perficienda *Modus IV.* talis eſt. Medium faſciæ applicetur mox ſub ala lateris ægri, fig. 25. d, inde utroque capite ad ſupremum humerum, e, eſt aſcendendum, ibique capita non ſolum, facta prius decuſſatione, ſunt permutanda & probe conſtringenda, ſed ea etiam oblique per præcordia, b, & dorſum ad alam dextram, a, promovendi, ubi rurſus permutanda atque per eandem viam ad humerum læſum; c c, reducenda. Hic denuo decuſſanda & rite adſtringenda atque hinc ſub alam ſiniſtram, d, rurſus deſcendendum, ubi circuitus hujus initium factum erat. Secundum hunc tractum

reli-

reliqui continuantur, donec pars fracta bene contecta ac firmata eſt, atque faſcia finita. Nonnulli ex recentioribus cum veteribus (*a*) certum ductum circa brachium inferius ad modum habenæ ſive mitellæ faciunt, ut hoc brachium ſuſtentetur; ſed quia hac ratione brachium potius claviculam deorſum trahit, dum fracta clavicula brachium ſuſtentare cogitur, *peculiarem potius mitellam* circa collum & ſanum humerum firmandam præſtare cenſeo, ſicuti fig. 17. Tab. 38. indicatur.

V. GOUEI MODUS.

Capitalis reflexa ad claviculam Gouei.

Diverſa quidem ab his, quas modo deſcripſimus, ſed æque tamen commoda atque elegans, quin imo præſtantior forte adhuc vincturæ ratio videtur, quam ad claviculas quomodocunque fractas, *faſcia* quadam *capitali reflexa*, ſex admodum ulnas longa, tres digitos lata, inque binos glomeres coacta, adhibendam GOUEYUS (*b*), chirurgus gallus, jam ſæpius laudatus, commendavit. Fere ſequentibus autem regulis ipſa comprehenditur. Faſciæ parte media ſub axilla, claviculæ vitiatæ proxima, poſita, (vid. rurſus fig. 25. litt. d,) bini glomeres circum humerum probe ita injiciuntur, ut in ſummo humero e lineis in litteræ x, ſimilitudinem, ſive decuſſatim poſitis, alter ſuper præcordia, b, ſuper dorſum vero alter ſub axillam adverſam a, procedant, ſicut modo diximus. Hinc, glomeribus invicem permutatis, habenæ ductu quodam circulari circum corpus promotæ, glomeribus ſub axilla, fracturæ propinqua, denuo permutatis, ſurſum verſus ſuper humero, eadem, ut antea, ratione trajiciuntur, donec ad principium redeant. Tum enim glomer poſticus antrorſum verſus ſuper humerum ſic injicitur, ut habena ab antico glomere, qui ductibus circularibus perpetuis circum præcordia dorſumque involvitur, comprehenſa, (vid. fig. 23. a, b,) indeque retrorſum verſus reflexa, f, habenam circumeuntem denuo in dorſo excipiat; eodem ſcilicet modo, quem antea jam tum propoſuimus (§. 1. hujus capitis) atque hoc tam diu ita continuatur, donec faſciæ finis ſit. Sed ne quis tamen forſan ignoret, quibus rationibus inductus modo laudatus auctor hanc deligandi rationem ceteris aptiorem judicaverit, haud abs re nos fecerimus, ſicubi ejuſdem uſum, ex GOUEI ſententia breviter explicuerimus. Nempe dum vincturæ principium axillam, vitio proximam, mox arcte excipit, protinus in ſedem ſuam priſtinam clavicula diffracta, miroque brachii pondere diſtracta, reponitur, ſive compellitur. Deinde ſimulatque faſcia, tranſverſim ſuper humero poſita ſuper fracturæ locum & præcordia oblique ad axillam oppoſitam procedit, fragmentum claviculæ juxta ſternum, quod ſurſum verſus ſemper excitari a fractura ſolet, quam commodiſſime in ſedem propriam deprimitur. Ut proinde ſtatim poſt adhibitos binos tantummodo ductus ſive circuitus clavicula diffracta poſituram naturalem hic recipiat. Ceterum ad *ſcapulas quoque diffractas vinciendas* hoc vincturæ genus vincturis communibus reliquis præferendum eſſe, idem GOUEUS exiſtimat.

VI. FASCIA PRO CLAVICULA LUXATA.

Vinctura claviculæ luxatæ.

Ad claviculas luxatas ſimilem fere ac ad diffractas vincturam adhibendam eſſe, noxæ ſimilitudo declarat. Simulatque nimirum os hoc ſede ſua

motum,

(*a*) Vid. GALENUS de faſciis.

[*b*] Vid. Ei. *chirurgia vera* [*chirurgie veritable*] pag. 108.

motum, decenter repoſitum eſt, (vid. ſupra pag. 222. §. VI.) ſplenium aliquod, ſpiritu vini madidum, ſuper id imponitur. Deinde, ſi pars, ſterno propinqua, diſtorta fuit, faſcia *capitalis reflexa*, modo ſupra expoſito (§. 1. vel V.) adhibetur. Et introrſum quidem ſi depreſſa clavicula fuit, altera ſimul vinčtura, ibidem (§. 1.) *ſtellatæ* nomine propoſita, facienda eſt; pro humeris ſcilicet retrorſum continendis, clavicula autem extrorſum detinenda. Ubi vero extrorſum verſus luxata fuit clavicula, ſpleniis lineis craſſioribus ſupra poſitis graviter deprimere ipſam convenit. Porro ſi juxta ſcapulam prolapſa fuit clavicula, tum vinčtura, quæ *ſpica ſimplex* vocatur (§. 3. aut 4.) vel etiam GOUEI faſcia §. V. deſcripta, loco illarum rečtiſſime adhiberi poterit. Denique ſi utraque clavicula violenter dimota eſt, *a ſpica duplici* petere ſanitatis præſidium oportebit. Quod ipſum equidem ſecundum quaſnam regulas fieri debeat, mox ad humeri ac ſcapulæ luxationem explicabimus. Interim hæc neceſſaria hic eſſe obſervatio videtur, ut in ejuſmodi caſibus, ubi his in partibus oſſa vel fračta vel luxata fuerunt, nunquam non brachium mantili ſive mitellæ, tanquam anſæ ſive habenæ, de collo ſuſpenſæ, immiſſum geſtetur, ne facile e ſede ſua dimoveantur, donec vitium ſanatum eſt.

SECT. II.

De vinčtura, quæ humero & ſcapulæ adhibetur.

VII. SPICA SIMPLEX.

Ad os humeri luxatum, poſtquam id decenter repoſitum eſt, (vid. ſupra pag. 224. cap. VII.) rite deligandum, *ſpica ſimplex* adcommodata inprimis eſſe videtur: (Sečt. I. §. 3. 4. vel 5.) dummodo vel pila quædam, vel faſcia convoluta ſub ala prius deponitur, quam vinčtura inſtituitur; ne qua facile denuo ipſum os prolabatur. Vinčturæ ſequens fere modus eſt. Primo ſplenium aliquod, pedis longitudinem atque manus amplitudinem habens, utrinque vero ad uſque partem mediam in duas habenas fiſſum, ita ut quatuor hoc ipſo capita acquirat, (vid. Tab. II. fig. 18.) atque vel ex vini ſpiritu calido, vel vino, vel oxycrato expreſſum alæ ſive axillæ ita ſubjicitur, ut media eademque integra pars glomerem ſubmiſſum, quatuor autem ſplenii capita ſurſum verſus adducta humerum comprehendant. Deinde *ſpica ſimplex*, ſicut ſupra §. 3. 4. vel 5. deſcripta eſt adhibetur, ſed ſplenio tamen quadrato & craſſo ad axillam haud vitiatam prius adplicato, ut ſupra jam monuimus, ne ſcilicet cutis ibidem ab adſtričta faſcia offendatur. Similiter *ſi os humeri prope caput in ſuo collo fračtum eſt*; tum itidem ad vinčturam inſtituendam hæ ſpicæ aptæ atque commodæ eſſe poſſunt: quia hic vulgaris oſſa fračta deligandi ratio vix ſuccedit. *Vinčtura ad humerum luxatum.*

VIII. SPICA DUPLEX.

Si utrumque humeri os luxatum eſt, valentiſſimum eſſe id vinčturæ genus ſolet, quod *ſpicam duplicem* medici nuncupant. Hujus autem ſequens ratio eſt. Alis utriſque pila ſive linamentum in pilæ formam contortum, una cum ſplenio convenienti, ut modo dixi, ſubjicitur. Eo fačto faſcia ſeptem vel očto ulnas longa, & tres quatuorque digitos lata inque bina capita *Spica duplex.*

convoluta, ſub alterutram axillam, verbi gratia, ad d, Tab. XXXVII. fig. 25. media ſic adplicatur, ut bina capita, decuſſatim humero ſuſcepto, e, tranſverſim ab eodem, & alter quidem ſuper præcordia, b, alter ſuper dorſum ad alam oppoſitam d, procedant. Hinc viis contrariis ſuper humerum hunc habenæ eadem ratione, ut in altero humero, injiciuntur, ut lineis in formam litteræ x, aut crucis poſitis, oblique rurſus ad vincturæ principium d, revertantur (*a*). Tum idem negotium juxta eandem viam utrinque iterum atque tertio repetitur; reliqua autem faſciæ pars vel circum pectus, vel circum humeros volvitur, & ubi deſinit, acicu lis firmatur. Neque vero ad humeri oſſa luxata ſolum, ſed etiam *ad ſcapulas*, imo etiam *ad claviculas utraſque, juxta humerum ſimul fractas*, quin & ubicunque ubi humeros utroſque ſimul deligari, propter quaſcunque rationes, oportet, inſigniter ſpica duplex proficit.

IX. VINCTURÆ PRO SCAPULIS FRACTIS.

Quando ſcapula fracta decenter repoſita eſt, ſpleniiſque & ferulis e charta craſſiſſima, ut ſupra pag. 177. §. VII docuimus, munita eſt, triplici fere ratione deligatio fieri poteſt; nam 1. vel modo deſcripta *ſpica duplex* adhibetur; vel 2. *capitalis reflexa*, capite IV. §. I. vel V. relata, injicitur; vel etiam 3. *Stellatam* §. II. eodem capite traditam, quam Galli *etoilee* appellant, & quæ hucuſque quam maxime uſitata in hoc vitio fuit, applicare poſſumus, obſervando probe, ut ſcapulæ & quæ his ſuperinjecta ſunt ſplenia atque ferulæ diligenter comprehendantur. Ita etiam hanc & ſpicam duplicem, quando utraque ſcapula ſimul diffracta eſt, ſatis commode adhiberi poſſe, quivis harum rerum haud omnino imperitus facile intelliget: quia utraque ſcapula una eademque ratione ab eis contegitur atque ſatis arcte comprehenditur.

Explicatio Tabulæ trigeſimæ ſeptimæ.

Fig, 1. oſtendit tegumentum capitis ſive *capitium triangulare*, Gallorum *Couvre chef en triangle*; a a a pars media fronti, vertici & occipiti impoſita, b anguli circa occipitium conjuncti.

Fig. 2. exhibet, quomodo *faſcia ſex capitibus* caput apte deligari queat, a a a ſunt capita media, quæ ſub mento nodo conjunguntur; b, eſt alterum ex capitibus anterioribus, quod cum ſocio ſuo circa occiput circumductum, & in latere circa aurem firmatum eſt; c c, ſunt capita poſteriora, quæ ab occipite ad frontem ducta, ibique nodo d, conjuncta ſunt; e e, medium hujus faſciæ caput amplectens.

Fig. 3. *Faſciam unientem frontis* demonſtrat; a, pars vulneris directi in fronte; b, foramen longitudinale in faſcia, vulneri impoſitum, per quod pars altera faſciæ c, trajecta eſt; d, d utraque capita faſciæ, quibus contractis vulnus quoque contrahitur, & per circulos circa caput factos ita retinetur.

Fig. 4. Eadem indicat in vulnere directo circa verticem.

Fig. 5. Faſcia, quam *diſcrimen* vocant, repræſentatur: a, locum ubi inchoatur, b b, ductus circulares circa caput; c vero, partem faſciæ a fronte ad occiput reflexam indicant.

Fig.

(*a*) Hi ductus integri conſpici poſſunt in Tab. XXXVIII. fig. 4. litt. a, b, c, d, e, f,

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 19.
Fig. 16.
Fig. 20.
Fig. 22.
Fig. 21
Fig. 18.
Fig. 23.
Fig. 17.
Fig. 24.
Fig. 25

Fig.6. Faſcia oſtenditur, quam *Scapham* appellant: a demonſtrat, ubi vincturæ fit initium; bb, ductum primum, qui oblique fit circum caput; c principium faſciæ, quæ ad ſiniſtram partem occipitis reflectitur, & ad figuram ſcaphæ conficiendam concurrit; a dd, ductum circularem, quo faſcia finitur.

Fig.7. Exhibetur *faſcia nodoſa* itemque *ſolaris* dicta, pro arteriotomia temporum; a b, primum ductum indicant, qui duobus capitibus faſciæ circa latus capitis ſanum fit ad tempora c; qua littera ſimul, ubi & quomodo nodi fiant ſuper vulnere arteriæ, oſtenditur; d,e, ductum alterum, quo ſub mento & ſuper verticem ad oppoſita tempora progredimur, ibique ſimilem, ut ad litt. c, nodum perficimus.

Fig.8. litt. a, b, c, d, e, eadem ſignificant; f autem locum, ubi nodus fieri debet poſt glandulam ſalivalem exſectam.

Fig.9. *Capitalem* ad hydrocephalum, Gallis *la Capeline*, refert, & quidem, a, partem faſciæ per medium caput reflexam; b c ductum circularem circa caput; d e f g h, ductus reflexos reliquos, qui caput complectuntur.

Fig. 10. Repræſentatur faſcia *Monoculus* a quibuſdam dicta, pro unico ſcilicet oculo deligando: aa, ductum primum indicant, qui ab occipite per aurem & genam ſuper oculum ſiniſtrum ducitur, & inde per b, ad principium in occipite revertitur; c c c vero, ductum circularem circa tempora, quo finitur.

Fig.11. Indigitatur, quomodo *unus oculus* ſtrophiolo, muccinio aut mappula, ſingulari modo complicata, commode deligari queat.

Fig. 12. qua ratione *oculus uterque* deligandus ſit, ſignificat: nimirum faſcia ab occipite per viam a b c ſuper oculum ſiniſtrum ad occiput ducitur, atque inde per d e f ſuper dextrum oculum ad occiput revertitur; ggg vero ductus circulares ſunt, qui circa finem ſuper oculum utrumque conficiuntur.

Fig.13. quo pacto faſcia frondali ſive funda *naſus ſit deligandus*, oſtendit, & quidem, a, medium faſciæ quod naſum comprehendit; bb frondes ſive capita ſuperiora, quæ per occipitium & tempora, cc, ad frontem ducuntur, atque in hujus medio d nodo conſtringuntur; ee, ff, gg idem de capitibus inferioribus demonſtrant.

Fig. 14. *Capiſtrum ſimplex* exhibet: & quidem, a, b, ductus circulares circa caput, quibus faſcia inchoatur; b, locum, ubi faſcia acicula firmatur & deinde per viam c d e, circa malas, mentum & verticem aliquoties volvitur; fg, ductum, qui a cervice ſuper maxillam inferiorem ducitur.

Fig.15. *Capiſtrum duplex* denotat: Hæc vinctura fit faſcia duplici capite, cujus medium ſub mento injicitur & utrinque per viam a, b, ad verticem c ducitur, idque aliquoties: inde ad cervicem & ab hac per maxillam d, e, ubi juxta, e, capita decuſſantur; hinc rurſus ad cervicem & occiput & ab hoc denique per tempora & frontem ffb.

Fig. 16. *Fundum quatuor capitibus pro mento demonſtrat*, & quidem, a, foramen, quod pro mento ſuſcipiendo in ejus medio eſt; bbbb, quatuor illius frondes.

Fig.17. Aliquo modo repræſentat, qua ratione *hæc funda mentum & maxillam ſuſcipiat* atque ſuis frondibus deinde circa caput firmetur.

Fig. 18. Modum oſtendit, quo *funda labro ſuperiori in variis ejus vitiis* ſit

injicienda: a, medium integrum; bb, capita ſuperiora, quæ ad litt. c conjunguntur; d d capita inferiora, quæ per genas e e ſurſum & ad occipitium ducuntur, atque in fronte quoque firmantur.

Fig 19. Faſcia, quam *Larvam faciei* appellant, indicatur: a, b, eſt ipſa larva, quæ faciem comprehendit, & quæ ſex ſuis capitibus c c c, d d d, in poſteriori capitis parte conſtringitur.

Fig. 20. *Faſcia dividens*, quomodo a parte anteriori ſe repræſentet, indigitatur; a a, ſunt circulares ductus caput cingentes, quibus inchoatur; b, ductus, qui ſub dextra & c qui ſub ſiniſtra ala ad dorſum tranſit, ubi capita mutantur & circulares circa præcordia efficiunt, d d.

Fig. 21. *Eandem faſciam dividentem* a parte corporis poſteriori proponit; a, locum ubi ad litteræ x, ſimilitudinem capita ſe decuſſant; b c, ductus, qui ſub alis tranſeunt, d d, circulares, qui thoracem ambiunt, & in dorſo decuſſantur.

Fig. 22. exhibetur faſcia *continens colli*, cujus explicationem vid. pag. 1067.

Fig. 23. Siſtit *capitalem reflexam*, pro clavicula fracta & luxata, *Gallis la Capeline*; quæ faſcia duobus capitibus injicitur. a, b, primum ductum capitis anterioris viſui offert, c d e vero circulares ductus, quos alterum ſive poſterius caput conficit, atque reflexos f, g, h, tam in anteriori quam poſteriori thoracis parte includit & firmat.

Fig. 24. *Faſciam ſtellatam* claviculæ & ſcapulæ famulantem proponit. Sub ala, a, inchoari poteſt, & a, b, ejus primum ductum indicat; unde per axillæ anteriora, ſub ala c, reducitur, & inde per humerum, d, ad principium, a, redit; e, denotat ejus decuſſationes, quas ſtellas referre non pauci ſibi imaginantur, eique inde nomen dederunt. Inchoari etiam poteſt vel ad b, vel ad c, vel ad d, ubicunque libuerit, ſervatis modo iiſdem ductibus.

Fig. 25. *Spicam ſimplicem* oſtendit pro læſa axilla ſiniſtra. Ductus hujus incipiunt ſub ala ſana, a, aſcendunt per viam b & c, faſcia deinde reflectitur ſub ala d, inde ſurgit rurſus ad e, & hinc per dorſum ad principium redit, atque hos ductus aliquoties repetit. Alii modi ſpicam ſimplicem applicandi ſupra cap. IV. §. 3. & 4. deſcribuntur.

S E C T. III.

De vincturis, quæ circum præcordia & mammas fiunt.

X. FASCIA POST MAMMAM RESECTAM.

Faſcia a d mammam reſectam Requiritur pro hac vinctura perficienda faſcia ſex ulnarum, quæ tres vel quatuor digitos ampla ſit, & in duo capita glomerata. Hujus medium, poſtquam plagæ linamentis multis in glomeres convolutis & ſpleniis craſſis rite proſpectum eſt, ſub dextra ala, (fingimus enim ſiniſtram mammam eſſe reſectam, vel ſaltem magnum ſcirrhum ex ea exſectum) Tab. 38. fig. 1. a, cui ſplenium prius ſubmiſſum ſit, injiciendum, ac deinde utroque capite ſuper humerum, b, utrinque aſcendendum; ubi habenæ faſciæ in figuram litteræ x decuſſantur, & poſtea caput anterius, c, oblique ſuper ſternum & mammam ægram, poſterius vero oblique per dorſum ad alam ſiniſtram, d, deſcendit, ubi capita rurſus mutantur, at-

que

que res mammæ impoſitæ probe conſtringuntur. Hinc caput, quod a tergo venit, per viam c, ad b, illud autem, quod anterius erat, ſub ala, b, tranſit, & per dorſum ad ſummum humerum b aſcendit, ubi capita rurſus permutantur, atque hi ductus ſecundum viam, b c d, adhuc aliquoties repetuntur, obſervando, ut in ſequentibus faſciæ capita non tam ſub ala, quam ſuper reſecta mamma, permutentur, ita enim linamenta mammæ impoſita melius conſtringuntur, & ſanguinis profuſio efficaciori modo prohibetur, & ut ſic ſplenia ubique probe comprehendantur ac firmentur. Tandem etiam nonnulli ductus circulares circa thoracem ab ala ſiniſtra d, ad a, fieri poſſunt, ut priores ab his melius ſuſtineantur, & poſtea rurſus obliqui ab ala, d ad b, fiant, ac denique per circulares faſcia finiri poteſt, ubi aciculis vel ſuturis fines ejus nectendi.

XI. FASCIA HELIODORI ſive T.

In pleriſque *curationibus*, quæ *mammis* adhibentur, uſurpari communiter ea faſcia ſolet, quæ faſcia HELIODORI vulgo vocatur quæque ex binis habenis ſeu faſciis ſimplicibus ita conficitur, ut altera plerumque alterius parti mediæ ad perpendiculum adhæreſcat; itaque litteræ T. figuram aliquo modo exhibeat, unde etiam *faſcia* T vulgo appellari ſolet, quamvis pars perpendicularis magna ex parte, a parte inferiori ad ſuperiorem, ut fig. 11. oſtendit, inciſa atque ſic faſcia in quatuor capita a a, b b, diviſa ſit, aut in duo prorſus diſtincta, fruſta, tranſverſo aſſuta, diſtincta ſint, ſicut in fig. 10. quæ figuram litt. T magnopere pervertunt, & fere in Græcam litteram Π tranſmutant. Habenarum tranſverſarum fig. 10. & 11. a a, ea debet eſſe longitudo, ut circum corpus eædem commode injici, nodoque in morbis mammarum ſuper dorſo vel in latere facto conſtringi valeant, & latitudo duorum vel trium pollicum. Habena directa ſeu perpendicularis quoque tam lata & tam longa eſſe debet; ut nimirum quam aptiſſime, quicquid mammæ impoſitum eſt, comprehendere & ſuper mammam atque axillas reflecti retroque cum habena circulari nodo committi queat. Si quam igitur aut *inflammationem* aut *tumorem* aut abſceſſum, aut *gangrænam*, aut ſimilem quamcunque noxam aliam in mammis curandam chirurgi ſuſcipiunt, unam ex faſciis modo propoſitis ſic fere plerique adplicant. Habenam tranſverſam infra mammas circum præcordia ſic injiciunt, ut binas ejuſdem partes extremas, ſuper dorſo in nodum aliquem conſtringant. vid. Tab. 38. fig. 2. aa. Tum habenam ſciſſam ac dependentem duobus ſuis capitibus ſurſum verſus ſuper mammam adflictam ac ſplenia ſuperimpoſita humerumque proximum ſic adducunt, ut hæc rite comprehendant, tandemque ſuper dorſo cum faſciæ ductu circulari nodo conjungantur. Nonnulli duo hæc faſcia capita, b b, ſuper mamma decuſſatim aſcendere faciunt, & poſtea, ut dictum eſt, cum circulari in dorſo jungunt: eo animo, ut quicquid mammæ c impoſitum eſt, melius comprehendant, atque ſic etiam cum faſcia fig. 11. cujus pars dependens non integre diviſa eſt procedunt; interea tamen etiam hæc faſcia ſine decuſſatione, ſed ſicut in hac figura litt. c oſtenditur, adhiberi poteſt, quæ res mammæ ſuperimpoſitas, egregie quoque continet. Poteſt tamen etiam apte, &, ut, ego exiſtimo, adhuc commodius ſic ſuper humeros duci, ut collum d, frondibus ejus bb, ſit interjectum, quemadmodum in fig. 2. propoſuimus: ita ab humero tam

Faſcia ad alia vitia mammæ.

facile recedere non poteſt: & ſi hi frondes bb, in cervice nodo committuntur, opus non eſt, ut ægra ſemper totum dorſum denudet, id quod multis ægris & præſertim verecundis aut debilibus per quam moleſtum, imo ſæpe frigida tempeſtate ob frigus in corpus nudum irruens, valde pernicioſum eſt.

XII. FUNDA PRO MAMMIS.

Funda pro mammis. Hæc aliaque incommoda faſciæ vulgaris Heliodori cum obſervaſſem, dum quam ſæpiſſime mammarum ejuſmodi vitia ſeſe mihi curanda obtulerunt, eamque etiam haud ſufficere, ſi carcinoma exulceratum ad alam ſe extendat, cogitavi, an non mammæ commodius alia ratione & forte quadam *funda ſive faſcia quatuor capitibus inſtructa* deligari poſſint: hocque quod mente primo conceperam, bene ſuccedere tandem cognovi. Feci itaque ejuſmodi fundam longitudine unius ulnæ ſive quatuor pedum, atque latitudine ſex quaſi pollicum, quæ ad pedis fere longitudinem circa medium integra ſit. Hæc pars integra (vid. Tab. 38. fig. 3. a, ſpleniis læſæ mammæ, quam ſiniſtram rurſus hic eſſe ponimus, impoſitis ſuperimponatur, deinde duo capita ſuperiora bb, ſuper humerum dextrum, inferiora autem c c, ſub ala ſiniſta ſuper dorſum verſus ſcapulam dextram ducantur, ibique circa lit. d, duobus nodis conſtringantur; ita hanc faſciam longe commodiorem præcedenti deprehendi, dum non ſolum firmius adſtringi duobus nodis poteſt, verum etiam minus moleſtiæ creat; dum illa Heliodori ſub mammis & circa thoracem partes excoriando multum incommodi ægro concitat. Si mamma dextra eſt læſa, quod tunc hæc faſciæ contrario modo ſint injiciendæ, quilibet haud prorſus imprudens facile per ſe comprehendit. Quandoque etiam loco horum mantili ſive mappula, aut linteo ſatis longo, eo modo complicato, ut pro oculis deligandis Tab. XXXVII. fig. 11. commendavi, ſatis commode & bono ſucceſſu uſus ſum.

XIII. SCAPULARE CUM MANTILI.

Scapulare cum mantili. Frequens etiam atque commodus ejus faſciæ uſus eſt, quam chirurgi *ſcapulare cum mantili*, Galli *la ſerviette avec le ſcapulaire*, communiter nuncupant. Namque fere ſemper adhiberi eadem ſolet & poteſt, quoties *pectoris* aut *vulnera*, aut *ulcera*, aut *fiſtulæ*, aut *perforatio ſeu paracenteſis pectoris*; *aut ſterni, coſtarum, ſpinæve dorſi fracturæ; aut coſtæ luxatæ*; aut his denique ſimilia præcordiorum atque dorſi vitia vincturam aliquam poſtulant. Debet autem ad hanc ipſam vincturam adornandam linamentum geminum adhiberi. 1. Primo pannus lineus, mantili ſeu mappulæ haud abſimilis, in adultis longitudine ulnam, vel in grandioribus aut obeſis ulnam cum dimidia, latitudine octo, vel decem digitos comprehendens, quadruplicatus, vel &, pro re nata, ſexduplicatus, quam exactiſſime circum pectus vitiatum, (adhibitis prius iis, quæ ad ſanationem neceſſaria ſunt) injicitur, firmiterque circa præcordia, ſi vitium eſt in parte anteriori, vel ſi vitium eſt in parte poſteriori, ſuper dorſum fibulis ſuturiſve adplicatis, conjungitur. (vid. Tab. III. fig. 1. B.) Ne qua autem facile id ipſum vinculum ſive mantile una cum ſpleniis atque medicamentis, ſuper partem ægram datis, decidat, aut ſaltem deorſum cedat. 2.

Sca-

Scapulare aliquod linteum, ſive linamentum, longitudine tres pedes vel partes quartas ulnæ, latitudine quatuor vel ſex digitos continens, quoad partem mediam ſecundum longitudinem ita fiſſum, ut trajici caput queat, (vid. Tab. II. fig. 9.) comprehenſo capite, ſic injicitur, ut alterutra pars ſuper pectus, ſuper dorſum altera dependeat, utraque vero vinculum modo dictum circulare, tam in anteriori, quam poſteriori corporis parte per fibulas ſuturaſve adhibitas, firmiter comprehendat. (*vid. Tab. III. fig.* 1. *BC*) & quia alterum illud a ſcapulis magna ex parte ſuſtentatur, *Scapularis nomen* inde traxiſſe videtur. Nonnulli ſcapularem faſciam ex ſimili fruſto lintei conficiunt, quod vero non tam in medio, quam potius in altero extremo ultra dimidium longitudinis findunt, partem integram per dorſum demittunt, caput & collum vero inter duos illos frondes ſive capita comprehendunt, ea ſuper ſterno in litteræ x, ſimilitudinem decuſſant, fere ut in fig. 4. Tab. 38. f, & extrema eorum in dextro & ſiniſtro thoracis latere prædicta ratione cum mantili conjungunt.

S E C T. IV.

De vincturis, ad ſternum atque coſtas adcommodatis.

XIV. DE QUADRIGA ET CATAPHRACTA.

Sternum diffractum, facta fragmentorum quantum fieri poteſt, in ſedes ſuas reſtitutione, emplaſtroque glutinoſo, vel & ſplenio, in ſpiritu vini tincto, una cum ferula aut lamina quadam ex charta craſſa ac rigida ſuperimpoſita, vinciri haud incommode per modo deſcriptam faſciam *ſcapularem cum mantili poſſe*, manifeſtum eſt ex iis, quæ jamjam de vincturis pectoris explicavimus. Sed ſolet tamen hic a chirurgis compluribus peculiaris quoque & valentior vincturæ ſpecies inſtitui *quadrigæ*, ſeu *cataphractæ* titulo inſignita, qua firmius thorax cum ſterno, ſi opus, conſtringi poteſt, faſciæ alicujus beneficio facta, quæ longitudine ulnas ſex, latitudine tres quatuorve digitos continet, biniſque capitibus ſive glomeribus comprehenditur. Deligationis artificia fere ſunt ſequentia. Faſcia hæc media ſub alterutram axillam, verbi gratia, ſiniſtram, Tab. XXXVIII. fig. 4, a, ſic injicitur, ut bina capita ſurſum adducta, tranſverſis in humero ad litteræ x, ſimilitudinem factis ductibus, b, alter ſuper præcordia cc, alter ſuper dorſum ad alam oppoſitam, d, oblique procedant; inde vero poſtea eadem, ut modo dictum eſt, ratione, humerum dextrum ſuſceptum, e, ſimiliter, ut antea, & quidem caput anterius per viam e, f, poſterius vero per dorſum ad aliam priorem, a, redeant. Namque binis hiſce ductibus rite inſtitutis, quidquid ex utriſque faſciæ habenis reliquum eſt, in ductus circulares, g, ſeu potius ſpirales obtuſos, juxta ſe invicem ſcilicet poſitos atque ſenſim ſenſimque circum corpus deſcendentes, qui utrinque ſemper, vel etiam in anteriori & poſteriori thoracis parte, ut firmius ſternum fractum comprehendant, decuſſantur, ut Tab. XXXVII. fig. 21. d d, conſpici poteſt, impenditur, donec nimirum pars thoracis adflicta probe tecta atque involuta eſſe deprehenditur. Idem vincturæ genus adhiberi quoque poteſt, *poſt amputatam mammam*

Vinctura per quadrigam.

aliquam cancroſam: In quo ipſo equidem negotio ſollerter inprimis providere oportet, ut, quam exactiſſime vulnus eique ſupernjecta linamenta & ſplenia ab injecta vinctura, ad cohibendum ſanguinem comprehendantur. Id quod tanto melius fiet, ſi, factis primis circuitibus, capita faſciæ deinde ſupra mamma reſecta & in dorſo, dum circulares ſive obtuſos ductus facimus, mutantur, ita enim melius & firmius partem hanc continebit.

XV. VINCTURA PRO COSTIS ET SPINA DORSI.

Vinctura coſtarum & ſpinæ dorſi. De *Coſtis* & *dorſi ſpina*, cum *luxatis*, tum *fractis* etiam ſeorſim nunc exponere nihil fere opus videtur: ſiquidem, oſſibus decenter repoſitis & per ſplenia, ſpiritu vini calido madentia, nec non ferulas chartaceas craſſas ſuperimpoſitas, gnaviter contectis; eadem plane deligandi artificia adhiberi convenit, quæ ad ſternum & mammas hactenus §. XII. & XIII. commendavimus.

C A P. V.

De vincturis, ad abdomen atque partes cum naturales, tum obſcœnas, neceſſariis.

I. DE SCAPULARI CUM MANTILI.

SI ventri vel poſt *plagam* forte fortuna factam, vel poſt *ſuturam* Græci γαςροραφίαν nuncupant, vel poſt *paracenteſin*, apud hydropicos inſtitutam, vel denique poſt quamcunque aliam operationem, curatio adhibenda eſt, communiter equidem hodie, idque ſatis commode fieri vinctura per *faſciam ſcapulare cum mantili*, modo propoſitam *Sect. III.* §. XII. ſolet; (vid. Tab. III. fig. 1. BC) ſed paulo tamen longius ad ventrem, quam ad præcordia neceſſarium eſſe linamentum ſcapulare, ipſa corporis habitudo loquitur.

II. FASCIA VENTRIS CIRCULARIS.

Faſcia ventris circularis. Veteres & nonnulli adhuc recentiores ejuſmodi vitia abdominis faſcia quadam ſimplici, ſex circiter ulnas longa & quatuor digitos lata, vel in unum vel in duo capita circumvoluta, deligant, quas in parte ſuperiori abdominis per circulares circum abdomen incipiunt, & deinde per obtuſas ſpirales deorſum continuant, donec partem læſam cum rebus plagæ ſuperimpoſitis bene complexa eſt: quam deinde, ubi deſinit, aciculis vel ſutura firmant, ac denique cum ſcapulari quadam faſcia, ne deorſum facile ruat, connectunt. Poſſunt etiam abdominis vitia apte deligari *faſcia ad modum quadrigæ* Tab. 38. fig. 4. injectæ, ea ſolum cum diverſitate, ut poſtquam ductus a, b, c, d, e, f, facti ſunt, ductus g, ut circulares vel ſpirales, circa partem ventris læſam diligenter circumvolvantur, atque hæc ſic probe comprehendatur; cui priores ductus circa humeros

& tho-

& thoracem loco ſcapularis ſuſpendentis faſciæ famulantur, ita ut peculiari ſcapulari hic haud indigeamus.

III. FASCIA UNIENS VENTRIS.

Vulnera autem *ventris directa*, ſive ſecundum longitudinem inflicta, ſi quidem fuerint exigua, vel ſaltem non adeo magna, feliciter ſæpe glutinari, abſque adhibita ſutura vel gaſtroraphia, per injectam ſcilicet *faſciam unientem*, ut ſupra, ubi de abdominis vulneribus egi, jam docui, conſueverunt. Debet autem faſciæ hujus longitudo circiter quatuor ulnas, latitudo, quatuor digitos adequare. Pars media circiter ad quatuor digitos ſecundum longitudinem fiſſa eſt; utraque pars extrema in glomerem ſive caput involuta. (*vid. Tab.* V. *fig.* 8.) Qualiter autem vinciri per eandem venter debeat, colligi facile, meo quidem judicio, ex iis ne poterit, quæ de uniente ad frontem adcommodata, luculenter jam tum ſupra explicavimus (*Part.* III. *cap.* II. §. 4. vid. Tab. 37. fig. 3.) Nimirum pars media eaque fiſſa vulneri imponitur, caput faſciæ alterum ventri circumducitur, deinde per fiſſuram trajicitur, ambo capita conſtricta oras vulneris probe jungunt, inde ad vertebras amborum ducta capita mutantur & inde ad vulnus reducuntur, ubi ſuper vulnere mutantur & decuſſantur, ut vulnus arctius conſtringant; hique ductus circulares & obtuſi continuantur, donec faſcia finiatur: ubi aciculis vel ſuturis firmatur. *Vinctura ad plagas ventris directas & exiguas.*

IV. VINCTURA PRO HERNIA UMBILICI.

Sumitur lorum vel ex corio, vel ex panno xylino paratum, & ſcuto vel rotundo, ſicut in Tab. 24. fig. 6. A indicatur, vel quadrato inſtructum, quemadmodum Tab. 38. fig. 5. A, exhibetur, quod ſcutum umbilico, reducta prius in ventrem hernia, imponitur, atque lorum BB, Tab. 24. fig. 6. fibula C, vel etiam alia ratione, ſi lubet, circum ventrem clauditur. Ne vero lorum BB Tab. 38. fig. 5. præſertim in obeſis deorſum facile ruat, faſcia ſcapularis C, ex linteo robuſto, tam in anteriori ventris parte, quam in poſteriori ipſi innectitur, quæ illud ſuſtinet; & ne ſurſum cedat, loro ſub ſcuto A, fruſtum lintei robuſti, in duos frondes ſciſſum, vel ex panno xylino ita paratum, circa partem ſcuti inferiorem jungitur, quorum dexter inter femora circa clunem dextram, ſiniſter circa clunem ſiniſtram ita reflectitur, ut in loro ventrem cingente utrinque circa inguina, juxta litt. BB, funiculis vel alia ratione firmari queat. *Herniæ umbilici vinctura.*

V. VINCTURA ANI, SCROTI, PERINÆI &c. PER FASCIAM T.

Qui vel *ani fiſtulam* aliquam aut *abſceſſum*, *vel fracturam oſſis ſacri*, vel *oſſis coccygis luxationem*, vel *moleſtas hæmorrhoides*, vel *calculi ſectionem*, vel & quancunque aliam *perinæi vulnerationem* aut *ulcus* experti ſunt, his adhiberi communiter, nec ſine profectu, ſolet ea faſcia, quæ *Heliodori faſcia* appellatur & litteræ T figuram repræſentat. (*vid. Tab.* II. *fig. b*, item *Tab. XXXVIII. fig.* 10. & 11.) Vinctura hunc in modum perficitur. Medicamentis ad noxam valentibus, & item ſpleniis convenientibus ſuper ægram partem impoſitis, habena faſciæ tranſverſa ventrem ita com- *Vinctura ani, ſcroti &c. per faſciam T.*

prehendit

prehendit, vid. 14. a a, ut habena altera eademque perpendicularis & fiſſa ſuper os ſacrum, b, inter crura utrinque, d d, ad vinculum ventris transverſum procedat, eidemque, nodo facto, juxta inguina utrinque ſeſe jungat. Idem vincturæ T, genus aptum quoque illis eſt, qui vel *inguinum aut ſcroti tumoribus*, *vel etiam teſticulorum inflammatione infeſtantur*; vel & *quibus hydroceles*, *ſarcoceles*, pluriumque noxarum ſimilium curatio adhibetur. Ubi tamen habena transverſa circum ventrem (conf. fig. 7. 8. 12. a a) ſic injicitur, ut habena perpendicularis, b b (vid. fig. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12) probe comprehenſis medicamentis anterius ſuper inguina, vid. fig. 7. b, vel partes naturales impoſitis, vid. fig. 8. & 12. b b, inter crura vel retro ad vinculum, in poſtica corporis parte factum, ſicut in fig. 7. vel ad latus femoris, vid. fig. 8. c, vel in antica ventris parte, ſicut fig. 12. c c d, oſtendit, perveniat, eidemque nodo firmiter adhæreſcat. In quamplurimis hiſce caſibus ſcapularis faſcia, ſed ſine mantili, ſimul adhiberi poteſt, utpote cui, ad majorem vincturæ firmitatem, ſi opus eſt, faſcia inferius aciculis vel ſuturis innexa diligentiſſime adjungitur. Denique notandum *faſcias* T *pro diverſo uſu etiam figura differre*: nam quæ fig. 6. indicatur, commode pro inguine, vid. fig. 7. inſervit; quæ fig. 9. commoda eſt pro ſcroto amplectendo, ut in fig. 8. oſtenditur; denique fig. 10. & 11. in mammarum, ani, ſcroti ac perinæi vitiis apte adhibentur; & faſcia fig. 13. in ſcroti potiſſimum tumoribus, ut hydrocele & ſarcocele famulatur, eamque *ſacculum pro ſcroto*, Galli *Bourſſe* appellant.

VI. ARNOLDI FASCIA AD ANUM.

Arnaldi vinctura ad anum.

Novum, idemque *ani fiſtulis atque abſceſſibus* proprium, vincturæ genus ab ARNOLDO, chirurgo quondam Pariſino nobiliſſimo, eſt excogitatum, quod præſtantiſſimum hic eſſe GARENGEOTIUS (*a*) exiſtimat. Hujus autem ſequens ratio eſt. Primo ſcapulare ſicut Tab. 3. fig. 1. c delineatur, ſed longius, ut ad imum ventrem deſcendat, cum mantili B, circum corpus ſic injicitur, quemadmodum ſupra explicavimus. (cap. IV. ſect. III. §. XII.) Deinde circa eam ſuturam, quæ mantile cum ſcapulari ſuper dorſo jungit, verbi gratia in Tab. 38, fig. 14. in interſtitio a a, tres quatuorve funiculi linei, quorum uſus ex jamjam dicendis adparebit, per injectam ſuturam firmantur. Tum faſcia quædam alia, quinque vel ſex digitos lata, ulnam autem & quod excurrit longa, ſecundum lineam ita finditur, ut alterutra pars extrema non niſi ad binas palmas integra reliqua ſit, fere ut pars b in eadem figura. Circa hanc ipſam partem extremam c c itidem tres quatuorve funiculi linei firmantur, qui cum funiculis in mantili a a, ſingulis nodos efficere valeant: quibuſque reſolutis, identidem & abſque ulla corporis ægri, ut ait, moleſtia vel agitatione, innovare, quoties lubet, vincturam liceat (*b*). Turundis, linamentis carptis, & ſpleniis fiſtulæ rite adhibitis, utriuſque faſciæ funiculi modo dicti, nodis ſuper dorſo circa a a & c c inſtitutis, invicem commit-

[*a*] In operat. chir. cap. de ani abſceſſu edit. I. pag. 401. In altera vero editione inventorem tacet.

(*b*) Quid cum parte fiſſa hujus faſciæ ſit faciendum, GARENGEOT haud deſcribit; ſine dubio autem ea cum mantilis parte anteriore jungenda erit, ſicut faſciæ T, alias funiculi parum prodeſſe poſſent.

mittuntur; eoque facto faſciæ dependentis bini frondes, d d, ſuper anum inter crura trajecti ad mantile circum ventrem adplicatum ita promoventur, ut alter dextro, ſiniſtro lateri alter, jungantur. Denique ſi largiter forte *poſt ſectionem ſanguis fluxit*, ſicut quandoque contingit, miniſter aliquis ſtrenue per unam alteramve horam, ab operatione proximam, manu adhibita partem inciſam comprimat; quo nempe facilius ſanguis conquieſcat. Præcipua equidem, auctore GARENGEOTIO, vincturæ hujus virtus in eo poſita videtur, quod & firmiter ipſa, per ſcapulare humeris injectum, ubi faſcia punctum fixum habet, corpori inhæreſcat, & quam exactiſſime id, quod ſupra vulnus impoſitum eſt, comprehendat deprimatque. At enim vero idem omnino præſtari quoque per faſciam aliquam T vulgarem, qualis eſt ea fig. 11. ſed ſatis robuſtam, ſcapulari faſciæ junctam, poſſe, res ipſa, credo, loquitur: præſertim ſi faſcia tota vel ſaltem pars tranſverſa, abdomen ambiens ex panno xylino, majoris roboris cauſa, conficitur.

VII. VINCTURA PRO SANGUINE COMPESCENDO POST FISTULÆ ANI VEL ETIAM CALCULI SECTIONEM.

Pauci profecto hactenus de vinciendi modo ad ſanguinem poſt fiſtulæ ani, vel etiam calculi ſectionem, ſi vehementius fluit, compeſcendum fuerunt ſolliciti; dum nihil fere de hac re in libris deprehenditur; licet exempla ſint, ubi ægri poſt has ſectiones inde mortui ſunt: adeoque operam impendi, ut vincturam excogitarem, quæ valentius, quam adhuc deſcriptæ, hoc præſtet, atque deliberatione facta, ſequentem præ aliis idoneam exiſtimavi. Nimirum ſumenda faſcia ſex ulnas longa & tres digitos lata, atque in duo capita convoluta. Medium faſciæ, poſtquam vulneri linamentis carptis eiſque probe contortis ac multis alcohole vini imbutis, & ſpleniis craſſis, ſicut in aliis profuſionibus ſanguinis fieri ſolet, abunde proſpectum eſt, perinæo applicatur, inde anteriori capite per inguen ſiniſtrum (vid. Tab. 38. fig. 15.) ab a & b, ſuper os ilei, C, poſteriori vero inter nates ad eundem locum aſcendendum, factaque ibidem forti conſtrictione & decuſſatione capitum, anterius ſuper ventrem d, poſterius recta per dorſum ſive lumbos ad dextrum ileum ducendum, factaque ſuper dextro ileo, e, nova decuſſatione, anteriori capite per inguen dextrum f, poſteriori per natem dextram ad perinæum deſcendendum, ubi capita faſciæ mutanda, atque in ejuſmodi modum, qualis in faſcia temporum nodoſa poſt arteriotoniam fieri ſolet (vid. Tab. 37. fig. 7. c) intorquenda & probe adſtringenda, hinc per inguen ſiniſtrum & natem ad ductum a b c, rurſus aſcendendum, & priores ductus eadem, ut modo dictum eſt, ratione, repetendi, factis ſemper ejuſmodi nodis in perinæo poſt calculi ſectionem, vel ſuper ano, poſt fiſtulæ ani ſectionem, quoties capita inter femora concurrunt, donec faſcia finita ſit: atque hæc faſcia haud inepte *nodoſa perinæi* vocari poteſt, quæ certe firmiſſime conſtringit & continet. *Si forte adhuc vehementior conſtrictio neceſſaria videtur*, facto primo circuitu per utrumque ileum & inguen, ut antea dictum eſt, & nodo primo inter femora conſtricto, caput anterius faſciæ ab inguine ſiniſtro, a, oblique per anteriorem corporis partem ad humerum dextrum h, ſicuti punctis hoc indicatur, atque ita caput faſciæ poſterius per dorſum ad eundem humerum ducitur, ubi

Faſcia nodoſa perinæi.

mu-

mutantur, & per eandem viam ad perinæum redeunt, ibidemque denuo in nodum contorquenda, & per viam g d i, punctis quoque indicatam, ad ſiniſtrum humerum utrinque ducenda, ſuper humero ſiniſtro mutanda, & per eandem viam ad perinæum reducenda, ubi denuo in nodum ut tanto melius locus, ſanguinem fundens, comprimatur: tandem ductibus illis, qui ſolum a perinæo ad ilea ſive coxas aſcendunt & circa ventrem ducuntur, continuatur, quamdiu faſcia durat, ubi probe firmatur. Sed in hoc poſteriori modo faſcia octo ulnarum habeat longitudinem, ut neceſſarii iique ampliores circuitus ipſa fieri apte queant.

VIII. SPICA INGUINALIS.

Spica inguinalis ſimplex. Singularem vincturæ ſpeciem, *inguinalis*, vel & *ſpicæ inguinalis* titulo inſignitam, *herniæ inteſtinalis*, ſive *bubonoceles incarceratæ ſectæ*, *femoris luxati*, & item *oſſis ilei diffracti* curationes ſibi vindicant. Fieri poteſt variis modis, ſicuti ſpica humeri, & quidem primo vel *faſcia unius vel duorum capitum*. Si fieri debet faſcia in unum caput convoluta, faſcia, huic fini deſtinata, quatuor ulnarum longitudinem, ternorumque digitorum latitudinem comprehendat. Initium vincturæ fit ſuper ilei oſſe ejus lateris, quod ſanum eſt. vid. Tab. 38. fig. 16. a: hinc faſcia circum ventrem tranſverſum bb & coxam, c, ſic promovetur, ut, ſuperata clune inter crura, d, a parte poſteriori ad anteriorem ſuper ſplenium, e, inguini adhibitum, tranſeat. Namque hoc facto, circum coxam, c, ubi cum priori ductu litteram x, efficit, ipſa ſic per dorſum pergit, ut ad vincturæ principium redeat. Quo equidem diligentiſſime ope faſciæ hic firmato, ductus modo deſcriptus toties iteratur, quoties illud fieri per ipſam faſciæ longitudinem poteſt. Poſt triplicem iſtiuſmodi ductum, ſi lubet, ductus etiam aliquis circularis circum ventrem, pro reliquis ductibus probe firmandis; a quibuſdam inſtituitur; & tota vinctura poſtea per adhibitas aciculas ſuper parte adflicta & juxta illam, ne inde facile recedat, firmatur. Si qua autem forte *ſcrotum ob incarceratam herniam operationem aliquam chirurgicam ſuſtinuit*; tum ſimiliter tres ejuſmodi ductus fiunt, quos modo propoſuimus: deinde faſcia in inguine ſiniſtro acicula firmatur, deorſum infra ſcrotum f, per inguen dextrum, g, ad faſciam, h, reflectitur ibidemque etiam acicula firmatur; ab hoc latere h, infra ſcrotum f, rurſus per inguem ſiniſtrum d e, reducitur, aciculoque rurſus firmatur, atque hi ductus iterum iterumque circa ſcrotum ad comprehendenda ſplenia ceteraque ea, quæ ſanationi apta ſunt, iterantur, infixiſque utrinque aciculis firmantur. Atque hæc vinctura, ſi non niſi alterutrum inguen deligatur, *inguinalis ſimplex* apud chirurgos vocatur.

IX. SPICA SIMPLEX CUM FASCIA DUOBUS CAPITIBUS.

Modus II. Sed poteſt hæc vinctura etiam commode atque apte fieri faſcia duobus capitibus inſtructa, quæ vero longitudinem habeat quinque ulnarum, ſed latitudinem trium digitorum, uti præcedens. Hujus medium primo injici poteſt, ſicut prioris in coxa dextra, a, fig. 16. capita vero utrinque circa ventrem duci ad alteram coxam, c, ibi mutari & ad perinæum, d, duci, ubi rurſus permutantur, & ad coxam c, atque inde rurſus ad

coxam,

coxam, a, perducuntur; atque hi ductus tamdiu continuantur, donec faſciæ fiat finis. Vel initium faſciæ duplici capite donatæ fieri etiam poteſt in perinæo, d, inde capita oblique aſcendunt ad coxam C, hinc abeunt & per anteriorem & poſteriorem ventris partem ad coxam a atque ſecundum hanc viam circumvolutionibus his pergimus, quamdiu faſcia durat; ubi conſueta ratione vel aciculis vel ſuturis firmatur. *Modus III.*

X. SPICA INGUINALIS DUPLEX.

Si in utroque inguine vitium eſt, vincturæ modus, jamjam deſcriptus, dum per utrumque inguen excurrere debet paululum immutatur, indeque *inguinalis duplex* apud chirurgos adpellatur, Faſcia, huic negotio propria, longitudine ulnas ſex, latitudine binos vel tres digitos adæquat & in duplex caput convolutum eſt. Vincturæ principium in tergo vulgo fieri ſolet: ſiquidem, media faſciæ parte ſupra lumbos poſita, ductus aliquis circularis circum corpus ita inſtituitur, ut ad ventrem anteriorem habenæ perveniant, ubi permutantur atque inde retrorſum ſuper clunes ad inguina antrorſum procedant. Inguinibus, &, quæ his ſuperimpoſita ſunt, medicamentis atque ſpleniis faſcia probe comprehenſis, faſcia utrinque ſuper inguina & coxas adſcendendo ad vincturæ principium redit, ubi capita iterum mutantur, & per inguina antrorſum deſcendunt, atque per coxas revertuntur ad abdomen, eoque facto priſtinam viam aliquoties repetit. Tandem ipſa, ubi deſinit, gnaviter firmatur. Præterea hæc vinctura etiam apte fieri poteſt iiſdem fere ductibus, quos §. VII. deſcripſimus, ſi modo nodi inter femora omittantur. Nimirum quando hujus faſciæ medium (vid. Tab. 38. fig. 15, a) perinæo inter femora applicatur, capita deinde utrinque per b c, ad coxam aſcendant, inde mutatis capitibus ad alteram coxam, e, per ventrem & dorſum progrediuntur, hinc per alterum inguen f, g, ad perinæum, & ab hoc, permutandis capitibus, per eandem viam, g f, ad coxam e, atque ab hoc ad coxam c, revolvuntur, donec tandem per ſiniſtrum inguen b, ad principium rurſus perveniat. Reiterantur poſtea hi ductus, donec faſcia finiatur; ubi omnia bene firmantur. *Adhiberi poteſt in luxatione utriuſque femoris, & in fractura utriuſque colli femoris, itemque poſt operationem herniæ inguinalis in utroque latere.* *Inguinalis duplex.* *Alius modus.*

XI. VINCTURA AD BUBONES.

Ad *bubones* atque cujuſcunque generis alios tumores circa inguina apta inprimis eſſe illa vinctura ſolet, quæ per adhibitam faſciam T inſtituitur; (vid. ſupra §. V.) vel & per eam faſciam, quam Tab. 38. fig. 6. deſignavimus; quæque eodem fere modo ac faſcia T corpori adaptatur. Sed quia alterum caput ex tranſverſis a a, breve eſt, circa ventrem ita injicitur, ut in latere ejus extrema nodo jungantur: vid. fig. 7. c, quo fit, ut æger ipſe faſciam commode ſolvere & rurſus conjungere queat. Verum pars amplior b, per inguen deſcendit inter femora, circa natem reflectitur, atque in latere lumborum cum parte tranſverſa nodo conjungitur. Nos in hac tabula 38. non niſi eam faſciæ formam vel poſituram demonſtravimus, quæ ſiniſtro inguini apta eſt. Namque ubi dextro inguini vincturam ejumodi adhibendi neceſſitas inciderit, tum converti ſolummodo hæc ipſa faſcia debebit. Reliqua enim iiſdem in dextro, ac in ſiniſtro, inguine modis perficiuntur. *Vinctura ad bubones.*

XII.

XII. SCROTI VINCTURÆ.

Vinctura ad ſcrotum. In ſcroto equidem frequentiſſimus quoque vincturarum uſus eſt. Neque enim *ad ſcrotum inflammatum & teſtes tumentes* ſolum adhiberi cataplaſmata faſciarum adminiculo ſolent; ſed in quamplurimis etiam *herniarum curationibus* præcipuum ſanitatis præſidium a ſolerti atque adcurata ſcroti vinctura repetendum eſt. Fere triplicis autem generis faſciæ a chirurgis hic adhibentur. Nonnunquam enim 1. commoda inprimis eſt *faſcia T*, (*de qua ſupra* §. V.) dummodo habenæ perpendicularis pars ſuperior binas circiter palmas lata atque ad penem tranſmittendum perforata ſit, (vid. Tab. 38. fig. 9. c) & pars extrema ad binas quaſi palmas uſque a parte tranſverſa in duo capita bb, fiſſa. Poſtquam igitur pars tranverſa circa ventrem firmata & penis per foramen C tranſmiſſus eſt, decuſſatis poſtea binis hiſce habenulis, bb, ſcrotum ab integra faſciæ parte ſat plerumque adcurate comprehenditur, & ſplenia impoſita apte comprehenduntur, ſi frondes bb, circum femora utrinque reflectuntur, & in latere partis tranverſæ nodo nectuntur. vid. fig. 8. c. Interdum 2. *faſcia* quædam *frondalis, quatuor capitibus inſtructa*, ulnam longa, digitos ſex lata, utrinque autem ſic fiſſa, ut media pars ad binas circiter palmas integra perſiſtat, commode adhibetur, ſi ſuper ſcrotum adflictum eidemque adplicata medicamenta & ſplenia imponitur. Circa vincturam vero rite inſtituendam ſequentes neceſſariæ ſunt obſervationes. Faſcia ſic injicitur, ut media eademque integra faſciæ pars ſcrotum tegat, capitibus ſive habenis duabus ſurſum, duabus deorſum ſpectantibus. Inter habenas ſuperiores, ubi partem integram attingunt, penis tranſmittatur, ac deinceps hæ ventrem comprehendant atque in lumbis nodo jungantur; inferiores autem, ſuper perinæo invicem trajectæ, retroque ſuper clunes ſurſum & antrorſum verſus adductæ, dextra in ſiniſtro inguine, in dextro ſiniſtra firmentur; vel etiam ſicut in fig. 12. d, indicatum eſt. Siquidem eo facto, & ſcrotum & ſupra data medicamenta ſatis commode comprehenduntur. Denique chirurgorum aliqui *propriam aliquam vincturam ad ſimilitudinem aliqualem marſupii* exaratam, *la Bourſſe* Gallis dicta, de qua jam §. V. propoſui, ex linteo ſatis valido confectam, debitiſque eam habenis, tum funiculis etiam & foraminulis, ad excipiendos funiculos aptis, inſtructam, ad ſcroti vincturas propoſuerunt. (vid. Tab. 38. fig. 13.) AA. Marſupium quod ſcrotum ſuſcipit. Faſciæ BB circum corpus injicitur & extremum a funiculis b conjungitur. Foramen C penem tranſmittit. Denique faſciæ frondes ſive habenæ inferiores DD. inter crura ſic ducuntur, ur per clunes ad ſummas coxas ſive inguina redeant, & funiculis EE, prope coxas pendentibus, per foraminula dd, trajectis, parti faſciæ ſuperiori BB, rite jungantur. Medici vulgo *ſuſpenſorium ſcroti*, Gallice *ſuſpenſoire*, adpellare id ipſum vincturæ genus conſueverunt.

XIII. *Vincturæ & vincula ad hernias*, vid. pag. 723. & 743. atque Tab. XXV.

XIV. FASCIOLA PRO PENE.

Faſciola pro pene. Faſciola, quæ ad *penis* vulnera, abſceſſus, venæ ſectionem, phimoſin noxaſque alias adhiberi ſuevit, faſciam, ulnæ circiter dimidiæ longitu-

gitu-

gitudine, unius vero digiti aut pollicis latitudine præditam, eandemque alterutra parte ad pollicis fere longitudinem perforatam, altera autem parte ad binas circiter palmas fiſſam, poſtulat. (vid. Tab. II. fig. e) Vinciendi modus ſequens eſt. Pars in duas frondes fiſſa per alterius partis foramen oblongum ſic tranſmittitur, ut penis una cum adhibitis medicamentis & ſpleniis a faſcia illa, quaſi habena ſive ſunda quadam ſuſcipiatur. Eo facto, faſciola circum partem ægram penis aliquoties ducitur, ac leniter conſtringitur, riteque contectis, quæ ſuperimpoſita ſunt, omnibus capitula fiſſa, alterutro, eorum reflexo diligentiſſime invicem nodo connectuntur. *Sicubi vel glans vel præputium* ulcere aut vulnere aliquo infeſtatur, commodiſſimum utique erit, *ſplenium & item emplaſtrum Melitenſis crucis figuram habentia*, foraminuloque, pro emittenda urina, inſtructa, eam denique amplitudinem habentia, ut ſatis comprehendere glandem valeant, ſuper medicamenta prius imponere, quam vinctura modo deſcripta inſtituitur. Denique ſi vel *rigor* quidam præter naturam, vel & *inflammatio* graviter *colem* adfligunt, qualiter quidem fieri in *priapiſmo*, *paraphimoſi*, & *gonorrhæa* quandoque ſolet, haud prorſus alienum eſſe illorum conſilium videtur, qui propriam ex linteo ad figuram penis exaratam quaſi vaginam ſive ſacculum aliquem oblongum colli ſic induunt, ut per adjunctos duos ſatis longos funiculos, eundem vel ſuper ventrem, vel & ſuper inguina deligare, pro arbitrio valeant.

C A P. VI.

De vincturis brachio aptis.

I. VINCTURA PRO OSSE HUMERI FRACTO.

Vinctura oſſis humeri fracti.

HActenus de *capitis*, *colli* atque *trunci* vincturis tractavimus. Reliquum eſt, ut, qualiter vinciri partes corporis extremæ, *brachia* nimirum atque *pedes* debeant, oſtendamus. Atque humeri quidem os ubi fractum eſt, ſequentia, ſi deligandum eſt, facere conveniet. Oſſe, quemadmodum decet, & ſupra pag. 183. expoſitum eſt, repoſito, primum eſt, ut pannus lineus, palmam latus ſpithamamque longus, atque is quidem in quatuor capita utrinque fiſſus, (vid. Tab. II. fig. 18.) ex vino calido vel & oxycrato expreſſus, circum fracturam diligenter injiciatur, ut capita ſe invicem probe comprehendant. Eo facto, faſcia quædam, ſex ulnarum longitudinem, circiter autem trium digitorum latitudinem habens, atque unum modo glomerem comprehendens, in ipſo loco fracto circum linteum adhibitum ter & quam exactiſſime quidem, circumducitur. Deinde ſenſim ipſa per ductus ſpirales obtuſos (*doloires* Gallis) ad humerum adſcendit, factoque ſub ala lateris ſani & circum præcordia ductu quodam (quem alii tamen omittunt,) ad os humeri læſum redit, & per ſimilem lineam ſpiralem in brachio ſenſim rurſus deſcendit, donec ad fractum locum redeat. Tum triplex rurſus ductus circularis circa locum fractum inſtituitur; faſcia vero ſubinde ſpiritu vini calido vel & oxycrato humectatur; quo nempe firmius atque exactius, quidquid fractum fuit, contineatur. Dehinc faſcia eadem ad cubitum per lineam ſpiralem ſic pro-

progreditur, ut ductus tandem aliquis ſpiralis infra flexuram cubiti fiat; ſed cubitus tamen inflexus ſit ejuſdemque caput, quod olecranum vulgo appellatur, liberum a faſcia maneat: quo nempe firmius vinctura hæreſcat. Mox, quatuor ſpleniis, ſex vel octo digitos longis, binos autem latis, ſecundum longitudinem oſſis humeri ita, ut æqualiter a ſe invicem diſtent, ſuper partem fractam impoſitis, ſed ante tamen in vino calido vel oxycrato tinctis faſcia denuo per ductus ſpirales a cubito ad uſque partem fractam ſurſum procedit, factoque rurſus circum illam ductu circulari triplici, ad humerum ſæpius memorata ratione adſcendit. Si ſplenia hæc decenter tecta ſunt, & faſciæ tamen aliqua pars ſupereſt ductus ſpirales deſcendentes, ſed rariores tamen, ſive inſigniter ab invicem remoti, circum brachium fiunt ad præcedentia melius firmanda, faſciæque pars extrema implicata ſollertiſſime per adhibitam aciculam firmatur. Tandem tres quatuorve *ferulæ* ſive laminæ, eædemque vel ex ligno, ferrove albo aut orichalco tenuiori, vel quod uſitatiſſimum hodie eſt; ex charta craſſiori & compacta, confectæ ſpithamæque longitudinem, binorum autem vel trium digitorum latitudinem habentes, brachio fracto ſecundum longitudinem, fere ut prædicta ſplenia injiciuntur, (vid. Tab. 38. fig. 17. a a a) adhibitiſque tribus funiculis, duos pedes vel ulnam circiter dimidiam longis, ita conſtringuntur, ut vinculum primum circa partem mediam, bina autem reliqua prope oram extremam utramque inſtituantur (*a*); ipſi denique vinculorum nodi ſinguli ſuper externo brachii latere exiſtant, ut tanto commodius & conſtringi & ſi opus eſt, ſolvi rurſus queant. conf. Tab. 38. fig. 17. bbb.

Poſt deligatione quid fiat. Deligatione hunc in modum abſoluta, brachium, involutum *mitella*, quam *ſuſpenſorium* vulgo vocant, Gallis *Eſcarpe*, commodiſſime excipitur; (*b*) atque ſic inflectitur, ut manus ſcrobiculo fere cordis immineat. *Si obliqua eſt fractura*, paulo magis demittere brachium convenit; ut ipſum humeri pondus impediat, ne fragmentum inferius juxta ſuperius altius, quam par eſt, aſſurgat; ſed ſi tranſverſa, præſtat mitella brevior. Debet autem mitella iſta ſive *habena ſuſcipiendo brachio commoda*, ſic parari. Mantile quoddam ſatis amplum atque molle, ſingulari modo complicatum quoad partem mediam cubito humeri fracti ſubmittitur, brachioque inflexo atque a mantili comprehenſo, cccc, utræque partes extremæ, circum collum injectæ, ſuper integri brachii humero in nodum conſtringuntur, d. Si nobilioribus atque lautioribus perſonis curatio adhibenda eſt, *tum ex panno ſerico nigro* hæc mitella ſive habena conficitur. Chirurgorum aliqui humero fracto vinciendo *loco unius longioris* tres breviores faſcias adhibent: quarum vel quælibet duas ulnas habeat, aut ut alii volunt, quarum prima una cum dimidia; altera binas, tertia denique binas cum dimidia ulnas adæquant. Prima ductibus adſcendentibus; altera deſcendentibus, tertia denique ductibus circum ſplenia atque ipſam humeri partem fractam faciendis, impenduntur; id quod ſatis commode quoque fieri poteſt. *Nonnulli ferulas oſſi comprehendendo firmandoque deſtinatas ſtatim*

(*a*) Sunt qui ferularum uſum in fracturis rejiciunt, & ſplenia ſatis earum vicem præſtare poſſe exiſtimant, ut PETIT. Lib. de morb. oſſ. Tom. II. p. 34. quod ſæpe etiam ſufficere poſſe intelligo. Attamen majoris roboris & ſecuritatis cauſa plerique hactenus ferulas quoque adhibuerunt.

(*b*) Ita CELSUS jam docuit. lib. 8. cap 10. Uſurpatur pro hoc ſcopo mantile in habenæ ſive fundæ modum complicatum, & circa collum firmatum, cui brachium immittitur, ſicut ex fig. 17. videre licet.

ſtatim ſuper ſplenia imponunt ipſaque faſcia tertia, vel parte ultima longioris faſciæ ſimul comprehendunt; id quod a ſcopo haud alienum eſt, attamen perinde mihi videtur. Denique obiter hic monendum eſt, *vincturam primam*, ſiquidem decenter illa facta eſt, niſi item caſus aliquis improviſus contrarium facere poſtulat, haud facile ante quartum vel quintum diem reſolvi debet; altera poſt octo demum dies innovatur; tertia denique & quarta, niſi forte malum quoddam inopinatum acciderit, per duodecim vel & quatuordecim dies integros in brachio relinquitur, uſque dum oſſis fragmenta ſatis firmiter rurſus invicem cohæreſcunt. Quod ipſum equidem fieri ut plurimum in hoc oſſe poſt quadraginta circiter ab incepta curatione dies, experientia teſte, conſuevit.

Vinctura tertium innovata, cubiti juncturam leniter identidem flectere expediet; ne qua forte *anchyloſis*, ſeu juncturæ cubiti rigor aliquis, brachium ſenſim occupet. Si jam tum ejus vitii aliquid cubitus contraxit, longe optimum fuerit, ad reſtituendam movendi facultatem priſtinam, unguentis, balneis, fomentiſque emollientibus brachium ſubinde fovere, ſed frequenter tamen ſimul idem diſtentare rurſumque inflectere, quin & pondus quoddam manu ſuſcipiendum atque agitandum per dies ſingulos ægro committere. Ita & egregie prodeſt, ſi partes ejuſmodi in ventrem animalium recens mactatorum immittuntur; quia hic vapor calidus, blandus, emolliens & reſolvens ad hoc malum minuendum valde idoneus eſt. Quos enim medicorum aliqui hunc in uſum adhibere ſolent ſpiritus roborantes ii fere ſemper, quia adſtringunt, alieni hic ſunt, imo vero pernicioſi. *Anchyloſis quomodo præcaveatur.*

Si prope humerum ſive in collo hoc os fractum eſt, longe gravius ægri periclitantur, modoque propoſita vinctura parum plerumque aut nihil proficit. Igitur tunc *ſpica ſimplex* adhiberi eo modo debet, quem ad claviculæ fracturam ſupra commendavimus (cap. IV. ſect. I. §. 2.) niſi quod pars humeri ſuperior ductibus faſciæ curatius ſit circumdanda atque involvenda. Ita & faſciam octodecim capitum (vid. Tab. IX. fig. 4.) haud inepte ad hanc fracturam adhiberi poſſe PETITUS auctor eſt, lib. de morb. oſſ. Sed difficulter hæc has partes fractas ſatis continebit. *Si fractura humero propinqua eſt.*

II. FASCIA PRO CUBITO FRACTO.

Si brachii pars inferior, ſive cubitus eſt diffractus, tum oſſibus, quemadmodum ſupra diximus, (pag. 184. & 185.) decenter repoſitis, ſequens inſtitui vinctura debebit. Ante omnia *linamentum* aliquod ſpithamam longum palmamque latum, utrinque fiſſum, ſicut de humero fracto docuimus, & Tab. II. fig. 18. delineavimus, inque oxycrato vel ſpiritu vini tinctum, circa partem fractam capitibus diligenter circumductis imponitur. Eo facto, bina ſplenia craſſa ulnæque ipſi quoad longitudinem fere æqualia, alterum interiori, exteriori lateri alterum, adplicantur, ſupra datis ferulis vel ex ligno vel ex charta craſſiſſima, eandem magnitudinem habentibus (*a*). Deinde faſcia quædam, ulnam unam cum dimidia quoad longitudinem, tres digitos quoad latitudinem adæquans, unumque glomerem comprehendens, circum ſplenia ferulaſque, aut ſi ferulæ omittuntur, circa ſola ſplenia ſic injicitur, ut, binis terniſve ductibus circularibus *Faſcia pro cubito fracto.*

(*a*) Nonnulli, ut PETITUS, ferulas has omittunt, eaſque haud neceſſarias eſſe judicant.

laribus circum locum fractum, factis, ſicut in humero fracto, ſenſim linea quadam ſpirali (*doloires*) ultra cubitum adſcendat: ubi denuo ductus quidam circulares ante fiunt, quam faſciæ pars extrema firmatur. Tum alia faſcia eodem, quo prima, loco circum brachium volvitur, factiſque rurſus uno alterove ductu circulari, ductibus ſpiralibus paulatim verſus manum adducitur, exceptoque per quandam velut habenam pollice, ad carpum retrahitur, ibidemque, poſt unum alterumve ductum circularem denuo inſtitutum fibula firmatur. Porro binæ ferulæ chartaceæ craſſiores, ipſi ulnæ quoad longitudinem fere æquales, quoad latitudinem vero ita comparatæ, ut univerſam prope vincturam comprehendant, &, quo commodius adaptari brachio deligato queant, ſpiritu vini vel & oxycrato madefactæ, altera ſupra exterius, altera ſuper interius brachii inferioris latus adhibentur, injectaque faſcia, binas ulnas longa fereque tres digitos lata ſic vinciuntur, ut, ductibus aliquot circularibus circum partem mediam factis, faſcia per ductus ſpirales primo ad cubiti flexuram adſcendat, deinde vero rurſus deſcendat, tandemque, ubi deſinit, fibulam aut inde rurſus ſuturam accipiat. Quanquam nihil magnopere obſtat, quo minus adhiberi *pro faſcia hac tres quatuorve funiculi breviores*, pro continendis ferulis queant, ſicut in oſſe humeri Tab. 38. fig. 17. bbb, indicavimus. Similiter in chirurgis haud deſunt, qui brachio ſic deligato adhuc una ferula magna chartacea utuntur; qua, velut canali quodam, brachium excipiunt, ut ſic tanto melius in eo quieſcat & glutinatio hoc ipſo promoveatur. (vid. hic canalis Tab. 8. fig. 14. & applicatio ejus Tab. 38. ee). Quibus ita jam confectis ſingulis, mitella ſive habena collo adhibenda eſt, in qua brachium, ut antea diximus, continuo geſtetur, donec ſaneſcat, vid. eadem figura cccc. Cetera facienda ſunt eadem, quæ de humeri oſſe fracto ejuſdemque curatione propoſuimus. (§. 2. ſeq.) Sic enim intra triginta plerumque dies cubitus ſive brachium inferius confractum glutinatur.

III. PRO CARPO FRACTO.

Vinctura carpi fracti. Quoties in *carpo* aliquid confractum eſt, oſſium fragmentis decenter in ſedem ſuam repoſitis, (vid. pag. 185.) ſequens vincturæ modus adhibendus eſt. Faſciæ, quinque vel ſex ulnas longæ, binos vero digitos latæ, unoque glomere comprehenſæ principium, tribus ductibus circularibus factis, circum carpum vitiatum injicitur. Mox ipſa, pollicem inter atque indicem digitum tranſmiſſa, totidem ductibus denuo circum carpum & manum trahitur, ut in dorſo manus ad ſimilitudinem litt. x, ſe invicem interſecent. Tum ductibus ſpiralibus a carpo verſus cubiti & tandem ſupra cubiti juncturam eadem adſcendit; poſitiſque tunc ſuper internum externumque carpum binis ſpleniis, carpi latitudini reſpondentibus, ad uſque manum rurſus deſcendit; quo nempe accuratius ſplenia contineantur. Denique binæ ferulæ chartaceæ ſpleniis injiciuntur faſciæque parte reliqua exactiſſime involvuntur ac deligantur: brachium autem ab habena ſive mitella & canali ſuſceptum, ſicut fig. 17. indicat, geſtatur.

IV.

IV. PRO METACARPO.

Ubi vero *metacarpi oſſibus confractis curatio adhibetur*, vincturam ſic inſtitui oportebit. Oſſibus diligenter repoſitis (vid. ſupra pag. 186.) faſcia ſimilis ei, quam carpo mox deſtinavimus, tribus ductibus circularibus circum partem adflictam ducitur. Mox pollicem inter atque indicem digitum trajecta carpum comprehendit, eoque facto per viam priſtinam, ſed ductibus tamen in formam litteræ x, poſitis, ad metacarpum redit. Id ipſum negotium fere ternis vicibus iteratur: deinde vero faſcia circum metacarpum aliquoties ducta, per ductus ſpirales ſenſim ultra cubitum, ut §. 3. diximus, adſcendit. Tandem bina ſplenia, alterum palmæ, dorſo manus alterum, una cum ferulis chartaceis, manus figuræ conformatis, adhibentur (vid. Tab. 36. fig. 5. ſollertiſſimeque per faſciam partem reliquam deligantur. *Vinctura metacarpi.*

V. PRO LUXATO CUBITO.

Ad *cubitum luxatum* priſtino vigori ſuo reſtituendum ſequens utilis & commoda eſſe deligatio ſolet. Cubito, quemadmodum ſupra præſcripſimus, (pag. 230. §. 4.) repoſito, linamentum aliquod utrinque fiſſum, cubitoque involvendum adcommodatum, vino denique, vel ſpiritu vini, vel & oxycrato madidum (vid. Tab. 2. fig. 18.) cubiti flexuræ accuratæ circumponitur. Tum faſcia, quinque circiter ulnas longa, binos digitos lata unoque capite comprehenſa, binis ductibus in orbem factis, ſupra flexuram cubiti injicitur, dehinc oblique intra cubiti juncturam deſcendit, ſimili prorſus ratione, ac fieri in venæ ſectionibus ſolet. Infra cubiti articulum ſimiliter bini ductus circulares fiunt: deinceps autem faſcia rurſus per flexuram interiorem aſcendit, ita ut cum priori ductu decuſſatio in litteræ x figuram fiat: partemque brachii ſuper cubito proximam ſemel atque iterum cingit, itaque vinculum aliquod, ſigno numeri octonarii 8: haud abſimile conſtituit. His confectis brachium univerſum linamento quodam ſatis amplo inque ſpiritu vini calido vel oxycrato prius tincto, involvitur atque per faſciam ductibus ſpiralibus aut repentibus injectam rite firmatur. Quanquam chirurgorum aliqui exiſtimant, linamentum iſtud amplum non uſque adeo neceſſarium hic exiſtere, ſed feliciter ſatis cubitum luxatum ſaneſcere, dummodo vincturam per faſciam, modo laudatis liquoribus humectatam lineiſque ſpiralibus circum brachium tractam, inſtituatur, interea tamen ad tumores & inflammationes avertendas prodeſſe poteſt. Denique brachium ita deligatum *mitellæ ſive mantili de collo ſuſpenſo per aliquot dies immittitur*; ſed identidem tamen, ne, prout evenire facile poteſt, indecenter rigeſcat, quam leniſſime quamque providentiſſime fieri poteſt, flectitur ac dimovetur. *Vinctura ad cubitum luxatum.*

VI. PRO CARPO LUXATO.

Carpo luxato, facienda ſunt ſequentia. Ante omnia quidquid violenter dimotum eſt, facta prius conveniente extenſione, ut ſupra p. 231. dictum eſt, reponitur. Eo facto, faſcia modo deſcripta tripliciter circum partem adflictam ducitur. Mox pollicem inter atque indicem digitum *Vinctura carpi luxati.*

 tranſ-

tranſmiſſa retroque, ad carpum inflexa denuo ſupra manum ſic adducitur, ut pone pollicem lineas in crucem poſitas, ſive figuram litteræ x efficiat denuoque carpum cingat. Quibus equidem ductibus aliquoties iteratis, duabus ferulis chartaceis craſſioribus circiterque binas palmas longis, carpus contegitur ligaturque. Tum pila, manu exacte comprehendenda, ut nimirum æqualiter digiti ſinguli contendantur, ægro committitur, exactiſſimeque a faſcia involvitur. Denique faſciæ pars reliqua ductibus ſpiralibus ultra cubitum, ne facile tumor aut inflammatio incidat, promovetur ibidemque decenter firmatur.

Vinctura ad venam in brachio inciſam.

VII. VINCTURA AD VENAM BRACHII.

De vincturis brachii dum hactenus explicavimus, id quoque nobis datum exiſtimamus eſſe, ut, qualem poſt inciſam venam, quod tam ſæpe fit, brachio adhiberi vincturam deceat, breviter oſtendamus. Faſcia, huic fini commoda, ulnam minimum Pariſinam, vel, ut perfectior fiat, ulnam unam cum dimidia quoad longitudinem, circiter binos autem digitos quoad latitudinem comprehendat. Vinciendi modus variis varius eſt, ſed primarius, ut mihi ſaltem videtur, hic eſt. Spleniis quadratis, ut moris eſt, ſuper plagam inflictam depreſſis, faſcia ſupra cubitum ſic injicitur, ut ejuſdem pars prima circiter ad ſpithamæ longitudinem ſupra & extra cubiti flexuram dependeat. Tum oblique ipſa introrſum ſuper ſplenia flexuræ impoſita deſcendit, factoque infra cubiti flexuram circuitu, oblique rurſus ſuper eundem locum ſic adſcendit, ut integer circuitus vinculi cubito injecti figuram num. 8, ductus vero faſciæ ſuper flexura poſiti, litt. X. ſive crucem aliquam repræſentent. Atque iſti quidem circuitus, qui figuram num. 8. efficiunt, brachio paululum inflexo, toties iterantur, quoties fere illud facere faſciæ longitudo permittit. Finita autem fere faſcia, partes extremæ ſive capita ejus nodo facto, ſupra cubitum in externo latere conſtringuntur. vid. Tab.III. fig. 1. D. Si funiculis ſpithamæ longitudine inſtructæ ſunt partes extremæ hujus faſciæ, ut apud nonnullos in Germania ſolent, tum & perquam commoda deligatio eſt, dum funiculi hi non niſi exiguum nodum relinquunt, & faſcia non niſi unius ulnæ Pariſinæ longitudinem poſtulat; modus vero eam injiciendi prorſus idem eſt.

VIII. AD ARTERIAM BRACHII INCISAM.

Vinctura ad arteriã conciſam in brachio.

Si qua autem forte chirurgus, venam brachii inciſurus, ex imprudentia aut caſu *arteriam* ibidem læſerit, ſequentia opus erunt deligandi artificia. Poſtquam nimirum ſanguis ad uſque animi defectionem profluxit, (vid.pag.387. §.II.) primo bina vel terna ſplenia, eaque ſatis craſſa, quorum uni, ad majorem deligationis firmitatem nummus inſertus ſit, ſuper vulnus arteriæ inflictum imponantur. Deinde faſcia, quinque vel ſex ulnas longa, binos autem digitos lata, unoque glomere vel capite comprehenſa, bis vel ter primo ſupra cubitum circumducitur, eoque facto, perinde, ac ad venæ deligationem propoſuimus (§.10.) promovetur, ſed ita tamen, ut paulo fortius, quam ubi vena tantum inciſa eſt, adſtringatur. Inſtitutis ad figuram 8. quinque vel ſex ductibus, ſplenium aliquod anguſtum atque oblongum a cubiti flexura fere ad alam uſque, inte-

interiori brachii lateri ſic adplicatur, ut arteriæ brachiali primariæ quam exactiſſime ſuperincumbat. Tum faſcia per ductus ſpirales eoſdemque ſatis adſtrictos paulatim ad ſupremum uſque humerum promovetur: quo nempe facilius ſanguinis per iſtam arteriam fluxus vehemens cohibeatur. Dehinc ductus aliquis ab humero per alam brachii oppoſiti circum præcordia in modum quaſi circuli obliqui inſtituitur, eoque abſoluto, & faſcia ad humerum brachii læſi rurſus promota, ductibus ſpiralibus iiſdemque prioribus contrariis deorſum verſus circum brachium deducitur ſollertiſſimeque tandem, ubi deſinit, firmatur. Sin juſtæ longitudinis faſcia non ſtatim ad manus fuerit, faſcia brevior, quæ forte præſto eſt, opportune brachio injicere miniſtroque plagam & arteriam brachialem digito comprimendam committere præſtat, quam per adhibitam in paranda faſcia longiori moram juſto diuturniorem, graviſſimis ægrum ob profuſionem ſanguinis graviorem periculis exponere. Namque nihil omnino impedit, quo minus, poſt adhibitam faſciam hanc breviorem, longior quoque faſcia & iiſdem quidem modis quos jamjam deſcripſimus, una cum ſpleniis neceſſariis adhiberi brachio valeat. Deligationis negotio diligenter jam confecto, reliquum eſt, ut in habenam, de collo ſuſpenſam, eum fere in modum, qui Tab. 38. fig. 17. exhibetur, omiſſo tamen canali ee, brachium adflictum conjiciatur; æger autem, ut quam diligentiſſime a commotionibus itemque a cibo & potu calefaciente ſeſe abſtineat, moneatur. Cetera enim eadem prorſus fiunt, quæ ſuperius ſuo loco ſunt præſcripta, pag. 387. cap. 12.

IX.

Neque vero ad ea tantum, quæ per imprudentiam chirurgi fiunt, ſed ad quæcunque alia etiam arteriæ brachialis in flexura cubiti vulnera, quin etiam ad *aneuryſmata*, eademque cum graviora atque operationem chirurgicam experta, tum minora etiam atque ſanationem per vincturam recipientia, modo deſcriptum vinciendi modum cum profectu adhibueris. Atque ad aneuryſmata quidem minora, ſine ſcalpello & machinis curanda, ſequentes neceſſariæ hic videntur obſervationes. Ante omnia tuberculum per admotum digitum ſic deprimitur, ut ſanguis, in eodem comprehenſus, in arteriam revertatur. Eo facto emplaſtrum aliquod adſtringens, ſuper emplaſtrum autem ſplenium aliquod, aneuryſmatis amplitudini adcommodatum, cum nummulo aliove corpuſculo duro intus comprehenſo; huic denique ſplenio alia quædam ſplenia, majora minoribus, imponuntur, eaque ratione, quam modo explicavimus, ſupra deligantur, & faſciæ ita circumductæ diu ſatis & continuo ita geſtentur. Exempla hujus ſanationis HILDANUS propoſuit centur. III. obſ. 43. 44. *Vinctura ad aneuryſmata.*

X. VINCTURA AD VENAM SECTAM IN MANU.

Si qua forte in alterutra manu facta eſt ſanguinis per venam detractio; non idem ſolum, quem ad cubitum propoſuimus, (§. VII.) ſed plane ſingularis quoque & is quidem commodior aut elegantior adhiberi vincturæ modus poterit. Si præſertim vena, quæ ſalvatella vulgo vocatur, fuerit inciſa. Nimirum, binis ſpleniolis decenter adhibitis, faſcia, ulnam & quod excurrit, longa, ſed nullis tamen funiculis inſtructa, binis ductibus *Vinctura ad venæ ſect. in manu.*

circularibus circum carptum injicitur, indeque ſuper dorſum manus promota digitum auricularem inter & annularem trajicitur; mox autem inter hunc & medium retro reflexa tranſverſim ad litt. x. ſimilitudinem ſuper ſplenium ad carpum adducitur, atque hic ductus circa digitum annularem & carpum ter repetitur, tandemque factis totidem ductibus circularibus circa carpum, quot eorum fieri per faſciæ longitudinem poſſunt, gnaviter ibidem firmatur.

XI. VINCTURA AD MANUM ADUSTAM.

Vinctura ad pollicis fracturam.

Poſtquam remedia idonea adhibita ſunt, faſcia ſumi poteſt, quæ ſex ulnas ſit longa & pollicem lata. Hæc duobus ductibus circularibus circa carpum injicitur, hinc per volam manus ad digitum auricularem ducitur, qui primo per ſpirales ductus aſcendentes totus involvitur, deinde vero per ſpiras deſcendentes ad radicem ejus & inde ad digitum auricularem progreſſus fit, quo eadem ratione involuto, ad digitum medium ac poſtea ad indicem, (vid. fig. 18. a, b, c, d) itur, poſtea quidam circuitus fiunt circa metacarpum, inter pollicem & indicem, e e e, atque metacarpo ita involuto, procedendum ad pollicem, ut eodem, ut ceteri digiti, modo comprehendatur, f; denique & inferior metacarpi pars ſpiralibus ductibus obducitur, g g g, & tandem faſcia circa carpum, h, ubi incepit, per circulares finitur.

XII. VINCTURA AD POLLICIS FRACTURAM.

Si pollicis articulus uterque fractus eſt.

Pollicis manus fractura ſequentem poſtulat vincturam. Decenter repoſito, quemadmodum ſupra præſcriptum eſt, (vid. pag. 186. §. XI.) oſſe diffracto, faſcia pollicem lata, ulnam autem cum dimidia, vel & binas ulnas longa eademque in unicum glomerem convoluta, factis binis in carpo ductibus circularibus, ad partem fractam promovetur, qua equidem triplici ductu circulari comprehenſa, binæ lamellæ ſive ferulæ chartæ craſſioris digitique circiter latitudinem habentes, altera ſuper interius, altera ſuper exterius pollicis latus injiciuntur biniſque vel ternis etiam faſciæ circuitibus deligantur. Denique faſcia ad carpum reducitur, ibidemque, poſt aliquot faſciæ ductus denuo inſtitutos, diligenter firmatur.

Si pollicis articulus uterque factus eſt, tum ſimili prorſus, ut antea, modo vinctura inſtituitur; ſed ita tamen, ut ſuper utraque fractura ſeorſim vinctura repetatur, atque lamellæ chartaceæ ſuper utrumque articulum extendantur, faſciaque poſtea includantur.

XIII. VINCTURA AD DIGITUM FRACTUM.

Vinctura digiti fracti.

Porro ſi *digitus* aliquis *fractus* eſt, tum itidem vinctura modo præſcripta circa locum fractum adhibetur: niſi quod, ad firmius continendum digitum vitiatum, digitus poſtea integer propinquus ſimul cum eodem a faſcia comprehendantur, atque ſic ſimul colligantur, qui ſanus digitus fracto pro fulcro quaſi ſervit, donec rurſus glutinatus ſit.

XIV. AD PLURES DIGITOS FRACTOS.

Quod ſi autem *uno plures digiti ſimul diffracti ſunt* , oſſibus fractis in ordinem redactis faſcia , tres ulnas longa binoſque digitos lata , primo circum carpum, gemino ductu circulari facto, injicitur. Dehinc , ſuper manus dorſum ad digitos vitiatos promota , ſic circum eos omnes involvitur, ut nihil neque inæquale , neque nudum reliquum ſit . Tum lamina quædam conveniens e charta craſſa qualis Tab. 36. fig. 5. indicatur, perinde ſcilicet, ut de metacarpo præcepimus , (§. 4.) palmæ ſubjicitur , exactiſſimeque per injectam faſciam intra manum firmatur . Quanquam loco hujus aliis ſatius videtur , ut paululum inflexos continere digitos liceat , pilam aut glomerem ægræ manui committere , eoque facto, vincula prædicta ratione ſuperinducere. Sed quoquo tandem modo digiti comprehenſi ſint, faſcia reduci ſemper a digitis ad carpum debebit , exactiſſimeque ibidem firmari ; ipſa denique manus in habena ſive mitella a collo ſuſpenſa continuo geſtari. *Si digiti plures fracti ſunt.*

XV. VINCTURA AD DIGITOS LUXATOS.

Digitos equidem *luxatos* per ſe ut plurimum ſaneſcere, dummodo ipſi vel leviter ſolum extendantur, quotidianus rerum uſus loquitur, ita ut faſcia vix indigeant . Interim ubi vel mali vetuſtas , vel ſingularis debilitas juncturæ, vel & quæcunque alia ratio vincturam aliquam digitis luxatis adhibendam ſuaſerit , ſequentia fieri oportebit . Faſcia , ulnam unam & dimidiam longa, digitumque lata, ſimiliter, ut ad digitos fractos commendavimus , binis ductibus circularibus circum carpum injicitur: inde ſuper dorſum manus verſus digitum luxatum attrahitur; circa juncturam luxatam circumducitur, eaque ductu in crucem poſito adcurate comprehenſa , ad carpum rurſus faſcia adducitur , eodemque negotio tertia vice repetito, circum carpum illa tandem , ubi finis ejus eſt, firmatur . *Si digiti complures una luxati ſunt* , ſinguli ſimiliter deligandi ſunt . Gallis vincturæ genus hoc *le demi Gantelet* , *dimidia chirotheca* , communiter adpellatur; quia ſolum manus involvitur , ſed non digiti , qui nudi manent. *Vinctura ad digitos luxatos.*

XVI. VINCTURA AD DIGITOS MUTILATOS.

Porro quoties *digiti portio* aliqua vel forte fortuna *reſciſſa eſt* ; vel & reſcindi propter gangrænam, ſphacelum, aut cariem ſimilemque noxam aliam debuit , poſt adhibita vulneri medicamenta convenientia ſic fere deligari plagam oportet , quemadmodum ſupra de pene præcepimus . Namque primo poſt linamenta carpta emplaſtrum & ſplenium crucis melitenſis figuram habentia (vid. Tab. II. fig. e) rite adplicantur : deinde faſcia quartam ulnæ partem, utriuſque digiti latitudinem continens, cujus fig. Tab. II. litt. e, videri poteſt , quam diligentiſſime circum digitum injicitur. *Vinctura ad digitos mutilatos.*

XVII. VINCTURA AD MANUM VEL CUBITUM ABSCISSUM.

Vinctura ad manum vel cubitum abſciſſum.

Manu vel & *cubito reſciſſo*, medicamentis, linamentis, ſpleniis atque ceteris rebus vulneri adcommodatis (vid. ſupra pag. 451. §. VIII.) hanc ſuperinjicere vincturam decebit. Faſcia, quinque vel ſex ulnas longa, tres autem digitos lata inque duplicem glomerem convoluta, ad palmæ circiter amplitudinem ſupra partem mutilatam poſito loco, vid. Tab. 38. fig. 19. c, ſic adhibetur, ut tribus vel quatuor ductibus circularibus ibidem inſtitutis, quam exactiſſime id, quod ſupra vulnus datum eſt, a, firmetur. Dehinc glomerum alteruter ſuper truncatam partem a loco c, per d, ſic inducitur, ut ejuſdem habena in adverſo membri latere ab alterius glomeris habena circa truncum in loco c, circumducta ſatis comprehendi valeat. Eo facto, glomer primus, retro & oblique quidem reflexus, truncum extremum C, denuo comprehendit atque ad eum locum redit, unde venerat, ſicut hoc jam ſupra in capitali capitis & claviculæ docuimus: Id ipſum vinciendi negotium ſæpius & tam diu repetitur, donec membrum truncatum una cum ſpleniis ſuperimpoſitis ſatis adcurate tectum & firmatum eſſe deprehenditur. Namque tum capitis alterius & quidem brevioris pars extrema ab alterius & longioris capitis ductibus ſpiralibus ſurſum deorſumque eundo firmiter comprehenditur; capitis autem poſterioris pars extima per defixas aciculas vel ſuturam rite firmatur. Oportet autem quam exactiſſime ſemper faſciam hic adſtringere, quo & firmius medicamenta circum partem truncatam hæreſcant, & facilius ſanguis, propter compreſſas venas, conquieſcat. Singulis rite jam confectis, ſuper lectulo æger deponitur, parte truncata ſubmiſſo pulvillo ſurſum elevata, & deinde per admotam adminiſtri manum, ut promtius ac certius ſanguis cohibeatur, gnaviter aliquamdiu compreſſa, donec metus profuſionis ſanguinis præteriit. Denique ubi ſurgendi facultatem æger recipit, habenæ de collo ſuſpenſæ, (vid. fig. 17. c c,) id quod truncatum eſt, immittitur, donec vulnus omnino glutinatum eſt.

XVIII. VINCTURA AD BRACHIUM AMPUTATUM.

Vinctura ad brachiũ ſuperius.

Si ſupra cubitum reſciſſum brachium eſt, tum, probe a filo comprehenſis arteriis, deligatio iiſdem prorſus, quos jamjam explicavimus, modis perficitur, niſi quod longior, eademque ſex circiter ulnas comprehendens, faſcia hic requiratur, & in latere interno brachii arteriæ majori ſplenium longum, anguſtum, ſed tamen craſſum, imponatur, illudque faſcia ſimul probe involvatur. Si qua autem forte, quemadmodum ſæpiſſime accidit, prope ipſum humerum truncatum brachium eſt, fereque non niſi binos, ternos, vel quaternos digitos latos longa pars ejuſdem reliqua eſt, tum, vaſis ſanguiferis filis probe deligatis, neceſſarium utique eſt, octo ulnarum faſciam, ternoſque digitos latam, ſic adplicare, ut iſte glomer, qui reflecti alias ſuper truncatam partem ſolet, circum præcordia, ſubter ala integra tranſeat ſubindeque ad truncatum membrum redeat, illudque probe comprehendat. Namque alias vinctura non ſatis firmiter hæreſcit, ſed facile ab humero decideret. Ceterum ſi nimis exigua brachii portio ſuperſtes eſt, commodiſſimum utique vide r, eandem deligandi ratio-

nem

nem adhibuiſſe, quam ad abſciſſum humerum in ipſo cum ſcapula articulo jamjam proponere inſtituimus.

XIX. VINCTURA AD HUMERUM IN ARTICULO EXCISUM.

Nimirum ſi ipſa humeri commiſſura perrupta, atque ita *brachium a ſcapula reſectum eſt*, tum, diligenter confectis iis, quæ ad fovendam plagam ſupra commendavimus, (vid. pag. 464. §. VIII.) ſequentem in modum deligare membrum truncatum oportebit. Faſcia decem vel duodecim ulnas pariſinas longa, quatuor digitos lata, inque unicum glomerem involuta, ſubter alam integram adplicatur diligenterque a miniſtro quodam digitis admotis continetur. Hinc ſuper pectus tranſverſum ad humerum exciſum promovetur. Quo equidem ſuperato ſuper dorſum ad axillam ſanam reducitur. Tum idem ductus iterum inſtituitur: eoque abſoluto, faſcia, ſubter axillam integram a tergo producta, ſtatim retro ſuper humerum ita reflectitur, ut, dorſo humeroque truncato ſuperatis, circum præcordia ſub axillam ſanam denuo trahatur. Mox, comprehenſo humero reſecto, ſuper præcordia ad humerum adflictum ipſa ſic reducitur, ut lineis in crucem ſive litteræ x figuram poſitis faſciæ ductus invicem trajecti compareant. Quibus ductibus aliquoties repetitis, faſciæ pars reliqua ductibus circularibus circa pectus & locum mutilatum ad firmiter comprehendenda ea omnia, quæ vulneri ſuperimpoſita ſunt, impenditur gnaviterque per adhibitas aciculas aut ſuturas variis in locis firmatur. *Vinctura ad humerum exciſum.*

C A P. VII.

De vincturis, quæ fieri in pedibus ſolent.

I.

De vincturis, pedi adhiberi ſolitis, expoſituri primo loco de femoris, deinceps autem de reliquarum pedis partium vincturis exponere ſuſcipimus. Atque ad *femoris* quidem fracti *vincturas* quod attinet, eæ pro vario fracturæ loco, itemque pro varia ejuſdem conditione, utique ſolent eſſe variæ. Interdum enim oſſis femoris collum; interdum autem collo inferior quædam ejus pars, vel in ſuperiori, vel media, vel inferiori parte diffringitur. Si qua forte infra collum femur fractum eſt, vel tranſverſa fractura eſt, vel obliqua. Caſibus ſingulis ſingularia adhibenda ſunt deligationis artificia atque obſervationes. Enim vero ſi qua forte pars infra collum, eaque vel *media vel inferior etiam genuque propinqua fracta eſt*, diligenter confectis iis, quæ ſuperius ad os hoc fractum reſtituendum præſcripta ſunt, (vid. pag. 187.) ternas adhibere faſcias oportebit: quarum binis quatuor; tertiæ vero trium ulnarum longitudo; ſingulis autem trium, vel &, pro re nata, quatuor digitorum latitudo tribuenda eſt. Similiter ſingulæ unico tantum glomere comprehenduntur. Sed ante tamen, quam faſciæ adplicantur, primo *linamentum ſimplex* in quatuor capita fiſſum, ut in Tab. II. fig. 18. idemque vel vino calido, ſpiritu vini, vel & oxycrato madidum, circum partem fractam ſic involvitur, ut capita *Vinctura ad femur fractum.*

pita

pita decuſſatim ſibi invicem ſuperimponantur: tum *ſplenium* aliquod *craſſum & ſatis longum*, hoc eſt, femori quoad longitudinem propemodum æquale, ipſiuſque oſſis nativæ cavitati poſteriori explendæ aptum ſecundum longitudinem femori ſubjicitur; ne ſcilicet ſine hoc juſto magis directum atque longum per adhibitam vincturam illud efficiatur. His confectis, femur ab adminiſtris duobus tam circa ſuperiorem, quam inferiorem partem, gnaviter elevatur; vinctura autem a chirurgo ſequentem in modum perficitur. Fractus & rurſus reſtitutus locus primo *per admotam trium ulnarum faſciam*, tribus ductibus circularibus hiſdemque paulo ſtrictioribus inſtitutis, comprehenditur, ſicut de brachio ſupra dictum eſt. (vid. cap. VI. §. I.) Dehinc faſcia per ductus ſpirales paulatim verſus inguina promovetur, ibidemque poſt aliquot ductus circulares firmatur. Tum altera, eademque quatuor ulnas longa, faſcia eodem, quo prima loco adplicatur, abſolutiſque denuo tribus ductibus circularibus, ſed prioribus tamen contrariis, inde autem, ſplenio ſatis craſſo per certos gradus rite complicatum (*a*), circum inferiorem eandemque tenuiorem femoris partem, ut eandem ipſa cum ſuperiore craſſitiem nanciſcatur, injecto per ductus ſpirales deſcendentes deorſum ad genu ducitur, factiſque infra idem ductibus aliquot circularibus firmatur. Ad quod equidem negotium feliciter inſtituendum hæc utique neceſſaria videtur obſervatio, ut nimirum longe ſtrictiores faſciæ ductus fiant, *ſi obliqua eſt fractura*, quam ſi plane fuerit tranſverſa. *Porro quatuor ſplenia*, ſpithamam longa, circiterque tres digitos lata, laminiſque ſive ferulis quatuor craſſis & convenientibus, pro oſſe continendo, tecta ſingula, ſecundum longitudinem femori, ſicut in brachii fractura dictum eſt, adaptantur (*b*). Circum hæc faſcia tertia, eaque itidem quatuor ulnas longa, ſic injicitur, ut primo, ductibus aliquot circularibus factis, circum fracturam ducatur; deinde per lineam ſpiralem, circum circa factam, ſurſum adducatur; denique vero ſimili ratione deorſum trahatur, donec ferulæ probe ab ea comprehenſæ & involutæ ſint, diligentiſſimeque eo loco, quo deſinit, firmetur. Tandem univerſum femur binis adhuc aliis ferulis majoribus, ex charta craſſiſſima paratis, vinoque calido vel oxycrato prius madefactis, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime comprehenditur; ipſum autem involucrum hoc tribus vel quatuor funiculis idoneis circuminjectis deligatur: preinde ſcilicet, ac de brachio ſupra ſcripſimus, cap. VI. §. I. (conf. Tab. 38. fig. 17. aaa, bbb.)

Femoris poſt vincturam ſitus.

Confecto his rationibus vincturæ negotio proximum eſt, ut de conveniente *femoris poſitura* chirurgus proſpiciat. Commodiſſimum huic fini videtur capſula ſive involucrum aliquod lineum, biniſque bacillis cylindricis, ſtramine obductis, inſtructum; quod Galli *Fanons*, Germani *Stroblade*, nonnulli *lectulum ſtramineum* nuncupant. (vid. Tab. IX. fig. 5.) Circa quod tamen ea neceſſaria cautio videtur, ne baculis AAAA. utriſque eadem in femoris fractura longitudo tribuatur, qualis in tibia vel crure fracto ipſi datur, cui hæc figura 5. accommodata & propria eſt. Debet enim is, qui ad latus cruris interius adplicatur, ejus eſſe magnitudinis, ut a malleolo interno ad inguen pertingat. Contra vero exterior ita longus, ut coxam ſive os ileum paullo ſuperet, vel etiam, ſicut nonnulli vo-

(*a*) Vid. Tab. IX. fig. 1. Galli hoc ſplenium appellant *compreſſe graduee*.

(*b*) Loco quatuor ferularum anguſtiorum *duæ ampliores* quoque adhiberi commode poſſunt, ſicut PETITUS docet, lib. de morb. oſſium.

volunt, ita exiſtat, ut ſuper univerſum corporis latus illud, quod pedis malleolum externum inter axillam comprehenſum eſt, ſeſe extendat, atque ita quam exactiſſime femur adflictum contineat diſtentetque. Si qua enim forte juſto breviores baculi exiſtunt; ſi præſertim oblique fractum femur eſt, utique periculum eſſe ſolet, ne juſto brevior idem pes evadat claudicandique neceſſitatem aliquam ægro conciliet (*a*). Pede his rationibus atque ita diligenter extenſo, ut pollex pedis vel eandem cum patella lineam rectam teneat, vel & aliquantis per extrorſum verſus poſitus ſit, quidquid ſpatii infra ſuras juxta malleolos, ſub poplite atque alibi reliquum eſt, linamentis contortis, vel & ſtuppa ſollertiſſime adimpletur. Chirurgorum aliqui & *femur & tibiam nunc ſpleniis ampliſſimis contegunt*, quo nempe adcuratius involucrum hæreſcat, neque pes moleſtiæ quidquam ab injiciendis funiculis ſive vinculis ſentiat. Contra vero alii fruſtra id ipſum fieri exiſtimant. Solent autem ſepteni utplurimum, pro lectulo hoc ſive capſula ſtraminea circum pedem integrum una cum femore deligando, *funiculi*, trium circiter pedum longitudine, adhiberi: terni ſcilicet in tibia; vid. Tab. 38. fig. 20. a b c, terni in femore, ſeptimus denique iſque longiſſimus in ipſo ventre. Quanquam ſatius utique nonnullis videtur, pro funiculo ſeptimo mantile quoddam pro eo firmando circum ventrem injicere. Similiter *circa horum funiculorum adplicationem* hæc adhuc neceſſaria eſſe obſervatio, ut non tantummodo ante ſemper lectulo ſive capſula ipſi ſubmittantur, quam pes in eodem deponitur; ne ſcilicet hic cum periculo dimoveri ſubinde debeat; ſed etiam ut medius funiculus ex tribus ſemper prius, quam bini extremi conſtringatur; denique ut nodi ſemper in externo capſulæ hujus ſtramineæ latere, quia commodius hic accedere poſſumus, inſtituantur. Plantæ pedis *ſolea quædam ex aſſerculo vel & lamina quadam chartacea craſſa*, ad pedis ſimilitudinem fabricata, (vid. Tab. IX. fig. 6. 7.) ſubijcitur, connexiſque tribus funiculis a a a ſic deligatur, ut bini illi, qui utrinque adjuncti ſunt, in formam litteræ x, invicem trajecti circa genu vel ſuras (vid. Tab. 38. fig. 20. e, f) ad involucrum per aciculas infixas firmentur, tertius vero idemque ſuperior, g, quo loco aptiſſimum videtur itidem capſulæ ſtramineæ funiculis ejus jungatur. Sic enim quam commodiſſime contineri pes in ſitu ſuo naturali poterit, nec prout accidere nonnunquam ſolet, homo adflictus, curatione abſoluta, calcaneo inſiſtendi facultatem naturalem perdet. Neque vero alienum hic fuerit, ne duriter a ſolea pedis planta prematur, ſplenio quodam convenienti ſoleam hanc induere, (Vid. Tab. IX. fig. 7.) Similiter calcaneo habena ſive *annulus*, e molliori linteo confectus (vid. fig. 8. litt. a) calcaneo ſubmittitur funiculiſque *b b.* circa tarſum injectis firmatur; ne, ſicut fieri communiter ſolet, inflammatio quædam a diuturna extremi calcanei in lectum ſubjectum depreſſione ſuboriatur. Quandoquidem vero ne ſic quidem calcaneum a moleſtia ac periculo omni tutum præſtatur, dum inferior tendinis Achillis pars plerumque tandem ab annulo iſto premitur, commodius ſubinde videtur, *faſciam aliquam prælongam atque amplam*, binis glomeribus ita comprehenſam, ut circiter pollicem ampla inter utrumque glomerem, diligenter utrinque firmatum vel conſutum, habena evoluta ſit, (vid. fig. 21. Tab. 38.) ita calcaneo ſub-

[*a*] PETITUS contra vult, ut hæc pars hujus machinæ ſive lectuli ſtraminei non ſupra ſupremam oſſis ilei oram aſcendat, hancque longitudinem, ſi cetera rite fiant, ſufficere: qua de re ipſe conferri uberius poteſt lib. de oſſib. pag. 163 & 165.

ubſternere, ut, malleolis ſuper glomeres utrinque poſitos a a, ſuſtentatis, calcaneum una cum Achillis tendine ſartum atque integrum perſiſtat, *ſicuti ſupra* jam cap. de femore fracto dictum eſt. Denique ubi hic quoque ſitus tandem moleſtus eſſe incipit, ut haud raro contigit, haud alienum fuerit, identidem linteum aliquod molliſſimum, leviterque convolutum calcaneo ſubmittere. Quibus ſingulis quam diligentiſſime ita confectis, reliquum eſt, *ut & femori & pedi pulvillus molliſſimus ſubſternatur*; ſed ita tamen, ut depreſſior femoris, quam pedis ſitus ſit. Quidam ex chirurgis *aſſerculum æqualem ubique & lævigatum* præterea ſubter pulvillos deponunt, quo pes univerſus a calcaneo ad coxas uſque in ſitu ſuo naturali atque recto ſervetur. *Denique ut in neutrum latus recedere aut declinare pes valeat*, neceſſarium utique videtur, funiculis vinculo tibiæ medio utrinque injectis, atque clavorum, in utroque lecti ſive cubilis latere defixorum, ſubſidio firmatis, quam exactiſſime pedem continere, inſimul vero pannos lineos maximos & convolutos, qualibus in lectis uti vulgo ſolemus, ad utrumque pedis latus deponere. Quod ipſum equidem ut in femoris vel & tibiæ fracturis omnibus rite obſervetur, ipſa noxæ conditio poſtulat. Tandem quædam quaſi *fornix* vel *ex aliquot annulis ligneis dimidiis*, qualibus ad dolia continenda utimur, prout SCULTETUS *Tab.* LVI. deſignavit (*a*), vel & ex *tympani*, *modiive lignei lamina curva dimidia* ſuper pede fracto conſtruitur, pro ſuſtinendo lecti tegumento ſuperimpoſito; ne graviter id partem ægram comprimat. Ceteras, quæ ad commodam ægri hominis poſituram pertinent, obſervationes ſupra jam tum explicatas dedimus. cap. de femore fracto; pag. 186. & ſeqq.

II.

Vinctura ad femur oblique fractum.

Si oblique diffractum femur eſt, tum & magis adſtrictam deligationem adhibere, & ſollicitiorem continendo femori operam impendere chirurgus debet. Igitur vel ea, quæ ſupra jam tum hunc in finem præcepimus, (vid. pag. 189. §. VIII.) vel & ſequentia fieri oportebit. Inter femora pannus lineus ampliſſimus ſic injicitur, ut altera pars ſuper inguen, altera ſubter clunem lateris integri ſurſum verſus procedat, utraque autem firmiter clavis, in cubili defixis, inhæreſcat; & altera quidem in dextro latere, altera in ſiniſtro: ne facile deſcendere paulatim corpus ægrum valeat. Similiter ſupra genu vinculum aliquod validum injicitur, clavoque in ima cubilis parte defixo firmatur; ne ſcilicet ſurſum verſus adduci pes vitiatus queat. Ne qua autem forte moleſtia ab adhibitis vinculis proveniat, conſultum utique videtur, ſubinde locum ipſorum commutare. Atque ad vinculum quidem ſuperius quod adtinet, habenam, quæ in dextro latere aliquamdiu hæſit, ſiniſtro lateri adplicaſſe convenit; & contra. Vinculum autem, ſupra genu factum, penitus reſolvi, ejuſdemque loco aliud ſupra malleolos inſtitui oportebit. Utrumque denuo variari, ſi neceſſarium videtur, decebit; donec ſcilicet ſatis jam confirmatum eſſe femur fractum deprehenditur. Poſtremo haud abs re chirurgus fecerit, ſi truncum ligneum minutum, linteoque ſplenio involutum, in imo cubili ſubter pede ſano firmaverit, quo nixus æger, gnaviter extenſo pede iſto ſano, non firmiter modo ſuſtinere, ſed ſurſum quoque ſi forte paululum deſcenderit, reducere corpus ſuum valeat. Quanquam

(*a*] In Armamentar. chirurg. edit. in 4. anni 1666.

quam hæc regula non ad obliquas tantum, ſed ad tranſverſas quoque femoris fracturas feliciter ſanandas inſigniter proficit.

Vinctura quomodo innovari debeat. Sicubi decenter facta eſſe vinctura intelligitur; ſi item nihil mali ſupervenit, quod aliter facere chirurgum cogit, ante octavum vel & decimum quartum diem neutiquam reſolvi ea debebit. Si qua autem forte juſto vel adſtrictior, vel laxior eadem deprehendatur, ſi item caſus aliquis improviſus vincturæ ad reſolutionem aliquam poſtulaverit; neceſſarium utique eſt, faſciis ſuperinjectis, ſed quam providiſſime tamen, reſolutis, vincturam decenter innovare. Similiter vincturam alteram itemque tertiam ante decimum quartum diem reſolvere minus conſultum eſt. Atque tertiam relinquere in femore ad plenam uſque glutinationem decebit: ſiquidem ante ſextam a fractura ſeptimanam raro coaleſcere ampliſſimi oſſis hujus fragmenta conſueverunt. Quin &, ubi vel ætate grandior, vel & mali habitus æger eſt, poſt octavam, nonam vel decimam demum ſeptimanam glutinatio perficitur. Quantumvis autem feliciter abſoluta eſſe glutinatio perſentiſcitur, quam maxime tamen neceſſaria cautio eſt, ne proximo poſt confectam curationem tempore abſque ſcipionibus, imo fulcimentis ſubalaribus æger ingrediatur; ſiquidem alias periculum eſt, ne recens glutinatum os denuo confringatur.

III. VINCTURA AD COLLUM FEMORIS FRACTUM.

Vinctura ad collum femoris fractum. Quoties ipſum *femoris collum fractum eſt*, eam vincturæ ſpeciem adhibuiſſe decebit, quam ſub *ſpicæ inguinalis ſimplicis* titulo ſupra deſcripſimus; (vid. cap. V. §. 8. & Tab. 38. fig. 16.) ſed ea tamen lege, ut faſcia quatuor vel quinque ulnarum longitudinem, trium autem vel quatuor digitorum latitudinem habeat; deinde ut partem fractam, quantum fieri poteſt, firmiſſime comprehendat fortiſſimeque deorſum verſus contineat, quia alias muſculi hic robuſtiſſimi hoc os facillime ſurſum trahunt, atque ſic glutinationem cum capite femoris impediunt; quo ipſo pes brevior & claudus fit. Denique aliquot ductibus circularibus circum femur inſtitutis, fibula vel ſutura firmetur, peſque prædicto modo in lectulum ſtramineum ſupra deſcriptum immittatur. Inprimis autem admonendus æger eſt, ut ſtrenue ſemper conquieſcat. Reliqua eodem fieri modo debent, quem ſupra pag. 190. & mox ſupra §. II. & III. commendavimus.

IV. AD FEMUR LUXATUM LIGATURA.

Vinctura ad femur luxatum. *Femoris* equidem *luxationem* contra, quam vulgo creditum huc uſque eſt, raro admodum eſt ab externa violentia; nonnunquam autem & frequentius ab interno vitio quodam, hnmore ſcilicet abundante ac vitioſo circa femoris & coxæ juncturam collecto, naſci, ſupra jam tum indicavimus. (vid. pag. 233. cap. de femore luxato.) Quandoquidem autem ut plurimum difficulter admodum diſpelli humor iſte noxius, qui & femoris caput ex acetabulo ſive naturali ſede ſua, ſenſim expulit, & inſigniter ligamenta debilitavit, ſolet; mirum non eſt, homines, eo vitio laborantes, raro admodum ſine claudicatione convaleſcere. Interim ut ne dubium curationis negotium prorſus intentatum relinquamus, nihil abs re fecerimus, *ubi reſtituto, quantum quidem fieri potuit, oſſe, ſequentem homini adflicto curationem adhibuerimus*. Ante omnia femoris juncturam vitiatam

tam ſplenium aliquod, vino calido vel & oxycrato diligenter humectatum involvat. Tum ea femoris deligatio fiat, quæ ſupra ſub *ſpicæ inguinalis* nomine propoſita eſt. (cap. V. §. 8. & Tab. 28. fig. 16.) Denique æger ſtrenue per menſem integrum conquieſcere in lectulo ſuo jubetur: donec nimirum ſatis firmiter rurſus in acetabulo hæreſcere femoris caput deprehenditur. Si forte ab indecenter atque minus naturaliter laxatis ligamentis natum vitium eſt, oportebit aliquoties per dies ſingulos fomentis, ex ſpiritu vini valentiſſimo, ſpiritu matricali, roſmarini, lavendulæ aliove ſimili ſpiritu roborante paratis, ægram partem excipere, vel identidem inſeſſibus ſive balneis ac vaporibus confortantibus fovere, vel & continuo emplaſtris roborantibus idoneis eandem contegere.

V. VINCTURA AD PATELLAE FRACTURAM DIRECTAM.

Vinctura ad patellæ fracturam directam. *Patellas* nunc directas, nunc tranſverſas frangi, ſupra jam declaravimus. (vid. pag. 192. *Si directa vel ad lineam facta eſt*, deligationis modus aptiſſimus hic videtur. Fragmentis per admotas manus gnaviter compulſis, ſplenioque ſatis craſſo, ne graviter a faſciis tendines adficiantur, ſub poplite adplicato, *faſcia* quædam *uniens*, (vid. Tab. II. fig. f.) tres ulnas longa, binos autem vel ternos digitos lata, mediaque parte circiter ad tres digitos, ſecundum longitudinem, perforata, & binis glomeribus comprehenſa, ſimili fere modo adplicatur, ac de frontis vulneribus oblongis ſupra diximus. (cap. II. §. V. & Tab. 27. fig. 3.) Scilicet faſciæ pars media eademque perforata ſuper patella deponitur. Deinde glomus alteruter, circum poplitem ductus, per foramen illud trajicitur, eoque facto glomus uterque gnaviter utraque manu adducitur, riteque comprehenſis patellæ fragmentis circum genu atque poplitem injicitur. Hinc modo infra, modo ſupra genu faſciæ pars utraque promovetur, tandemque factis, quot fieri per ejuſdem longitudinem poſſunt, ejuſmodi ductibus, diligentiſſime firmatur. Interim quam curioſiſſime ſemper num ſatis etiam patellæ fragmenta invicem juncta ſint, circumſpicitur atque per admotos digitos exploratur. Quibus rite jam confectis ſingulis ſuper patellam ſplenium, ſub poplite vero ferula chartacea valida, ſed ante tamen vino calido gnaviter humefacta, per injectam binarum ternarumve ulnarum faſciam ductibus ſpiralibus deligantur; ut nimirum & directum ſemper extenſumque donec glutinata eſt, genu ſit, & æqualem callum acquirat. Denique lectulus ſtramineus, qualis Tab. IX. fig. 5. exhibetur, debita ratione, ſicut Tab. 38. fig. 20. tribus vel quatuor funiculis circum crus deligatur.

VI. VINCTURA AD PATELLAE FRACTURAM TRANSVERSAM.

Vinctura ad fracturam patellæ tranſverſam. Ubi vero, quemadmodum accidere frequentius ſolet, *tranſverſim confracta patella eſt*; tum, extenſo prius pede, diligenter cum a ſuperiori, tum ab inferiori parte rurſus compulſis atque reſtitutis ejuſdem fragmentis emplaſtriſque probe munitis, (vid. ſupra pag. 194. §. IV.) per adhibitam faſciam, tres ulnas longam totidemque digitos latam, duplicis generis vinctura in genu inſtitui poterit. Vel enim 1, *glomere duplici* faſcia

1. Modus. comprehenditur; atque tum ipſa, proxime ſupra genu depoſita, vid. Tab.

38.

38. fig. 22. a, primo circum femur ductu circulari d, mox ſub poplite tranſverſim, mutatis ibi duobus faſciæ capitibus, ſic ducitur, ut glomeres utrique ad anteriorem tibiæ partem c c, ſub patella & genu e rurſus perveniant. Namque tum proxime infra patellam habenæ, invicem permutatæ, circum tibiam ad poplitem retrahuntur, atque hoc ipſo inferiorem patellæ partem ad ſuperiorem egregie compellunt. Inibi denuo ſic trajiciuntur, ut, proximo ſupra genu loco, d, ſuper imo femore, iterum permutatæ, ad poplitem redeant, eoque ipſo ſuperiorem patellæ partem ad inferiorem adigant. Ipſi ductus illi, tam a ſuperiori, quam inferiori patellæ parte inſtituti, ad uſque faſciæ finem quam diligentiſſime iterantur; ſed maxima tamen ſimul adhibita cura, ut patellæ fragmenta exacte ſic iterum & compellantur & retineantur.

Vel 2. in *unicum glomerem faſcia convolvitur*, fereque ſequentem in modum adplicatur. Principium ejus, compulſis prius fragmentis, proxime ſupra genu, ſive patella, a, adplicatur, factiſque circum femur, b, ductibus aliquot circularibus, d, pro principio faſciæ probe firmando, oblique ſub poplite faſcia ad ſupremam cruris ſive tibiæ partem tranſmittitur. Ductu circulari circum ſupremam patellæque proximam tibiæ partem inſtituto, e, faſcia denuo ſub poplite oblique ad femoris partem patellæ propinquam, d, promovetur. Id ipſum deligandi negotium, qua diximus ratione, tamdiu hac faſcia continuatur, quamdiu illud fieri per ejus longitudinem poteſt. Interim curioſiſſime ſemper hic providetur, ut patellæ fragmenta, in ſedem naturalem decenter reſtituta, quam exactiſſime hac vinciendi ratione comprehendantur firmenturque. Faſcia hunc in modum adplicata, proximum eſt, *ut poplite ferula chartacea craſſa*, ſuper ipſum autem genu ſplenium aliquod ſpiritu vini calido, vel & oxycrato madidum, per adhibitam faſciam aliam, ductibus ſpiralibus inſtitutis, ſic deligantur, ut nullo modo flecti genu, id quod pernicioſiſſimum eſſet, valeat. Chirurgorum aliquos *ad patellam firmiter compellendam atque continendam proprium inſtrumentum aliquod adhibere*, ex ſupra poſitis, (vid. pag. 194.) eſt manifeſtum, id quod etiam ſæpe non eſt ſine ſucceſſu. Denique ut quam exactiſſime ſemper genu cum patella contineatur; haud alienum fuerit *lectulum ſtramineum*, modo commendatum, vid. Tab. 38. fig. 20. ſollertiſſime circum pedem deligare. At enimvero quandoquidem per novem, vel & decem ſeptimanas, extenſum deligatumque contineri neque ante abſolutam glutinationem flecti genu oportet, abeſſe vix poteſt, quin *quam facillime rigor aliquis*, (*anchyloſin* vulgo vocant) juncturam ejus infeſtet atque ita hominem claudum efficiat. Quod ipſum equidem ubi forte accidit, opera danda eſt, ut, medicamentis emollientibus, fotibus, ac unguentis balneis convenientibus frequenter adhibitis, ut ſupra jam docuimus, priſtina flectendi facultas, quantum quidem fieri poteſt, genu ſive juncturæ femoris ac tibiæ reſtituatur. Ceterum neque id ſilentio hic prætermittendum eſt, *homines, quibus ſemel fracta eſt patella*, uſque adeo inſigniter, quoad iſtam quidem corporis partem, ob debilitatem inde relictam, periclitari, ut vel leviſſimus etiam caſus non modo patellam denuo frangat, ſed certiſſimam quoque fere poſtea claudicationem inducat.

2. Modus.

VII.

VII. VINCTURA TERTIA PRO PATELLA FRACTA.

Tertius modus. Quoniam vero tam difficulter patella fracta denuo firmiter ſatis coaleſcit, Medici inde commoti ſunt, ut adhuc alios modos excogitaverint, quibus eam fortius glutinari poſſe crediderunt. Adeoque nonnulli ſumunt fruſtum lintei triplicati, duos fere pedes longi, & octo pollices lati. Hoc in altero extremo A, vid. Tab. 38. fig. 23,) manet integrum, in altero autem BB ex medio C D fruſtum exſcindunt latitudine duorum pollicum, ita ut hoc duobus capitibus BB, deinde inſtructum ſit, pars vero ſuprema exciſa luxata ſit, C, ut patellam accuratius comprehendere valeat. Linteum hoc ita injicitur, ut integra pars anteriori femoris parti fig. 22. d b, ſic imponatur, ut pars ſuprema, exciſa & lunata C, patellam comprehendat. Deinde faſcia, qualis in præcedentibus modis adhibita eſt, uno capite convoluta, ter mox ſupra patella fig.22. d, circa femur, & hoc linteum firmiter circumducitur, ſuper hos ductus circulares deinde lintei hujus pars integra reflectitur, atque faſcia illa iterum ter circumducta in loco d, probe involvitur ac firmatur. Poſtea ambo capita illius lintei fig.23. BB a miniſtro diligenter deorſum trahenda, ut ſic una pars patellæ ſurſum mota ad inferiorem rite adtrahatur, tum faſcia ſub poplite infra genu trahenda, ibique ter quoque circularibus ductibus mox infra patellam e, fig.22. circumducenda; hoc facto, duo capita ſuper hos circulares ductus quoque ſurſum reflectuntur, ac deinde novis ejuſmodi ductibus circularibus firmantur. Quod reliquum eſt in faſcia in ductus circulares ſupra & infra patellam impenditur, & finis tandem aciculis aut ſutura figitur. Reliqua ad tranquillum ſitum pertinentia eadem ſunt, quæ modo commendavimus. Poterit etiam hæc vinctura æque commode fieri faſcia in duo capita convoluta, iiſdemque iidem ductus perfici.

VIII. VINCTURA AD GENU LUXATUM.

Vinctura ad genu luxatum. Qualis ad *patellæ* atque *genu luxationem*, adhiberi vinctura debeat, ſeorſim explicare neutiquam opus eſt. Siquidem hic eadem plane optime adhibetur, quam ad patellam tranſverſim fractam modo propoſuimus (§. 6.) Debet autem in ejuſmodi caſu octiduum circiter æger conquieſcere; donec ſcilicet ſatis rurſus confirmata eſſe ligamenta ſentiuntur, ut ambulare æger valeat.

IX. VINCTURA AD TIBIAM FRACTAM.

Vinctura ad tibiam fractam. Ad *tibiam fractam*, debitiſque modis reſtitutam, rite vinciendam binæ opus ſunt faſciæ, altera quinque, altera tres ulnas, longæ, digitoſque tres latæ; porro quatuor ſplenia, duas palmas longa, quatuor item ferulæ; denique cetera ea, quæ ad femur fractum ſupra hoc capite propoſuimus. (§.1.) Vincturæ modus hic eſt. Primo linamentum ſimplex utrinque fiſſum (vid. Tab. II. fig. 18.) atque oxycrato vel vini ſpiritu madidum circum partem fractam decenter involvitur, ita ut capita decuſſatim circumponantur. Eo facto, faſcia prima, tribus ductibus circularibus inſtitutis, circum partem fractam linamentumque, ut præcepimus, involutam, injicitur. Tum ductus quidam ſpirales ſenſim aſcendentes

circum

circum tibiam fiunt, donec faſcia ſupra genu, ſed hoc tamen faſcia neutiquam tecto, promota ſit. Inde ſimiliter faſcia deorſum reducitur, factiſque denuo circum partem ægram tribus circuitibus, ad calcaneum uſque ductibus ſpiralibus deſcendentibus promovetur; qui vero ſubinde ob inæqualem tibiæ craſſitudinem reflectendi, ut faſcia firmius & elegantius tibiæ inhæreat. Denique ipſa, pede velut a ſtapede ſuſcepto, per ſimiles ductus ſpirales ſurſum retrahitur, debitaque ratione, ubi deſinit, firmatur. Alii binas in vincturam modo deſcriptam faſcias; alteram binis, alteram ternis ulnis, æquales impendunt. Sed quidquid tandem harum rerum ſit, ſive hoc ſive priori modo faſcia injiciatur, vinctura prima abſoluta, *quatuor ſplenia cum totidem ferulis*, tibiæ adplicantur faſciæque alterius beneficio iis modis deligantur, quos ad brachii femoriſque fracturas ſupra deſcripſimus. Sed complicari tamen hic ſplenia quoad partes imas debent, ut propter tibiæ ob ſuras inæqualitatem, æqualem ubivis tibia craſſitiem præ ſe ferat. (vid. Tab. IX. fig. 13.) Tandem in binas ferulas chartaceas, oxycrato vel vino calido humefactas, tribuſque vel quatuor funiculis circum deligatas; nec non in lectulum ſtramineum, qualis Tab. IX. fig. 5. exhibetur, (*Fanons*) tibia immittitur, (vid. Tab. 38. fig. 20.) qui ita comparatus hic ſit, ut non multum infra malleolos, neque in femore ultra palmæ amplitudinem, ſupra genu ſeſe extendat; qui tribus quoque vel quatuor funiculis a b c d, firmatur, cava ejus ſive vacua ſpatia mollibus linamentis vel ſtuppa implentur, ac denique ſolea cum circulo ſuo Tab. IX. fig. 6, 7, 8, plantæ pedis admovetur, ſicut Tab. 38. fig. 20. C id exhibetur.

X. VINCTURA PRO TARSO ET METATARSO FRACTO.

Tarſo vel *metatarſo fracto*, reſtitutis in naturalem ſedem fragmentis, duplici ratione deligatio fieri poteſt, faſcia ſcilicet vel duplici vel ſimplici capite inſtructa. Si faſcia eligitur duplici capite, ſequentem adhibere convenit deligationem. 1. Faſcia tres ulnas longa, binos autem vel ternos digitos lata, inque duo capita convoluta, in manus ſumitur, parteque adflicta linamento ſimplici, utrinque fiſſo (vid. Tab. II. fig. 18.) atque oxycrato madente, ut ſæpius jam monuimus, gnaviter involuta, ſuper malleolis deponitur, (vid. Tab. 38. fig. 24. A.) factoque ductu ibidem circulari, ſuper pedis juncturam in forma litteræ X poſtea deorſum verſus progrediendo circum tarſum atque metatarſum B ſic ducitur, ut infra ſoleam capita faſciæ rurſus commutentur, ſuper tarſo autem ſubinde invicem trajiciantur propeque ad inſtar litt. X. figurentur: uſque dum ſcilicet probe tectus eſſe atque comprehenſus pes univerſus deprehenditur. Namque tum ſuper malleolos faſcia retrahitur diligentiſſimeque poſt unum alterumve circuitum firmatur.

Vinctura tarſum & metatarſū fractum.

2. Sicubi autem, prout fieri quandoque ſolet, in unicum modo caput faſcia convoluta eſt, ſequentia facere ad deligandum pedem fractum conveniet. Factis ſupra malleolos aliquot circuitibus pro capite faſciæ probe firmando faſcia oblique deorſum a malleolis ſuper tarſum ad plantam trahitur. Dehinc, planta ſuperata, ſurſum rurſus adducitur, formataque ſuper tarſum cruce (X,) tranſverſim ad malleolos retrahitur. Quibus rite comprehenſis oblique denuo circum tarſum & plantam ipſa ſic injicitur, ut vinculum injectum numeri octonarii characterem 8. referat.

2. Cum faſcia ſimplici capite.

Tandem pars adflicta, ductibus aliquot ſpiralibus inſtitutis, fig. 24. B, exacte comprehenditur, & totus fere involvitur; faſcia autem ſemel atque iterum ſupra malleolos circa infimam tibiæ partem ducta ubi incepit, tandem quoque firmatur. Denique ſi paulo gravior hæc fractura eſt, lectulum ſtramineum circum pedem una cum ſua ſolea deligare oportebit, ſicut in fig. 20. ut commodius requieſcat. Similis deligandi ratio adhiberi commode poterit, ſi digiti pedis fracti ſunt; dummodo ipſi ductibus pluribus ſpiralibus, qui ipſos ſimul digitos comprehendunt, quam exactiſſime ſimul comprehendantur: atque hæc faſcia *Sandalina* a veteribus dicta eſt, ſive *Sandalium*, calceamenti genus, apud veteres.

XI. VINCTURA PRO PEDE LUXATO.

Vinctura ad pedem luxatum.

Si quam forte luxationem tarſus vel imus pes ſenſit; tum rite confectis iis, quæ ad reſtituenda pedis oſſa violenter dimota ſuperius præſcripſimus, iiſdem deligandi artificiis opus eſt, quæ, pro vinciendo tarſo diffracto, jamjam explicavimus. Debet autem ſtrenue per aliquot dies continuos ſuper lectulo æger conquieſcere, & ſpiritu roborante partem fovere, uſquedum priſtinum vigorem ſuum ligamenta recepiſſe æger ſentiat, atque dolores maximam partem receſſerint.

XII. PRO VENÆ SECTIONE IN PEDE.

Vinctura ad venæ ſectionem in pede.

Sed ne qua tamen forſan ignoretur, qualis inſtitui, poſt inciſam in pede venam, deligatio debeat, ſequens neceſſaria obſervatio eſt. Unius & dimidiæ ulnæ binorumque digitorum latorum faſcia, in unum caput convoluta, externo pedi ſic adhibetur, ut ad ſpithamæ quaſi longitudinem, ſicut ſupra, ubi de brachii vena deliganda præcepi, principium ejus propendeat. Mox eadem, ſuper ſplenium injecta, per adhibitum ſiniſtræ manus pollicem continetur; pars autem proxima, ſuperato oblique tarſo, ſuſceptaque in modum quaſi ſtapedis planta, duos vel tres circa locum vulneratum ductus inſtituit circulares ad ſplenium rite comprehendendum, & poſtea oblique denuo ſuper tarſum ad malleolos adducitur. His ita comprehenſis oblique rurſus deorſum ſuper ſplenium atque tarſum tranſverſum ſic trahitur, ut denuo & plantam excipiat, &, ſplenio oblique comprehenſo, ſurſum ad malleolos redeat. Quibus ductibus prope ad faſciæ partem extremam uſque repetitis, nodus aliquis, ad firmandam faſciam, in externo tibiæ latere conficitur. (conf. Tab. III. fig. 1. E.) Ab aliquibus in hoc negotio ejuſmodi faſciæ principium aliquoties circum malleolos ducitur; deinde vero oblique ſuper tarſum ad pedis plantam promovetur, atque inde rurſus ſuper tarſum, circa quem plures fiunt ductus circulares ſive ſpirales, quibus ſplenia plagæ venæ impoſita probe involvuntur, eadem fere ratione, ut in fig. 24. Tab. 38. indicatur litt. AB. Denique faſciæ pars extima per defixam aciculam, vel quod hic præſtat, acu & filo per ſuturam firmatur. Quanquam autem ab aliis alia adhuc deligationis venarum pedis artificia frequentantur; tamen quoniam in eis ſingulis hoc fit, ut pes velut ab habena quadam, ſubter plantam poſita, quaſi a ſtapede contineatur ſive excipiatur, facile adparet ratio, quare chirurgis vinctura, poſt inciſam venam pedi adplicata, *ſtapes* communiter adpelletur.

XIII.

XIII. VINCTURA AD CRUS AUT FEMUR RESECTUM.

In explicandis *vincturis*, quas, *femore*, *tibiaque* reſciſſis, adhibere pedibus convenit, brevioribus eſſe nobis licebit: propterea quod, ſanguine decenter, ut ſupra, ubi de amputationibus artuum actum eſt, part. II. cap. 35. & 36. docui, ſuppreſſo, plane eadem hic facienda ſunt, quæ de *vinctura capitali reflexa*, brachio reſciſſo (vid. Tab. 38. fig. 19.) adhiberi ſolita, ſuperius prolixe ſatis explicavimus (cap. VI. §. 20. ſeqq.) Niſi quod pedes paulo & longiores & latiores, quam brachia faſcias exigant. *Vinctura ad pedem reſciſſum.*

C A P. VIII.

De vinctura fracti cruris aut femoris cum vulnere.

I.

PRæmiſſis iis, quæ in ejuſmodi caſibus, cum ad oſſa reponenda, tum etiam ad vulnus a ſordibus purgandum illudque linamentis carptis implendum & contegendum neceſſaria & ſupra expoſita ſunt, proxima deligationis cura eſt. Ad quam quidem feliciter atque ſalutariter inſtituendam, plane ſingularem eandemque propriam *faſciam quandam octodecim capitibus*, *aut foliis*, ad libri ſimilitudinem inſtructam, ideoque ad inſtar l bri alicujus explicabilem (vid. Tab. IX. fig 4. BB) chirurgi ſollertiores excogitarunt, quam Germani propterea *Buch-band*, hoc eſt faſciam *libriformem* aut *librariam* appellant (*a*). Quæ cum reſolvi rurſumque applicari ac conſtringi, nihil fere dimoto vel agitato pede, valet, dici non poteſt, quam inſigniter ad promovendam oſſis fracti glutinationem proficiat, & quantum longis illis faſciis, quæ in aliis, ſimplicibus ſcilicet fracturis adhibentur, hic præferenda ſit. Faſciæ igitur communes illæ, longæ & anguſtæ, quum frequentiſſimam pedis elevationem atque agitationem, quando fracta crura aut femora deligare volumus, poſtulant, prorſus alienæ hic ſunt, imo vero pernicioſæ. Ut ne quis autem ignoret, *qualiter adhibere* faſciam hanc *libriformem* ſeu *volumen chirurgicum deceat*, haud abs re fuerit, ſingula deligationis hujus negotia ſigillatim exponere. *Vinctura ad tibiam fractam cum externo vulnere.*

II.

Scilicet ubi forte *fracta tibia eſt*, *& cum externo quidem cutis vulnere*, qualis noxa Tab. IX. fig. 4. A oſtenditur, tum, oſſe decenter repoſito, vulnere purgato, ſupraque datis linamentis carptis cum medicamentis convenientibus, primo *lectulus ſtramineus*, qui Gallis *fanons dicitur*, (vid. fig. 5. AA, BB,) cum ſubjectis tribus quatuorve funiculis planis tres circiter pedes longis, ſubter illo tranſverſim deponitur. Super hoc denuo tres ejuſmodi funiculi tranſverſi, ejuſdem fere longitudinis, ſuper hos ipſa faſcia libriformis octodecim ſuis capitibus explicatur, ſicut fig. 4. BB, itemque Tab. 38. fig. 25. CC, DD, EE indicant, ſplenioque, pal- *Faſciæ quomodo ſint ponendæ.*

 mæ

[*a*) Veteres in fracturis cum vulnere vulgaribus faſciis, quæ in fracturis ſine vulnere adhibentur, uſos eſſe, patet ex CELSI lib. 8. cap. 10. n. 7.

mæ circiter latitudinem habente, quoad longitudinem autem ipſi faſciæ huic æquali, ſecundum ſitum cruris contegitur, atque deinde cruri ſive tibiæ ſubmittitur, ne tam facile innovare ipſam octodecim capitum faſciam propter acceptas a ſanguine atque ſanie ſordes, oporteat.

III.

Faſcia libriformis quomodo adplicetur. Eo facto, dum pes fractus (vid. Tab. 38. fig. 25. A B) in convenienti ſitu a miniſtris ſuſtinetur, bina media faſciæ primi ordinis, (vid. Tab. IX. fig. 4.) capita, ſed vini tamen ſpiritu calido, vel oxycrato, ut firmiter inhæreſcant, prius madefacta, circum tibiam fractam & linamenta vulneri impoſita decuſſatim adplicantur. Mox bina infima; denique bina ſuprema primi ordinis capita ſimiliter injiciuntur; magna cura adhibita, ut non tam exactum circulum aliquem in applicatione efficiant, ſed oblique potius & decuſſatim, ut ex Tab. 38. fig. 25. CCC, DDD, intelligi poteſt, pro majori vincturæ firmitate, ſibi invicem ſuperincumbant. Porro ſequentis ordinis folia ſive capita ſex eadem prorſus ratione, quam modo præſcripſimus, ab intermediis ſemper ad extima facto progreſſu, circum tibiam adducuntur, prout eadem figura 25. indicat.

IV.

Splenia & ferulæ quomodo ponantur. Duodecim faſciæ capitibus ita jam comprehenſis, *bina ſplenia*, pedis longitudinem, binorum autem vel ternorum digitorum, pro ægrorum diverſo habitu, ac ſtatura, latitudinem habentia, & quoad partem imam, perinde, ac ſupra diximus, (cap. VII. §. 10.) complicata; (vid. Tab. IX. fig. 13. ſed tamen ſpiritu vini calido prius humefacta, utrinque ad tibiam ſecundum longitudinem, alterum ad locum CCC, fig. 25. Tab. 28. alterum ad latus oppoſitum adplicantur, atque ſuperinjectis ſex faſciæ ordinis ultimi capitibus ampliſſimis EE, FF, GG, decenter comprehenduntur. Spleniis poſtea duobus *ab utraque parte ferulæ e charta* ſatis craſſa & lata, ſpirituque vini calido vel oxycrato prius madefactæ, ſuperinjicitur, adhibitiſque tribus illis funiculis, eum in finem ſubter antea depoſitis ita in latere cruris externo deligantur, ut quam exactiſſime tibiam univerſam comprehendant.

V.

Pedis poſt vincturam poſitura. Vinctura hunc in modum confecta, ſequitur, ut de convenienti, atque ad perpetuam quietem commoda pedis poſitura, ſicut in ſimplici fractura, proſpiciatur. Veteres equidem hunc in finem pulvinaria ſive *pulvillos*, circum pedem deligandos, hic proponunt, ceu manifeſtum eſt ex iis, quæ SOLINGIUS, PURMANNUS atque alii hanc in rem ſcripſerunt ac delinearunt. At enimvero quia non ſatis firmiter pedem continere pulvilli poſſunt; ſatius utique videtur, involucrum ſæpius laudatum, capſulam ſive *lectulum* ſcilicet *ſtramineum*, ea ratione adplicare, quam ad tibiam fractam ſupra deſcripſimus. (cap. VII. §. XI.) Cetera, quæ ad ſitum tranquillum pertinent, & quæ plantæ pedis atque calcaneo ſubmittenda, ſimiliter facienda ſunt, ac univerſe ſupra propoſuimus, (cap. VII. §. 2.) ubi de fracto femore deligando præcepimus, atque Tab. 38. fig. 20. delineavimus.

VI.

VI.

Circa *vincturæ innovationem* ſequentia obſervaſſe juvabit. Primo vincturam vel quotidie vel & ſubinde poſt alterum diem, prout ex puris copia commodum aut neceſſarium chirurgo viſum fuerit, innovari. Deinde, pedem extremum ſollertiſſime ab adminiſtro quodam contineri debere, dum vincturæ innovatio perficitur, ne vacillet aut e ſitu naturali divergat. Porro, medicamenta cum rebus ceteris ad deligationem neceſſariis, poſt vulneris expurgationem, iiſdem plane modis rurſus adhiberi oportere, ac paulo ante indicavimus. (*§. 3. ſeqq.*) Denique idem negotium quam ſollertiſſime iterari, uſquedum penitus vulnus glutinatum eſſe deprehenditur. Tandem autem, ſi qua forte, poſt confectam vulneris externi glutinationem, nondum ſatis confirmatum eſſe tibiæ os, quod fractum fuit, videtur, longe optimum fuerit, aliquamdiu adhuc per adhibitam faſciam aliquam communem eamque ſatis longam, tibiam, ut in fractura ſine vulnere deligare. Poſtremo *ſi qua forte ſplenium, faſciæ libriformi ſuperinjectum, a ſanguine vel ſanie conſpurcatum eſt*, eodem leniter protracto, dum pes a miniſtris blande elevatur, novum ſubjiciendum eſt. *Ubi faſcia hæc ipſa vitium aliquod ab iſtis ſordibus traxit*, tum ipſa ſimiliter commutari cum alia debebit; ſed iſta tamen cum moderatione, ut miniſtri duo pedem, quam providiſſime fieri poteſt, ſuſceptum, contineant, faſcia vero recens ab alterutro latere juxta faſciam maculatam ſuturis prius, antequam pes elevatur, nexa ſic accumbat, ut, dum leniter hæc ſubducitur, iſta ſimul cum eadem ac novo ſplenio ſubter tibiam attrahatur. Ceterum quod *Canales iſti lignei excavati*, quos firmiter deponendis cruribus antiquiores medici, teſte SCULTETO (Tab. LVI.) adhibuerunt, paulatim in deſuetudinem abierint, duplex potiſſimum ratio videtur. Namque partim mirifice utplurimum moleſti iidem ægris exiſtunt; partim etiam non æque prompte fabricari, & haberi ubique, præſertim etiam in caſtris, ubi hæ fracturæ admodum frequentes ſunt, poſſunt, quam machinæ illæ ſtramineæ, licet alias non prorſus ſint contemnendæ.

Vincturæ innovatio.

VII.

Quandoquidem autem in *tibiis fractis & graviter ſimul contritis*, propter difficillimam tardiſſimamque partium laceratarum glutinationem, diuturna utplurimum exactiſſimaque pedis quies ſumme neceſſaria eſt, operæ pretium feciſſe chirurgi videntur, dum eum in finem, ut adhuc in majori quiete, quam in lectulo ſtramineo pedem contineant, peculiarem machinam aliquam, ex tribus laminis orichalceis oblongis, per adhibitas commiſſuras mutuas & cardines confecerunt, (vid. Tab. IX. fig. 9.) eandemque una cum ſolea, fid. 6. 7. & 8. ſuperius deſcripta ſollerter pedi applicandam commendarunt. Interea tamen lectulus ſtramineus ob rationes modo dictas plerumque præfertur. Sed aliam tamen, eandemque peregregiam machinam, non ſolum hunc in uſum, ſed etiam in univerſum pro quacunque tibiæ fractura PETITUS excogitavit, quam non ſolum in ejuſdem de *oſſium morbis libro*, ſed etiam *in hiſtoria acad. reg. ſcient. Pariſ. an.* 1718. ſollerter deſcriptam invenimus, noſque inde in Tab. IX. noſtra, fig. 11. & 12. quoque repræſentavimus atque in cap. X. lib. de fracturis

Pro tibia graviter contrita peculiares machinæ.

§. 2. ſatis ample deſcripſimus, in qua crus fractum perquam commode deligari & quieſcere poteſt (*a*).

VIII.

Quid in fracturis complicatis reliquis fiat.

Poſtremo ſi *femoris fractura cum externo vulnere conjuncta eſt*; tum vinctura quidem eodem prorſus, quem ad tibiam commendavimus, modo perficitur; ſed ea tamen ſimul neceſſaria eſt obſervatio, ut & longe ampliorem faſciam *libriformem* ſive octodecim capitibus, quam pro tibia, & longiorem lectulum ſeu *capſulam ſtramineam*, *prout ſupra cap. VII. §. 2.* expoſuimus, adhibere hic oporteat (*b*). Ceterum tametſi *ad fracturas brachii aut cubiti cum externo vulnere*, *quas complicatas vulgo fracturas appellant*, utiliter adhiberi *faſcia libriformis* quoque poſſit, tamen nihil obſtat, quo minus in humero fracto faſciis communibus, ut in ſimplici fractura, deligatio inſtitui queat; cum hoc os pendulum ſit, atque faſciæ longæ, vulgares, ſatis commode & applicentur & reſolvantur; cum e contrario faſcia octodecim capitibus tam commode adhiberi ſæpe nequeat. Atque ſic etiam faſciarum præcipuarum & maxime neceſſariarum doctrinam, totamque noſtram chirurgiam, Deo benedicente, his ipſis ad finem perduximus, certe perſuaſi, quod ii, qui has faſcias conficere norunt, etiam alias, quæ forte aliquando occurrere poterunt, haud adeo difficulter perficient.

Explicatio Tabulæ trigeſimæ octavæ.

Fig. 1. oſtenditur, quomodo *mamma cancroſa reſecta* ſit deliganda, ubi ABCD, primarios faſciæ ductus indicant, EE vero ſplenia mammæ ſuperimpoſita.

Fig. 2. demonſtrantur, quomodo *faſcia Heliodori* mammæ vitiatæ ſit injicienda: a a eſt cingulum ſive faſcia ſub mammis corpori circumpoſita; b b faſciæ capita ſive frondes, quæ ſuper humeros reflectuntur; c pars faſciæ mammam contegens; d collum, quod frondes comprehendunt.

Fig. 3. quomodo *mamma vitiata per fundam quatuor capitibus* commode deligari queat, exhibetur; a eſt pars ejus integra, mammam obtegens, b b capita duo ſuperiora; c c capita inferiora, d humerus ſanus, juxta quem in dorſo capita nodis connectuntur.

Fig. 4. Faſcia, quam *Quadrigam* ſive *Cataſractam* appellant, repræſentatur: ubi litteræ a b c d e f g primarios ductus indicant, qui ſupra prolixæ deſcripti ſunt. Cap. IV. ſect. IV. §. XIV.

Fig. 5. *Vinculum pro umbilici hernia* ob oculos ponitur. A ſcutum denotat, umbilico adhibitum, ad prolapſum inteſtinorum & omenti impediendum; BB. faſciam ſive lorum ventrem ambiens. C faſciam ſcapularem, quæ prædicta ſuſtinet, ne deorſum ruant; d d duas faſciæ frondes, quæ inter femora tranſeunt, & ad lorum BB funiculis alligantur, ne ſcutum ſurſum ab umbilico recedat.

Fig. 6.

(*a*) Memorabile fracturæ tibiæ cum vulnere exemplum VERDUCIUS exhibet *in libro de vincturis chirurgicis cap.* 44. item SCULTETUS ob. 82. nec non obſ. 84.

(*b*) Obſervationes huic facientes SCULTETUS proponit *obſ.* 77. 78.

TAB. XXXVIII.

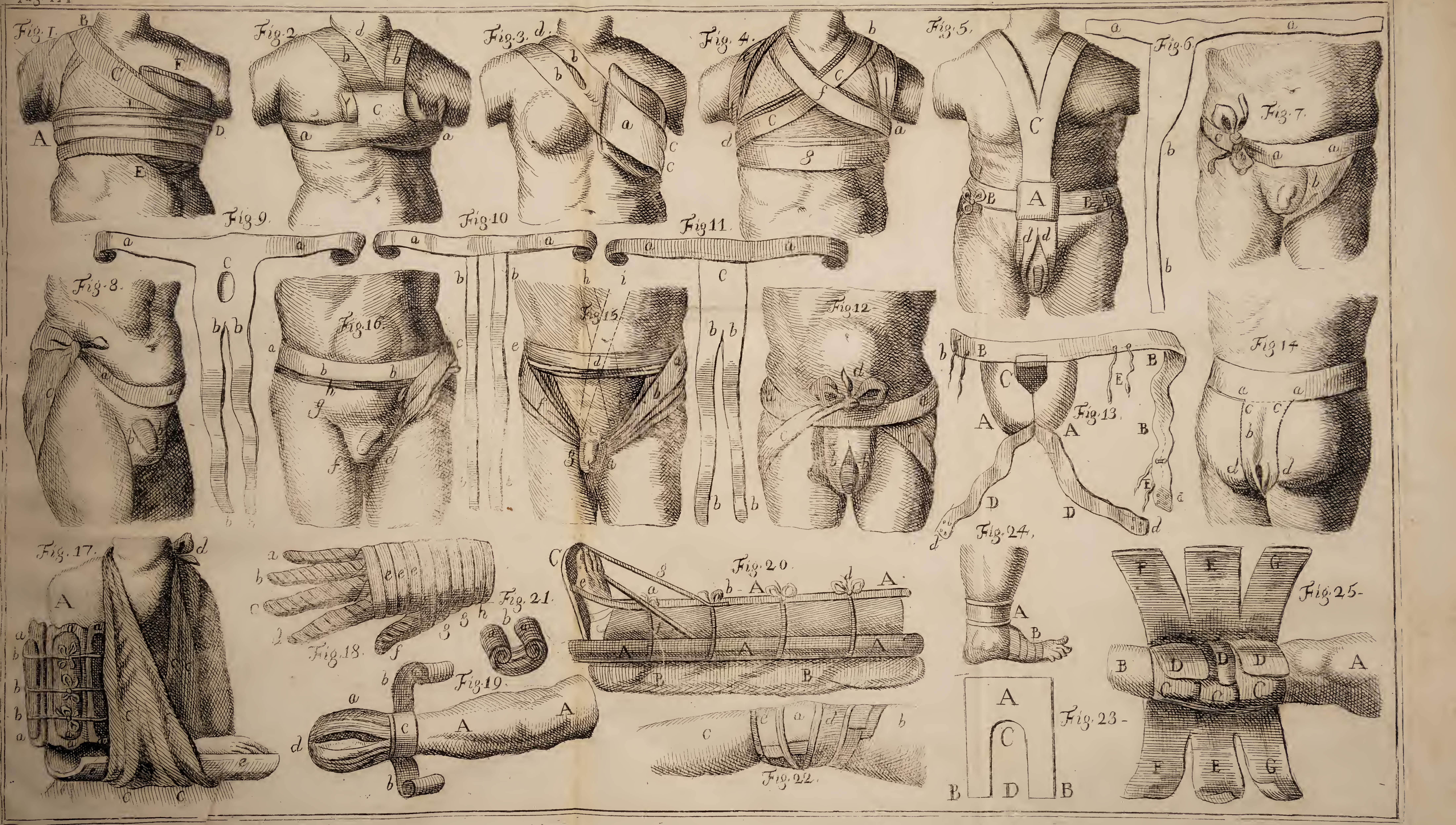

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.
Fig. 19.
Fig. 20.
Fig. 21.
Fig. 22.
Fig. 23.
Fig. 24.
Fig. 25.

Fig. 6. Denotatur *faſcia inguinibus deligandis apta*; aa pars ejus traſverſa ventrem cingens; bb, pars perpendicularis inter pedes tranſiens; c pars ſuperior ejus & amplior, inguen contegens.

Fig. 7. Quomodo hæc faſcia fig. 6. ventri injecta ſit, pro inguine probe involvendo indigitatur.

Fig. 8. Siſtitur, quomodo *faſcia* fig. 9. *in ſcroti vitiis* corpori ſit rite applicanda.

Fig. 9. autem faſciam hanc ſeorſim indicat, & aa partem tranſverſam; bb, pendentem in duas frondes diviſam; c foramen, per quod colis tranſmittitur.

Fig. 10. *Faſciam* T, *duplici* dependente eoque prorſus diſtincto capite offert pro variis uſibus.

Fig. 11. Fere ſimilem repræſentat faſciam; in qua vero pars dependens non ex duobus peculiaribus fruſtis conſtat, nec in totum fiſſa, ſed pars c integra relicta eſt.

Fig. 12. Repræſentat quomodo hæc faſcia figuræ 11. corpori circumducta eſt pro ſcroto comprehendendo.

Fig. 13. Faſcia quædam compoſita pro ſcroto ſuſtinendo, quod propterea vulgo *Suſpenſorium ſcroti*, Galli *la bourſe* appellant, exhibetur. AA pars inſtar marſupii pro ſcroto amplectendo; BBB pars tranſverſa corpori circumducenda; cujus extremum a alteri extremo ope funiculi b nectitur; C foramen quod colem tranſmittit. DD duo capita, quæ inter femora tranſmittuntur, & circum femora reflectuntur, quorum extrema perforata dd, innectuntur funiculis EE.

Fig. 14. Demonſtrat quomodo *faſcia T.* fig. 11. ani vitia deliganda, aa pars tranverſa ventri injecta; b partis dependentis pars ſuprema & integra, pro ſpleniis ano ſuperimpoſitis complectendis; cc locus ubi pars dependens tranſverſæ juncta eſt; dd duo capita inferiora per femora traducta & vel circa inguina tranſverſa, vel in pubis regione, ſicut in fig. 12. inter ſe per nodum connexa.

Fig. 15. Oſtendit *faſciam, inguinalem duplicem* dictam, pro variis uſibus, & inprimis etiam ſub peculiari per certos nodos adplicatione ad largiores ſanguinis poſt fiſtulas ani aut calculos e veſica ſectos profuſiones compeſcendas, ſicut prolixe ſatis ſupra Cap. V. §. VII. deſcriptum eſt, abcdefg præcipuos ductus docent; ſed puncta ab a, ad h & ag, ad i, duos ductus, qui decuſſatim ſuper ventrem & præcordia per humerum utrumque uſque ad perinæum reflectuntur, ut tanto vehementius res huic impoſitæ comprimi queant, ad fluxus ſanguinis in hac parte cohibendos: quem vinciendi modum *nodoſam perinæi vincturam* ſupra appellavi.

Fig. 16. Faſciam, quæ *inguinalis ſimplex* vocatur, denotat; quæ in a incipit, per b ad c continuatur, inde per d & e ad c, atque inde ad principium a rurſus reflectitur.

Fig. 17. Qua ratione *brachium fractum* A, ſpleniis & ferulis aaa, poſt circumductas faſcias conſuetas contegatur, & deinde per funiculos bbb, in latere brachii externo hæ nodis firmentur, repræſentat; cccc *mitellam* ſive habenam indicat, quæ cubito flexo & deinde etiam, ut hic demonſtratur, collo circumducitur, atque ejus extrema in humero lateris ſani nodo d connectuntur; ee canalem, cui cubitus im-

 mittitur,

mittitur, quando hic ipſe fracturam paſſus eſt, qui mitella tunc quoque comprehenditur; ſed in brachii ſive humeri fractura, itemque in aliis humerorum & clavicularum noxis eo canali opus non eſt, ſed omittitur.

Fig. 18. *Manus ambuſta*, quomodo deligari queat, viſui exponit, conf. quæ ſupra Cap. VI. §. XI. hac de re dicta ſunt.

Fig. 19. Ob oculos ponit, qua arte *truncus manus amputatæ deligari ſoleat*. AA eſt brachium cum parte cubiti; a, eſt truncus, cui linamenta & ſplenia ſunt ſuperinjecta; bb, ſunt duo capita faſciæ, quæ primo circularibus ductibus C circa cubitum & ſplenia injiciuntur, & deinde alterutrum horum capitum ſæpe circa extremum trunci d reflectitur, altero ductibus circularibus continuante; unde *faſcia capitulis reflexa* audire ſolet.

Fig. 20. *Lectulus ſtramineus* exhibetur, & quo modo is circa tibiam applicetur. AA denotant cylindros duos ſtramineos, virgula ſimul ſive bacillo inſtructos; BB, pulvillum ei ſubmiſſum; C Soleam quæ plantam pedis ſuſtinet; a b c d quatuor funiculos planos, quibus hic lectulus circa crus & partem inferiorem femoris alligatur ac firmatur; e f, duos funiculos, qui ſoleam circa funiculum b cum lectulo ſtramineo conjungunt, g tertium ſoleæ funiculum eumque ſuperiorem, qui circa eandem fere regionem ſoleam cum hoc lectulo firmat.

Fig 21. *Faſcia duobus capitibus* indicatur, cujus capita a a filis connexa ſunt, ita ut cohæreant, & non niſi ultra pollicis tranſverſi ſpatium b, a ſe invicem recedere queant, quibus calcaneum poſt fracturas pedum commode imponitur.

Fig. 22. *Modum deligandi fracturam patellæ tranſverſam* proponit. a eſt patella, b femoris, c tibiæ pars; d, ductus circulares ſupra patellam; e ſimiles infra patellam, quibus fruſta ejus compelluntur & continentur.

Fig. 23. *peculiare ſplenium exhibetur, quo in hac patellæ fractura commode utimur.* A denotat partem ejus ſuperiorem & integram; BB ejus duo capita inferiora; CD locum ubi pars lintei exciſa eſt, & locus C illa eſt, quæ partem ſuperiorem patellæ amplectitur; reliquum vid. ſupra Cap. VII. §. VIII.

Fig. 24. monſtrat qua ratione *pedem extremum vel fractum, vel luxatum*, itemque venam in pede inciſam deligare conveniat. A ſunt ductus circulares ſupra malleolos facti, B ductus ſpirales & circulares circa tarſum & metatarſum.

Fig. 25. Docet, quibus artificiis *fractura tibiæ compoſita per faſciam octodecim capitum* ſive *libriformem* ſit deliganda. A eſt femur; B tibiæ pars inferior; CCC, DDD demonſtrant, qua ratione capita hujus faſciæ oblique & decuſſatim circa tibiam circumducenda ſint, EFG ſex capita ultima adhuc expanſa oſtendunt; quæ vero ſic adhuc injicienda, ut primo E, cum E, F cum F, & denique G cum G, ut modo dictum eſt, ſibi invicem oblique & decuſſatim ſint ſuperimponenda.

F I N I S.

INDEX

I N D E X.

Rerum in his inſtitutionibus Chirurgicis contentarum.

A

Abdominis ex abſceſſu fœtus mortui ſæpe feliciter educti ſunt. 692
—— faſciæ. 1088
—— læſiones. 105
—— paracenteſis. 674
—— vitia quæ manu curantur. 673
—— vulnera. 86. 104
———— anguſtiora quomodo amplianda. 86
Abrotani decoctum cum aqua ſalſa gangrenæ remedium. 294
Abſceſſus quid. 252
—— quomodo aperiendi. 255. 430
———— curandi. 253
—— abdominis fœtus mortuos ſæpe tranſmiſerunt. 691
—— ani. 1013
Abſynthii decoctum cum aqua marina vel ſalſa gangrænæ remedium. 294
Achillis tendinis ſutura. 1037
—— tendo ſine noxa diſſectus ibidem. 104
Achores quomodo curandi. 361
Acida in ſanguinis profuſionibus adhibita fiunt adſtringentia. 70
—— in peſte conducunt. 277
Acus ad ſuturas vulnerum. 59
—— ad ſuturas curvæ præſtant rectis. ib.
—— pro gaſtroraphia. 91
—— cataracta quales. 545. 551
———— Albini. 556
———— Briſſæi nova. 551
———— duplex. 545. 556
———— Smalſii. ibid.
———— ex oculo extrahenda non dantur. 545
—— in dextro oculi, dextra manu ſupprimenda. 548
—— ſetaceo conſueto excitando. 654
———— longitudinali auctoris. 655
Acus triangularis pro paracenteſi. 677
Acus Cheſeldeni pro pupilla perforanda. 556
—— Cheſeldeni pro arteriis poſt lithotomiam ligandis. 900. & Tab. 31
—— Denyſii pro perinæi punctura emendata. 903. & Tab. 32
—— in calculis repertæ. 928
Acuſtica inſtrumenta ad auditum difficilem juvandum. 579
Acutenaculum quid. 91. 602
Acupunctura Indorum quid. 419
Adparatus ante operationem plerumque præparandus. 21
Adparatus altus quid. 820
———— a Franco primum inſtitutus. 822
—— a quibus poſtea adhibitus vel laudatus. 831. 838
—— Douglaſio in Anglia inſtauratus. 833
—— ab auctore extra Angliam primum inſtitutus. 834
—— ubi minus conveniat. 854
—— quid Dranius de eo ſentiat. 876
—— alti commoda. 847
—— difficultates. 835
—— objectiones Denyſii atque ad has reſponſiones. 851
—— lateralis quæ operatio. 856
—— a fratre Jacobo primum inſtitutus. ibid.
—— a Rauio maxime poſt hunc exercitatus. 864
—— a Cheſeldeno emendatus. 869. & ſeq.
—— a Dranio adparatui magno poſtponitur. 875
—— a Garengeoto valde extollitur, ejuſque perfectio ſolis Gallis, ſed injuria, adſcribitur. 878
—— a Senffio quoque exercitatus. 882
Adparatus a Morando exultus. 883
—— incommoda. 895
—— poſt Rauium primum ab auctore inſtitutus. 866
—— magnus ſive Marianus quis. 812
—— a Romano inventus, ſed a Mariano primum deſcriptus. 813
—— quare inventus. ibid.

ob

—— ob inſtrumentorum copiam ita dictus. 814.
—— quomodo inſtituatur. 817
—— a Toleto bene deſcriptus eſt. 815. 816. & alibi.
—— a Dranio egregie emendatus. 820
—— parvus ſive minor. 802
—— antiquiſſimus. 803. 807
—— a Celſo primum bene deſcriptus eſt, eumque ceteri ſecuti. 806
—— quomodo inſtituatur. 809
—— a Dranio prorſus rejicitur; ſed ab auctore & multis aliis defenditur, atque retinendus cenſetur. 877
—— vix niſi inſtrumentis differt a laterali. ibid.
Adſtringentia medicamenta in ſanguinis profuſionibus. 70
—— cauſtica vitanda. 71
Adurentia medicamenta eadem ſunt, quæ cauſtica. 429
—— proſsunt in callis exedendis. 339
Aduſtiones ſive uſtiones. 300
Ægylops quid. 511
—— quomodo curetur. 516
Ægineta Græcus unus ex primariis chirurgis antiquis. 8
—— artificium liquores in veſicam injiciendi jam novit. 794
—— ægros in ſectione fiſtulæ ani ſupinos collocavit. 1000
—— fœtum mortuum educere docet. 938
—— fiſtulas ani jam bene curavit. 1005
—— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 487
—— peculiarem polypum naſi curandi modum tradidit. 586
—— ſcarificationem oculorum jam ſcivit. 502. 503.
—— teſticulum in herniæ ſectione peculiari modo ligandum docuit. 745
Ægri ante operationes graviores præparandi. 808. 1003
Ægyptii ſuturas tendinum perfecerunt. 1038
Ægyptiorum calculum ope flatus educendi ratio e veſica. 802
—— peculiaris ſcarificationes in auribus, gingivis, naſo & ſuris inſtituendi ratio. 416
Aer vulneribus inimicus. 63
—— ſi vulnera deligantur, ſit temperatus. 63. 65
Æſculapius Medicus & Chirurgus inter antiquiſſimos valde celebris. 7
—— in deorum numerum receptus. ibid.
—— ex utero matris exciſus. 680
Ætius celebris inter antiquos chirurgiæ ſcriptor. 8
—— hypopyi curationem novit. 566
Afri ſuturas tendinum varias perfecerunt. 1039
Agyrtarum celotomia. 744
Albinus, pater, acum peculiarem pro cataracta deſcripſit. 556
—— fœtum vidit, qui pedibus uterum perforavit. 699
—— vitam & fata Rauii deſcripſit. 879
—— Rauio emendationis & perfectionis gloriam vindicat. ibid.
—— Rauium & veſicam & cervicem ejus inciſiſſe refert. 864
—— filius, Rauii lithotomiæ methodum & inſtrumenta deſcripſit. 865
—— vitam & fata Rauii deſcripſit. 879
—— Rauium ſolam veſicam inciſiſſe ſtatuit, non cervicem. 865
—— aliud ſcalpellum delineat, quam quo Rauius meo tempore uſus eſt. 864. 899
—— catheterem Rauii ſulcatum recte aliis craſſiorem delineavit. 865
Albucaſis, inter Arabes chirurgus celeberrimus. 8
—— calculi ſectionem in mulieribus ſingularem deſcripſit. 922
—— calculi ſecandi ratio cum ſectione laterali convenit. ibid.
—— de lithotomia bene ſcripſit. 807
—— parvum ſcalpellum primus pro lithotomia commendavit. 842. 881
—— ferramenta candentia bene deſcripſit. 426
Albucaſis, polypi narium peculiarem curandi modum tradidit. 587
Albugo oculorum. 561
Album ſ. albumen ovi prodeſt in oculorum vulneribus. 120. in ambuſtis. 302
Alcohol vini in vulnerum hæmorrhagiis egregium adſtringens ſive ſtypticum. 70
Aliena ex aſpera arteria extrahenda. 646. 647
—— ex aure eximenda. 577
—— ex oculo educenda. 570
—— e vulneribus protrahenda. 52. 53. 439
Aloes eſſentia cum aqua ophthalmica parata in oculo lacrymante prodeſt. 510
Alpinus ſcarificationes Ægyptiorum docet. 416
Altus adparatus, vid. Adparatus.
Alumen adſtringens eſt in hæmorrhagiis. 70
—— uſtum, medicamentum carnem luxuriantem aut impuram exedens 71. & multis.

tis aliis in locis.
Amandus, Gallus; de arte obſtetricandi bene ſcripſit. 12
—— machinam pro capite infantis in utero relicto extrahendo invenit. 952
Amauroſis quid. 741
—— an operatione curanda. ibid.
Ambe Hippocratis. 221
Ambuſta ſive ambuſtiones. 300
—— faciei & oculorum. 301
Ammonius Alexandrinus celebris inter veteres chirurgus. 8
Amputatio digitorum. 442
—— brachii vel manus. 446
—— brachii in humeri junctura. 462
—— humeri. 446
—— in junctura. 462
—— an propter abſceſſum fieri debeat, dubitatur. 465
—— femoris. 459
—— pedis. 455
—— tibiæ. ibid.
—— nova tibiæ Verduinii. 456
—— mammæ. 659
—— penis cancroſi. 777
Amſtelodamenſ. Senatus Jacobum aureo inſtrumento donarunt. 888. 890
Anatomia chirurgis ſumme neceſſaria. 44. 507. 845. 875
Anceps experiri remedium præſtat quam nullum. 101. 688. 692
Anchylops. 511
Ancyloſis quid & quomodo curanda. 165
Ancyloblepharum. 490
Andreas a Cruce celebris Medicus & Chirurgus. 9
—— integram chirurgiam ſcripſit. 13
Andreas cauteria aliaque inſtrumenta deſcripſit. 13. 426
Anellus aneuryſma curandi modum peculiarem dedit. 403
—— fiſtularum lacrymalium novam curandi rationem invenit, quæ deſcribitur. 520
—— quam auctor primus feliciter imitatus eſt. 510. 521
—— ſanguinem e thorace ope ſiphonis extrahendi modum deſcripſit. 108
Anelli ſpecilla æger quidam ipſe quam facillime ſibi applicavit. 527
Aneuryſma ejuſque differentiæ. 390
—— quomodo curandum. 396
Aneuriſmatis cura non requirit arteriæ uſtionem, quam ſuperiori ſeculo adhuc adhibuerunt. 397
—— vinctura. 1099
Angliæ & Galliæ Reges ſtrumas tactu ſanare dicuntur. 652
Ani abſceſſus. 1013
—— ficus. 991
—— fiſtula. 998
—— fungus. 991
—— procidentia. 988
—— ſpecillum quid. 997
—— ſphincter an ſine noxa diſcindi queat. 1004
—— tubercula. 991
—— vitia. 980
Ankyloblepharum. 490
Ankyloſis. 170. 1097
Annuli ad uteri prolapſum. 974
Annulus muſculorum abdominis an in herniæ operatione ſcarificandus. 728
Anthrax ſive carbunculis. 280
Antimonii butyrum unum ex valentiſſimis cauſticis. 397
—— callos exedit. 339
—— in carbunculis ſanandis laudatur. 283
—— in verrucis & excreſcentiis extirpandis commendatur. 431. 432
Antiqua ulcera, vid. ulcera antiqua.
Antiqui calculi ſectionem bene noverunt. 806
—— cataractæ operationem ſciverunt. 543
Antitragi uſtio in dentium dolore. 578
Anus clauſus quomodo curandus. 985
Apertura auditorii meatus clauſi. 576
—— narium coalitarum. 597
—— palpebrarum conjunctarum. 482
—— penis clauſi. 779
—— vaginæ clauſæ. 910. 913
—— urethræ occluſæ. 780
—— in puellis. 910
Aphæreſis. 14
Apollo Medicus & chirurgus antiquiſſimus & celeberrimus in Deorum numerum relatus. 7
—— ſectionem cæſaream perfecit. 680
Apoplexiæ remedium arteriotomia. 470
item ſcarificatio in occipite. 415
Apollonii duo, antiqui chirurgi celebres. 8
Apoſtema idem quod abſceſſus. 252
Apoſtolorum unguentum in fiſtulæ ani callo tollendo laudatur. 1008
Apparatus, vid. Adparatus.
Apum ictus qua ratione curandi. 151
Aqua quomodo hydropicis evacuanda. 672
—— calcis vivæ prodeſt in ulceribus exſiccandis. 333. item in gangrena & inflammationibus curandis. 251. 293. 344
—— cinamomi egregium cardiacum in pleriſque virium defectibus. 255

—— fervida paronychiam ſæpe ſolvit. 1023
—— frigida in pernionibus prodeſt. 288
—— marina in gangræna prodeſt. 295
—— muriatica in inflammationibus. 251
—— in gangræna. 295. 978
—— in ambuſtis. 301
—— phagedænica quid. 64. 85. 336
—— ſalſa in inflammationibus. 252. & gangræna prodeſt. 295. 978
—— vulneraria gallorum, vulgo *l'eau d'arquebuſade*, ubi profit. 62. 84. 201. 316
Aquæ medicatæ in vias lacrymales injectæ contra oculum lacrymantem. 509. & fiſtulam lacrymalem proſunt. 517
Aquapendens vid. Fabricius.
Aquiſgranum Jacobus vocatus fuit ad ægrum calculo laborantem ſecandum. 886
Aquſgrani an ſexaginta a calculo liberaverit, ut Morandus perhibet, dubitatur. 885
Arontius Medicus chirurgus egregius. 10
—— ſcripſit de capitis vulneribus & tumoribus. ibid.
Arcæus de vulnerum curatione egregie ſcripſit. 9. 10
Arcæus balſamum egregium invenit ad vulnera curanda, qui laudatur. 52. 54 & alias ſæpiſſime.
Aretæus narium ſcarificationem commendavit. 416
Ariſtoteles vulvæ clauſæ curationem jam novit. 911
Arnoldus, celebris chirurgus Gallus ex recentioribus, faſciam pro fiſtula ani invenit. 1090
—— peculiari modo procedit in hernia incarcerata curanda. 728
—— carunculam urethræ negat. 795
—— machinam pro pedibus curvis excogitavit. 1048
Arteria aſpera læſa ſæpe non lethalis. 47. 114. 648
—— quomodo curanda. 116
—— majori quadam læſa quid fiat. 42
—— aorta læſa lethifera. 46
—— brachialis læſa, quomodo curanda. 83. 387
—— ob hanc læſam non brachium mox amputandum ſed ea liganda. 388. 393. 405. 447
—— carotis vulnerata plerumque lethalis 46. quid in læſione ejus faciendum. 113
—— cruralis læſa utplurimum mortifera. 46. quomodo curanda. 83
—— cœliaca læſa lethalis. 46
—— cubitæa læſa quomodo curanda. 71
—— illiaca læſa lethifera. 46
—— inciſa pejor quam diſſecta. 42. 71
—— renales læſa lethales. 46
—— venæſectione læſa qua ratione tractanda. 387. 1100
—— vulnera læſa quo pacto glutinanda. 71
Arteriotomia quid. 468
Arteriotomiæ temporum faſcia. 1063
Articulorum rigor ſeu anKyloſis quomodo tractandus. 170
Artuum corruptorum amputatio. 442. & ſeq.
Aſpera arteria læſa, quale periculum. 46. 114. 648.
Aſpera arteria quomodo curanda. 116. 649
Aſperæ arteriæ vulnera non abſolute lethalia. 46. 114. 648
—— inciſio & in angina & in rebus peregrinis eximendis tuto fieri poteſt. 648
Atheroma quid & quomodo curandum. 433
Atretæ, ſive eæ, quibus vagina uteri aut urethra clauſa. 911
Atreti, quibus urethra non aperta. 424
—— quibus anus clauſus. 985
Auditorii meatus corpora peregrina educenda. 577
—— excreſcentiæ ſeu tubercula quomodo tollenda. 578
Auditus difficilis auxilia per machinas. 579
Avicenna medicus & chirurgus arabs celeberrimus. 8
—— ſuturas tendinum novit. 1031
Auris meatus clauſus. 576
—— excreſcentiæ. 578
—— lobuli perforatio. 580
—— quomodo in dentium dolore adurenda. 579
—— vulnera. 122
Auctor acum ad aneuryſma vel arteriam brachialem ligandam peculiarem exhibuit. 191. vid. tab. 8 f. 4.
—— acum pro cataracta in dextro oculo manu dextra curanda primus delineavit. 548
Auctor acum pro ſetaceo recto ac tranſverſo excitando excogitavit. 655. vid. Tab. 22. & 23.
—— triangularem pro urethra clauſa perforanda adhibuit, 602. vid. Tab. 26. f. 6.
—— triangularem curvam, cannula incluſam, pro fiſtulis peculiaribus pertundendis invenit. 56. & Tab. 4. fig. 2. delineavit.
—— adparatum altum primus in Germania exercuit, eumque defendit. 833. 834

quædam in eo emendavit. 842
—— adparatum lateralem primum poſt Rauium inſtituit. 868
—— adparatum parvum quoque exercuit, & contra diſſentientes defendit. 810
—— adparatum altum ſine repletione veſicæ perfecit. 844
Auctor Anelli modum fiſtulas lacrymales curandi primus forte feliciter imitatus eſt. 521
—— ani fiſtulas curavit. 998
—— ani fungos extirpavit. 991
—— anum clauſum inſanabilem vidit. 985
—— arteriam brachialem ſæpe duplicem eſſe oſtendit, adeoque alteram læſam ſine noxa ligari poſſe. 394. 405. 44
—— arteriotomiam ſine fructibus in apoplecticis inſtituit. 394
—— artus corruptos amputavit. 445 & alibi.
—— cæſaream ſectionem defendit. 679. & ſq. eamque aliquoties inſtituit. 696
—— cancros ſive carcinomata labrorum aliquoties excidit. 610
—— mammarum varios extirpavit. 660. 663 vid. tab. 18.
—— cancros & fungos oculi prægrandes ſcalpello curavit, 571. vid. tab. 18.
—— cancroſam mammam ingentem amputavit. 663. vid. tab. 22. fig. 3.
—— caſtra chirurgiæ cauſa per triennium ſecutus eſt, vid. præfat.
—— cataractæ ſedem ut plurimum in lente cryſtallina eſſe in Germania primus docuit 534. eam tamen etiam quandoque membranulam in aqueo eſſe lubens concedit. 535
—— cataracta ſuppreſſa vomitum ſæpe notavit. 549
—— chirurgiam ſuam ubi didicerit. vid. præfat.
—— clyſteribus ex fumo tabaci multos hernia incarcerata & ileo laborantes curavit. 725
—— digitos corruptos & ſupervacaneos reſecuit. 444. vid. tab. 12.
—— epiplocelen ſectione confirmavit. 751
—— errores circa fratrem Jacobum commiſſos multos notavit. 861. 885. 888. & ſeqq.
—— errores circa Rauium commiſſos correxit. 867. & ſeqq.
—— faſciam novam pro exciſis glandulis parotidibus deligandis invenit. 1064
—— faſciam quoque pro ſanguine poſt fiſtulæ ani & calculi ſectionem cohibendo deſcripſit. 1091
—— pro mammis 4. capitibus invenit. 1080
Auctor ferramentum pro collo & ſpina erectis ſervandis fig. 5. tab. 24. primus delineavit.
—— ferramentum pro urinæ incontinentia peculiare primus publicavit. 785. vid. tab. 26. fig. 6.
—— fiſtulas ani varias ſanavit, vid. cap. de fiſtula ani. 998
—— fiſtulas lacrymales Anelli & aliis modis ſuſtulit. vid. cap. de fiſtula lacrymali. 510
—— fiſtulas lacrymales quomodo reſtituat. 528
—— fiſtulam perinæi notabilem curavit. 908
—— fiſtulas ſ. tubulos pro naribus inciſis apertis ſervandis excogitavit. 598. vid. tab. 19. fig. 15. & 16.
—— fœtum pro matre ſervanda in partu ſubinde occidendum eſſe ſtatuit. 662. 701. 955
—— fungos ani curavit. 991
—— fungos oculorum extirpavit maximos. 571
—— glandulas maxillares & parotides primus forte feliciter excidit. 309. 636. & ſeqq.
—— glaucoma in vitreo humore opaco conſiſtere exiſtimat. 542
—— herniæ ſectionem cum teſticuli extirpatione peculiari diſſertatione impugnavit. 743
—— herniam umbilicalem penis figura vivit. 705
—— herniam umbilicalem aliam peculiarem deſcripſit 714. & delineavit tab. 24. fig. 12.
—— hernias incarceratas fumo tabaci injecto reſtituit. 725
—— hernias poſt celotomiam vulgarem redire obſeravit. 742
—— inſtrumentum pro abſceſſibus tonſillarum aperiendis primus delineavit. 634 tab. 21
—— inſtrumentum pro uvula reſecanda primus exhibuit. 632. tab. 21
—— labra leporina curavit. 600. & delineavit tab. 20. fig. 2.
—— laryngotomiam ſeu rectius tracheotomiam feliciter perfecit. 648
—— lithotomiæ modos omnes exercuit. 807
—— nares concretas curavit aliquoties. 997
Auctor naſi polypum peculiari artificio extirpavit. 589
—— os vaginæ nimis anguſtum quomodo curaverit. 913
—— palpebrarum tubercula varia extirpavit. 483. vid. tab. 15

pa-

—— paracenteſin abdominis peculiarem obſervavit. 678
—— polypum naſi, vid. naſi polypum.
—— puncturam quandam veſicæ cum multis aliis ante Garengeotum deſcripſit. 903
—— Rauii calculum ſecandi rationem jam 1718. breviſſime, ſed tamen perſpicue deſcripſit. 867
—— Rauii modum ſecandi calculum primus imitatus eſt. 834. 865
—— Rauium methodum Jacobi & magnum apparatum combinaſſe docuit. 524
—— renum vulnus grave ſanavit. 722
—— ſcalpello parvo tab. 12. fig. 14. cancros & tumores exſcindit. 661
—— ſcalpello parvo tab. 13. fig. 1. carnem in artuum amputationibus diſcindit. 448
—— ſcalpellum pro vulneribus abdominis dilatandis commodum invenit. 90. vid. tab. 5. fig. 3.
—— ſcapulæ peculiarem fracturam vidit. 177
—— ſiphunculum & ſtylos pro curanda fiſtula lacrimali ab Anellianis diverſos invenit. 520. vid. tab. 16. fig. 11. 14.
—— tendines diſſectos ſine ſutura glutinari obſervavit. 1032
—— teſticulo in ſarcocele reſecto periculoſam hæmorrhagiam vidit. 755
—— torcularia, vulgo *tourne quet*, vario modo emendavit. 74. 75. vid. tab. 5. 6. & 14.
—— tracheotomiam inſtituit. 648
—— tunicatos tumores extirpavit. 434
—— turundas in vulneribus abdominis non eſſe rejiciendas contra Garengeot evincit. 89
—— vaginæ os nimis anguſtum quomodo curaverit. 913
—— vaginam clauſam inſanabilem vidit. 917
—— veſicæ diverticula notavit & delineavit tab. 32.
—— punctura quandam ante Garengeotum deſcripſit. 903
Auctor uncos pro fœtu extrahendo emendavit. 954
—— urinam ſuppreſſam quomodo optime educendam eſſe ſtatuat. 9. 10
—— uterum ruptum vidit. 681. & alibi.

B

BAlſamica medicamenta vulnera & ulcera ſanant. 11. 53. 57. 58. 329
Balſamus Arcæi. 17. 52. 54. & poſtea ſæpiſſime.
—— commendatoris. 58
—— copaivæ in vulneribus laudatur. 17. 52
—— in ulceribus. 329
—— Locatelli commendatur. 105. 111
—— de mecha. 52. & alibi.
—— Meibomii laudatur. 105
—— peruvianus in vulneribus commendatur. 17. 52. & in ulceribus. 329
—— ſulphuris in pernionibus. 289
Bamberus, in Anglia lithotomiam Rauii imitatus eſt feliciter. 869
Bartiſchius antiquus chirurgus & ocularius germanus egregie de morbis oculorum ſcripſit. 11
—— oculi prolapſum curavit. 571
—— palpebrarum relaxationem ſive ptoſin bene delineavit. 486
—— inſtrumentum ad palpebras relaxatas auferendas invenit. 487
Baſſius de fiſtula ani ſcripſit, & novum ſcálpellum pro ea delineavit. 1004
Bauhinus de cæſarea ſectione ſcripſit. 679
eam cum embryulcia confundit. 699
Beaulieu fratris Jacobi cognomen erat. 856
BecKerus fœtum pro matre ſervanda in partu ſubinde ocidendum eſſe probat. 699. 955
—— fœtus per anum extracti exemplum refert. 688
—— vaginas clauſas curatas notavit. 917
—— de vagina clauſa puellæ laſcivæ lepidum exemplum refert. 915
Belloſtius de vulneribus bene ſcripſit. 10
—— turundas damnat. 10. 49
—— vulnera rarius deliganda eſſe præcipit. 10. 55
Belloſtii remedium ad ſphacelum. 229
Benevoli de caruncula in urethra ſcripſit, ejuſque de hac ſententia. 795. 796
—— ſententia de cataracta in lente cryſtallina. 536
Berengarius celebris Medicus & chirurgus de fractura cranii bene ſcripſit. 9. 10
—— vias lacrymales ſcivit. 508
Bidlous mammas multas cancroſas amputavit. 661
—— in hoc negotio magna furca & ſcalpello magno uſus eſt. 662
Bienaiſius tendinum ſuturas inveniſſe aut reſtituiſſe dicitur. 1031
Biliferi ductus læſi mortiferi. 47
Blepharoxyſton Celſi & Æginetæ. 503. 531
Boerhavius verum locum pro paracenteſi non indicavit. 668

Bo-

Bonetus, chirurgus Pariſ. altam operationem olim Pariſiis exercuit. 871
Borichio calculus nimis magnus educi non potuit, unde mortuus eſt. 805
Botallus peculiarem modum artus uno ictu amputandi excogitavit. 461
Boviſta in ſanguine ſiſtendo utilis. 70. 449
Brachialis arteria læſa quomodo curanda. 83. 390
—— ----non requirit amputationem brachii, ut multi fecerunt, ſed arteriæ ligaturam. 394
Brachieria ſunt vincula contra hernias. 707. 743
Brachii amputatio. 446
—— in humeri junctura. 462
Brachium fractum. 183
—— luxatum. 229
—— ob arteriæ læſionem non mox eſt amputandum. 388. 394
Braſſicæ muriaticæ liquor conducit in ambuſtionibus. 301
—— in inflammationibus. 251. & in gangræna. 295
Briſſæus cataractam in lente cryſtallina conſtituit. 535
—— novam pro cataracta curanda acum invenit. 551
Bronchocele. 651
Bronchotomia quid. 647
—— ubi & a quibus commendetur. 647
—— res peregrinæ e trachea eximi poſſunt. 648
Bronchotomia ab auctore in hoc caſu feliciter inſtituta eſt. 648
Brunus chirurgus antiquus celebris. 9
Brunnerus carunculas urethræ negat. 795
—— liquore mercuriali fiſtulam lacrymalem curavit. 524
Brunſvigius chirurgus germanus celebris. 9
Bubones benigni. 270
—— peſtilentiales. 272
—— venerei. 283
Bubonocele quid & quomodo curanda. 720
—— incarcerata. 725
—— inteſtinis corruptis qua ratione tractanda. 733
Bubulus oculus. 569
Burrhus viſus reſtitutionem poſt effuſos oculi humores promiſit. 121
—— quod a veritate haud prorſus alienum eſſe demonſtratur. 121
Butyrum antimonii valentiſſimum cauſticum. 397
—— in carbunculis ſanandis laudatur. 283
—— in verrucis & excreſcentiis tollendis commendatur. 430. 432

C

CAbrieri arcanum ad hernias magno pretio redemtum. 742
Cabrolius ſingulare exemplum urethræ in femina clauſæ deſcribit. 914
Cæſarea ſectio quid. 679
—— ---- a quibus improbetur. 679. 685
—— ---- a multis defenditur & commendatur. ibid.
Cæſareæ ſectionis neceſſitas evincitur. 686. & ſeqq.
Calcanei ob fracturam chirurgus tendinem Achillis reſecuit: quæritur an recte. 1037
—— luxatio. 241
Calcis vivæ aqua ubi proſit, vid. aqua calcis vivæ.
Calculi veſicæ a Rauio e puella exſecti, vix niſi unicum exemplum proſtat. 926
—— linguæ exſectio. 626
—— ex urethra eductio. 798
—— veſicæ ſigna. 804
—— diverſæ excidendi rationes. 802
Calculi magni in mulieribus ſæpe ſponte excernuntur. 921
—— minores majoribus ſæpe difficilius educuntur. 806
—— In mulieribus ſæpe ſine ſectione educi poſſunt. 921
—— laterali methodo in feminis extracti rara ſunt exempla. 926
Calculus veſicæ quomodo in viris extrahitur, & diverſi adparatus. 802 vid. adparatus.
—— ab expertiſſimis quandoque educi non potuit. 837. 850
—— qua ratione in mulieribus excutiatur. 920
—— quatuor quoque diverſis modis ut in viris. 922
—— alto adparatu digitis educi poteſt. 852
—— in feminis aliquoties a fibula vel acu pronatus eſt. 928
—— in Germania rarus eſt morbus. 886
—— in viro ab ariſta ſeu ſpica frumenti ortus. 929
—— an cum veſica concreſcat. 849
—— ---- in mulieribus ſectione a Rauio non extractus eſt, docente Falconeto. 927
—— an in mulieribus ſemper ſine ſectione educi debeat aut poſſit. 925

Callus quid in fracturis. 168
—— æqualis quomodo producendus. 165. 168
—— ad fiſtulam lacrymalem non requiritur. 513
Calvariæ fractura. 131
—— impreſſio. ibid.
—— læſiones. 127
—— vulnus. 124
Camphora & ſpiritus vini camphoratus prodeſt in inflammationibus. 251. in gangræna. 294
Canales pro pedibus fractis immitendis. 163
Cancer veteribus idem quod nobis gangræna. 248. 660
—— vulgo hodie pro carcinomate ſumitur. 312
—— labiorum. 608
—— linguæ. 627
—— mammæ. 659
Cancer mammæ maximus quomodo ab auctore reſectus. 663
—— oculi. 569
—— penis. 778
Cancri generalis curatio. 311
—— ſectio & uſtio a Celſo inutilis eſt proclamata. 310. 313
—— combuſti in rabie proſunt. 151
Cancrorum lapides in æſtu febribus, inflammationibus proſunt. 249
Cancroſa mamma quomodo amputanda. 655
Candentis ferri uſus. 426
Canis rabioſus unde cognoſcatur. 147
—— rabioſi morſus quomodo curandus. 147
—— quæ mala inde proveniant. 148
Cannula in tracheotomia. 648
—— paracenteſi abdominis 675. thoracis. 668
—— thoracis vulneribus. 109
—— veſicæ vulnere poſt lithotomiam an utilis. 823
—— rejecta eſt a Rauio. ibid.
Cantharides externe adhibentur pro veſicis excitandis in varium uſum. 422
—— callum vulneris perinæi poſt lithotomiam tollunt. 875
—— fonticulorum fluxum ſuppreſſum revocant. 422
—— ulcerum antiquorum fluxum ceſſantem revocant. 344
Capelline gallorum 1064. 1071
Capiſtrum ſimplex, faſcia. 1066
—— duplex. 1067
Capitis obſtipi curatio. 645
—— fracturæ. 131
—— vulnera. 117
Capitalis reflexa faſcia pro capite 1064. pro clavicula 1071. pro manu amputata. 1104
Capitium magnum. 31. 1060
—— triangulare. 31. 1056
Carbunculus peſtilens. 280
Carcinoma. 311. vid. Cancer.
Caries oſſium. 338. 345
—— venerea. 337
Caro luxurians rodentibus medicamentis tollitur. 65. 330
Capi fractura. 185
—— luxatio. 231
Caruncula urethræ 795. variæ de eadem ſententiæ. ibid.
Caryophillorum oleum in carie. 348
Caſſerius laryngotomiam commendat, figuris illuſtrat & contra diſſentientes defendit. 647
Caſtratio in ſimplici hernia inteſtini, vel omenti rejicienda & a magiſtratu prohibenda. 743
—— in ſarcocele admittenda. 754
itemque in cancro teſticuli. 771
Caſtrati qui dicantur. 754
Cataphracta, vincturæ ſpecies. 1087
Cataplaſmata in abſceſſibus emolliendis proſunt. 253. 261. itemque in carbunculis ſeparandis. 281. atque in ſphacelo. 296
Cataracta quid. 533
—— quotuplex. 537
—— conſiſtit plerumque in opaca lente cryſtai. 533. 537. quandoque in membranula. 534. 5 7
—— an per corneam educi queat. 554
—— an uncinulis extrahi poſſit. 547. 552
—— differentiæ. 537
—— ſigna. 539
—— prognoſis. 540
—— curatio, ſuccedit quandoque per medicamenta. 542
—— curatio per acum. ibid.
—— veteribus probe cognita. ibid.
Cataractam quinam in cryſtallino primi ſtatuerint. 534
Catherwood arteriotomiam in apoplexia extollit. 479
Catheter quid. 788
Catheteris differentiæ. 790. 791. 899
—— in feminis applicatio. 789
—— in viris adhibendi modus. 791
—— flexilis uſus. 793
Catheteriſmus quid. 787 790
Cauſtica medicamenta eadem quæ adurentia. 17. 257. 429

—— quoque ſunt ſtyptica, ſed fortiora nocent plerumque in vulneribus. 71. 72
Cautelæ circa calculi eductionem. 826
—— circa lithotomiæ electionem. 896
—— in fœtu extractione. 941. 955
—— in ani fiſtula curanda. 1011
—— in hernia incarcerata. 749
—— in ſectione cæſarea. 696
Canteria quinam rejecerint. 426
—— quinam bene de iis ſcripſerint. ibid.
Cauteriorum actuarium & potentialium uſus. 426
Celotomia quid. 742
—— vulgaris, cum teſticuli exſectione peragitur adeoque rejicienda. 741, quomodo fiat. 744
—— recentiorum fit ſine teſticuli extirpatione. 746. & ſeq.
—— vulgaris agyrtarum a magiſtratu eſt prohibenda. 742
—— in hernia incarcerata ſubinde inſtituenda, ſed ſine teſticuli læſione & quomodo. 725
Celſus veterum chirurgorum princeps. 7
—— abſceſſus ante maturationem aperiendos eſſe vult. 255
—— anceps experiri remedium mavult quam nullum. 101. 476 688
—— calculi ſectionem egregie deſcripſit. 806
—— calculi in mulieribus extractionem bene docuit. 921
—— carcinomatis remedium dari negat. 311. 314.
—— adeoque nec uſtio ſufficit. 311
—— cataractæ curationem egregie tradidit. 542
—— chirurgiæ hiſtoriam brevem exhibuit. 3. 6
—— chirurgum eleganter depinxit. 17
—— de capitis læſionibus bene ſcripſit. 137
—— de carie bona præcepta dedit. 351
—— elegantiſſime latine ſcripſit & hinc *Medicorum Cicero* appellatur. 5
—— de fœtu mortuo educendo jam egregie egit. 952. 954. 955
—— fœtum mortuum pedibus educi docet. 932
—— fœtus caput educi docuit. ibid.
—— herniæ umbilici curam dedit. 708
—— poſt herniæ ſectionem ſuturam commendat. 731
—— mulierum calculum quomodo emoliatur. 921
—— narium ſcarificationem docet. 416
—— oculorum ſcarificationem novit. 501. 502
—— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 487
Celſus partum ex utero educendi artem inter res difficillimas merito reputavit. 956
—— polypi naſi curationem dedit. 586
—— puellas naturalibus clauſis interdum naſci notavit. 911, atque etiam hujus mali durationem jam docuit. 912. 913
—— ſecundas extrahere bene docuit. 960. 961
—— terebrationem cranii jam tradidit. 474. 477
—— de vulnerum præſagio agit. 44
Cepæ aſſatæ in urina ſuppreſſa. 788
Cerebri læſiones. 46
Cervix curva quomodo curanda. 645
—— veſicæ tuto in laterali ſectione inciditur. 853
—— in magno adparatu ſemper dilaceratur ſ. finditur. 819
—— etiam in magno adparatu a quibuſdam inciditur. 820
Charbertus quomodo ſanguinem amputata manu vel cubito ſiſtat. 452
Cheſeldenus altum adparatum feliciter exercuit. 838
—— quare altum adparatum intermiſerit. 884
—— eum magno præfert. 849
—— lateralem deinde ſectionem valde emendavit. 869
—— quomodo prima experimenta lateralis adparatus inſtituerit. 884
—— calculum, qui magno adparatu ab alio educi non potuit, laterali eduxit. ibid.
—— caries oſſium, exoſtoſes & ſpinas ventoſas pulchre delineavit. 360
—— ferramenta varia pro hac operatione correxit, 770. vid. tab. 31.
—— herniam incarceratam peculiari modo curavit.
—— pupillam oculi clauſam ſingulari ratione aperit & diſcindit. 554
Chinæ chinæ uſus. vid. cort. Peruv.
Chinenſium acupunctura. 419
Chiron chirurgus antiquiſſimus. 7
Chirotheca, faſciæ ſpecies. 1103
Chirurgia quid. 4
—— antiquiſſima & certiſſima eſt Medicinæ pars. 6. 35
—— eſt maxime neceſſaria. 34
Chirurgia. Ejus progreſſus & incrementa. 8
—— infuſoria quid. 406. ejus inventores

res & patroni. 408
—— medica, medicamentis ſanat. 5
—— practica quid. ibid.
—— transfuſoria. 406
—— veteribus jam bene erat perſpecta 5. 8. quod ipſum uberius calculi. 854. cataractæ. 542. trepanationis 473. &c. operationes, fœtus mortui extractio evincunt. 948.
—— diviſio. 14
—— natura & neceſſitas. 3. 34
—— progreſſus. 8
—— finis. 6
—— Ingens nexus cum medicina. 4. 6.
—— ſtudium arduum eſt. 34
Chirurgi antiqui præſtantiores. 7. 8. 9.
—— recentiores optimi. 9
Chirurgicæ operationes. 367
Chirurgici libri præſtantiores qui. 10
—— Scriptores generatim vid. in bibliotheca chir. poſt præfat.
Chirurgus quid. 4. 17. ejus officium & virtutes. 18. 19. & ſeq.
—— anatomen probe calleat, 18. 43. 507. 803. 845. 875.
Chirurgorum prudentia præſagiendo 22
———— antiquiſſimorum ſcientia jam in multis curationibus magna fuit cataractæ 661. & calculi operatio. 802. fœtus mortui extractio. 948. perforatio cranii 473. vaginæ clauſæ evincunt. 910
Cicatrix quid & quomodo obtinenda in vulneribus. 64. in ulceribus. 329
Cicero Medicis & chirurgis quam utiliſſima præcepta dedit. 19
—— evulſionis dentium inventionem Æſculapio adſcribit. 616
Cinamomi aqua egregium cardiacum ubi vires inſtaurandæ. 255
—— oleum in cariæ prodeſt. 347
Circularis faſcia quid. 1054
Cirſocele quid. 769
Clavata ſutura quid. 93
Clavi pedum. 1023
Clavicula fracta. 175
—— luxata. 222
Claviculæ fractæ vinctura. 1072
Clitoris nimis magna quomodo auferenda. 917
Clyſteres quid & quomodo adhibendi. 980
—— eorum uſus multiplex. 982
—— nutrire poſſunt. ibid.
ex tabaci fumo in hernia incarcerata efficaciſſimi. 983
Cohauſius ſecundinas non naturæ eſſe relinquendas contra Ruyſchium evincit. 960
Colli incurvati curatio. 645
—— venæ quomodo ſecandæ. 381
—— vulnera. 113
Colliſa vulnera quid & quomodo curanda. 138
Colotus, celebris lithotomus Pariſin. librum reliquit de lithotomia. vid. Bibliotheca Chirurgica.
—— perinæi punctura ad modum magni adparatus inſtituit. 904. 905
—— de urina ſuppreſſa bene ſcripſit. ibid.
—— urinam ſuppreſſam a proſtatis ſcirrhoſis vidit. 901
—— urinæ ſuppreſſæ curationes non nimis diu differendas eſſe evincit. 906
Combuſtio quomodo curanda. 300
Concreti digiti, nares, palpebre &c. vid. digiti, nares, palpebræ &c.
Condylomata ani. 991
Contrafiſſura quid. 176
Contra-apertura, *contronverture* quid. 55
Contuſa vulnera. 138
Contuſiones quid & quomodo curandæ. ibid.
———— capitis & cranii. 125
Convulſiones vulnerum qua ratione curandæ. 77
Corneæ tunicæ maculæ. 560
Coronalis ſuturæ fonticulus. 466
Corporis præparatio ante graviores operationes chirurgicas maxime eſt neceſſaria. 543. 808
—— præſervatio a peſte. 276
Corrodentia, cauſtica ſive rodentia medicamenta. 397
Cortex peruvianus in gangrenæ curatione valdæ laudatur. 293. 296
—— quid auctor circa hujus uſum obſervaverit. 296
Coſtæ fractæ. 777
—— luxatæ. 203. 221
—— faſcia pro ipſis. 1087
Cowperus, chirurgus Anglus, ſuturam tendinis Achillis optime deſcripſit. 1039. quæ uberius tamen illuſtratur. 1040
———— in hac ſutura differt ab aliis. 1041
Cranii læſiones. 129
—— nudi terebratio. 126
Crepitus lupi in ſanguinis fluxu vulnerum cohibendo ſæpe utilis. 70. 449.
Criſtæ ani. 991
Cruor in ocolum effuſus, qua ratione emittendus. 568
Cruſta lactea infantum. 361
Cubitus fractus. 183. faſcia pro ipſo. 1097
—— luxatus. 205. 229

Cucurbitulæ quomodo adhibendæ. 412
—— cruentæ idem, imo ſæpe plus præſtant quam venæ ſectio. 414
—— male a quibuſdam rejiciuntur. 415
Cyprianus celebris inter recentiores chirurgos 9
—— fœtum ex abdomine excidit, matre ſuperſtite. 685
—— hernias poſt celotomiam vulgarem peractam ſæpe red ire obſervavit. 742
—— quomodo herniam incarceratam curaverit. 730
—— vulnus muſculorum abdominis in incarceratæ herniæ curatione amplum fecit & deinde ſutura conjunxit. 731
Cyſtotomia a nonnullis pro lithotomia ſumitur. 802
—— hypogaſtrica, idem quod lithotomia per adparatum altum. 830

D

DEcocta lignorum magni ſunt uſus ubi reſolvendus. 306. & in ſanguine impuro. 334. 335. 337
—— vulneraria qualia eſſe debeant. 68
Dekkeri inſtrumenta ad tracheotomiam. 650
—— machina ad auditum difficilem non præſtat quod promittit. 580
Deligatio apta utiliſſima eſt & chirurgum valde ornat. 1053
—— rara ſit in vulneribus. 54
—— fortior in fracturis & vulneribus haud raro gangrænam induxit. 163 1056
—— fortior in hæmorrhagiis gravioribus vulnerum neceſſaria ſæpe eſt. 70. 1053
Deligatio nimis laxa in fracturis noxia. 163. 1053
Deligationis bonæ requiſita. 24
—— ſigna in fracturis. 163 1029
Dentes artificiales. 601
—— cariæ exeſi. 614
—— clauſi aperiendi. 610
—— dolentes quomodo curandi. 615
—— impuri qua ratione mundandi. ibid.
Dentium dolor. ibid.
—— evulſio quomodo fiat. 616
—— evulſioni inventio Æſculapio a Cicerone adſcribitur. ibid.
Dentitionis difficilis remedium eſt gingivarum inciſio. 631
Denyſius, lithotomus Leidenſis, diſcipulus & ſucceſſor Rauii, obſervationes de calculo & lithotomia ſcripſit. 851. 872
—— Rauii medum omnibus præfert, attamen eum non deſcribit. 851
—— lithotomiæ modos veterum non eſſe rejiciendos vult. 875
—— adparatum altum multis objectionibus impungunt, quibus reſpondetur. 850
—— adparatum tamen altum magno adparatui præfert. 854
—— urinam ſuppreſſam eo in perinæi loco educit, ubi calculum excindit. 903
—— excogitavit peculiare ferramentum, quo ſuppreſſam urinam evocat. 903
—— ſigna calculi bene deſcripſit. 804
Depreſſio cranii quomodo tractanda. 131
Dethardingius in aqua ſubmerſis laryngotomia ſuccurri poſſe exiſtimat. 647
Deventerus de arte obſtetricandi egregie ſcripſit. 12. 935
—— in quovis fere partu difficili, ex ſitu p. n. fœtus, ſine mora fœtum pedibus educendum eſſe ſuadet. 936
—— uteri ſitum ſæpe obliquum eſſe inpartu evincit. 932. & inde oriri plerumque partum difficilem docet. 935. 946
—— quid faciendum præcipiat ſi uteri ſitus obliquus. 945
Diæreſis quid. 14
Diæta graviter vulnetatorum. 65
—— in chirurgia eſt utiliſſima. 22
—— in ulcerum curatione ſumme neceſſaria eſt. 330. 333
Diæta eorum, qui vehementem operationem chirurgicam ſuſtinuerunt, eadem eſt ac graviter vulneratorum. 65. 825
Digeſtivum unguentum ex terebinthina & vitello ovi paratum, prodeſt in abſceſſibus. ulceribus & vulneribus recentibus. 17. 54. 55. 83. 328. 331.
Digiti cohærentes ſ. concreti quomodo dividendi. 441
—— corrupti & p. n. qua ratione auferendi. 442
—— fracti curatio. 184
—— luxati curatio. 232
Dioniſius recens ſcriptor chirurgicus Gallus. 9.
—— altam operationem calculi commendat. 832
—— carunculas uretrhæ negat. 795
—— Jacobi fratris, lithotomi celebris fata deſcribit. 859
—— Jacobum pro temerario habet. 886
—— omentum corruptum auferre diſſuadet. 103
—— pectore vulneratum tota nocte vulneri impoſuit. 109

—— puncturam veſicæ in perinæi ibi fieri vult, ubi frater Jacobus calculum excidit. 903
—— negavit male herniam umbilicalem a peritonæo didudto oriri poſſe. 714
Dividens faſcia, in collo ambuſto. 1069
Divinatio e ſanguine vena educto utplurimum incerta. 376
Dolor ad inflammationis ſigna pertinet. 247
—— calculi vehemens ægros ad operationem impellit. 802
dentium vehemens. 615
—— paronychiæ ſæpe vehementiſſimus. 1019
—— vulnerum qua ratione temperandus. 76
Dolores partus veri & falſi qui. 930
Dorſum incurvatum. 671
Douglas (Jacob.) doctiſſime ſcripſit de ſectione calculi laterali, & ſpeciatim Cheſeldeni emendationibus. 873
—— Cheſeldeni correcta aut nova pro hac methodo inſtrumenta delineavit. ibid.
—— veſicam ſolam Rauianam methodo incidi non poſſe contra Albinum ſuſtinet. 882
Douglas (Jo.) altam operationem ſive adparatum altum inſtauravit, & feliciter exercuit. 833
—— quomodo altus adparatus in mulieribus ſit inſtituendus docet. 928
—— puncturam veſicæ, quæ ſit in hypogaſtrico, præfert ei, quæ ſit in perinæo. 905
Drakius novum modum Ozænam curandi dedit. 595
Dranius [*Galice le Dran*] recens chirurgus Gallus egregius. 9
—— de ani fiſtulis obſervationes dedit. 1013
—— comparationem diverſarum lithotomiæ methodorum doctam publicavit. 12
—— adparatum magnum emendavit. 820
—— adparatum magnum præ ceteris extollit. 876
—— Judicium dat de adparatu alto & laterali. 829. 854. 876
—— adparatum parvum prorſus contemnit, ſed meo judicio, male. 877
—— catheterem & ſcalpellum peculiarem pro lithotomia excogitavit. 900. vid. tab. 31
—— carpit catheterem Rauianum ab Albino delineatum & alium ſuſtituit. 876
—— hernias incarceratas quomodo curet. 734.
—— herniarium ſcaſpellum invenit. 728
—— ſanguinem extracto polypo naſi vehementius fluentem peculiari ratione compeſcit. 590
—— ſphincterem veſicæ magno adparatu ſemper lacerari docuit. 820. 821
—— ulcerum callos ſolvendi modum tradidit. 250
Ductus biliferi læſi lethales. 47
—— ſtenonianus læſus. 141
Dura mater. vid. Menynges.
Dyſtocia. vid. partus difficilis. 929

E

ECchymoſis poſt venæſectionem. 348
Ectropium palpebrarum morbus. 493
Elephantinus oculus. 569
Elevatio cranii fracti & impreſſi. 131
Embryulcia, vid. fœtus extractio.
Embryulciam & hyſterotomiam multi male confundunt, & quomodo differant, indicatur. 699
Emollientia in abſceſſibus duris emolliendis & maturandis proſunt. 253
Emphyſema quid. 180. 181.
Emplaſtra quid & quomodo aptentur. 27. 57
—— an in fracturis neceſſaria. 162
Emplaſtrum de ammoniaco reſolvit. 306
—— Andreæ a Cruce glutinat. 454
—— de cicuta, ſcirrhos reſolvit. 307
—— diachylum compoſitum egregie abſceſſus emollit & maturat. 254
—— diachylum ſimplex & diapalmæ in vulneribus ſanandis comoda. 17. 57
—— cum mercurio diſſolvit. 307
—— diaphoret. Mynſ. reſolvit. ibid.
—— ad hernias in herniis glutinat. 723
—— maturans eſt diachyl. c. gumm. 254
—— Norimbergenſe reſolvit. 754
—— de pelle ariet. in herniis prodeſt. 723
—— de ranis Vigonis cum mercurio diſſolvit in ſcirrhis. 307. in ulceribus venereis prodeſt. 340. & in callis ſolvendis. ibid.
—— ſaponis ſ. diaſaponis reſolvit. 652
—— ſaturninum exſiccat & temperat in ulceribus 333. & cancris. 309
—— ſpermatis ceti reſolvit & præſertim in mammarum tumoribus. 260
—— ſtypticum Crolii, in vulneribus conſolidandis. 17. 57
—— veſicatorium, veſicas excitat, quo modo adhibendum. 422

—— Vigonis cum mercurio, vid. de ranis Vigonis.
Empyematis curatio. 666
Encanthis, oculi morbus. 495
Enterocele inguinis. 720
—— ſcroti. 738
—— umbilici. 705
Enteroe piplocele. 739. 751
Entero hydrocele. 739. 768
Entero ſarcocele. 739. 768
Enteromphalus, vid. umbilici hernia.
Entero-raphe, vid. ſutura inteſtinorum. 96
Epiphora ſ. oculus lacrymans. 507
Epiplocele. 751
Epulis, gingivæ tuberculum. 621
Equi morſus. 151
Erndelius lithotomiam Rauii deſcripſit, & nonnulla ab aliis prætermiſſa notavit. 865. 866.
Errores variorum circa fratrem Jacobum. 885. & ſeq.
—— variorum circa Rauii hiſtoriam. 865. 867.
Eryſipelas. 265
—— retropulſum periculoſum. 266
—— ulceratum difficulter curatur. 268
Eſſentia balſami peruviani, vulneraria eſt. 57. 348
—— euphorbii in carie oſſium efficax. 348
—— maſtichis 57. ubi oſſa læſa. 348
—— myrrhæ traumatica eſt 56. ubi oſſa læſa. 348
—— ſuccini, vulneraria & imprimis etiam in oſſibus læſis utilis. 56. 348
Eſſentiæ balſamicæ quæ. 57. 348
Euphorbium in cariæ tollenda prodeſt. 348
Exæreſis quid. 14
Excreſcentiæ generatim. 432
—— ani. 991
—— auditorii meatus. 578
—— oculorum. 483
—— palpebrarum. ibid.
—— tonſillarum. 636
—— vaginæ uteri. 919
—— urethræ ſive carunculæ. 795
Excutia ventriculi quid. 644
Exomphalos, idem quod umbilici hernia. 704
Exoſtoſis quid. 352
Exploratio morborum qua ratione inſtituenda. 22
Extenſio neceſſaria in fracturis. 158
—— luxationibus. 210
—— preſente inflammatione magna non ſuſcipienda. 160. 211
Extractio rerum peregrinarum ex aſpera arteria 646. ex aure 577. ex oculo 482. ex vulneribus. 53
Extremis malis, extrema eſſe opponenda remedia oſtenditur. 101. 465. 687

F

Fabricius [Guilielm.] vidi Hildanus.
Fabricius (Hieron.) ab Aquapendente, celebris Medicus & chirurgus ſuperioris ſeculi. 9. 10
Fabricii operationes chirurgicas ſcripſit. 9
—— ferramenta pro fonticulo in ſutura coronali deſcripſit. 468
—— inſtrumentum pro fiſtula lacrymali comprimenda. 517
—— forcipes pro polypo narium dedit. 587
Faciei vulnera. 118
Falconetus, Medicus Pariſ. de alta & laterali calculi ſectione docte ſcripſit. 832
—— Romanum in magno excogitando adparatu non urethram, ſed veſicam incidere voluiſſe exiſtimat. 813
—— Rauium mulieres a calculo non ſecuiſſe affirmat. 927
Fallopius Medicus & chirurgus celebris. 9
—— vias lacrymales novit. 508
Faſcia quid. 29. 1054
—— generatim conſiderata. 1053
—— ad aneuriſma. 1101
—— ad ani fiſtulam. 1081. 1082
—— morbos. 1082
—— ad arteriam brachii inciſam. 1100
—— brachium amputatum. 1105
—— ad bubones. 1084
—— *capelline* Gallorum. 1062. 1069. 1104
—— capiſtrum ſimplex. 1064
—— duplex. 1065
—— capitalis reflexa pro capite 1062. pro clavicula. 1069
—— pro manu amputata. 1095
—— capitium magnum dicta. 31. 1058
—— triangulare. 31. 1058
—— ad brachii vitia. 1087
—— ad brachium amputatum. 1095
—— cataphracta dicta. 1079
—— chirotheca dicta. 1093
—— imperfecta ſeu dimidia dicta. 1095
—— circularis quid. 32. 1054
—— ad collum femoris fractum. 1100
—— compoſita quid. 30. 1054
—— continens quid. 1054
—— colli. 1067

—— ad cubitum fractum. 1089
—— —— luxatum. 1091
—— —— reſectum. 1095
—— ad digitos fractos & luxatos. 1094
—— ad digitos mutilatos ſi ve reſectos. 1094
—— diſcrimen dicta. 1060
Faſcia dividens in collo ambuſto. 1067
—— expellens. 1057
—— ad femur fractum 1096. luxatum 1100 reſectum. 1106
—— ad fiſtulam ani. 1107
—— ad fonticulos. 420
—— ad fractum brachium. 1087
—— —— carpum. 1090
—— —— claviculam. 1070
—— —— cubitum. 1089
—— —— digitos. 1093
—— —— femur. 1096
—— —— humerum. 1087
—— —— metacarpum. 1091
—— —— metatarſum. 1104
—— —— patellam. 1101. ad 1102
—— —— ſcapulam. 1074
—— —— tarſum. 1104
—— —— tibiam. 1108
—— —— & contritam tibiam. ibid.
—— ad femur fractum. 1096
—— —— cum vulnere. 1106
—— frondalis dicta quid. 1059
—— frontis. 1060
—— funda dicta pro capite. 1059
—— —— pro labris. 1066
—— —— pro mammis. 1078
—— —— pro maxilla. 1065
—— —— pro naſo. 1064
—— ad glandulas parotides exſectas. 1062
—— ad genu luxatum. 1103
—— Heliodori dicta, ſive T. 31. 1077. 1081.
—— herniarum. 723. 743.
—— ad humerum amputatum. 1096
—— —— in articulo exciſum. ibid.
—— —— fractum. 1087
—— Inguinalis ſimplex. 1084
—— —— duplex. 1085
—— labrorum læſorum. 1066
—— mantile cum ſcapulari. 32. 95. 1078
—— larva dicta ad faciem. 1066
—— poſt lithotomiam. 1082. 1083
—— ad luxatum brachium. 1073
—— —— carpum. 1090
—— —— claviculam. 1070
—— —— cubitum. 1091
—— —— digitos. 1094
—— —— femur. 1100
—— ad luxatum humerum. 1073
—— —— patellam. 1103
Faſcia ad luxatum pedem ſive tarſum. 1105
—— ad mammarum vitia. 1076. 1077
—— ad mammas reſectas. 1076
—— manum aduſtam. 1093
—— —— reſectam. 1096
—— maxillam. 1065
—— metatarſum fractum. 1104
—— monoculus dicta. 1063
—— ad naturalia mulierum. 1082
—— nodoſa pro temporibus. 1061
—— —— pro perinæo poſt calculi vel fiſtulæ ani ſection. 1083
—— octodecim capitum. 195. 201. 1106
—— oculus ſimplex. 1063
—— —— duplex. ibid.
—— pro pede luxato. 1105
—— —— pene. 1086
—— —— pollice fracto. 1093
—— quadriga. 1079
—— quatuor capitum 30. pro capite 1058 pro labris. 1066
—— pro mammis. 1078
—— pro maxilla. 1065
—— pro naſo. 1064
—— reflexa. 33
—— ad rotulam fractam. 1101
—— —— luxatam. 1103
—— ſcapha dicta. 1061
—— ſcapularis cum mantili. 30. 32. 1078
—— pro ſcapula fracta. 1074
—— ſcroti. 1086
—— ſex capitum. 1059
—— ſimplex quid. 30. 1054
—— ſolaris pro arteriotomia. 1061
—— ſpica ſimplex dicta axillaris pro clavicula. 1070. pro humero. 1073
—— ſpica duplex. ibid.
—— —— inguinalis dicta. 1084
—— —— duplex. 1085
—— ſtapes dicta. 95. 1105
—— ſtellata dicta. 1070
—— T. ſive Heliodori. 31. 1077. 1081
—— ad tarſum fractum. 1104
—— —— tibiam fractam. 1103
—— —— —— graviter comminutam. 1108.
—— ad tracheotomiam. 1068
—— triangularis capitis. 1058
—— —— pro oculis. 1063
—— ad venam ſectam in brachio vel cubito 1092. in fronte 1060. manu 1093. pede 1105. pene. 31. 1086.
Faſcia umbilici. 1080
—— uniens pro capite & fronte. 1060

—— uniens. 30. 1057
—— uniens ventris. 1081
—— ad vaginæ & uteri vitia, faſcia T. dicta. 1081
Faſciæ capitis. 1058
—— pectoris. 1069
—— ventris. 1088
—— ductus annulares. 32. 1054
—— circulares. ibid.
—— inverſi. ibid.
—— obtuſi. ibid.
—— reflexi. ibid.
—— repentes. ibid.
—— ſpirales. ibid.
Faſciarum ductus ſimplex. ibid.
—— firmitas qualis eſſe debeat. 163. 1055
Faſcias qui deſcripſerunt. 13
Fauchard de dentium morbis bene ſcripſit. 11. 618
Faucium inflammatio & abſceſſus. 633
Favus capitis. 361
Febris vulneraria. 78
—— quomodo curanda. ibid.
Fegrius methodum Rauianam jam an. 1716 deſcripſit. 862
Fel lucii & muſtelæ piſcis in maculis oculorum tollendis proſunt. 557
Feminarum mala, quæ manum medici requirunt. 910
—— calculi quomodo educendi. 920
—— exempla, quibus calculus methodo laterali eſt extractus, rariſſima ſunt. 926
—— mammæ ſæpius carcinomate afficiuntur quam virorum. 312
Femur fractum. 186. cum vulnere. 190. faſcia pro hoc. 1109
—— luxatum. 233
—— fractum cum vulnere. 190
—— cum hemorrhagia. 191
Femoris amputatio 459. faſcia poſt hac. 1106
—— colli fractura. 288. faſcia pro hac. 1084
Fere an feræ morſus legendum apud Celſum diſputatur. 147
Ferramenta, vid. Inſtrumenta.
Ferramentis in partu difficili carere quandoque non poſſumus. 953
Ferri candentis uſus. 426
Ferulæ in fracturis adhibentur. 163
—— a nonnullis in fracturis rejiciuntur. 161.
Fibula a tibia vi quandoque divellitur. 227
Fibulæ in calculis repertæ. 928
Ficus ani. 991
—— uteri. 919
Fiſſuræ cranii. 129
—— aliorum oſſium. 153. quomodo hæ curandæ. 165
Fiſtula generatim quid ſignificet ejuſque curatio. 330
—— quomodo incidenda. 332
—— ani quomodo curanda. 998
—— lacrymalis. 510. an callum requirat, negatur. 513
—— pærinæi. 907
—— thoracis. 332
—— ventris. ibid.
Fœtus ſitus in partu in arte obſtetricia ſciendus. 932
—— partus naturalis quis. 933
—— vivi in partu difficili extractio. 929 936.
—— ſitus quinam præter naturam. 936
—— ſitus quinam periculoſiſſimus. 934
—— in partu aut ſitu p. n. pedibus extrahendus. 936
—— extractio nimium non differenda. 938
—— exſectio e ventre matris ſive ſectio cæſarea. 679
—— ex utero rupto ventrem ingrediens ſectione cæſarea educenda. 661. 933
—— vivus brachio prodiens pedibus extrahendus. 938
—— ſi natibus veniat. 942
—— ſi pedibus veniat non repellendus. 941
—— ſi humeris vel capite hæreat, quomodo extrahendus. 943
—— vivus ob matrem ſervandam ſubinde occidendus. 662. 701. 934. 948. 955
—— matre mortua adhuc vivere poteſt. 679
auctores qui hoc probant ergo. 680
—— matre mortua ſine mora excidendus. 683.
—— ex utero ſæpius feliciter exſecti ſunt. 681.
Fœtus mortui ex utero extractio. 948. eſt una ex difficiliſſimis & periculoſiſſimis operationibus. 950
—— & ſine ferramentis quandoque educi non poſſunt. 702. 953
—— mortui ſigna difficilia & dubia ſunt. 949.
—— mortui brachium ſi propendet quomodo extrahendus. 953
—— mortui caput, ſi in utero remanet, qua ratione emoliendum. 952
—— mortui per abſceſſum ventris exitum molientes excidendi. 692
—— mortui per anum extracti exempla 688. 693

—— ſed non vivi, male diſpoſiti extractionem veteres docuerunt. 933
Fontanus tracheotomiam commendat & obſervationibus confirmat. 647
Fonticuli & eorum uſus. 419
Fonticulus in ſutura coronali. 466
Foramina palati quomodo curanda. 630
Foraminula quo pacto in lobulis aurium ſint facienda. 581. an in morbis quibuſdam proſint. 582
Forceps qua ratione in calculi extractione tractanda. 820
Forcipum uſus in fœtus extractione in partu difficili. 954
Fracta oſſa quomodo reponenda. 158
Fractura generatim conſiderata. 152
—— ſimplex eſt vel compoſita. ibid.
—— nimis arcte deligata gangrænæ ſæpe cauſa. 163. 1055
—— brachii. 183
—— cariei juncta. 167
—— carpi. 185
—— claviculæ. 175
—— complicata cum vulnere. 166. cum ulcere & carie. 167
—— coſtarum. 178
—— cranii. 131
—— cruris ſeu tibiæ. 197
—— cubiti. 184
—— digiti. 186
—— femoris. ibid.
—— humeri. 175. 183
—— maxille. 173
—— metacarpi. 186
—— metatarſi. 197
Fraſtura naſi. 171
—— oſſis ſacri. 182
—— patellæ ſive rotulæ. 192
—— pedis. 226
—— ſterni. 177
—— tarſi. 197
—— tibiæ. 195
—— vertebrarum. 178
—— cum ulcere. 166
—— cum vulnere. ibid.
Fracturarum prognoſis. 155
—— repoſitio. 161
—— ſymptomata. 155. 166
—— curatio. 158
—— callus. 168
—— inflammatio & gangrena. 169
Frænuli linguæ inciſio. 624
—— penis reſolutio. 178
Fragmenta cranii quomodo tractanda. 131
—— aliorum oſſium. 160
Francus altam calculi inciſionem primus perfecit. 807. 831
Franconica lithotomiæ methodus. 807. 837
Fratris Jacobi calculum excidendi ratio ejuſque fata. 856. vid. Jacobus Frater.
Frere Jacques, vid. Jacobus frater.
Freytagius cataractas utplurimum membranas eſſe contendit. 536
—— cataractas acubus hamatis extrahi poſſe perhibet. 536. 547
—— acus pro cataracta ex oculo extrahenda dari aſſeverat. 536. 552
—— hernias ſine exſectione teſticuli a parente ipſius ſæpe curatas eſſe tradit 747
Frontis vulnera. 118
Funda, faſcia, vid. faſcia funda.
Fundus veſicæ in alto adparatu non incidendus, quia læſio ejus lethifera eſt. 845 docent tamen hoc nonnulli ſed male. ibid.
—— vulneris prius quam ore glutinandus 55
—— fiſtulæ citius quam ore ſanandus. 330
Fungus ani. 991
—— articulorum. 320
—— oculi 569. quinam exempla delineaverint ibid. ejus curatio. 570
—— uteri. 919
Funes & fonticuli chirurgi. 33
Funiculi umbilicalis ligatura. 673. non eſt negligenda. ibid.
Furunculus ejuſque curatio. 268

G

Galenus antiquus celebris Medicus & chirurgus. 8
—— de faſciis bene ſcripſit. 13. 165
—— de hirudinibus ſcripſit. 417
—— hypopii curationem bene tradidit. 566
—— lacrymales vias novit. 508
—— luxationem claviculæ paſſus eſt, &
—— quomodo hæc curata ſit. 223
Galliæ & Angliæ Reges ſtrumas tractu curare dicuntur. 652
Ganglium. 433. 1028
Gangræna & ſphacelus. 248. 209. faſciis nimis adſtrictis ſæpe inducuntur. 163. 388 1055.
—— & ſphacelus oſſis quid. 353
Garengeot, ſcriptor recens Gallus, ſæpe in hoc libro laudatur.

adpa-

—— adparatum altum extollit. 838
eumque magno ſæpe præfert. 849
—— Albinum contra negat ſolam veſicam in Rauiana methodo incidi poſſe ſine cervice. 882
—— Anelli inſtrumenta pro fiſtula lacrymali male delineat. 526. ejus methodum male deſcribit, ibid. fruſtra eam ſuccedere negat, alioſque errores circa hanc committit. ibid. & 521. 527
—— ani fiſtularum complicatarum curationem non exhibuit. 1016
—— calculum ſecandi rationes varias in prima libri ſui editione prorſus omiſit. 378
—— calculos ſecare, quod aliis exprobrat, ipſe non eſt auſus. 832. 863
—— calculos in feminis extrahendi modum tantum unicum tradit. 923
—— cataractæ curationem prorſus prætermittit. 543
—— chirurgos negligentiæ accuſat, quod morbos oculorum negligant. 533
—— circa Jacobum fratrem ſæpius erravit. 885.
—— crurales hernias ceteris frequentiores eſſe perhibet. 736
Garengeot cubum ſcarificatorium temere rejicit. 414
—— gangrænam horis 22. non niſi ſemel deligandam non eſſe vult. 287
—— hernias crurales reliquis frequentiores eſſe vult. 736
—— labri leporini ſectionem ubi repræſentare vult, labrum integrum exhibet. 601
—— in lacrymali fiſtula viam novam conſervari poſſe male negat. 530
—— lithotomiæ perfectionem omnem ſolis Gallis injuſte adſcribere conatur. 878
—— naſu morſu ablatum ſutura reſtitutum eſſe perhibet. 596
—— oculi muſculum obliquum in fiſtula lacrymali ſine ratione addita reſecari vult. 530.
—— oculorum morbos non intellexiſſe videtur. 530. 533
—— —— operationes fere omnes prætermiſit. ibid.
—— omentum corruptum non eſſe auferendum vult. 103
—— peſſime exiſtimat nihil in chirurgia niſi in Gallia dici poſſe. 879
—— de punctura certa veſicæ neminem ante ſe ſcripſiſſe falſo gloriatur. 902
—— raiſeau vocabulo quid intelligat multi non capiunt. 712
—— ſcirrhos non ſatis bene extirpari docet. 638
—— de Rauio varia falſa ſcripſit. 867
—— ſcarificatorium inſtrumentum temere rejicere conatur. 413
—— ſuturam conficiendi modum tradit. 61.
—— tendinum ſuturam quandam pro nova venditat; quæ jam diu ab aliis deſcripta erat. 1034
—— tendinum extrema ſibi invicem ſuperinjicienda eſſe vult in ſutura tendinum. 1035
—— tendinum ſuturam non niſi in manibus deſcribit, ſed de Achillis aliorumque nihil præcipit. 1032
—— turundas in abdominis vulneribus male rejicit. 89
—— venæ ſectionem in labro leporino præter neceſſitatem commendat. 601
Garengeot, veſicæ fundum in alta operatione incidendum eſſe peſſime docet. 845
—— veſicam nimis, quam par eſt, in alio adparatu diſtendi vult. 841
—— vocabulo *raiſeau* quid velit, non intelligitur. 712
Guſtroraphe quid. 87. 91
—— quæ ſutura clavata ſit. 93
Georgius I. Magnæ Britanniæ Rex in oculationem variolarum in Europa introduxit. 410
—— hernias cauſtico curandi artem magno pretio pro publica utilitate redemit. 747.
Germania paucos habet calculoſos. 885
Genarum vulnera. 119
Genſelius carunculas urethræ confirmat. 795.
Genu luxatum. 189. faſcia pro eo. 1103
Gibbus. 671
Gingivarum inciſio in dentitione difficili valde commendatur. 621
—— noxæ. 620
Gladbachius fratris Jacobi res Francofurti geſtas perſcripſit. 861
Gladiorum apices & ſimilia e vulneribus educenda. 52. 439
Glandes alvum citantes quid & quomodo adhibendæ. 984
—— plumbeæ e vulneribus extrahendæ. 79. 439
Glandorpius qua ratione polypos narium tollat. 589
—— de fonticulis & ſetaceis ſcripſit. 11. 421. 653.

de

—— de paronychia librum evulgavit. 13
Glandularum parotidum & maxillarium ſcirrhoſarum exſectio. 309. 636
Glaucoma quid. 541. 554
—— in opaco vitreo humore conſiſtit. ibid.
Globuli plumbei quomodo e corpore extrahendi. 81. 439
Gorgias antiquus celebris chirurgus. 8
Goueus abſceſſus ante maturationem incidendos eſſe vult. 255
—— cæſaream ſectionem probat ac defendit. 686
—— faſciam bonam pro clavicula fracta & luxata deſcripſit. 1071
Goueus meconii effluxum ex utero male pro certo mortis fœtus ſigno venditat. 949
—— male exiſtimavit aneuriſma caſtaneæ magnitudinem non excedere. 402
Grando in palpebris. 483
Gravidæ mortuæ omnes mox ſunt aperiendæ pro fœtu ſervando. 683
Gravidarum nimius ſanguinis fluxus qua ratione curandus. 956
Greenfild altam calculi operationem ſe perfeciſſe ſcribit, quia calculum alia ratione educere non potuit. 831
Guido Cauliacus celebris olim chirurgus. 8
Guidoniana calculi ſecandi ratio, eadem eſt quæ Celſi ſive parvus adparatus. 806
Guilemeau celebris chirurgus Gallus. 9
Gulæ vulnera. 46. 114. 117
Gutta ſerena quid. 542
—— an operatione chirurgica curanda. ibid.

H

HÆmatocele quid. 757
—— qua ratione curanda. 765
Hæmorrhagia poſt amputationem artuum quomodo ſiſtenda. 451. 460
—— poſt ani fiſtulæ ſectionem ſub inde periculoſa 1001. quam cohibenda. 1010. 1082
—— poſt lithotomiam quomodo curanda. 824. 871
—— vinctura nova pro ea. 1083
—— poſt narium polypum. 590
—— uteri in gravidis quomodo curanda. 956
—— vulnerum qua ratione cohibenda. 69
Hæmorrhoides cœcæ. 994
—— fluentes quomodo tractandæ. 992
Hamuli quid. 89. 95. 192
—— pro glandibus plumbeis extrahendis. 96
Hartranfft ſecundinas retentas non naturæ relinquendas, ſed mature extrahendas eſſe oſtendit. 964
Heiſterus, Pater, vid. auctor.
—— filius, calculi ſecandi rationem a Senffio inſtitutam deſcripſit. 882
Heiſterus, filius, calculum a Senffio educere vidit, in quo ſpica frumenti erat incluſa. 929
—— cataractæ operationem a Tayloro infeliciter inſtitutam evulgavit. 544
—— novum brachii amputandi modum deſcripſit, vid. Bibliotheca Chirurgica.
Heliodori faſcia. 31. 1077. 1081
Helmontius catheteres coriaceos loco æneorum adhibendos eſſe inepte præcepit. 794
—— cauteria explodit. 426
—— fonticulos rejecit. 421
Helvetii ſe ab hernia non rite liberatos eſſe crediderunt, niſi teſticulus ipſis fuit exciſus. 724
—— ferramenta pro cancro mammæ amputando quæ. 663
Hernia quid & de ea in univerſum agitur. 704
—— aquoſa. 756
—— carnoſa. 770
—— cruralis. 736
—— flatulenta. 768
—— incarcerata inguinis. 725
—— ſcroti. 749
—— inguinalis. 720
—— inteſtinorum. 720. 738. vincturis ſæpe curatur. 743
—— omenti. 751
—— ſcroti. 738
—— ſpuria quid. 752
—— varicoſa. 769
—— ventoſa. 768
—— ventralis. 717
—— umbilicalis. 704. ejus vinctura. 1081
Herniæ ſectio temere non ſuſcipienda. 744
—— cum teſticuli extirpatione rejicitur. ibid.
—— ſine teſticulo exciſo probatur. 747
—— per cauſtica curatio. 746
—— ſtincula curatio 743
—— nomen apud veteres erat indecorum. 704
Hernias cum teſticuli jactura Jacobus frater fecuit, ſicut agyrtæ. 860. 890
Hernioſus ſaccus in herniæ incarceratæ ſectione an integer ſemper ſit relinquendus. 729

Her-

I N D E X.

Herones chirurgi antiqui celeberrimi. 8
Hieronymi, Medici Wolffenbuttelenſis, mirabilis obſervatio multorum calculorum a muliere rejectorum. 921
Hildanus [Gul. Fabric.] Medicus & chirurgus egregius. 9
—— obſervationes egregias ſcripſit & ſæpius laudatur. 13
—— altam calculi operationem commendavit. 832
—— carcinomatis remedium dari negat. 313
—— catheteres craſſiores tenuioribus præfert. 791
—— collum veſicæ in calculo educendo incidere non eſt auſus. 924
—— elevatoria bona ſuppeditavit. 133
—— fungum oculi inſignem curavit & delineavit. 570
—— ex frænuli linguæ incauta ſectione gravia mala notavit. 626
—— gravidas mortuas incidi vult. 683. 684
—— Helvetios ſe ab hernia non bene curatos eſſe putaſſe, niſi teſticulus una exciſus fuiſſet, refert. 724
—— hernias oleo chemico curatas ſcribit. 746
—— lorum invenit pro fractis & luxatis melius extendendis. 187. 226
—— machinam ad femur fractum curandum deſcripſit. 189
—— de lithotomia bene ſcripſit. 812
—— calculum feminæ per vaginam ſectione eduxit. 928
—— pro varis & valgis curandis idonea machinamenta ſuppeditavit. 1047
—— uteri prolapſi exempla vidit. 973
Hippocrates Medicinæ & chirurgiæ parens præſtantiſſimus ſæpius laudatur. 7
—— aquam hydropicorum non una vice emittendam eſſe voluit. 676
—— de capitis vulneribus bene ſcripſit. 10
—— calculi ſectionem periculoſſimam credidit. 802
—— carcinoma inſanabile credidit. 313
—— faſcias eleganter applicandas chirurgis commendavit. 1053
—— fœtus extractionem docuit. 931. 950
Hippocrates lithotomiam inſtituere diſcipulis ſuis prohibuit. 803
—— nephrotomiam tamen ſuaſit. 812
—— oculorum ſcarificationem novit. 501
—— morbis extremis, extrema remedia adhibere juſſit. 128. 687
—— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 486
—— ſcamnum ubi delineatum. 159
Hirudines eorumque uſus. 417
Hoornius, Suecus, egregie de arte obſtetricandi ſcripſit. 932. 935. 938. 932. 942. 946
—— fœtus ſitum quem periculoſiſſimum indicavit. 935
—— in partu difficili mox pedibus fœtum extrahendum eſſe docet. 938
—— fœtum pedibus educendum, ſi dorſo incumbit, in ventrem convertere diſſuadet. 939
—— fœtum pro matre ſervanda inſtrumentis eſſe educendum ſuſtinet. 947
—— fœtum mortuum brachio prolapſum, facillime educi docet collo caute reſecto. 955
—— fœtum capite vaginæ inſiſtentem, in defectu unci, clavo incurvo magno educere docet. 947. 951
—— oris uteri ſcientiam in partu valde commendavit. 931
—— uteri ſitum obliquum bene explicavit. 935. 946
Hordeolum palpebrarum. 483
Hovii impudens jactatio de cataractis quibuſcunque curandis. 540
Humerus fractus. 175
—— luxatus. 226. machinæ variæ pro eo reſtituendo deſcriptæ. 227
—— quomodo amputandus. 446
—— qua ratione in junctura cum ſcapula amputandus. 462
Humor aqueus oculi amiſſus ſponte reſtituitur. 550
—— aqueus rariſſime cataractas ſedes eſt. 533. 535
—— cryſtallinus frequentiſſime cataractæ ſedes. 535
—— vitreus ſedes glaucomatis. 542
Humoribus oculi effuſis viſus tamen quandoque reſtituitur. 121
Hunoldus Jacobum defendiſſe dicitur in libro nondum impreſſo. 887
Hydatides palpebrarum. 466
Hydrocele. 756. ejus curatio varia. 759
Hydrocephalus. 471
Hydro-enterocela. 768
Hydromphalus. 492
Hydrophthalmia. 569
Hydroſarcocele. 767
Hydrops abdominis ejuſque paracenteſis. 674
—— articulorum. 320
—— pectoris. 666
—— ſcroti. 751

Hy-

Hypochyma idem quod ſuffuſio. 533
Hypogaſtrica calculi ſectio eſt adparatus altus. 830
Hypopium quid. 565. ejus curationem Galenus bene deſcripſit. 566
Hyſopi infuſum injectum in oculo lacrymante. 509. & fiſtula lacrymali prodeſt. 517
—— pro oculo fovendo poſt ſcarificationem conducit. 500
Hyſterotomia ſ. cæſarea ſectio. 679
—— quomodo differat ab embryulcia. 707. de ea Roſſetus bene ſcripſit. 679. ſed Valleriola ignoravit. 700

I.

JAcobus frater quis fuerit. 856. 888. ejus modus ſecandi calculum 856. ejus facta & fata 857. & ſeq. errores. 860
—— Pariſiis quomodo ſecuerit. 856. 886. & qualem famam ſibi concitaverit. 858. 886
—— Pariſiis ab omnibus, qui de eo ſcripſerunt, pro temerario chirurgo, contra Morandi ſententiam habitus eſt. 886. ad 888. hocque a nullum negatum eſt. 887
—— Aquiſgrani quam plurimos ſecuiſſe dicitur. 885. ſed in dubium multitudo vocatur. 885
—— Argentorati feliciter & quomodo ſecuerit. 861. 891. 892
—— chirurgiam nunquam didicerat. 889. ubi eam forte didicerit, 860
—— Francofurti qualis fuerit. 861. 886. 892
—— intra ſex menſes nonniſi duos a calculo ſecuit, plures autem hernia laborantes. ibid.
—— hernias quomodo ſecuerit. 861
Jacobus in Hollandia male ſecuit. 887. 890 errores circa tempus quando in Hollandiam pervenerit, & verum tempus indicantur. 893. 894
—— in Hollandia qua ratione & quo ſucceſſu ibidem calculoſos curaverit. 889. & ſeq. ubi variorum errores circa hanc rem emendantur.
—— ſæpe calculos in operatione invenire non potuit. 891
—— infantem ibidem hernia laborantem utroque teſticulo temere & crudeliter privavit, unde altero die mortuus eſt. 890
—— quare a Verduinio pro crudeli & temerario chirurgo habeatur. 891
—— non nummiſmate aureo, ut Morandus perhibet, ſed inſtrumento aureo, Lapidillo dicto, a ſenatu Amſtelod. donatus eſt. 888. 889. 890
—— ubi & per quem hoc donum acceperit. 890
—— diutius & peregrinatus eſt & vixit, quam Morandus exiſtimavit. 893
—— mulieres ut viros ſecuit, ſed vaginam ſemper perforavit. 926
Jacobi hiſtoria adhuc imperfecta eſt, & plena hactenus errorum, quorum multos correxit auctor. 886. 895
—— fata Morandis non ſatis cognita fuiſſe oſtenditur. 885. 888
—— fata in Hollandia referuntur. 889. & ſeq.
—— modus ſecandi calculum malus. 888. ad meliorem tamen inveniendum Rauio anſam dedit & poſtea aliis. 863
—— propria confeſſio evincit, ipſum in Hollandia & initio hujus ſeculi in Gallia male adhuc calculoſos ſecaſſe. 861. 891
Jacobum Hunoldus defendiſſe dicitur. 886
Ictus apum & veſparum. 147
Inciſiones chirurgicæ ampliores minoribus plerumque præſtant. 257. 332. 731
—— abſceſſuum. 255
—— fiſtularum quomodo inſtituendæ. 332
—— panaritii. 1023
—— venarum. 369
—— vulnerum anguſtiorum. 53. vulnerum anguſtiorum abdominis. 89
Inflammatio ſive phlegmone quid & quomodo curanda. 245
Inflammatio cataractæ operationi ſuperveniens. 551
—— fracturæ ſuperveniens qua ratione tractanda. 159
—— mammarum. 258
—— teſticulorum. 263
—— vulnerum. 77. 141
—— ulceribus antiquis ſuperveniens quomodo curanda. 343
—— uteri prolapſi. 978
Inflammationum ſigna. 247
—— curatio. 249
—— ſuppuratio. 252
Inguinalis faſcia. 1084. 1085
—— hernia ſive ramex. 720
Injectiones chirurgicæ. 424
—— in fauces. 425
—— in fiſtulas. 331
—— in thoracem. 425
—— in urethram. ibid.
—— in uterum. ibid.
Illapſa in aſperam arteriam quomodo extrahenda. 647

in

—— in aurem. 577
—— in oculum. 482
Immiſericors quomodo & quando eſſe debeat chirurgus. 18. 694
Inoculatio variolarum. 410
Inſtrumenta quæ chirurgus ſemper ſecum portare debet. 16
—— ante operationem ſemper præparanda. 21
—— non adhibenda, niſi neceſſitas hoc exigat. 19. præſertim in partu. 935. 953. obſervatio circa hæc. 955
—— pro venæſectione. 370
—— nova pro hernia incarcerata. 711
—— ad aneuryſma curandum. 398
—— ad lithotomiam minoris adparatus. 808. majoris. 814. alti. 833. 841. lateralis. 857. Rauii. 864. Cheſeldeni. 869. Dranii 878. Senffii. 882
—— fratris Jacobi inepta valde fuerunt. 857
—— ad amputationes artuum neceſſaria. 448
—— ad trepanationem. 477
—— Palfini ad partum difficilem. 927
Inſtrumentis in partu non prorſus carere poſſumus, quicquid nonnulli dicant aut glorientur. 953
Inſtrumentum Morini pro calculo ex urethra educendo. 802
Inteſtina vulnerata. 47. 88. an ſuenda. 87
—— penitus diſſecta. 100
—— corrupta in herniæ operatione quomodo tractanda. 743. 750
Inteſtinorum vulnera. 47. 88. 137
—— prolapſus e ventre. 88
—— —— in herniis. 720
—— repoſitio in vulneribus abdominis. 90
—— —— in herniis. 724. 740
—— vulnerat. ſuturæ. 87. 96
—— diverticulum vel paries quandoque herniæ cauſa. 721
Inventores amputationis novæ tibiæ qui. 456
—— amputationis humeri in junctura. 462
—— cataractæ ſedis in cryſtallino humore. 534
—— chirurgiæ infuſoriæ & transfuſoriæ. 408
—— fiſtulas ani melius curandi. 1004. & ſeq.
—— —— lacrymales rectius ſanandi. 520. & ſeq.
—— herniariorum inſtrumentorum pro hernia incarcerata rectius incidenda. 728. & ſeq.
—— hernias inteſtinorum ſcrotales, ſine teſticulo excidendo curandi. 747
—— hypopii curationis. 566
—— lithotomiæ adparatus alti. 831. lateralis. 856. magni. 812
—— paracenteſeos abdominis. 674
—— ſcarificationis oculorum. 501
—— ſitus uteri obliqui in parturientibus. 938. 946.
—— ſuturæ tendinum. 1030. & ſeq.
—— torcularium novorum pro ſanguine cohibendo. 74. & ſeq.
—— variolarum inſitionis. 410
—— venæſectionis in oculis. 499
Johannis parvi (Little John) modus curandi hernias per remedia cauſtica. 746
Joungius inventor dicitur novæ methodi tibiam amputandi. 457
Iſchuriæ curatio per remedia & catheterem. 788. per puncturam veſicæ. 900
Judicium de ſanguine e vena detracto. 376
Juglandis decoctum in ulceribus mundandis laudatur. 329. 333
Jugulum fractum, idem quod clavicula fracta. 175
Juſtus, celebris ocularius veterum, quomodo hypopyum curaverit. 566

K

KÆmpferi modus curandi morſus ſerpentum. 149
Kæmpferus de acu punctura ſcripſit. 419
Kelotomia, vid. Celotomia.
KerKringius & Burrhus viſus reſtitutionem promittunt, licet humores oculorum effluxerint. 121
Kiſneri modus ſuendi tendinem Achillis. 1041 tab. 36. fig. 7. delineatur.
Kochius diſſertationem de hernia crurali bene ſcripſit. 736
Koenerdingius de gangræna & ſphacelo ſcripſit, & nova methodo tibiam amputavit. 458
Koenerdingii cataplaſma ad gangrænam. 295
Kortholti Medicamenta ad cancrum. 314

L

LAbra leporina quid & qua ratione curanda. 600. an in infantibus junioribus ſecanda. 604. faſcia pro his idonea. 1066
Labrorum carcinoma. 608
—— vulnera. 121
Lac emolliens eſt, tumores & abſceſſus duros emollit. 253. præſertim cum mica

panis albi coctum. ibid. & 271
Lactea cataracta quid. 538
Lacrymales viæ quibus cognitæ & deſcriptæ fuerunt. 508
Lacrymalis fiſtula quid. 510. ejus ſpecies variæ. 511. curatio. 517
Lacrymans oculus. 507
Lagophthalmus. 493
Lamorieri modus novus curandi fiſtulas lacrymales. 525
Lanciſius cataractas membranaceas ſe vidiſſe ad me perſcripſit. 535
Lanciſius humorem vitreum induratum invenit. 542
—— ſcarificationem profundam in pleuritide ſpuria valde prædicat. 856
Lankiſchius ſectionem cæſaream feliciter perfecit. 687. 690
Lapides cancrorum in inflammationibus proſunt. 250
Lapis cauſticus quid & quomodo paretur. 282. ejus uſus. 257
—— infernalis eſt valentiſſimum cauſticum. 17. 429
Largelata chirurgus quondam celebris. 9
Larva ad faciem combuſtam. 1066
Laryngotomia quid & a quibus commendetur. 647
—— res peregrinæ etiam ex aſpera arteria eximuntur. 647
—— ab auctore & Rauio cum ſucceſſu inſtituta in hoc caſu. 648
Lateralis lithotomiæ operatio. 856
—— inventor. ibid.
—— emendatores. 864. & ſeq.
Lateris ſcarificatio in pleuritide ſpuria a Lanciſio valde laudatur. 415
Launæus Jacobum male Pariſiis calculum ſecaſſe teſtatur. 887
—— a nullo recentiorum citatur. ibid.
—— male de perinæi punctura differit. 901
L'eau d'arquebuſade, ſive aqua vulneraria Gallorum. 62. 84
Lectulus ſtramineus quid. 201. 316
Lethalitas vulnerum. 45
Leucoma. 560
Ligamenta ſ. vincula chirurgica. 33
Ligatura excreſcentiæ & tubercula tolluntur. 432
—— herniæ ſæpe curantur. 707. 724. 741. 742
—— fortiori in fracturis & vulneribus gangræna ſæpe inducitur. 163. 1056
—— nimis laxa fracturis noxia. ibid.
—— profuſiones ſanguinis in vulneribus & amputationibus curantur. 69. 1053
—— in pedibus oedematoſis. 318
Linamenta carpta quid & eorum uſus. 15. 70.
—— ſanguinem cohibent. 69
Linguæ calculus. 626
—— cancer. 627
Linguæ frenulum quomodo incidendum. 624
—— morbi. ibid.
—— ranula. 626
—— ſcirrhus aut tumor. 627
—— ulcus. ibid.
—— vulnera. 124
Lini oleum in ambuſtis prodeſt. 293
Linimenta ad ambuſta ibid.
Linimentum ex oleo lini vel olivar. & albo ovorum in ambuſtis commendatur. 302
—— ad hæmorrhoides dolentes. 994
Liquor myrrhæ vulnera & ulcera in ore egregie ſanat. 123
Liſterus de Jacobi operationibus Pariſinis teſtatur. 860. 863
—— Mareſchallum, chirurgum Pariſ. ſecundum Jacobi methodum ſecaſſe perhibet. ibid.
—— quomodo in mulieribus calculum educi propoſuerit. 927
—— altam operationem inſtaurari ſuaſit. 832
Lithotomia ejuſque differentiæ. 802
—— anceps eſt operatio. 896
—— alti adparatus. 831
—— antiqua Celſi. 803
—— Celſi, quæ parvus apparatus dicitur. ibid.
—— Franconica. 830
—— Jacobi fratris. 856
—— lateralis adparatus. ibid.
—— magni adparatus ſive Mariana. 812
—— parvi adparatus. 802
—— Rauiana. 856. 864
—— renalis ſive nephrotomia. 802. 811
Lithotomiam qui deſcripſerunt. 12
Little John (Parvi Johannis) modus curandi hernias per cauſtica. 746
Littrius a diverticulo inteſtini herniam notavit. 721
Lobuli auris perforatio. 580. in oculorum affectibus imo & in pectoris prodeſſe prædicatur. 581
Lorum Hildani. 188. 226
Lotio, idem quod clyſter. 980
Lowdham pro auctore venditatur novæ methodi tibiam amputandi. 457

Lucatelli balſamum vulnerarium laudatur. 105. 112
Ludovicus XIV. Rex Galliæ ab ani fiſtula ſectione curatus eſt. 901. 1012
—— remedium ad hernias curandas magno pretio redemit. 742
Ludovici Regis mater mammarum cancro inſanabili laboravit.
Lupius de turundarum uſu ſcripſit. 26
Luxatio quid ſit, & de ea generatim. 203
—— ejus differentiæ & ſpecies. 204. diagnoſis. 208. prognoſis. 209. curatio generalis. 210. ſymptomata. 112
—— brachii ſ. humeri. 224
—— capitis. 213. 216
—— carpi. 231
—— a cauſa interna. 207. 209
—— claviculæ. 221
—— coccygis. ibid.
—— Coſtarum. ibid.
—— cubiti. 229
—— digitorum. 231
—— femoris. 206. 233. raro contingit a cauſa externa. 206. 233. contingit ſæpius ob cauſam internam. 206. ſæpe eſt fractura colli femoris. 188. 233
—— fibulæ. 240
—— genu. 238. faſcia pro ipſa. 1103
—— humeri. 224
—— inveterata. 212
—— manus. 231
—— maxillæ inferioris. 214. ab ipſa mortem vidit Hippocrates. 215
—— metacarpi. 231
—— naſi. 213
—— patellæ ſive rotulæ. 238
—— pedis ſive tali. 240
—— ſpinæ dorſi. 216
—— tibiæ. 238
—— vertebrarum. 216
—— cum fractura concurrens, priuſquam fractura reponenda. 212
—— cum inflammatione aut gangræna. ibid.
—— cum ligamentis ruptis. 213
Lycoperdum ſtypticum eſt. 70. 449

M

Maculæ corneæ ſive oculi. 560
Magatus vulnera raro deliganda præcepit. 54. 330
Magatus nimis cito trepanationem ſuadet. 474
Mailland primus in Anglia de variolarum inſitione egit. 411
Malleolorum ſcarificatio. 414
Mamma cancroſa. 659
Mammæ inflammatio. 258
—— cancroſæ amputatio. 660
Mantile cum ſcapulari. 32. 95. 1078
Manus amputatio. 429
—— fracta. 183
—— luxata. 231
—— tenues, graciles in arte obſtetricandi aptiſſimæ. 933
Mareſchallus omentum corruptum abſtuliſſe negatur a quibuſdam, ab aliis affirmatur. 103
—— an lateralem ſectionem inſtituerit. 863
Marianus Sanctus lithotomiam cum magno adparatu primus deſcripſit. 812
—— eundem inciſionis veſicæ locum indicavit, quem ii incidunt, qui ſectionem lateralem inſtituunt. 925
Maſtichis eſſentia vulneraria eſt, in oſſibus & membranis læſis prodeſt. 58. 348. & alibi ſæpius.
Mater dura & pia. vid. Menynges.
Materia purulenta in abſceſſibus evacuanda. 256
—— in pectore paracenteſi educenda. 666
Matris præ fœtus vita in partu plerumque conſervanda. 697. 703
Maturantia quænam ſint. 253. 271. 274
Mauchartus, Medicus Tubingenſis, de oculorum ſcarificatione bene ſcripſit. 501
—— blepharoxyſtum mecum communicavit. 530
—— hernias incarceratas egregie deſcripſit & delineavit. 748
—— petitum refellit ob ſaccum hernioſum integrum relinquendum. 736
—— venæſectionem ſive ſanguinis miſſionem in oculo non eſſe Woolhuſii inventum oſtendit. 499
Mauriceau de arte obſtetricandi ſcripſit. 12.
—— cæſaream ſectionem ſemper matri lethiferam eſſe falſo docet. 686. adeoque eam rejicit. 688
Mauriceau ferramentum, *tiretete*, pro capite fœtus firmando & cum fœtu extrahendo excogitavit. 951
—— fœtum mortuum ſemper per vias naturales educi vult; id quod tamen ſubinde haud ſuccedere demonſtratur. 687
—— gravidas mortuas mox incidendas eſſe recte affirmat. 684
—— gravidas ſæpe certæ morti reliquit. 687

ſe-

—— ſecundinas non ſatis bene extrahendas demonſtrat. 961
—— vaginam claudentem membranam male digito perrumpendam eſſe vult. 916
Maxilla clauſa quomodo aperienda. 701
—— fracta quomodo curanda. 173
—— luxata. 214
Maynarto inventio ſuturæ tendinis a quibuſdam adſcribitur. 1031
Meatus auditorius clauſus qua ratione aperiendus. 576
—— auditorii tubercula. 578
—— —— a corporibus peregrinis obſtructio. 577
Meconii effluxus ex utero male pro certo mortis fœtus ſigno a Goueio & Viardello habetur. 949
Medica chirurgia quid. 4
Medicamenta chirurgo etiam ſunt neceſſaria. 4. 6. 17. & alibi.
—— adurentia ſive cauſtica. 429
—— adſtringentia in vulnerum hæmorrhagiis. 70
—— balſamica. 57
—— cauſtica. 17. 429
—— corrodentia. ibid.
—— emollientia. 253
—— exſiccantia. 64. 329. & alibi.
—— glutinantia. 57. 63. & alibi.
—— iſchæma ſive ſanguinem ſiſtentia. 70
—— maturantia. 253
—— mercurialia utilia in ſcirrhis. 306. ulceribus venereis. 339. ſcrophulis. 652
—— rodentia. 17. 429
—— ſarcolica. 63
—— ſeptica. 17. 429
—— vulneraria. 57. 63
—— ubi non ſanant, ferrum ſanat. 19
Medici vetuſtiſſimi ſimul fuerunt chirurgi. 4. 7. difficillimas operationes jam calluerunt, ut calculi. 802. cataractæ. 542. cranii perforationem. 473. fœtus mortui extractionem. 948. vaginæ clauſæ. 911
Medici cæſaream ſectionem non ſuadent, ſi fœtus per conſuetas vias educi poteſt, contra Mauricæum. 696
—— chirurgiam callere debent. 5
Medicina cum chirurgia in perpetuo eſt nexu. 3. 6
—— a chirurgia olim non fuit ſeparata. 3. 4. 6
Medicinæ pars antiquiſſima eſt chirurgia. 6. 35
Medicorum induſtria chirurgia emendata eſt. 5. 7
Medicus tuto, celeriter & jucunde curet. 21
Medulla corrupta cariem & ſpinam ventoſam concitare poteſt. 345. 355
—— ſpinalis læſa quomodo curanda. 117. 182
Meekren capitis obſtipi curationem deſcripſit. 645
—— hypopii curationem inſtauravit. 565
—— prolapſum uteri negavit. 969. 997
—— vaginæ fungum magnum extirpavit. 919
—— veſicæ calculum quomodo in muliere eduxerit. 922
Meibomii balſamum vulnerarium laudatur. 105. 111
Meibomius de catheteriſmo ſcripſit. 794
—— lacrymales vias ſive ductus bene deſcripſit. 330
Mel antiquorum eſt vulnerarium. 64
—— ſuppurationem promovet. 253
—— cum farina abſceſſus emollit. 254 &c.
—— roſatum in cerebri 129. & oris læſionibus prodeſt. 123
Meliceris quid. 434
Mellius ſectionem cæſaream ob fœtus monſtroſos ſolum inſtitui male exiſtimat. 701
—— figuras ad artem obſtetriciam pertinentes bonas ſuppeditat. 936
Melon oculi morbus, vid. Mylon. 563
Membri virilis vitia, vid. penis vitia.
Menynges læſæ qua ratione curandæ. 129. 480
—— ſi ſanguis ſub iis hæret, incidendæ. 480
Mercurialia remedia in ſcirrhis & tumoribus venereis reſolvendis egregia ſunt. 264 306. 308. in ſcrophulis. 652
—— in ulceribus variis & cumprimis in venereis conducunt. 336. 338
—— in ſpina ventoſa commendantur. 358
Mercurius dulcis in tumoribus & ulceribus venereis conducit. 306 338.
—— præcipitatus ruber mundat ulcera & vulnera impura. 17. atque carnem luxuriantem exedit. ibid.
—— ſublimatus aquam phagedænicam ingreditur & vehemens ſepticum eſt. 64. 336
—— vivus emplaſtra reſolventia valentiora reddit. 308
—— in unguentis ulcera varia ſanat. 339
—— in unguentis ſalivationem ſæpe excitat. 308. 652. ad ſcirrhorum reſolutionem facit. 306
Meryus Jacobi fratris fata, hiſtoriam & methodum calculum ſecandi deſcripſit. 857
—— quomodo Jacobi methodus emendari queat, propoſuit. 858

pun-

—— puncturam hypogaſtricam in urina ſuppreſſa perinæi puncturæ præfert, eamque etiam ſæpius cum ſucceſſu perfecit. 905.
—— pro calculo feminarum educendo, quam methodum propoſuerit. 927
Middletonus de alta operatione & de felicibus ejus in Anglia ſucceſſibus egregie ſcripſit. 833. 834. 838
—— puncturam hypogaſtricam veſicæ præfert perinæi puncturæ. 905
Miſericordia intempeſtiva ægris ſæpe noxia. 695
Mitella, faſcia eſt, qua brachium læſum de collo ſuſpenditur. 176. 1070. 1073. &c.
Modiolus mas & femina quid ſit. 473. 477
Mola quid. 967
—— utero quandoque cohæret. ibid.
—— quomodo excutiatur. 968
Molas quinam viderint. ibid.
Monorchis ad generationem aptus eſt. 743
Monſtroſus fœtus an ſectionem cæſaream requirat, negatur. 700
Morandus de alto adparatu egregie ſcripſit. 834. 884. eam majori præfert. 850.
Morandus de adparatu quoque laterali ſcripſit. 883
—— lateralem operationem etiam cum ſucceſſu perfecit. 885
—— adparatum parvum inſtituit eumque etiam commendavit. 877
—— in Angliam abiit, ut lateralem a Cheſeldeno videret & diſceret. 884
—— cataractam in cryſtallino ſtatuit. 537.
—— in Jacobi fratris hiſtoria referenda hallucinatus eſt, & non ſatis inſtructus fuit. 885
—— recentioribus exprobrat, quod de Jacobo non niſi ſecundum Merium judicaverint; quod vero aliter demonſtratur. 888
—— circa tempus, quo Jacobus in Hollandia fuit, erravit. 893. 894
—— Jacobum aureo numiſmate a ſenatu Amſtelodamenſi donatum eſſe perhibet. 887. quod lapidillum aureum fuiſſe demonſtratur. 888. 890
—— lithotomiæ methodos omnes utiles & retinendas eſſe ſtatuit. 883. eas etiam omnes perfecit. 884
—— dubitat, an Raujus ita ſecuerit, prout Albinus ſcripſit. 885
—— puncturam veſicæ in perinæo commendat. 903
—— ſcalpellum herniarium invenit. 728
—— alta operatione in feminis calculos educi vult. 928
—— veſicam ſolam ſine cervice veſicæ incidi poſſe in laterali operatione negat. 882
Morgagnius ductus lacrymales in uſum chirurgorum egregie deſcripſit. 334
—— ſcarificationes quasdam valde commendat. 415
—— urinam ſuppreſſam a proſtata ſcirrhoſa vidit. 901
—— a pariete inteſtini protruſo herniam notavit. 721
Morſus canis rabioſi. 151
—— equi. ibid.
—— felis, hominis, ſcorpionum. ibid.
—— ſerpentum & viperarum. 146. & 151
Mottius de arte obſtetricandi bene ſcripſit. 693. 948
—— de cæſarea ſectione præjudicatas fovet opiniones. 693. 947
Mottius de cæſareæ ſectionis cauſſis nimis jejune diſſerit. 649
—— cautelam quandam obſtetricantium immerito ridet & rejicere ſatagit. 941
—— pro difficillimo partu habet, quando fœtus capite in vagina firmiter hæret. 701
—— ferramenta in partu rejicit; iis tamen uti coactus eſt. 953
—— pectore vulneratum per noctem vulneri cum ſucceſſu impoſuit. 109
—— in ſitu fœtus p. n. vult, ut fœtus mox pedibus educatur, quamvis in naturalem ſitum verti poſſit. 937
Motus ſanguinis tardior quomodo excitandus & celerior quomodo minuendus. 255
Moxa quid & quomodo uſurpetur. 428
Mulieres Gallicæ in lecto, Germanæ in peculiari ſella parere ſolent. 931
—— quomodo a calculo liberandæ. 920
—— qua ratione a fœtu liberandæ. 929
Mulierum calculo laterali modo ſectarum exempla rariſſima ſunt. 926
Muria prodeſt in ambuſtis. 301. inflammationibus. 252. gangræna. 295. gangræna vaginæ prolapſæ. 979
Mylon, pomum, oculi morbus. 563
Myocephalon quid, oculi, morbus. ibid.
Myrmecia quid veteribus. 433
Myrrha egregium balſamicum in pulvere & unguento. 64
Myrrhæ eſſentia, eſt vulneraria. 56 329. 348
—— oleum in oris & linguæ vulneribus laudatur. 123
—— in oris aliiſque ulceribus. 329. 627

N.

NÆvi materni quid & quomodo tollendi. 429. 432
Nares concretæ quomodo ſeparandæ. 597
—— reſectæ ex parte qua ratione glutinandæ. 121
—— in totum reſtitutæ dicuntur. ibid.
—— an ex aliena carne, Taliacotii arte, reſarciri queant. 596
Narium polypus. 582
—— ſarcoma. 593
Naſi artificialis ſubſtitutio. 597
—— ablati & rurſus reſtituti exempla. ibid.
Natura robuſta curationes chirurgicas in pleriſque caſibus egregie ſecundat. 49 128. 155. 326. 838.
Naturalia feminarum clauſa quomodo curanda. 910
Nebula in cornea. 560
Nephrotomia quid & quando inſtituenda. 811
—— commendatur ab Hippocrate, Fontano, Hildano, & aliis. 812
Nervi læſio. 43
—— inciſi tantum, vehementiora mala concitant, quam integre diſſecti. 76. 78. 386
—— læſi quandoque diſſecandi. 387
—— punctura qua ratione curanda. 76. 385
Nix in pernionibus prodeſt. 289
Nodoſa faſcia pro arteriotomia. 1061
—— pro perinæo poſt calculi aut fiſtulæ ani ſectionem. 1083
Nubecula in cornea. 560
NucKii modus ſuendi tendines acu duplici. 1035.
—— torques ad collum curvum. 646
—— ferramenta ad urinæ incontinentiam. 784
Numiſmate aureo an Jacobus a ſenatu Amſtelod. donatus ſit. 887
Nimphæ nimis magnæ quomodo auferendæ. 918

O.

OBſtetricandi ars quid. 929
—— artem quinam optime docuerint. 12
Oculi cancer & fungus. 569
—— humoribus effuſis viſus quandoque reſtituitur. 121
—— hydrops. 569
—— maculæ. 560
—— prolapſus. 569
—— ſpeculum in fiſtula lacrymali inepte a Garengeot commendatur. 522. 527
—— venæ quomodo ſecandæ. 499
Oculus artificialis quid. 572
—— bubulus vel elephantinus quid. 569
—— lacrymans. 507
—— leporinus. 493
—— nimis magnus. 569
—— ſimplex & duplex faſcia. 1063
Oculorum ambuſtio. 300
—— concretio. 490
Oculorum vitiatorum exſectio. 569
—— excreſcentiæ. 483
—— ſcarificatio. 417. 501
—— ſuffuſio. 535
—— tubercula. 483
—— venæſectio. 499
—— verrucæ. 485
—— vulnera. 119
Oedemata. 316
Oeſophagi vulnera. 47. 114
Oleum caryophyllorum in carie prodeſt. 348 & præſertim palati. 629
—— ceræ vulnerarium. 657
—— cinamomi in iiſdem malis conducit, ubi caryophyllorum. 348. 629
—— chartæ in maculis cornæ prodeſt. 560
—— hyperici, vulnera ſanat. 52
—— laterinum, ulcera mundat. 335
—— ligni guajaci in carie conducit. 348
—— lini in ambuſtis. 300
—— myrrhæ oris vitia ſanat. 122. 622
—— ovorum traumaticum eſt. 52
—— petræ in pernionibus. 289. 209. ſcrophulas quandoque reſolvit. 652
—— philoſophorum ſive laterinum ulcera purgat. 335
—— ſaponis reſolvens eſt. 652
—— ſcorpionum ad ictus ſcorpionum præſtans eſt. 151. item ad urinam ſuppreſſam. 788
—— terebinthinæ, balſamicum, vulnera ſanat. 52. potens eſt ſtypticum in hæmorrhagiis vulnerum. 70. & in nervis & tendinibus læſis prodeſt. 77. 385. 1032. perniones præcavet. 290. in tendinum ſutura conducit. 1032
—— terebinthinæ cum aqua Regin. Hungar. in nervis læſis egregie prodeſt. 77
—— vitrioli ſtypticum eſt vehemens, ſed ſimul cauſticum, hinc caute uſurpandum. 70
—— vitrioli pro optimo cauſtico commendatur in herniis ſine ſectione curandis. 746

Omen-

Omentum e vulnere prolapſum quomodo reſtituendum. 102
——— prolapſum & corruptum quomodo tractandum. 102. auferri hoc vetant Dionis & Garengeot. 103. Palfinus contra cum aliis hoc præcipit ligare & auferre. ibid.
Omentum corruptum in hernia Garengeotus ligavit. 751
——— revera in hernia prolabi poteſt. 722. 751
——— ſi in hernia incarcerata corruptum deprehenditur, qua ratione curandum 733
Omenti hernia in inguine vel ſcroto. 733. 752 ab auctore ex cadaverum ſectione confirmata. 750
——— hernia in umbilico. 705
——— corrupti in herniis ſpontaneus caſus exſpectari poteſt. 752
Omphalocele. 705
Onyx ſive unguis oculi. 557
——— Yveſio eſt hypopyi ſpecies. 565
Operationes chirurgicæ. 369
Ophites ſ. lapis ſerpentinus quid. 150
Ophthalmoxyſis quid. 501
Ophthalmoxyſtrum quid. 501. 530
Oræ vulneris non citius quam fundus glutinandæ. 56
Oribaſius antiquus Medicus & chirurgus. 8
Oris rigor quid. 610
——— ſpeculum quid. 612
——— uteri ſcientia & exploratio in arte obſtetricia ſumme eſt neceſſaria. 930. 931
Oſcheocele ſ. ſcroti hernia. 738
Os ſacrum fractum. 182
Oſſa fracta generatim. 152
——— per tela acuta læſa. 197
——— in vulneribus colliſa. 83
——— ſine vi externa fracta. 152
——— indecore glutinata an denuo frangenda. 170
——— luxata generatim conſiderata. 203
Oſſicula piſcium aliorumque animalium in faucibus hærentia quomodo promovenda. 640
Oſſium careis quid. 345
——— colliſiones. 153
——— fractorum ſymptomata. 154. 166
——— fragmenta quomodo tractanda. 160
——— vulnera qua ratione curanda. 152. 197
Ovorum albumen prodeſt in ambuſtis. 302 in oculorum vulneribus. 120
——— oleum egregium vulnerarium. 52 658. 745.
——— vitellus cum terebinthina celebre unguentum digeſtivum conſtituit. 17. 54. 64. 84. 331.
Ozæna quid. 593
Ozænæ ſpecies nova a Drakio deſcripta & curata. 595

P.

PÆdarthrocace. 346. 352. a Severino nomen accepit. 346. 353
Palata foramina ad nares. 630
——— ulcera & caries. 629
——— vulnera. 123
Palfini ferramenta in partu difficili qualia. 936.
——— forceps pro polypo. 590
——— inſtrumentum comprimens pro fiſtula lacrymali. 517
——— modus ſuturas inſtituendi. 63
Palfinus omentum corruptum a Mareſchallo ligatum eſſe contra Garengeot refert. 103
Palpebræ concretæ ſ. ancyloblepharum. 490
——— inverſæ ſ. ectropium. 493
Palpebrarum pili oculum irritantes ſeu trichiaſis. 488
——— relaxatio ſ. ptoſis. 486
——— tubercula & tumores. 483
——— verrucæ. 485
——— vulnera. 119
Panaritium ſ. paronychia. 1019
Panni fruſtula e vulneribus educenda. 53. 439
Pannus oculi quomodo curandus. 557
Papillarum in mammis vitia. 657. fiſſuræ. 658
Paracenteſis abdominis. 674
——— quinam felices ſucceſſus viderint. 677.
——— pectoris. 666
——— ſcroti. 759
Paræus celebris quondam chirurgus Gallus. 9
——— cæſaream ſectionem impugnat. 686
——— quomodo puncturam nervi in venæſectione curaverit. 386
Paraphymoſis. 775
Paronychia. 1019
Parotides inflammati. 270
——— ſcirrhoſi quomodo curandi & excidendi. 636
Parturientes quomodo in partu naturali juvandæ. 930
——— quomodo in p. n. & difficili. 936
——— anxie ſæpe ſectionem cæſaream deſiderant. 688. 702. quæ ſæpius peſſime a multis ipſis denegatur. 687. 702
Parturientes ſi aliter a fœtu liberari non poſſunt, quam cæſarea ſectione, hæc eſt inſtituenda. 687
——— ſi aliter a fœtu liberari non poſſunt, quam ferramentis, hæc adhibenda;

quamvis fœtus adhuc vivat. 688. & ſeq. 699. 934.
—— præ fœtu ſervandæ, ſi ambo ſervari non poſſunt. 695. 934
Partus dolores quid. 930
—— naturalis quid. 930. 934
—— —— tempus verum. 930
—— —— —— qua ratione promovendus. ibid.
—— difficilis quid ejuſque cauſæ. 929
quid in eo faciendum. 936
—— —— ex utero oblique poſito. 946
—— —— raro inſtrumenta exigit. 953. 955
—— difficillimus quis. 702. 935. 947
—— mortuus quomodo ejiciendus. 1036
—— cæſareus 679. vid. ſectio cæſarea.
Parulis quid. 622
Patella fracta. 192. ejus faſciæ. 1102
—— luxata. 238
Pectoris vitia quæ manu curantur. 657
—— emphyſema. 180. 181
—— —— hydrops. 667
—— —— paracenteſis. 666
—— vulnera. 106
Pedes fœtus in partu difficili ſemper quærendi eiſque extrahendus. 936
—— incurvati qua ratione curandi. 1047
—— artificiales poſt eorum amputationem. 461.
Pedibus fœtus in partu p. n. ſemper extrahendus. 936. & ſeq.
Pedis venæ quomodo incidendæ. 379
—— amputatio. 455
Pedro del cobra quid & quem effectum edat. 150.
Pedum clavi. 1046
Penis cancer. 777
—— faſcia. 1087
—— frenulum quomodo ſolvendum. 778
—— ſcirrhus. 777
—— ſphacelus. ibid.
—— tubercula & verrucæ. 779
Penis urethra non perforata. 780
Parcheti modus ſectionem calculi lateralem inſtituendi. 880
Peregrina ex aſpera arteria educenda. 647
—— ex aure protrahenda. 577
—— oculo eximenda. 570
—— e vulneribus extrahenda. 53
Pericranii læſiones & vulnera. 126
Perinæi fiſtula. 907
—— punctura quando inſtituenda. 900
ejus diverſi modi. ibid.
—— ruptura in puerperis. 980
Peritoneum in herniis ſæpius relaxatum quam ruptum eſt. 721
Perniones. 287
Peſſaria in prolapſu uteri. 975
—— —— ferrea. ibid.
—— in urinæ incontinentia mulierum. 979
Peſtilentiales bubones. 272
—— carbunculi. 380
Peſtilentiam avertendi & curandi ratio. 276
Petitus, chirurgus Pariſ. de oſſium morbis bene ſcripſit. 10. 162
—— acum pro contraapertura, ut vocant, facienda habet. 56
—— ac triangularem peculiarem ad paracenteſin excogitavit. 677
—— ad canalem naſalem in fiſtula lacrymali apertum ſervandum filum ceratum immiſit. 702
—— carunculas urethræ negat. 795
—— catheteres peculiares laudat. 794
—— ferulas in fracturis rejicit. 162
—— hernias incarceratas quomodo ſanet. 712. 729.
—— machinam invenit pro tibia fracta. 196
—— machinam pro humero luxato. 227
—— quomodo luxatum caput reſtituat. 217.
—— quomodo oſſa per tela acuta fracta curanda doceat. 198
—— quomodo oſſa carie & ſpina ventoſa affecta terebranda proponat. 350. 358. 360
—— torcular quale invenerit. 74
—— Medicus Pariſ. cataractam in lente cryſtallina ſtatuit. 537
—— cameram humoris aquei poſteriorem minorem cum auctore ſtatuit. ibid.
Petitus de loco puncturæ oculi in cataracta docte differit. 547
Phalangoſis. 664
Philoxenus antiquus nobilis chirurgus. 8
Phimoſis. 772
Phlegmone ſ. inflammatio. 245
Pietreus pro alta operatione jam dudum ſcripſit. 832
Pili palpebrarum oculum lædentes. 488
Pinguia nocent in capitis vulneribus. 129
& oſſium læſionibus. 345
Piſtor de utero rupto ſcripſit. 681. 684
—— fœtum extra uterum invenit. 684. 690
Platerus venæſectionem in oculo ſcivit. 499
Platnerus, Medicus Lipſienſis, de fiſtula lacrymali ex VVoolhuſii ſententia bene ſcripſit ejuſque ferramenta delineavit. 513. 519. 524.

—— oculorum ſcarificationem Woolhuſianam ejuſque inſtrumentum primus propalavit. 504
—— VVolhuſii ferramentum pro hypopio delineavit. 567
Pleuritis ſpuria ſcarificatione profunda lateris afflicti curatur. 414
Plumaceoli vulgo *plumaceaux*. 24
Pneumatocele. 768. de ipſius exiſtentia dubitatur. 769
Podalirius celeberrimus Græcorum medicus. 7
Pollex pedis corruptus quomodo auferendus. 445
Pollicis pedis unguis præter naturam carni infixus. 1045
Polypus narium. 582
—— quandoque cancroſus. 588
—— evulſus ſubinde gravem ſanguinis profuſionem concitat. 590
Polyſpaſtus quid. 192. 226
Portaiguille Gallorum. 91. 602
Præcordiorum vitia quæ manu curantur. 567
Præparatio ægri ante operationes graviores valde neceſſaria eſt. 808. 1003.
Probyus, chirurgus Anglus, operatione alta, initio hujus ſeculi calculum eduxit. 832
Probyum ancilla feſellit, dum credidit, acum magnam, quam ex veſica ipſi extraxit, per os illuc deveniſſe. 929
Procidentia ani. 988
—— oculi. 569
Procidentia vaginæ. 967
—— uteri. 869. quinam de ea ſcripſerint. ibid.
—— vaginæ prorſus ſingularis a VVidemanno deſcripta. 996
Proebiſchius alta operatione calculum feliciter excidit. 844. 853
Prolapſus, vid. Procidentia.
Proptoſis oculi. 569
—— palpebrarum. 486
Proſthenſis quid. 14
Pruritus moleſtus in fracturis quomodo mitigandus. 168. 1056
Pſylli olim quid fuerint. 151
—— ſuctu oris venena vulneribus extraxerunt. 150
Pterygum oculi. 557
Ptoſis oculi. 569
—— palpebræ. 486
Puerperæ regimen in partu naturali. 933. in partu præternaturali & difficili. 936
—— ſitus in partu præternaturali. 939
—— exemplum cui ſepties fœtus ex ventre exciſus. 701
—— exemplum cui ſepties per fruſta evulſus eſt fœtus. 977
Pulmones per vulnus prolapſi quomodo curandi. 110
Pulmonum vulnera. 47. 110
Punctim inflicta vulnera. 54
Punctum aureum quid. 745
Punctura perinæi. 900. vario modo inſtituitur. 902
—— veſicæ hypogaſtrica quid & a quibus commendetur. 905
—— veſicæ in perinæo a quibus laudetur. 903
—— a Garengeoto primum, ut perhibet, non eſt deſcripta. ibid.
—— perinæi & veſicæ in tempore inſtituenda, alias fruſtranea eſt. 906
Pupilla oculi nimis conſtricta aut coalita quomodo dilatanda. 554
Purmannus, chirurgus egregius Germanus. 9. multa ſcripſit, vid. Biblioth. Chirurg.
—— encanthidem ingentem cancroſam curavit. 583
—— femoris fracti obſervationes dat. 191
Purmannus, fœtum vivum e matre mortua extraxit. 681
—— fungos articulorum bene deſcripſit. 322
—— infuſoriam chirurgiam feliciter tentavit. 407
—— de patella fracta utiles obſervationes præbet. 194
—— umbilici herniam aquoſam delineavit. 706
Purulenta cataracta quid. 538
Purulenta materia in abſceſſibus tactu percipi poteſt. 255
Pus quid. 256
—— in fiſtula lacrymali per quodnam punctum lacrymale effluat, varii errarunt. 514
Pylarinus primus de variolarum inſitione ſcripſit. 411
Pyoſis idem quod hypopium. 565

Q

QUadriga faſcia quid. 1079
Quelmeiſel ſunt turundæ intumeſcentes. 27

R

RAbies canina quid. 148
Rabioſi canis morſus. 147
Radix gentianæ turundas intumeſcentes conſtituit. 26

—— ononidis in ſarcocele a variis commendatur. 753
—— ſymphyti turundas intumeſcentes præbet. 27
—— valerianæ in rabiæ prodeſt. 151
Ramdohrii obſervatio de hernia incarcerata peculiari. 735
Ramex inguinis. 720
—— varicoſus. 769
Ramicis vocabulum an recte pro hernia uſurpetur. 720
Raninæ venæ quando & quomodo incidendæ. 383
Ranula ſub lingua. 626
Rapæ ſiccantæ turundas intumeſcentes conſtituere poſſunt. 27
Rauius, magnus medicus & chirurgus Germanus, ob lithotomiam celeberrimus. 864
—— ægros quomodo ligaverit. 865
Rauius, Jacobi fratris modum imitatus eſt, emendavit & perfecit. ibid.
—— Jacobum Pariſiis nec vidit nec ſecutus eſt, ut quidam perhibet. 894
—— calculos quandoque educere non potuit. 895
—— cathetere quali uſus ſit. 865
—— Celſum de lithotomia legendum præcepit. 869
—— Celſi methodum cum Mariana, & Marianam cum Jacobi combinavit. 879
—— fabam tracheotomia ex aſpera arteria eduxit. 648
—— in herniæ incarceratæ operatione, ubi inteſtinum corruptum invenit, ægrum deſeruit. 733
—— inciſionem obliquam fecit in lithotomia. 881
—— inſtrumentis quibus in lithotomia uſus ſit. 864. 865
—— inſtrumentum Verduinii pro phalangoſi emendavit & ob hoc lites cum Ruyſchio acerbas incepit. 664
—— lithotomiam neminem docuit. 866
—— mulieres a calculo non ſecavit. 927
—— puellam unicam ſe ſecaſſe a calculo ſcribit. 926
—— ſcalpello quo uſus ſit in lithotomia. 864
—— ſitum qualem ſecandi dederit. 865
—— veſicam ſolam an inciderit. ibid.
Rauii catheter an magis curvus ſit, quam is, qui in magno apparatu adhiberi ſuevit, negatur. 864. 899
—— diſcipulus fuit auctor. 866
—— fata quædam a Garengeoto male deſcripta emendantur. 868. & ſeq.
—— metodus a Fehrio jam 1716. ſatis bene deſcripta. 862. ab Albinis poſtea uberius expoſita. 864. 879
—— methodum auctor breviſſime, ſatis tamen perſpicue jam 1718. deſcripſit. 867
—— modus ligandi differt ab aliis. 865
—— modum ſecandi auctor præ omnibus aliis exercuit. 866
Rauio perfectionis lithotomiæ gloria etiam a Gallo quodam contra Garengeotum adſcribitur. 879
Refrigerantia externa nocent in eryſipelate. 262. in inflammationibus. 250. in vulneribus. 65
Renum vulnera quæ ſanari poſſunt. 811
Repoſitio fracturarum. 161
—— luxationum. 210
Res peregrinæ in aſperam arteriam illapſæ. 630. in aurem. 578. in faucibus hærentes. 640. in oculo. 482. in vulneribus quomodo ejiciendæ. 53. 81. 439.
Reſonitus ſeu contrafiſſura quid & an detur. 176
Reverhorſtius de ſucceſſu operationum Jacobi in Hollandia male ſentit. 891
Reuſnerus ad auditus vitia tubulum commendat. 580
Rigor articulorum. 165
—— oris. 610
Rima ſeu fiſſura cranii. 176
Riolanus altam operationem jam commendavit. 831
—— puncturam veſicæ & in hypogaſtrio & in perineo deſcripſit. 903
—— hypogaſtricam tamen puncturam in urina ſuppreſſa ceteris modis prætulit. 905
—— fœtum occidendum quandoque eſſe, ut mater ſervetur, docet. 703
Riverii modus paronychiam curandi per aurem felis. 1023
—— hypopyi curationem tradidit & inſtauravit. 566
—— lobi auris perforationem ad varios morbos commendavit. 581
Rodentia medicamenta eadem quæ erodentia & cauſtica. 429
Rolfincius vulnus poſt operationem herniæ incarceratæ ſutura conjunxit. 731
Romanus ſ. de Romanis magnum pro calculo excidendo apparatum invenit. 892
—— veriſimiliter non urethram, ſed ipſam veſicam incidere voluit. 814
Roonhuſius, chirurgus Belga, obſervationem notabilem de capite obſtipo dedit. 645

de

——— de labris leporinis bene egit. 604
——— de partu cæſareo & difficili utiles obſervationes dedit. 680
——— vaginas uteri clauſas obſervavit & curavit. 910. 911. 917
——— uteri os internum clauſum aperiri etiam poſſe exiſtimavit. 717
Roſa, medicus, peculiaria quædam de magno adparatus docuit. 820
Roſſetus de partu cæſareo doctum librum ſcripſit. 679
—— diſſentientes maſcule & docte impugnat. 685. & ſeq.
—— altam calculi ſectionem gravibus rationibus commendavit. 831. 832
—— quomodo veſica implenda docuit. 840. 844
—— in urina ſuppreſſa ceteris puncturis hypogaſtricam præfert. 905
Rotula fracta. 192. luxata. 238
Rulovius de ſectione cæſarea ſcripſit. 685
Rungius cæſarea ſectionem inſtituit. 692
—— modum curandi fiſtulas ani peculiarem dedit, ut & nova inſtrumenta. 1006 quæ vid. Tab. 35.
Ruyſchius a diverticulo iteſtini hernias notavit. 721
—— quomodo hydrocelen curaverit. 767
—— luxationes femoris raras eaſque plerumque fracturas eſſe colli femoris evincit. 188
—— procidentias uteri contra diſſentientes aſſeruit. 969
—— ſecundinas evellere prohibet. 963
—— vaginas uteri clauſas aperuit. 915
—— vitriolica in ſanguine ſiſtendo rejicit. 452
Ryf antiquus fuit chirurgus Germanus. 9

S

SAbourinus novam tibiam amputandi rationem inveniſſe dicitur. 457
Saccharum eſt lene ſepticum in corneæ maculis. 557. 562
Sacculus hernioſus an in ſectione herniæ incarceratæ integer relinquendus. 729
Sagittarum extrahendi ratio. 439
Salis ſpiritus inrerne commendatur in ambuſtis. 333. & in herniis. 742
Salivales glandulæ ſcirrhoſæ quomodo excidendæ. 636
Salivatio lenis confert in tumoribus & ulceribus a cauſſa venerea aut ſimili ortis. 306 308. 337. 339.
Salmentum quid ſit & ejus uſus. 147
Saltzmannus refert Jacobum Argentoarti emendata methodo calculos feliciter exciſſe. 861. 892.
Saltzmannus varia alia notatu digna de Jacobo tradit. 861. 891
——— alia de morte Jacobi quam Morandus docet, retulit. 892
Sandalium faſcia pro pede. 1106
Sanguis in cranium effuſus quomodo emittendus. 133. 480
—— in oculum effuſus, qua ratione educendus. 550. 568
—— in pectus effuſus. 108. 181
—— in ventrem effuſus educi ſæpe nequit, quod exemplo illuſtratur. 48
—— quieſcens ſive ſtagnans corrumpitur. 133
—— poſt mammæ amputationem non ſemper facile ſiſtitur. 661
—— qua copia in V. S. emittendus. 369
—— quomodo poſt amputationem ſiſtendus. 442. 452
Sanguinis detractio per venas. 369. qua copia in ea emittendus. ibid.
—— per cucurbitulas eductio valentior ſæpe eſt, quam per phlebotomum. 412
—— nimius fluxus in vulneribus. 69
—— nimius fluxus in gravidis mulieribus quomodo curandus. 956
—— motus tardior quomodo excitandus & celerior quomodo minuendus. 255. 293
Sanguiſugarum uſus. 417
Saponis emplaſtrum reſolvit. 652
—— oleum reſolvit. 653
Sarcocele. 752
Sarcoma quid & quomodo curandum. 432
—— naſi. 582
—— uteri. 919
Sarcotica medicamenta quæ. 63
Saturnina emplaſtra demulcent. 310. ſiccant. 333
Saviardus adparatus magni multa incommoda notavi. 896
—— Cæſaream ſectionem feliciter ſucceſſiſse docuit. 686
—— Cæſaream ob ſectionem intermiſsam multas mortes & errores manifeſtavit. 687. 688. 689.
—— ductoribus & forcipe in magno adparatu veſicam laceratam eſse vidit. 896
—— hermaphroditum creditum, feminam eſse deprehendit prolapſu uteri laborantem. 970

Saviardus herniam umbilici ſingulari modo curavit. 708
—— de herniis incarceratis utiles obſervationes dedit. 735
—— Jacobum fratrem Pariſiis male calculoſos ſecaſſe refert. 886
—— molam utero adhærentem notavit. 967
—— prolapſum uteri ſæpe vidit. 914
—— prolapſum uteri vidit, ob quem puella pro maſculo declarata eſt. 970
—— vaginas uteri clauſas curavit. 914
—— ſcalpellum chirurgicum quid. 16
—— pro amputatione artuum. 448
—— ad ani fiſtulas. 921. & ſeq.
—— auctoris ad vulnera abdominis dilatanda alioſque uſus. 90. 105
—— gaſtroraphicum Morandi. 711. 716
—— herniarium Dranii. ibid.
—— lithotomicum vulgatiſſ. 814
—— —— Cheſeldeni. 877
—— —— Dranii. 876
—— —— Garengeoti. 899
—— —— Rauii. 864
Scalpro manum olim amputarunt. 447
Scamnum Hippocratis quid. 159
Scapula fracta. 177. faſcia pro ea. 174
Scapularis faſcia cum mantili. 30. 1078. pro abdomine. 1080
Scarificatio quid. 412. ejus uſus. 414
—— ægyptiaca quid. 408
—— chirurgica quid & ubi inſtituatur. 191. 416
—— in carbunculis. 281
—— in gangræna. 295
—— malleolorum. 414
—— in morſu canis rabioſi. 148
—— oculorum. 417. 505
—— occipitalium venarum a Morgagnio multum laudatur. 414
—— in pleuritide ſpuria a Lanciſio valde commendatur. ibid.
—— unico ictu fieri poteſt. ibid.
Schilhans, chirurgus antiquus Germanus. 9
Schobingenus Yveſii fiſtulas lacrymales curandi modum deſcripſit. 525. ſed circa Anelli modum erravit. 527
Schukmannus de modo hernias ſine caſtrationes ſecandis ſcripſit. 747
Scipio africanus ex utero matris exſectus. 502
Scirrhus, quid & quomodo tractandus, 305 qua ratione excidendus. 433
—— glandularum ſalivalium. 309. 636
—— linguæ. 627
—— mammæ. 263. 305. 659
—— penis. 777
Sclopetorum vulnera. 79
Scordii decoctum in gangræna externe prodeſt. 294
—— eſſentia & infuſum in peſtilentia interne laudantur. 278
Scorpio contritus ejuſve oleum in ſcorpionum puncturis commendatur. 151
Scorpionis oleum etiam laudatur in urina ſuppreſſa. 788
Scriptores chirurgici, vid. poſt præfat. itemque. pag. 9. & ſeq.
Scrophulæ. 305. 651
Scroti hydrops. 765
—— inflammatio. 263. 265
—— paracenteſis. 759
—— ſuſpenſorium aliæque pro eodem faſciæ. 1081. 1086
Scultetus armamentarium chirurgicum ſcripſit. 9
—— cæſaream ſectionem illuſtrat figura. 690
—— canales pro pedibus fractis delineat. 163
—— femoris fracti exempla præbet cum vulnere. 191
—— fonticulus quomodo in ſutura coronali excitandus figuris oſtendit. 467
—— hæmorrhoides quomodo veteres aduſſerunt, docet. 900
—— herniæ umbilicali qualis vinctura injicienda. 707
—— herniotomiæ vulgaris actum repræſentat. 744
—— hydroceles curationes varias viſui offert. 760
—— mammam amputandi rationes exhibet antiquas. 752
—— manum quomodo ſcalpro amputaverint. 447
—— ononidis radicem contra ſarcocelem commendat. 753
—— Ruſtici Norvvegici ferramentum pro uvula reſecanda deſignavit. 632
Scultetus ſcalpro quomodo manum olim reſecuerint docet. 447
—— ſcamnum Hippocratis demonſtravit. 159
—— ſetaceum in cervice quomodo excitaverint. 655
—— teſticulum qua ratione extirpaverint, indicavit. 744
—— umbilici herniam deſignavit. 705. itemque vincturam pro ea. 708
Sectio cæſarea quid. 679. vid. cæſarea ſectio.

a mul-

——— a multis damnatur, a multis & etiam ab auctore commendatur. ibid. & 686
——— in triplici caſu neceſſaria eſt. 679
——— monſtri cauſa, ut nonnulli volunt, non inſtituenda. 700
——— quando & quomodo inſtituenda auctor prolixe expoſuit. 680. & ſeq.
——— an ob caput in vagina hærens ſit inſtituenda. 701
Secundæ ſive ſæcundinæ quid. 959
——— retentæ naturæ non ſunt relinquendæ. 960
——— retentæ ſunt mature extrahendæ. 959
Secundas retentas naturæ relinquendas eſſe Ruyſchius ultimis vitæ annis docuit. 963
——— non relinquendas eſſe propugnarunt. Leporinus Cohuſius, Hartranfftius. ibid.
Sedes, læſionis ſpecies in cranio. 127
Segerus, effuſis humoribus, oculi, viſus reſtitutionem vidit. 121
Senatus Amſtelodamenſis Jacobum aureo lapidillo donavit. 887. 890
Senffius, chirurgus Regius Berolinenſis, quomodo calculum laterali ſectione ſecuerit, ex filii auctoris relatione. 882
——— Rauium maxime ſecutus eſt. 883
——— catheteribus ſulcatis, argenteis, tenuibus & valde incurvatis uſus eſt. ibid.
——— calculum eduxit, in quo ſpica frumenti deprehendebatur. 929
Sennertus, fauſtam ſectionem cæſaream vidit. 685
Septica medicamenta eadem ſunt quæ rodentia & cauſtica. 17. 257. 431
Sermeſius, Medicus Amſtelodamenſis, altam operationem deſcripſit belgice. 835
——— auctorem altam operationem perfeciſſe indicavit. ibid.
——— Jacobum male in Hollandia calculoſos ſecaſſe teſtatur. 891
——— Rauium mulieres a calculo Amſtelodami non ſecaſſe refert. 927
——— egregios nonnullos chirurgos in operatione calculos educere non potuiſſe notavit. 837. 895.
——— lateralem methodum in mulieribus ſine vaginæ læſione non ſuccedere experimentis deprehendit. 896
——— hiatum in cathetere, ſicut Dranius, commendavit. 876
——— modum ſecandi hernias ſine teſticuli amputatione deſcripſit. 747
Serpentum morſus. 146. 149
Serra, ferramentum pro oſſibus reſecandis. 448
——— quomodo rite adhibendum. 450
Setaceum quomodo excitandum & ubi proſit. 654
——— varios excitandi habet modos. ibid.
——— a quibuſdam rejicitur, ab aliis valde laudatur. 655
——— in vulneribus quid. 55. 84
Severinus, Medicus & chirurgus præſtantiſſimus, de abſceſſibus ſive tumoribus docte ſcripſit. 10
——— ferri candentis uſum aliaque heroica auxilia valde commendavit 336. 426. 430
——— ſanguinis ex oculo miſſionem cognovit. 499
Sigemunda, obſtetrix germana præſtantiſſima, ſua in arte multa utiliſſima docuit. 935. 936. 938.
——— capite fœtum in vagina hærentem pro difficillimo partu reputat. 701
——— molam utero adherentem feliciter eduxit. 967
——— fœtum ſubinde interficiendum eſſe ut mater ſervetur, egregiis argumentis demonſtrat. 703
——— uteri ſitum obliquum partus difficilis cauſſam eſſe cognovit inter primos. 935
Situs naturalis partium chirurgo exactiſſime ſit cognitus. 19. 44. 507. 845. 875
Situs fœtus in utero partus tempore ſcitu valde eſt neceſſarius. 932
——— uteri partus tempore ſcitu eſt ſumme neceſſarius. 930. 931
——— uteri in partu plerumque eſt rectus. ſæpe autem quoque obliquus. ibid.
——— uteri obliquus partum difficilem indicat, 1042. quid in hoc ſitu faciendum. 946
——— uteri rectus partum facilem indicat. 932
——— uteri obliquus & rectus non niſi tactu cognoſcitur. ibid.
Situm ſecandorum a Rauio optime deſcripſit Erndelius. 865
——— uteri obliquum optime expoſuit Deventerus. 935
Smalſii acus pro cataraſta duplex. 555
Solaris faſcia quæ. 1061
Solingius Medicus & chirurgus egregius. 9. 10. 13.
——— cæſaream ſectionem impugnavit. 679
——— tendines extenſorum digitorum diſſectos ſine ſutura coaleſcere docent. 1032

Sonnius ſepties feliciter fœtum ex uxore ſua excidiſſe ſcribitur. 702
Soſtratus inter veteres chirurgos celeberrimus. 8
Spatha Celſi quid ſit. 586
Specillum quid. 16. anellianum. 521
Speculum ani. 997
—— oculi. 544
—— oculi in fiſtulæ lacrymalis injectio. ne inepte a Garengeoto commendatur. 522. 527
—— oris. 612
—— uteri in partu inutile. 956
Sphacelus quid & quomodo curandus. 290
—— oſſis quid. 353
Sphincter ani ſine noxa in fiſtulæ ani curatione plerumque diſcinditur. 1004
—— veſicæ in laterali apparatu ſine damno inciditur. 877
—— veſicæ in magno apparatu ſemper dilaceratur. 819. 876
Spica axillaris, faſcia. 1000
—— inguinalis. 1084
Spigelius Medicus & Chirurgus nobiliſſimus. 9
Spina ventoſa quid, & qua ratione curanda. 352
Spina ventoſa interdum cauſa eſt amputationis membrorum. 352. 447
Spinæ ventoſæ vocabulum in Petiti libro de morb. oſſ. non occurrit. 353
Spinalis medulla læſa plerumque mortem infert. 46
—— quomodo tractanda. 117
Spiritus ſalis interne laudatur in ambuſtis. 303. & in herniis curandis. 742
Spiritus theriacalis, inprimis camphoratus, egregius in gangræna. 294. in morſu canis rabioſi. 148. in paronychia. 1023. in pernionibus. 289
—— vini laudatur in ambuſtis. 301. inflammationibus. 251. vulneribus præſertim levioribus. 52
—— vini camphoratus in ambuſtis. 301. inflammationibus & gangræna prodeſt. 251. 294. itemque vulnera ſanat. 52. paronychiam ſæpe reſolvit. 1023
—— vini rectificatiſſimus ſive alcohol in profluviis ſanguinis vulnerum præſtantiſſimus eſt. 70
Splenia quid, quomodo paranda & eorum uſus. 28
Spongia præparata ulcera & vulnera anguſtiora dilatat. 27
Stahlius ſcarificationem narium ægyptiacam commendavit. 416
Stapbyloma. 563
Stapes, faſcia pro pede. 95. 1106
Steatoma quid. 433
Stellata faſcia qualis. 1070
Steno vias lacrymales novit. 508
Stenonianus ductus vulneratus. 122
Sterni perforatio ſ. trepanatio. 670
Sternum fractum. 178. vinctura pro eo. 1079
Strabiſmus & machina ei idonæi. 573
Stramineus lectulus quid. 201
Strumæ quid & quomodo curandæ. 434. 651
—— a Regibus Angliæ & Galliæ tactu ſanari dicuntur. 652
Stuart de ſecundis rite extrahendis bene ſcripſit. 964
Styli argentei pro cura fiſtulæ ani. 1010
—— fiſtulæ lacrymalis. 521
Styptica medicamenta quæ. 70
—— vitriolica ob vim erodentem ſuſpecta, imo ſæpe noxia. 71. 72
Styptici liquores. 70
Subligacula hernias ſæpe ſanant. 743
Subluxatio quid. 204. 208
Submerſis in aqua laryngotomia a Delhardingio commendatur. 647. 650
Suctu oris Pſylli venena e vulner. eduxerunt. 151
—— urina ſuppreſſa ſæpe evocatur. 788
Suffimenta in vaginæ & uteri prolapſu proſunt. 974. 978
—— in ſcirrhis commendantur. 308
Suffuſio oculorum. 533. plura de ea vid. titulo cataractæ.
Sugillatio, vid. Ecchymoſis.
Superciliorum vulnera. 119
Suppoſitoria quid & ubi adhibenda. 984
Suppuratio quid & quomodo promovenda. 252
Suſpenſorium brachii, idem quod mitella. 176. 1070. 1073
—— ſcroti. 1081. 1086
Sutorius, chirurgus Norimberg. & poſtea Ducis Brunſvicenſ. ob felicem cauſticorum uſum quondam in Germania valde celebris. 429
—— chirurgus Francofurt. res ibidem geſtas a fratre Jacobo mihi perſcripſit. 862
Sutura vulnerum. 57. 440
—— Garengeoti. 61
—— abdominis. 87
—— clavata. 60. 93
—— compoſita. 59
—— cruenta. ibid.
—— inteſtinorum. 95

labri

—— labri leporini. 602
—— ligamentorum. 1042
—— nodoſa quomodo fiat. 59
—— pellionum. 97
—— ſicca. 57
—— tendinis Achillis. 114
—— tendinum manus. 1030
———— pedum. 1014
Suturas tendinum, quinam ex veteribus noverint. 1030
———— quinam inſtauraverint. 1031
Sydenham inciſionem gingivarum in dentitione difficili valde commendat 620
Sympatheticæ curationes raro proſunt. 430. 653
Symphyſis ani. 985
Symphyſis auditorii meatus. 544
—— naſi ſive narium. 597
—— oculorum. 490
—— vaginæ. 910. 914
—— urethræ in viro. 780
———— in femina. 914
Symptomata fracturarum. 166
—— luxationum. 212
—— vulnerum & vulneratorum. 69
—— venæſectionis. 384
Syntheſis quid. 14
Syringotomi quid. 1003
—— recentiorum. 1004
—— Baſſii. ibid.
—— Garengeoti. 1005
—— Rungii. 1006

T

TAbacalis clyſter quid. 983
———— quis de eo ſcripſit. ibid.
———— efficaciſſimus ab auctore deprehenſus eſt in hernia incarcerata. 709. 983
Tabor novum modum mammas amputandi deſcripſit. 664
Tagætius, chirurgus quondam celebris. 9
Tagliacotius naſum amiſſum carne aliena reſtitui poſſe docuit. 596
Talpa capitis quid. 433
Taylor ocularis Anglus, amauroſin certa quadam operatione curare pollicitus eſt. 542
—— cataractam ſemper in cryſtallino exiſtere ſtatuit. 535
—— cataractæ operationem peculiari ratione inſtituit. 552
Teichmeierus ſectionem cæſaream feliciter ſucceſſiſſe notavit. 687
Temporum arteriotomia. 468
Tendines diſſecti ſui poſſunt. 1030. ſed etiam ſæpe ſine ſutura coaleſcent. 1031
—— ex parte diſſecti vel puncti, ſi gravia mala concitant, tuto diſcindi & rurſus deinde jungi poſſunt. 132
Tendinis Achillis læſio & ſutura. 1037
—— læſiones. 43. 76. 385
Tendinum ſutura fabulis non annumeranda. 1037
—— quando inſtituenda. 1031
Tendinum ſutura in manibus. 1030
———— in pedibus. 1037
—— ſuturas quinam ex veteribus cognoverint. 1030
Terebinthina cum vitello ovi optimum præbet unguentum vulnerarium, vulgo digeſtivum dictum. 17. 64. 83. 328. 331
Terebinthinæ oleum præſtantiſſimum vulnerarium. 70. & in primis etiam in nervo vel tendinæ puncto. 76. 385. 1032
———— egregium ſtypticum. 71
Terebra pro globolis plumbeis extrahendis. 96
Terebratio ſive trapanatio cranii quid & quomodo inſtituenda. 137. 473
—— ſterni. 670
—— cranii nudi. 126
—— oſſis ſpina ventoſa correpti. 358
Teredo, idem quodam ſpina ventoſa. 345. 353
Teſticuli excreſcentia quomodo auferenda. 755
—— ſcirrhus & cancer. 773
—— tumor inflammatorius. 263
—— ſoppuratorius. 264.
Teſticulo privati ad generationem haud inepti. 743
Teſticulum in hernia ſimplici excindere ineptum & crudele eſt. 742
Teſtudo, tumor capitis. 434
Theriaca in vulneribus venenatis interne & externe laudatur. 148. 149
Theriacalis ſpiritus in gangræna. 094. morſu canis rabioſi. 148. pernionibus. 290. & paronychia commendatur. 1023
Thevenin puncturam veſicæ in pærinæo commendavit. 902. 903
Thibautus, celebris Lithotom. Pariſ. calculum deculiari modo ex urethra excidit. 801
—— non auſus eſt, auctore Garengeoto, altam calculi operationem inſtituere. 829
—— Thoracis paracenteſis. 666

ten-

—— vulnera. 106
—— faſciæ. 1069
Tibia fracta. 195
———— cum vulnere. ibid. machina Petiti pro hac fractura. 196
—— luxata. 238
Tibiæ amputatio vulgaris. 455
———— Verduinii. 456
Tibiæ fractæ faſcia. 1104
—— incurvatæ. 1047
Tinea capitis. 361
Tirete te Gallorum quid. 948
Toletus de lithotomia egregie quondam ſcripſit. 815
—— altam operationem quoque laudavit. 830. eam a Boneto Pariſiis inſtitutam eſſe. 871
—— modum ligandi ægros in magno apparatu carpit. 865
—— puncturam veſicæ in pærinæo jam commendavit. 903.904
—— puncturam hypogaſtricam veſicæ in urina ſuppreſſa ceteris præfert. 905
Tonſillarum abſceſſus. 634
———— excreſcentia. 636
—— inflammatio. 633
—— ſcirrhus. 635
Tonſillis ſuppuratis aperiendis peculiaria inſtrumenta. 634
Torcular chirurgorum, vulgo *tournequet* quid & quomodo adhibendum. 73.96
—— pro varia fabrica vario modo adaptatur. 74
—— Petiti. ibid.
—— Morandi. ibid.
—— auctoris. 74.75
Tournequet Gallorum, vid. Torcular.
Tracheotomia quid & quando inſtituenda. 647
—— ab auctore inſtituta. 648
—— res peregrinæ e trachea eximi poſſunt. 647
—— ſubmerſis proficere dicitur. ibid.
Transfuſio ſanguinis quid & quem ſcopum habuerit. 406
Trepanatio cranii quid, quando & quomodo inſtituenda. 137.473
———— remedium anceps eſt, multis difficultatibus obnoxium. 474
—— ſterni. 670
—— oſſis carie aut ſpina ventoſa correpti. 350.358
Trepanationis adparatus. 477
———— difficultates Bohnius peculiari diſſertatione expoſuit. 474
Trepanum quale inſtrumentum. 473
—— antiquorum ſive Celſi. 476.477
—— recentiorum. 476
Trewius inſtrumentum ad phimoſin curandam invenit. 774
Trewius ductoris & forcipis, quibus Jacobus Argentorati uſus eſt, figuras mecum communicavit. 892
Triangularis acus pro paracenteſi. 677
Trichiaſis, palpebræ vitium. 488
Trochiſci de minio cauſtici ſunt, & in fiſtula lacrymali ac perinæi commendantur. 519. 908
Troicar Gallorum, vid. triangularis acus cannulata. 677
Tubæ acuſticæ quales in auditu difficili proſint. 579
Tubercula præter naturam quomodo curanda. 609
—— auditorii meatus. 578
—— oculos inter & palpebras. 408
—— palpebrarum. 483
—— vaginæ uteri. 919
Tulpius caput obſtipum curatum, obſervavit. 645
—— fungum uteri extirpatum opus inauditum & inſolens immerito vocavit. 919
Tumores generatim conſiderati. 244
—— inflammatorii. ibid.
—— œdematoſi. 406
—— ſcirrhoſi. 305.636.651
—— carnoſi, vid. Sarcomata.
—— mammarum. 258
—— parotidum. 636
—— teſticulorum. 263
—— tunicati ſ. cyſtici eorumque curatio. 433
Tumoris abſentia vel præſentia in vulneribus quid denotet. 45
Turbierus, chirurg. Pariſ. punctura hypogaſtrica veſicæ urinam ſuppreſſam feliciter eduxit. 905
Turundæ quid & eorum uſus. 26
—— a quibuſdam rejiciuntur. 27.330
—— a Belloſtio & Mottio in pectoris vulneribus damnantur. 49
—— omnes a Garengeoto in ventris vulneribus male rejiciuntur. 89.92
—— an in bubonoceles curatione locum habeant. 728.733
—— an in gaſtroraphia proſint. 89
—— an poſt lithotomiam adhibendæ. 823
Turundæ intumeſcentes unde fiant. 26
Turundarum abuſus a Magato & Belloſtio maxime impugnatis eſt. 26.330
Tycho de Brahe ex ſuppreſſa urina ob

defectum boni chirurgi mortuus eſt. 789

V

Vagina uteri clauſa quomodo aperienda. 910. 914.
——— a quibus obſervata & curata 910. 916
Vaginæ fungi & excreſcentiæ. 919
——— prolapſus. 911
——— prolapſæ inflammatio. 978. muria eam ſanat. ibid.
——— ſarcomata & tubercula. 919
——— os nimis anguſtum qua ratione ampliandum. 913
Valgi & vari, pedum vitia. 1046
Valleriola differentiam inter embryulciam & hyſterotomiam ignoravit. 700
Vari faciei, ſunt parvi furunculi. 269
——— pedum. 1047
Varices quid & ſpeciatim pedum. 143
——— qua ratione præcavendi. 1044
——— quomodo curandi. 1043
——— vehementibus olim curationibus exercebantur. 1045
——— ſcroti. 769
Varicocele. ibid.
Variolarum inoculatio. 410
——— orta apud Turcas. ibid. dein in Anglia juſſu Regis Georgii I. probe exercitata. ibid.
——— in Germania etiam & quidem ſemper feliciter ceſſit. ibid.
——— qui de ea ſcripſerint. 411
——— inoculationem auctor probat eamque continuandam eſſe ſuadet. ibid.
Vaſorum ſanguiferorum in hæmorrhagiis ligatura & uſtio quomdo fiant. 71
Vaterus partum cæſareum deſcripſit. 685. 687
——— partum fœtus poſt mortem matris notavit. 683
——— ſarcoma magnum uteri reſectum & feliciter ſanatum obſervavit. 919
——— de variolis inſerendis ſcripſit. 411
Vena jugularis læſa quomodo tractanda. 116
Venæ jugularis ſectio magnæ eſt efficaciæ in multis malis. 382
Venæ ſectio quid. 369
——— antiquiſſima & utiliſſima eſt operatio. ibid.
——— qua ratione inſtituatur. 372
Venæ ſectio difficillime ſæpe inſtituitur. 370
——— quibus in partibus fiat. 371
——— ejus uſus. 370
——— in brachio. 371
——— in cantho oculi. 381
——— colli venis jugularibus dictis. ibid.
——— fronte. 380
——— ſub lingua. 383
——— in manu. 378
——— oculi cantho. 381
——— oculo ipſo. 499
——— pede. 379
——— pene. 383
——— raninis venis. ibid.
——— furis. 379
——— plethoricis prodeſt, in inflammationibus curandis & præcavendis, aliiſque multis malis. 401
——— utiliſſima eſt operatio. 369
——— non ſemper in convulſionibus & ſpaſmis prodeſt. 77
——— in labri leporini operatione non neceſſaria contra Garengeot. 601
Venæ ſectionis inſtrumenta. 370
——— ſymptomata. 384
Venenata vulnera. 145
Venerea ulcera. 337
Venerei bubones & tumores. 283
Venetus ſenatus legem dedit quomodo gravidæ mortuæ ſint incidendæ. 682
Ventoſitas ſpinæ quid & quomodo curanda. 352
Ventriculi excutia. 644
Ventris faſcia circularis. 1080
——— mantile. 32. 95. 1078
Verduc de faſciis & fracturis bene ſcripſit. 13
——— eryſipelas faciei ingens deſcribit. 265
——— tendinis futuram vulnere jam conſolidato inſtitui adhuc poſſe docet. 1031
Verduinius, pater, novum modum crura amputandi deſcripſit. 457
——— inſtrumentum Bartiſchii pro phalangoſi correxit. 487
——— filius, Jacobi eremitæ fata in Hollandia mecum communicavit, unde multi aliorum defectus & errores corriguntur. 888. & ſeq.
——— refert Jacobum ſæpius calculos invenire non potuiſſe. 891
——— pro temerario chirurgo eum deſcribit. ibid.
Vermes in ulceribus quomodo expurgandi. 336
Veronicæ infuſum injectum in oculo lacrymante. 510. & fiſtula lacrymali prodeſt. 514
Verrucæ quid. 430
——— quomodo auferendæ. 431
——— in palpebris. 485
——— pene. 779
——— cœruleſcentes, præſertim in facie

cie & palpebris plerumque cancroſi quid alunt. 432
Vertebræ fractæ. 182
—— luxatæ. 218
Veſalius chirurgiam ſcripſit. 9
—— gingivarum inciſionem in dentitione difficili commendat. 620
Veſica ſola an adparatu laterali incidi poſſit, dubitatur. 882
—— vitulina in amputationibus adhiberi ſolet. 449
—— an extra ventrem ſita ſit negatur. 841
—— in hernia quandoque procidit. 720
Veſicæ calculus ejuſque diverſæ incidendi rationes. 801
—— calculus quomodo in mulieribus educatur. 920
—— cervix etiam in magno apparatu a quibuſdam incidi docetur. 829
—— cervix & corpus tuto vulnerari poſſe, probat operatio alta. 845. & lateralis. 858. itemque punctura ejus. 900
—— fundus ſine vulnere mortifero vulnerari nequit. 845. adeoque in alta operatione non incidendus contra Garengeot. ibid.
—— impletio in alto adparatu quomodo fiat. 842
—— impletio in eo non abſolute eſt neceſſaria. 840. 844. 852
—— ſitus & habitus ratione alti & lateralis ſectionis exhibetur. 840
—— punctura in urina ſuppreſſa quid. 900
—— vulnera quæ non mortifera. 833. 845
—— in ambuſtis non ſunt aperiendæ. 302
Veſicatoria quid. 422
—— a quibus a recentibus ſcriptoribus valde commendentur. 423
—— quando & quomodo applicanda. 422
—— ubi proſint. 423
Veſlingius ſuturas tendinis Achillis & extenſorum tibiæ primus deſcripſit. 1041
Veteres foetus mortui, ſed non vivi extractionem docuerunt. 931
Vetuſtiſſimi Medici jam ſciverunt calculi, cataractæ trepanationes, vaginæ clauſæ &c. operationes, vid. calculus, cataracta, trepanatio, vagina clauſa.
—— foetus mortui extractionem jam bene docuerunt. 951. & ſeq.
Vexata Celſi quid ſint. 138
Viardel meconii effluxum ex utero male pro certo mortis foetus ſigno venditat. 949
—— male omnem inſtrumentorum uſum in foetu etiam mortuo educendo rejicit. 951
Victus ratio neceſſaria in vulnerum curatione aliiſque gravioribus curationibus. 80
—— ratio in ulcerum curatione maxime quoque neceſſaria. 329
Vigo, celebris chirurgus, emplaſtrum de ranis cum mercurio invenit, quod magno in uſu. 307. 338. 340
Villeroi Marechallus ex hernia fere mortuus eſt. 722
Vinctura idonea ſæpe hernias curat. 708. 743
—— pro hernia umbilici. 1081
—— nimis arcta in fracturis inflammationes & gangrænam inducit. 163
Vincturarum & faſciarum doctrina. 1053
—— diviſiones. 1054
—— firmitas qualis eſſe debeat. 163. 164. 1055
—— nimia gangræna cauſa. 163
—— materia. 1055
—— uſus. 1022
Vincula hernias ſæpe ſanant. 708. 724. 742. 743.
—— chirurgica quid. 34
Vini ſpiritus in ambuſtionibus eſt egregius. 301
—— in inflammationibus externæ calide conducit. 251
—— rectificatiſſimus in ſanguine ſiſtendo valentiſſimus eſt. 70
Viperarum morſus. 151
Viſus luſcus. 573
—— vitia in amouroſi, cataracta & glaucomate. 542
Vitellum ovi cum terebinthina conſtituit conſuetum & egregium unguentum digerens in vulneribus, abſceſſibus & ulceribus. 17. 54. 64. 83. 328. & alibi.
Vitrioli oleum in herniis curandis commendatur. 746
Vitriolica medicamenta ſcopo adſtringendi applicata erodunt & quandoque noxia fiunt. 71
Vitriolum coeruleum in amputationis & oneuryſmatis curatione uſurpatur. 398. 448. 451
—— coeruleum carnem luxuriantem & impuram tollit, ſi pars eo tangitur ſive inungitur. 17
Ulcera generatim conſiderata. 324
—— antiqua crurum ſæpe non glutinanda. 328. quomodo curanda. 342
—— cacoethica. 332
—— calloſa. 339
—— cancroſa. 313
—— capitis. 361

—— cutanea. 335
—— dyſepulotica. 332
—— ex eryſipelate. 267
—— faſcino inducta. 341
—— fiſtuloſa. 330
—— magica quid ſint. 341
—— maligna. 332
—— putrida. 336
—— ſcorbutica. 333
—— ſerpiginoſa. 335
—— ſimcoſa. 330
—— ſuperficialia. 335
—— venerea. 337
—— verminoſa. 336
Umbilici hernia. 704. vinctura pro ipſa. 708 1081. operatio quando incarcerata. 709
—— in infantibus ligaturæ. 673
—— punctura in hydrope. 678
—— tumor in hydrope. ibid.
Uncorum uſus in partu difficili non prorſus eſt rejiciendus. 953
—— pro hoc uſu præſtantia. ibid.
Uncinuli pro cataracta educenda jam dudum rejecti ſunt. 552
Unguentum ægyptiacum mundat. 17. 281 callos conſumit. 239
—— ambuſta. 302
—— apoſtolorum in fiſtula ani laudatur. 1007
—— digerens ex terebinthina & vitell. ovi in vulner. 17. 54. 64. 83. & ulcer. 329. & alibi.
—— fuſcum VVurzii mundat. 17. 64. callos exedit. 339
Unguentum de linaria in hæmorrhoidum dolore celebre. 995
—— Mercuriale in ſcirrhis & venereis malis egregium. 306. 308. 652.
—— nutritum in ambuſtionibus. 303. cancro. 309. & hæmorrhoidum dolore. 995
—— fuſcum VVurzii mundat. 17. 64. 282
Unguis oculi. 557
—— pollicis pedis dolens quomodo curandus. 1045
Ungula oculi. 557
Unum in partu difficili ſervare præſtat, quam duos certæ neci relinquere. 695. 934
Voelterus ob ſectionem cæſaream citatus. 681. 685.
Vogelius de herniis ſine caſtratione nuperrime ſecandis ſcripſit, vid. Bibliotheca Chirurgica.
Volſella ſive volſella quid. 16
Urethra in maſculis clauſa quomodo aperienda. 780
—— caruncula, cicatrice vel ulcuſculo clauſa. 795
—— a calculo obſtructa. 796
—— clauſa in puellis & mulieribus. 910
Urethræ calculos qua ratione ſi hæret, ejiciendus. 798
—— clauſæ in fœmina peculiare exemplum, quæ, urinam per umbilicum evacuabat. 914
Urina ſuppreſſa quomodo promovenda. 787. 900. de hac re Colotus, 904. & Denyſius 903. bene præceperunt.
—— —— qua ratione optime emoliatur. 905
—— —— quomodo aliis rationibus educatur. 901
Urinæ incontinentia in mulieribus. 979
—— —— in viris. 784
Uſtio ſive ambuſtio. 300
—— antitragi in dentium dolore. 578
—— apoplexiæ ſæpe remedium. 427
—— auris in dolore dentium. 578
—— cancri ſ. carcinomatis inutilis. 311
—— in carbunculo. 282
—— in carie. 349
—— dentis dolentis carioſi. 583
—— in fonticulis excitandis. 420
—— in fonticulo ſuturæ coronalis. 468
—— in ſetaceo faciendo. 834
Uſtio in ſphacelo non inſtituenda. 229
—— vaſorum in vulneribus. 71
—— —— poſt artuum amputationem. 451
—— vulnerum poſt morſum canis rabioſi. 148
Uteri deſcenſus & procidentia an detur. 969
—— hæmorrhagia in gravidis. 956. oritur plerumque a placenta ab utero ſoluta, vel a placenta ori uteri adhærente. ibid. curanda fœtus extractione. 958
—— mola quomodo excutienda. 996
—— oris ſcientia in arte obſtetricandi ſumme neceſſaria eſt. 931
—— procidentia eſt cum vel ſine inverſione. 970. quomodo curetur. 972
—— prolapſus a multis pro hermaphrodito inepte habitus eſt. 970
—— prolapſi inflammatio quomodo curanda. 978
—— ſarcomata. 919
—— ſitus in partu utrum rectus ſit an obliquus probe explorandum. 930
—— ſitus obliquus a Deventero & Hoornio

nio optime illuſtratus . 935. 946
—— vaginæ os clauſum qua ratione curandum. 910. 914
—— vaginæ os nimis anguſtum quomodo ampliandum. 913
———— prolapſæ inflammatio quomodo curanda. 978
—— vulnera periculoſa. 45. 687. 692
Uterus quandoque in partu diſrumpitur. 954
—— oblique ſitus in partu difficilis partus cauſa eſt, & contra. 930. 931
Vulnera univerſim conſiderata. 12
—— abdominis. 86
———— ſutura ejuſque varii modi. 60. 87. 93
—— abſolute lethalia. 46
—— per accidens lethalia. 48
—— anguſtiora quomodo dilatanda. 53. 89
—— animalium rabioſorum. 147
———— venenatorum. 149
—— aſperæ arteriæ. 47
—— arteriarum majorum. 46
—— biliariorum ductuum lethalia. 47
—— cæſim inflicta. 56
—— canis rabioſi. 147
—— capitis. 118
—— chyliferorum ductuum. 47
Vulnera cerebri. 46
—— colli. 112
—— colliſa ſeu contuſa. 138
—— cordis. 46
—— cranii & pericranii. 126
—— ductus thoracici. 47
—— ductuum biliferorum. ibid.
———— Chyliferorum. ibid.
———— urinariorum. ibid.
—— equi ejuſque ſymptomata. 151
—— faciei. 118
—— ferarum rabioſarum. 151
—— frontis. 119
—— genarum. 122
—— gulæ ſ. oeſophagi. 47
—— hepatis. 46
—— impura quomodo tractanda. 64
—— inſanabilia quæ. 45. 46
—— inteſtinorum. 47. 88
—— labiorum. 122
—— lethalia. 45
—— lienis. ibid.
—— linguæ. 123
—— meſenterii. 46
—— morſu inflicta. 146
—— naſi. 121
—— nervorum. 43. 76. 385
—— nimis arcte conſtricta gangrænam producunt. 1055
—— oculorum. 120
—— oeſophagi ſ. gulæ. 47
—— palpebrarum. 120
—— pectoris. 106
—— per accidens lethalia. 48
—— periculoſa. 42
—— per ſe lethalia. 47
—— profunda novam ſæpe aperturam deſiderant. 55
—— pulmonum. 46. 111.
—— punctim facta periculoſiora cæſim inflictis. 54
—— quomodo purganda. 52. 64
—— renum 46. quando in dorſo ſæpe ſanari poſſunt. 811
—— ſclopetaria. 79
—— ſcorpionum. 151
—— ſerpentum venenatorum. 149
—— ſordida, qua ratione purganda. 52. 64
—— tendinum. 43. 76. 385
—— thoracis. 106
—— veneno vexata. 145
Vulnera ventriculi. 46
—— veſicæ. ibid.
—— veſiculæ felleæ. ibid.
—— viperarum. 151
—— uteri. 46
———— ſunt periculoſa. 687. 692
—— a quibus deſcripta. 10
Vulneraria febris. 78
———— potio. 68
Vulneratorum regimen. 66
Vulnerum accidentia. 69
—— convulſiones. 77
—— curatio. 49
—— dolores. 76
—— fundus prius quam oræ glutinandus. 56
—— lethalium judicium difficile. 50
—— ſpaſmis. 77
—— ſuturæ. 57. 61. 440
Uva ſive uvula nimis prolongata quomodo curanda 1631. varia inſtrumenta pro ea auferenda. ibid.
Vulva anguſta nimis. 913
—— clauſa. 910

W

Werlhofius de corticis peruv. uſu in gangræna ſcripſit. 293
———— tres de herniis incarceratis curatis eddito bſervationes. 735

Wi-

Widemannus vaginæ uteri prolapſum peculiarem deſcripſit. 996
Widenmannia obſtetrix Auguſtiana, egregium libellum de arte obſtetricandi nuper publicavit. 392
——— Deventeri & Hornii optima præcepta continet. ibid.
Winflous altam operationem probat, ejuſque commoda recenſet. 835. 849
——— Rauium calculos veſicæ excidere quando viderit. 893
——— altam operationem me primum extra Angliam perfeciſſe novit. 835
——— cautelam Garengeoti de non lædenda linea alba nullius momenti aſſeverat. 842
——— ex terrore ob metum vulgarem in apparatu magno ægros ligandi mortem notavit. 865
Winflous ad urinæ incontinentium in viris peculiare ferramentum commendavit. 785
Woolhuſius cataractam ſolum in humore aqueo exiſtere ſtatuit. 533
——— cataractam in lente cryſtallina exiſtere vehementer impugnavit. 534
——— ab autore & quamplurimis aliis hanc ob rem refutatus eſt. 534. & ſeq.
——— in fiſtula lacrymali tubulum in foramine per os facto relinquit. 524
——— pro hypopyo peculiare inſtrumentum dedit. 576
——— oculorum ſcarificationem Hippocraticam inſtituit. 417. 501. ſed ſæpe ſine ſucceſſu. 506
——— oculi venas ſecuit. 508
——— ophtalmoxyſtrum ſive ſcopulam ocularîam invenit ex ſpicis ſecalis.
——— ſanguinis miſſionis in oculo inventionem injuria ſibi adſcribit.
——— ſcarificationem oculorum Hippocratis inſtauravit. 417.
——— ſetaceum, in cervice juxta longitudinem fieri vult. 615
Wurtzius egregius chirurgus germanus fiſſuras oſſium adſtruit. 550
——— unguentum ſuſcum excogitavit, quod egregie vulnera ſordida purgat & quod poſtea ſæpiſſime commendatur.

Y

Yveſii, ocularii celebris quondam Pariſini modus fiſtulas lacrymalas curandi.
——— modus curandi hypopyum. 568
phyloma.
Yveſius bene morſis & curationibus oculorum ſcripſit. 705
——— cataractæ ſedem & cauſam mecum in lente cryſtallina opaca ponit, contra Woolhuſium ejuſque aſſeclas. 537
——— ſignum præbet, quo cataracta membranacea a cryſtallino opaco diſtingui poſſit. 514

Z

Zwingerus qua ratione callum oſſium facile rurſus reſolvi poſſe putat.

FINIS.

AD BIBLIOPEGUM.

Tabulæ ad marginem paginarum hic indicatarum ita agglutinentur & complicentur, ut integræ e libro evolvi queant, ut

Tab. I.	ad oram	pag. 24	Tab. XX.	ad oram	pag. 618
Tab. II.	——	30	Tab. XXI.	——	658
Tab. III.	——	95	Tab. XXII.	——	663
Tab. IV.	——	98	Tab. XXIII.	——	665
Tab. V.	——	105	Tab. XXIV.	——	715
Tab. VI.	——	112	Tab. XXV.	——	764
Tab. VII.	——	134	Tab. XXVI.	——	785
Tab. VIII.	——	191	Tab. XXVII.	——	815
Tab. IX.	——	201	Tab. XXVIII.	——	823
Tab. X.	——	242	Tab. XXIX.	——	828
Tab. XI.	——	408	Tab. XXX.	——	855
Tab. XII.	——	445	Tab. XXXI.	——	898
Tab. XIII.	——	454	Tab. XXXII.	——	909
Tab. XIV.	——	465	Tab. XXXIII.	——	965
Tab. XV.	——	497	Tab. XXXIV.	——	996
Tab. XVI.	——	530	Tab. XXXV.	——	1017
Tab. XVII.	——	555	Tab. XXXVI.	——	1048
Tab. XVIII.	——	574	Tab. XXXVII.	——	1074
Tab. XIX.	——	599	Tab. XXXVIII.	——	1110

EMENDATIONES.

Pag. 12. *Mellius*, leg. *Melli*: & ſic deinceps ubi citatur idem Auctor.
17. Acus ſemicircularis in Tab. I. notatus lit. X. iiſdem uſibus, ac aliæ tres acus, deſtinatur: licet de ea Auctor ſileat.
85. Ubi legitur: Vid. Tab. V. leg. VI.
92. Pro Tab. III. fig. 17. leg. IV. fig. 17.
Pro Tab. IV fig. 15. leg. IV. fig. 18.
192. In explic. Tab. VIII. fig. 17. ubi legitur G. leg. C.
242. In explic. Tab. X. fig. 6. ubi legitur A. leg. B.
446. In explic. Tab. XII. fig. 16. ubi legitur *Scalpello* fig. 14. leg. *Scalpello* fig. 17.
466. In explic. Tab. XIV. non exponuntur litteræ A. & B. ſignificant forſan ſpatium infirmum cruris: aut A. denotat medium Tibiæ, B. locum ſupra patellam.
787. In explic. Tab. XXVI. fig. 10. ubi legitur, *cujus ope comprimitur lamina* B. leg. *lamina* E.
823. In explic. Tab. XXVIII. fig. 2. & 3. Adde: *Littera* C. *denotat capulum Ductoris*.
985. In titulo Capitis, ubi legitur *Anus plauſus*, leg. *Anus clauſus*.
1049. In explic. Tab. XXXVI. fig. 7. ubi legitur E *denique*, leg. F. *denique*.

D. Cayetano [illegible]